Schuler György

Schuler Ilona

on the upper parts there is a narrow bone

s MAA inv. no. 57.883 (Cat. No. 88).

Schulek György

MDK

Mrs. Lucile M. Roehl arcképe, gipsz

Műcsarnok 1918-19. Téli kiállítás

MDK

Schulek Ilona

Damaszt abrosz, asztalkendő és törülköző pályázaton II.dijat nyert.Repr.118.o.

Magyar Iparmüvészet 1911.évf.

MDK

Schulek Ilona rajztanitó

Az Országos Magyar Iparmüvészeti Társulat abroszok, asztalkendők és törülközök mintáira kiirt pályázatán II.dijat nyert.

Magyar Iparmüvészet 1911. 104.o.

MDK

Schulek György

Képmás szobormüve a Mócsarnok kiállitásán.

Művészet, 1918. 53-54.1.

Schulek György

Munkaszolgálat . Hobrász

1918 - 19. téli Erall

Tóvárosi Könyvtár IV. 257

Schulek György

Mrs. Lucile M.Roehl arcképe, gipszöntv.

O.M.K.T. 1918-19. évi kiáll. Mics. 19 1.

Schulek Ilona

4 polg. 1 ipar.
női rajztanf.
Tanár Csizik Gyula
10 hónap. jeles

Iparrajziskola 1909

kozhatik, mint közvetlen minta-
zemszögéből felette tanulságosak
összeállított elítélő nyilatkozatok
luny-i apátok szájából (Majolus,
lézetek Horatiusból és Vergilius-
rabilis apátnál a 12. században
övegek kronológiai egybeesése
ti homogenitása mellett szól.
Hilde Kraemer ezeket az össze-
zág részére is meggyőzően ki-
toulousei Saint Sernin körül-
érző hivatkozik, kivált a tóga
zt a benyomást kelti, mintha
zültek volna.[30])
néltó analógiákat említ Hans-U.
giat templom timpanonjának és
zázadi szarkofágnak összevetése
arles-i kerengő északi traktusán
tras-i ókeresztény dombormű

a késői román korban az antik
éledését tapasztaljuk. Ez az új
szervességnek egy fokozottabb
hanem kimutatható módon a
ik, sőt egyes esetekben még
k ki a klasszikus-antik forma-
lrich von Wettin érsek magde-

Schulek Ilona

szül. Ólubló 1891
jul. 31. ág. év.
4 polg isk. 2 parágr.
Schulek ~~Kálmán~~ ~~Béla~~ Béla porosz-
kai gyógyszerész leánya
1909/10 I. első osztálybeli
rendkívüli művésznö-
vendék. Tanárai Krenner Viktor
Erdössy Béla; Nádler
Robert.
1909/10. II. felev. 1. osztály
Tardos Krenner és Erdössy B.
(Anyakönyv nérűt született
1891-ben.)
1910/11. I. másodosztálybeli
rendk. művésznöv. Krenner V.
1910/11. II. másodosztálybeli T. Krenner
és Nádler Robertnél.

Verseczi Magy. Ifj. Önképző Egylet

V. 300.

Schulek Ilona

1911/12. I. harmadéves
Kreuner Viktorinál –
1911/12. II. harmadontálybeli
u. o.

~~1911~~

Veszprém Magy. Kir. Önkéntes Egylet

V. 300.

Schulek Ilona, festőnő; szül. 1891 július 31-én Óbudán.

Schulek János

„FIGYELŐ"
UJSÁGSZELVÉNY VÁLLALAT
Budapest, XIV., Nürnberg-u. 42.
Telefon: 296—534

Lap: Az Építőipar

Megjelent: 1948 VI. 15.

93

Schulek János

Meghalt 76 éves korában Schulek János építész, ny. műegyetemi tanár, a középkori stilusok utolsó mohikánja és ennek alapos ismerője. Kiváló eredményeket ért el mint műtörténeti kutató s mint restaurátor. Maradandó érdeme, hogy felkutatta és napfényre hozta Mátyás király visegrádi palotájának rendkívül értékes építészeti-műtörténeti emlékeit.

Az elhunyt fia volt Schulek Frigyesnek, aki a középkori stilusoknak nemcsak rajongója és művésze, hanem az egész országban legnagyobb tudósa is volt. Legkiválóbb alkotása a budapesti várbeli Halászbástya, mely egyike a román stílus újkori remekeinek. A régebbi időkben talán több külföldi látogatta, mint magyar.

Nagler Péterné
Veres Pálné u.
28.

Dutka

948 MÁR.-4-9.

Schulek Irén

1909/10 – 1911/12

Ferkèpzomfoiskòvk

130. l.

XVIII. sz.-ban azután e minták tovább fejlődtek és a puszta nézőtéren kívül díszes lépcsőket, majd előcsarnokokat, foyereket csatoltak a színházhoz. Hatalmas színházak épültek Rómában, Nápolyban s az ezekből nyert tapasztalatok alapján az olasz színházépítők és színpadi technikusok hosszú időn át uralták egész Európát.

Franciaországban 1548. tudunk az első színházról, mely Théâtre de l'Hôtel de Bourgogne nevet viselte s melyet a Confrès de la Passion nevű társaság építtetett passiójátékok előadása céljából. 1754. királyi parancsra a Louvre mellett épült a Théâtre Petite Bourgogne, majd 1460. Richelieu építtetett palotájában színházat, mindezek azonban egyszerű négyszögletes teremformájúak voltak. Ezekbe később félköralakú nézőteret és páholysorokat építettek bele. Ilyen négyszögbe épített félkőralakú nézőtérrel épült a Tuileries színháza. Fejlettebb típusú a versaillesi palota színháza és különösen az 1778. épült bordeauxi színház, melynek már patkóformájú nézőtere van s igen díszes kiképzésű előcsarnoka és lépcsőháza. A többi európai országban a francia udvarok behatása alatt többnyire a fejedelmek építtették az első állandó jellegű színházakat, palotáikkal kapcsolatban, olasz építészekkel, az Olaszországban kialakult típusok szerint. Ezekből fejlődött a modern színház.

IV. *A mai színház* négy főrészből áll. Az előépítményben vannak a felhajtók, előcsarnokok, lépcsőházak és foyerek; a második a tulajdonképeni nézőtér; a harmadik a színpad és végül a negyedik a színpadi üzemhez szükséges raktárak, műtermek, öltözők, próbatermek stb. Minthogy a nézőtér a színház legjellegzetesebb ré-

RÉGI KÖVEIBŐL ÚJRAÉPÜL MÁTYÁS PALOTÁJA

Kísérteties látvány. Olyan, mint egy megbolygatott családi sírbolt, amelyet szorgos kezek kapartak ki a földből. Mindenütt a feltárt sírhantban az évszázados halott porhüvelyének maradványai. Kövek, kövek és kövek, megannyi fejedelmi arcvonás, fenséges komorság és reneszánsz mosoly, amely a királyi hegyorom tövében, szinte teljes épségben és derűs büszkeséggel fogadta az exhumálás ünnepi pillanatát.

Alig negyedórányira a színhelytől, a hajóállomás deszkehídján, napfényre és levegőre szomjas kirándulók szeges cipői csattognak. A víz partján legelésző barmok, hajolnak a kiszikkadt föld felé. A község utcáin mai házsorok között, mai emberek baktatnak hétköznapi gondjaikkal és az úttesteken kavarog a szürke por, száguldó gépkocsik nyomában...

— Ugye, hihetetlen, de egyben jellemző is a magyar történelem tragikus fordulataira, hogy egy ilyen hatalmas épülettömb, amilyen vegyesházbeli királyainknak ez a visegrádi palotája lehetett, annyira eltünhetett a föld színéről hogy csak néhány évszázad után találtuk meg újra a helyét...

Schulek János hangja mintha kissé messziről jönne. Törékeny alakja otthonosan mozog a patinás romok között és fehér kecskeszakállú finom tudós arcáról ugyanaz az örökösen napfényes mosoly sugárzik, mint amely ezeket a remek reneszánsz leleteket halhatatlanná tette. Nagyon érdekes ember a professzor úr. Már mint gyerek tanuja lehetett édesapja, Schulek Frigyes visegrádi nagyarányú feltáró munkájának. Később, fiatalemberré serdülve, majd férfivá érve, szakadatlan tanulmányozás és vizsgálódás közben, egyetlen nagy terv fűtötte, az: hogy feltárja Mátyás királynak rejtélyes körülmények között eltünt palotáját. S a nagyhírű apa nyomain haladó, ugyancsak nagyhírűvé lett fiú nosztálgiája kiemelte a földből Európa egyik legpompásabb építészeti alkotását.

A palotát Oláh Miklós esztergomi érsek még 1527 előtt teljes épségben látta — mondja Schulek János. — Tőle származik annak 1576-ban megírt és szerencsésen ránk maradt leírása, amely azonban annyira fellengző képet fest az ott látott művészi csodákról, hogy az utókor sokáig inkább mesének, mint valóságnak tekintette. Mégis ez a szöveg adta meg az indítást a palota helyének felkutatására.

Sétára indulunk a kiásott romok között. Utközben Schulek János elmondja a feltárás történetét.

— Több évtizedes kutatás után, 1934 Szilveszterén bukkantam rá a helyes kiinduló pontra. A Fő-utca 33. számú telket a hegy tövében régóta ismert és a szomszédos telkekre is áthúzódó 36 méter hosszú bástyaszerű támfal zárta el. A hozzá és belé épített ólakon akkoriban épp változtatások történtek, úgyhogy az eddig eltakart falfelületek láthatókká váltak, tél lévén, a bozótos és folyondáros takaró is eltünt a falakról. Azon a szilveszteri napon sétára indultam a kopár kertben. Hosszas szemlélődés után észrevettem a fal közép-felső negyedében azt a keskeny és hosszú, fent bemélyedő, lent kissé kihajló felületet, amely hanyatteső síkjával és téglaanyagával szembetünően elütött a nagy faragott terméskövekből álló bástyafal függőleges, tagolatlan felületétől. Ime itt ezen a helyen...

A professzor úr szeges botjával felmutat az említett falfelület irányába, amelyet most már a leggyakorlatlanabb tekintet is hamar észrevesz. A nyomra vezető, régi téglákat, most a nyár hevében gyér fű és moha lepi. Milyen csodálatos varázslat! Egy tudomány, amely ilyen látszólag semmitmondó leletekből történelmet tud kiolvasni.

— Csakhamar kialakult a meggyőződésem, — folytatja a kiváló tudós — hogy az Oláh Miklós által is említett dunai főlépcső dongaboltozatának vállát találtam meg. A Műemlékek Országos Bizottságának költségén, kezdetben csak tapogatózva, majd a helyesnek bizonyult nyomokon tovább haladva, a nagyobb lendülettel megindult ásatások aztán olyan eredményekre vezettek, amelyek az Oláh-féle leírás adatainak pontosan megfeleltek. Mindjárt az ásatások elején egy Anjou-korabeli templom teljesen szétdult maradványait találtuk meg. A feltárt szentély padlózatának sárga és zöldszínű csempekockái Mátyás korát idézték, a szarvas-díszítésű téglapadló Zsigmondét, a néhány gazdag tagolású, gótizlésű keretkő és pillérrészlet pedig, valószínüleg Nagy Lajos idejéből maradtak meg.

Schulek János kissé elborult arccal, elgondolkodva néz körül. Rövid szünet következik elbeszélésében. Közelünkben áll a professzor úr leghűségesebb munkása, Áfra Ferenc, aki elsőnek nyomta bele ásóját ebbe a kincseket rejtegető földbe. Alacsony termetű, egyenestartású magyar. Ferdevágású szemeiből megértő tekintet simogatja végig a tudós alakját.

— Az első leletek után azonban hosszabb időre, mintegy két esztendőre megakadt a munka. Elsősorban a föld és kőtörmelékek elfuvarozása körül támadtak nehézségek. Végül hosszas tárgyalások eredményeképpen az erdőgondnokság területén lévő ásatási helyen kerítések közé foglalt külön kocsiutat kellett építenünk, s csak ezen indíthattuk meg 1940 őszén a föld rendszeres elfuvarozását.

— A kutatást most már szerencsésebb körülmények között folytathattuk. A hamarosan feltárt teremsor Duna felőli falán körülbelül három méterre a talaj színtje alatt egy Mátyáskori késő gótikus alakítású hálóboltozat boltfészkeit és támasztó gyámköveit találtuk meg. A változatos módon, finoman faragott gyámkövek részlet-kialakítása kétségtelenné tette a kormeghatározást.

— Mégis, melyik volt a történelmi hitelesség szempontjából a legjelentősebb lelet?

— Az ásatás legnagyobb meglepetése és műtörténeti vonatkozásban legjelentősebb eredménye az volt, hogy a hatalmas törmelékdomb alatt, az udvar közepén, nyolcszögletű, két lépcsőfoknyi magas tömör kőből épített kút talapzatára akadtunk. Körülötte megtaláltuk a márványlapokból összeépített kútmedencének három teljesen ép oldallapját, a leggyönyörűbb korai reneszánsz ornamentikával körülvett egy-egy címerpajzzsal, köztük Mátyás hollós címerével. Ezek a maradványai annak a díszes szökőkútnak, amelynek szépségeiről Oláh Miklós is olyan elragadtatással emlékezett meg. Különben a műtörténészek feladata lesz, hogy ennek a maga nemében egyedülálló leletnek műtörténeti vonatkozásait kiderítsék és kellőképpen méltassák. Mindenesetre olyan műalkotás ez amely a legszebb olasz alkotások mellé sorozható és Mátyás királynak az olasz reneszánsz művészethez való kapcsolatát új megvilágításba helyezi.

A professzor úr megnézi az óráját. Sietve kezet nyujt.

— Félóra mulva leplezik le Árpádházi Szent Margit szobrát a templom mellett. Remélem, idejében odaérek... Igen, még valamit az ásatásokról. Különösen érdekes annak a megfigyelése, hogy a hagyományos középkori építőszerkezetek és az új művészeti irányt képviselő, egyelőre még egészen díszítő jellegű reneszánsz részek, amilyen a szökőkút is, ebben az udvarban közvetlenül egymás mellett jelentkeznek. Békességben együtt is szunnyadtak évszázadokon át a föld takarója alatt. Vajjon építésük idején, békességben megférték-e egymás mellett azok is, akik alkották?

Ezek Schulek János búcsúszavai. Az az érzésünk, hogy az utolsó, önmagának feltett kérdésre is tudna egyet-mást válaszolni.

Az ásatás különben tovább folyik. A kiváló tudós irányításával tizenkét munkás dolgozik a szépséges palota feltárásának utolsó munkálatain. A díszudvar keleti oldala már tető alatt van, a szökőkút medencéjének töredékei, hevenyészett összeállításban is gyönyörködtető látványt nyujtanak. Ha majd a helyreállítás aprólékos és nagy műgondot igénylő munkája befejeződik, tárulkozik ki teljes pompájában Mátyás király Európaszerte csodált palotája. Mert kétségtelen, hogy a visegrádi királyi palotát, amelynek alapjait Róbert Károly vetette meg, Mátyás építette át korának új szellemében.

F. Rácz Kálmán

Napvilágra kerülnek a romok. A középen Mátyás kútja

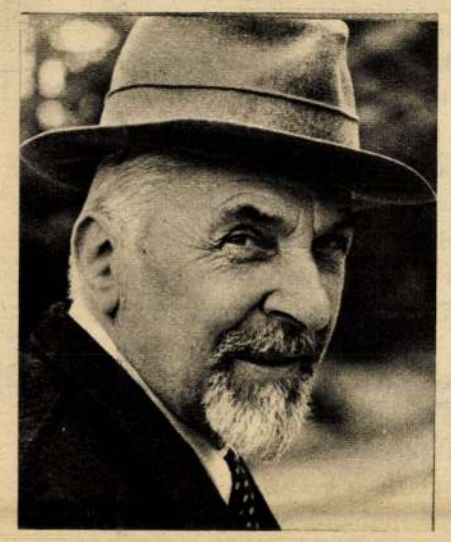

Schulek János, aki az eltemetett palotát feltárta

Angyalfej

A visegrádi palota nagytermének fő fala

Gótikus ajtónyílás

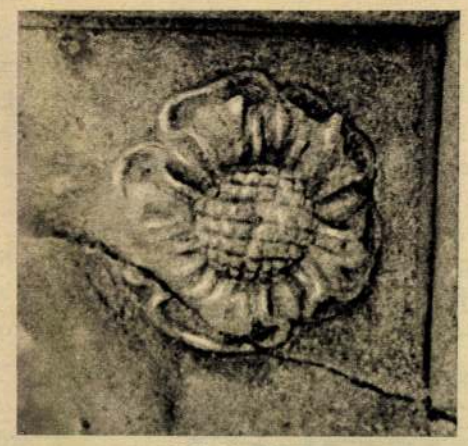

Virágdísz

Oroszlán-díszítés

Erkély-oszlopok

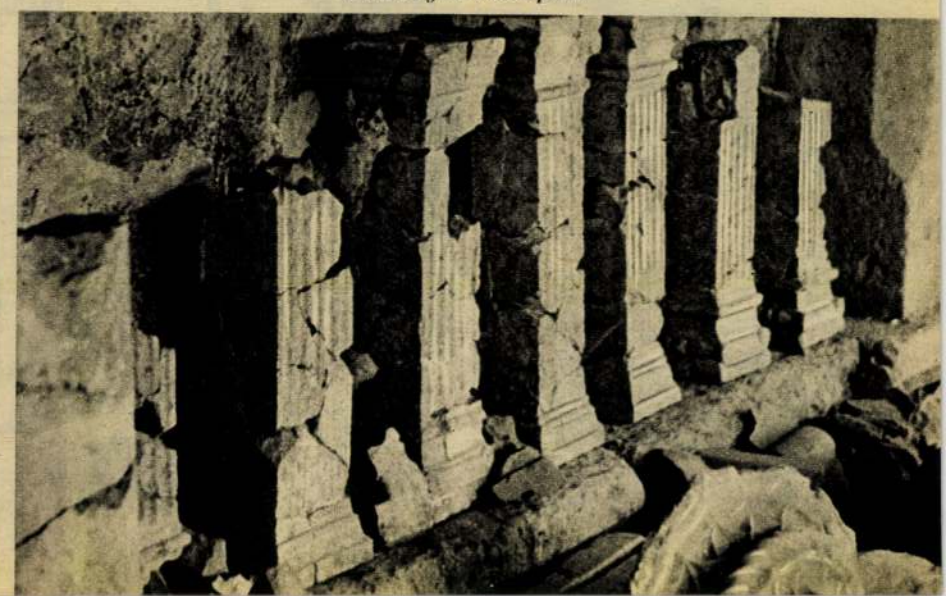

JÁNOS ÚR MAGYARORSZÁGON

ABELLINO PÁRISBAN

KÁRPÁTHY ZOLTÁN KÜLFÖLDÖN

BÁRÓ WESSELÉNYI PESTEN

IGY ÜNNEPLI SZÉCHENYIT EGY LEÁNYGIMNÁZIUM

A Magyar Uj Iskola Egyesület leánygimnáziumának növendékei kiállítást rendeztek az iskola tantermeiben. A kiállítás címe: *Magyar ujjászületés Széchenyi szellemében.* A szines képek, rajzok, táblázatok és agyagmunkák mind Széchenyi emlékét idézik s nem a rajzkészség az, amit láttukra őszintén megcsodálunk. Megható a gyermeki képzelet megnyilvánulása, amelyyel megéreztetik, mit jelentett a magyarságnak Széchenyi István s követésére hitet tesznek ezekkel a kedves, ötletes és gyermekien naiv alkotásokkal, melyek zsúfoltan és angyali rendben ülik meg a falat.

Ünnepélyesség fogja el a látogatót, de ez az ünnepélyesség meghitt és gyerekes, mert a művésszé mámorosodott kis lelkeknek szól, nem pedig az előkészített látványosságnak. Az iskola minden növendéke, az első osztályosoktól az érettségire készülőkig, mind részt vett a kiállítás anyagának megteremtésében, olyan lázas igyekezettel, amilyenre csak gyerekek képesek. Térképek, grafikus ábrázolások mutatják, hogyan vált a Széchenyi korabeli Pest-Buda milliós magyar világvárossá — Budapestté. A térképet öt gyerek rajzolta, öt parcellára osztva. Magyarország nagy agyagdombormüvén apró papiralakok ábrázolják a fontos szárazföldi és vizi utakat, amelyeken az alföldek és hegyvidékek termékeinek kicserélése folyik. Kis vonatok várnak indulásra a vasúti gócpontokon, fák mutatják az erdős területeket, apró épületek jelzik a nagy városokat. Ez a hatalmas mű a második osztályosok munkája. Legelőször a Magas Tátrát formálták ki, s ehhez arányosították a többit.

Minden, amit Széchenyi hívott életre, itt sorakozik egymás mellett. A régi Nemzeti Színház fölött a felírás hirdeti, hogy »A színjáték megnemesítését Ő sürgette«. Az Akadémia, Nemzeti Casino, a Lóverseny, a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank története és fejlődése is szerepel a tárlaton. Újabb agyagmunka: Gátépítés. Az árterületen kisújjnyi, gyönyörű fák sorakoznak, a gáton ökrös szekér, az alján apróka rőzsecsomók a valóság kicsinyített, hű képét valóban művészien ábrázolják.

Külön ki kell emelni azokat rajzokat, melyek a középosztály erkölcsi megnemesülését szimbolizálják. Kárpáthy Abellino még Párisban uraskodik, Kárpáthy János úr is külföldön szórja a pénzt s csak duhajkodni jár Magyarországra. De Kárpáthy Zoltán már csak tanulni megy a határokon túlra és Wesselényi jelen van mindenütt, ahol segíteni kell a hazában.

A grafikus ábrázolások bemutatják a közoktatás szerepét a szellemi élet emelkedésében. A korszerű gazdálkodás kérdéseit is összefoglalja a kiállítás. A termelés számára megnövekedett területek, a Széchenyi szellemében elindított minőségi termelés, a szövetkezeti gondolat szociális jelentősége, földbirtok-megosztásunk mai hibái mind szerepelnek a kiállításon. Külön ki kell emelnünk Hampel Margit VI. osztályos növendék rajzait, melyek összehasonlítják Magyarország mezőgazdasági viszonyait egy minta állammal: Dániával.

Fel sem lehet sorolni a kiállítás gazdag és érdekes anyagát, melynek gyermekkezek gyártották és hordták össze minden darabkáját. Értelmét legszebben ez a gyermeteg betükkel megrajzolt felírás fejezi ki: *»Csak az boldog, aki teremt, s ennélfogva csak az, aki Istennek napszámosa!«*

semmit sem ér, ha *csak* művészi, vagy *csak* élményi hitele van. Innen a vita pl. »urbanisták« és »popularisták« között: az egyiknek állítólag élményi hitele nincs, a másiknak művészi. Irodalmi műhöz persze mind a kettő szükséges, anélkül nem lehet alkotói rangra emelkedni.

De hányan vannak, akikben mind a kettő meg is van? Ketten vagy hárman és mondanunk sem kell, hogy az »urbanista« oldalon. S akkor még mindig csak a zsurnál-irodalomnál tartunk. Az az őstehetség, aki az írói rangot legjobban megközelíti a zsurnálban, saját bevallása szerint szintén A. France hatása alatt nevelkedett. Pont annyival különb író is, mint a többi.

Irodalmunk azonban, az új, a többre hivatott, nem merülhet ki csak a zsurnálban. Hol vannak a többi műfajok? A regény? A kritika? A dráma? A novella? Az esszé, az igazi még föllelhető *Az értelem keresése* című könyvben. A regény a fiatal Erdélyben. De egészséges-e az arány, mikor mindez együtt gomolyog a zsurnál-irodalomban.

Stílus, — vagy öntetszelgés?

Egy van, ami jelentékeny fejlődést mutat, a stílus. Soha ilyen felszálló, rezzenékeny, légnemű, ilyen választékos és zamatos, sem ilyen szilárd logikai csontszerkezetű nem volt a magyar próza stílusa, mint a mai fiatalokban. A történelmi magyar stílustelevény bomlott fel ezekben, részeire ment szét, mintha megosztoztak volna rajta. Így a mai prózaírók a kifejezés olyan árnyalatosságaihoz jutottak el, ami régen csak költők ügye volt a nyelvvel. Még mindig kérdés, hogy ez a líraivá fajult prózai stíl alkalmas-e a prózai tematika kifejezésére, avagy elfinomult eszközeivel csak oly rezgések közvetítésére képes, amire tulajdonképpen a költészet hivatott?

Nem a lírát féltem — a líra megrövidíthetetlen —, hanem a prózát, a teljeset, a műfajok gazdagságában virulni hivatottat ezektől a prózaíróktól, akik kacér kötetlenséggel és amúgy rímtelenül bánnak a lírával a próza nevében, viszont a prózai műfajok eredendő igényeire nem képesek, például a regény sodrására sem, az életet epikai teljességében görgetőre, mert hogyan is foghatnák fel kötetlenül törékeny eszközeikkel nagy viharzásait az életnek? Zsilettel nem lehet sértést borotválni. Balzac, Kemény, Dosztojevszky, mennyivel többet mondtak eredendő prózai bárdolatlanságukban!

A stílus nem minden. Az epikai stílus ott kezdődik, amikor külön epikai világot fejez ki, arra termett egyéniségét. Mért nem ír verset inkább, aki lírai ihletű? Különben lehet keverni, gyúrni-fúrni a stílust, idegen gyöngyök kagylóhéjjait törve bele. Ebből is kijön valami egyveleg: helység és személynevek lírai pátosszal idézve, adatok, címek, idézetek, szép reminiszcenciák csillognak ebben a masszában. Csakhogy veszedelmes módja ez a stílusteremtésnek, mert töltsd ezt a masszát különböző formákba s megszületik a mai »regény«, az »esszé«, a regényes életrajz, a kritika, a napló és mindenféle műfaj, ami tetszik. Nem a műveltség ellen beszélek, tanulni persze hogy kell. De az író, a legműveltebb is, nem eszével, hanem ösztönével tanul, nem leltároz, hanem fölszív és tudatlanul is magába olvaszt, ha megvan rá a tehetsége, azaz fölszívóképessége. A nagy regényíró csak szippant egyet a történelemből s megírja Erdélyt, lenyügöző hitelességgel.

Schulek János

Költő — vagy őstehetség?

Régebben egy cikkünkben, »A szellem keresése« címűben rámutattunk a hasadásra, amely irodalmunkban a harmincötös években jelentkezett; akkor még gyógyítható lett volna a baj, de senki sem akart tudomást venni róla. Nyugat-Kelet, stílus és tartalom, »urbanizmus« és kezdődő popularizmus, művelt kritika és irodalmi demagógia azóta mindjobban lábujjhegyre állt, várva a pillanatot, hogy egymásnak essen. Kritikusaink, komoly tanulmányíróink közben behúzták a nyakukat, vagy hadvezéri gőggel elnéztek a tünetek felett és irodalmunk gomolygott tovább az irodalmi élet szokásos útvesztőiben. Nem akarom a szellemi tudathasadás okait újra felsorolni. Kerülgetik most már a hivatottak óvatosan, két-három őstehetség-hosszal megelőzve. Kiegyezésre törekszenek persze, de nem belátás útján, hanem a körülmények késztése folytán, egyoldalú engedményekkel. Az irodalom enged a politikának? Győz a bicska a toll felett? Milyen toll az? Méltó-e rá, hogy a szellem képviselőjének hirdesse magát? Míg jókor lett volna, ajánlottam a kibékülést. Ma pedig azt mondom, nincs becsületesebb megoldás, mint véresen összecsapni és végleg leszámolni egymással. Megvívni szemközt, egyenesen, míg velünk le nem számolnak, más úton. A legkisebb ellenséggel is szembe állni.

A tünet, amelyért írók a felelősek, mert támogatták és gyarló dicsvágyból élére álltak a gyanusan műveletlen csoportnak, elburjánzott, kiadói és írói mozgalom lett belőle, üzlet és kultusz, amely önmagával sincsen tisztában, de úgy terjed országszerte, mint az új Liedertafel, vagy mint egy politikai mozgalom. Az alpári nyugalom, amellyel az őstehetség »urbanistának« *bélyegzi* az írót, kinek érettségije vagy diplomája van és ugyanannak a fővárosnak a levegőjét szívja, mint ő; vagy ahogyan nyilatkozni mer külföldi irodalmi művekről és mozgalmakról, amiket fordításokból, ha ismer és elmondja róluk tőrőlhajtott véleményét, ami akörül forog, hogy a művészet nem térhet el a valóságtól — ez már aggasztóan kómikus. Mert egy józan eszű, napszíjta arcú őstehetség számára, akinél a kép a fényképnél kezdődik, az irodalom sem kezdődhet máshol, mint a valóság hű fotografálásánál. A naturalizmus már nem irodalom, mert elnagyítja a valóságot.

Ártalmas ez? Az irodalomra legkevésbbé (az írónak mulatság legföljebb) — hanem a közönségre annál inkább. Ez az irodalom nem képviseli, sajnos a népet, mert ahhoz izgága; nem nevelheti, mert ahhoz műveletlen; nem is világosíthatja fel, mert ahhoz csak forradalmár. Mint olvasmány nem támaszt igényeket, kényelmességre nevel s ahol felüti fejét, ott zavart csinál: még a fiú ki sem került az iskolapadból, már szakvéleményt mond, egyénit »népi-front« alapon és inkább elveti, semhogy megismerje a tulajdonképpeni irodalmat.

Mondanunk sem kell, hogy nem az *új népies* irodalom ellen ágálunk. Sőt, hitünk szerint ez az a forrás, ahonnan egész irodalmunknak meg kell újhodnia. Írók, akiknek műveiben ez az »irányzat« európai egyensúlyra emelkedett, bizonyítanak mellettünk. Azonban sokkal is magasabb a tét, semhogy felelőtlen körülmények játékára bízhatnók. S mivel magam is a népből származom, annál inkább lelkiismeret kötelez, hogy az *új népies* irodalom fattyúhajtásait nyesegessük.

Zlid. 1942. aug. 1.

Schulek János (Bp., 1872. dec. 26. — Bp., 1948. jul. 7.): építészmérnök. Oklevelét a bp.-i müegy.-en nyerte 1894-ben. 1894-99 között Czigler Győző tanszékén tanársegéd. 1899-től 1902-ig a Halászbástya építésvezetője apja, § Frigyes mellett. 1903-tól haláláig- rövid megszakitásokkal - építészi magángyakorlatot folytatott. Kezdetben apja munkatársaként több müemlék helyreállitását vezette (Eperjes, Ákos, Pozsony), majd a huszas években számos magán- és középületet (aszódi ev. gimnázium, sárospataki internátus, szadai ref. és kelenföldi ev. templom stb.), tervezett és épitett. 1933-44 között a Mátyás-templom renoválását irányitotta. 1934-ben több méteres földhordalék alatt felfedezte Mátyás király visegrádi palotájának maradványait. Ez időtől haláláig munkásságának sulypontját a nagy jelentőségü lelet feltárása jelentette. E téren szerény anyagi támogatás mellett is alapvető munkát végzett. 1947-48-ban a II. világháborúban megrongálódott Halászbástya helyreállitását is ő vezette. Évtizedeken át küzdött a m. mérnöki kar befolyásának növelése érdekében.

Schulek János

építész

agyvérzésben meghalt

Budapesten 1948. jul. 7-én

reggel.

Fia közli

rövid szóval

Schulek János

57: Schulek János, építésztanar . . Trombitas-útcza.

Bpájép.

III.

SZOBROK, PLAKETTEK

Schulek János

épitész

volt műegyetemi tanár-
segéd - 1905-től az egész
tanévben Paloczi Antalt
helyettesítette, mint óra-
díjas tanár -

Iparrajziskola 1906. 20. l.

u. o. 1907. 15. l. 27. l.

u. o. 1908. 23. l.

A városi tanács 1907. jún. ...
ban rendes iparrajzis Edai
tanárra nevezte ki -

u. o. 1909. 16. l. 20. l.

u. o. 1910. 33. l.

u. o. 1911. 23. l.

<Schulek János>

könyve

<> Visegrád problémái és feladatai. A Visegrádi Várbizottság kiadványai I. füzet Bp. 1936.

Ebben a füzetben van bőségesen ismertetve Schulek a visegrádi vár ügyében való tevékenysége 1936-ig

~~Aranypeiz, barbár V. 177.~~

Schulek János

l.

Szépmüvészet

1942. 288. l.

Gōngjō

Schuler János

l.

Fábiánemléktemplomok

9. l. –

Érkezett 1904 december 2.

954/904 (Temesvár 1904 november 29 – 70 sz. a.)

A délmagyarországi történelmi és régészeti muzeum társulat igazgatója jelentést tesz a muzeumában elkövetett éremlopásról. (Válasz 1905 I/5.)

CEMENTET darabos és oltott **meszet**, gipszet, gömbvasat, téglát, épületfát stb., anyagot **telepemről:** **VI., Üteg-utca 11. és Kartács-utca 12.** azonnal szállítok **KELEMEN JENŐ** rabitztáblagyár és építésanyagnagykereskedő, Budapest, Iroda: VII., Nagydiófa-utca 5. Telep: TELEFON 171-98. Iroda: TEL. Józs. 66-68.

Pogány, vízvezeték- berendezések, javítások.
Budapest, VIII., Rökk-Szilárd-utca 30. Telefon: József 1—48.

Központi fütések
szellőztető- és melegvízkészítőberendezések.
Tüzelőberendezések
olcsóbb minőségű tüzelőanyag részére.
Fáradtgőzkihasználás
vízvezeték, csatornázás és fürdőberendezések.
Strebel-kazánok
és alkatrészek állandóan raktáron.
Magyar Fűtési és Szellőztetési Berendezési Vállalat
ADAMY ARNOLD, Budapest, IX., Márton-u. 35/a.

Tetőfedést, javítást és karbantartást,
kátrány- vagy bőrlemezzel, facementtel, cseréppel, palával vállal az
Általános tetőfedő-, burkolóvállalat és építési anyagok kereskedése,
Újpest, István-út 11. szám, Telefon: 88—30.

Fénymásolást legolcsóbb áron villanyfénnyel eszközöl negatív, pozitív kivitelben. Ferrografia (aluminium)
MAGYAR VEGYKÉSZÍTMÉNYŰ PAPÍRGYÁR
BUDAPEST, Ó-UTCA 49. SZÁM. :: Telefon 38—90.
FÉNYMÁSOLÓ PAPÍROK.

VULKAN
GÉPGYÁR R.-TARS.
Budapest, V., Váci-út 66.
FIÓKTELEPEK:
WIEN ÉS BERLIN

KÉSZÍT MINDENNEMŰ
SZERSZÁMGÉPEKET
fém- és famegmunkálásra, a legújabb szerkezetben, ellismert preciz kivitelben. NYERSÖNTVÉNYEKET saját vagy idegen minták után. Teljes vasúti, gépgyári, bútorgyári és egyéb műhelyi berendezéseket. Külön osztály közlőművek (Transzmissziók) gyártására. Precizlós fogaskerekek marása

Palka József
üvegfestészeti és üvegmozaikműterme
BUDAPEST
VIII., Baross-u. 59.
Alapíttatott 1891-ben.
Telefon: József 2-28.

Magyar Aszfalt Részv.-Társaság
útburkoló stb. vállalat
Budapest, V. Nádor-utca 4. sz.

FLEISCHMANN ANTAL dunakotró vállalata,
Budapest, Károly-körút 17. szám. (25)
Szállít mindennemü munkához való **kavicsot.**

Zech Károly
útépítő- és kövezőmester
Budapest, VII. ker., Thököly-út 69. sz.

BARTA KÁROLY ELEKTROTECHNIKAI VÁLLALATA
BUDAPEST, VIII., FŐHERCEG-SÁNDOR-UTCA 13.
TELEFON: JÓZSEF 11—98. TELEFON: JÓZSEF 11—98.

KNUTH K. MÉRNÖK ÉS GYÁROS
BUDAPEST, VII., GARAY-UTCA 10. SZ.
TELEFON: József 10—75.
VÍZVEZETÉK, KÖZPONTI FŰTÉS, EGÉSZSÉGÜGYI BERENDEZÉSEK.

Valent, Kikta és Güntert mérnökök, központi fütés, szellőztetés, vízvezetékcsatornázás és díszmű bádogos munkák vállalata. Telefon: 6-40.
Budapest, V., Szabadság-tér 5. sz.

Ifj. HELFENSTEIN KAROLY kövezőmester,
Budapest, II., Országbíró-utca 62. szám. Telefon: 51—61.
Elvállal: útépítést, Kerámia-, Kő-, betonburkolást, beton- és földmunkát.

Tégla
nagyméretű rögtöni szállításra olcsón kapható közvetlenül a Csepeli Építési Anyagok Gyára R.-T. kispesti mészhomoktéglagyárából.
Központi (eladási) iroda: VI., Andrássy-út 21. szám.
Telefon: 59—29, 152—66. Gyári telefon: József 90—25

DUNAHARASZTII CEMENTÁRÚ- ÉS MÉSZHOMOKTÉGLAGYÁR RÉSZVÉNYTÁRSASÁG. Központi iroda: Budapest, V., Bálvány-utca 22. Telefonsz.: 159-80.
Üzemek: DUNAHARASZTI és ERZSÉBETFALVA.
Prompt szállít: nagyméretű mészhomoktéglát, hornyolt betoncserepet, válaszfallapot, burkoló lapot, csatornacsöveket és egyéb betonárukat.
DUNAKAVICS- és HOMOKELADÁS saját bányáiból.

Paulay László elektrotechnikai és műszaki vállalata
Budapest, IV., Váci-utca 70—80. Távbeszélő: József 101—76.
Önálló villamostelepek tervezése és építése.
Költségvetések és tervezések megkeresésre.

Kiadó: a tulajdonosok képviseletében GERSTER KÁLMÁN. "Pátria" irodalmi vállalat és nyomdai r.-t. Budapest, IX. Üllői-út 25.

biztosítási díjak, üzleti költségek, kéziszerszám, létra és kötél használati díjai értendők.

B) *Az anyagok elszámolása.*

V. Ha a felhasznált anyagok és azoknak fuvarozása a beszerzési árak alapján számoltatik el, akkor a felhasznált anyag és fuvar után regie és haszon címén felszámítható *a)* kis munkák és javítások esetében 30%, *b)* átfedések és újfedések esetében 20%, *c)* fuvarozási számla után minden esetben 10%.

Budapest, 1921. június hó 28-án. *Bieber* s. k. elnök.

A M. Á K. p.-cement ára július 1-től 180 korona á *q*, vagyis 10 koronával olcsóbb.

HADVISELT MÉRNÖKÖK, ÉPÍTÉSZEK ÉS MŰSZAKI TISZTEK NEMZETI SZÖVETSÉGE.

Új tagjaink. Legutóbb tartott üléseinken a rendes tagok sorába következő bajtársaink vétettek föl: *Balázs* Gyula ém., *Giebold* Hermann é., *Jäger* Károly Gyula ém., *Kozma* Gyula ém. jelölt, *Megyaszay* Gyula é., *Nagy* Elek gm.

*

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet mű- és középítési szakosztálya folyó hó 20-án tartott tisztújító ülésén a szakosztály elnökévé *Schulek* János építőművészt, szövetségünk egyik alapító tagját választotta. A választás eredményét közmegnyugvással fogadhatja az építészség, mert *Schulek* Jánosban a szakosztályok oly elnököt és vezért kaptak, ki köztiszteletben és szeretetben álló egyéniségén kívül, oly szaktudás és kvalitásokkal rendelkezik, amelyek méltóvá teszik őt e díszes helyre. A választások további folyamán a szakosztály tisztikarába kerültek még szövetségünk tagjai közül: *Báthory* István, *Fritz* Oszkár, ifj. *Gálocsy* Árpád, dr. *Neuschloss* Kornél, *Kiss* László, *Schmitterer* Jenő és *Csécsy* Andor.

*

Betöltendő állások. Elektromérnök vidékre.

Építőmester épületgondnoknak vidékre, állami épületek kezelésére.

Építészi irodába egy konstruktőr és egy részletrajzok készítésében jártas fiatal munkaerő helyben.

Állásokra vonatkozó felvilágosítás a szövetségi irodában, a hivatalos órák alatt nyerhető.

MAGYAR MÉRNÖK- ÉS ÉPÍTÉSZ-EGYLET.

Tisztújító gyűlés a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet mű- és középítési szakosztályaiban. Választásra gyűlt egybe a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet mű- és középítési szakosztálya június 20-án d. u. 6 órakor. A nagy számban megjelent tagok osztatlan bizalma nyilvánult meg a hivatalos jelöltekkel szemben, akiket egyhangúlag választottak meg. A műépítési szakosztály elnöke *Schulek* János műépítész, az O. K. Á. B. építési osztályának kiváló vezetője lett, ugyanezen szakosztály jegyzőjévé *Kiss* László tagtársunkat választották meg. A középítési szakosztály elnökéül *Ziegler* Géza építőmestert, jegyzőjéül *Dörre* Endrét választották. Az új működő bizottság tagjai lettek: *Árvé* Károly, *Báthory* István, *Nagy* Károly, *K. Császár* Ferenc, *Dávid* Károly, *Fritz* Oszkár, ifj. *Gálocsy* Árpád, *Hoffer* Imre, *Kertész* K. Róbert, *Kommer* József, dr. *Lechner* Jenő, *Maróthy* Kálmán, *Nagy* Márton, dr. *Neuschloss* Kornél, *Pecz* Gyula, *Prokisch* János, *Schmitterer* Jenő, *Schoditsch* Lajos, *Szabó* László, *Szinte* László, *Szuchy* János, *Uy* Károly, *Wälder* Gyula, *Wargha* László. Póttagok: *Csécsy* Andor, *Friedrich* Lóránt, *Klenovits* Pál, *Lechner* Lóránt, *Majorossy* Gyula.

A választás után a lelépő elnök, *Báthory* István, emelkedett hangú beszédben szól a küldöttségileg meghívott új vezetőséghez, szivükre kötvén azt, hogy minden működésük az ország integritásának jegyében folyjon és sohse feledkezzenek meg arról, hogy Magyarországnak újból naggyá kell válnia.

Schulek János elnök meghatott szavakkal köszöni meg a belé helyezett bizalmat s mint volt katona parancsnak veszi a megtiszteltetést és hűséges harcosa akar lenni ama nagy eszméknek, melyeket a szakosztály maga elé tűzött. Működéséhez a szakosztály támogatását kéri és programmja gyanánt a legszentebb cél elérését tűzi ki, t. i. Magyarország feltámadásának elősegítését.

Ziegler Géza, a középítési szakosztály elnöke, szól azután, tiltakozván a nagyhatalmak igazságtalansága ellen. Egész életünk minden gyümölcsétől megfosztottak bennünket. Csak erős, eredményes munkával állíthatjuk talpra e hont. E munkára hívja fel a szakosztályokat. Keresztény erkölcsi alapon álló technikus karra van szükség a nagy rekonstrukció eredményes elvégzéséhez. Programmját ismerteti. A lakásinség megszüntetését, a közmunkák mielőbbi megindítását, az építőipari törvénytervezet megalkotását, az építő anyagok szállítása körüli visszaélések meggátlását, a baleset- és munkásbiztosítás modern kiépítését, az építési anyagokra nehezedő vámtarifák mérséklését, a pallérképzés megoldását, a munkásnevelés és szakképzés fejlesztését követeli. Vezérelvül állítja oda az akarnokok elé, hogy: mindenki csak azt a munkakört vállalja, melynek végzésére képesítve van. A műszaki bíróság felállítását újból napirendre óhajtja tűzni. Életcélja volt mindig az építő ipar és építő művészet közötti kapcsolat ápolása, melyet kiváló elődjétől, *Alpár* Ignáctól vett át örökül. Minden csüggedés nélkül, fanatikus hittel bízik Csonka-Magyarország feltámadásában, mert a magyar technikus kar működése folytán sárbatiport hazánk újból nagy és egységes lesz.

Ziegler Géza elnök beszédjét *Kiss* László és *Dörre* Endre szakosztályi jegyzők felszólalása követte, mely után a gyűlés emelkedett hangulatban ért véget.

BUDAPESTI ÉPÍTŐIPARI SZAKMÁK IPARTESTÜLETEI.

Építőmesteri ipar gyakorlására jogosító engedélynek közkereseti társaság részére való kiadása tárgyában a kereskedelmi minisztérium 35424/1915/VI/A. szám alatt az alábbi határozatot hozta: *Építőmesteri ipar gyakorlására jogosító engedély közkereseti társaság részére csak abban az esetben adható, ha az ipar gyakorlására jogosító képesítését a társaságnak minden tagja igazolja.*

A Budapesti Építőmesterek, Kőműves-, Kőfaragó- és Ácsmesterek Ipartestülete az építőmesterek és ácsmesterek kiválása folytán ezentúl *„Budapesti Kőművesmesterek és Kőfaragómesterek Ipartestülete"* címen folytatja működését. Az Ipartestület helyisége: VIII., Német-utca 22. sz., I. emelet, telefon: József 12—39, hivatalos órák: hétköznapokon — csütörtök kivételével — délután 3-tól 6 óráig. Vasárnap és ünnepnapokon hivatalos órák nem tartatnak.

VERSENYTÁRGYALÁSI HÍREK.

Budapesti 70. sz. postahivatal átalakítási munkálatai. A kereskedelemügyi m. kir. miniszter rendelete alapján nyilvános versenytárgyalás hirdettetik a Budapest 70. sz. postahivatal hőlégfűtésének gőzfűtéssé való átalakítása alkalmával teljesítendő szállítások és szerelési munkákra. A munkálat azonnal megkezdendő és 8 (nyolc) hét alatt befejezendő.

Versenytárgyalás céljából a szabályszerű ajánlatok 1921. évi július hó 15-én déli 12 óráig nyujtandók be a posta és távirda vezérigazgatóság 9-ik ügyosztályánál (Postaházak építési felügyelőségénél) Budapest, II., Fő-utca 9. szám alatt.

A nagykanizsai postaház. 17392/921. sz. — A kereskedelemügyi m. kir. miniszter rendelete alapján nyilvános versenytárgyalás hirdettetik a Nagykanizsán emelendő postaház felépítése alkalmával teljesítendő föld-, kőműves-, vasbeton-, hengerelt és szögecselt vastartók és kovácsvasmunkákra. A munkálat azonnal megkezdendő és 1922. év május haváig befejezendő.

Versenytárgyalás céljából a szabályszerű ajánlatok 1921. évi július hó 9-én déli 12 óráig nyujtandók be a posta és távirda vezérigazgatóság 9-ik ügyosztályánál (Postaházak építési felügyelőségénél) Budapest, II., Fő-utca 9. szám alatt.

A szombathelyi postaház. 17392/921. sz. — A kereskedelemügyi m. kir. miniszter rendelete alapján nyilvános versenytárgyalás hirdettetik a szombathelyi 1. számú postaház felépítése alkalmával teljesítendő föld-, kőműves-, elhelyező, hengerelt, szegecselt és kovácsolt vasmunkákra. A munkálat azonnal megkezdendő és 1922. évi május haváig befejezendő.

Versenytárgyalás céljából a szabályszerű ajánlatok 1921. évi július hó 12-én déli 12 óráig nyujtandók be a posta és távirda vezérigazgatóság 9-ik ügyosztályánál (Postaházak építési felügyelőségénél) Budapest, II., Fő-utca 9. szám alatt.

Fakockaburkolatnak bazalt kiskővel való kicserélése. Budapest székesfőváros tanácsa nyilvános írásbeli versenytárgyalást hirdet a IV. ker., Váci-utcának az Eskü-út és Irányi-utca közötti szakaszában fekvő fakockaburkolatnak bazalt kiskővel való kicserélési munkákra.

Keramitkocsiútburkolatnak bazalt kockakőre való kicserélése. Budapest székesfőváros tanácsa nyilvános írásbeli versenytárgyalást hirdet a VII. ker., Kerepesi-út belső szakaszán a keramitkocsiútburkolat középső részének bazalt 3/4-es kockakőre való kicserélési munkáira.

Útrendezési munka. Budapest székesfőváros tanácsa nyilvános írásbeli versenytárgyalást hirdet a II. ker., Budapest-vidéki kir. törvényszék palotája körüli utcák, nevezetesen: a Kacsa-, Gyorskocsi- és Vitéz-utca rendezési munkáira.

Mindhárom munkára az ajánlatokat 1921. évi július 5-én (kedden) délelőtt 11 óráig kell a tanácsi II. (út- és csatornaépítési) ügyosztály vezetőjének, vagy helyettesének kezeihez (IV. ker., Központi városháza II. em. 279. ajtó) közvetlenül vagy posta útján leadni.

Műlakatosmunkák. A magyar kir. államvasutak igazgatósága nyilvános versenyt hirdet a Budapest, Podmaniczky-utcai I. sz. tisztviselői bérház műlakatos berendezésének összes munkáinak biztosítására. Az ajánlatok legkésőbb 1921. július hó 2-án déli 12 óráig nyujtandók be az igazgatóság építési és pályafenntartási főosztály igazgatójának titkáránál (VI., Teréz-körút 56. sz. I. em. 1).

A SZÉKESFŐVÁROS MAGÁNÉPÍTÉSI BIZOTTSÁGA.

Magánépítési engedélyek.

A magánépítési albizottság 1921. június 13-án tartott ülésében (elnök: *Bárdi* István tanácsnok, jegyző: *Haris* Sándor igazgató) a következő engedélyek kiadását tárgyalta:

Nagyobb és kisebb építkezésekre:

Kőszénbánya és téglagyár társulat X., Tárna-utca 7728. hrsz. alatt munkásétkezde, ép. Balázs Farkas. — Kolozsváry József IX., Gyáli-út 24. toldalék és kerítés, terv. Zsidy Béla. — Viszkok János I., Labanc-út 25. toldalék és kerítés, ép. Frank Ferenc. — Németh László I., Attila-u. 53. két emelet ráépítés. — Magyar vegyipari gépgyár r.-t. X., Vaspálya-utca 8521. hrsz. alatt földszintes épület, ép. Bartha László. — Szent-Margitszigeti gyógyfürdő r.-t. III., Margitszigeten thermal-strandfürdő, ép. Árvé Károly és Nagy Márton. — Adamcsik András VI., Üteg-utca 1529/79. hrsz. alatt földszintes épület, ép. Fridrich Jakab. — Máv. a X. északi főműhely területén munkáslaktanya. — Zsadon Kálmán VII., Alsórákosi-rét 1997. hrsz. alatt földszintes ház, ép. Farkas Antal. — Gazdik Kálmán ép. VIII., Nap-utca 16. földszintes ház. — Magyar Kulturház irodalmi r.-t. IX., Calvin-tér 9301. hrsz. alatt kétemeletes épület, terv. Különleges építési és faipari r.-t. építésére vonatkozó tervei jóváhagyattak.

Schulek János

II. Rézmál dűlő
6249/2. hrsz.
egy emeletes
nyaraló.

Vállalkozók Közl.
1905. aug. 23
(Magánépítési engedélyek Budapesten.)

Csabrendeki díszítek tasakos
Kelta Bord VI. 127

1716 K.
1905.

A múzeumok és könyvtárak
mélyen tisztelő
Országos Főfelügyelőségének.

Budapest.

Schulek János

vód

Magyar Pályázatok

1906. 2. 4. (A VI. Ker-
főgimnazium pályá-
tervei.)

Reszt vett,
díjat nem
nyert

fuvott üveg, hat S-idomu és egy függélyes karral. Velence,

tcsont karrikatura szobrocska. Német, XIX. sz.

obrocska talapzaton. Német, XIX. sz.

nellszobrocskával. Német, XIX. sz.

Modern.

áz és fémverettel. Modern.

uttofriez. Német, XIX. sz.

födelén szines miniatür női mellkép. Francia, Louis, XVI.

lelén grisailleképben Napoleon: Sèvres, modern.

rany foglalatban. Födelén miniatür női mellkép. Jelezve:

ödelében miniatür férfi mellkép. Jelezve: *Fioroni f.* Olasz,

födelén miniatür női mellkép. Francia, XIX. sz.

Schulek János

kód
?

Figyelő - A zólyomi
ág. evang. templom
tervpályázata.
Vállalkozók közlönye
1905. aug. 23.

Csabrendeki Kelta temető

VI. 128

Schulek János

Zólyomi ág. ev. templomtorony terop. III. díj

Vállalkozók Közl.
1905. aug. 9.
(Templomtorony terezése Zólyomban.)

POPPER ZSIGMOND
ácsüzlete és épitési vállalata
BUDAPESTEN.
Iroda: V., Lipót-körut 15. Telep: Dráva-u. 12.

Elvállal minden e szakmába vágó ácsmunkákat, épületek tervezését és kivitelét, — ugyszintén becsléseket és expertiseket.
Telefon 44—73. **Telefon 44—73.**

államtitkár Sztankovics Miklós üzletvezetőnek már meg is adta a fölhatalmazást a munkálatok megkezdésére, melyek öt esztendőre vannak tervezve. A petrozsényi széntelepek termelését a mainak harmadfélszeresére emelik és e nagy szénmennyiség elszállitására a vasut szállitóképességét is széleskörü épitkezésekkel kell emelni. Ez épitkezéseket már a legközelebbi hetekben megkezdik s az aradi üzletvezetőség már most el fogja rendelni Petrozsény mellett nagy tároló állomásnak az épitését. Az állomás körülbelül egy millió koronába kerül. Ezzel egyidejüleg az arad—petrozsényi vonalszakasznak valamennyi állomása kibővül. Kiépitik a második vágányt, még pedig ugy, hogy először az állomásokon rakják le az uj sinpárakat és ezután fokozatosan épül ki az egész vonalon az uj vágány. Az első negyven kilométernyi sinpár lerakásához szükséges közigazgatási bejárás julius hó végén meg fog történni. A sinhálózat kibővitésére körülbelül hét millió korona áll az aradi üzletvezetőség rendelkezésére.

Villamos világitás Szegeden. A szegedi légszeszvilágitási részv. társ. a városi mérnöki hivatal utasitásának megfelelően átdolgozta a villamos világitásra vonatkozó terveket és azokat benyujtotta a tanácshoz. Az épitési engedélyt most már megkapja a társaság, amelyet fölhivott a tanács, hogy a szemkórház villamos kábeleit rakja le.

A szolnoki villamos telep épitésénél a magasépitési és betonmunkákat 132.971 koronáért Bäck Alajos budapesti épitőmester, a kutépitési és buvár munkákat 24.796 koronáért Leféber Ágoston budapesti kutfurómester, a kazánbefalazást, gyárkémény és füstcsatorna épitését 25.792 koronáért Heinicke H. R. budapesti cég kapta meg.

Templom javitás Battyándon. Vasmegyei Battyánd községi evangelikus egyház templomát helyreállittatja s az épitési munkák végzésével Takáts László szombathelyi épitészt bizta meg.

Fővárosi hirek.

Betöltött tanári állás. A székesfőváros tanácsa az iparrajziskolánál üresedésben levő épitészeti tanszékre Schulek János müépitészt nevezte ki.

Az ipartestület uj tagjai. Uj tagokul az ipartestületbe beléptek: Kisebb kőmives iparosok: Haag Pál, IX. Ranolder-u. 25 Zimmermann Lajos, VIII., Baros-u. 75. Kerner György, III., Sorompó-u. 2. Balogh György, Rákospalota, Széchényi-telep: Görög-utca 13. Farkas János, VII, Dembinszky-utca 31. Nagy István, VI., Dávid-u. 6. Kisebb kőfaragó iparos: Hadl Mór, X., Belső Jászberényi-ut 19. Kisebb ácsiparosok: Ignáti Mihály, VIII., Óriás-u. 16. Magna András, VIII., Déri-u. 2. Leskovits György, I., Németvölgyi-ut 8.

Vasbetonfödémek próbaterhelése. Székely és Faragó cég a Váci-utca 42. sz. alatti épületen általa végzett vasbetonfödémeken f. hó 23-án próbaterhelést fog tartani, mely alkalommal m²-ként a födémeket 1200 kilogrammal terheli meg. A területek helyének és nagyságának kijelölését a jelenlevő urak tetszésére bizza.

Ruházati és felszerelési cikkek szállitása. A m. kir. honvédség részére 1909. január 1-től 1918. december végéig szükséges len, gyapot és gyapjuszövetek, valamint azokból készitendő ruházati és felszerelési cikkek szállitásával a honvédelmi minister az április 30-án tartott árlejtés alapján Regenhart Ferenc és tsa, Magyar textilipar r.-t. Hazai pamutfonó és szövőgyár r.-t., Magyar kender és lenipar r.-t., Klinger Henrik, Sepsiszentgyörgyi székely szövőgyár és háziipar vállalat, Zsolnai posztógyár, Gácsi posztógyár, Scherg Vilmos és társai és Wein Károly és társai cégeket bizta meg.

Szén szállitás. A m. kir. dohányjövedéki központi igazgatóság a hivatalos helyiségek fütésére 1908—1911. években szükséges 800 mm. petrozsényi darabos szén szállitásával Salamon Jakab és tsa céget bizta meg 3 kor. 52 fillér mm.-kénti egységár mellett.

Ajánlható cégek:

GUTTMANN BENEDEK
papir áruháza
Budapest, IV., Muzeum-körut 3.
— a „Királyi József Müegyetem" átellenében. —
Speciális üzlet épitészeti-, mérnöki-, műszaki- és vasutépitészeti nyomtatványokban.
Állandó nagy raktár rajz-, kender- és vászonra huzott rajzpapirokban, ugyszintén másoló-, fénymásoló-papir és másoló-vásznakban Rajzeszközök gyári főraktára, valódi svájci, valamint eredeti Richter és Riefler leghiresebb gyártmányokban.
Árjegyzéket kivánatra ingyen és bérmentve.

Dipol Cesare
Mozaik, Terazzo és Beton burkolási vállalata.
Budapest, VI., Vörösmarty-utca 49.

LIFT A SCHLICK-FÉLE FELVONÓK ZAJTALANUL, RÁZKODÁS MENTESEN ÉS BIZTONSÁGGAL MŰKÖDNEK.
ISTÁLLÓ BERENDEZÉSEK. KÖZUTI ÉS VASUTI VASHIDAK. IPARTELEPEK GÉPEZETI BERENDEZÉSE. ÉPITÉSI VASMUNKÁK. QUOILIN-FÉLE FÉMTETŐFEDÉSEK.
VASUTI KOCSIK: TEHER- ÉS SZEMÉLY SZÁLLITÁSRA. VILLAMOS VASUTI KOCSIK. GÖRPÁLYAKOCSIK.
Mindennemü épületbádogos munkák, tetőfedések vas-, horgany- és rézbádoggal, serpenyő- és hullámos lemezekkel.
Épitési fémöntvények fém- és bronz-kandelaberek, lámpakarok, kutalakok, horgany és bronzdiszitmények és mütárgyak.
Müemlékek és szobrok.
Állandó nagy raktárkészlet: **hengerelt vasgerendákból** vasuti sinek, bányasinek, mindenféle épitkezési vasnemüek.
SCHLICK-FÉLE VASÖNTÖDE és GÉPGYÁR
RÉSZVÉNY TÁRSASÁG
BUDAPEST,
GYÁR és IRODÁK: VI., VÁCI-UT 45.

SZOLNOKY ANTAL és TÁRSA
betonépitési vállalkozók
Budapest, VI., Nagymező-utca 41. szám.
Elvállalnak minden e szakmába vágó betonépitési munkálatokat. — Nevezetesen: Menyezeteket uj systhem szerint saját szabadalom; semmi vasgerenda nélkül, fesztávolság 66—7 méter. 35%-kal olcsóbb a vasgerenda menyezetnél, csatorna épitést, csömöszölést, legfinomabb terazzót, modern kivitelben. — Keramia burkolatokat, stb. beton munkálatokat a legolcsóbb kivitelben, tervek, statikai számitások és költségvetésekkel dijtalanul gyorsan szolgálok.

Telefon 54—98. Telefon 54—98
PASCHKA és TARSA
Budapest, X., Füzér-utca 35.
Acéllemez,- fa- és vászonredőnyök, napellenző-ernyők, lépcsőkovácsolt vasból, felülvilágitó ablakzáró készülékek, szinházi függönyök és kovácsoltvas tömegáruk gyára.

Irógép „Munkatárs"
Eredeti amerikai azonnal látható irással.
Tiszta acél szerkezet | Gyönyörü szép irással | Az irógépek legolcsóbbja.
Teljes felszereléssel 300 korona. Irógép kellékek nagy raktára.
Amerikai butorok minta raktára.
Tessék árjegyzéket kérni. **KAUFMANN és TÁRSA** BUDAPEST, V., Zoltán-utca 16. szám.

KORNFELD ÁRMIN
épület, diszmü bádogos és ércnyomó mühely
IRODA: KISPEST, BOCSKAI UTCA 5. SZ.
Gyártelepekhez szükséges bádogosmunkákban specialista. Vidéki megbizások árfelemelés nélkül elfogadtatnak.

Hat. eng. villanyfelszerelési vállalat. Telefon 101-52
GOMBOS HUGÓ
BUDAPEST, EÖTVÖS-UTCA 46 SZ.
Villamos müszerek, mótorok, szellőztetők és
ivlámpák
készitése és jókarban tartása.
Villamos csengők, órák, jelzőkészülékek, telefon és távirda müszerek készitése és javitása.
Nagybani raktár legjobb minőségü ivlámpaszenekben és 70% áramot megtakaritó Wolfram-izzólámpákban.

MUZSIK P. PÁL
képkeret és épület üveges vállalata.
Elvállal: mindennemü épület üveges munkálatokat; készit kép és tükör kereteket, valamint aranyozásokat minden stylben.
BUDAPEST, VIII., GYÖNGYTYUK-U. 6.

PIQUET K. és LAJOS
ÉPÜLET BÁDOGOS, LÉGSZESZ, VIZVEZETÉK, CSATORNÁZÁS, CLOSET, FÜRDŐK ÉS HÁZISÜRGÖNY BERENDEZÉSI VÁLLALAT
BUDAPEST, VIII., FECSKE-U. 18.
TELEFON: 68—99.

ALAPITTATOTT: 1885.
PETERKA LAJOS
BUDAPEST SZÉKES FŐVÁROS SZERZŐDTETETT TORONY-ÓRÁSA.
BUDAPEST, IV., VÁCI-UTCA 57. SZ.
TORONY-ÓRA BUDAPEST, MŰHELY: IV., BÁSTYA-UTCA 22. SZ.
Elvállal minden e szakmába vágó torony-óra, laktanya-óra, kastély-óra készitését, valamint öreg órák javitását.
Vidéki megbizások pontosan és gyorsan teljesittetnek.

Amerikai és saját rendszerü JÉGHÁZAK és HÜTŐK
tervezését, valamint azok épitését vidéken is elvállalja e téren egyedüli specialista
SORG ANTAL KŐMŰVES MESTER ÉS ÉPITÉSI VÁLLALKOZÓ **BUDAPEST** X., KŐBÁNYA GERGELY-UTCA 8.
A Kőbányai sörgyárak, jégházak és hütőberendezések készitője.

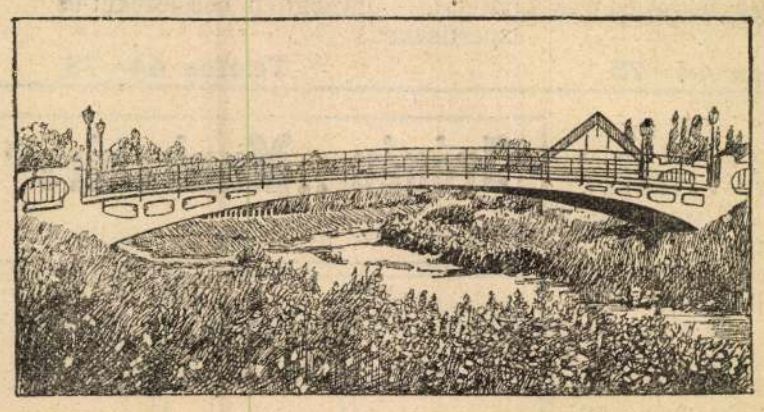

RELLA N. ÉS UNOKAÖCSCSE

Budapest, IX., Üllői-ut 25.
fld. 4. TELEFON 69—77.

Beton és vasbeton

Gyári, gazdasági és mindennemü magasépitési vasbeton födémek, viztartányok, vizierőművek, hidépités, csatornázás stb.

Első Magyar Hegesztő és Forrasztási Vállalat
MEDGYESSY FERENC és Társai
Budapest, VII. ker., Hungária-körut 69. szám.
Elvállaljuk mindennemü repedt kazánok, **öntött vas, kovácsolt vas, acél**, hegesztését és forrasztását. Bármily méretü **kazán, vezetékcső repedéseket** rövid időn belül hegesztünk, illetve beforrasztunk. Elkopott gépészeket a régi méretre kihegesztjük és két különböző méretü tárgyat összeforrasztunk. Minden egyes hegesztésért és forrasztásért **teljes szavatosságot** vállalunk a tartósságra. Bárminemü forrasztások a vidéken is eszközöltetnek
Telefon : 68—64. **Telefon 68 64.**

Hirmann Ferenc fémárugyára
Budapest, VII., Csányi-utca 7—9.
Felszerelések gőz-, viz és légszeszvezetékhez, rézcsapok, réz, érc- és horganyöntvények, felirattáblák minden célra és méretben.

Alapittatott 1867. **Alapittatott 1867**
SZLADEKY ALAJOS
Első magyar
tüzmentes vaspénztárgyáros és műlakatos
A nagymált. igazság. és kereskedelemügyi ministerium rendes szállitója
Nyilvános tüzkisérlet tartatott 1868-ban.
Budapest,
VIII. ker., Kender-utca 30. szám. (Saját ház.)

TELEFON 25—22. TELEFON
KRESSALEK BÉLA
ÉPÜLETASZTALOS-MESTER
BUDAPEST,
VI., Szent László-utca 52. sz. (Saját ház.)

FUCHS BÉLA
OKL. MÉRNÖK, ÉPITÉSI VALLALKOZO
BUDAPEST, V. SZÉCHENYI-UTCA 1. — TELEFON 149
elvállal a fővárosban és vidéken **mindenfajta magasépitkezést:** munkástelepek, bérházak és középületek épitését.

MELOCCO L. BUDAPEST.
TELEFON 41—03. **CEMENTGYÁR.** TELEFON 41—03.
Gyár és iroda : III ker., Ürömi-utca 24—32 sz
AJÁNL: KITÜNŐ MINŐSÉGÜ LASSAN ÉS GYORSAN KÖTŐ ROMÁNCEMENTET ÉS MÜPORTLANDCEMENTET BÁRMELY VASUTVAGY HAJÓÁLLOMÁSRA SZÁLLITVA, IGEN JUTÁNYOS ÁRON ÉS JÓTÁLLÁS MELLETT

Molnár Andor
iparművészeti asztalos
Budapest, VI., Kis János-utca 6 szám.
Elvállal minden e szakmába vágó munkát. Teljes lakberendezéseket saját művész tervei szerint a legmodernebb stylusban és legjobb kivitelben.
Művészi kivitelü képkeretezések.

Munkácsy Gyula
lakatosmester
Budapest, VI. ker. Kis János-utca 10. szám.
A jelenkor legjobb, legolcsóbb és legerősebb szerkezetü kémény és szellőztető toldalék készitője. (E számunkban foglalt hirdetésére e helyen is felhivjuk olvasóink figyelmét.)

Elismert elsőrangu cég. Alapittatott 1885.
Nikmond Ignác
szobafestő, mázoló és fényező vállalata
iroda és mühely: II. ker., Erőd-utca 2. sz.
(Margit-körut mellett.)
Elvállalja: **paloták, bérházak, intézetek és szállodák mázolását, festését** izléses kivitelben. — **Költségvetés ingyen.**

A budapesti légszeszgyárak
felszerelő irodái:
IV., Aranykéz-utca 6. VII., Erzsébet-körut 19.
Elvállalnak mindennemü gázvezetékek szerelését a világitás, fütés és ipar céljaira. Raktáron tartanak legjobb és legszolidabb mivü gázcsillárokat, egyszerü és diszes alakban, mindennemü gázfőző és fütőkészülékeket és melegitőket.

SIROKY PÁL
épitési, beton és terrazzó-vállalkozó.
Elvállalom cement- és keramit-lap fektetését, kanális épitését és minden e szakmába vágó munkákat a legjutányosabb árak mellett.
Speciálista **cement-jászol** épitésben valamint **teljes-tehenészet** berendezésekben.
BUDAPEST,
IX, MESTER-UTCA 32. SZ.
Vidéki uradalmi megbizások gyorsan eszközöltetnek.

SONNENSCHEIN TESTVÉREK
HATÓSÁGILAG ENGEDÉLYEZETT VILLAMFELSZERELÉSI VÁLLALKOZÓK MECHANIKAI MÜHELYE
BUDAPEST, VII., JÓSIKA-UTCA 11.
Elvállal épület-berendezést, villamos ivlámpák jókarban tartását, telefon- és csengő-lakásberendezéseket, villámháritó stb. stb. valamint minden e szakmába vágó munkákat.
Kerékpár és motormunkák, zománcozások, nikkelezések és villamos motorok javitása. — Mindezen munkák pontosan, lelkiismeretesen és jutányosan eszközöltetnek.
TELEFON. 102—07.

LIFT
Haverland Antal, Budapesten, VIII., Nap-utca 2
Telefon 29—66. — Gyárt: személy-, teher-, ételfelvonókat és vasszerkezeteket minden kivitelben

---

ELSTER S.
LÉGSZESZGYÁRI SZÜKSÉGLETEK GYÁRA
Budapest, V., Tisza-utca 9.
Gyártási ágak:
Nedves és száraz légszeszmérők, többféle typus szabadalmazva; a legjobb anyagból, több évi jótállás. Gázautomaták, nedves és száraz szerkezettel, bármilyen légszeszárra beállithatók. Gázszivógépek (Exhaustor) teljes felszereléssel. Állomási légszeszmérők, tetszés szerinti nagyságban. Tisztitó berendezések, Jäger-féle szabadalom szerint Városi nyomás szabályozók, suly és automatikus megterhelésre. Önmüködő nyomásmérők, szivás és nyomásra, csinos kiállitásban, kézben vihetők. Különleges nyomásmérők (Manometer) állandó vizszinnel. Fényvizsgálati müszerek és kellékek. Gázfőző- és fütőkészülékek, vasalók, takaréktüzhelyek.

Stenográfia
Budapest legnagyobb és legkedveltebb gyorsiró-iskolája a
„Stenográfia“
országos **Gabelsberger** magyar, német gyorsiró és gépiró iskola.
Kereskedelmi szaktantárgyak
Váci-körut 33. azelőtt Kazinczy-utca 8.

Telefon 50—83.
NEUMANN GYULA
elektrotechnikai vállalata
VI., Gyár-utca 2.
Elvállalok minden-féle villany-világitási berendezést úgyszintén motorok és ivlámpák szerelését.

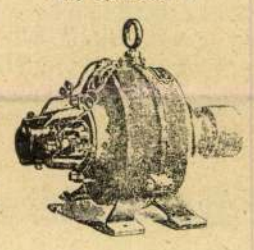

Telefon és csengő berendezést továbbá házak évi jókarban tartását. **Költségvetések dijtalanok**

HAZAI ASZFALT ÉS BETONÉPITÉSI VALLALAT
KÖVÉRKÁROLY
BUDAPEST, V., Klotild-u. 22. sz.
Aszfalt burkolások, elszigetelések **magyar bányában termelt természetes és valódi aszfaltból. Ugyanezen anyagból, négyszögletes, magas nyomással előállitott aszfaltlapok burkolása és szállitása. BETONÉPITÉSI MUNKÁK:** csatornák, vasbetonhidak, zsilipgátak stb. szakszerü kivitelben.

NEMEZ MEC HLOVITS FERENC FILZ
BUDAPEST
VIII., SALÉTROM-UTCA 10.
Rabitz, tömitő, burkoló, kazán, szivó és polirozó nemezek, fémek és üvegcsiszoláshoz nemezcsövek téglagyárosok részére.
Uj! székülés-párna Uj!
uj találmány!
vasnemez és minden e szakba vágó nemezek.
TELEFON 67—49. **TELEFON 67—49.**

A BUDAPESTI LÉGSZESZGYÁRAK felszerelési irodái:
IV., Aranykéz utca 6. VII., Erzsébet-körut 19.
Elvállalnak mindennemü **gázvezetékek szerelését** világitási, fütési és ipari célokra. Raktáron tartanak legjobb és legszolidabb kivitelü **gázcsillárokat,** egyszerü és diszes kivitelben, mindennemü **gázfőző és fütőkészülékeket** és melegitőket.

Schulek János

vrád

Lechnerőtév

1911

335 junius 17-én. Beregszászon
ius 23-án.

Gyűrűs jobb
ábrázolja a papaszemes
rafordultan ~~és~~ szembenézve ~~van ab-~~ műveket
ül és mosolyog, kezében ecse-
t meg ecsetköteget tart. ~~Pápaszemet~~
an nyitott kupakkal. Jobb lábát ke-
sza és szakálla őszbevegyült, szeme
ltözete: ing lehajtott gallérral, cso-
ő, kettős elejű drap szinű festő ka-
ján festékdoboz és ecsettel telt edény,
elt vászon mellett bedugott palaczk látható.
norai János 898.4.

34.3 cm.-- Értéke 1200 K.-- Kiss Ist-
ándéka 1911 január 5-én (33-911).

ti czime: Kissé nyájasabban.
Hirlapban Keszler József ismertetését.

8

Schuler Jaus

l.

Epitesiet

1944. 48. l.

NAGYKANIZSAI TAKARÉKPÉNZTÁR R. T.
NAGYKANIZSA

IGAZGATÓSÁG

Schulek Janos

l.

Épitészet 95. l.
1943. 96. l.

Mek Fényképek

ágos Bizottsága

y	száma:	19
	kelte:	19
	beérkezése:	19

: száma:

intézett szám:

ma:

ma:

ta:

Schulek János

l.

Szépmüvészet

1944. 191. l.

„EUROPA"
film-, könyv-, lapte[illegible]
könyvkiadó [illegible]
Bp. V., Rothe[illegible] 12.
Telefon [illegible]

Schulek János

Kröd
2

Dunst Ferenc dr.

Emlékkönyv a restaurált keszthelyi r. k. templom felszentelése alkalmából 1896.
szept. 8. Keszthely 1896.
10. l.

286. Halavats, Kövesdi ref. templ

287. Endres, St. Jakobsportal

288. Pongrácz, Kondi-album

289. Möllinger, Elemente d. Spitzbog

290. Bunyitay, Kent Lánló

291. Finály, Régi magyar súlyme

292. Erdy, Boszna és nerb érm

293. Keller, Daurias d. Klosters

294. Schmitz, Barockbauten in

295. Knauz, Monumenta Eccl.

Schulek János

l.

MMÉE kötet

1938. 179. l.

Tsz.:

Kelet	Beszélő neve (olvashatóan)	Hiv.	Magán	Inturb.	Kelet	Beszélő neve (olvashatóan)	Hiv.	Magán	Inturb.

Schulek János

vrőd

MMÉE Közl. 1938.
313–314. l. (Tudosi-
tásar Egylet szőkes-
fehérvári kirándu-
lásáról.)

H. J. – t.

5630

40.214. — K. M. E. Ny.

Schulek János

ivód
2.

Értekezések, beszámolók
a műszaki és gazdaság. –
tudományok köréből –
1941. IV. f. 25 l. 28. l.

Klésmárk

Szepes

ÉG

V. egyház

SZAKCSOPORT

Ötvösség

KOR

XVIII. Sz.

MÉRET

ALCSOPORT

SZÁRMAZÁSI HELY

MESTER

SZEMÉLYI VONATKOZÁS

EGYÉB ADAT

amia

Kép

G, MEGMUNKÁLÁS, DISZITÉS, FELIRAT, JELZÉS):

Schulek János

wód

A MMÉp Egyl Közl

1938. 121. l.

(Szemelyi lírek)

Kormány főtanácsosi kineveres

Schulek János

az egyesület jubileumi
emlékéremet kapta

MMEEKözl
1941. 20 3. l.

Schulek János

Kinevezték az Országgyűlési Műszaki Tanács tagjává

MMÉE Közl
1942. 136. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Schuler János

Kormányzói elismerés a műemlékvédelem műemlékhelyreállítás terén végzett eredményes munkáért

MMÉLKÖZI
1943. 79. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Schulek János

karikaturája
Frisch Vilmostól
repr.
Megjagyott Mozsikus

1914. 53. l.

POSTA ČESKOSLOVENSKÁ
60 HALÉŘŮ 60
POSTA ČESKOSLOVENSKÁ
60 HALÉŘŮ 60
POSTA ČESKOSLOVENSKÁ
60 HALÉŘŮ 60
20
20

BUDAPEST
JUL 15

Schulek János

ivód
i

Lech Maszt 40.

Éltr László

A pozsonyszentgyörgyi oltár.

Különlenyomat az Orsz. Magy. Szépművészeti Minzeum Évkönyvei I. kötetéből.

Bpest 1918.

A szójabab az iparban és a háztartásban

A szójabab csak nemrég honosodott meg Magyarországon, Kínából került hozzánk, ahol már évezredek óta termelik. Európában, először Németország foglalkozott a szójababtermesztéssel és rövid kisérletezés után rájöttek arra, hogy mennyiféleképpen lehet kihasználni, nemcsak takarmányozás és élelmiszer cikkek készitésére, hanem ipari cikkek feldolgozására is. Nem minden éghajlat alkalmas a termesztésre, a párás és meleg levegőt szereti a legjobban és vizáteresztő, de nem száraz televényes talajon fejlődik a legjobban. Éppen mert az egyenlő hőmérsékletet szereti, nem szabad árnyékos helyre fák alá vetni, hanem a napos világos helyekre, ahol védetten jut a párás meleghez.

A szója mint talajnevelő

A szója gazdasági szempontból már ezért is értékes, mert *rendkivüli módon feljavitja a termőföld talaját, a szójatermés utáni buzavetés sokkal dusabb és nagyobb kalászu, mint rendes körülmények között.* És nagy előnye az is, hogy másodlagos növénynek is vethető, árpaérés vagy herevetés után is megnő és beérik. Ha alkalmas környezetbe kerül, szinte valószerütlenül gyorsan megnő, néha embermagasságura is és borsószerü magja éppen olyan gyorsan fejlődik a hosszu hüvelyekben, mint a májusi borsóé. Maga a termése is inkább a borsóra emlékeztet mint a babra, szürke, sárgás vagy feketeszinü gömbölyü magva van, amit a beérés után nagyon sokféle célra lehet felhasználni.

Mit készitenek a szójamagvakból?

Kifejtés után, eredeti állapotában emberi fogyasztásra nem olyan alkalmas, mint a többi hüvelyesféle, bár *Keletázsiában* már hosszu évszázadok óta kedvelt élelmiszercikk. *Megpirítják, megőrölik és apró kenyereket sütnek belőle, vagy ugy nyers állapotban növényi tejet, vagy vajat és sajtott készitenek belőle. Olyan ize van majdnem mint a gesztenyének, csak kicsit fanyarabb s teje tápértékre és izre egyenlő a kókusztejjel. Európában* eddig még nem tudták megszokni a szója szokatlan izét és szagát és lisztté őrölve is csak keverés utján alkalmazzák a táplálkozásban. *Németországban, még a katonák kenyerét is szójaliszttel keverik és tudományos kimutatás szerint 40 százalékkal több tápérték van igy benne, mint a gabonából sütött kenyérben.* Sőt a tudományos kutatás még azt is megállapította, hogy *nemcsak tápértéke, hanem különös élénkitő és frissitő hatása is van, nagyfoku A és B-vitamin tartalmánál fogva.* Fehérje tökéletesen helyettesiti az állati fehérjét és állandó használata *teljesen pótolja a husféléket.* Lisztjét, *Németországban* rendszeresen használják a finom cukrászsüteményekhez is, sőt kolbászféléket is kevernek vele, hogy szaporítsák a vagdalékokat. A szója még a sejtképződéshez annyira fontos *licithint* is tartalmazza, amely a szóján kivül egyedül csak a tojásban található. Tudjuk, hogy az emberi szervezetnek napi 80 gram fehérjére van szüksége, — de a mai háborus viszonyok között, a tojáshiányos világban, — nem minden ember elégitheti ki szervezetének ezt a fehérje szükségletét. A szójával a legszegényebb néptömegek számára is könnyen és olcsón megoldható a fehérje ellátás és ezért foglalkoznak az európai népelemzők és kutatók annyit a szója hasznositásával.

Mint takarmány és mint ipari cikk

Beérése szeptember első felére esik, ekkor kaszálják vagy nyüvik mint a kendert. Kaszálni kora reggel, vagy borus időben szokták, nehogy a magja kiperegjen. Szalmája csak tüzelésre való, de megfelelő feldolgozással annál kitünőbb abraktakarmány. Az érés előtt két három nappal előbb lekaszált növény szárát, levelét és termését megőrölve, kapjuk az ismert szója-szénalisztet, amely a fejőstehenek tejminőségét és mennyiségét kimutathatóan felemeli. Magvát az ipar értékesiti. A *szója magvának kipréselt olajából kitünő festéket, fénymázt és gyantát gyártanak, sőt gombokat, autóalkatrészeket és a kaucsukhoz hasonló gyermekjátékszereet készitenek. Németország,* már a háboru előtt megkezdte kisérleteit a szójával s ma már elérték azt, hogy a legváltozatosabb pótanyagokat készitik belőle. *Szappant, nyomdafestéket, gumipótló anyagokat, sőt mint ételzsir és margarin is kitünő szernek bizonyult. Magyarországon is mindinkább nagyobb teret hódit,* külön gazdaságok foglalkoznak a termelésével és a laboratóriumokban sok kisérletező dolgozik azon, hogy a szójabab sokrétű képességeit, minél gazdaságosabban kihasználják.

Világ Tükre...

A békés Spanyolországban

Franco tábornok irányitása mellett. *Spanyolországban* tökéletesen helyreállt a rend és nyugalom. A vasúti forgalom is a „békeévek" nyugodt iramával bonyolódik le, bár a Pourt-Bouboni határállomáson meglehetősen szigorúan folyik az útlevélvizsgálat. Félnek a beszivárgó és nemkívánatos idegen elemektől... Az utasok között elvegyülve, polgáriruhás csendőrök ülnek, akik igyekeznek szóbaállni egy-egy gyanusabb alakkal és kifürkészni útjuk célját. Ha valami gyanus dologra jönnek rá, a legközelebbi állomáson már le is szállítják s viszik a csendőrőrsre. Itt aztán igazán helyénvaló az a jó magyar közmondás, hogy ne szólj szám, nem fáj fejem"! A spanyolok nem igen ismerik ezt a mondást, mert beszélnek annyit, amennyit talán egyetlen népfaj sem beszél. Nemcsak a jellegzetes arcvonásaikról és villogó szemükről lehet felismerni őket, hanem pergő beszédmodorukról is. *Náluk, még egy barátságos eszmecsere is úgy hallatszik mint egy elmérgesedett civódás.* Mig meg nem szoktam, mindig azt vártam, mikor kapnak már hajba a beszélgetők? De mikor pár napot eltöltöttem Spanyolországban, mar úgy megszoktam, hogy talán még magam is rászoktam a hadaró beszédre....

Milliókat érő képtár

Madrid olyan mint a többi főváros. Lázas iramban zajlik az élet, gépkocsik dudálnak, villamosok csilingelnek s a nők nem csipkefátyolban, hanem kalapban járnak. *A férfiak sem a gitárt pengetik, hanem dolgoznak.* Legfeljebb csak a szokások mások mint a többi nagyvárosokban és a spanyol temperamentum feltünőbb. A spanyol ember rendkívüli barátságos és szolgálatkész, ha egy idegen kér tőle felvilágoosítást, mosolyogva kiséri el egy darabig és úgy beszélget vele, mintha örök idők óta ismerné. A villamos és autóbuszmegállóknál is köszöntik egymást és vadidegenek bizalmas beszélgetésbe kezdenek, hogy elüzzék a várakozás unalmát. Mert talán sehol se kell annyit várni a forgalmi eszközökre mint Madridban. A villamosok és autóbuszok, nemcsak a rendes megállóknál állanak meg, hanem ott is ahol leintik őket.

A spanyolokat, mint általában a délvidéki népeket, sok olyan furcsa szokás jellemzi, ami a mi szemünkben szokatlan és idegen. Például a *férfiak illetlenség tartják, hogy akár a legtikkasztóbb hőségben is levessék a kabátjukat, azt azonban természetesnek veszik, hogy a vonatban ülő hölgy mellé rakják a lábukat és a padlóra szórják a cigarettahamut meg a szemetet. De ettől eltekintve, nagy hódolat veszi körül a nőket, sehol se hajolnak annyi csókra nyujtott kéz fölé, mint Spanyolországban. Mert lehajolnak, nem pedig az ajkukhoz vonják a hölgyek kezét, mint nálunk is szokás.* Az órák rendszere is szokatlan az Ibériai félszigeten, féltizkor kezdődik a vacsoraidő s éjfél felé telnek meg a kávéházak és szórakozóhelyek. A szinházi előadások is vacsora után kezdődnek.

Az egyik szovjet ujság hirül adta a spanyol háború idején, hogy a világhirű madridi képtár, a *Prado* elpusztult. De ez nem volt igaz, különben is *annakidején biztos helyre szállították a vagyontérő műemlékeket.* Mikor helyreállt a rend, a felbecsülhetetlen értékű *Murillo-, Rubens, Golya, Greco* és *Valesques-képeket visszavitték a múzeumba.* Maga a múzeomi épület elég jelentéktelen, nem látszik rajta, hogy Spanyolország legnagyobb kulturális értékét őrzi. *Körülbelül háromezer festmény áll itt, köztük hatvannégy Valesquez, tiz Rafael, huszonhárom Tizian, harmincnégy Murillo, negyven Tintoretto, huszonhét Van Dyck és így tovább. Számokban alig kifejezhető ezeknek a képeknek a pénzértéke.* Nagyon szigorúan őrzik a termeket, egyszerre csak hatan léphetnek be, de ezek sem válhatnak külön egymástól. És minden lépésüket ellenőrzi egy teremőr. Azóta van ilyen szigorúság, mióta kiderithetetlen módon elloptak egy nagyértékű Goya képet...

A spanyol királyok koronázó helye

A spanyol királyok koronázó helye *Toledo,* vonaton másfélórányira van a fővárostól s a madridiak kedvenc kiránduló helye. Sokkal szebb fekvése van mint *Madridnak,* a magaslatokon épült ősi várost három oldalról szegélyezi a *Tajo* örvénylő vize. Mészkőszerű szaggatott sziklafalak között, kőpilléres hidak alatt zúg a tarajos hullámú folyó, mormogása még a városba is behallatszik. Nagy várkapun keresztül vezet az *Toledóba, a vörösök hetekig lőtték ezt a kovácsoltvas-kaput s mégsem tudták tönkretenni. Legszebb két épülete, a királyi palota és a spanyol hercegprimás kastélya.* Legnagyobb, a világhirű székesegyház. Az utcák szükek, kacskaringósak sikátorokba torkolnak és egyik másik annyira keskeny, hogy *egyszerre csak két ember mehet végig rajta.* A székesegyházat is annyira beépítették a szűk utcák labirintusába, hogy kivülről csak részleteiben látható. Hatalmas méretű a katedrális belseje, husvétkor a Madridból átjövő hivőket is befogadja.

A középső hajót a kórus, a hatalmas ezüstorgona és a *Capilla-Mayor* tagolja fel, a mennyezetet gazdag freskók díszítik.. A dúsan aranyozott oszlopok között carrarai márványból faragott szobrok és ereklyetartók állnak s *még a nem katólikus nézőben, lenyűgöző és áhitatos érzéseket ébresztenek.*

Toledoban élt a *Don Quijote* világhirű irója, *Cervantes* is, utcát neveztek el róla s lakóháza homlokzatán mellszobra állt, emléktáblával megjelölve.

Spanyolország legjellemzőbb városa

Andaluziát úgy ismerjük, mint a tangó és castagnyetta hazáját. Fővárosa *Sevilla,* teljesen ellentéte *Madridnak.* Érdekesebb, romantikusabb és jellegzetesen spanyol. Régi házacskáit rácsos kerités veszi körül s kivétel nélkül mindegyiken van erkély. Ódon kis utcáin ritkán lehetett gépkocsit látni, annál több öszvérkordét, amelyen élelmet és lakodalmas népet szállítanak az andaluziai nagykalapos fuvarosok. Mert a környékbeli falukból ilyen kordékon jár be a násznép, dudaszóval és castagnyettát csörgetve. Az asszonyok, a leggazdagabbtól, a legszegényebbig, spanyol népviseletben járnak, ha hétköznap nem is, de vasárnaponként. Hosszú, fodrosalju fekete ruhába öltöznek s fejüket e teknőcfésüvel magasratornyozott fekete csipkefátyolt kötik, amit még a dédanyjuktól örökölték. A férfiak széles karimájú kalapban ezüstgombos bársonypruszliban és puha szatyánbőr csizmában járnak és azt a széles formájú andaluziai kalapot viselik, amit egyszer már a párisi kalaposok is leutánoztak.

A fiatalabb nők és férfiak nagyon szépek, vonásaikon visszatükröződik a spanyol faj ősi szépsége. Merész, majdnem kihívó tekintetűek a férfiak, epedően kacér a pillantásuk a nők s járásukban bizonyos rátartiság van, mindig magasrafeltartott fejjel járnak, *mintha büszkék lennének rá, hogy ők spanyolnak születtek...*

A bikaviada'ok városa

És mikor leszáll a fűszeres illatú este a rácsos erkélyek alatt megjelennek a villogó szemű pakonpartos *„hidalgók"* s halk füttyszavukra kilép az erkélyre a sötéthaju, sötétszemű szinyorita is, hogy éjfélfeléig elsuttogjon az udvarlójával. Mert *a házba már a hivatalos vőlegény léphet be, most a huszadik században ugyanolyan illemszabályok érvényesek, mint évszázadokkal ezelőtt. Szigorúan vigyáznak lányok jóhírnevére még a templomba is kisérővel mehetnek....*

A bikaviadal olyan népszerű Spanyolországban, mint nálunk a futballmeccs. Egy-egy nagyobbszabású viadalra az egész országból ontják a vonatok a közönséget. Megtelik *Barcelona* mineden szállodája, még a magánlakásokba is jut a látogatókból. *Olyan tömeg hullámzik fel s alá az utcákon, mint nálunk szent Istvánkor.* Az emberek csoportokba verődve vitatják a készülő bikaviadalt, a torreádorok neve röpköd a levegőben s a nők készitik az ünneplő mantillát. A fürészporos porondra kiengedik a kiéheztetett állatokat és az aranysujtásos napoleonkalapos torreádorok, piros selyemkendőket lobogtatva ugrándoznak előttük. És ha szegény felldühödött állatt döfni akar, belehajítják görbenyakú tőrüket, amivel még jobban felingerlik. Igy folyik ez órákon keresztül, a fürészpor már piroslik a vértől és messzire hallatszik a bikák feldühödt és fájdalmas bőgése. *Barbár és gusztustalan szórakozás ez, s mégis ott ül a tribünön spanyol arisztokratától az útszéli koldusig mindenki s visszafojtott lélegzettel, kimeredt szemmel bámulja a porondon folyó oktalan kküzdelmet.*

Egy-egy győzelmes torreádort becéző szavakkal hízelegnekk körül, a nők virágot csipkekendőket dobálnak feléje. De az, aki megfutamodik a bika elől és átugrik a védőkerítésen örökre kegyvesztett lesz és hosszú ideig nem szerepelhet *Barcelonában,* legfeljebb más városban... *Sokszor két-három napig folytatódik a viadal, vannak akik folytatólagos jegyet váltanak a tribünre, ott ebédelnek és uzsonáznak, csak éppen aludni térnek haza.* Csak ilyenkor, a bikaviadalok alatt lehet igazán meglátni milyen a spanyol temperamentum.. Ágálnak, kiabálnak, gesztikulálnak az emberek s ha a kedvenc torreádoruk győz egymás nyakába borulnak és egy életre szóló barátságot kötnek, még akkor is, ha azelőtt sohase látták egymást....

Nem árulja el semmi a mult és a mostani háború korszakát, az épületeket már régen kijavították, az *Alcazar is ujjáépült és a háborús korlátozást, eddig csak benzin és olaj hiánya miatt leépített gépkocsik jelentik.*

Élelmiszer, korlátozás nélkül kapható, a szórakozóhelyek zsúfoltak s panyol ember éppen olyan vidám és bizakodó mint a legzavartalanabb békében.....

(—)

Jó-e a tenger a tüdőbajosoknak?

E kérdés körül régóta folyik a tudományos vita. Egyesek szerint nem, mert az éles, tiszta tengeri levegő bizonyos rombolásokat végez a tüdőben. Most a vitát lezárták. Mégpedig a tenger javára. Többezer tbc-s embernél a tenger mindenen áthatoló, hőmérsékkiegyenlítő levegője oly gyors és alapos gyógyulást eredményezett, hogy vitán felül áll minden aggodalom. Igaz, hogy a tengeri levegő tényleg leválaszt a tüdőről bizonyos nyálkahártyákat, de ezek amúgy is életképtelenek és éppen ezek a tbc legjobb melegágyai.

Mindent vásárolni akar az amerikai spekuláció

Nemrégen hangzott el Amerika elnökének ama kijelentése, hogy a világ ujjáépitésének pillére nyugaton Amerika, keleten a Szovjet. Kijelentését egyrészt Amerika gazdagságára, másrészt az orosz embertömegekre alapozta. Nem idevaló annak a megtárgyalása, vajjon e keretekben lesz-e tévedés és mekkora. A meglehetősen izgató kijelentés az amerikai kereskedelmet érinti elsősorban s ez az, ahol az élelmes ujságiró megtalálja a maga „szines" anyagát.

Tekintettel arra, hogy nyugaton is keleten is az emlitett két nagyhatalmon kivül *más érdekelt népek is élnek,* Amerika részéről megindult az elnöki bejelentés nyomán az a kereskedelmi folyamat, amely a maga ügynökhadával mindig résen állva, óceánokon belül ott terem, ahol legjobb üzletek kinálkoznak.

Kétségtelen, hogy a Nyugat és Kelet „pillérei" között még egy pillér roskadozik s ez a brit világhatalom, s ahelyett, hogy ezt a roskadozó épitményt a másik kettő megerősitené, *sorban szedi ki egyes tégláit.* Az amerikai tőke ma mindent felvásárol, ami a keze ügyébe esik. Nem válogat, hiszen nem tudja, mit kezdjen a pénzével. A tőke érdeklődése egyelőre a Csendes Oceánon a legerősebb. Nem kell magyarázni, hogy a csendesóceáni szigetek kopraja és egyéb termelvénye az angol ellátási ipar egyik alapja volt. Ez az alap most az USA kezébe csuszik át.

Minden szigetet meg akarnak vásárolni

Az amerikai folyóiratokban, különösen azokban, amelyek vagy halászati, vadászati vagy ipari kérdésekkel foglalkoznak, egymásra jelennek meg cikkek a Gilbert-szigetcsoporttal kapcsolatban. A csoport minden egyes szigetét készpénzeladásra kinálja egy titokzatos kéz, melynek kétségtelen kapcsolatai vannak kormánykörökhöz. Ugyanez a „kéz" hirdeti mindenfelé, ne dobd el használt fogkefédet, törött fésüdért magas árat fizetünk, sőt egy ugyancsak innen eredt tanulmány azt az ötletet vetette fel, jó lenne a harctereken elesetteket összeszedni és... még a mindenen magát tultevő amerikai üzletember is jobbnak látta, ha ezt a kérdést sürgősen leveszi a napirendről s a cikk iróját állitólag sulyosan megbüntették.

Ellenben sokkal érdekesebb most az, hogy egyes amerikai pénzemberek *Ujzéland meleg forrásait akarják megvásárolni,* hogy ott gyógyszállókat építsenek. Ez a hir Angliában nem valami nagy örömet váltott ki. De annak sem örvendeznek, hogy *az ausztráliai birkatenyésztő nagyfarmerek állatállományát* is sorban felvásárolja az amerikai nagytőke ezon a címen, hogy a légitámadások által veszélyeztetett Angliában a husipar nem dolgozhat zavartalanul tehát az ausztráliai birkát Amerikában dolgozzák fel és igy juttatják el —*Angliába.*

Hogy helyesen járnak-e el az angolszász nagyhatalmak a törött fésütől a csendesoceáni szigetekig terjedő kérdésben, ez az ő dolguk. Hogy azonban a *Gilbert-csoport szigeteit már „tuljegyezték",* holott azok teljes számban még nincsenek is amerikai kézen — ez mindenesetre alkalmas annak a megvilágitására, hogy a pénz nem ismer lehetetlent és — erkölcstelent.

MAGYARSÁG

Szerkesztő:
MESZLÉNY MIHÁLY PÁL

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, II. kerület, Hunyadi János-út 2. szám.
Telefon: 156-016.

Levélcím: Budapest, 2. Postafiók 55. **Éjjeli szerkesztőség:** Budapest, VIII. kerület Gyulai Pál-u. 14. Telefon: 145-542, 145-543. **Előfizetési** árak egy hóra 5.60 P, negyedévre 16.— P. Egyes szám ara hétköznap 20 fillér, vasárnap 40 fillér. Postatakarékpénztári csekkszámla 28990. Megjelenik hétfő kivételével minden nap.

Nyomatott a Centrum Kiadóvállalat Rt. körforgógépein, Budapest, VIII., Gyulai Pál u. 14. sz. — Felelős: Czollner László

Milyen volt Mátyás király visegrádi palotája

Mátyás király visegrádi palotájából semmi sem maradt az utókor számára. Oláh Miklós esztergomi érsek leírja a palotát és megemlíti, hogy 1527. előtt még teljes épségben látta. A palota — írja — és a hozzátartozó épületek valóban királyhoz méltóak. *Több mint háromszázötven helyiség* van benne. Kapuja a Dunára nyilik, a szemben lévő oldalon pedig gyümölcsös és szőllőskertek futnak felfelé. A kapun belépő szeme elé tartva, mezei virágokkal pompázó tágas füves térség tárul. Beljebb lépcső kezdődik, mely 40 lépés magas. Ennek végénél van a négyszögű kövekkel kirakott függőkert. A tér közepén forrás tör elő a csodás művészettel faragott vörös márványkútból, melyet a muzsák dombormíves alakjai díszítenek. Tetején márványtömlőből hidegvíz csorog, amit a szomszédos hegyiforrásból csatornán vezettek ide. Győzelemünnepeken, Mátyás király rendelkezése szerint, bor folyik víz helyett, még pedig hol vörös, hol fehér. Tavasszal és nyáron, — írja továbbiakban Oláh Miklós — virágnyílás idején, mikor a király itt szokott sütkérezni, sőt néha még a követeket is itt fogadja. Beljebb remek kápolna áll, melyet gyönyörű mozaikkövek borítanak. A kis kápolnában az ezüst síppal díszített orgonán kívül remek szentségtartó és három alabástromból faragott művészies oltár áll. A palotát az udvar úgy veszi körül, hogy összes ablakai a szélesen hömpölygő Dunára tekintenek. Végül pedig megemlíti az érsek, hogy annyi országot eddig csak bejárt, sehol sem talált hasonló díszítésű építkezéseket. Pedig az érsek külföldet járt ember volt, többször volt Bécsben, s kilenc évet töltött Belgiumban.

Annál csodálatosabb dolog, hogy a vegyes házbeli királyaink visegrádi dunai palotája alig pár száz esztendő alatt annyira eltünhetett a föld felszínéről, hogy a késői utókor még csak azt sem tudja, hol keresse.

Régi okmányok bizonyítják, hogy a palota alapját Róbert Károly vetette meg, sőt Zsigmond király is gyakran tartózkodott itt. Mátyás király azután a palotát korának új szellemében, teljesen átépítette és fejedelmi székhellyé tette. Utána már nem sokat tudunk a palotáról, csak azt, amit Oláh leírásában említ. Három esztendővel ezelőtt a Műemlékek Országos bizottsága megbízásából Schulek János műépítész kezdte meg tapogatózva az ásatásokat. Ezek olyan eredményekre vezettek, amelyek teljesen igazolták az Oláh-féle leírás adatainak pontosságát. Mindjárt az ásatás kezdetén megtalálták egy Anjou korabeli templom teljesen szétdult maradványait. 1940. őszén három méterre a talaj szintje alatt egy Mátyás-kori késő, gótikus alakítású hálóboltozat részeit s támasztó gyámköveit fedezték fel. Ezek az Oláh-féle leírásban szereplő gyönyörű oszlopos, nyílt csarnokhoz tartoznak. Majd tovább folytatva az ásatást a fal alsó felében megtalálták az Anjou-kori építés idejéből származó eredeti falfülkéket, ülőpadokkal és végül hat méter mély mélységben a boltozat alatti oszlopos folyosók eredeti talajburkolatát. Amint az ásatás vezetői megállapították az udvart szegélyező oszlopcsarnok külső határfalát a Visegrádra 1837. év körül telepített kapzsi és műveletlen bevándorlók, házaik építésére, tövig lerombolták, csak a legalsó tömör ülőpadot alkotó kőrétegek maradtak meg csorbítatlanul. Ez által az udvar eredeti alakja felismerhető maradt.

Műtörténeti szempontból legjelentősebb azonban a feltárt nyolcszögletű, két lépcsőfoknyi magas, tömör kőből épített kút alapzata és körülötte megtalált márványlapokból összeépített kútmedencének három teljesen ép oldallapja. Ezek az oldallapok gyönyörű, korai olasz renaissance ékítményeivel körülvett egy-egy címerpajzsot ábrázolnak. Az egyik közülök Mátyás hollóscímere. Oláh Miklós elragadtatással és nagy részletességgel emlékezik meg erről a kútról. És joggal. Mert, amint a romjaiból is világosan látható a legszebb és legnemesebb olasz műalkotásokkal is felveszi a versenyt.

Az ásatásokat még nem fejezték be. A kutatók joggal számítanak arra, hogy munkájuk újabb műkincseket fog felszínre hozni, s legalább egy kis részletét szemünk elé állítja majd annak, milyen magas fokon állott Mátyás idején nálunk az ízlés és az építőművészet.

Érdekességek a Négus birodalmából

Az egyetlen ország, amelyben nemrég visszahozták az uralkodót — Abesszinia. Lehetséges azonban, hogy ebben az országban is *nagy szerepet játszik a jelenlegi uralkodó faji leszármazása.*

Az abesszíniai hivatalos történetirás szerint t. i. a királyi család Salamon királytól származik, aki tudvalévőleg 993-tól 953-ig uralkodott Krisztus születése előtt. Tudjuk azt a Bibliából, Sába királynője Salamonhoz utazott „hogy meggyőződjék bölcsességéről". Bárhogy történt is a dolog, az kétségtelen, hogy Sába királynője gyermeket szült Salamonnak. Ez később I. Menelik néven Abesszinia uralkodója lett. Ha ez igaz volna, úgy az abesszíniai uralkodóház közel 3000 esztendős multra tekinthet vissza. Érdekes megemlíteni, hogy Abesszinia címerén ma is ott díszeleg „Juda oroszlánja".

Olaszországnak még a mult évszázad végén sikerült protektorátusa alá vonni Abesszíniát, de 1896-ban az olaszellenes felkelések idején lemondott protektori jogairól, míg aztán 1936-ban fegyveres erővel meghódította az egész országot.

Abesszinia legravaszabb és egyúttal legnagyobb uralkodója II. Menelik volt, akit 1896-ban koronáztak „a királyok királyává". II. Menelik 1913-ig uralkodott, ugyan de már 1900 óta meg kellett osztani hatalmát társuralkodójával Lidi Jassuval (Jézus fia), aki egyébként unokája volt az uralkodónak.

II. Menelik uralkodása

alatt összeköttetéseket keresett európai országokkal és ettől tette függővé jövendő külpolitikáját. Ebben az időben tünt fel Abesszíniában *egy fiatal orosz katonatiszt, névszerint Artamonoff,* aki egy vadásztársasággal került le Afrikába. Artamonoff megjelenése azt az ötletet adta Meneliknek, hogy szorosabb külpolitikai érintkezésbe lépjen Oroszországgal. A két ország közötti közeledés előmozdítására Menelik azt a hirt terjesztette, hogy *a két nép azonos vallásnak a követője.* Ez azonban csak részben felelt meg a valóságnak, mert igaz ugyan, hogy az abesszinek keresztények, és az ú. n. kopt egyházhoz tartoznak, ennek a tanai azonban *több tekintetben eltérnek az ortodox görögkeleti egyház tanaitól,* amelyet az orosz nép vall. Menelik azonban célszerűnek tartotta a hasonlóságok felhasználását, és 1888-ban amikor Oroszország a kereszténység felvételének ezer esztenlős évfordulóját ünnepelte, az egyetlen külföldi uralkodó volt, aki küldöttséget menesztett a cár fővárosába. Minthogy Oroszországnak is kedvére volt abesszíniai befolyásának megerősítése a küldöttség nagy ünnepélyességgel fogadták. Az orosz külügyminisztérium nagy megdöbbenésére azonban akadtak ünneprontó ujságok, akik talán rossz informáltságból vagy maliciából azt közölték, hogy Abesszíniából „ bálványimádó küldöttség" érkezett. A kormány közbelépésére azonban a lapok *nagynehezen kimagyarázták kellemetlen tévedésüket.* II. Menelik nagyon jól értett ahhoz, hogyan kell az európai országokat egymás ellen kijátszani. Titokban hol egyik, hogy másik európai ország iránt tanusított különös szimpátiát, hogy aztán ugyanezektől az államoktól kisebb-nagyobb összegű támogatásokat csikarhasson ki. Érdekes megemlíteni, hogy később akadt követője is Nikita montenegrói fejedelem személyében, aki ugyanezt a recepted követte az európai országokkal szemben. Menelik egyébként jól ismerte az orosz történelmet és tudta, hogy Szentpétervároa a XVIII. század folyamán nem kevesebb, mint *hat palotaforradalom fordult elő.* Tudta azt is, hogy volt Oroszországnak egy politikusa, aki minden egyes palotaforradalom alkalmával ágyba feküdt és betegnek tetette magát, hogy aztán mikor a forradalom megbukott, vagy uralomra jutott, felajánlhassa szolgálatait. II. Menelik hasonlóképpen cselekedett. Valahányszor kétszínű politikája miatt bonyodalmak fenyegették, azt a hirt terjesztette, hogy *Menelik meghalt,* halálát azonban titokban tartják, azért, hogy megakadályozzák az esetleges zavarokat. Mikor aztán tisztázódott a külpolitikai helyzet, akkor II. Menelik hivatalosan megcáfolta a haláláról terjesztett hireket. Ezt a szemfényvesztést olyan sikerrel üzte, hogy mikor 1913-ban valóban meghalt, a világon senki *sem akarta elhinni halálhirát és napokig, sőt hetekig vártak a hivatalos cáfolatra.*

Rendkivül érdekes események történtek Abesszinia történetének utolsó évtizedeiben II. Meneliket, mint már említettük, unokája, Lidi Jassu követte a trónon, aki azonban egy szép napon mohamedánná lett, ami óriási megdöbbenést keltett egész Abesszíniában. Röviddel áttérése után 1916 szeptember 17-én lemondatták. És Lidi Jassut egy vártoronyba zárták, ahol aranylánccal láncolták a falhoz. Utóda nagynénje, II. Meneliknek egyik testvére, Zaudit (Judit) lett. Minthogy azonban a császárnőnek nehezére esett az uralkodás, uralkodótársnak kinevezte maga mellé a mostani uralkodót Haile Szelasszié, akinek egyébként Lidi Jassu egyik nővére volt a felesége. 1930-ban tüdőgyulladásban megbetegedett a császárnő, akihez a bennszülött orvosok mellé európai hirű orvosokat hivtak meg konziliumra. Az európai orvosok érvágást és borogatást rendeltek a belföldi orvosok azonban „szentelt vizben való hideg fürdőt" ajánlottak az öreg császárnő *néhány nap mulva meg is halt.* Ettől az időtől fogva Hailé Szelasszié egyedül uralkodott. Most már csak Lidi Jassu veszélyeztethette trónját. Mikor aztán az 1936. évi háború alkalmával Lidi Jassu érdekében propaganda indult meg, *az egykori uralkodó hirtelen elhúnyt fogságában.*

Lidi Jassunak azonban 70 gyermeke maradt

hátra, akik közül az egyik Theodor Jassu Dzsibutiban élt. Csak most vált ismeretessé, hogy Theodor Jassu 1931 októberében röpiratot tett közzé, amelyben Hailé Szelassziét nemcsak Lidi Jassu, hanem Zsudit császárnő meggyilkolásával is megvádolja. Theodor Jassu csapatokat is gyüjtött és megtámadta Hailé Szelassziét, aki azonban *a belgák segitségével* legyőzte ellenfelét.

1942 január 31-én a Négus még Londonban egyezséget kötött az angolokkal, amelynek értelmében „a Négus kérésére" angol technikusok, hivatalnokok ,bírák utaztak Abesszíniába. Angol csapatok is megszállták az afrikai országot, de állítólag (!) csak a háború végéig maradnak ott. A Négus az angolok támogatása fejében *2,750.000 fontot is kapott.*

A történelem folyamán egyedül az olaszok voltak azok, akik Abesszinia elfoglalása után valamit tettek az ország civilizációja érdekében. Iskoláka létesitettek

A országban érezhető is volt abban az időben bizonyos kultúrális fellendülés, amit a később visszatért Négus sem tagadhat le. Ez főleg arra vezethető vissza, hogy az olasz uralom alatt főleg olyan abesszineket választottak ki vezetőkül, akik olasz iskolákban tanultak. Mindennek ellenére a Négus és az abesszin nép kigyót-békát kiált az olaszokra.

Az abesszin császár annak idején, amikor felvették a Népszövetségbe, megigérte, hogy eltörli országában a rabszolgaságot. Erre vonatkozó igéretét megismételte az angoloknak akkor, amikor országát az olaszok elfoglalták. Végül harmadszor akkor, tett erre vonatkozólag ünnepélyes igéretet, amikor az angolok visszahelyezték országába. Kérdés, hogy hármasigéretének mikor fog eleget tenni, mert *ezidőszerint még virágzik Abesszíniában a rabszolgatartás.*

(— hg —)

Számolóművészek és az intelligencia

Csaknem mindenkinek volt már alkalma arra, hogy megcsodáljon számolóművészeket, akiknek jórésze szivesen mutogatja tudományát a nagyközönség előtt. Valósággal megdöbbentik a közönséget nem mindennapi készségükkel amidőn többjegyü számokkal, fejben végzik el a legnehezebb számtani műveleteket nagy gyorsasággal. A közönség azt hiszi, hogy ezek a számolóművészek kivétel nélkül éleseszü nagyon inteligens emberek, akik, ha gyakorlati téren akarnának érvényesülni, rendkivüli képességeikkel legázolnának minden halandót. Mindazok a tudósok, lélekbúvárok azonban, akik a számolóművészek és emlékező tehetségek képességeit megvizsgálták alaposan, kénytelenek voltak megállapitani, hogy sem a kiváló számoló képességnek, sem a bámulatos emlékezőtehetségnek semmi köze sincs az intelligenciához. Ezeknek a megcsodált embereknek rendesen csak jó számemlékező képességük van.

Minden idők egyik legkiválóbb emlékezőtehetsége *Magliabechi Antal* olasz tudós volt (1633—1714) III. Cosimó firenzei nagyherceg könyvtárosa. Kortársai egyöntetüen azt állitják róla, hogy mindent megtartott emlékezetében, amit valaha olvasott, vagy hallott. A feje élő szótár és tökéletes lexikon — mondogatták róla. De ez a rendkivüli emlékező tehetség semmit sem alkotott.

Quinton francia professzor a párisi egyetem mathematika professzorai előtt olyan módszert fejtett ki, amelynek segitségével rendkivül könnyen lehet gyököt vonni fejszámolással. A gyökvonás nehéz számtani művelet. Bonyolult, de logikus módon pontosan meg kell találni, a számot, mely önmagával 2, 3, 4, 5-ször megszorozva azt a számot adja, amelyből a gyökvonás történik. Quinton módszeréhez csak számemlékezőképesség kell és sok gyakorlat. Az eljárás sok esetben igen egyszerü, más esetben pedig emlékezetből kell tudni hozzá a számok logarithmusait. 1-től 10-ig és még egy fejben elvégezhető eljárást. Nem is fogadták el a tudósok, mert a gyökvonást mégsem lehet az emlékezőtehetség jóságára bizni. Hanem ezzel, vagy hasonló módszerrel dolgozott egy számolóművész, aki főleg 81 gyököt szeretett vonni. Megbámulták mert a müveletet könnyen és gyorsan végezte, pedig az irásban logikusan, nem müfogásokkal végezve óriási módon hosszadalmas és bonyolult müvelet. Hasonló mesterfogásokkal dolgozik minden számolóművész, természetesen titokban tartja módszerét, különben nem bámulnák meg.

Némelyek azzal keltenek csodálatot, hogy gyorsan és pontosan megmondják bármely évre vonatkozólag a husvétnak, ennek a nagyon változó ünnepnek a dátumát. Ennek is egyszerü módszer van. Nannchen giessni professzor kidolgozott ügyes fogásokból álló módszert, amelynek a segitségével bárki, ha némi számoló képessége van, néhány másodpere alatt kiszámithatja a husvét időpontját bármely évre vonatkozólag. Bach strassburgi professzornak, szintén van erre módszere, mely a Gauss husvét meghatározó formájának ügyes egyszerüsitése.

Némelyik csodagyerek gyököt tud vonni fejből, mielőtt irni-olvasni megtanult volna. Még csodálatosabb, hogy ez a képesség elszokott tünni, amidőn a csodagyermek iskolába kerül és értelmi köre szélesül. Ilyen természetü számolóművész sok volt, a francia Fleury vakon született. Nemcsak a mathematikában volt teljesen járatlan, hanem bizonyos mértékig gyögeelméjü is volt egészen haláláig.

Néhány lélekbúvárnak az a véleménye, hogy a rendkivüli emlékezet és számolóképesség gyöngeelméjüséggel kapcsolatos, minél jobban megerősödik. Nemrég az elmegyógytan és idegtan tudósainak egyik gyülésén bemutatták a Biedermansdorfi gyöngeelméjü intézet egyik tanulóját akikek valóban bámulatos emlékezőképessége volt főleg a naptárdátumokkal kapcsolatban. Meg tudta mondani, hogy 1000—2000-ig bármely hónap bármely napja, vagy ünnepe a hétnek milyen napjára esett. Egy másik társa, aki később teljesen elhülyült, hasonló mértékben ismerte a kalendáriumot. Egy 32 éves gyengeelméjü, bámulatos emlékezőtehetségről tett tanuságot. Egy tiz éves gyermek menetrendek adatait is emlékezett meglepően jól. Számtalan vonat indulását és érkezését tudta pontosan. Ha egy menetrenden kétszer végig szaladt, az egészet tudta fejből. Heilbornban egy minden tárgyban tehetségtelen középiskolai tanuló, akinek gyakran voltak szellemi zavarai, a fejszámolásban elsőrangú volt. Hatjegyü számokat, nyolc sort is, bámulatos könnyedséggel adott össze. Kimaradt az iskolából s idővel teljesen elbutult.

A meglepő számolókészség, nagy emlékezet nem vallanak tehát az intelligenciának hasonló mértékü fejlettségére. Goethe és Schopenhauer például nem sokat tartottak a mathematika intelligenciafejlesztő erejéről. Goethe így ir egyik levelében: *„az a kultura, amit a mathematika ad a szellemnek nagyon egyoldalu és korlátolt."* Schopenhauer tagadja hogy a mathematikának intelligenciafejlesztő ereje lenne, sőt a mathematikusokról is, amennyiben *csak* mathematikusok elvitatja az intelligenciát. Ez kétségtelenül igen erős túlzás, mert a mathematikának nagy értelemfejlesztő és rendszerező és értelemfegyelmező ereje van. Viszont az iskoláknak nem is feladatuk, hogy az emlékezőképességet bámulatossá fokozzák, mert tudják, hogy az ilyesmi valóságos kártevés a szellem egészségén.

(—)

Schulek János

az alábbi templom nyik-
ségesre vált helyreálli-
tása alkalmával a
restaurálási tervek és
költségvetés elkészítésé-
re, továbbá az állandó
műveretésre 1933-ban
Budapest székesfővé-
ros polgármesterétől
fenti kapott megbízást

Fridrich Lajos: A Bu-
davári Koronázó Fő-
templom (Mátyás templom)
folyamatban levő restau-
rálásának ismertetése
Városkultura 1935. 337. l.

Kedves Katolikus Testv

Néhány nap mulva — „nyomoreny
felkeresni otthonodban és Téged is felkér arra, h
a magyar szenvedés mérhetetlen tengerének.

Bizonyára Téged is sújtott a háború,
kegyelme a legnagyobb csapásoktól megkímélt —

Karitászunk eddig is minden tőle telh
főváros és amerikai katolikus testvéreink támog
pénz- és élelmiszersegélyt, ingyenebédet, gyógysze
gyermek javára példaszerűen dolgozik. Menhelye

De tudjuk, hogy mindez — kevés!
erőink tízszerese sem elegendő. A Te jóságodra é

Ha jönnek gyűjteni a Karitász részére
meg ők is, hogy derék ember vagy. Lelkiismer
csolódj be a szeretet mozgalomba! Oszd meg a

Jóságodra az Úristen bőséges kegyelm

CSONKA JÁNOS
egyházközségi elnök.

F. k.: Csonka János

Schulek János

l.

Gereczerajztár

373. h.

Népkönyvtári könyvszekrények V. 68.

Beérkezett

Kelet			Szám	Névérték	
év	hó	nap		P	f

Kiadatott

ap	Átvevő	Jegyzet

5. r. sz. Kóródi Mihály, Bp., IX. Mester-u. 21.

Schulek János

l.

Gerecsenaptár

336. h.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Vigyázó utca 36

Schulek János

Telefon: 299-432
Magyarság
Lap: .....
Megjelent: 1944 FEB. 13

Milyen volt Mátyás király visegrádi palotája

Mátyás király visegrádi palotájából semmi sem maradt az utókor számára. Oláh Miklós esztergomi érsek leírja a palotát és megemlíti, hogy 1527. előtt még teljes épségben látta. A palota — írja — és a hozzátartozó épületek valóban királyhoz méltóak. *Több mint háromszázötven helyiség* van benne. Kapuja a Dunára nyilik, a szemben lévő oldalon pedig gyümölcsös és szőllőskertek futnak felfelé. A kapun belépő szeme elé tartva, mezei virágokkal pompázó tágas füves tánág tárul. Beljebb lépcső kezdődik, mely 40 lépés magas. Ennek végénél van a négyszögű kövekkel kirakott függőkert. A tér közepén forrás tör elő a csodás művészettel faragott vörös márványkútból, melyet a muzsák domborműves alakjai díszítenek. Tetején márványtömlőből hidegviz csorog, amit a szomszédos hegyiforrásból csatornán vezettek ide. Győzelemünnepeken, Mátyás király rendelkezése szerint, bor folyik víz helyett, még pedig hol vörös, hol fehér. Tavasszal és nyáron, — írja továbbiakban Oláh Miklós — virágnyilás idején, mikor a király itt szokott sütkérezni, sőt néha még a követeket is itt fogadja. Beljebb remek kápolna áll, melyet gyönyörű mozaikkövek borítanak. A kis kápolnában az ezüst sippal díszített orgonán kivül remek szentségtartó és három alabástromból faragott művészies oltár áll. A palotát az udvar úgy veszi körül, hogy összes ablakai a szélesen hömpölygő Dunára tekintenek. Végül pedig megemlíti az érsek, hogy ahány országot eddig csak bejárt, sehol sem talált hasonló díszítésű építkezéseket. Pedig az érsek külföldet járt ember volt, többször volt Bécsben, s kilenc évet töltött Belgiumban.

Annál csodálatosabb dolog, hogy a vegyes házbeli királyaink visegrádi dunai palotája alig pár száz esztendő alatt annyira eltünhetett a föld felszinéről, hogy a késői utókor még csak azt sem tudja, hol keresse.

Régi okmányok bizonyitják, hogy a palota alapját Róbert Károly vetette meg, sőt Zsigmond király is gyakran tartózkodott itt. Mátyás király azután a palotát korának új szellemében, teljesen átépitette és fejedelmi székhellyé tette. Utána már nem sokat tudunk a palotáról, csak azt, amit Oláh leirásában emlit. Három esztendővel ezelőtt a Műemlékek Országos bizottsága megbizásából Schulek János műépitész kezdte meg tapogatózva az ásatásokat. Ezek olyan eredményekre vezettek, amelyek teljesen igazolták az Oláh-féle leirás adatainak pontosságát. Mindjárt az ásatás kezdetén megtalálták egy Anjou korabeli templom teljesen szétdult maradványait. 1940. őszén három méterre a talaj szintje alatt egy Mátyás-kori késő, gótikus alakitású hálóboltozat részeit s támasztó gyámköveit fedezték fel. Ezek az Oláh-féle leirásban szereplő gyönyörű oszlopos, nyilt csarnokhoz tartoznak. Majd továbbfolytatva az ásatást a fal alsó felében megtalálták az Anjou-kori épités idejéből származó eredeti falfülkéket, ülőpadokkal és végül hat méter mély mélységben a boltozat alatti oszlopos folyosók eredeti talajburkolatát. Amint az ásatás vezetői megállapitották, az udvart szegélyező oszlopcsarnok külső határfalát a Visegrádra 1837. év körül telepitett kapzsi és müveletlen bevándorlók, házaik épitésére, tövig lerombolták, csak a legalsó tömör ülőpadot alkotó körétegek maradtak meg csorbitatlanul. Ez által az udvar eredeti alakja felismerhető maradt.

Mütörténeti szempontból legjelentősebb azonban a feltárt nyolcszögletü, két lépcsőfoknyi magas, tömör kőből épitett kút alapzata és körülötte megtalált márványlapokból összeépitett kútmedencének három teljesen ép oldallapja. Ezek az oldallapok gyönyörü, korai olasz renaissance ékitményeivel körülvett egy-egy cimerpajzsot ábrázolnak. Az egyik közülök Mátyás hollóscimere. Oláh Miklós elragadtatással és nagy részletességgel emlékezik meg erről a kútról. És joggal. Mert, amint a romjaiból is világosan látható a legszebb és legnemesebb olasz müalkotásokkal is felveszi a versenyt.

Az ásatásokat még nem fejezték be. A kutatók joggal számitanak arra, hogy munkájuk újabb mükincseket fog felszinre hozni, s legalább egy kis részletét szemünk elé állitja majd annak, milyen magas fokon állott Mátyás idején nálunk az izlés és az épitőművészet.

iveg, szines rózsákkal és aranydisszel. Cseh, 1840 k.
las, mit farbige Rosen und Goldrand. Böhmisch,

ült üveg, bronz foglalatban. Empirestilus. — Prunk-
as, in Bronze gefasst. Empirestil.

atásának jelenete, hosszukás, négyszögü fakeretben.
Mitte die Beweinung Christi, in länglichem Holz-

yozott fahermával. Villanykörtével. Osztrák, empire.
Hermen aus vergoldetem Holz. Electrisch montiert.

ı fa. Jelezve „Daum". Nancy, XIX. sz. v. — Vase
". Nancy, E. XIX. Jh.

szidomu, ezüstözött rézlábbal. Osztrák, késő empire.
hüssel, auf triposförmigem, versilberten Fuss. Öster-

eri tájkép, ovális, aranyozott fakeretben. Neobarok
aft, in ovalem vergoldeten Holzrahmen. Neobarock.

örült üveg, kelyhén beköszörülve sárgás alapon fák
Grosser Prunkpokal, mit Deckel, geschliffenes Glas,
um 1840.

barátságot kötnek, még akkor is, ha azelőtt sohase látták egymást....

Nem árulja el semmi a mult és a mostani háború korszakát, az épületeket már régen kijavították, az *Alcazar is ujjáépült és a háborús korlátozást, eddig csak benzin és olaj hiánya miatt lecsökkentett gépkocsik jelentik.*

Élelmiszer, korlátozás nélkül kapható, a szórakozóhelyek zsúfoltak s panyol ember éppen olyan vidám és bizakodó mint a legzavartalanabb békében.....

(—)

Jó-e a tenger a tüdőbajosoknak?

E kérdés körül régóta folyik a tudományos vita. Egyesek szerint nem, mert az éles, tiszta tengeri levegő bizonyos rombolásokat végez a tüdőben. Most a vitát lezárták. Mégpedig a tenger javára. Többezer tbc-s embernél a tenger mindenen áthatoló, hőmérsékkiegyenlitő levegője oly gyors és alapos gyógyulást eredményezett, hogy vitán felül áll minden aggodalom. Igaz, hogy a tengeri levegő tényleg leválaszt a tüdőről bizonyos nyálkahártyákat, de ezek amúgy is életképtelenek és éppen ezek a tbc legjobb melegágyai.

akar
ıerikai spekuláció

mány azt az ötletet vetette fel, jó lenne a harctereken elesetteket összeszedni és... még a mindenen magát tultevő amerikai üzletember is jobbnak látta, ha ezt a kérdést sürgősen leveszi a napirendről s a cikk iróját állitólag sulyosan megbüntették.

Ellenben sokkal érdekesebb most az, hogy egyes amerikai pénzemberek *Ujzéland meleg forrásait akarják megvásárolni*, hogy ott gyógyszállókat épitsenek. Ez a hir Angliában nem valami nagy örömet váltott ki. De annak sem örvendeznek, hogy *az ausztráliai birkatenyésztő nagyfarmerek állatállományát* is sorban felvásárolja az amerikai nagytőke azon a cimen, hogy a légitámadások által veszélyeztetett Angliában a husipar nem dolgozhat zavartalanul tehát az ausztráliai birkát Amerikában dolgozzák fel és igy juttatják el — *Angliába.*

Hogy helyesen járnak-e el az angolszász nagyhatalmak a törött fésülöl a csendesoceáni szigetekig terjedő kérdésben, ez az ő dolguk. Hogy azonban a *Gilbert-csoport szigeteit már „tuljegyezték"*, holott azok teljes számban még nincsenek is amerikai kézen — ez mindenesetre alkalmas annak a megvilágitására, hogy a pénz nem ismer lehetetlent és — erkölcstelent.

MAGYARSÁG

Szerkesztő:
MESZLÉNY MIHÁLY PÁL

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V. kerület, Hunyadi János-út 2. szám. Telefon: 156-611.

Levélcim: Budapest, 2. Postafiok 55. Ujjeli szerkesztőség: Budapest, VIII. kerület Gyulai Pál-u. 14. Telefon: 145-542, 145-543. Előfizetési árak egy hóra 5.60 P, negyedévre 16.— P. Egyes szám ára hétköznap 20 fillér, vasárnap 40 fillér. Postatakarékpénztári csekkszámla 28990. Megjelenik hétfő kivételével minden nap.

Csallner László

Schulek János

Magyar Építőművészet

1941. 290, 291. l.

(Református főgimnázium angol stílusban
Sárospatak, képekkel
és alaprajzokkal.)

Schulek Janos

tervei alapján
attitokok helyre a
debreceni Kistem-
plomot 1927-ben
/28

Zoltdebr Kistempl

11. l.

„EUROPA"
film-, könyv-, lapterjesztő és
könyvkiadó r. t.
Bp. V., Rothermere-u. 12.
Telefon: 127-837.

Schulek János

Thieme Becker

XXX. 321. l.

(Lyka)

Nyékmatolcsy

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Schulek János

építész

vrod
z

Budapesti Rk. Egyházi
körsigek Tudósítója

1935. 3. sz. 16. l.

(A budavári Koronázó főtemplom
építkezési munkálatai)

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni.
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 435418

A spanyolországi hadihelyzet.

— Katonai munkatársunktól. —

A spanyol polgárháboru uj helyzet kialakulása előtt áll. Csütörtökön és pénteken a mellékharcterek voltak mozgalmasak, a lefolyt harcok a nemzeti felkelésre igen eredményesen zárultak.

Amint már rámutattunk, *Franco* tábornok a déli hadsereg sulyvonalát csak akkor helyezheti át *Madrid* irányában, ha déli, keleti és nyugati kisháboruit befejezte és igy hadseregének hátát és oldalát biztositotta. Erre a törekvésére mutatnak a jelentések. Ezek szerint *Franco* tábornok csapatainak sulyos harcok után sikerült *Badajozt* ma este már elfoglalni és *Mola* tábornok jobbszárnyával — a központias előnyomulás folyamán — egyesülni. Ezzel az északi és déli hadsereg között, — ha nem is Madrid közelében — de összeköttetés létesült, ugy, hogy a két vezér már nemcsak telefonon, hanem vasuton is érintkezésben van egymással.

Ugy látszik, *Franco* tábornok a tettek embere, mert — a jelentések szerint — a Badajoznál nélkülözhető alakulatait máris ugy gyalogmenetben, mint vasuton *Plasencán* át *Madrid felé irányitotta*, ahová egy oszlop két nap előtt Sevillából is elindult.

A déli nemzeti hadsereg Malaga elleni hadműveletében is jelentős sikereket ért el. Csapatai *Ronda* városából Malaga felé előtörtek, mig a várostól északra 60 kilométerre fekvő *Antequera* városát a vörös miliciától elfoglalták. A tegnapi nap folyamán a rondai csoport elérte a tengerparti *Marbella* városát és azt véres harc után elfoglalta. Az antaquerai csoport pedig jelentős tért nyert *Malaga* felé. *Franco* csapatainak ez az eredménye igen nagy teljesitmény, mert északról az 1300 méter magas *Abdalagis*, mig nyugatról a tengerig nyuló 1900 métert is elérő *Bermeja* hegyláncok jó ellenállási vonalat biztosithatnak Malaga védőinek. Malagának ezt a helyzetét azonban a felkelőcsapatok még abban az esetben is jól kihasználhatják, ha tovább nem is juthatnának előre, mert ez az általuk már elért hegyvonulat lehetővé teszi számukra, hogy *kisebb erővel is könnyen biztosithassák a hadsereg hátát és hadműveleti szabadságát. Adamuzról* (kordobai arcvonal) nem érkeztek hirek.

San Sebastian előtt fokozatosan és módszeresen nyomulnak előre *Mola* tábornok csapatai. Csütörtökön a várost már 15 kilométerre megközelitették. A szomszédos *Irun* három nap óta a nemzeti csapatok erős tüzérségi tüzében áll és sok igen válságos órát állt ki. A San Sebastiant délről és keletről uraló tüzérségi állások is a felkelőcsapatok kezében vannak. Csütörtökön megjelent a kikötő előtt az *Almirante Cervera* cirkáló is, hogy a szárazföldi támadókkal együtt működve a várost és azzal egyben a baszk tartományt is mielőbb megh6ditsák

A *saragossai* arcvonal balszárnyán a barcelonai vörös milicia megkerülő előtörést kisérelt meg, amit a nemzeti csapatok *Belchiténél* (Hijártól északnyugatra 40 km.) véresen visszavertek.

Madridnál két nap óta a helyzet aránylag nyugodt. Ugylátszik, *Mola* tábornok San Sebastian és *Badajoz* elestét várja. Különösen Badajoz elfoglalása után, az ottan alkalmazott nagyobb és aránylag közelebb fekvő erők felszabadulnának és a Madrid körüli nemzeti csapatok körülzárását Toledo felmentésével teljessé tehetnék. *Guadaljarának* Benito ezredes által történt *elfoglalását megerősitették*, ami a Madrid körüli gyürü jelentős szükitését, egyben *Mola* tábornok csapatainak a főtámadáshoz szükséges süritését eredményezheti és igy a nemzeti törekvések igen fontos továbbfejlődését jelentené.

Egyik külön tudósitónk jelentésben részletesen felsorolta a kormány és a nemzeti csapatok által birtokolt városokat. Térképünkön előbbiek fekete, utóbbiak fehér körrel vannak jelölve. A két terület között meghuzott határvonal — ami azonban nem egy összefüggő harcvonalat jelent — mutatja, hogy a nemzeti felkelés már az országnak körülbelül kétharmad részét uralja. Természetesen ez nem szigoruan elhatárolt terület és azokon belül is folynak csatározások. Igy például tegnap *La Rodánál* a felkelők szétvertek egy valenciai milicia csapatot és a várost elfoglalták.

A jövő hét első napjaiban már jelentős hadi események — sőt esetleg béketárgyalások is — várhatók.

Horváth Endre.

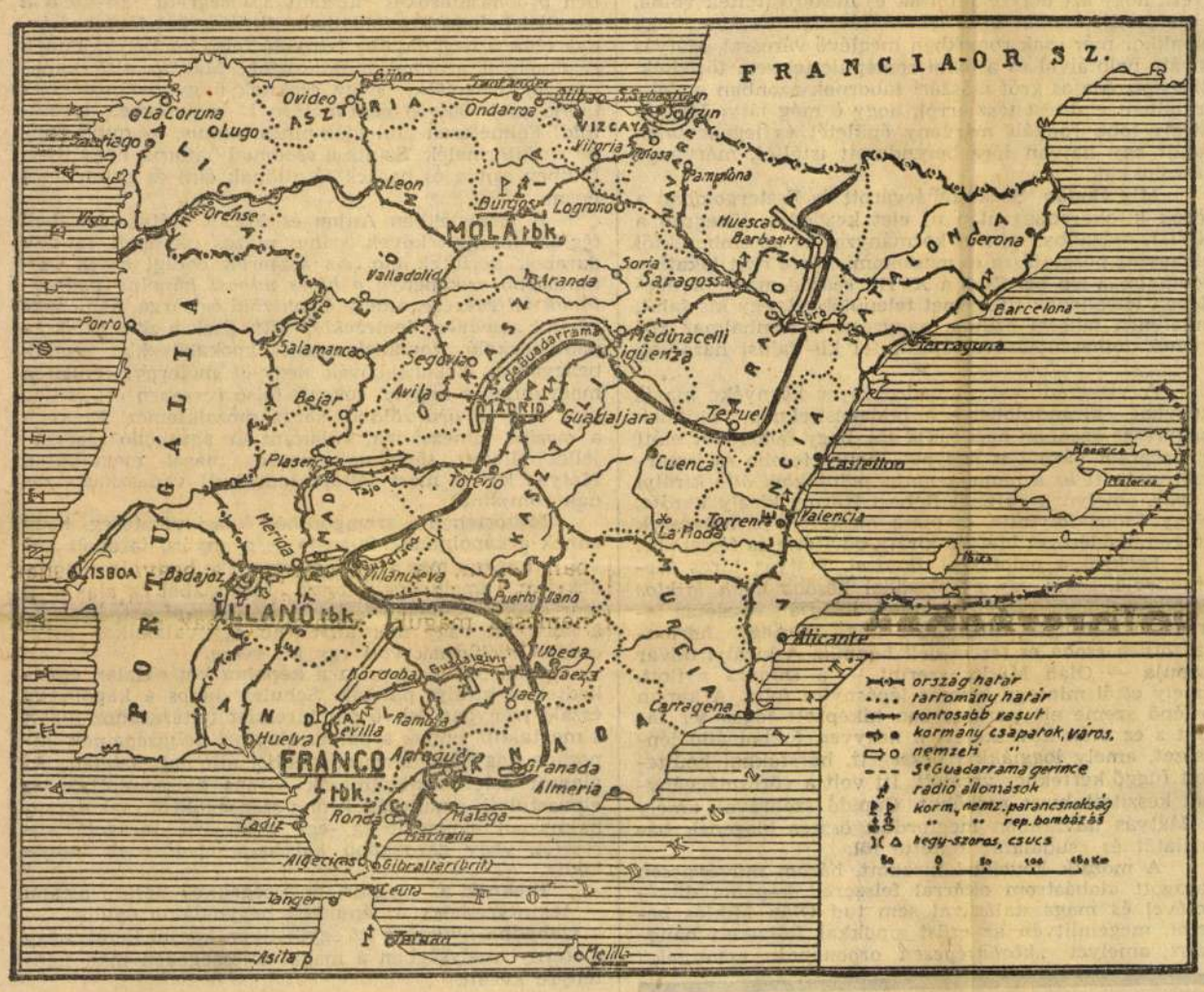

Pesti Hirlap előfizetőinek Héviz-fürdői kedvezményes üdülése.

Legközelebbi turnusok:

Augusztus 24-től 14 napra 72.— P
Augusztus 29-től 20 napra 88.— P
Szeptember 2-től 14 napra 63.— P
Szeptember 4-től 20 napra 80.— P

Turnusonkivüli helyek is biztosithatók.
Kedvezményes vasutijegy.
Ellátás és elhelyezés a Friedrich-villákban.
JELENTKEZÉS ÉS FELVILÁGOSITÁS A

HUNGARIAN TOURS
PESTI HIRLAP UTAZASI IRODAJA
V., Vilmos császár-ut 78.

Két kalitka.

Irta: Kövesi Elek.

A két varrógép ütemesen feleselt egymással. Az egyik szobában a leány varrta a ruhákat a legutolsó „francia divat" szerint, a másik szobában pedig a görnyedt hátu szabó mellényeket fércelt hasas, dülledt mellü emberekre, akik aranyórát viseltek lánccal. A két szoba külön lakás volt, mégis tudtak egymásról, a férfi és a leány. Gyakran, amikor a leány a ruhákat szállitotta a szalónnak, találkozott a férfival, aki ugyanakkor a mellényeket vitte haza a szabónak valamelyik külvárosi utcába.

Igy éltek egymás mellett már hosszu ideje ismeretlenül és mégis ismerve egymást. Majdnem egyidőben gyujtották meg a villanylámpát is, amikor jöttek a hosszu őszi esték, ezt onnan tudták, hogy ilyenkor az elhasznált, rosszul szigetelt vezeték pislogni kezdett. Valamikor a két szoba egy lakás volt, csak később tépték széjjel egy-egy szobás lakásra és a falak makacsul ragaszkodtak a régi állapothoz és emlékekhez.

A leánylakásban egy papagáj szajkózta a betanitott szavakat, a legény lakásában pedig egy kanári ropogtatta a kendermagot és versenyt fütyült a sovány mellényszabóval.

Furcsa volt, amikor téli időben a zöldkabátos madár telecsőrrel rikácsolta odaát: orgona, amit tulajdonképpen igy kiabált: orrvgona, orrvgona, de mindenképpen különös hangulatot lopott a havas utcák fölé és a kis szabó gyakran elmosolyodott az együgyü madár lármáján. A kanári? Hát az szép csendesen, egyformán lefujta a maga nótáit és elaludt a gázszagu szobában, amelyet csak a gázvasalók kékre égett teste fütött át.

Nem tudni, ki volt a szegényebb: a legény-e, vagy a leány? Bizonyos, hogy a varrógépek mind gyakrabban-gyakrabban hallgattak, hiszen a gyárak ontották a kész női ruhákat, a férfiak pedig lassan leszoktak a mellény viseléséről. A leány arca sápadtabb lett, a papagáj hiába emlegette az orgonát, a tavaszt, a legény pedig unalmában régi operettek hamis foszlányait fütyörészte naphosszat.

A zöld madár egyszer rikácsoló körmondata közben hirtelen elhallgatott. A következő pillanatban pedig felpattant a mellényszabó szobájának ajtaja és a leány állt előtte, sápadtabban mint máskor, már nehéz könnyekkel szeme sarkában.

— Az Istenért... kérem, ne haragudjon... valami baj történt a Lórival. Beszéd közben elakadt és fuldokolni kezdett... félek, hogy vége... jaj, drága Lórikám, talán ön... talán ön tudna rajta segiteni, az én kezem reszket, hozzá sem merek nyulni, hogy a torkába nézzek.

A szabó fölpattant mint a rugó és már ott is állott a szomszéd lakásban. Kicsit meg volt illetődve, büszke is volt, hogy segitségül hivták, szeretett volna körülnézni egy pillanatra a leánylakásban, de nem lehetett, mert a zöld madár ott hápogott az állványon, mintha levegő után kapdosna.

A mellényszabó bátor ember volt, hiszen életét tű és ollók között töltötte, mégis, amikor a madár felé nyult és az idegesen felborzolta a tollát az idegen láttára, halkan megkérdezte:

— Nem harap a Mandi?

A leány könnyein keresztül elmosolyodott.

— Ó, ez nem Mandi... Lóri. És nem harap, nem is csip, különösen, hogy igy hápog szegény...

A szabó megemberelte magát és szétfeszitette a papagáj csőrét. Belenézett a lámpafénynél és bólogatott.

— Igen, mingyárt gondoltam... Valami felsértette a torkát. Talán egy kis fadarab, amit lehasitott valahonnan.

Szakértelemmel nézett körül.

— Azt hiszem, nem lesz komolyabb baja. Ugyan én tudok eseteket, amikor például halszilánktól egy főpincér halt meg, pedig mekkora darab ember volt kérem.

Felemelte a hangját.

— Hja, de hát reméljük a legjobbakat, nagysád. Mindenesetre valahogyan segiteni kell rajta.

Körülnézett.

— Ha nagysádban volna lelkierő és szétfeszitené a Mandi... izé... a Lóri csőrét, kis mézzel bekenném a torkát.

A leány szomoruan nézett szét a szobában.

— Mézzel?

— Igen... hja persze, biztosan nem akad idehaza méz. De megteszi a vizben oldott cukor is. Tetszik tudni, a cukor az gyógyit, bevonja a sebet. Igy ni, ezt a két kockát rászánjuk, ugy-e? — mosolygott a lányra. — Egy kis bélésvattát azonnal hozok, pardon egy pillanatra, nagysád...

A szabó már másnap megállapitotta, hogy a Lóri sebe gyógyul ugyan, de még mindig érzékeny és gyakrabban kellene cukrosvizzel ecsetelni, vagy cukorral etetni. Természetesen a Sors is ilyenkor kötekedik, mert a lánynak már pár napja házonkivül kellett dolgozni, nem volt, aki Lórit megitassa, ha közben-közben erősebben hápogni kezdett. Ugyan lehet, hogy Lóri már csak szimulálta a betegséget, mert soha ilyen jó dolga nem volt életében, a lány és a mellényszabó versenyt becézték.

Magyar zászló Brassó mellett a kárpáti tenyvesekben.

Nemzetközi cserkésztáborozás a Pojána fennsikján.

Brassó, aug. 12. *(Alkalmi tudósitónktól.)* A brassói román Jamboree sátortábora felett kiderült az ég és ragyogó napsütésbe boritotta a Pojána fennsikján felütött cserkészsátort. A tábor megnyitása óta szakadatlanul zuhogott az eső, ami azonban nem szegte itt kedvét senkinek, legkevésbé a magyar csapatnak. A nagy tábor központjában kijelölt helyen felépült a kis magyar tábor és azóta a magyar fiuk nem győzik a rengeteg látogatót és vendéget fogadni. *Leglömegesebben a brassói magyarok jönnek. Ők végtelenül boldogok, mióta megérkezett a magyar csapat, amelyet virágesővel fogadtak az állomáson. A Fekete-utcán virágzáporban suhantak végig a magyar csapat autói.*

A táborban is nagy halmok gyültek össze piros és fehér virágokból. A zászlórud körül méter magas a virágdomb, amely folyton növekszik, mert ritka az a látogató, aki virág nélkül érkezik a magyar táborba. Aki távozik a magyar táborból, annak árvalányhaj bokréta van a kezében és a jó brassóiak legféltettebb kincsei közé tartozik az a néhány szál árvalányhaj, amelyet a magyar fiuk kalpja mellől kaptak emlékbe.

A magyar csapat néhány napi tartózkodás után bement Brassóba, ahol két napot töltött. Megnézte a város érdekességeit, a régi várbástyákat, a szászok büszkeségét, az ősi fekete templomot, a székely egyletet, majd elbarangoltak a régi utcákon, az ősi falak között. A magyar fiuk mindenfelé érthető feltünést keltettek és az utcákon, amerre elhaladtak, pillanatok alatt összeszaladt a magyar lakosság.

— Magyar cserkészek! Isten hozott benneteket! — hangzott minden felől.

Minden fiu kezébe és kalapja mellé virágcsokor került és alig győztek felelni a hozzájuk intézett kérdésekre. *A jó brassóiaknak csak egyért fáj a szivük, — a magyar róna diszéért, az árvalányhajért. Idős urak állitották meg kalaplevéve a fiukat az utcán és csak egy szál árvalányhajat kértek emlékül.*

A kétnapos brassói kirándulás után a csapat visszatért a Pojánába. Rendbehozta a tábort és készült a szombat-vasárnapi nagy látogatási napra.

A tábor érdekes eseménye a magyar zászló reggeli felvonása és bevonása esténként. A vigyázzt jelző kürtszóra hatalmas tömeg áll már a tábor keritésénél és a legtöbb ember szemében könny csillog, midőn a karcsu kárpáti fenyőszál csucsára felkuszik a háromszinü magyar zászló.

A magyarok szomszédságában táboroznak a lengyel fiuk, akik kétszázötvenen jöttek Brassóba. A hagyományos magyar-lengyel cserkész barátság már az első pillanatban fellángolt. Minden magyar fiu „*csuvaj!*" köszöntéssel üdvözli a lengyel cserkészeket és erre minden lengyel „Jó munkát!" kiáltással válaszol.

Itt vannak már a francia, lett és osztrák cserkészek is. Az angolok 15-én érkeznek. Az egyiptomiak piros fezе is felbukkan itt-ott, ők azonban nem a legjobban érzik magukat, mert nem a brassói havasi éghajlatot, hanem a Szahara forróságát szokták meg. Cseh és jugoszláv cserkészek és cserkészlányok is táboroznak még a Pojánán.

A tábor létszáma állandóan változik, mert szakadatlanul jönnek és mennek a csapatok. Az állandó létszám 3—4000 lehet.

A magyar csapat a jövő hét folyamán meglátogatja a Gyilkos-tót, Sinajat és Bukarestet

S. J.

Megtalálták Mátyás király visegrádi palotáinak alapfalait

Mi maradt meg a hires „földi paradicsomból?"

Buda, Székesfehérvár, Esztergom és Visegrád voltak valamikor a magyar nemzet müveltségének és hatalmának központjai. Azok a helyek, ahol az Árpádok, Anjouk, Hunyadiak és Jagellok tartották királyi székhelyeiket.

Ezek közül a megszentelt helyek közül a mai korral való kapcsolatukat, a másfélszázados török dulás és uralom dacára is fenntartotta Buda, Székesfehérvár és Esztergom, amelyek a maradékországnak ma is vezető városai és a nemzeti müveltség gócpontjai. Visegrád azonban — bár a vár romjai még mindig büszkén emelkednek az ég felé — *eltünt a föld színéről.*

Pedig Visegrád, IV. Béla királyunk óta, nemcsak vár és katonai erősség, de város is volt. Róbert Károly királyunk idejében az ország fővárosa, Mátyás király idejében pedig, Buda után az ország legszebb és legnevezetesebb helye és a királyi udvar második székhelye volt, ahol a törvény rendelkezései szerint a magyar szent koronát is őrizték.

A mohácsi vészt követő időkben Visegrád török uralom alá jutott. A várat török katonaság szállta meg, magát a várost, Mátyás királynak az ostromokban megrongált hires királyi palotáit és a többi épületeket pedig sorsukra hagyták a hódítók. Amikor aztán 1684-ben a várat a keresztény hadak visszafoglalták, ahelyett, hogy azt helyreállitották és megerősitették volna, elrendelték annak teljes lebontását. Természetes, hogy az akkor már csak romokban meglévő várossal, Mátyás király palotáival és a többi romépülettel sem törődtek. *Marsigli* Alajos gróf császári tábornok azonban emlékirataiban emlitést tesz arról, hogy ő még látta Mátyás király több rongált márvány épületét és legépebbnek talált egy hatvan lóra berendezett istállót, márványjászolokkal.

Mig Budán, Székesfehérvárott és Esztergomban a török kitakarodása után uj élet kezdődik, Visegrád a XVIII. századba, mint a kormányzat és az emberektől elhagyott pusztulásra és megsemmisitésre itélt lakatlan romhalmaz lép be. Csak a XVIII. század második tizedében létesitenek itt, német településekkel, egy kis falut, amelynek lakosai azután, nagyrészt a romhalmaz köveinek felhasználásával épitik fel kis falusi házaikat.

*

A visegrádi vár és vadregényes környéke ma is kedvenc kirándulóhelye a budapestieknek, akiknek nagyrésze azonban nem tudja azt, hogy félezredév előtt a visegrádi várnál is nagyobb, nevezetesebb és ismertebb volt itt az a *monumentális palotákból álló királyi udvar*, amelynek épitését Róbert Károly király kezdte, Nagy Lajos folytatta és olasz mesterek és művészek közreműködésével Mátyás király bővitette és fejezte be.

Ezekről a palotákról *Bonfini*, Mátyás hires történetirója, majd egy évszázaddal később *Oláh Miklós* esztergomi érsek az elragadtatás hangján részletes leirásokat közöltek, elmondván, hogy mintegy *háromszázötven szoba és terem volt bennük.* A királyi udvar kapuja — Oláh Miklós szerint — a Dunára nyilott, amely ettől mintegy kétszáz lépésnyire folyt. A kapun belépő szeme elé parkszerüen kiképzett tágas tér tárult s ez után következett a negyven fokból álló lépcsőzet, amely loggiákkal beszegett, hársfákkal beültetett függő kertekhez vezetett. Itt volt a vörösmárványból készitett hires szökőkut, Cupidó szobrával, amely a Mátyás udvarában megfordult összes idegenek bámulatát és csudálatát keltette föl.

A mozaik kövekkel kirakott, három művésziesen faragott alabástrom oltárral felszerelt kápolna dicséretével és magasztalásával sem tud Oláh Miklós betelni, megemlitvén az ezüst sipokkal felszerelt hangszert, amelyet *„közönségesen orgonának neveznek."*

Ennek a kápolnának két oldalán emelkedtek — Oláh Miklós szerint — a királyi paloták.

De Bonfini és Oláh Miklós leirásainál is értékesebb az a két szó, amelyet Castelli püspök, VI. Sixtus pápa követe használt 1483 október 25-én kelt hivatalos jelentésében: *„Kelt Visegrádon a földi paradicsomban."*

*

Ez a több palotából álló királyi udvar ugy eltünt föld szinéről, hogy még pontos helyét illetően is tájékozatlanok voltak eddig a mai idők kutatói. Ötszáz év rettenetes zivatarai, minden falát, minden kövét eltüntették. A szél behordta homokkal és földdel s a romokon keletkezett uj földrétegen kinőtt a fü, fa, bokor, erdő... Pedig a kőfal — ha el nem hordják — megmarad. A természet vegetációja csak elrejti, de nem semmisiti meg ezeket a falakat...

A nemzeti történeti tudománynak pedig nagy érdeke, hogy napfényre kerüljenek ezek a falak, ha másként nem, alapépitményeikben .. A nagy mult megtagadását jelentené, ha nem igyekszünk feltárni ezeket az ősi dicsőségünket és nagyságunkat hirdető alkotásokat.

*

Schulek János müépitész, aki a visegrádi vár restaurálási munkálataival van megbizva, a mult évben próbaásatásokat kezdett a visegrádi Fő-utcával parallel haladó hegyoldalban, illetőleg két főutcai háznak ebbe a hegyoldalba felnyuló felső kertjében. Ennek eredményei azonnal mutatkoztak. Már az első kapavágások igazolták, hogy ezeknek a gyümölcsösöknek talaja csak 30—60 centiméternyi mélységben termőföld! Félméteren alul már nincs humus, az mind épület és fatörmelék Szinte a csodával határos, hogy ilyen földben szilva és barackfák tudnak élni és gyümölcsöt hozni.

A törmelékben Anjou és főként Mátyás korabeli téglák, faragott kövek, szines mázos cserepek, mozaik darabok kerültek elő. Az ásatások eddigi egyik legfontosabb eredménye *a hires udvari kápolna padozatának felfedezése*, amely élénk zöld és sárga, keményre égetett *zománcos lemezekből állt.* Ezek a zöld és sárga padlóburkoló zománclemezek kockakövekbe voltak beágyazva. A kockakövek négy-öt méternyi felületen megvannak s nagyon soknak felső részében ott csillog még a gyönyörü zöld és sárga mozaiklemez. Ezeknek a moziak lemezeknek, valamint az ágaskodó szarvasjellel ellátott téglaknak pontos mását megtalálták Mátyás király most feltárt hidegkuti vadászkastélyának romjainál.

Mütörténelmi szempontból óriási veszteség, hogy ennek a kápolnának falazata és gyönyörü faragott kövei nincsenek meg s csak elvétve akadunk olyan töredékekre, amelyeknek torzó formájából és alakjából már csak a szakértő tudja megállapitani azt, hogy ez a körészlet vagy márványdarab egy valamikor megcsodált szobornak volt egy kis része.

Oláh Miklós szerint a kápolna két oldalán emelkedtek a királyi paloták. Schulek János a kápolnától északi irányban fekvő palotarészlet feltárásához fogott s megtalálta ennek a palota *alagsori helyiségeinek* impozáns nagyságu termeskövekből álló *falrészleteit.* Az alagsor feletti épületrészek sajnos összeomlottak és elpusztultak s nagyságukról s szépségükről csak a romhalmazból előkerült egy-egy gyönyörü faragott kőrészlet, vagy gazdagabb kályhacserép-töredék tanuskodik.

Ezeknek az alagsori helyiségeknek bejáró ajtajai — tekintve, hogy az épületek hegyoldalon épültek — a szabadba nyiltak s az egyik ilyen kőajtó keret, négy méternyi mélységben a maga teljességében már napfényre került.

A kutatás természetesen nem ért végett s szakkörökben a további feltáró munkálatoktól sok eredményt várnak. Ehhez természetesen türelem, idő, kitartás és pénz kell. A Müemlékek Országos Bizottsága az eddigi eredmények alapján hozzájárult a további kutató munkálatokhoz s megfelelő költséget is biztositott erre a célra.

*

Azokat a pazar szépségü királyi palotákat, amelyek itt, a visegrádi Duna partján valamikor a világ bámulatát keltették fel impozáns nagyságukban, már nem lehet a napfényre hozni, de ezeknek a palotáknak alapfalait és alagsori helyiségeinek nagyobb részét minden valószinüség szerint fel lehet még tárni.

S ezek a félezer év előtti épitmények a magyarság hajdani hatalmának, müveltségének, világraszóló bizonyitékai lesznek és figyelmeztetni fognak mindenkit Hunyadi Mátyás királyunk nagy alakjára.

(N. B. dr.)

— Igy nem maradhat, — mondta a szabó pár nap multán — Mária, maga egész nap nincsen itthon, én nem tudom mi történik ideát, ez a szegény madár kaphat egy fuldoklási rohamot és kész. Tudja mit, cseréljük el a két kalitkát. Én odaadom a Mandit, az egészséges, mint a makk, maga pedig átadja nekem a Lórit, addig, amig teljesen meggyógyul. Sajnos, én egész héten ráérek most...

— Ó, Péter, maga igazán jó ember. Hiszen magának senkije az én Lórim és mégis ugy törődik vele. Ez nagyon szép magától...

— Mária, kérem, — és a sovány szabó melléből szépen buzgó szavak bátortalanodtak elő, de röstelkedve visszafogta azokat. — Higyje el, Mária, kérem, hogy örömmel és boldogan teszem. A Mandit is ott tartanám magamnál, de félek, hogy zavarják egymást. Tudniillik a Mandi röpködni szokott a szobában és a Lóri is szabadon üldögél. Igy lesz helyes, ha kicseréljük... ha kicseréljük a két kalitkát, mint más...

Zavartan, erőltetve nevetett:

— Mint mások a gyürüt szokták... a jegygyürüt. Igen, kérem, Mária.

Lóri még aznap este átkerült Péterhez, a kanári pedig Máriához. Reggel, amikor a leány a szalónba sietett, még egy percre átment a szabó szobájába és elbucsuzott a madártól, ujra és ujra elmagyarázta, hogyan is kell bánni a zöldkabátos Lórival.

Péter csak bólintott, de látszott, hogy egészen máson jár az esze. Mikor végre a leány elment és egyedül maradt a madárral, odaült melléje és hizelegni kezdett neki. Belenézett a madárszemekbe, amelyekről most ujra megállapitotta, hogy menynyire hasonlitanak egy diszmellény gombjaihoz.

— Lóri, — mondta neki — én nem vagyok neked senkid, a gazdád is mondta és én mégis kérek tőled valamit. Tanuld meg azt a szót, amire most tanitani foglak. Tőled függ minden, Lóri...

A madár idegenül forgatta a fejét, amikor a szabó ugyanazt a szót kezdte előtte emlegetni már vagy századszor. Ő már tul volt azon a koron, amikor uj benyomásokra nyilik meg a feje és agya, és most ez a keszeg emberke... eh, hát lássuk, próbáljuk meg...

És lassan, rikácsolva, zöld szárnyát beleegyezően lebbentve a szabó felé, görbe csőre mögül sunyin nézve reá, ismételni kezdte az uj szót.

Május volt már, olajfák édes-fanyar illatát hancurozta a szél az esti város felett. Péter hallotta, hogy Mária most érkezett meg a szalónból, áthallatszott, amint ide-oda rakosgatott. A madár állványát a leány szobájának fala felé tette és leült a papagáj mellé.

— Lórikám, most az egyszer ne hagyj cserben. Tőled függ minden, én nem tudom, nem tudom neki megmondani...

És Lóri kis szánó mosollyal, embertlenéző tekintettel kajla csőre mögül elkezdte mondogatni az előbb tanult szót:

— Márria szerretlek, Márria szerretlek...

Csend volt, a motozás a másik szobából megszünt. Visszafojtott lélegzettel figyelt két ember a vasalószagu szobákban.

A leány arca vérpiros lett, mikor áthallotta Lóri szavait és elnézett messze a házak felett. Sóhajtott. Talán álmokat temetett el magában, szines, nagyravágyó álmokat, hiszen mindenkinek vannak szivárványhidon csetlő-botló ábrándjai.

— Igen, — mondta egészen halkan — de a kis mellényszabó odaát megértette, meghallotta. Hiszen a májusi hangok, vágyak és sóhajtások rezgései olyan könnyen, simán kötnek ki a szegény, alázatos, de szerető szivekben...

Bécs közelében összeütközött egy magyar és egy olasz gépkocsi.

Bécs, aug. 14. *(A Pesti Hirlap tudósitójának távirata.)* Bécs közelében, Traiskirchennél, összeütközött egy olasz meg egy magyar gépkocsi. Az olasz kocsi utasa, *Lualdi milánói mérnök, sulyosan megsebesült és kórházba kellett vinni. Felesége, aki a mérnök mellett ült, az összeütközés következtében nekiesett a szélvédő üvegének. Az összetört üvég szilánkjai elvágták a szerencsétlen asszony nyakát, ugyhogy szörnyethalt.*

A magyar gépkocsi utasa, Hirschl Mátyás budapesti kereskedő és vezetője, Gasparics Lajos, fején és lábán sulyos sérüléseket szenvedett. Az összeütközést valószinüleg az okozta, hogy *az olasz gépkocsi szabályellenesen az ut jobboldalán haladt.* Lapjelentések szerint még egy harmadik utasa is volt a magyar gépkocsinak, akit állitólag dr. *Gáthen Istvánnak* hivnak s hir szerint *szintén sulyosan megsebesült.* Késő estig nem lehetett a sulyosan sebesülteket kihallgatni, igy a szerencsétlenség lefolyása még nincsen tisztázva. *(Sz.)*

A visegrádi ásatások eredményei

A magyar történelem tragikus fordulataival lehet magyarázni, hogy olyan hatalmas épületcsoport, amilyen vegyesházbeli királyaink visegrádi dunai palotája volt, néhány évszázad alatt teljesen eltűnt a föld színéről, sőt sűrű homályba veszett emlékezete is. A közhiedelem a romjaiban még álló fellegvárhoz és a vízivár magvát alkotó Salamon-tornyához fűzi a királyi udvar lakosztályait és azokat a részben szomorú eseményeket, amelyek Visegrádon lejátszódtak. Pedig feledésbe merült régi krónikák és leírások részletesen megemlékeznek arról, hogy az uralkodók nem a várban, hanem abban a palotában székeltek, mely a mai község területén, a hegy lábánál, valamerre közel a Dunához állott. Szakértők azt is kideritették, hogy *Salamon* király sohasem volt a Salamon-tornya lakója, mert a torony *Salamon* halála után körülbelül kétszáz évvel, *IV. Béla* alatt épült. Salamon a visegrádi hegyek egyik távolabbi csúcsán épült kolostorban raboskodott.

A palota alapjait *Róbert Károly* vetette meg, aki állandóan itt székelt s királyi vendégeit hatalmas kísérettükkel együtt itt fogadta. Visegrád (Vizigrád) akkoriban szinte az ország fővárosa volt. Hosszú uralkodása alatt gyakran tartózkodott a palotában *Zsigmond* is s alakított rajta bőven. De *Mátyás* király, a nagy fejedelmi mecénás volt az, aki a palotát kora szellemében átépíttette és olyan tündöklő pompával árasztotta el, hogy az akkori pápai követ Visegrádot egyik levelében „földi paradicsom"-nak nevezte.

A palotát *Oláh* Miklós esztergomi érsek 1527 előtt még teljes épségben látta. Tőle származik annak 1536-ban megírt és szerencsésen ránkmaradt leírása is. Ezt a leírást azonban az utókor olyan hihetetlennek és fellengzősnek találta, hogy inkább mesének, mint valóságnak tekintette. Pedig ez a szöveg adta meg a kulcsát a palota feltárásának is. Szól *Oláh* Miklós leírása a következőképpen:

Oláh Miklós leírása a palotáról

„Visegrád városa (melyet a németek Plintenburgnak neveznek) Budától nyugat felé öt mérföldnyire terül el a Duna partján, igen sűrű, vadmacskákat és más vadakat tápláló erdő alján. Szemben a várossal, kelet felé, nagy költségekkel épült a gyönyörű fekvésű királyi udvar. Palotái és más épületei valóban királyhoz méltóak, annyira, hogy négy királynak tudott nyujtani egyszerre kényelmes szállást meghittjeikkel, ahogy általában mondani szokták, hivatalnokaikkal együtt. Azt mondják ugyanis, hogy 350 helyiségnél több van benne. Ennek a kapuja a Dunára nyílik, amely körülbelül 200 lépésnyire van, ez a térség a kaputól egészen a városig fűzekkel van beültetve. Másik oldalon, a királyi udvar keleti részén, bájos gyümölcsös- és szőlőskertet csináltak. A kapun belépő szeme elé rögtön tarka, mezei virágokkal pompázó, tágas, füves térség tárul. A kaputól befelé haladva, több mint száz lépésnyire, lépcső kezdődik, amely hét vagy nyolc könyöknyi széles, négyszögletes kövekből van összerakva és körülbelül negyven lépés magas. Itt kezdődik a négyszögű függőkert, mely hasonlóképpen négyszögű kövekkel van födve, vannak itt öblös, nagyszerű pincék, vagyis boroskamrák a király használatára, rajta pedig szép, szabályosan ültetett hársak, melyek tavaszi időben illatoktól áradoznak és kellemes látványt nyujtanak. Középen forrás tör elő a csodás művészettel kifaragott vörös márványkútból, melyet a múzsák domborműves alakjai díszítenek. Tetejében Cupido alakja ül s egy márványtömlőből szorítja ki a jóízű, hideg vizet, mely a szomszédos hegyi forrásból folyik ide csatornán keresztül s kellemes csobogással hull a csövekből a márványtálba, innen pedig a kerek medencébe. Ez a forrás ama Hollós Mátyás királyunk parancsára (mert az ő alkotásai a leírt épületek mind), győzelemünnepek alkalmából bort folyatott és pedig hol fehéret, hol vöröset, amint azt az öregektől hallottam. A bort feljebb, a hegy tövében töltötték ügyesen a csövekbe. Tavasszal és nyáron, virágnyílás idején, maga a király is itt szokott sütkérezni, levegőzni és reggelizni, sőt néha a követeket is itt fogadta és adott nekik választ.

Befelé, a tér széléig, a hegy tövében, kissé emelkedetebb helyen, remek kápolna áll, melyet — mint a többi épületek nagyobb részét is — mozaikművek borítanak. Ebben néhány ezüst sippal díszített hangszer van, melyet közönségesen orgonának neveznek. Van benne azonkívül remek szentségtartó és három művésziesen faragott oltár a legtisztább alabástromból. Ettől kétoldalt helyezkednek el a királyi paloták, csodás művészettel kialakított, aranyozott mennyezetű termeikkel. Itt a tér közepén alabástrom kút emelkedik, márványoszlopos folyosótól övezve, mely védelmet nyujt a nap heve ellen. A palotát az udvar úgy veszi körül, hogy minden ablaka a szélesen hömpölygő Dunára tekint. Különös kellemességet kölcsönöz az ablakoknak, hogy onnan pompás kilátás nyílik a Duna túlsó partján fekvő, német telepítésű Maros városára, mely fölött inkább hosszú, semmint magas, szőlővel teljesen borított hegy emelkedik.

Ez az udvar pompás fekvésén kívül olyan értékes épületekkel ékeskedik, melyek szépségben kétségtelenül felülmúlják a legtöbb ország építményeit. Ahány országot eddig csak bejártam, sehol sem találtam hasonló díszítésű épületeket; egyedül Lutetiában, a párisiak városában, azon a helyen, melyet általában parlamentnek mondanak, ahol törvényt ülnek s az ország ügyeit tárgyalják, találtam egy olyan termet, mely aranyozott gerendáival és mennyezetével ezekhez és a budai palota termeihez hasonlít."

Mind igaz, amit Oláh írt

Schulek János, a tudós építész volt az, aki rájött arra, hogy Oláh prímás minden szava szigorú valóság. Schulek már zsenge gyermekkorában éveket töltött Visegrádon a tanuja volt apja, Schulek Frigyes nagyszabású feltáró munkálatainak. Helyi ismereteit, tanulmányait azóta is szakadatlan vizsgálódással gyarapította, ott volt minden épületbontásnál, átépítésnél, pince- és kútnyitásnál, sőt nem egyszer faültetésnél is. A terepnek majdnem minden talpalatnyi részét megismerte és végre jött egy téli nap, amikor szerencsésen rábukkant a helyes kiindulópontra, ahonnan a palotasor feltárása végre kezdetét vehette és fokozatosan kiszélesedve teljes sikerre vezetett.

A visegrádi Fő-utca 33. sz. telket a hegy tövénél régóta ismert 36 m. hosszú, bástyaszerű támfal zárta el. Ezt kezdte vizsgálgatni Schulek János egy derült szilveszteri napon, mert a telek óljain éppen változtatások történtek s addig eltakart falfelületek kerültek felszínre. A lombtalan folyondár s a levéltelen bozótok megkönnyítették a kutatást. A falat szemmel és kézzel végigtapogatva, Schulek János a falközép felső negyedében egyszerre csak felfedezte azt a keskeny, hosszú, fent bemélyedő, lent kihajló felületet, melynek alapján kialakult az a meggyőződése, hogy az Oláh-említette dunai fölépcső dongaboltozatának vállát találta meg. A felfedezett lépcső csakugyan mintegy 100 lépésnyire esett az országúttól, ahonnan ismét körülbelül 200 lépésnyire van az egykori dunai révbástya helyén épült mai Mária-kápolna. Eddig húzódott a palotákat övező déli védőfal, hogy ugyanott átjárást nyisson a hozzásimuló „város"-ba. Környéke ma is mélyenfekvő, nedves, fűzfás árterület, ahogy Oláh Miklós leírta.

Ezek azonban csak külső jelek és valószínűségek voltak. Az igazi siker akkor jelentkezett, amikor a támfal felett, ahová a feltételezett lépcső vezetett, felismerhető volt, hogy ott kezdődik az Oláh-leírta „négyszögű függőkert". Az ásatás csakhamar igazolta azt is, hogy „a hegy tövében, kissé emelkedettebb helyen, remek kápolna állt". A szentélyének padlózatát borító, sárga- és zöldszínű, kisméretű csempekockák Mátyás korára mutatnak, a hajó eddig kibontott kis részén, eredeti helyzetükben talált, szarvasos és virágos mintákat váltogató téglaburkolat pedig Zsigmond király idejére vall. Néhány gazdag tagolású, gótizlésű keretkő és pillérrészlet Nagy Lajos idejéből származhat. Oláh érsek „alabástrom"-oltárokat is említ. Képzelhető tehát, milyen örömmel bukkant Schulek János arra finomfaragású, arannyal ezett, tenyérnyi angyalszárnyra, mely áttetszően fehér márványból készült s nyilván az egykori „alabástrom"-oltárról volt való.

A kápolna szentélye mellett a kutatóárok a függőkert síkjából indult a feltételezett palotaszárny felé. Az első eredmény az volt, hogy egy 10...10 méteres, hatalmas előterem bontakozott ki. Hátsó fala 3—4 méternyire még ma is áll. Padlózatát több, nagy gótizlésű kődarab, díszes ablak- és ajtókeretek, párkányok borították, középen pedig a beomlott dongaboltozat halmaza hevert. A törmelékek között lelt, kizárólagosan gótikus faragvány-töredékek nyilván a felettük volt helyiségekből származtak. Az előterem két oldalfala közül a délinek ajtó- és ablaknyílása van a Kápolna-térre, az északi fal közepén pedig román ízlésű ajtónyílás tárult a felső helyiségekhez vezető lépcsőházba. Ennek a lépcsőnek alépítménye az első fordulóig ma is megvan. A lépcsőház után következett az azonos nagyságú, egymásba nyíló termek sora. Magasságuk megközelíthette a 6 métert. A feltárt falak egyszerűsége arra mutat, hogy alárendeltebb helyiségek elhatárolására szolgáltak s hogy a díszes lakóhelyiségek minden bizonnyal a már nem létező felső emeleteken voltak. A sor szerint harmadik helyiség alatt részben sziklába vájt, részben boltozott, hat méter mély pincét találtak a kutatók. Kis előtér vezette ezt be ajtóval, melynek küszöbe előtt, a több méter magas törmelék alatt téglapadló nyomai mutatkoztak. Itt a föld elszállításának nehézségei miatt a munka egyidőre elakadt, de utóbb folytatódott s ekkor a már feltárt teremsor Duna-felőli falán, körülbelül három méternyire a talaj szintje alatt egy Mátyás-kori, késő-gótikus alakítású hálóboltozat boltfészkeit és támasztó gyámköveit fedezték fel. A boltozati rendszer az Oláh-féle leírásban szereplő loggiákhoz tartozott. Az ásatás most nagyobb lendületet vett s a fal alsó tövében csakhamar elő is kerültek az Anjou-korú építés idejéből származó eredeti falfülkék, ülőpadok s végül hat méter mélységben a boltozat alatti loggiafolyosó eredeti talajburkolata, amelyhez ugyanabban a szintben a nyílt udvar talajburkolata is csatlakozott. A sokatígérő felfedezés hatása alatt *Schulek* János a boltozat egykori tartófala fölé védőtetőt építtetett.

Az udvart szegélyező loggiák külső határfalát azok a német bevándorlók, akiket 1730 körül telepítettek Visegrádra, házaik építésére tövig lerombolták ugyan, de a kevésbbé hozzáférhető, legalsó, tömör ülőpadot alkotó kőrétegek csorbítatlanok maradtak. Ezzel az udvar eredeti alakja felismerhető maradt.

A legnagyobb meglepetés

Amint a domboldal felső részét hat méterig, alját pedig három méter mélyen leásták, a felső rétegből a rengeteg törmelék közül középkori kövek fordultak ki, amelyek másodszori felhasználásban, mint falazókövek kerültek a törmelék közé. A legalsó rétegben kiásták a loggiák boltozatának igen sok bordakövét, továbbá a loggiák felső peremén magasló ballusztrád talp- és fedőköveit, az össze-vissza töredezett bábukkal együtt. Miközben a munkások ásója az udvar közepe felé tartott, egész ahlmaz renaissance faragott vörösmárvány-töredék került elő: összetört oszlopocskák, kis pillérek, egy kútmedence darabjai, szobrocskák részletei, amelyekből nagy fáradsággal már sikerült is egyet-mást összeilleszteni. Az ásatás legnagyobb meglepetése és műtörténeti vonatkozásban legjelentősebb eredménye azonban az volt, hogy az udvar közepén, a hatalmas törmelékdomb alatt két lépcsőfoknyi magas, tömör kőből épített kút alapzatára bukkantak és körülötte megtalálták a márványlapokból épített, nyolcszögletű kútmedencének három teljesen ép, gyönyörű oldallapját. Mindegyiknek közepén egy-egy kiemelkedő címerpajzs, körülötte gyümölcs-, szalag- és gyöngyfüzérek, újszellemű, természetes ábrázolásban. Ez már az erőteljesen és öntudatosan kibontakozó korai renaissance alkotása. Valószínűleg a nagyhírű Giovanni *Dalmata* alkotás. Érdekes tünet, hogy a füzérekben csak a magyar föld termékeit találjuk: egy sincs köztük itáliai. Dalmatát Mátyás 1481-ben hívta meg az országba s művészi munkájáért a magyar nemesség és a szlavóniai Majkovce vára adományozásával jutalmazta meg.

A 4.20 m átmérőjű és deréknál magasabb táblákat a kutatók visszaállították az alapzatra. A főhelyre került az Árpád- és a cseh címer négyelt mezőben egyesített pajzsa, közepén a hollós kis szívpajzsszal. A második kávalap a Hunyadiak beszterci grófi címerének oroszlánját viseli. A harmadikon a cseh oroszlán a középpont. A többi, még hiányzó öt kávalapot valószínűleg Galícia, Lausitz, Szilézia, Dalmácia címere és a családi holló ékesítette. A törmelékek közt ebből a legutóbbiból maradt meg a legtöbb. Csodálatosképpen Beatrix királyné címere még nem került elő. Ennek a nyomát valószínűleg a még feltárásra váró, királynéi épületszárny előtt, az ottani díszkút maradványai közt kell majd keresni.

Oláh érsek szerint a kút vize a márványból, medencetálból-tálba csorogva hullott alá. Az egyes emeleteket bizonyára azok a 74—76. cm. magas vörösmárvány pillérecskék tartották, amelyekből többet már sikerült is összeállítani. Számuk négyesével tizenhat darab lehetett, tehát négy emeletet hordozhattak. A legfelsőbb emeletet angyalkák tarthatták, egy szépfaragású angyalfej már elő is került. A „kút tetejében Cupido alakja ül s márványtömlőből szorítja ki a vizet", — mondja Oláh érsek. Valóban, Cupido egyik ép lába, combtól a lábfejig és egyik karja, kezében a vízfakasztó ágacskával, már elhagyta földi rejtekét s mint művészi valóság hirdeti alkotója nagyságát.

Minden jel arra vall, hogy a díszudvar magasba emelkedő s talán a terrasz szintjét is meghaladó szökőkútja rendkívül gazdag és nagyszabású művészi alkotás volt. Műtörténészeink feladata lesz, hogy az egyedülálló lelet műtörténeti vonatkozásait minden részletében kideritsék.

Külföldről egyre több tudós kereste fel már a visegrádi palotasor emlékeit, melyeket annak idején Hóman Bálint vallás- és közoktatásügyi miniszter társaságában megtekintett Filov bolgár miniszterelnök is.

Az eddigi munkálatok azonban Mátyás palotájának még csak kisebb részét tárták fel. Nem szólva az ú. n. királynői palotaszárnyról, amely még ma is hozzáférhetetlen területen fekszik, a királyi palotának is van folytatása a Salamon-tornya felé. Ez azonban még ott szunnyad a visegrádi erdőhivatal telkéhez tartozó gyümölcsös, lankás hegyoldal belsejében. A feltárás menetében egyelőre szünet van, mert a további kutatást meg kell előznie az eddigi eredmények feldolgozásának és a feltárt falmaradványok megvédésének, amihez még sok előtanulmány és még több pénz szükséges. Szerencsére a kormány nagy jóakarattal támogatja a munkálatokat s az első nagyobb összeg már rendelkezésére áll a kutatóknak.

Hiányos volna ez a beszámoló, ha meg nem emlékeznénk *Zsitvay* Tibor volt igazságügyminiszterről, a visegrádi várbizottság elnökéről, aki *Schulek* János mellett szóval, tettel, propagandával viszi előre a Mátyás-palota feltárásának ügyét. Alig van nap, amikor az ásatások színhelyén meg ne jelennék, hogy irányítsa, ellenőrizze a munkásokat s maga illessze össze az apró darabokra tört oszlopokat, pilléreket, ballusztrádokat, kőtáblákat, boltíveket és téglalapokat. Ez nem könnyű munka, mert nagy türelmet, szakavatottságot, fantáziát, sőt tesi erőt is igényel. Zsitvay Tibor kezét néha úgy felmarja a mész hogy napokon át gyógyulni kénytelen. De bekötött kézzel sem csökken benne az a lelkesedés, amellyel évek óta Visegrád szépitésén dolgozik. Nem történhet Visegrádon olyan társadalmi, művészeti, tudományos, irodalmi és turisztikai megmozdulás, amely ne nála kezdődnék. Ő állíttatta fel a község északi végén a sziklábavágott Schulek-emléktáblát, az ő műve a Görgey-emlék, jelentős része volt IV. Béla király szobrának és az országúti gyönyörű, íves díszkapunak megépítésében, tavaly pedig a templom melletti kertecskében saját költségén állíttatta fel boldog Margit finom kis szobrát. Hogy a magyar Duna jobbpartján ma kimondottan Visegrád a legszebb üdülőhely, túlnyomóan Zsivay Tibornak köszönhető és Schulek János mellett az ő érdeme lesz az is, ha Mátyás király eltemetett palotája teljes nagyszerűségében kibontakozik.

Pogány Kázmér.

A virágok

A virágok, a virágok
állnak földbe gyökerezve
s elvágyódnak az egekbe
a virágok.

A nyár felett összebújnak,
egymás nyakába borulnak,
szüntelenül súgnak-búgnak
a virágok.

Egymás nyakába borulnak,
szüntelenül súgnak-búgnak,
sej, ki tudja, min búsulnak
a virágok?

Elrepülnének lebegve
mint egy sereg könnyű lepke,
más mezőkre, más földekre
a virágok!...

A virágok, a virágok
állnak földbe gyökerezve
s elvágyódnak az egekbe
a virágok.

Jankovich Ferenc

Bolond hangszer

Zengjetek, orgonák,
Pokoli orgonák,
Rémek és vad csodák,
Rosszak és ostobák,
Forrjatok csak tovább.
Míg bírja kéz s a láb,
Míg van, játszani, báb.
Ne hagyd alább.
Rendítő vad zene,
Rémeknek üzöne,
Süvöltő jaj zöme,
Mintha vész zengene.
Dőlne a világ!
Könnyek és bánatok.
Átok, mit kéz lefog,
Kétségek, panaszok,
Törjetek, zúgjatok,
Hulljon a gát.

Sajgás, mi itt gyötört,
Vesztés, min sirt a föld,
Remény, mi sohse tölt,
Álom, mit nap megölt,
Hit, mely hagyta magát!
Könnyek, hang-orgiák,
Versek, vad szín-csaták,
Meg úgyse mondanák,
Mi tör pornál alább,
Mi itten zúgva vág,
Kinunk, sok bús csodád.
Lángok és tengerek,
Bömbölő fergeteg,
Jöjjetek, nyeljetek,
Üstökös vérjelek,
Elemek, nyelvetek,
Oldja ki, mondja meg
Az ember bánatát!

Fodor József

Filmhírek

Fehér emberek

Ez a legérdekesebb olasz film, amit valaha láttam. Már csak azért is, mert a legtöbbször *magyarul beszél*. A főszereplők ugyanis állandóan magyarul tárgyalnak egymással, lévén a két főszereplő, *Jávor* Pál és *Tasnády-Fekete* Mária. Hogy aztán mit lehet kihozni tehetséges magyar színészekkel, ha nem nehezedik rájuk egy cukros, nyúlós szöveg értelmetlensége és a film épkézláb drámai alkotás is, ilyenkor látja az ember...

Pedig a rendező magyar, sőt a szövegíró is. A kettő ugyanegy: *Radványi* Géza. Nem hiszem, hogy csak a tökéletesebb technikai segédeszközöknek és a több pénznek volna köszönhető, hogy ugyanez a társaság egy nem mindennapian érdekes filmet hozott össze.

Annyi bizonyos, *Jávort* is, *Tasnády* Máriát is egészen másképpen, más arccal és más szerepkörben látjuk viszont, mint ahogyan megszoktuk. Jávor nem bakfisideál és nem domborít és nem kellemkedik, hanem egy fáradt, elgyötört orvost játszik „valahol Afrikában", aki az emberi butaság, az éghajlati viszonyok és még sok minden egyéb ellen küzd a humanitás érdekében. Borostásarcú, gyűrött ruhájú, az összes előnyös filmlehetőségeket elveti magától — viszont *kitűnő színész!* Egy fiatal orvost játszik, szegény embert, aki megnősül és ezért Afrikában vállal állást egy istenhátamögötti kis telepen az őserdőben, ahol a négy orvos képviseli a civilizációt. És ez a civilizáció ebben az esetben valóban kultúrát is jelent, mert injekciós fecskendővel, gyógyszerekkel, laboratóriummal dolgozik. *Gyógyítani akar.* Egészségesebb embereket csinálni az álomkórtól és ezer trópusi nyavalyájától elgyötört feketékből, akik pedig néha lándzsával és mérgezett íjjakkal fogadják a gyógyító orvost, aki nem is védekezhet, mert a törvény ott még az, hogy „szemet szemért". És az orvos sokszor áldozata lesz hivatásának.

A film kitűnően érezteti a kettősséget, a fehér ember harcát önmagával és az ellenséges környezettel. Jók a trópusi felvételek, a szörnyű kórház, nagyon finom az asszony beállítása — Tasnády Mária nemcsak szép, hanem remek drámai színésznő —, kitűnő a három orvos, a keserű öreglegény, akit Fosco *Giacchetti* játszik, a részeges orosz és a fiatal „jampec-orvos". A filmnek előreláthatóan nagy közönségsikere lesz.

Izsáky Margit.

Magyar filmkirendeltség Rómában

A magyar filmek külföldi forgalmában alapvető változást jelent a *Magyar Filmkiviteli Szövetkezet* megalakulása. A mozisok hivatalos egyesülete, az OMME alakította meg az összes magyar filmgyártócégek bevonásával a szövetkezetet, melynek feladata lesz az Olaszországba exportált magyar filmek ellenőrzése, kiválasztása és adminisztrációja. Olaszországba ezentúl csak a Filmkiviteli Szövetkezet útján lehet filmet exportálni. A szövetkezet római kirendeltségének vezetésével dr. *Simonfay* Ferencet bízták meg.

Zenei hírek

Nagy olasz—magyar hangverseny Rómában

Róma, február vége.

(A „Magyar Nemzet" tudósítójától.) A melegen sugárzó februárvégi délutánon a via Quattro Fontane-n levő Palazzo Barberini pálmafás udvarának nagy vaskapuja nyitva s előtte egymásutánban autók állnak meg, amelyekből az érkező előkelőségek szállanak ki. A renaissance-kori, gyönyörű Barberini-palota jelenleg az olasz „Circolo delle Forze Armate" székháza s itt rendezi most a római magyar kultúrintézet a „G. U. F. dell'Urbe", vagyis a római olasz fasiszta egyetemi hallgatók csoportjának a közreműködésével nagy olasz-magyar hangversenyét a hadbavonult és megsebesült olasz egyetemi hallgatók tiszteletére.

A hangverseny — amely nemcsak az olasz-magyar bajtársiasság szép ténye, hanem kiemelkedő művészi és nemzetközi vonatkozású társadalmi esemény — színhelye a „Sala del Trono", a Barberini-palota trónterme, amelynek falait végig piros damaszt borítja és a középről hatalmas velencei üvegcsillár ontja fényét szerteszét a falat díszítő, klasszikus tárgyú festményekre. A hangversenyen csupán meghívott közönség vehet részt, a tekintélyes arányú, tágas terem azonban így is zsúfolásig megtelik, már jóval a kezdet előtt. Rómában, ha hangversenyről vagy ehhez hasonló komoly művészi megnyilatkozásról van szó, sohasem lehet elég nagy helyiséget találni.

Az előkelőségek között itt van dr. *Máriássy* Zoltán, Magyarország quirináli követe a követség tagjainak a kíséretében. Onni *Talas*, Finnország római követe — mint máskor — most is személyesen tisztelte meg a hangversenyt a megjelenésével, de nem hiányzanak innen valamennyi baráti állam római követségének a képviselői sem. Ugyancsak itt látjuk, igen jelentős számban, az olasz hivatalos, politikai és művészi élet kiválóságait. Eljött báró *Villani* Lajos egyetemi tanár, a római magyar kultúrintézet főigazgatója, dr. *Genthon* István, a római magar Akadémia igazgatója. Az olasz katonai és feketeinges fasiszta uniformisok társaságába magyar tiszti egyenruhák vegyülnek s ugyancsak jól esik a szemnek egy-két római magyar egyszerű fekete díszmagyarja is.

Wehner Tibor zongoraművész, a budapesti Zeneművészeti Főiskola tanára nyitja meg a hangversenyt egy Beethoven-szonáta pompás tolmácsolásával. Ugyanő később Liszt-számokat interpretál. Lisztén kívül a magyar szerzők közül Kodály és Dohnányi művei szerepelnek még a műsoron, míg az olasz és más szerzők sorában: Arditi, Verdi, Schubert, Cilea, Rossini. A művészek: Manfredi *Ponz de Leon*, Emilia *Cărlino*, míg a zongorakíséretet Michele *Minucci* látja el. A közönség meleg tetszéssel honorálta az egyes számokat és a hangversenynek megérdemelt visszhangja volt a római sajtóban is.

Mihály László

BRILIÁNST
aranyat, ezüstöt a legmagasabb árban veszek
SCHWARCZ DANIEL ékszerész, IV Károly-krt 16

* **A Fővárosi Zenekar** XIV. népművelési hangversenyét vasárnap délután a Vigadóban *Paul* Tibor vezényelte. A „Don Juan" szimfónikus költemény mind a zenekar, mind a dirigens számára nehéz dió s kezdet-kezdetén álló karmester helyesebben tenné, ha nem erejét meghaladó, hanem egyszerű feladatot jelentő művekkel kísérleteznék. Nemcsak azt a bizonyos gyujtó szikrát, de az esztétikai mértéket is nélkülöztük a II. Beethoven-szimfóniában. *Paul* Tibor zajos üstdobolás és tisztátalanul hangzó kürtök közepette indul rohamra s larghetto-megoldásával gyorsasági rekordot állít föl. *Vincze* Ottó, amikor *Bach* orgonára írt híres d-moll toccata és fuga művét zenekarra átülteti, *Stokowski* és a magyar *Weiner* Leó útját követi. Igyekezetét méltányolva, úgy véljük, fényes tiszta tömörség helyett kissé nehézkes hanghatásokat produkált. A közreműködő *Szalay* Eszter *Liszt-* és *Strauss*-dalok előadásával adta bizonyságát iskolázottságának. Kár, hogy jó beállítása nem terjed ki a szövegre. A *Saint Saëns* gordonkaversennyel fellépő *Szabó* Pál mostani szereplésénél inkább a zenekari és kamaraművész, mint a szólista állt előtérbe, de széphangú produktuma így is az előadás kiemelkedő momentumát jelentette. *(G. E.)*

Medgyaszay holnap, Z. fél 7

Jegy Rózsavölgyinél Zeneakadémián.

*

Breviario csütörtökön

adja ária- és dalestjét, Vigadó, 7. Közr.: **Jánosi Elvira.** (Koncert.)

Családi Értesítő

Ebben a rovatban megjelenő közlemények díjszabása 3 soriq 10.80 pengő, minden további sor 3.60 pengő.

Vizvári *Vizváry* Viktor, Szolnok-Doboka vármegye főjegyzője eljegyezte W. Trócsányi *Tivadar* Magdolnát, az Egyesült Női Tábor országos titkárát.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS FELELŐS KIADÓ:
HEGEDÜS GYULA

Napirend

SZERDA, 1943 március 3.

Róm. kat.: Kunigunda. — Protestáns: Kornélia. — Új-görög: Eutrop. — Ó-görög 18.: Leó.

A nap kel 6 óra 23 perckor, nyugszik 17 óra 31 perckor, a hold kel 4 óra 23 perckor, nyugszik 13 óra 56 perckor.

Takarékoskodj pénzzel, anyaggal, idővel!

Vizállás

A *Duna* Budapest és Paks között árad, máshol apad; alacsony vízállású. *A keddi dunai vízállások:* Schärding 210 (29%), Aschach 159 (4%), Struden 204 (21%), Krems 212 (21%), Bécs 198 (19%), *ma* 195 (18%), Pozsony 244 (16%), Komárom 192 (23%), Esztergom 180 (21%), Budapest 224 (22%), *ma* 222 (22%), Paks 208 (20%), Baja 274 (22%), Mohács 293 (20%), Bezdán 340 (19%), Gombos 259 (20%), Újvidék 327 (15%). — A *Rába* Szentgotthárdnál mínusz 47 (6%). — A *Dráva* Barcsnál 44 (5%). Drávaszabolcsnál mínusz 50 (1%). — A *Tisza* Záhony és Szolnok között árad, máshol apad; alacsony vízállású. *A keddi tiszai vízállások:* Visk 80 (15%), Tekeháza 70 (12%), Tiszaújlak 112 (9%), Vásárosnamény 233 (15%), Tokaj 260 (19%), Tiszafüred 238 (22%), Szolnok 232 (20%), Csongrád 263 (20%), Szeged 338 (23%), *ma* 330 (22%), Zenta 296 (22%), Titel 241 (21%). — A *Szamos* Désnél mínusz 26 (10%), Szatmárnémetinél mínusz 46 (7%). — A *Bodrog* Bodrogszerdahelynél 201 (23%). — A *Sajó* Bánrévénél 46 (18%). — A *Hernád* Hidasnémetinél 9 (10%). — A *Berettyó* Margittánál 14 (18%). — A *Körösök* Nagyváradnál mínusz 126 (26%). Békésnél mínusz 2 (12%), Gyománál 4 (12%). — A *Maros* Marosvásárhelynél mínusz 53 (9%), Makónál 15 (11%). — A *Balaton* Siófoknál 80 (66%). — A *Velencei-tó* Agárdnál 127 (57%).

A „Virraszt a magyar lélek" előadóest a rádióban

Az Egyesült Keresztény Nemzeti Liga szombaton „Virraszt a magyar lélek" című előadóestet rendez. A magyar társadalom legkülönbözőbb rétegei igen nagy érdeklődéssel várják ezt az előadóestet, amelyen *Biró* Zoltán felsőházi tag, a liga társelnökének megnyitója után dr. *Ravasz* László református püspök beszél „Keresztény szellem — magyar kultúra" címmel, dr. *Kelemen* Krizosztom pannonhalmi főapát a „Hitvalló magyarság"-ról tart előadást. „Magyar szellem — magyar jog" címmel dr. *Vladár* Gábor kúriai tanácselnök beszél, míg a magyar szellem és a magyar közgazdaság kapcsolatáról dr. *Liptay* Lajos felsőházi tag, a Községi Takarékpénztár vezérigazgatója. Az előadóest Biró Zoltán zárószavaival ér véget. A magyar rádió az Egyesült Keresztény Nemzeti Liga „Virraszt a magyar lélek" című előadóestjét a Pesti Vigadóból szombaton március 6-án 18 órakor teljes egészében közvetíteni fogja Budapest II., Kassa és az összes közvetítő állomások műsorán.

HALÁLOZÁS

Felsőszopori *Tóth* Ede, az Országos Központi Hitelszövetkezet aligazgatója, március 1-én, hosszas szenvedés után, 59 éves korában elhúnyt. Tóth Ede a magyar sportélet egyik kiemelkedő egyénisége volt. Az 1900-as évek elején Magyarország teniszbajnokságát nyerte el és mint a Lawn Tennis Club és a Tennis Szövetség vezetőségének tagja, haláláig támogatta munkásságával a teniszsport ügyeit. Temetése csütörtökön délután 4 órakor lesz a kerepesi úti temető halottasházából.

Dr. *Lakatos* Ferenc rendőrkapitány 48 éves korában, hosszú szenvedés után Kassán elhúnyt. Holttestét Budapestre szállítják és ott helyezik örök nyugalomra.

Király István magyar aeroszövetségi felügyelőt, a m. kir. honvéd légi erők nyug. főhadnagyát, aki hivatásának odaadó teljesítése közben repülőhalált halt, kedden, március 2-án délután 3 órakor temették el a Kerepesi-út melletti temetőben, a református egyház szertartása szerint, a székesfőváros által adományozott díszsírhelyen, igen nagy részvét mellett.

Deutsch Jenő intéző 50 éves korában Székesfehérváron elhúnyt. Temetése március 3-án délután 3 órakor lesz.

A Divathét legsikerültebb kreációit vasárnap mutatja be a Budapesti Divatközpont

Bár még folyik a Divatközponthoz tartozó divatszalonok tavasz-nyári modelljeinek bemutatója, a Budapesti Divatközpont már ebből a gazdag anyagból állította össze azt a válogatékos modellgyüjteményt, amelyet a Divatközpont hivatalos revüje keretében *vasárnap, március 7-én délelőtt 11 óral kezdettel* fog a *Nemzeti Apolló Filmszínházban* meghívott közönségnek bemutatni.

A Budapesti Divatközpont modellbemutatója iránt már napok óta rendkívül nagy érdeklődés nyilvánul meg, mivel ennek a revűnek keretében a Divathét alatt legnagyobb sikert elért új kreációkat is látni fogja a közönség. A ruhabemutató belépőjegyeinek árusítását a Nemzeti Apolló Filmszínház pénztárai már megkezdték.

Északi matiné

A La Fontaine Akadémia és a Magyar Goethe Társaság együttes ülésén vasárnap a három északi országot: Finn- és Svédországot, valamint Norvégiát ünnepelte, abból az alkalomból, hogy a Kalevala negyedik kiadása most van sajtó alatt és legközelebb megjelenik. Az ülést *Lukács* György v. b. t. t. nyitotta meg szép beszéddel s a három északi ország magas kultúráját méltatta. Következett a zenei nyitány, amelyet *Faragó* Ibolya zongoraművésznő szolgáltatott Sibelius-dalokkal. Dr. *Gulyás* Pál Debrecenből a Kalevaláról beszélt, kiemelve annak roppant jelentőségét mind nemzeti, mind pedig világirodalmi szempontból. *Simonffy* Margot a Kalevalából szavalt a tőle megszokott művészi készséggel. A BSZKRT budai dalegyesülete dr. *Lányi* Ernő vezényletével két svéd és egy finn énekkari művet adott elő. Ezután *Keresztry* Erzsébet Bellman-verseket szavalt, svédből, *Horváth* Henrik fordításában. *Medgyaszay* Vilma pedig ugyane verseket *Kály* Mária zongorakíséretével elénekelte. A műsor legszebb száma: *Jávor* Pál és *Gobbi* Hilda jelenete Ibsen „Peer Gynt"-jéből következett, amelyhez csatlakozva *Máthé* Jolán, három Grieg-dalt adott elő zongorakísérettel. Az ünnepélyen jelen volt a svéd követség tanácsosa, *Peer* Angor követségi tanácsos, a helybeli svéd kolónia tagjaival, a norvég főkonzulátusról pedig dr. *Nilsen* Rudolf konzul jelent meg. Mindketten a legmelegebb elismerésüket fejezték ki a szépen sikerült előadásért. Legközelebb március 20-án délután 5 órakor tart előadást mind a két társaság a Zeneművészeti Főiskola nagytermében, francia—magyar műsorral. *(MOT.)*

— **Halálragázolt egy postást a postakocsi.** Halálosvégű gázolás történt kedden délelőtt az Egressy-úti posta-gépjármű telep előtt. Egy csomagszállító postaautó elütötte *Fél* Kálmán 58 éves posta-gépkocsivezetőt. A mentők a Szent István-kórházba vitték, ahol rövid idő után meghalt.

A kiütéses tífusz és a vérhas biztos gyógyítása

Dr. *Huray* György, pestszentlőrinci gyakorló orvos, tartalékos orvos főhadnagy, az egyik tábori kórház belgyógyászati osztályának vezetője, igen szép eredményeket ért el a kiütéses tífusz és a vérhas gyógyításánál. Gyógymódja olyan sikeres volt, hogy mindenki, aki e két betegség valamelyikével osztályára került, életben maradt, holott a halálozási arányszám eddig igen magas volt. Az eredmény azért meglepő és komoly, mert kint a fronton mostoha viszonyok között, szerény eszközökkel érte el a kimagasló teljesítményt. *(MOT.)*

Nők, öregek, gyerekek
zavartalan mérsékeltáru **NYARALÁSA**, biztosított ellátás, orvosi felügyelet Április 1-től a Balaton mellett. Óvóhellyel ellátott nyaralóban. Felvilágosítás Balatoni Iroda, Andrássy-út 29.

— **Pro Patria emlékest.** Az első világháborúban a hazáért hősi halált klubtársak tiszteletére a Magyar Jogász Sport Egylet az Országos Kaszinó sárgatermében rendezte XXVI. „Pro Patria" emlékestjét, melyen *Vincenti* Gusztáv, a budapesti kir. Ítélőtábla alelnöke mondott ünnepi beszédet. Az ugyanakkor tartott XXXV. évi rendes egyesületi közgyűlés keretében *Egyed* István műegyetemi tanár kegyeletes szavakkal emlékezett meg *Zsembery* Istvánról.

— **Vöröskeresztes hajó útja.** A Vöröskereszt nemzetközi bizottságának szolgálatában álló *Caritas 1* nevű gőzös, amely február 3-án indult el Lisszabonból, sikeresen befejezte első útját Európából Amerikába. A hajó jelenleg Philadelphiában a nemzetközi bizottság kiküldöttjének utasításai szerint csomagokat vesz fel a hadifoglyok számára. A hajó március elején indul vissza Marseillebe. *(MTI.)*

Sporthírek

A RENDSZER vasárnap végleg lekerült a napirendről és ezzel a játék is mozgalmasabb és élvezetesebb lett. A szerencsétlen középfedezeteknek nem kellett kínosan mindig csak arra ügyelniök, hogy „harmadik" hátvédek legyenek, de segítettek hátul, ha szükség volt rájuk és támadtak elől, ha alkalom kínálkozott. Különösen az *Üllői-úton* lélegzettek fel az emberek; több mint *tízezer* ember lelkesedett a *Ferencváros* magyaros rendületű támadásai nyomán, miközben csak úgy hullottak a gólok...

A NEMZETI BAJNOKSÁG csapatsorrendje a vasárnapi forduló után a következő:

1. Nagyváradi AC	16	10	2	4	48:21	22
2. Szolnoki MÁV	16	9	4	3	46:23	22
3. WMFC	16	10	2	4	56:34	22
4. Ferencváros	16	9	3	4	54:32	21
5. Vasas	16	9	3	4	36:26	21
6. Gamma	16	6	6	4	37:28	18
7. SBTC	16	6	6	4	40:38	18
8. Újvidéki AC	16	5	6	5	30:34	16
9. DiMÁVAG	16	6	3	7	31:42	15
10. Újpest	16	6	2	8	40:47	14
11. Törekvés	16	4	5	7	25:40	13
12. Haladás	16	5	3	8	30:48	13
13. Kispest	16	4	4	8	30:36	12
14. Elektromos	16	4	2	10	28:32	10
15. Szegedi AK	16	4	2	10	28:61	10
16. Kolozsvári AC	16	3	3	10	28:45	9

AZ ORSZÁGOS JÉGKORONG-BAJNOKSÁG mérkőzései hétfőn délután megkezdődtek. A négyes döntőbe tudvalevően a két legjobb fővárosi és a két legjobb vidéki csapat került, nevezetesen a *BKE*, a *BBTE*, a *Marosvásárhelyi SE* és a *Kolozsvári KE* csapata. A hétfői eredmények:

BBTE—Marosvásárhely 5:4 (2:0, 3:2, 0:2).

A mérkőzés a budai csapat támadásaival kezdődött és a csapat a második harmadban már *5:0-ra* vezetett, de ekkor fordult a kocka, a marosvásárhelyiek erős ellentámadásba kezdtek, még a második harmadban két góllal javított, az utolsó harmadban fölénybe jutott és újabb két gólt ütött.

BKE—Kolozsvári KE 2:0 (0:0, 1:0, 1:0).

A kolozsváriak bátran harcoltak, a második harmad 13. percéig gól nélkül tudták kihúzni az időt. A második harmadban Bán ütötte a BKE első gólját, amelyet a harmadik harmad harmadik percében Endrei II. védhetetlen gólja követett. A győztes csapatban a közvetlen védelem kitűnő játéka keltett feltűnést. A Kolozsvári KE-nek Biró kapus volt a legjobb embere.

Lósport

SZERDÁN: ÜGETŐVERSENY. A programon kilenc futam szerepel, három-négy futamban nagy mezőnyök indulását jelzik. A *Detre-díjban Fátyol* megismételheti vasárnapi győzelmét, legerősebb ellenfelei *Ebadta* és *Félénk*. — A *Nemzetközi hendikepet Jónás* „mester" egyik lova nyerheti meg: *Farsang* vagy *Ohio*. Ellenfeleik *Ali* és *Zivatar D.* — Jelöltjeink a versenyre a következők:

I. Tusnád—Ljuba
II. Celofán—Griselda, Caviar—S. Pista
III. Nurmi—Csillám—Kőszén
IV. Fátyol—Ebadta—Félénk
V. Jónás id.—Ali—Zivatar D.
VI. Dárius—Ostaplánya—Formás
VII. Vilma—Rolló—Pamuki Barnalány
VIII. Csinos MIR—Uz Bence—Cipra
IX. Etele—Hőstenor—Allant

A RÁKOSI-DIJ TEHERKÖZLÉSE megjelent. A március 1-i törlések után még állva maradt lovak és terhük a következők: Simba 72, Daliás 71 és fél, Bougainville 71, Kaláris 69 és fél, Aratás és Pege 65, Hárpia 62, Nippon 61, True Wonder 60, Sergius 59, Gonosz Pista 57 és fél, Sütvény, Szalmaláng, Fruska 56 és fél, Ghazi 55 és fél, Jó reggelt, Pityi-Palkó, Furulya, Harcias és Csalafinta 55.

NYOMATOTT A GLOBUS NYOMDAI MŰINTÉZET RT. KÖRFORGÓGÉPEIN BUDAPEST. VI., ARADI-UTCA 8. — FELELŐS: VITÉZ MARGITTAY ANTAL IGAZGATÓ

T. FIGYELŐ UJSÁGSZELVÉNY
VÁLLALAT
BUDAPEST VII. Nünb-rg u. 42

Előfizetői példány

CSÜTÖRTÖK, 1942 szeptember 3. LXIII. évfolyam, 199. szám. ÁRA 10 FILLÉR

ELLENZÉK

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Kolozsvár, Jókai-u. 16., I. em. Telef.: 11—09. Nyomda: Egyetem-u. 6. sz. Telef.: 29—23. Csekkszámla 72056

ALAPITOTTA: BARTHA MIKLÓS

Kiadótulajdonos: „PALLAS SAJTÓVÁLLALAT" Rt. Kolozsvár. Előfizetési árak: 1 hóra 2.70 P., negyedévre 8 P., félévre 16 P., egész évre 32 P.

Repülőgépével a Dunába zuhant a kormányzó úr veje, ifj. Károlyi Gyula gróf

BUDAPEST, szept. 3. Az MTI. jelenti: Ifju gróf Károlyi Gyula, a Kormányzó Ur Őfőméltósága veje, aki be volt vonulva katonai szolgálatra a repülőkhöz, szerdán délután az érdi repülőtéren Tasnádi Nagy László karpaszományos tizedes, kiképző kiséretében műrepülésre szállt fel. A gép 700 méter lett, a Dunába esett és ott elmerült. A mentők és buvárolyi Gyulát, sem kisérőjét nem sikerült megtalálniok.

Dunába zuhant repülőgépet és utasait

zét, a roncsokat kifogták, de a repülők holttestét nem találták meg. Este fényszórósok segitségével folytatták a kutatást. A vizsgálat még folyik a szerencsétlenség körülményeinek pontos megállapitására.

Egy héttel ezelőtt vonult be katonának a kiváló repülő

Ifjabb gróf Károlyi Gyula 1907-ben született a csongrádmegyei Nagymágócson. Gróf Károlyi Imrének a fia. Közép- és főiskolai tanulmányait Budapesten végezte. 1929-ben gépészmérnöki oklevelet nyert. Müegyetemi tanulmányainak elvégzése után a Ganz Danubius-gyár szerkesztési irodájának mérnöke lett, majd 6 esztendőn keresztül a fegyvergyárban dolgozott először főmérnöki, majd pedig igazgatóhelyettesi minőségben. 1939-ben a Danuvia fegyver- és gépgyár müszaki igazgatója, a legutóbbi időben pedig a vállalat vezérigazgatója lett. A magyar gazdasági élet egyéb területein is fontos szerepet játszott, amennyiben több vezető iparvállalat igazgatóságában helyet foglalt. Gróf Károlyi Gyula már évek óta foglalkozott a repülés müszaki kérdéseivel. Maga is kitünő repülőgépvezető volt, több repülőgéptipust repült. Letette a sport-pilótavizsga első fokozatát. Ez év julius 25-én a magyar Aero-Szövetség elnökévé választotta, amely tisztséget tudvalevőleg vitéz Horthy István töltötte be kormányzóhelyettessé történt megválasztása előtt. Az Aero-Szövetségben elnöki programbeszédében Károlyi Gyula gróf hangoztatta, hogy az ország minden vidékének és minden társadalmi rétegének ifjuságát bekapcsolja a repülésbe és kijelentette, minden erejével küzdeni akar a magyar repülés nagygyátételéért. Gróf Károlyi Gyula ahhoz az évfolyamhoz tartozott, amelyet a trianoni békeszerződés korlátozó rendelkezései miatt annakidején nem hivhattak be katonai szolgálatra. Az elmult héten 36. életévében jelent meg sorozáson és ő maga a légifegyvernemet választotta. Társasági körökben gróf Károlyi Gyula igen nagy közkedveltségnek örvendett. Horthy Paulettel, a kormányzói család leányával kötött házasságából nem született gyermeke. A kormányzói család leányuk halála után is a legszivélyesebb és a legbensőségesebb kapcsolatot tartotta fenn továbbra is gróf Károlyi Gyulával.

SZÁGBAN

lőrgyilkosság kivégzéséért

bert agyon is lőttek.

Az OFI belfasti jelentése szerint, Észak-Irország fővárosában kedden este erős rendőrcsapatokat vontak össze a fogház körül, ahol a halálra itélt Thomas Williams utolsó éjszakáját töltötte. Williams teljes lelkinyugalommal fogadta azt a hirt, hogy kegyelmi kérvényét visszautasitották. „Nem félek a haláltól — mondotta. — Felkészültem utolsó pillanataimra." Az irlakta területeken a lakosság mindenütt összegyült és közösen imádkozik érte. Éjjel a fogház körül fiatal nők gyülekeztek össze. Zokogtak és ir nemzeti dalokat énekeltek. A rendőrség szétoszlatta őket.

Az északirországi rendőrség leleplezésével kapcsolatban a Daily Express kiegészitésképpen közli, hogy nyomára jutottak az IRA (ir köztársasági hadsereg) egy okiratának amely fegyveres felkelésre szólitja fel Északirország népét. A lap közlése szerint már harcok folynak. Nagy rendőri készültség portyáz az északirországi városok utcáin, az amerikai csapatokat pedig a kaszárnyákban tartják, hogy elkerüljék az összetüzéseket. Az IRA hadsereg tanácsa Belfastban kiáltványt közölt, amely többi között a következőket mondja: „Ha Anglia és az Ir köztársaság között kiujult ellenségeskedésbe amerikai csapatokat is bevonnak az ir katonák ellen, ezért azokat terheli a felelősség, akik az ir nép hozzájárulása nélkül katonai támaszpontnak merészelik felhasználni Északkelet-Irországot."

Hennerstown környékén a rendőrség 13 embert letartóztatott. Egy embert, aki az északirországi brit rendőrség egyik különitménye elől elzárta az utat, lelőttek. Belfast környékén az egyik gazdaságban az elmult éjszaka házkutatás alkalmával igen nagymennyiségü elrejtett robbanóanyagot találtak.

Schulek János

Mátyás király visegrádi palotája

„Visegrád városa Budától nyugat felé öt mérföldnyire terül el a Duna partján. Szemben a várossal, kelet felé, nagy költséggel épült a gyönyörű fekvésű királyi udvar. Palotái és épületei valóban királyhoz méltóak. Azt mondják ugyanis, hogy 350 helységnél több van benne. Ennek kapuja a Dunára nyilik, amely körülbelül 200 lépésnyire van, ez a térség a kaputól egészen a városig füzekkel van beültetve. Másik oldalon, a királyi udvar keleti részén bájos gyümölcsös- és szőlőskertet csináltak. A kapun belépő szeme elé rögtön tarka mezei virágokkal pompázó, tágas füves térség tárul. A kaputól befelé haladva több mint száz lépésnyire lépcső indul fel. Itt kezdődik a négyszögü függőkert. Vannak itt nagyszerü öblös pincék vagyis boroskamrák a király használatára, rajta pedig szép szabályosan ültetve hársak, melyek tavaszi időben illattól áradoznak és kellemes látványt nyujtanak. Középen forrás tör elő a csodás müvészettel kifaragott vörös márványkutból, melyet a Muzsák dombormüves alakjai diszitenek. Tetejében Cupido alakja ül s egy márványtömlőből szoritja ki a jóizü hideg vizet, mely a szomszédos hegyi forrásból folyik ide csatornán keresztül s kellemes csobogással hull a csövekből a márványtálba, innen pedig a kerek medencébe. Ez a forrás ama Hollós Mátyás királyunk parancsára (mert az ő alkotásai a leirt épületek mind) győzelemünnepek alkalmából bort folytatott és pedig hol fehéret, hol vöröset, amint azt az öregektől hallottam. Tavasszal és nyáron, virágnyilás idején maga a király is itt szokott sütkérezni, levegőzni és reggelizni, sőt néha a követeket is itt fogadta. Befelé, a tér széléig, a hegy tövében, kissé emelkedettebb helyen remek kápolna áll. Ettől két oldalt helyezkednek el a királyi paloták csodás müvészettel kialakitott aranyozott deszkamennyezetü termeikkel. A palotát az udvar ugy veszi körül, hogy összes ablakai a szélesen hömpölygő Dunára tekintenek. Ez az udvar pompás fekvésén kivül olyan értékes épületekkel ékeskedik, melyek szépségben kétségtelenül felülmulják a legtöbb ország épitményeit. Ahány országot eddig csak bejártam, sehol sem találtam hasonló diszitésü épületeket. Egyedül Lutetiában (Lüttich), a párisiak városában találtam egyetlen olyan termet, mely aranyozott gerendáival és mennyezetével ezekhez és a budai palota termeihez hasonlit."

Igy ir Oláh Miklós 1536-ban megjelent Hungariájában Mátyás visegrádi palotájáról, melyet 1527 táján még teljes pompájában megcsodálhatott. Szavait némi kétkedéssel vegyes lehangoltsággal olvassuk. Minél fényesebben csillognak, annál mélyebben mar belénk az elveszett értékeink felett érzett fájdalom. S talán azzal vigasztalódunk, hogy Oláh Miklós humanista elragadtatása ugyis tuláradt a valóságon. A tudós főpap csábitó leirása mégsem hagyta nyugton szakembereinket. A Duna fölött emelkedő meredek hegy ormán romjaiban is hatalmas vár áll. Bástyákkal telitüzdelt falai a hires Salamon-toronyig nyulnak le. Ezekre a zord erődökre azonban sehogysem illik Oláh Miklós jellemzése. A nagyszerü kastélynak valahol máshol kellett lennie. 1934 Szilveszter napján találták meg a várhegy tövében az első nyomot: a függőkerthez vezető lépcsőt. Ekkor kezdődtek Schulek János vezetésével és a Müemlékek Országos Bizottsága költségén azok a munkálatok, melyek többszöri megszakitás után a mult évben minden várakozást felülmuló eredményre vezettek. A látomásból valóság lett: Mátyás nagyhirü palotája ma már nagyrészt kiszabadult a földtakaró alól. Igaz, csak romokat találtunk, de ezek a maguk töredékes mivoltukban is biztos tájékoztatást nyujtanak a kastély elrendezéséről, diszitéséről és valóban bámulatosan magas müvészi szinvonaláról. Egyszersmind egy csapásra igazolták a magyar főpap idézett leirásának pontosságát és hüségét. Most pedig a szavak tanusága után halgassuk meg a kövek vallomását.

A palota alapját Anjou királyaink vetették meg. Károly Róbert 1335-ben már itt fogadta a cseh és lengyel királyokat az általa összehivott nagyjelentőségü visegrádi kongresszus alkalmával. Az alsó emelet és a kápolna a 14. század alkotása. Valószinü, hogy Zsigmond is kivette részét a palota továbbfejlesztésében. Tökéletes teljessége azonban csak Mátyás alatt virágzott ki. Az átalakitás méltó volt Európa egyik legnagyobb renaissance fejedelméhez. Az épület háta mögött felszökkenő hegyfalhoz idomulva lépcsőzetesen bővült. A királyi lakosztályok előtt függőkert pompázott. A termek boltfészkei megmaradtak, ugyhogy ujraépitésük Esztergomhoz hasonlóan lehetséges. A leggyönyörübb meglepetést az Oláh Miklós-emlitette loggiás udvar tartogatta számunkra. A homlokzat anjoukori, ülőpaddal ellátott vakárkádsora fölé végtelenül finom profilu bordák hálója feszült. Csavaros gyámköveik a késői gótika elsőrendü remekei. A négyszögü udvar belső árkádsora, sajnos, már eltünt, de a homlokzatokhoz tapadó boltozatindításokban ma is gyönyörködhetünk. Az alattuk elhelyezett töredékek közül különösen azok hivják fel figyelmünket, melyeken még látszik a faragványok tervezésénél használt szerkesztések bevájt vonalrendszere. Láttukon nemcsak a gótikus kőfaragás menetének eleven lüktetése érződik, hanem a középkori lélek csodálatos emelkedettsége is, mely a legtözevényesebb technikát is át akarta és át tudta szellemiteni. A loggiák fölött törpe kőoszlopokból álló korlát huzódott, a későbbi országszerte előszeretettel alkalmazott „orsós korlátok" egyik első őse. Az árkádok kikövezett udvart fognak közre, melynek közepén két lépcsőfokos talapzaton foglal helyet „a csodás müvészettel kifaragott" vörösmárvány kut. A nyolc oldallap közül három bámulatos épségben maradt fenn. Rajtuk alig egy két kisebb csorbulás esett. E lapok a firenzei érett quattrocento szellemét varázsolják a meszi északra. A halványszinü lazai vörösmárványt kétségtelenül olasz müvészek faragták ki. A lapok közepén egy-egy cimer diszlik. Ezeket végtelenül könnyed gránát alma-füzérek és szalagok fonják körül. Az alakok és a gyümölcsök megmintázása és kifaragása egyenesen Verrocchio mühelyére utal. Tudjuk, hogy a mester dolgozott Mátyás király részére. Emléket azonban eddig nem tudtunk nevével kapcsolatba hozni. Ez az első eset, midőn a firenzei renaissance e vezető müvészének stilusa a maga érett pompájában bukkan fel hazánkban. Ha egy pillantást vetünk a legszebb budai egykoru faragványokra, azonnal meggyőződhetünk, hogy a visegrádi kut oldallapjai milyen magasan tulszárnyalják azokat. Szemlélésük a firenzei San Lorenzi sekrestyéjének hires kutját juttatja eszünkbe. A müvészi képzelet nagyszerü komponáló ereje és a technikai tudás lendülete a két emléket rokoni szálakkal füzi egymáshoz. Mindkettőből az ujjászületett ember diadalmas természetszemléletének üde illata árad. A visegrádi kut mesterkérdésének eldöntése pontosabb vizsgálatot igényel, annyit azonban már most is kétségtelennek tarthatunk, hogy e kitünő alkotás Verrocchionak, Leonardo mesterének szellemében fogant, faragóit az ő körében kell keresnünk. Ez a müemlék a legszebb virága a magyar földön magyar megrendelőtől életrehivott itáliai müvészetnek.

A visegrádi palota épitésénél felhasznált kőanyag is teljes mértékben megérdemli figyelmünket. A gótikus részek halványsárga homokkőből készültek. A kő felületének finom recés volta puhává, szinte bársonyossá varázsolja a falakat és faragott diszeket egyaránt. Ezzel kapcsolatban ismét Firenzére kell gondolnunk, az ottani remek renaissance paloták hasonló hatásu anyagára. A sárga homokkő fal fölött a fehér baluszter-sor, előtte a halvány vörös kuttal, valóban nem mindennapi látványt nyujt. Ha mindehhez még hozzáképzeljük a kut ma már teljesen összetöredezett középső részét, a nagy mennyiségben előkerült, rózsaszinbe játszó cserepek fedte tetőzetet és a hajdani kert csodálatos tarkaságát, akkor Oláh Miklós nemrég még tulzottnak vélt leirása majdnem szintelennek fog feltünni.

A külső megjelenés töredékes visszfénye ma is megvan, a belső berendezés azonban, sajnos, teljesen megsemisült. Az aranyozott kazettás mennyezetek, a kápolna mesés kincsei és alabástrom oltárai eltünték. De ezek nélkül is tisztán szürődik le Mátyás korának müvészi izlése, mely a stilusok csodálatos keveredésén alapult. A visegrádi palota beszédesen bizonyitja, hogy a Hunyadiak idejében a gótikus épitészet nem hogy háttérbe szorult volna, hanem egyenesen legmagasabb szinvonalát érte el. A müvészet gerince a gótika, benne a diszitő elemek nagy része a legfrissebb renaissance. A 15. század második felében mindkét stilus tökéletes fejlettségben él egymás mellett. Hogy ez a sajátságos kettősség milyen megnyugtató harmóniában tudott összecsendülni, arra legkitünőbb példa a visegrádi kastély. A két stilus talán egész Európában nem ölelkezett össze olyan testvériesen, mint nálunk. Mátyáskori müvészetünknek a középkori és ujkori elemek e nagyszerü egymásbaborulása adja meg egyedülálló zamatát.

A visegrádi ásatások nem fejeződtek be. A királyné és a főranguak palotáinak, valamint a kápolna még földtakarta részeinek feltárása a legközelebbi jövő feladatai közé tartozik. Az eddigi eredmények azonban már most is meggyőzhetnek arról, hogy Mátyás kastélya nemcsak a magyar, hanem az egyetemes európai müvészetnek is komoly értékgyarapodást jelent. Megtalálásában mély erkölcsi tanulság is rejlik. Megcsonkitottságunk önmagunk felé forditott. Azelőtt sokszor lekicsinyelt kincseink lázas felkutatásába kezdettünk. Az utolsó husz év alatt olyan müvészi érékek kerültek felszinre, melyekről nem is álmodtunk addig. A visegrádi ásatások hathatósan hozzájárultak a magunk megismeréséhez és megbecsüléséhez. — Ahhoz a meggyőződéshez, hogy multunk müveltsége európai tényező volt, mely jövőnk kialakitásában is szerepet játszik és kötelez.

ENTZ GÉZA.

Lap: Keleti Ujság, Kolozsvár

Megjelent: 1941 szep. 28

117

Királyasszony kertje

Irta: Ifj. Xántus János

(Visegrád, Kisboldogasszony napján.) A szeptemberi hajnal finom pasztel szinei árnyalják már a dunamenti táj puha formáit. Valami titkos sejtelem borong az erdővel koszorúzott dombokon. Vörösmarty hajdan itt bolyongott Etelkájával.

A nyár goromba fényhatásait elmosta már a fátyolfelhők lenge kárpitja. A nagy lángolások ideje elmult, simogatóan bölcs meleggé szelidült a napsugár.

A hatalmas termesgőzös lihegve furja bele magát a folyamon terpeszkedő párába, mely már az ősz csipős izeitől terhes. Kisasszony napja van, Mária születésének ünnepe. A bimbó, mely Jesse tövéből fakadt „ezös virággá" most is frissen illatozik. Nekünk magyaroknak az egyszerü egyházi ünnepen tulmenően ez a nap jelenti a szentkorona megtalálásának idejét is. A negyvennyolcas idők vérgözös éveiben ejtsott nemzeti ereklyét 1853-ban, Kisasszony napján találták meg ujra.

A partok felől megkondul az emlékezés harangszava s csengő-bongó szinfóniájukat idáig sodorja a szél. Kétszázötvenen, erdélyi és délvidéki tanárok áhtatos szivvel, levett kalappal hallgatjuk a torony énekét. Zarándokok vagyunk. Táguló lélekkel keressük föl nemzeti multunk kövekké dermedt emlékeit Visegrádot: a „vizek várát" s Esztergomot: a Szent Király városát. A robajos jelenből az elcsitult multba menekül a lélek s elámul a nagy idők jelein.

*

A főváros kedvelt kirándulóhelyei már elmaradtak mögöttünk. Jobbról és balról még feltünik egy-egy kitartó vadevezős sátra. Lakója meleg kezes lábasban reggelijét melegiti s a vizes fa savanyu füstjét idáig üzi a szél.

A fedélzeten kis csoportok alakulnak. Ott látjuk a visszacsatolt Erdély s a délvidéki részek fiatal szellemiségének körében az anyaország szellemi nagyjait.

A parancsnoki híd lábánál Korniss Gyula, az európai hirü filozófus boncolgatja a nemzeti-müvelődés sorsdöntő kérdéseit. Historikusaink Kniezsa professzorral vitáznak a XI. századbeli Magyarország népiségi viszonyairól. Értékek és elméletek cseréljödnek ki, helyneveket elemeznek s olykor átszaladnak egy-egy argumentumért a hátsó fedélzetre, ahol etnográfusaink faggatják Viski tanár urat, a néprajztudomány kiváló ismerőjét.

A geográfusok tanyája elől van a hajó orrában. Egy padra kiteritett óriás térkép felett csakhamar parázs vita indul.

Igy megy ez már egy hét óta attól a perctől kezdve, ahogy megkaptuk „behivónkat" a visszacsatolt részek tanárai számára rendezett átképző tanfolyamra. Kétszáz tanár tartott Budára — kétszáz mind tanulni kész!

Kétszázan élveztük két hétig a főváros szépségeit s a nemzetismeretre oktató előadókat, akik között olyan nevek szerepeltek, mint Lukinich Imre, Kodály Zoltán.

Magyarok szóltak itt magyaroknak s magyar szellemet sugároz most e táj is, a „szelid szint játszó kék vidék", a Dunántul lágymelli dombjai, melyek mögött sejtelmesen ködlik a Dobogókő. Babits és Áprily énekli meg őt. Egyik a bennszülött biztonságával, másik a vándor meglátásával. Babitson felrémlenek a mediterrán tájak klasszikus formái, Áprilyt Erdőelvére emlékeztetik a „patakos erdők és vércsés szikják".

*

Kulturtáj ez, a kikristályosodó magyar állameszme első fellegvára.

A honfoglaló ősök ezt a változatos, szines tájat szálták meg először. Az Alföld akkor még berkekkel, mocsarakkal és roppant árterekkel lombán nyujtózott a Kárpátok kögátjai között. Embernek, jószágnak egyaránt idegen volt még az a vidék, s igy a római emlékekkel, klasszikus kulturmaradványokkal teleszórt Dunántul lett Szent István Magyarországának magja. A Duna őrzője Esztergom s a Bakony lábánál épült Pannonhalma közel állottak a nyugati végekhez, ahonnan a keresztény kultura folyama áradt kelet felé.

A hatalmas folyam kömpölygő árja röpítette a karcsu hajókat, amelyeken Gizella, a szöke [illegible] királyasszony és kisérete érkezett Vajk városba, Esztergomba.

De mennyire más volt ekkor a Dunamenti táj! Rengeteg erdők nyujtóznak egészen a vízpartig, [illegible] őzikék nézegették magukat a borzoló tükörben, a magasban pedig széles köröket irva keringett a sas. Csak a gázlóknál örködtek a szent király „örsei" s egy-egy épülő monostor fehér falai csillogtak a hunyó napsütésben. A letelepülő magyarság azonban hadat üzent a rengetegnek, mert föld kellett, kalászt termő barázda. Dolgos kézre volt szükség s a számban csekély magyarság a nyugateurópai, jellegzetes erdőirtó kultura germán fejszéseit hivta segitségül a vérnélküli harcba.

Lassan kulturtájjá nemesedett a vidék, de történeti multjához is hü maradt. A beszélő kövek szavát ma is megérti a kitáruló lélek.

*

Hirtelen kanyar után tágul a völgy s az ámuló szem előtt feltünnek a „Vizek Várának", Visegrádnak romjai. Amikor utoljára jártam itt, még könnyes szemmel néztük a tulsó parton megbujó cseh bunkereket, ma Áprilyvel érezzük a hősi tető varázsát ahonnan „a harcos középkor s az elmulás üzen". Az elmulás csodálatosképpen nem a Nirvána hajlotti csöndjével int felénk, hanem életet jelhel és küzdelemre szólit.

Lassan pergetjük visszafelé a történelem lapjait s ott áll előttünk a római erősség a „Castrum ad Herculem", majd IV. Béla idejéből a vár legrégibb irásos emléke, annak a várnak krónikája, melyet Mária királynő épittetett: „Özvegyek és árvák védelmére, aranypártáinak és a szülői házból hozott más drágaságainak árán nagy költséggel s ahol szükség esetén Margit — a későbbi boldog Margit — az Urnak szolgáló társnőivel együtt védelmet nyerhessen".

Az Árpádház aranyágának kihaltával cseh kézre kerül a vár, majd Csák Máté birtokolja, hogy azután 1316-ban Károly Róbert tündéri szépségü tartózkodási helyévé legyen. A liliomos Anjou-cimer alatt itt tartotta esküvőjét Krakkói Erzsébettel s itt született fia is, akit Nagy Lajos néven ismer történelmünk. Csakhamar a szent korona s a levéltár is Visegrádon van. Élénk udvari élet pezseg a mohos falak között, de a vidám vendégsereg fölött ott lebeg az árulásában is nagyszerü Zách Felicián árnya.

Visegrád Nagy Lajos alatt éri el első fénykorát. Halála után jelentősége egyre csökken egészen addig, amig Mátyás udvara s vele együtt a reneszánsz kultura nem veszi biztokába a várat. Óriási arányban indul meg az épitkezés s 1483-ban VI. Sixtus pápa követe már a földi paradicsomnak nevezi Visegrádot.

*

Oláh Miklós esztergomi érsek Hungáriájában ezt olvasom a „Vizek váráról":

„Visegrád városa, melyet a németek Plintenburgnak neveznek, Budától nyugatra, öt mérföldnyire a Duna partján, párducokban és más vadakban bővelkedő erdő tövében fekszik. A város homlokterében, a kelet tájon fölséges, kimondhatatlan szép fekvésü igazán fejedelmi palotát emeltek, mely egymaga egyszerre négy királynak s azok összes kiséröinek és szolgálattevőinek kényelmes szállást nyujtott. Mondják, hogy 350-nél több szobát foglalt magában. A palota kapuja a Dunára nyilik, mely ettől mintegy kétszáz lépésre folyik. A kapu és a város között elhuzódó szakaszon fákat ültettek. A kapun belépő szeme elé azonnal tágas tér tárul, amelyet minden részben zöldelő növények és réti virágok boritanak. A kaputól száz és egynéhány lépés távolságban mintegy negyven fokból álló, hét vagy nyolc sing széles kőlépcső kezdődik. Itt egyenletes, négyszögü kőlemezekkel boritott, loggiákkal beszegett udvar terül el, mely alapépitményeiben a királyi háztartáshoz tartozó tágas és nagyszerü boltkamrákat és borospincéket is magában foglalja. Ebben egyforma távolságban hársfákat ültettek, melyek tavasszal mámoritó édes illatot terjesztenek s a szemnek igen kedves látványt nyujtanak. Ezen tér közepén vörös márványból, csodás müvészettel készitett kut emelkedik a muzsák szobraival ékesitve. Tetején márvány tömbön ülő Cupido szobor kitünő és hüs vizet szöktet fel, mely aztán csöveken a legkedvesebb csobogással márványcsészébe, majd innen egy kerek medencébe hull alá. Ebből a kutból a hires Korvin Mátyás parancsára — ünnepélyes alkalommal — felváltva majd fehér, majd vörös bor folyik, melyet a hegy aljában a vizvezetékbe ügyesen beöntöttek"

Néhány évvel ezelőtt még csak a történelmi emlékként élt a csodálatos palota emlékezetünkben — ma, hála a Müemlékek Országos Bizottságának s elsősorban Schulek János dr. müegyetemi tanár fáradozásainak előttünk áll a hajdani palota udvara. Vörösmárvány kutja jóformán teljesen épen maradt meg az erdős laka oldalán.

Alkalmunk volt megtekinteni az itt folyó óriási méretü ásatásokat s beszélgetést folytatni Schulek professzorral, aki kérdésünkre a következőket mondotta:

— A most folyó ásatások Mátyás udvartartásának még csak elenyészően kis részét tárták fel. Jobbról és balról, talán kilométer hosszuságban pihen az erdő fekete humuszába temetve a nagyszerü palotasor, amelyről Oláh Miklós tesz említést krónikájában. Évtizedek megfeszitett munkájára lesz szükség, hogy ismét előttünk álljon Mátyás pazar pompáju Visegrádja. Egy egész fiatal tudós nemzedék számára nyilik itt kutatási lehetőség, hiszen a már eddig feltárt udvarrészlet elárulja, hogy itt épitészeti és müvészettörténeti szempontból is igen érdekes és ritka jelenséggel állunk szemben. A négyoldalu boltozott folyosó s az épület architektúrája a késő gótika kecses iveit tükrözi, mig a kut s általában az ornamentika, már a reneszánsz olasz mestereinek kezemunkáját dicséri. Két stilus csodálatos szintézise, ha ugy tetszik szimbiózisa fonódik itt össze a hollós cimer jegyében.

Késő délutánra hajlik már az idő s mi még nem tudunk leszakadni a mult élő emlékeitől. A köveket bámuljuk merengőn s a csonka oszlopok között a „királyasszony kertjét", amelyben „magasra nőtt a kosbor s a Campanula nagyharanggal int". Szinte látjuk a barnafürtü Beatricét kilépni a gesztenyésből s merengeni az „áradó és lankadó Dunán". Érezzük a nyugtató magasság mákonyát s együtt mondjuk a költővel: **Nézz hü szemmel kelletre s fogózz a hegybe, hogy most élni** [illegible]

TRAVALÓ

ó János

már — hecelődött édesapám — s biztosan van már szeretője is. — Ugye, fiam?

— Még nincs, de ha nagy leszek, lesz tiz is és csak a régit fogom sajnálni én is — mondtam s már együtt dudoltam az ormódi temetőn végig édesapámmal.

Be boldog idők voltak azok, Istenem... És én azóta se énekeltem, soha. Még akkor se, mikor a gimnáziumba ki akartak próbálni a hangomat a kórushoz. Nem én. Az Istennek se tudtak megénekeltetni, de megrikatni azt igen s igen sokszor, amikor még kisérletezni próbáltak hangommal. Igy van aztán, hogy ma sem tudom, tudok-e énekelni vagy sem?...

Hát, mondom, egész uton azon gondolkoztam én akkor a gimnáziumi felé, hogy megcsókol-e édesapám, vagy sem, amikor letesz a szekérről? Igy érkeztünk meg a gimnázium elé. Én a szekeren maradtam, Fogtam a Betyár gyeplőszárát, édesapám pedig bément a gimnáziumba. Ugy egy félóra mulva jött ki s azt mondta, minden rendben van. Néhány nagyobb diák felnyalábolta a szalmazsákomat, a tarisznyámat, amiben alma volt és egy akkora kenyér, mint egy taligakerék s mi ott maradtunk lenn a kapu előtt édesapámmal.

Majdnem hét éve föld alá vitte már arcát s én ma is ugy látom, olyannak, mint abban a pillanatban volt. Némának, zártnak, mint a föld, amelyet még nem szántottak fel s nincs rajta se buza, se törökbuza. Mozdulatlan volt az arca és frissen borotvált, merthiszen urak közzé jött, hát megborotválkozott. Ugy akartam, hogy a bucsuzásnál megcsókoljon!... Én megcsókoltam volna, de nem értem fel hozzá. Magas volt s most még magasabbnak láttam. Még állottunk egymással szemben s én hol rá, hol pedig a gimnázium nehéz tölgyfa kapujára pislogtam. Aztán a kezem után nyult, megrázta a kezem s csöndesen, szinte fátyolos hangon mondta:

— Vigyázz magadra, fiam. Tanulj jól és légy jó. Viseld jól magad. Karácsonyi vakációkor majd utánad jövök. Ne hozz szégyent a fejemre, fiam.

Aztán felült a szekérre s a másik szava már nem hozzám szólt, hanem a Betyárnak:

— Gyi, Betyár...

A gimnázium kapujában diákok állingáltak. Kicsik és nagyok, sokan. Az egyik azt kérdezte:

— Ki volt ez az ember? Az édesapád vagy a cselédetek?...

— Az édesapám — mondtam s majdnem sirva fakadtam —, az édesapám volt.

— Hát akkor miért nem csókoltad meg, amikor elbucsuztatok, te szamár. Talán szégyelted?...

—Nem, nem szégyeltem — szepegtem.

Nem tudtam, mit csináljak, hogy el ne sirjam magam.

— Meg kellett volna csókolnod, kis öreg — mondta egy másik diák, egy nagyobb — azt ugy szokás... Na, nem baj. Gyere, meg-

emeletre. Kicsi csizmám patkója akkorát koppant, hogy nem is mertem sarkát a földre ereszteni. Lábujjhegyen igyekeztem utána s agyamban ott lüktetett, kinozott a kérdés:

— Miért nem csókolt meg engem édesapám?...

*

Az elmult vasárnapon évmegnyitón voltam. Az igazgató beszélt növendékeihez. szigoruan és kenetteljesen, akár Pázmány Péter az ő hires prédikációiban. Már vége felé járt beszédének, amikor felemelt hangon még ezt mondta:

— Ezelőtt félórával az iroda ablakában állottam. Lőcsös szekér érkezett. Kérges kezü, jóságos falusi ember vezette a lovat. Az intézet kapujában megállott a szekér. A falusi ember mellől egyik növendéke szállott le ennek az iskolának. Leszállott a szekérről, megemelte a kalapját és otthagyta édesapját a szekéren. A szekér még állott pillanatig, aztán tova döcögött. A diák, a falusi apa fia ugy jött be ennek az épületnek a kapuján, ahova az édesapja hozta, hogy bucsuzáskor meg sem csókolta apját. Fiaim! — soha nem láttam ennél szomorubb és keserübb képet. Jaj annak a gyermeknek, aki szégyenli az ő szülőjét, az ő édesapját...

Az igazgató feddő szavai után néma, halálos néma csend lett a teremben. Csak egy nagyon, de nagyon mélyről jött sóhajtás zavarta meg a csöndet. A diáksereben egy nyurga, barnára égett diák állott. Két ökölét, remegő két kezét egyszerre emelte arcához. Arca sáppadtá vált, akár a megszikkadt, elhagyott barázda földje. Nem tudta sokáig állani a rámeredő, szurós tekinteteket. Elsőnek sietett ki a teremből. A folyosón megállott, nekidült a falnak és keservesen sirt, mint azon a bibliai éjszakán Simon Péter, aki megtagadta Jézust...

Kicsit Judásnak is éreztem magam. Árulónak. Pedig hozzá kellett volna menjnem s oda kellett volna csődítenem magunk köré a kajánul mosolygó diáksereget is, meg az igazgatót is, hangos szóval mondván:

— Nézzétek, ne bántsátok őt... Ő is abból a világból indult el, amelyikből én: a barázdák világából. Őt sem csókolta meg az édesapja, mikor a gimnázium kapujában letette arról a szekérről, amely addigi életéből kihozta, akár engem... Akkor nem tudtam, de ma már tudom a Titkot:

— Abban a magunk mögött hagyott világban sokkal szentebb valami az apai csók, mintsem városi utcán fitogtatni lehetne! Nem, még bucsuzáskor sem. Mert abban a pillanatban, amikor édesapánk csók nélkül inditott utra, magával egyenranguvá ütött... Ez az elmaradt bucsucsók a mi örök utra valónk azon az uton, amelyre abban a pillanatban ráléptünk. Életem legszentebb célja pedig abban a világban, amelybe a gimnáziumon keresztül jutottam, méltónak lenni a nagy perchez, amikor Isten után számomra legnagyobb ur, az édesapám tett magával egyenlővé...

— Testvér! Hidd el, mert olyan őszintén mondom, mint amilyen erősen őszintén most emlékeznem kellett, olyan jól esik nekem, hogy a nagy pusztaságban utitársam

csit. Ha kedvem tartja, menjek el az ünnepségre, mert valami csodálatos gyönyörüség olyan embert bucsuztatni, aki egész életében becsületes maradt és hüséges, akár az anya a gyermekéhez.

Elfogadtam a meghivást... Résztvettem a bucsuztatón...

Ott állott az öreg Mórócz ünnepi feketében a tekintetes tanári kar előtt, sápadt arccal, de csillogó szemmel. A tanárok mögött a város elökelősége, két oldalt a diákok... És amikor tizet ütött a kisváros toronyórája, az igazgató ur Mórócz elé lépett és olyan meghatóan bucsuzott el a lelépő pedellustól, hogy még a polgármester ur is könnyezett, pedig igen keménylélek ökelme, csupán egyszer sirt életében, amikor ellenség lett urrá a magyaron. Az ünnepi beszéd után az igazgató, meg a többiek is kezet fogtak az öreggel, utána pedig az ajándékokat adták át neki, egy ezüstkupakos tajtékpipát...

A pedellus meghatottan vette át a nem remélt és gyönyörüséges tajtékot, majd egyet, kettőt krákogott, helyben meghajtotta magát a diszes gyülekezet előtt és belekezdett Arany Toldijának az elmondásába...

Az első sorok elhangzása után azt hittük, hogy egykét versszak elmondása után megáll az öreg, de eszébe se volt abbahagyni. Mit tehettünk mást, figyelmesen hallgattunk. A diákok pedig abrakolásba kezdtek. Végre ugy délfelé végetért a hősköltemény. Öreg Mórócz megint meghajtotta magát az igazgató előtt s mint ujdonsült nyugdijas, pipára gyujtott. Ezzel azt akarta jelezni, hogy immár nem alantas többé, maga ura lett, aki akár el is kvaterkázhat az urakkal.

Az igazgató melegen gratulált az öregnek a szép teljesitményhez, mely egyedülálló az iskolák történetében és megkérdezte tőle: miért fárasztotta magát, holott egy-két jó szó is megtette volna.

Mórócz ekkor kihuzta magát és hogy mindenki hallja, igy szólt:

—Tudom én mi a becsület és hogy mivel tartozom a tekintetes tanári karnak és a kulturának...

Hetek, hónapok óta járom a Székelyföldet, sok szépet láttam és tapasztaltam, de ilyen fénylő karbunkulust, mint Mórócz b[illegible] nem igen sokat találtam, pedig ugyan sok Mórócz él Székelyországban...

ARATÓ BÉLA

Kivonulásuk előtt csomagolópapirnak adták el a román hatóságok a marosvásárhelyi földadóiveket

Marosvásárhely, szeptember 27. Marosvásárhely polgármesterének legutóbb előterjesztett jelentéséből kitünik, hogy *a román hatóságok kivonulásuk előtt a földadóiveket csomagoló papirként eladták a henteseknek*, ugyhogy a magyar adóhivatalnak teljesen elölről kellett kezdenie az adóivek összeállitását. *Az adóhivatal eddig több, mint 10.000 törzslapot állitott össze és több, mint 4.000 esetben kellett becsléseket felállitania.*

— **Rablógyilkossági merényiet — szikvizüveggel.** Hódmezővásárhelyről jelenti Magyar Távirati Iroda: Fodor László napszámos pénteken hajnalban behatolt Feket Istvánné lakásába. Az asszonyt fojtogatn kezdte, majd egy szikvizes üveggel fejbverte. Áldozatának párnája alól 16 pengvitt magával. A csendőrség elfogta és aadta a szegedi ügyészségnek. A sérült asszonyt kórházban ápolják. Állapota válsgos.

Budapest, 1941
október 17.

Esti Ujság

ÁRA 10 FILLÉR

HATODIK ÉVFOLYAM, 238. SZ. SZERKESZTŐSÉG, KIADÓHIVATAL, SZINHAZJEGY- ÉS UTAZÁSI IRODA, BUDAPEST, VIII., JÓZSEF-KRT. 5. POSTATAKARÉKPÉNZTÁRI CSEKK SZ.: 49.927.

Péntek

ELŐFIZETÉSI ÁRA EGY HÓNAPRA 2 P 50 FILL. EGYES SZÁM ÁRA HÉTKÖZNAP 10 F. A SZERKESZTŐSÉG, KIADÓHIVATAL, SZINHAZJEGY- ÉS UTAZÁSI IRODA TELEFONSZÁMA: *1—444—00.

Pánik és zűrzavar Moszkvában

A szovjet-kormány már nem ura a helyzetnek — A Times a Szovjetunió egész európai részének elvesztésére készíti elő a közvéleményt — Elvágták egymástól Timosenko és Budjenni menekülő seregrészeit — A szövetséges csapatok bevonultak Odesszába

Japán válaszúthoz érkezett

A szovjetfront középső szakaszán megvívott hatalmas, megsemmisítő csaták után láthatólag megindult a Moszkváért folyó küzdelem. A Német Távirati Iroda jelentése szerint a német csapatok elfoglalták Kalugát és Kalinint, amely két város százhatvan-százhatvan kilométerre fekszik Moszkvától. A Szovjet szempontjából különösen fájdalmas Kaluga elvesztése, mert ez a kilencvenezer lakosú város a Moszkvától délre fekvő iparvidék központja. Mozdonygyára, elektromosgép-felszerelési üzeme, gőzturbinagyára és hatalmas fegyvergyára is volt. A véderőfőparancsnokság — mint az már kezdettől fogva szokásban van — nagy döntések idején, most is csak szűkszavú jelentéseket közöl, viszont jelzi, hogy a brjanszki és vjazmai ikercsata befejezéshez közeledik, aminek eredményeképpen a német csapatok zöme máris felszabadult a további hadműveletekre. Ezt a tényt nagyon jól értékelik Moszkvában, ahol már az október 15-i hadijelentésben bevallották, hogy a német gépesített csapatok áttörték a moszkvai külső védelmi vonalat. Ezzel egyidőben a még Moszkvában tartózkodó külföldi követségek sürgős felszólítást kaptak a Szovjettől, hogy haladéktalanul hagyják el Moszkvát. A svéd és a japán követség személyzete már el is utazott. Moszkva kiürítése tehát lázasan folyik és a bolsevista kormány előreláthatólag Kazánba teszi át a székhelyét. Az angol szövetségesek azonban nem nagyon bíznak a további szovjet-ellenállás lehetőségében, mert hiszen a londoni Times már a Szovjetunió egész európai részének elvesztésére készíti elő a közvéleményt.

A Moszkva körül folyó harcoknak további jelentőségét abban látják a katonai szakértők, hogy Timosenko és Budjenni maradék hadseregeit sikerült egymástól elvágni. Összefüggő arcvonalról és egységes vezetésről tehát már szó sem lehet. Világosan mutatja ezt az a körülmény, hogy a hadműveletek tempója szárnyakon is meggyorsult. Északon a finnek arattak újabb győzelmeket és elfoglalták Porajaervit, több szovjetezredet szétvertek, számos repülőgépet lelőttek és a Murman-vasutat nagy hatással bombázták. Délen, mint a magyar hadijelentés közli, új hadműveletek indultak meg az Azovi-tenger mellett és ezek során a bolsevistákat végkép elvágták a tengerparttól s ma már a tangrogi öböl egész partszakasza a magyar csapatok birtokában van. Ezzel egyidőben a német és román kötelékek áttörték Odessza védelmi vonalát és bevonultak a városba, amelyet a Szovjet hosszú időn keresztül elkeseredetten védelmezett.

A közelítő tél tehát nem tudta feltartóztatni a szövetséges seregek előrenyomulását s ma már Londonban is világosan látják, hogy ha a Szovjet elveszti legfontosabb városait és hadfelszerelési iparának kétharmadrészét, akkor európai Oroszországban nem sok keresnivalójuk marad a bolsevikieknek.

Mindenki menekül

ANKARA, október 17. (NST)

AZ ITTENI KÜLKÉPVISELETEK MOSZKVÁBÓL SZERZETT ÉRTESÜLÉSEI SZERINT A SZOVJETFŐVÁROSBAN EGYRE FOKOZÓDIK A ZŰRZAVAR.

A SZOVJETKORMÁNY KÍSÉRLETET TETT ARRA, HOGY ELTÁVOLÍTSA A VÁROSBÓL AZ ASSZONYOK ÉS GYERMEKEK EGY RÉSZÉT. ERRE AZ A HÍR TERJEDT EL, HOGY A NÉMET CSAPATOK MÁR KÖZVETLENÜL MOSZKVA ELŐTT ÁLLANAK, MIRE VAK RÉMÜLET TÖRT KI A FŐVÁROSBAN. A KATONAI SZOLGÁLATRA MÉG BE NEM HÍVOTT FÉRFILAKOSSÁG EGY RÉSZE MENEKÜLNI PRÓBÁLT, NEHOGY BESOROZZÁK AZ ÚJONNAN SZERVEZETT POLGÁRŐRSÉGBE.

A KÜLKÉPVISELETEK EGYTŐL-EGYIG VAGY MEGSEMMISÍTETTÉK, VAGY KAZÁNBA SZÁLLÍTOTTÁK IRATAIKAT. A DIPLOMATÁK LEGNAGYOBB RÉSZE GÉPKOCSIN HAGYTA EL MOSZKVÁT.

A KORMÁNY MÁR NEM TUD URRÁLENNI A FEJETLENSÉGEN ÉS ÖSSZEVISSZASÁGON. A SAJTÓ HIÁBA IGYEKSZIK MEGNYUGTATNI A TÖMEGEKET. A REND MÁR ANNYIRA MEGLAZULT, HOGY A VÖRÖSKATONASÁGNAK KELLETT ÁTVENNI A RENDŐRSÉG SZEREPÉT ÉS KI KELLETT HIRDETNI AZ OSTROMÁLLAPOTOT. MÉG A RÉMURALOM SEM ELEGENDŐ AHHOZ, HOGY HELYREÁLLÍTSÁK A LAKOSSÁG MEGBOMLOTT FEGYELMÉT.

Moszkvát kiürítik . . .

London, október 17. (Bud. Tud.)

A News Chronicle az első angol lap, amely jelenti, hogy a szovjetkormány a német egységek gyors előretörésére való tekintettel Moszkva kiürítését mérlegeli. Tekintettel arra, hogy a közvéleményt ilyen fordulatra már napokkal ezelőtt előkészítették, ez a hír nem keltett meglepetést.

Ideérkezett hír szerint a moszkvai svéd követ és a követség két attaséja szerdán este elutazott Moszkvából.

Megkezdődött az elkeseredett csata a Szovjet fővárosáért

RÓMA, október 17. (MTI)

Az olasz esti lapok hatalmas cikkek alatt közlik, hogy a német csapatok már Moszkva külső védelmi övezete körül harcolnak.

Az Avvenira a pillanatnyi hadihelyzet legfontosabb eseményeit a következőkben foglalja össze:

1. Megkezdődöt az elkeseredett csata Moszkváért.

2. Timosenko és Budjenni hadseregének maradékai között sikerült elvágni az összeköttetést.

3. A szövetséges csapatok a Donec-medencétől nyugatra zsákba szorították a rendetlen sorokban menekülő szovjet-seregtesteket.

4. A finnek hősies harcok után a Ladoga- és Onega-tól közé szorították a hetedik szovjet-hadsereget.

5. Az olasz expedíciós hadtest a németekkel együtt elfoglalt egy igen fontos és eddig még meg nem nevezett közlekedési csomópontot.

A moszkvai rádió pénteken reggel sürgős felhívást intézett a város lakosságához, hogy a várost „a végsőkig védelmezze". A felhívás a továbbiakban arról szól, hogy „fenyegető fellegek tornyosultak a város fölé". Az ellenség Moszkva kapui előtt áll és a veszély igen nagy, „a moszkvaiak azonban harcolni fognak és senki sem vonja ki magát a harcból." (MTI)

Az amerikai követség már elutazott

Washington, okt. 17. (Reuter)

Jólértesült körök szerint Steinhardt, az Egyesült Államok moszkvai nagykövete és a nagykövetség személyzete elhagyták Moszkvát és ismeretlen helyre távoztak. Fenti körökben előzőleg rámutattak arra, hogy valószínűleg a Moszkvától 600 kilométerre fekvő Kazán lesz a Szovjetunió ideiglenes fővárosa és hogy az Egyesült Államok nagykövetségének csökkentett személyzete már Kazánba érkezett. Diplomáciai körökben keringő hírek szerint valamennyi külföldi nagykövetség és követség már elutazott Moszkvából vagy most készül az elutazásra. (MTI)

A haditengerészet állásfoglalása idézte elő a japán kormányválságot

TOKIÓ, október 17. (Bud Tud.)

A japán kormányválsággal kapcsolatban politikai körökben kiemelik, hogy a Konoye-kormány lemondásának főoka a haditengerészet állásfoglalása volt. A japán haditengerészet állásfoglalására rávilágít a haditengerészet egyik szóvivőjének nyilatkozata.

— A japán flotta ég a vágytól — mondotta ez a szóvivő —, hogy akcióba léphessen. A japán flotta minden előkészületet megtett, hogy szembenézzen a legvégső esettel. A birodalom sorsa ennek a válságnak az eldöntésétől függ és csak természetes, hogy a japán flotta készen áll a maga nagy missziójának teljesítésére.

Utalt a szóvivő arra, hogy a japán—amerikai viszony a legnagyobb feszültség állapotába jutott. Ez a viszony az utóbbi időben állandóan rosszabbodott, noha a japán kormány mindent megtett, hogy a javulásra kedvező helyzetet teremtsen. Most mégis elérkeztek a válaszúthoz. A szóvivő nyilatkozatát ezekkel a szavakkal fejezte be:

— Erősek vagyunk és napról-napra erősebbek leszünk.

Hideki Tojo a dezignált japán miniszterelnök

Tokió, okt. 17. (Reuter)

Hideki Tojo hadügyminiszter kapott megbízást az új japán kormány megalakítására. (MTI)

Berlini japán körök a japán külpolitika tevékenyebbé válását várják

ZÜRICH, október 17. (Bud. Tud.)

A Neue Zürcher Zeitung berlini tudósítójának jelentése szerint a berlini sajtó még nem fűz megjegyzést a japán kormány lemondásához. Nem kételkednek azonban Berlinben abban, hogy a kormányválság a japán nemzeti politika jelentős mérlegelésével közvetlenül összefüggésben áll és ezért Japán magatartásának tisztázódása várható. A Konoye-kormány újból való megalakulását Macuoka visszalépése után a német fővárosban átmeneti kormánynak tekintették. Kétségtelen, hogy most ennek az átmeneti kormánynak a lemondása nagy politikai kihatású eseményeket hozhat magával.

Pepper amerikai szenátor japánellenes fellépést követel

WASHINGTON, október 17. (Budapesti Tudósító)

Pepper szenátor, a szenátus külügyi bizottságának tagja kijelentette, hogy a „nácizmus" leküzdésének előfeltétele, hogy az Egyesült Államok tegyék akcióképtelenné Japánt és semmisítsék meg a japán, a francia és az olasz flottát. Japán ellen a fellépésnek akkor kell megtörténnie, amikor az atlantióceáni helyzet még nem éleződött ki véglegesen.

Pepper szenátor a második politikus, aki Japán elleni beavatkozást követel.

Thaiföld ismét az érdeklődés középpontjába került

London, okt. 17. (Bud. Tud.)

Lapjelentések szerint Thaiföld hirtelen ismét az érdeklődés központjába került. Ennek oka hír szerint az, hogy dr. Ernst Wendler személyében új német követ érkezett Bangkokba. Wendler három hónappal ezelőtt még Boliviában volt, onnan azonban eltávozott, mert úszítás folyt ellene. Azzal gyanúsították meg, hogy kormányváltozásra irányuló akciót támogat.

A színes fényképezés csodái
című AGFACOLOR-LEICA előadást
a nagy érdeklődés miatt vasárnap, e hó 19-én este fél 8 és fél 10 órai kezdettel a Pesti Vigadóban utoljára megismétlik. A mai esti előadásra a jegyek elfogytak.

Az elzárt Vorosilov-hadsereg már nem jön számításba

Róma, okt. 17. (Stefani)

A Stefani-iroda katonai bírálója kiemeli azokat az erőfeszítéseket, amelyeket az angol hírverés tett abból a célból, hogy beismerje a német előrenyomulást, amelyet maguk a szovjet hatóságok is elismertek. Az angoloknak ez a kísérlete, hogy beismerjék a megtörtént tényeket, a legjobb jele annak, hogy Sztalin veresége nemcsupán a bolsevizmus, hanem Anglia vereségét is jelenti. Azok a német közlések, amelyek szerint Kaluga és Kalinin városokat már néhány napja elfoglalták a németek, még nevetségesebbé teszik az angol sajtónak azokat a kísérleteit, hogy próbálják cáfolni Kalinin elestét, holott a svéd lapok ezt már szerdán közölték szovjet forrásból.

Kalinin és Kaluga elfoglalása azt mutatja, hogy a német támadás nem csupán a moszkvai övezetre szorítkozik, hanem a Szovjetunió szívét alkotó valamennyi központra is kiterjed. Mindehhez hozzájárul még Odessza elfoglalása. A katonai helyzet a következő:

Északon Vorosilov haderőit elzárták, úgyhogy azok a harc szempontjából nem jönnek számításba. Délen megverték Budjenni hadait s azoknak nem sikerült olyan helyre találniok, ahol összegyüjthetnék maradványaikat. Timosenko haderőinek középpontjában a Távolkeletről jövő csapatok elkeseredett küzdelmei ellenére kétségbeejtő a helyzet a Szovjetunió szempontjából. (MTI)

Napvilágra került

Mátyás király palotája és Beatrice függőkertje,

amelyet másfél esztendeje kutatnak Visegrádon

Visegrád, október 17.

(Az Esti Ujság munkatársának beszámolója.)

Amikor áthaladunk az országúton, mely még fénylik a rácsillanó napsugaraktól, keskeny, kanyargós hegyi szekérútra lépünk. Őszi képet nyujt az egykori királyi város, ahonnan augusztus végén az a néhány ember is hazaköltözik, aki nyáron olyan nagy örömmel keresi fel a Duna kanyarulatában pompázó és műemlékekkel tele vidéket.

Porlepte szekérút vezet Visegrád nagyszerű új titkához,

a hét lakat alatt őrzött palotához,

amely ma ugyancsak rom, de a lelkes napvilágratárók megállapítása szerint *négyszáz évvel ezelőtt még a reneszansz nagyságát és erejét hirdette.* Színes, világraszóló ünnepségek színhelye volt a visegrádi hegyoldalba épített palota, amelynek csodájára járt egész Európa és amelynek méltó betetőzését jelentette

a Beatrice királyasszony számára odavarázsolt függőkert.

A világ nyolcadik csodája néven szerették emlegetni, mint a híres egyiptomi függőkerteket. Legalább is nem ezt mutatja *Oláh* Miklós püspök egykorú írása. A püspök közlése szerint

olasz mesterek irányításával épült a visegrádi csodapalota,

amelyet a nagy magyar mecénás-király, Mátyás emeltetett.

Vörösmárvány szökőkút

Amikor az útkanyarulatnál feltűnik a szűk bejárat, amelyet a hegyoldalba vágtak, már sejti a látogató, hogy *nem mindennapi élményben lesz része.* Zaj ugyan nem hallatszik ki az útra, úgyhogy a betévedt idegen nem is sejtené, milyen lázas munka folyik a külvilágtól elszigetelő hegyoldal mögött. Hat-hét munkás dolgozik állandóan, nehéz parasztszekerek cipelik a nagy tömegben kiásott kőport. A pillanatra nem pihenő munkásembereken kívül pedig megtalálhatja a látogató *Schulek* János dr.-t, a legkiválóbb magyar archeológusok egyikét és *Zsitvay* Tibor nyugalmazott igazságügyminisztert, akik egész napjukat a titokzatos palota feltárásának szentelik.

Oláh Miklós könyvének útmutatása alapján kezdte az ásatásokat több mint egy esztendővel ezelőtt *Schulek* János dr. és az ő kitartó munkájának eredménye a máig feltárt rész. Hatalmas,

mintegy huszonötször tíz méternyi területen fekszik a palota vörösmárvány szökőkútja, amelyet négyszögű loggia ölel körül.

Az oktogon-alakú kútnak még csak három oldalát tárták fel, a többi után most kutatnak. Hosszú, sima kőpadok és márványasztalok teszik változatossá a loggia berendezését. Az asztallapokat még nem találták meg, csak félméter magas, hasáb-alakú lábaikat. A püspök megemlíti könyvében, hogy

ezen a loggián tartotta nagy szabadtéri lakomáit és udvari vacsoráit Mátyás király.

A szökőkút kettős csövéből — az ősi monda szerint — bor folyt, mégpedig egyikből vörös, másikból fehér.

A rengeteg kőtörmelék és szétmállott gyámkő között érdekes leletekre bukkantak a kutatók.

A trón egyik karjának dísze kerül napvilágra,

amelyről mindeddig nem sikerült megállapítani, vajjon az egykorú művész oroszlánnak, vagy pedig majomfejnek mintázta-e?

Olyan képet nyujt a hegyoldal aljában épített loggia, mintha ma temette volna be a rázúduló földtenger és eredeti frissségétől nem évszázadok választanák el. Néhány mészkőépítmény elporladt már ugyan, de

a márványrészek tökéletesen konzerválódtak

és a rájuk tapadt földrétegen kívül semmi nem mutatja, milyen régen várnak a föld alatt.

Palota 350 szobával

Feljebb egy kápolna talapzatát ásták ki. A felette lévő építményt épúgy elsöpörte a leomló hegygörgeteg, mint a loggiát.

A nagy, négyszögletes téglák azonban még Mátyás emlékét idézik:

kerek forma van mindegyikben és közepét a Corvin-holló díszíti. Az apszisz is teljesen felismerhető,

a kápolna hajóját rekonstruálni tudják

néhány támpillér és gyámkő segítségével.

A kápolna szintje alatt nagyméretű borpince található, amelyben hiába kutattak régi hordók után, *üresen tátongott, amikor ráakadtak.* Szellőzőnyílás kötötte össze a felette lévő szobával, amely még ma is felismerhető. A pince mintegy öt méter magas, alapterülete százötven négyzetméternyi lehet.

A palota szobáinak feltárásánál

faragott kőajtókba akadt a kutatók ásója,

amelyeknek jórésze nem tudott ellenállni az idő vasfogának, de egy-két díszesen mintázott kőoszlop megmaradt. Néhány helyen pompás kőrózsák találhatók a bejáratokon, amelyeknek mindegyike tökéletesen kiforrott stílusról tesz tanuságot.

Az olasz virágzó és magyar koraröneszans páratlan találkozása a napvilágra kerülő palota,

amely egyes helyeken még keresi a formát, még nem találta meg a legkifejezőbb eszközöket, amelyeknek segítségével megismertetheti művészeti felfogását a külvilággal. *Néhány részlete valóságos szobrászati forrongásra enged következtetni;* kialakulatlan természeti idomok is akadnak a régiségek között, elsősorban szobrászati művekben, mint például a fentemlített trónrészlet, az építészeti kompozíciók ellenben már az öntudatra ébredt olasz művészet szószólói. A stílus és a méretek ugyancsak a virágkorát élő olasz röneszansz hirdetői, a masszív márványmaradványok a klasszikus kor felé vágyódást fejezik ki, de a korábban kifejlődött építészet és a később kialakult szobrászat még nincs összhangban egymással. Az ásatásokat vezető kiváló archeológus most minden erejével azon fáradozik, hogy

a betemetett háromszázötven palotaszobát tárja fel

és ezek után sikerüljön pontos, összefüggő stílusképet kapni Mátyás király visegrádi palotájáról.

IVANDY ERNŐ

Vegye igénybe az Esti Ujság UTAZÁSI IRODÁJÁT
VIII., József-krt. 5

Az illuzió vége

Goebbels cikke a Völkischer Beobachterben

Berlin, okt. 17. (Bud. Tud.)

Goebbels dr. birodalmi miniszter „Az illúzió vége" címmel vezércikket írt a Völkischer Beobachterben.

Cikkét a *Daily Mail* idézésével kezdi, amely szerint

a helyzet a Szovjetunióban naprólnapra komolyabbá válik és a Szovjet halálos veszedelemben van.

Utal az angol propagandára.

Sajnáljuk — írja —, hogy nincs meg az eszközünk arra, hogy ezekről a propagandahírekről *szatirát írjunk.* Ezzel szemben, ha a londoni reggeli lapokat áttanulmányozzuk, minden nehézség nélkül megállapíthatjuk, hogy

az angol közvéleményben jelenleg milyen gyógyíthatatlan zavar állt be.

Néhány héttel ezelőtt még más jelenség uralkodott, amikor az inváziót befejezett ténynek tekintették, amely csak azért nem indult meg, mert nem voltak egészen tisztában azzal, hogy Norvégiában, Hollandiában, Belgiumban, vagy Franciaországban következik-e be.

Az angol propagandahadjárat ezúttal is szánalmas fiaskót szenvedett.

A brit illuzió első friss virágai elhervadtak a keleti harctér dermesztő valóságában. Ugyanakkor, amikor saját fantáziájuktól megmámorosodtak, keleten végbement az a nagy német felvonulás, amit a történelem már ismer. És amikor győzelemről és diadalról beszéltek, a német fegyverek működésben voltak.

Ha a nevetségesség ölni tudna, akkor sem az angoloknak, sem a bolsevistáknak nem volna már vezetőemberük.

Végül felveti a kérdést *Goebbels,* hogyan akar még győzni Anglia. Mi abban a biztos tudatban tekintünk a jövő fejlődése elé, hogy a végső győzelem a mienk lesz. Hagyjatok bennünket ezért harcolni és dolgozni.

Magyarország Kormányzója beszélt az otrantói hősök emlékvacsoráján

A *Magyar Haditengerészeti Egyesület* az otrantói ütközet 25. évfordulója alkalmából pénteken este a Hungária-szállóban vacsorát rendezett, amelyen megjelent a kormányzó úr is. Az ünnepi vacsorán résztvettek a volt cs. és kir. haditengerészet volt tisztjei nagy számban, közöttük *a föméltóságú úr régi közvetlen tengerészbajtársai*, ott voltak továbbá a magyar folyami erők vezető tisztjei és az otrantói ünnepségekre Budapestre érkezett német haditengerészeti küldöttség tagjai, *Kainer* korvettkapitánnyal az élükön.

A föméltóságú urat, aki vitéz *Gerlóczy* Gábor ezredes, szolgálattevő szárnysegéd kíséretében érkezett, *Konek* Emil ny. altengernagy a *Magyar Haditengerészeti Egyesület* elnöke, *Wulff* Olaf ny. vezérfőkapitány, a MEFTER elnöke, valamint *Hardy* Kálmán vezérkapitány, a folyami erők parancsnoka fogadta.

A vacsora során *Konek* Emil ny. altengernagy hódolattal köszöntötte a föméltóságú urat, akit *a megjelentek rendkívül lelkes, meleg ünneplésben részesítettek. Konek* Emil ny. altengernagy pohárköszöntőjében visszapillantást vetett az otrantói ütközetre és méltatta a kormányzó úr parancsnoksága alatt véghez vitt haditetteket.

A pohárköszöntőre a föméltóságú úr keresetlen szavakkal válaszolt. Beszédében egyebek között a következőket mondotta:

— Azt, hogy ma viszontláthatok oly sok régi bajtársat, Raeder főtengernagy úr önagyméltóságának köszönhetem, aki oly szíves és figyelmes volt, hogy a 25 év előtt vívott ütközetünkre való megemlékezésre küldöttséget küldött. Természetesen semmi sem áll távolabb tőlünk, mint az, hogy győzelmi ünnepre gondoljunk. Kölcsönösen kerestük egymást az ellenséggel, rátaláltunk egymásra és mind ezen, mind a túlsó oldalon néhány órán át becsületesen küzdöttünk. Felhasználtuk ezt a napot, hogy megemlékezzünk vitéz bajtársainkról, akik ebben az ütközetben kötelességük hűséges teljesítése közben életüket vesztették. Az ősidők óta örökké változó politikai alakulás hozta magával, hogy mi akkor olasz, francia és angol egységekkel álltunk szemben. Nem akarom azt a kifejezést használni, hogy „ellenséges", mert a tengeren rendszerint ellenfelek s nem ellenségek ellen és mindig lovagiasan szoktunk harcolni. Mi nem ismertük a harc csúf kinövéseit. Olaszország, amellyel akkor szembenálltunk, ma legjobb barátunk, az az ország, amely az összeomlás után elsőnek tanusított rokonszenvet irántunk és amelynek mi azóta oly sokat köszönhetünk.

A Föméltóságú Úr szavait a vacsora résztvevői igen nagy tetszéssel fogadták és beszédének elhangzása után újból szünni nem akaró lelkes ünneplésben részesítették.

Még az idén feltárják Visegrád várát, Nagy Lajos királyunk születési helyét

Hóman Bálint kultuszminiszter támogatásával nagy erővel indul meg az ásatás

Esztergom és Székesfehérvár, a magyar nemzeti mult dicsőségét hirdető műemlékei után rövidesen harmadiknak sorakozik fel Visegrád. A közelmult években gazdagodtunk azokkal a nagybecsü történelmi emlékekkel, amelyeket a tudományos kutatás Esztergomban és Székesfehérvárott feltárt. Ezek az ásatások hozzáférhetövé tették

az esztergomi királyi palotát és a Szent István által alapított Bazilika alapjait.

Azóta mindkét új müemlékünk valóságos *zarándokhelye* lett a nemzeti kegyeletnek. De a nemzeti érzésen túl az esztergomi palota *nemzetközi* mértékkel mérve is igen jelentős művészi értékü emlék is.

Időközben évek óta a legnagyobb csendben folyik a

visegrádi királyi várpalota utáni tudományos nyomozás.

A visegrádi várbizottság kezdeményezte ezeket a kutatásokat, élén *Zsitvay* Tiborral és *Schulek* Jánossal. Az előkészületek után a Müemlékek Országos Bizottsága támogatásával megkezdődtek az ásatások is. Ezek az ásatások már eddig is igen szép eredményt mutattak fel. Előkerült

a palota díszudvara, a művészileg nagyértékü díszkút maradványaival, az egyik palota és a kápolna.

Sikerült ezenkívül kétségtelenül megállapítani, hogy hol vannak az egykori palota-vár határai és hol fekszik a másik palota, a királyné palotája. Az eddigi eredményekből meg lehet állapítani, hogy

a kutatás helyes irányban és jó nyomon indult el

és a munkálatok folytatásától igen nagy történeti és művészi értékü eredmények várhatók.

Az ásatási munkálatoknak ebben a stádiumában jelentős esemény

az az értekezlet, amely most volt a kultuszminisztériumban,

a kutatások további folytatásáról. Az értekezleten *Hóman* Bálint vallás- és közoktatásügyi miniszter elnökölt és részt vettek *Fáy* István államtitkár, *Zsitvay* Tibor, *Schulek* János, *Gerevich* Tibor, *Lux* Kálmán, vitéz *Haász* Aladár miniszteri osztályfőnök és *Say* Géza miniszteri tanácsos. Az értekezlet átvizsgálta az eddigi ásatási eredményeket és tisztázta a további kutatás irányát.

Hóman Bálint miniszter számbavéve az értékes eredményeket, a legmesszebbmenő állami támogatást helyezte kilátásba a további ásatásokra.

Igy lehetővé válik, hogy a további munkálatokat most már gyorsabb tempóban és nagyszabásúan folytathassák és a még rejtett, de már megállapított műemlékek napfényre kerüljenek.

Ezektől az ásatásoktól a magyar mult emlékei ismét nagyértékü újabb kinccsel gazdagodnak, aminek egy nemzetnevelő jelentősége is lesz.

A visegrádi vár minden köve a magyar történelem legszebb idejének emlékét hirdeti.

A várat IV. Béla korában kezdték építeni és valószínü, hogy *Károly* Róbert alatt már teljes pompájában állott, mert hiszen az 1335-ben itt tartott nemzetközi konferencián már több uralkodót és azok díszes kíséretét láthatta vendégül. Itt született

Nagy Lajos királyunk

is. A palotát valószínüleg *Zsigmond* építette tovább és *Hunyadi* Mátyás alakíttatta át a maga és a kor renaissance ízlése szerint.

A most nagy erővel megindulo ásatásokat különösen időszerüvé teszi az is, hogy 1942-ik esztendő Nagy Lajos királyunk emlékére és az ő születési helyének feltárása és közkinccsé tétele a nemzeti kegyelet megnyilvánulásának legszebb formája.

ÁLLAMI SORSJÁTÉK
Húzás juni. 5-én!
Sorsjegy kapható az összes Osztálysorsjegyek árusítóknál, valamint minden dohányárudában

A jubiláló Szentatyát táviratban üdvözölte Hitler

Vatikánváros, május 16.

Mint vatikáni körökből közlik, Hitler vezér és kancellár XII. Pius pápának szerencsekívánatait tolmácsoltatta a pápa püspökké szentelésének huszonötödik évfordulója alkalmával.

Antal miniszter a magyaróvári Széchenyi-ünnepségen

Magyaróvár, május 16.

Antal István nemzetvédelmi propaganda miniszter vasárnap Magyaróvárra érkezik. A miniszter délelőtt megjelenik és beszédet mond a Széchenyi-emléktábla leleplezésén, délután pedig résztvesz a MÉP helyi nagyválasztmányának ülésén.

Nyolc szelvényes kenyérváltójegyek kerülnek forgalomba

A székesfőváros közélelmezési ügyosztálya közli, hogy a közellátásügyi miniszter hozzájárulásával a *Budapesten eddig érvényben lévő hússzelvényes kenyérváltójegyek helyett* — mivel az ebből nyomott készlet már elfogyott — a jövő héttől kezdődően a dohányárudák és az élelmiszerjegy nyilvántartási fiókok útján az ország egyéb helyein már eddig is használatos *nyolcszelvényes kenyérváltójegyekhez hasonlóan ugyancsak nyolcszelvényes budapesti kenyérváltójegyeket* hoznak forgalomba.

Ezeket a nyolcszelvényes kenyérváltójegyeket *két darab* (egyenként 20 dkg-os) rendes napi kenyérjegy beváltása mellett szolgáltatják ki.

Dulin Elek könyve:

A hatályos magyar sajtójog szabályai

Az *Országos Magyar Sajtókamara Könyvtára* kiadásában most jelent meg *Dulin* Elek dr. „A hatályos magyar sajtójog szabályai" cimü müvének második kötete. Ez a kötet tartalmában felöleli mindazokat az új sajtójogi szabályokat, amelyeket 1940 februárja óta hoztak, azonkívül ismerteti azokat a törvényeket és rendeleteket, amelyek nem vágnak ugyan közvetlenül a sajtójog körébe, de a sajtó szempontjából jelentőségük van.

Ebben a könyvben a sajtó és a lapkiadás terén érdekeltek könnyen áttekinthető összeállításban találják meg a munkaviszonyokra vonatkozó jogszabályokat, igy az ujságíróknak felmondás esetében járó illetményekre, végkielégítésére, továbbá az ujságírók minimális fizetésére és fizetési pótlékaira vonatkozó rendelkezéseket. Dulin Elek dr. új könyve behatóan ismerteti a nyilvános számadásra kötelezett vállalatok vezető állásainak betöltésére vonatkozó azon rendeleteit, amelyek a sajtó- és nyomdavállalatok vezetőire is kihatnak. A mü ismerteti a sajtó közigazgatási intézkedéseket, tárgyalja a lapszerkesztés és kiadás szempontjából fontos ujságírói és lapkiadói utazási kedvezményekre vonatkozó joganyagot, továbbá ismerteti különösen a lapkiadás terén fontos nyomópapir nagyságára, minőségére beszerzésének és felhasználásának módjára vonatkozó rendelkezéseket.

Külön fejezet foglalkozik a sajtókamarával és a zsidótörvénnyel kapcsolatos intézkedésekkel, továbbá közli a rehabilitációra vonatkozó jogszabályokat, amelyek különösen a sajtókamarai tagság, illetőleg kamarai tagfelvétel szempontjából birnak jelentőséggel. A könyv végül a kivételes hatalom alapján kibocsátott sajtóvonatkozású rendeleteket ismerteti. Dulin Elek könyvének ára 8 pengő és az Országos Magyar Sajtókamarában (Andrássy-út 101.) rendelhető meg.

A BELSŐ FRONT KATONÁI

Irta: Marschalkó Lajos

A magyar munkáskérdés nehezen jutott el arra a pontra, ahol ma áll. Tegyük hozzá, nem a munkásság felelős érte. Valahol Kossuth Lajosnál, vagy inkább a világosi mezőn, jó időre véget ért az igazi nemzeti korszak. Jött a Bach-uralom, a liberalizmus kora. Jött egy idő, mikor a kivándorlási irodák útján akarták megoldani a szociális problémákat s ezzel egyidejűleg valahonnan Galicia felől jöttek az új „munkásvezérek", akik hozták az osztályharc igéit, hozták a nagy marxi elméletet s miközben azt hirdették, hogy a proletárság osztályuralmával kell megteremteni a földi paradicsomot, maguk között összekacsintottak s tudták, hogy a munkásság lesz az a rohamcsapat, amely segít megalapozni az egyfajtájú kapitalisták és egyfajtájú „munkásvezérek" nemzetek fölötti uralmát. Igaz, a mult század magyar középosztálya is felelős volt azért, hogy a magára hagyott munkásság vezetése idegen kezekbe siklott. A felelősségben azonban osztozott a liberális kor minden nemzetének intelligenciája, amely nem ismerte fel, hogy munkáskérdés van és lesz, de a marxizmus nem ezt akarja megoldani, hanem a zsidóság világuralmi céljait adminisztrálja.

Irtózatos árat kellett fizetni a nemzetnek és a munkásságnak is azért, hogy nem vette észre a marxista jelszavak mögött bujkáló nemzetközi szélhámosságot. Nagy időbe került, míg a munkás is rájött, hogy a marxizmus és a liberális kapitalizmus semmi más, mint a zsidóság két megjelenési formája. Keservesen hosszúnak látszott az a néhány évtized, míg a munkásság észrevette, hogy hamis a marxi elmélet, hiszen a liberális kapitalista rend nemcsak a munkást uzsorázza ki, hanem a trösztök, kartellek révén a gazdát, a polgárt, a tisztviselőt és minden fogyasztót. A felismerésnek azonban világos volt a konzekvenciája. Ha ez igy van, — már pedig nincs másként — akkor külön vívott reménytelenségből, egymás marcangolásából, gazdasági okok miatt is vissza kell menekülni az egyetemesebb közösséghez. Az osztályharcból vissza a nemzethez!

Hogy a magyar munkásság miként vonta le a sokféle kiábrándulás tanulságait, az most látszik meg, amikor háborúban all a magyarság. A magyar munkás arcán nem a lázadás vonaglik többé, hanem az elszánt harci akarat, a katona néma, befelé izzó lelkesedése, amely azt mondja: győzni kell! Győzni! Mert, aki ma munkások között jár, tudja, hogy legszentebb meggyőződésük szerint, katona és munkás olyan világért harcol, amelyben boldogabb lesz a nemzet s azon belül a munkás is megkapja mindazt, amit nem tudott részére az osztályharc kivívni.

A magyar társadalom nagy része, sajnos, még mindig keveset tud azokról a néma és nagyszerű áldozatokról, amellyel a munkásság ezt az új, magyar harcot támogatja. Nem a fegyverkovácsok helytállásáról szólunk most, nem a hadiüzemek rendjéről, fegyelméről, hanem arról, ami ezerszer több, mert önkéntes, mert áldozatvállalás és mert a szív legmélyéről fakad. Egyik jobboldali nagy munkásszervezet, a NMK dolgozóiról beszélünk. A nagybányai, fernezelyi tárnák robotosáról, aki filléreiből ezreket gyüjt a Vöröskeresztnek, a nagyváradi, kolozsvári dolgozókról, akik szerény keresetükből adományt, szivart, bort, rumot küldenek hordószámra a honvédeknek, az ujvidéki lányokról, akik fárasztó gyári munkájuk után nemzetvédelmi előadásra járnak, autóvezetést, postáskodást, ápolónői hivatást tanulnak, a székely munkáslányokról, akik késő éjszakáig kötötték az érmelegítőket, a pesti villamoskalauzokról és a többiekről, akik lemondanak a dohányzásról és tízezerszámra küldik a cigarettákat a fronton harcoló katonáknak.

Igen! Ez az igazi áldozatvállalás. Ezek azok a fillérek és cseppenként küldött verejtékgyöngyök, amelyek azt bizonyítják, hogy magyar földön is óriásit fordult a világ. Ezek az apró krajcárok és végtelen adomány-listák, az ötvenfilléres N. N. bejegyzések, minden szónál ékesebben tüntetnek itt a bolsevizmus, vagy a még itthon is vegetáló marxizmus ellen. Egyik oldalon Petőfi-jelvény virul a jellegzetes profilok alatt, Emitt, — a másikon — reszkető, munkában elnehezedett kéz jegyzi névtelen adományát a magyar közösségnek. Egyik oldalon a mónusi parancsra sunyi lapulás folyik és avatag galiciánerek kerülgetik a Népszavában a mrrxista elmélet egyre forróbb kását. A másik oldalon — a mienken — tömegek állanak ki a nemzetért, a nacionalista gondolatért s nem szavakat mondanak, hanem tettekkel cselekednek. Szabadkán összeállanak a nyomdászok, Szent László városában a börgyári munkások, hogy felneveljenek két-két hadiárvát. S akár reggelig lehetne folytatni ezt a felsorolást. Oldalakon, nevekkel, számokkal lehetne bizonyítani, hogy nem elszórt jelenségről van szó. Tudatos állásfoglalásról, melyben az a legszebb, legfelemelőbb, hogy nem szervezte senki. Égett, tovább harapódzott, mint a gyeptűz, de minden szikrájában, minden fellobogásában a magyar munkás kiáltja hangtalanul: Magyarok vagyunk! A második arcvonal vagyunk! És az új, magyar világ vagyunk, mert bennünk és leginkább bennünk teljesedett ki ennek lelke: a nemzeti kollektivizmus!

Igen! Az új magyar rend, az új világ, melyről Gömbös Gyula álmodott, mikor munkástestvéreihez szólt, tulajdonképpen már meg is van és megdönthetetlen, mert alulról épült felfelé. Felépíti minden dolgozó ember és a munkás, aki hazatért a lélektelen marxi pusztaságból s akinek hazája volt, lesz ez a föld akkor is, mikor már senki sem emlékszik a Galiciából jött, Amerikába ment nemzetközi „munkásvezérekre", akiket joggal neveztek egykor — hazátlan bitangnak.

IRODALMI ESEMÉNY!
STADIUM-KIADÁS!
DADANYI GYÖRGY:

MBOPI

Állatokról, öntörvényü emberekről és a végtelen pampák színes világáról szól ez a pompás könyv. Az író magasabbrendűségéről ered ritka kincsnek számító humora, amely regényeit különösen vonzóvá teszi s okát adja kivételes népszerűségének.

A szerző saját rajzaival!

ÁRA KÖTVE: PENGŐ 8.—

Kapható: STADIUM könyvkiadónál (Budapest, VI., Rózsa-utca 111.) és minden könyvkereskedésben.

Erdélyi és bácskai nevelőszülőkhöz utazik tízezer Hitler-ifjú

Cérnavékony gyerekhangok és mutáló kamaszhangok harsogják az éppen most befutó hajón az új német katonadolokat. A nép már összesereglik a Dunaparton. Integetnek a kis német fiúknak, akik a magyar kormány meghívására érkeztek hozzánk. A tízezer gyermek hatszázas csoportokban jön a bombázott és bombaveszélyes német területekről.

Amíg az ifjúsági vezetők felügyelete alatt a gyermekek kirakják a poggyászukat, *Schuhmacher* parancsnokkal beszélgetünk.

— Westfáliából, jórészt Hamburgból jöttek a gyermekek — mondja. — A vendégbarátságot igyekszünk azzal meghálálni, hogy *tökéletes szervezettséggel érkeztünk és remélem, hogy a legkisebb kellemetlenséget sem okozzuk majd a nevelőszülőknek.* A fegyelem teljes, a kis vendégek valamennyien a *Hitler-Jugend* tagjai, ezzel, azt hiszem, mindent megmondtam. *Minden harminc gyermek mellé helyeztünk egy csoportvezetőt, aki tizennyolc éves* s így kellő tekintélye is van már a 12—14 éves diákok között. Természetesen *orvost is hoztunk, elegendő és ápolónőket is.* A gyermekek Erdélybe és a Bácskába mennek, ahol *németül tudó nevelőszülők vendégei lesznek.* Tanulmányaikat tovább folytatják hathónapos ittartózkodásuk alatt is. *Tanárokat, tanítókat is hoztunk magunkkal.* A tanulás kérdését is megoldottuk: a falvakban úgy helyezzük el a gyermekeket, hogy minden helységbe egy-egy osztály jusson s így minden faluba egy tanár. Ez csak óvatossági intézkedés, hiszen a gyermekek Németországban már levizsgáztak és idei második félévi bizonyítványukat is megkapták húsvétkor. Mégsem akarjuk, hogy elfeledjék a nagy külföldi vakációban azt, amit eddig tanultak.

Villám-kiképzés

A német oraginizáció tehát a vendégországban is működik. Most egy lenhajú ifjúsági vezetőt kérdezünk meg a Hitler-Jugend szerepléséről. —

— A tanfolyamunk — mondja önérzetesen — *csak nyolc napig tart.* Hallottam — teszi hozzá büszkén, — hogy *ezen külföldön általában csodálkozni szoktak.* Nyolc nap alatt hogyan lesz valakiből perfekt ifjúsági vezető? Ugy, hogy *egész nap folyik a kiképzésünk, tanulunk, megtanuljuk fegyelmezni önmagunkat és a gyereket.* Nem is nehéz mesterség ez. Mi, ifjúsági vezetők, *most szerepünk ilyen minőségben utoljára,* ez alatt a magyarországi vendégség alatt. *Ha betöltöttük tizenkilencedik életévünket SS-katona válik belőlünk.* Erre a hivatásra készülünk már most is.

Körünk sereglenek az apróságok. „Kérdezz—felelek" játékot játszunk. Nem „mesélnek", *szükszavúan, egy mondattal válaszolnak a kérdésre, ahogy tanulták.*

Megkérdezzük, hogy folyt le a búcsúzás, *sírtak-e, amikor otthagyták szüleiket?*

Harsány *nem* a válasz. Szinte kikérik maguknak az efajta gyávaságot a tizenkét éves szőke német fiúk. A hajón sem sírtak; csak egy kicsit szomjasak voltak, nem volt elég víz. De oda se neki. Katonadolog. Mit hoztak magukkal? *Édesanyjuk, édesapjuk fényképét. Ez kötelező volt.* Ki hátizsákkal, ki elegáns kofferrel érkezett. Általában, ahogy a hajóhídra kirakott koffer-rengetegen végignézünk, *jó másodosztályú csomagokat látunk. Pedig az érkezők valamennyien nagyon egyszerű szülők gyermekei.*

Büszke hadiárva

A vezető elmondja, hogy a gyermekek jórésze máris keresztülesett az úgynevezett képességvizsgálón. A népiskola, amelybe járnak, tág teret ad a különféle tehetségek kifejlesztésére. Azok, akiknek nyelvérzékük van, *spanyolul és olaszul tanulnak.* Mindnyájan sportolnak, könnyű atlétika, úszás, hegymászás, svédtorna a kedvenciük.

Élénkszemű ifjú tűnik fel. Rudolf *Brambauernek* hívják. Apja elesett az orosz fronton. Okos tekintetében tüz ég, amikor mondja:

— *Megbosszulom, ha felnövök. A Führer is tizszeresen áll bosszút az ellenségen!*

Ellágyulásnak nyoma sincs az apróságon, amikor atyja haláláról beszél. Sőt, ha nagyon mélyen belenézünk ebbe a villogó gyermekszempárba, talán még büszkeséget is találunk benne.

— Milyen pályára készültök? *Ki akar például pilóta lenni?* — kérdezzük a gyermekseregtől, amire hangnélküli karlendítés a válasz. *A hétszáz gyermek közül legalább négyszáz feltartja a kezét. A nagy német légigyőzelmek lelkesítő hatása ez az ifjúságra.*

A hivatalos üdvözlések után iskolába szállásolják el a gyermekeket. Szalmazsákokat a leventéktől kaptak. A felügyelet, persze, itt is működik: *lefekvés előtt torna és ima.*

— Milyen kapcsolatot tartanak fenn a gyermekek szüleikkel a hathónapos ittlét alatt? — kérdezzük.

— Irhatnak levelet akár minden nap is. *De hetenként egyszer, minden hétfőn, a levélírás kötelező. Az első hónap eltelte után fényképfelvételeket készítünk róluk s azt is elküldjük, levélben.* A postát futár viszi Berlinbe s a birodalmi fővárosból küldik szét a bombázott területek szegény hajlékaiba a sok kis Hans, Hermann, Fritz és Hubert levelét, nemsokára egy-egy sikerült erdélyi, vagy bácskai fotográfiával.

Hattyasy Katalin.

Brit bombázók veresége a holland partok előtt

VEZÉRI FŐHADISZÁLLÁS, május 16.

A német véderő főparancsnokságának jelentése az angolszászok elleni harcokról:

A Földközi-tengeren német tengeralattjárók egy ellenséges tengeralattjáró-vadász-kötelékből elsülyesztettek egy őrhajót, valamint egy kísérő járművet.

Repülőink tovább folytatták Málta repülőtereinek bombázását.

A holland partok előtt nyolc brit bombázó támadást intézett egy német hajókaraván ellen. A német előőrshajók öt brit bombázót lelőttek. Ezenkívül a Csatornában és a holland partoknál német aknakereső hajók egy brit bombázó- és egy vadászgépet, a haditengerészeti tüzérség pedig két bombázót semmisített meg. A harcok során egy német aknakereső hajó és egy előőrshajó súlyosan megrongálódott.

A szombatra virradó éjszaka kisebb brit repülőkötelékek jelentek meg a Német öböl és Dánia nyugati partjai fölött. A német éjszakai vadászok és a légvédelmi tüzérség három, aknakereső hajók pedig hat bombázót lelőttek. Lent százados a szombatra virradó éjszaka aratta 30. éjszakai vadászgyőzelmét.

A Mississippi mentén megtorpedóztak egy amerikai hajót

AMSZTERDAM, május 16.

Az angol hírszolgálat jelentése szerint a Missisipi mentén megtorpedóztak és elsülyesztettek egy amerikai kereskedelmi hajót.

Varga miniszter jelenlétében átadták a forgalomnak a polgári új Tisza-hidat

Szombaton délben adták át a forgalomnak a *miskolc—debreceni* útvonalon *Polgárnál* épült közúti *Tisza*-hidat. A híd megnyitásánál megjelent *Varga* József kereskedelmi és iparügyi miniszter, *Algyay* Pál kereskedelem- és közlekedésügyi minisztériumi államtitkár és a minisztérium több vezető tisztviselője, továbbá az érdekelt törvényhatóságok vezetői.

A híd alépítményének terveit *Tantó* Pál miniszteri osztályfőnök irányította mellett a kereskedelem- és közlekedésügyi minisztérium hídosztálya készítette, míg a vasszerkezeteket *Mihajlics* Győző műegyetemi tanár és *Folly* Róbert mérnök tervezte.

A téli szünetektől eltekintve három és félévi nehéz körülmények között, megszakítás nélkül végzett munkával épült fel az új híd, amelynek jelentősége országos szempontból is elsőrendű.

Lossonczy István közellátási államtitkár látogatása a Sajtókamarában

Lossonczy István közellátási államtitkár munkatársaival szombaton délben hosszabb látogatást tett az Országos Magyar Sajtókamarában.

Az államtitkár előbb megtekintette a Sajtókamara helyiségeit, azután a Pátria Klubban hosszabb ideig elbeszélgetett a budapesti napilapok munkatársaival, akik a közellátás problémáival foglalkoznak. Vitéz *Kolosváry-Borcsa* Mihály meleg szavakkal köszöntötte a sajtó egyeteme részéről *Lossonczy* államtitkárt abból *az alkalomból, hogy a közellátással foglalkozó ujságírókkal közvetlenül veszi fel a kapcsolatot.*

— A sajtó eddig is rendkívül sokat tett — mondotta válaszbeszédében az államtitkár — a közellátási morál kialakítása körül, de még sok tennivalónk van, *mert a magyar közellátás rendszere elválaszthatatlan a tisztességes közellátási moráltól.*

Háborús viszonyok közepette kellett a közellátást megszervezni, súlyos fennakadásokat eddig sikerült elkerülni. A közellátásban nemcsak a közellátási kormányzat intézkedései a segítők, hanem a morál, amelynek végső kialakítása és megerősítése végeredményben a sajtó feladata. Hiába állítunk szolgálatba millió és millió ellenőrt, a morál, a tisztesség és a mindnyájunkra egyformán kötelező megértés, takarékosság és belátás a legfőbb segítő erők.

Lossonczy államtitkár arra kérte a közellátás kérdéseivel foglalkozó ujságírókat, hogy a közellátás minden tennivalóját még nagyobb odaadással szolgálják. A közellátási problémákról ezután részletes tájékoztatót adott az államtitkár az érdeklődő ujságíróknak.

— **Das Schaffende Ungarn** — az építő magyarság német nyelven megjelenő havi folyóirata, amely a tengelyhatalmak oldalán új Magyarországért és új Európáért harcoló nemzedék alkotómunkájának keresztmetszetét adja, májusi számában a tervbevett Duna—Tisza-csatornáról értekezik, Anderlik műegyetemi tanár tollából a magyar aerodinamikai kutatások eredményéről ad beszámolót s Erdély egyik gyöngyszemét, Nagyvárad városát és történelmét ismerteti. „Fekete május" címmel Kodolányi János elbeszélését hozza, cikket közöl a magyar posta által bevezetett újításról, a legkorszerűbb távirógépről és a Nemzeti Múzeum állattani osztályán folyó tudományos munkáról. Katonai tárgyú cikkei közül általános érdeklődésre tarthatnak számot a szovjet utánpótlási vonalak ellen intézett támadásról, valamint a középkor torpedójáról és aknájáról szóló leírások. A májusi szám felöleli még a sportélet tavaszi fordulójának kiemelkedőbb eseményeit. A 32 oldalas folyóirat közel félszáz képet, térképet és rajzot közöl, amelyek a legújabb eseményeket mutatják be. A képanyagot kiváló művészek külpolitikai tárgyú karikatúrái egészítik ki.

Jó fogást!

Tizenötezer horgász üldögél már a Duna partján

Kis riport a horgászélet örömeiről és gondjairól

Hajnalodik. A tükörsima vizen most indulnak első útjukra a vadkacsák, szárcsák s halk evezőcsapással most bújik ki a nádból a hogász-csónak is. Az ember csak ekkor veszi észre, hogy a szárcsamamánál van korábban kelő lény is: a horgász. A Kis-Duna partján szinte minden ötven lépésre áll egy kis fekete csónak. Benne pedig egy vagy két kucorgó alak fogja a nyelet. Messziről olyan az egész kép, mint valami rejtelmes keleti, napimádó szekta hajnali áhítata. Hiszen csak *buddhista-lámák, fakirok és horgászok tudnak ilyen néma, titokzatos mozdulatlansággal ülni* és csak ők tudnak — mint a joghik — szüntelenül egy pontra nézve egyetlen témára gondolni.

Ez a Duna-rész olyan hely, ahová nem hatnak el a külvilág izgalmai, itt ismeretlenek a háború mindent elsöprő szenzációi, a közellátás napi gondjai. Emlékszem, azon a napon, mikor Párisba bevonultak a németek, itt az egyetlen izgalmas kérdés ekképpen hangzott:

— *Volt már valami kapás?*

Miután pedig nem volt, itt nem beszélt többé senki, se Párisról, se a világ összedültéről, legfeljebb arról, hogy kukacra éhes-e a ponty, avagy tengerimáléra? Tavaly pedig, június 22-én — éppen vasárnap volt — mikor valaki azzal a profán hírrel csónakázott ki a nádasba, hogy kitört a szovjet háború. Néma és megvető csönd fogadta. Tartott vagy jó óráig, míg végül is megszólalt egy másik szentségtörő:

— *Mit gondol, milyen hal van a Dnyeperben?*

Ezzel a világesemény ügye a soroksári Duna-ágon el is intéződött.

Terjed a horgászszenvedély

Mindebből pedig világos, hogy a horgászat a legidegnyugtatóbb szórakozás. Azon felül hasznos mesterség is. Mert az igazi horgász védi a halat. Segít visszahalasítani a magyar folyókat, melyekből a szabályozások óta nagyrészt kipusztultak a halak. Végül a horgász kellemesen, szabad levegön tölti az idejét s ezért van jelentősége annak, hogy utóbbi időben egyre több munkással találkozunk a sporthorgászok között. *A robotos emberek kiéresztik tüdejükből a műhelyek kormos, gázos levegőjét,* nem kocsmázzák el szabadidejüket és leszoknak egy káros szenvedélyről: — a *politizálásról.*

Ma már legalább 15.000 horgász van Pesten és a környéken. Weiss Manfréd-gyárban külön horgász egyesületet szerveztek a munkások, s amerre a Duna-parton jár az ember, mindenütt talál horgászokat. A csepeli szabadkikötőben, a lágymányosi télikikötő területén, a Kvassay-zsilipnél s végig az egész soroksári Duna-ágon ott vannak a horgászok. Budapesten és a Duna mellett egész sereg horgászegyesület működik s a *„Sporthorgász"* című kitünő szakfolyóiratot egyre többen és többen olvassák szerte az országban.

Egy-két év alatt hatalmasan fejlödött a horgász szakirodalom is, amelynek úttörője *Szurmay* Sándor, az uzsoki hös volt s az idei könyvnapra két horgász könyv is megjelenik.

Akik csengővel horgásznak

Igen! Sokrétü, sokágazatú az egyre növekvő horgász társadalom, amely itt Szigetszentmiklóson, a magyar horgász paradicsomban sajátos „demokráciát" — vagy inkább horgász-közösséget valósitott meg.

Még a közöttük élő ember is csak nagynehezen tudja meg, hogy milyen rangot, társadalmi állást rejtenek az egyformán ócska viharkabátok, kopottas bricsesz-nadrágok és zsiros kalapok, melyek oda se bojszítanak egy-egy kiadós dunai zápornak. Pedig egyik csónakban egy nyugalmazott kegyelmes úr, másikban egy posta-altiszt gyürja a málét. (Érdekes, hogy nyugdíjas katonák, postások, ujságírók és — Isten bocsá' — a népzenészek közül kerül ki a legtöbb horgászó ember.)

Kint a Kvassay-zsilipnél drága ragasztott botokról, finom francia zsinórt lógatnak a vízbe, ötven lépéssel odébb, a híd másik oldalán már cukorspárgával halásznak a vékonyabb tárcájú horgásztestvérek. Körülszurkálják a partot esernyő-drótokkal, aztán egy ménkü hosszú zsinórt, — végén félkilós anyacsavarral és tömérdek kukaccal, — behajítanak a Dunába. S most következik a „találmány"! Az esernyödrót végén pici csengő van. Ha, netalán, valami öngyilkos süllő mégis jónak látja bekapni a horgot, a zsinór meghúzza az esernyödrótot, a drót megrázza a csengöt, a horgász felébred s kiveszi a halat. Kész! Jöhet a következő.

Mi olcsóbb: horgászni, vagy venni a halat?

Sokan szokták feltenni a kérdést: mibe kerül a horgászat? Kétségkivül többe, mintha valaki a csarnokban veszi a halat és kétségtelenül kevesebbe, mintha valaki patikaszert vásárol azon a pénzen, amelyért a jó levegön, a vizen, a napon él. A kérdés különben nem egyszerü. Mert vannak helyek, ahol napi 50 fillér a horgászjegy, de vannak vizek, melyeken a 2—5 pengöt is bevasalják a horgászon. Vannak egyesületek, melyekben egy évre 20 pengö a tagdij és akadnak olyanok, ahol 200. Vannak kétszázpengös horgászbotok, de mogyorófavesszövel is fogtak már 15 kilós csukát.

Végül a legfontosabb probléma: vannak-e nagy halak? Nyugodtan lehet mondani, hogy nincsenek. Ma már bizony aligha történik meg az, ami az orvhalász cigánnyal hajdan megesett. A cigány ugyanis nagy lábujjára kötötte a zsinórt, hogyha a csendör jön, egyszerü, ártatlan lábfürdönek nézze a müveletet. Eközben azonban akkora hal kapta el a csalit, hogy *a cigányt berántotta a vizbe, amitől ma már nem kell félni a horgászoknak.* Még itt Szigetszentmiklóson sem, mely a sporthorgász egyesület jóvoltából a környék egyik leghaldúsabb vize.

Viszont a 4—5 kilós ponty itt is megkerül. Azért pedig csak érdemes elüldögélni itt a csónak farában, s nézni, hogy mozdul-e a dugó? Mert a jó horgász csak erre figyel. Rossz nyelvek mondják, hogy télen a szoba padlójára, vagy a szönyegre teszi a dugót s karosszékben ábrándozva gondol a „pontykirályra" s várja, hogy — vizen, vagy a kandalló előtti szönyegen — egyszer mégis csak megmozdítja azt az átkozott dugót.

M. L.

A fehér sólyom

Dzsingisz-kán regényes életrajza a Nemzeti Könyvtárban

Most 700-ik éve, hogy Dzsingisz-kán unokájának, Batu-nak vezérletével elindult a világ meghódítására egy nép, elpusztítva virágzó országokat, kegyetlenül kiirtva egész népeket. Rettenet fogta el a nyugati országokat, akárcsak egykor Attila s később a magyarok megjelenésének idején. Vért és jajt hoztak a tatárok Oroszországra, Lengyelországra, Szilériára, Magyarországra és egész Délkelet-Európára.

A tatároknak ezt a hatalmas, ellenállhatatlan seregét Dzsingisz-kán szervezte meg, bár a hazánkba betört tatárok vezére Batu-kán volt. Dzsingisz-kán sokáig a történelem megfejthetetlennek látszó rejtélyei közé tartozott. Ki volt ez az ember, aki a világ legnagyszerűbb hadvezére lett, de egyben zseniális szervező és törvényhozó is? Erre világit rá „A fehér Sólyom" című regényében P. Ábrahám Ernő, amint megrajzolja egy hősi lélek kialakulását, Dzsingisz-kán izgalmas, sorsdüló életét. A magyar irodalom nem túlgazdag a nomád népek nagyjainak ismertetésében. Éppen ezért külön érdeme az elbeszéléséről már közismert kitünő szerzőnek, hogy a világ egyik legnagyobb katonájának regényes, fiatal éveit mesteri tollal megelevenítette s egy igen értékes alkotással megajándékozta irodalmunkat és a Nemzeti Könyvtár olvasóit.

„A fehér Sólyom" művészi ihlettel megirt, pompás és szórakoztató kis regény, melyet Ijjász festőművész szövegrajzai díszítenek. Ára 24 fillér, vasárnaptól kezdve mindenütt kapható.

IGAZOLVÁNYKÉP 2 órán belül **Párisi „gyors"-fotó** 3 darab P 2.40 Párisi Nagy Áruház

FERENC JÓZSEF KESERŰVIZ

A KERCSI ELŐJÁTÉK

Irta: SZVATKÓ PÁL

Pontosan egy hét alatt a németek befejezték első nagy tavaszi támadásukat, miután kitűzött céljukat hibátlanul elérték. Pénteken, május 8-án kezdődött a támadás a kercsi földnyelven és pénteken, május 15-én *elesett Kercs*, az Azovi tenger átjárójának őre. Ennél tökéletesebben és fölényesebben dolgozni valóban nem lehet. Az első tavaszi siker hatása alatt nyomban eloszlottak azok az angolszász legendák, amelyek szerint a téli veszteségek miatt a németek »képtelenek a tavaszi offenzívára« és átütő sikereket 1942-ben már nem érhetnek el. Fölényük most világosabban megmutatkozott, mint tavaly, elsősorban azért, mert *a kercsi offenzívában hiányzott a meglepetés momentuma*, s a Szovjet ugyanúgy felkészülhetett a támadásra, mint a német hadsereg. Fel is készült alaposan. Emlékezetes, hogy tavaly június végén, a keleti háború kitörése után Sztalin a néphez intézett kiáltványban ismertette hadimódszereit. Kijelentette, hogy a szovjet hadsereg »becsalja a németeket mélyen az országba, s visszavonulása közben mindent elpusztít, hogy azután Oroszország szívében végezhessen az országától elvágott ellenféllel«. E bevallott taktika nyomán még-még érteni lehetett az örökös szovjet visszavonulásokat, ámbár ma, a hiábavaló téli szovjet erőfeszítés után már tudjuk, hogy *Sztalin programjának csak első fele valósult meg:* a visszavonulás és a pusztítás, de nem a másik fél, amely a »becsalogatott« német hadsereg megsemmisítéséről beszélt.

A tavalyi taktika annyira nem vált be, hogy Sztalin 1942 május elsején ünnepi beszédében *egészen másjellegű* katonai kijelentéseket tett. Hangoztatta, hogy ebben az évben a szovjet hadsereg »már erős« *s egyetlen lépéssel sem fogja előbbre engedni a németeket*, mert az a vonal, ahol a németek most állnak, már közvetlenül a szovjet ellenállás fő idegvonala előtt van. Tehát a műsor megváltozott. Tavaly: visszavonulás. Az idén: semmiféle hátrálás. E sztalini új bejelentés jegyében a kercsi csata fontosságot kap, *mert ellentétben áll az új sztalini elvvel*. A Szovjet semmiesetre sem akart visszavonulni, mert már a »fő-idegvonal«-ig hátrált, — s most mégis visszaszorították, ugyanúgy, mint tavaly. A sztalini kitartás nem következett be, s a kercsi szovjet hadsereget az »elfáradt« németek gyorsabban, pusztítóbban és tökéletesebben verték meg, mint a tavalyi harcokban bármily más csapatot.

Kercs nem volt mellékhadszíntér. A Szovjet a 70—80 kilométer hosszú és 30—50 kilométer széles térre *nemcsak bonyolult védelmi eszközöket, hanem hatalmas támadó hadsereget is zsúfolt össze*. A keleti front más szakaszain tízszer ekkora területen nincs hasonló erő s ezért meglepő a gyorsaság és teljesség, ahogy az itt kedvezőtlen kiindulási pontokkal rendelkező, s az alig 20—25 kilométer széles *parpacsi vonalon* támadó németek a sikert elérték. Kercset előterével együtt a Szovjet legalább oly igyekezettel védte, mint Szentpétervárt, Moszkvát vagy Szebasztopolt. Ami érthető, mert az erőd egyrészt fontos átjárót takar a Kaukázus felé, másrészt őrzi az Azovi tenger bejáratát, harmadrészt pedig olyan fontos hídfőállást jelent a Krim félsziget felé, *ahonnét minden észak-kabbi német támadás veszélyeztethető*. Természetes tehát, hogy a Szovjet mindenáron védeni akarta a könnyen védhető előretolt kercsi hídfőállást. Minden eddiginél kiépítettebb erődrendszert létesített itt és szokatlanul nagy védő és támadó hadsereget hozott ide. »Egyetlen tapodtat sem hátrálni«, mondotta Sztalin május elsején — és május tizedikén *hadserege feladta a legfontosabb kezében lévő stratégiai pontot*.

A fölényes német akció egyszer s mindenkorra meggátolta e »nagy esély« megvalósítását. Hiába összpontosított Timosenko nagyobb erőt a kis területre, mint Szentpétervár védelmére, hiába volt a kedvező összjáték-lehetőség Szebasztopollal — *egy hét elég volt a legerősebb orosz kiindulási bázis és legfontosabb stratégiai hely elfoglalására*. Ez a kercsi eredmény csak Szingapur vagy Corregidor bevételéhez hasonlítható, mert egy hét alatt hódolt meg az az erőd, amelynek jelentősége vetekszik a régi Port Arthur, Szebasztopol, vagy az új Maginot-vonal jelentőségével. Elvégre Kercs nemcsak mint kiindulási bázis volt nagy érték a Szovjet számára, hanem *mint a Kaukázust és az Azovi tengert védő kulcserőd is*. Nem csoda, hogy a tél beálltával a Szovjet itt kísérelte meg a legtöbb és a legnagyobb támadást és a legkétségbeesettebb eszközöktől sem riadt vissza a kercsi földnyelv visszaszerzése érdekében. Akié Kercs, az *uralkodik az Azovi tenger bejáratán*, s megakadályozhatja, hogy Rostovba és a tenger egész keleti partjára hajóerősítések induljanak. Tudjok a jelentésekből, hogy *a kercsi siker elsősorban a német tengerészerők közbelépésének volt köszönhető*, mert a tengerészkatonák voltak azok, akik új és erős motorosbárkáikkal és rohamcsónakjaikkal az ellenség háta mögé szállították a katonaságot. Ha ilyen tekintélyes és lényeges vízi erőkkel rendelkezik itt már a német hadvezetőség, akkor *az átkelés a tengerszoroson sem tartozhat a lehetetlenségek közé*.

A kercsi diadal mindenképpen nagy és döntő, annak ellenére, hogy *nem volt még a német főtámadás*. Ennek ideje nem érkezett el. Hiszen a kercsi hadműveletekről szóló hivatalos jelentésekben olvashattuk, hogy *a talaj annyira fel volt ázva és annyira esett*, hogy az előnyomuló sereg utánpótlása csak légi úton volt megszervezhető. Ukrániában tehát még nagy a sár, *még nincs itt a szabad mozgás ideje*.

Kormányzónk pohárköszöntője a Haditengerészeti Egyesület vacsoráján

az otrantói csata 25. évfordulója alkalmából

A Magyar Távirati Iroda jelenti:

A Magyar Haditengerészeti Egyesület az otrantói ütközet 25. évfordulója alkalmából pénteken este a Hungária-szállóban vacsorát rendezett, amelyen megjelent a kormányzó úr őfőméltósága is. Az ünnepi vacsorán résztvettek a volt császári és királyi haditengerészet volt tisztjei nagy számban, közöttük a főméltóságú úr régi közvetlen tengerészbajtársai, ott voltak továbbá a magyar folyami erők vezető tisztjei és az otrantói ünnepségekre Budapestre érkezett német haditengerészeti küldöttség tagjai, *Kainer* korvettkapitánnyal az élükön.

A főméltóságú urat, aki vitéz *Gerlóczy* Gábor ezredes, szolgálattevő szárnysegéd kíséretében érkezett, *Konek* Emil nyugalmazott altengernagy, a Magyar Haditengerészeti Egyesület elnöke, *Wulff* Olaf nyugalmazott vezérfőkapitány, a MFTR elnöke, valamint dr. *Hardy* Kálmán vezérkapitány, a m. kir. folyami erők parancsnoka fogadta.

A vacsora során *Konek* Emil ny. altengernagy hódolattal köszöntötte a főméltóságú urat, akit a megjelentek rendkívül lelkes, meleg ünneplésben részesítettek. *Konek* Emil ny. altengernagy pohárköszöntőjében visszapillantást vetett az otrantói ütközetre és méltatta a kormányzó őfőméltósága parancsnoksága alatt véghezvitt haditetteket.

A pohárköszöntőre a főméltóságú úr keresetlen szavakkal válaszolt. Beszédében egyebek között a következőket mondotta:

— Azt, hogy ma viszontláthatok oly sok régi bajtársat, *Raeder* főtengernagy úr nagyméltóságának köszönhetem, aki oly szíves és figyelmes volt, hogy a 25 év előtt vívott ütközetünkre való megemlékezésre küldöttséget küldött. Természetesen semmi sem áll távolabb tőlünk, mint az, hogy győzelmi ünnepre gondoljunk. Kölcsönösen kerestük egymást az ellenséggel, rátaláltunk egymásra és mind ezen, mind a tulsó oldalon néhány órán át becsületesen küzdöttünk. Felhasználtuk ezt a napot, hogy megemlékezzünk vitéz bajtársainkról, akik ebben az ütközetben kötelességük hűséges teljesítése közben életüket vesztették.

— Az ősidők óta örökké változó politikai alakulás hozta magával, hogy mi akkor olasz, francia és angol egységekkel álltunk szemben. Nem akarom azt a kifejezést használni hogy »ellenséges«, mert a tengeren rendszerint ellenfelek s nem ellenségek ellen és mindig — lovagiasan szoktunk harcolni. Mi nem ismertük a harc csúf kinövéseit. Olaszország, amellyel akkor szembenálltunk, ma legjobb barátunk, az az ország, amely az összeomlás után elsőnek tanusított rokonszenvet iránt unk és amelynek mi azóta oly sokat köszönhetünk.

A főméltóságú úr szavait a vacsora résztvevői igen nagy tetszéssel fogadták és beszédének elhangzása után újból szűnni nem akaró lelkes ünneplésben részesítették.

Ezer külföldi magyar gyermek nyaral itthon

A szigetmonostori Izabella üdülőtelepre megérkezett a külföldi magyar állampolgárok itthon nyaraló gyermekeinek első 500 főnyi csoportja. Az Országos Gyermekvédő Liga és a Magyar Vöröskereszt Egylet védőnőinek felügyelete alatt töltik itthon a nyarat ezek a gyermekek, akiknek elhelyezése különös feladatok elé állította az Országos Gyermekvédő Ligát, hiszen nemcsak a nyaraltatás korai megkezdéséről kellett gondoskodni, hanem el kell látni iskoláztatásukat is, mert a külföldről hazatért kis magyaroknak ezt az iskolai évet be kell fejezniök. A külföldi magyar gyermekek második ugyancsak 500 főnyi csoportja a balatonszabadi Bezerédj Viktor üdülőtelepen kezdi meg kedden nyaralását.

ÚJ ÉLET

szociális és világnézeti szemle

Szerkesztik: **András Károly** és **Sinkó Ferenc.**

Május hó.

Sinkó Ferenc: Pozitiv népiség és magyar egyensúly. **András Károly:** Másodrendű katolikus irodalom? **Cserző György O. P.:** A család élete a családban **Fehér Mátyás O. P.:** Jeanne d'Arc és Boldog Margit. **Ruzicska Pál:** A katolikus Papini. **Dobossy László:** Finn irodalom francia nyelven. **Pfeiffer Miklós:** Tehetségkutatás. **Dám Ince O. F. M.:** Prohászka. **Esterházy Lujza** a magyar fiatalok új feladatairól. **Szerdahelyi Imre:** A felvidéki iparrevizió. **Rusznyák Gyula:** A szabadidőmozgalom Magyarországon. **Angyal Endre:** Dunántúli szellem. — Film, színház. — Kérdések vonalán. — Könyvek-irások.

Egyes szám ára 1 pengő, évi előfizetés 9.60.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, II., Margit-körút 26.

Tejáldozat

Mindenki megkapja a tejet, akinek szüksége van rá — ezt jelenti a szombaton kiadott két kormányrendelet. Fontos nemzeti érdek, hogy elsősorban és mindenek felett a csecsemők, gyermekek és áldott állapotú anyák tejellátása biztositva legyen. A nemzet jövőjéről van szó, a jövendő biztosításáról, mikor a kormányzat nagyon helyesen szigorú kézzel, de igazságosan elejét veszi az esetleges tejmizériáknak. Böles, szociális szempont lehet itt az egyedül mérvadó, nehéz időket élünk, a tej ma a legszükségesebb táplálékok közé tartozik. Vétkezik, aki luxust üz belőle. Igen, most egyidőre bealkonyul a békebeli kávézsúroknak, eltűnik a tej az uzsonnákról, kávéházakból, penziókból. Eltűnik, hogy ne hiányozzék a szoptató anyák poharából, a csecsemők és gyermekek asztaláról. Ha az utóbbi idők visszás állapotai miatt a tejet úgyszólván már csak aranyért lehetett megkapni, ezután a kormányzat böles rendelkezése gondoskodni fog arról, hogy a kávémérések és kifőzések, ahová étkezni járnak a dolgozó emberek, továbbra is megkapják a nekik szükséges tejet. Nem kell félnünk, a tej ezután tápláló és gyógyító hivatást fog betölteni, nem pedig szórakoztató pazarlást. Ezt a kis áldozatot mindenki szívesen meghozza: lemondunk a mindennapi tejről, hogy jusson a gyermekeinknek, a betegeknek és a dolgozó rétegeknek. Ha a biztosított mennyiségen felül még marad, amint azt a rendelet különben lehetővé teszi, a szabadforgalomban vásárló nagyközönség is hozzájuthat. Mindenképpen megnyugtató tehát a szociális szellemű tejrendelet. Mikor katonáink a frontokon önzetlenül vérüket áldozzák a mi életünkért, akkor az itthonmaradottak is meghozhatják ezt a szerény tejáldozatot az egészséges magyar jövendő érdekében.

Áthelyezik Sziám fővárosát

Tokió, május 16. *(Német TI)* Mint a *Nicsi Nicsi Simbun* Bangkokból jelenti, Thaiföld kormánya elhatározta, hogy az ország fővárosát *Bangkokból Saraburiba helyezi át*. Ugy tudják, hogy a főváros átköltöztetését *1945-ig befejezik*. Bangkok marad az ország kereskedelmi központja. A *Bangkoktól* 175 kilométerre északkeletre fekvő *Saraburi* buddhista város. *(MTI)*

BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS

KÉNES GYÓGYVIZŰ

SZÉCHENYI STRANDFÜRDŐJE MEGNYÍLT!

POMPÁS NAPOZÓIVAL!

Serédi hercegprímás és Hóman miniszter a szatmári püspökszentelésen

Dr. *Scheffler* Jánost, az új szatmári püspököt vasárnap, május 17-én szentelik fel. Dr. Scheffler János első főpapi szónoklatát pünkösd vasárnapján intézi híveihez.

Serédi Jusztinián hercegprímás, *Weisz* Ferenc titkár és *Esty* Miklós pápai kamarás kíséretében szombaton Szatmárnémetibe utazott a püspök felszentelésére. A hercegprímást a nagyobb állomásokon hatalmas hívősereg köszöntötte. Különösen szép ünnepség volt *Nagykároly* állomásán, ahol *Pakocs* Károly, *Streicher* Andor, Szatmár megye alispánja és *Suszterich* Béla polgármester üdvözölték a hercegprímást, aki rövid beszéddel válaszolt. Serédi Jusztinián vonata szombaton délután két órakor érkezett meg Szatmárnémetibe. Itt *Kölcsey* Ferenc főispán, *Csóka* László polgármester és *Kovács* Gyula prépost-kanonok köszöntötték. Délután hat órakor a hercegprímás különböző küldöttségeket fogadott. Vasárnap reggelre várják *Hóman* Bálint vallás- és közoktatásügyi minisztert, aki szintén résztvesz a püspökszentelésen és a beiktatáson.

Országszerte épülnek az ONCsA házai

A kedvezőbbé vált tavaszi idő beköszöntésével egymás után fejeződik be a Nép- és Családvédelmi Alap által az elmult esztendőben megkezdett családiházak építése. A sokgyermekes magyar családok saját otthonhoz való juttatásáért megindított nagyszabású állami szociális munka keretében *Cegléd* város tíz családi házat épített, *Kiskunhalason* pedig most adták át 14 sokgyermekes családnak a családi házakat.

Esztergom vármegye *Nagysáp* községben hét, *Köbölkúton* nyolc, *Bajoton* öt, *Unyon* három, *Epödön* három, *Sárkányfalván* hét, tehát összesen 33 kertes családi házba költöztette be Esztergom vármegye közjóléti szövetkezete az arra kiválasztott érdemes sokgyermekes családokat.

A Csanád-, Arad-, Torontálvármegyei Közjóléti Szövetkezet a vármegye egyes községeiben 62 házat épített fel és adott át sokgyermekes családoknak. Ujabb száz ház építését kezdték meg.

Egy centimétert nőtt és egy kilót fogyott a debreceni egyetemi hallgató

Érdekes adatok a Tisza István-egyetem egészségügyi vizsgálatairól

Vaskos évkönyvet adott ki 1940—41. tanévéről a debreceni *Tisza István egyetem*. A tudományos intézmény *egyévi életét* bemutató sok érdekes adat közül is kiemelkedik az *egyetemi hallgatók egészségügyi vizsgálatára* vonatkozó fejezet. A vizsgálatokat az orvosi kar *professzorai végezték*, a belgyógyászati klinika több tanársegédének közreműködésével.

Az általános közegészségügyi és élettani szempontból is érdekes vizsgálatokba az egyetemre iratkozott *1062 hallgató* zömét sikerült bevonni. A hallgatók között 930 férfi és 132 nő szerepelt. Az *antropometriai* vizsgálatok főképpen a testsúlyra és testmagasságra terjedtek ki. Az évek szerinti *korcsoportok* adataiból megállapították a legkisebb és a legnagyobb értékeket, s a számtani átlagokat.

Súly és magasság

A legkisebb testsúlyú egyetemi hallgatót a 18 évesek közt találták: *47 kilóval*. Legsúlyosabbat a 20 évesek között: *105 kilóval*. Érdekesen mutatja a »megemberesedés« folyamatát az életkorok szerint való *átlag-testsúly*. Ez a 18—28 éveseknél átlagos *64—67 kilós* súlyvonalon mozog, viszont a 29—30 éveseknél egyszerre felugrik *77—80 kilós* átlagra.

A hallgatók zömét tevő 18—27 évesek testsúlyátlaga 65.4 kilogramm volt, *éppen 1 kilogrammal kevesebb, mint az előző évben*, tehát 1939—40-ben, amikor az átlagsúly 66.4 kilogramm volt, ugyanebben az életkor-csoportban.

Testmagasság szempontjából legkisebb értéket a 22 évesek között találtak: *156 centiméteres* magassággal, legnagyobbat pedig a 20 évesek között: *193 centiméterrel*. A 18—27 évesek átlagos testmagasságának középértéke 171.8 centiméter volt, *egy centiméterrel több, mint az előző évben*, amikor az átlagos magasság 170.8 centiméter volt.

Külön dolgozták fel a *női* hallgatók súly- és magassági adatait. Náluk a legkisebb testsúly *45 kilós*, a legnagyobb *86 kilós* volt. *Átlagsúly* szempontjából a legkedvezőbb adatot mutatják a húszéves hölgyek, *67 kilós* átlaggal. Azontúl az életkor *növekedésével* állandó *csökkenést* mutat a hallgatónők testsúlya s a *24, 25 és 26 éveseknél már csak egyformán 51 kilós átlagot* lehetett megállapítani.

A legkisebb, *149 centiméteres* női magasság csak *egy centiméterrel* maradt el a legkisebb, tehát *másfél méteres* férfival szemben. A legmagasabb, 22 éves lány, viszont 185 centimétert ért el. Az *átlagos* női magasság *160 centiméter* volt, csaknem *egy centiméterrel több, mint az előzőévi, női átlagmagasság*.

A belgyógyászati vizsgálatok elsősorban a *szívre* vonatkoztak. A megvizsgált 784 férfihallgató közül nyolc esetben *szervi szívbajt*, nyolc esetben úgynevezett *sportszívet* találtak. Viszont a megvizsgált *112 nőhallgató között egyetlen szívbajos sem volt.*

A kisebb elváltozást is figyelembe véve, szintén a *férfiak* hátrányára mutatkozik a statisztika. Ugyanis a férfiaknak csak 79.2 százaléka nem mutatott *semmi* szívelváltozást, *a hallgatónőknek viszont 86.6 százaléka teljesen épszívű volt.*

Lényegesen rosszabb adatot mutatott a férfiak *tüdővizsgálata* is a nőkénél. Aktív tuberkulózisa 9 férfinak és 1 nőnek, inaktív tuberkulózisa 15 férfinak és 3 nőnek volt. A multban lezajlott, *elmeszesedett* heget 22 férfinál és csak 1 nőnél találtak. *Májelváltozása* 17 férfinak és 5 nőnek volt. *Golyvát* viszont csak 2 nőnél találtak.

Gerincelferdülést 27 férfinál találtak, de *egyetlen nőnél sem*. Általában az úgynevezett *fejlődési* rendellenességek hosszú tabelláján *alig szerepelnek nők*. Sérvműtéte 14 férfinak volt. Vakbélműtéte 32 férfinak és 3 nőnek. Más műtéte 9 férfinak és csak 1 nőnek.

A multévi állapothoz képest az aktivitást mutató *gümőkóros* esetek száma a férfi hallgatók között valamelyest emelkedett, a nők között csökkent. Egyébként a *tüdőleletek* száma általában jelentékenyen kedvezőbb viszonyokat mutatott, mint az előző évben. *A férfihallgatók 94.1, a nőhallgatók 96.4 százalékánál tüdőelváltozás nem volt.*

Hiányos *bőrápolás* és *tisztálkodás* okozta elváltozást a férfiak között 314 esetben találtak. *A nőknél azonban egyetlen ilyen eset sem fordult elő.*

A bölcseségfogak versenye

Rendkívül érdekes és feltűnő adatokat mutattak a *fogászati* vizsgálatok: 901 férfi és női hallgató között *mindössze 27 esetben, tehát három százalékban találtak teljesen hiánytalan és ép fogazatot.* 152 egyetemi hallgatónak szúmentes, tehát teljesen rendbehozott fogazata volt.

Mind a 28 foga csak 252 hallgatónak volt meg. Viszont 244 hallgatónak *1 foga*, 164-nek *2 foga*, 85-nek *3 foga hiányzott*. Négy olyan hallgató akadt, akinek *tizenegy foga* hiányzott a huszonnyolcból.

Bölcseségfoga 200 hallgatónak nem volt. Egy bölcseségfoga volt 130-nak, *kettő* 172-nek, *három* 160-nak és *mind a négy* bölcseségfoga 239 hallgatónak volt kinőve.

A jelentés végső összefoglalásában megállapítják a professzorok, hogy a férfihallgatók számára *olcsó fürdőberendezésről* kell gondoskodni.

(kyn)

Átadták a forgalomnak a polgári Tisza-hidat

Elkészültek a miskolc—debreceni vasúti vonal áthidalásának alapjai

Polgár, május 16. Szombaton délben adták át hivatalosan a forgalomnak a miskolc—debreceni főközlekedési útvonalon Polgárnál épült közúti Tisza-hidat.

A téli szünetektől eltekintve három és félévi, nehéz körülmények között megszakítás nélkül végzett munkával épült az új híd, amelynek jelentősége *országos szempontból is elsőrendű*, mert nagyforgalmú, gazdasági szempontból fontos iparral foglalkozó vidéket köt össze mezőgazdasági jellegű vidékkel. Ettől a helytől a Tiszán felfelé a legközelebbi állandó közúti híd 45 kilométernyire fekszik Tokajnál, míg lefelé, 60 kilométerre Tiszafüredtől, tehát *igen nagykiterjedésű vidék hiányát pótolja* a két part közt most létesített állandó összeköttetés.

A *miskolc—debreceni 110 kilométer hosszú útvonalon* most mind a személyforgalom, mind a gépjáróművekkel való áruforgalom a lehető legrövidebb időn belül lebonyolítható.

Az új híddal egyidejűleg a már régen tervbevett *miskolc—debreceni vasúti vonal áthidalásának alapjai* is elkészültek, mert a híd pillérei és a hídfők olyan szélességgel épültek, hogy azokon a vasúti hídnak a közúti hídtól teljesen független vasfalszerkezete is elhelyezhető lesz.

A méreteiben is jelentős híd építési költségei, beleértve a feljárók építését is, *3.5 millió pengőt* tettek ki.

A híd hivatalos forgalombaadásán megjelent dr. *Varga* József iparügyi miniszter, dr. *Algyay* Pál államtitkár és a minisztérium több vezető tisztviselője, továbbá az érdekelt törvényhatóságok vezetői.

Tizezer makói hagymás harca a termésért

Makó, május 16. *(A Reggeli Magyarország tudósítójától.)* A makói magyar szerelmese a hagymának. A hagymának, amelyet ősei termeltek ki Csanád zsíros humuszán. Makói hagyma alatt rendszerint a *vöröshagymát* értik az emberek. Ez a keresettebb, ismertebb exportcikk. Tudományos kísérlet bizonyítja azonban, hogy a *makói fokhagyma* is jobb, mint az egyéb fokhagyma.

A makói vöröshagyma elsősorban kitűnő fűszer, de készítettek belőle *lekvárt is, hagymaszeszt* is. A héja cipőtisztítószer, a belseje kitűnő folttisztító. Fontos alkotórésze több orvosságnak is. A fokhagyma pedig még ma is a legbiztosabb orvosság érelmeszesedés ellen. Németországban *a folyékony fokhagyma nagybani előállításával kísérleteznek*. Fertőtlenítésre akarják felhasználni. *Cukorral vegyítik*, hogy kellemetlen szagát közömbösítsék.

Ezidén az árvízzel nehéz tavasz köszöntött az Alföldre. A csanádi nép nekivágott csatázni a vízzel, hogy minden talpalatnyi helyet megmentsen. Emberfeletti munkával csatornákat húzott. Megnyergelte a rakoncátlan Marost. Ha a víz az első hagymavetéseket elmosta, új területeket kerestek. Nem lankadtak. *S most Makó határában a vízmentes területeken már zöldel a hagyma.*

Napok óta nemcsak a vecsernyei harangszó, hanem a hagymatermesztők sűrű tömegének vonulása jelzi a makói estét. Különleges szerszámaikkal, az irdolóval és kaparóval feltűnnek az országutak felől a munkából hazatérő hagymások. Seregével kerékpároznak, vagy gyalogolnak a főtéren keresztül. Nem is csoda a tömegvonulás, hiszen *közel 10.000 ember verejtékes munkája nyomán termelődik a makói hagyma*.

A főtéren ilyenkor ott látni *Makó spekuláns* zsidóit, akik esztendőkön át gazdag nyereséget sajtoltak ki a makói magyar hagymások munkájából. Ma már ez megszünt, az egykézrendszer érvényesült és a haszon nem vándorol a makói hagymás zsidók zsebébe.

L. Gy.

Feltárták a visegrádi királyi palota díszudvarát

A kultuszminiszter támogatja a kutató munkát

Igazi turisták raja járja évtizedek óta a gyönyörűséges visegrádi hegyet, őszönként óvatosan cserkésző vadászok lopakodnak végig rajta szarvaslesen, kirándulók serege keresi fel és minden látogatót meghat az az érzés, hogy valaha *Mátyás* király palotája állott erre, 1937-ben — az azóta elhúnyt — *Szentpétery* Lajos járási főszolgabíró testesítette meg a visegrádi királyi vár iránt érzett vágyakozást, amikor életre hívta a vár felkutatására alakult *visegrádi várbizottságot*.

1937 óta *Zsitvay* Tibor és *Schulek* János vezetésével lépésről lépésre kutatták fel a visegrádi királyi várat. *Oláh* Miklós esztergomi érsek 1536-ban írt rajongó leírása alapján, de *Bonfini* írásai is pontosan meghatárolják, hogy hol fekhetett az a gyönyörűséges magyar királyi vár, amelyet *IV. Béla* korában kezdtek építeni és fénykorában olyan nagy pompában állott sokszáz szobájával, hogy volt idő, amikor *négy királyt látott vendégül teljes kíséretével*. Már *Károly Róbert* alatt megvolt, de teljes pompájában *Hunyadi Mátyás* alatt ragyogott, aki az olasz reneszánsz legragyogóbb márványemlékévé varázsolta.

Szökőkút, amelyből bor folyt

Amikor kiderült, hogy az *Oláh*-féle leírás adatai pontosak, az ásatások meghatározott irányban folytatódtak és már sikerült feltárni *minden szépségében a visegrádi királyi palota díszudvarát, a krónikák írta loggiasort, megtalálták egy Anjou-korabeli templom szétdúlt maradványait is.* Három emelet magasságot kell feltárni, a leletek egy része összetörött, de restaurálható. Az egyik legértékesebb eredmény, hogy megtalálták a díszudvar vörös márványból készült csodálatosan szép szökőkútjának — amelyből nagy győzelmek, nemzeti ünnepek idején *víz helyett bor folyt* — három teljesen ép és Mátyás király családi és királyi címereivel díszített szépséges oldallapjait.

A visegrádi várban született *Nagy Lajos* királyunk és most, *Nagy Lajos* emlékesztendejében újult erővel folyik a visegrádi királyi palota maradványainak napfényrehozása. A kultuszminisztériumban *Hóman* Bálint vallás- és közoktatásügyi miniszter és *Fáy* István államtitkár részvételével *külön ülést tartottak a romok további feltárása ügyében*. A megbeszélésen megjelent *Zsitvay* Tibor és *Schulek* János, a Műemlékek Országos Bizottságát *Gerevich* Tibor és *Lux* Kálmán képviseltek, ott volt a tanácskozáson vitéz *Hadsz* Aladár miniszteri osztályfőnök és *Say* Géza miniszteri tanácsos is.

Tovább halad a munka

A várbizottság tagjai és a többi szakértők részletesen ismertették a miniszterrel az eddigi eredményeket, amelyeket számbavéve, *Hóman* Bálint közölte, hogy *a legmesszebbmenő állami támogatást biztosítja a további tudományos kutatómunkára, a visegrádi ásatásokat a legnagyobb erővel folytatják és az ottani eredményeket konzerválják*. Az ásatásokkal a magyar mult emlékeit gazdagítják, már az eddigi eredmények is a nemzeti kegyelet közkincsévé tették Visegrádot.

Az újabb ásatások nyomán előkerültek a királyi díszudvar ritka szép vörösmárvány kútjának eltört többi alkotórészei is, úgyhogy *a kutat teljes szépségében lehet visszaállítani.*

Most a királyi palota termeit és szobáit tárják fel, rengeteg oszlopfalrészlet került már napfényre. Az egykorú krónikáknak mindenben igazuk volt, valóban olyan szépséges csodapalota volt a visegrádi hegy oldalában állott nagy királyi palota, hogy elámulhatott nézője. *Oláh* Miklós esztergomi érsek épségben megmaradt feljegyzéseiben maga is elmondja, hogy egyízben a török császár követe kereste fel Mátyás királyt és a pompázatos királyi palotába bejutva, olyan *csodálatos ámulat lepte meg*, hogy teljesen megfeledkezett követsége kötelességéről. *Mátyás* király visszavezettette a követet a vendégházba azzal, hogy *ha majd magához tér és feléled, újból keresse fel.*

ELBEO
HARISNYA
FÁTH
Ferenciek-tere 2.

műemlékek országos bizottságának részéről *Gerevich* Tibor és *Lux* Elek, a visegrádi várbizottság részéről pedig *Zsitvay* Tibor és *Schulek* János vettek részt. Az értekezleten *Schulek* professzor ismertette az eddigi eredményeket és a kutatás folytatásának feladatait. Az értekezlet nyomán a kultuszminiszter elhatározta, hogy *a visegrádi királyi palota feltárásának és restaurálásának munkáját a kormányzat műemlékfeltárási programjának élvonalába* állítja, különös tekintettel arra, hogy a munka most már kormánytámogatással való fokozottabb megindulása *éppen egybeesik a Nagy Lajos király-jubileumi évvel.* Köztudomású ugyanis, hogy *Nagy Lajos Visegrádon* született, még pedig éppen a most feltárásra kerülő palotának eddig még ismeretlen „királynői" szárnyában.

Ez év tavaszán tehát fokozottabb ütemben látnak hozzá a visegrádi királyi palota feltárásához. Legelsősorban a már megtalált palotarészlet három emeleti helyiségét boltozzák be, hogy ott a rendkívül nagy mennyiségben előkerülő törmelékek részére védett helyet biztosítsanak. Azután sor kerül a királyi palota területén fekvő *magánbirtokok kisajátítására.* A munkát a kormány a fennálló háborús nehézségek ellenére is *a legnagyobb ütemben kívánja folytatni* és így remélhető, hogy egy-két éven belül a visegrádi királyi palota és környéke méltó harmadikként csatlakozik majd az immár nemzeti büszkeséggé nőtt székesfehérvári és esztergomi feltárásokhoz, amelyek a magyar mult hőskorának legszebb emlékei.

Rengeteg a tennivaló Erdélyben, mondja József Ferenc főherceg

József Ferenc főherceg népszerű ember, mindenki tudja róla, hogy mennyit dolgozik Magyarország fürdőkultúrájának fellendítéséért. Most örvendetes családi esemény volt nála, *a főhercegi párnak megszületett a nyolcadik gyermeke.*

Meglátogattuk a főherceget rózsadombi palotájában. Gyönyörűen berendezett könyvtárszobájában fogad. Az asztalon ott hevernek a legfrisseb magyar irodalmi művek. A főherceg, aki maga is ír, szenvedélyes olvasó is, aki nemcsak a könyvekkel, hanem az írókkal is sűrűn tart fenn személyes kapcsolatot.

— Min dolgozik, fenséges úr?

— Most színdarabot fejeztem be, melynek ez a címe: *Három kísértés.* Bibliai témát dolgoztam fel. Hogy úgy mondjam, a darab erkölcsi tanulsága, hogy *a rossznak is megvan a maga hivatása, mégpedig az, hogy a jóra irányítsa az emberek figyelmét.*

— Legutóbb Marosvásárhelyen láttuk a fenséges urat, a fürdőügyi kongresszuson.

Lelkesen feleli:

— Nagyon szeretem a Székelyföldet, különösen annak szívét, Marosvásárhelyt. Egyébként is Erdély szívügyem. Többször voltam már lent Marosvásárhelyen, először az első világháború idején. *Szeretem a székelységet, sokra értékelem intelligenciáját, értelmiségét.* Sok érdekes karakterű emberrel találkoztam ottan. *És ezek a találkozások szép emlékeim.* Rengeteg a tennivaló Erdélyben, ha azt akarjuk, hogy a gyönyörű természeti keretben levő fürdőhelyek modernebbek, az igényeknek megfelelőbbek legyenek.

Amikor a késői beszélgetés folyamán gratulálok a főhercegnek a nyolcadik gyermekhez, szinte elérzékenyülve mondja:

— Ó, boldogok vagyunk, nagyon boldogok... *A gyermek teszi teljessé az életet, a gyermek teremti meg a családi boldogságot.*

József Ferenc főherceg a gyermek születése alkalmából ezelőtt néhány nappal verset is írt. A vers címe: *Vándorbot.* Zárójeles alcíme pedig *Csendes vezeklés.* Íme a vers:

Vándorbot volt kezemben:
Valamerre mentem
Alkonyat felé —
A fény a holdját fölszedé.

Folyón és utakon
Meghagyva fukaron
A szürkület csuháját,
Abba vonva táját.

Valamerre mentem,
Magamban vezekeltem:
Asszony-szenvedett
Áldozó szeretet.

Hordozva hónapokon át
Az építő áldozatát.
Mit adhattam cserébe öncki
Egy egész élet le sem vezekli.

Talán egy kedves, hálás szót,
Gyengéden elsimogatót,
Benne a kérő vallomása
Tükrében szerelmét viszont találja.

Vándorbot, kiszáradt vánodrbot,
Régen kifáradt, régen elkopott. —

Vándorbot volt kezemben
És bokrétát kötöttem
Valakinek gyermekágyához,
Valakinek boldog álmához.

Aztán elnéztük ketten,
Leszálló szürkületben,
Az új, megjött legényt,
A kedves jövevényt.

Vándorbot volt kezemben,
Kacsójába tettem:
Majdan ő vigye tovább,
Vigye-vigye az életben tovább!

Egyébként a főherceg asztala tele van kéziratokkal. Egyik legutóbbi versének a címe: *Búcsú Reményik Sándortól.* Ebből idézzük a következő négy sort:

Benned, visszasírta Erdély —
Fájdalmának torpantóan mély
Magasba lázadó hullámait.
Te hordtad Erdély súlyos szavait.

Élénken folytatja:

— Nagyon közel állt hozzám Reményik Sándor. Rendkívül szerettem az írásait.

— Kik még a kedvenc írói?

— *Aprily Lajos, Mécs László.*

Majd megerősödik a hangja:

— *A legnagyobb Ady.* Akármilyen volt is az élete, korának a gyermeke volt. *Örökké magyar.* Most néztem meg a kolozsvári nemzeti színházban *Harsányi* Kálmán *Ellák* című darabját. Rendkívüli élményem volt. *Az Ellák az a színdarab, amelyet örökké műsoron kell tartani, úgy a budapesti, mint a kolozsvári Nemzeti Színháznak.* Szeretem még *Kodolányi* Jánost, a *Földindulást* rendkívüli értékű műnek tartom.

— Úgy tudjuk, fenséges úrnak kísérleti laboratóriuma is van.

Mosolyogva feleli:

— Nem itt a kastélyban, hanem valahol másutt — a helyet nem akarom megnevezni —, van egy ház, ahol *kémiai kísérleteken dolgozom.* Olyan szűken vagyok ebben a műhelyben, akárcsak egy tengeralattjáróban lennék. Minden talpalatnyi hely el van foglalva. *Most kerámai dolgokkal foglalkozom.*

D. M.

Irodai munkákban és gépírásban gyakorlott árja származású

tisztviselőt keres

régi ipari és kereskedelmi vállalat. Ajánlatok fizetési igény feltüntetésével „Állandó állás 933" jelige alatt a kiadóhivatalba kéretnek.

Gyakorlott magyar-német gyors- és gépírót vagy gépírónőt - jó számolót felveszünk

Ajánlatok „Őskeresztény 999" jeligére Haasenstein és Vogler r.-t. hirdetőirodába, V., Dorottya-u. 8.

Építőipari nagyvállalat keres

őskeresztény, 1—2 évi gyakorlattal bíró

ÉPITÉSI RAJZOLÓT

azonnali belépésre. Kimerítő ajánlatot fizetési igény megjelölésével „Szorgalom 852" jeligére Arató hirdetőirodába, Erzsébet-körút 14.

Május 17

Elsősorban az anyákat és a kisgyermekeket, a betegeket és az elaggottakat szolgálja ki ezentúl a kereskedő, amikor arról van szó, hogy asztalára kerüljön kinek-kinek a napi tejadag. A tej, amelyről tegnap még sokan azt hitték, hogy élvezeti cikk, ma orvosságszámba menő, drága itallá lépett elő. A mai, javakban fogyatkozó, háborús világban — tudjuk — okos beosztással kell gazdálkodni mindennel, még azzal is, ami talán mindennapi életünknek megszokott tartozéka volt. És amikor a tej forgalmának szabályozásáról a kormány ezzel a megkülönböztetéssel intézkedett, örömmel és megelégedéssel állapítja meg a közvélemény, hogy ez az intézkedés bölcs, szociális és a nép szeretetétől áthatott lépés volt. Mert ez a megkülönböztetés lényegében azt jelenti: meg nem történhetik, hogy egyesek csak azért, mert esetleg tehetősebbek, vagy jobb összeköttetéssel rendelkeznek, megkíséreljék, hogy ne mondjanak le napi élvezetükről akkor, amikor azok rovására történnék éppen, akiknek a tej az élet, az erő forrása. A komolyan gondolkozó magyarság mélységesen egyetért ezzel az akarattal, mert érzi, hogy jövőt-termő eredménye van a ma lemondásának, mert az jövő nemzedékek megtartását és megerősödését szolgálja. És az a megértés, amellyel a közvélemény ezt az áldozatot követelő intézkedést fogadta, bizonyítéka annak, hogy a rendelkezés mögött a társadalom az idők szavát is megértette. Az idők szavát, amely arra tanít, hogy a véráldozat nehéz korszakában a mindennapi élet lemondásai valóban csak szerény áldozatnak tekinthetők, ha a jövőről van szó. Az a megértés, amely ezzel az intézkedéssel szemben a magyar társadalomban megmutatkozik, biztos igazolása annak is, hogy ez az ország csakugyan tud és akar is áldozatot hozni egy boldogabb idő s egy eljövendő nemzedék javára.

Coughlin atya még nem nagyon régen Amerika egyik hiressége volt. Igazi világszenzáció. Érdekesség és újdonság. Kicsi gyári külvárosban állott a katolikus templom, ahol prédikációit megkezdte. Talán kétszáz ember sem fért bele. Az Egyesült Államokban a rádió magánvállalkozás s így módjában állt, hogy rádióleadót béreljen. Óriási sikere volt s nemsokára beszédjeinek sok-sok millió lett a hallgatója. Beszédeinek nagy vonzóereje az volt, hogy mindig az élet ütőerén tartotta kezét, mindig a legaktuálisabb kérdésekkel foglalkozott s azokat tette a vallás, erkölcs és az igazság mérlegére. Népszerűsége nőttön-nőtt. Levelezését száznál több titkár tudta már csak lebonyolítani. Rövidesen lapot indított, amely Social Justice (szociális igazság) címmel nagy népszerűségre tett szert. Az aktualitás, a politikai íz azonban, úgylátszik, a veszte lett. Roosevelt a demokráciáért keverte a háborúba az egész világot, odahaza azonban a roosevelti demokrácia, úgylátszik, egy katolikus páter szókimondását sem tudja elviselni. Coughlin atyát előbb a rádiószónoklatoktól tiltották el, most pedig elhallgattatták a lapját is. Ez a betiltás csak megnyitja a sort, mert a Time című folyóirat most arról ír: ezt az első, mindenesetre legfeltünőbb betiltást legalább kilencvenöt másik követi hamarosan. Tíz mondatot hozott fel Coughlin atya ellen Biddle főállamügyész, hogy a betiltást indokolja. Az ötödik így hangzik közöttük: „Ha az amerikai külpolitikát kihámozzuk a sok szóvirágból, az volt egyetlen célja, hogy megvédelmezze a nemzetközi kapitalizmust, nem törődve azzal, mennyi hagyományába, pénzébe és vérébe kerül az amerikai népnek"...

Gáz! Gáz! Gáz! Az arcvonalakon ugyan még semmi nyoma sincs, hogy az Európát védő hadak bárhol is gázzal támadnának s ilyesmit még a szovjetjelentések sem kockáztattak meg eddig hivatalosan, mégsem múlik el nap, hogy valahol az angolszász táborban, messze a front mögött, fel ne harsanna ez a riadó. A minap Churchill beszélt erről fenyegetődzve és szemforgatva. Most az egyik amerikai ezredes írja, hogy a gáz különösen alkalmas fegyver volna az angolszász hadviselés kezében, nyilván azzal a hátsó gondolattal, hogy az Egyesült Államokat óceánok választják el az ellenfeleiktől. Mások azt írják Amerikában az amerikai gyakorlatiasság és célszerűség szellemében: a gáz olyan hatásos fegyver, hogy a lemondás róla nem éri meg az emberiesség és lovagiasság dicsőségét. Közben pedig egymással vetekszenek és versenyeznek az angol, az amerikai és a szovjet-orosz hírforrások, hogy milyen kitűnő és utolérhetetlen minőségű gázokkal rendelkeznek s mennyire felkészültek a gázháborúra. Churchill legutóbbi beszédéhez már a Chamberlain-időkből jól ismert gázálarcdobozt viselte a vállán s így tovább: semmit sem mulasztanak el a másik táborban, hogy riadalmat keltsenek, ugyanakkor azonban a kellő körültekintéssel előkészítsék a gázháborút és egyúttal népszerűsítsék, mint valami divatos és hasznos portékát. 1939-ben minden angol minden nyilvános alkalommal a nyakában hordozta a jellegzetes dobozt, de hamarosan letették, mert nevetségessé kezdett válni: az Európát védő hadsereg sehol sem nyult e fegyverhez, mert e téren is, mint mindenütt, ragaszkodott az emberiesség hadviselési módszereihez. Ha azonban a madagaszkári esetet vesszük például s emlékezetünkbe idézzük, hogy a japán fenyegetés harsonázását milyen hamar követte ott az angol partraszállás, attól tartunk: ez a váratlan gázriadó sötét szándékokat takargat.

Hogyan lehet rizst vásárolni?

A közellátásügyi miniszter a nyári idényre nagyobb mennyiségű rizs forgalombahozatalát engedélyezte. A kiutalt rizsmennyiség mind a fővárosban, mind pedig a vidéken a lisztárusításra kijelölt kiskereskedőknél finomlisztjegy-szelvény ellenében szerezhető be.

A gabonalappal vámőrlésre jogosultak — tehát azok, akik nem rendelkeznek lisztjeggyel — úgy juthatnak rizshez, hogy lisztkészletükből két kilogram lisztet a községi előljáróság által kijelölt kereskedőnek hatósági áron beszolgáltatnak. A gazdák a kereskedő erről szóló igazolása alapján a beszolgáltatott liszt fele mennyiségének megfelelő rizs vásárlására jogosító utalványt kérhetnek a községi előljáróságtól. Ez az utalvány 30 napig érvényes és abban a községben váltható be, ahol kiállították.

Ajánlatos, hogy a fogyasztóközönség a töltött paprika, stb. készítéséhez, valamint a sertésvágások idejére szükséges rizsmennyiséget már most szerezze be.

Hölgyek jelszava:
Ideális bevásárlási helyünk
Klein Antal
Divatháza, Bpest, Király-u. 49
Selymek, szövetek, fehérnemük, csipkék. Kötöttáruk és női konfekció

Kercs elesett

A charkovi arcvonalon a szovjettámadások összeomlása után a németek sikeres ellentámadásokat hajtottak végre — A lapp és a Murman-fronton is sulyos veszteségeket szenvedtek a bolsevisták

Egy szovjetrepülőgép Helsinkit bombázta

Berlin, május 16.

A keleti front harcairól a német távirati iroda szombaton délben 12 órakor a véderőfőparancsnokságnak a *Führer főhadiszállásáról* kiadott alábbi *különjelentését* közölte:

Az ellenség szívós ellenállásának leküzdése után a német csapatok pénteken benyomultak Kercsbe. A város és kikötő német kézben van.

A szombaton délután 1 óra 30 perckor kiadott szokásos napi hadijelentés megismételte az előbb közölt különjelentést, majd így folytatta:

A charkovi arcvonalon az ellenség tovább folytatta támadásait, a német csapatok azonban kemény harcokban visszaverték a támadó ellenséget és sikeres ellentámadásokat hajtottak végre. Az ellenség eddig 180 páncélost vesztett.

A Lappföldön német és finn csapatok súlyos erdei harcokban visszavetették az ellenséget és megsemmisítettek egy összeköttetéseitől elvágott ellenséges erőcsoportot. A Murman-arcvonalon harcoló német csapatok április 26-tól május 13-ig igen sok, számbelileg fölényben lévő erőkkel megkísérelt ellenséges támadást hárítottak el és meghiusítottak több átkarolási kísérletet. Az ellenség a harcok során igen sok foglyot, több mint 8000 halottat és nagymennyiségű hadianyagot vesztett, súlyos veszteségeire való tekintettel felhagyott támadásai folytatásával és visszatért kiinduló állásaiba. A német légihaderő a Kola-öbölben megsemmisített egy 8000 tonnás ellenséges szállítóhajót és bombatalálattal megrongált egy nagy kereskedelmi hajót.

Katonai helyről még a következőket közölték a német távirati irodával:

A Donec-medencében a bolsevisták újabb támadásait kemény harcokban visszavertük. A német csapatok ellentámadásba mentek át. A szovjettámadások erőssége alábbhagyott annak következtében, hogy szovjetrészről nagy ember- és anyagveszteségeket szenvedtek. Az eddigi megállapítások szerint *ezen az arcvonalrészen 181 szovjet-páncélost semmisítettünk meg.*

Illetékes német helyről közlik:

A Wilhelmstrassén egy kérdésre válaszolva kijelentették, hogy semmi ok sincs arra, hogy nyilatkozatot tegyenek, illetve fejtegetésbe bocsátkozzanak Japán és a szovjetunió kapcsolatairól.

Helsinki, május 16.

A szombaton kiadott *finn hadijelentés* ezeket mondja:

A karéliai földszoroson tüzérségünk eredményesen tüzelt az ellenség állásaira. *Az aunusi földszoroson* a szokásos tüzelő- és felderítő tevékenység folyt. *Az arcvonal déli részén* nyugodtan telt el a nap.

A louhii arcvonalszakaszon német és finn felderítő osztagok több helyen benyomultak az ellenség állásaiba, igen sok kiserődöt megsemmisítettek és súlyos veszteségeket okoztak az ellenségnek.

Egy ellenséges repülőgép a Ladoga-tó nyugati partjainál kényszerleszállást kísérelt meg a tó jegére. A leszállás nem sikerült, úgyhogy a gép teljesen összetört. *Éjfél után egy ellenséges gép jelent meg Helsinki fölött és néhány gyujtó, valamint robbanó bombát dobott a város déli részére. A bombák négy polgári személyt megöltek, hatot pedig megsebesítettek. Három lakóház elpusztult. Az ellenség újabb támadási kísérletét a földi elhárítás meghiusította.*

London, május 16.

Az *Economist* szombati számában behatóan tárgyalja a keleti hadszintér eseményeit és *óva inti az angol közvéleményt a szovjetunió ellenállásáról táplált túlzott illusioktól.* Előljáróban a cikkíró rámutat *a szovjet gazdasági nehézségeire* és kiemeli az idő-tényező nagyfontosságú jelentőségét, majd megállapítja, hogy a szovjetunió gazdasági termelése előbb-utóbb csökkenni fog, mert a Donec-medence vasérc- és szénbányáinak hiányában a szovjetipar teljesítőképessége sokkal nagyobb, mint a nyersanyagbázis. Valószínűnek látszik, hogy a szovjetipar teljesítőképessége ebben az esztendőben érte el tetőfokát és nehezen képzelhető el, hogy ezt a teljesítőképességet megismételhesse a jövő esztendőben is. Ugyanakkor pedig nem szabad figyelmen kívül hagyni a rendelkezésre álló munkaerő kérdését sem. Az állandó katonai behivások és a területveszteségek következtében beállott lakosságcsökkenés természetesen nagy mértékben befolyásolta a rendelkezésre álló munkaerő hiányát. Nem utolsó sorban pedig *súlyos problémát jelent az élelmezés kérdése, mert az elvesztett területek tulajdonképpen éléstárai voltak a szovjetuniónak.*

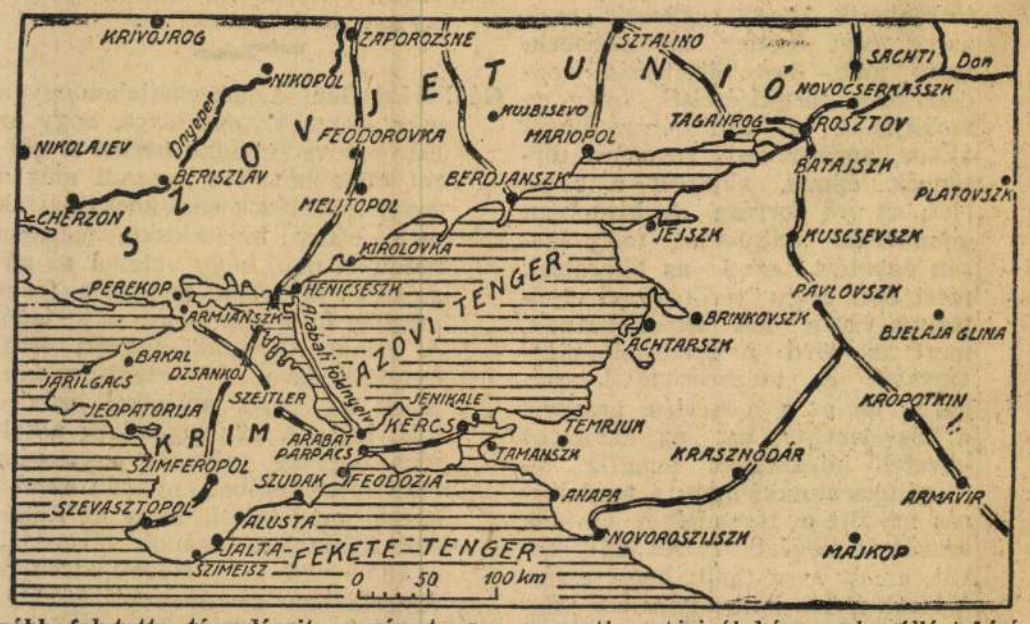

Német ellenőrzés alá került a kercsi tengerszoros is

Berlin, május 16.

(Az Uj Magyarság tudósítójának telefonjelentése.) Kercs város elfoglalásával a német hadsereg szélsőjobb szárnya olyan újabb győzelmet aratott, amely egyszerre jelenti a kercsi háború egyik fontos fejezetének lezárását és egyben, minden valószínűség szerint, egyik újabb fejezetének kezdetét is.

Német szakkörökben hangsúlyozzák, hogy a város megszállásával *most már az egész kercsi félsziget német kézen van, kivéve a várostól északkeletre fekvő egyik keskeny földnyelvecskét.* Ezen a részen összetorlódott néhány szovjetorosz egység és *ezek a csapatok most mindent megkísérelnek, hoggy a tengeren keresztül meneküljenek el a biztos pusztulás elől.*

A kercsi harcokról bizonyára adnak majd ki német részről összefoglaló jelentést, annyi azonban máris kiderült, hogy ezeknek a harcoknak győztes vezére *von Manstein vezérezredes*, akinek nevét a német hivatalos jelentések már többször említették.

Kercs városának megszállásával most már az egész Krim német kézen van, kivétel csak Szebasztopol jelent, ezt a várat azonban szintén a német csapatok vasgyürüje zárja körül. A Krim birtoklása azért fontos, mert *a német keleti front jobbszárnyát most már semmiképpen sem tudják a szovjetcsapatok veszélyeztetni.* A szovjethadvezetés erre a félszigetre rendkívül nagy súlyt helyezett és rengeteg embert áldozott fel érte, mert innen remélte, hogy legalább részben fel tudja göngyölíteni a német front déli szárnyát. Fontos a Krim és a kercsi félsziget birtoklása azért is, mert ezáltal német ellenőrzés alá kerülc a kercsi tengerszoros is, amely összeköti az Azovi-tengert a Fekete-tengerrel, egyúttal azonban *összeköttetést jelent a Krim és a Kaukázus között is.*

A legnagyobb jelentősége a kercsi győzelemnek az, hogy *további új hadműveleti lehetőségeket nyújt.* Ezeknek a lehetőségeknek kiaknázását a jövő fogja megmutatni. Német szakkörökben hangsúlyozzák, hogy a kercsi győzelem, illetve a most lezárult harcok még nem jelentik a német részről bejelentett nagy keleti offenziva kezdetét, csupán „tagosításnak" minősitik ezeket a harcokat. Ez alatt azt kell érteni, hogy itt igyekeztek elsősorban kiigazitani és rendbehozni a frontot abból a célból, hogy az elkövetkezendő nagy támadás legkedvezőbb kiindulási pontjai ezen a részen is minden vonatkozásban német kézben legyenek. A szovjetfront más részein is voltak az utóbbi napokban és hetekben ilyen „tagosítások", de a legnagyobbszabású minden bizonnyal lent a kercsi félszigeten volt.

Mikes Ferenc

„Mindkét oldalon néhány órán át becsületesen küzdöttünk"

A kormányzó úr emlékezése az otrantói ütközetről

A magyar haditengerészeti egyesület az otrantói ütközet 25-ik évfordulója alkalmából pénteken este a Hungária-szállóban vacsorát rendezett, *amelyen megjelent a kormányzó úr Őfőméltósága is.* Az ünnepi vacsorán résztvettek a volt császári és királyi haditengerészet tisztjei nagy számban, közöttük *a főméltóságú úr régi, közvetlen tengerészbajtársai,* ott voltak továbbá a magyar folyami erők vezető tisztjei és az otrantói ünnepségekre Budapestre érkezett német haditengerészeti küldöttség tagjai, *Kainer* korvettkapitánnyal az élükön.

A főméltóságú urat, aki vitéz *Gerlóczy* Gábor ezredes, szolgálattevő szárnysegéd kíséretében érkezett, *Konek* Emil nyug. altengernagy, a magyar haditengerészeti egyesület elnöke, *Wulff* Olaf nyug. vezérfőkapitány, a Mefter elnöke, valamint *Hardy* Kálmán dr. vezérkapitány, a folyami erők parancsnoka fogadta. A vacsora során Konek Emil hódolattal köszöntötte a főméltóságú urat, akit a megjelentek *rendkivül lelkes, meleg ünneplésben részesitettek.* Konek Emil pohárköszöntőjében visszapillantást vetett az otrantói ütközetre és méltatta a kormányzó úr Őfőméltósága parancsnoksága alatt véghezvitt haditetteket.

A pohárköszöntőre a főméltóságú úr keresetlen szavakkal válaszolt. Beszédében egyebek között a következőket mondotta:

— Azt, hogy ma viszontláthatok oly sok régi bajtársat, *Raeder főtengernagy úr őnagyméltóságának köszönhetem,* aki oly szives és figyelmes volt, hogy a 25 év előtt vivott ütközetünkre való megemlékezésre *küldöttséget küldött.* Természetesen semmi sem áll távolabb tőlünk, mint az, hogy győzelmi ünnepre gondoljunk. Kölcsönösen kerestük egymást az ellenséggel, rátaláltunk egymásra és *mind ezen, mind a túlsó oldalon néhány órán át becsületesen küzdöttünk.* Felhasználtuk ezt a napot, hogy megemlékezzünk vitéz bajtársainkról, akik ebben az ütközetben kötelességük hűséges teljesítése közben *életüket vesztették.*

— Az ősidők óta örökké változó politikai alakulás hozta magával, hogy mi akkor olasz, francia és angol egységekkel álltunk szemben. Nem akarom azt a kifejezést használni, hogy „ellenséges", mert *a tengeren rendszerint ellenfelek s nem ellenségek ellen és mindig lovagiasan szoktunk harcolni.* Mi nem ismertük a harc csúf kinövéseit. Olaszország, amellyel akkor szembenálltunk, *ma legjobb barátunk,* az az ország, amely az összeomlás után elsőnek tanusitott rokonszenvet irántunk és *amelynek mi azóta oly sokat köszönhetünk.*

A főméltóságú úr szavait a vacsora résztvevői igen nagy tetszéssel fogadták és beszédének elhangzása után újból szünni nem akaró lelkes ünneplésben részesitették.

Kormánytámogatással folytatják a visegrádi királyi palota nagyszabásu feltárási munkálatait

Több ízben foglalkozott az *Uj Magyarság* azokkal a nagyjelentőségű ásatásokkal, amelyeket a *visegrádi várbizottság* kezdeményezésére. *Schulek* János professzor felfedezése nyomán immár többéve folytatnak a visegrádi várhegy lábánál. Schulek János tudvalevőleg ezen a ponton *felfedezte nyomait annak a rendkivül értékes és híres királyi palotának,* amelyet valószínűleg még *Zsigmond* király építtetett s amelyet később *Mátyás,* korának stilusa és a maga ízlése szerint újjáalakított és kibővített. A munkálatok évek során eljutottak odáig, hogy a palota lenyügözően hatalmas arányai és szinte egyedülálló renaissance-díszitésű részei már eléggé kibontakoztak ahhoz, hogy következtetni lehessen a még hátralevő feltárási munkák feladataira.

A feltárás munkája eddig a nagyközönség kizárásával folyt. Mindaddig, amíg az eredmények hiteles módon meg nem erősítették, hogy a grandiózus palotasor fellelt részeiben csakugyan *a magyar mult egyik legértékesebb — az esztergomi és a székesfehérvári már feltárt paloták értékével vetekedő — emlékével állanak szemben a kutatók,* a munkát kizárólag a visegrádi várbizottság támogatásával folytatták. Az eddig feltárt palotarészek, a palota díszudvarának csarnokrészlete, a díszudvar vörösmárvány kútjának megtalált darabjai, egész sor földszinti és emeleti helyiség, valamint a palota középpontját alkotó várkápolna szentélyének nyomai most már *világosan igazolják, hogy Schulek János feltevése helyes volt:* a visegrádi várhegy tövében ugyanazt a történelmi nevezetességű palotát találta fel, amelyről *Oláh* Miklós érsek egyik leírásában megemlékezik s amelyről a leírás ellenére is sokáig azt hitték, hogy *teljesen nyoma veszett.*

Az eddig elért eredmények és a kutatás folytatásának várható fejleményei arra indították *Hóman* Bálint kultuszminisztert, hogy a kérdést a legbehatóbb vizsgálat alá vegye. A napokban a miniszter elnöklésével *értekezlet* volt, amelyen a

Használható állapotban levő

szintező készüléket keresünk megvételre

„Szintező" jeligére, ajánlatot a kiadóhivatal továbbit

A LEGSZEBB

RÓKÁK NERCEK

BOLEROK :: KABÁTKÁK

PAZAR VÁLASZTÉKBAN LEGOLCSÓBBAN

Müller GYÖRGY

SZŰCSMESTERNÉL

BUDAPEST, IV., PETŐFI SÁNDOR-U. 6.

1942—43
Háborus Szilveszter Budapesten

Mérsékelt fény, köd szitál feketén, az utcákon tömegek: férfiak, nők, ifjak és öregek vegyesen. Mennek, megtelnek a templomok, minden helyet elfoglalnak, még az utcán is állnak sokan levett kalappal. De mikor kijönnek, az arcukon mosoly, a szemükben fény ragyog. Mintha semmi veszedelem sem lenne, suhan el a háború rossz szelleme. Szilveszter estéje csodát tesz, visszaadja egy rövid pillanatra a gondtalanság, a derű és a jókedv csillanó, a küzdelmekben megerősítő erejét. A kocsmák, vendéglők, éttermek, kávéházak, színházak és egyéb szorakozóhelyek most is úgy megtelnek, mint máskor. Különbség csak az, hogy mozgalmasabb és színesebb a tömeg. Uniformisok csillannak meg és jókepű vidéki bakagyerekek kurjantanak fel egyik-másik helyen. Az emberek most sokkal elnézőbbek, kedvesebbek, megértőbbek. Ezen a Szilveszteren mintha számúzték volna a durvaságot és a gorombaságot is. Szegényebb volt jóval, mint a többi, malac nem vísitott legtöbb helyen éjfélkor, de a hagyományos sötét csendnek épúgy meg volt a titokzatos varázsa, mint régen. Éjfélkor az utcán is kihunytak a fények, sötét borult a fővárosra, de ebben a sötétben kinyiltak a szivek. Kalaplengető emberek közelednek egymás felé, ismeretlenek őszinte szívvel köszöntik egymást. Átcserélik papirsapkájukat, előveszik a zsebükbe rejtett üvegeket és ott az utca kellős közepén, a feketén szitáló ködben isznak barátságosan és kocintgatnak. Akinek nincs, annak még adnak is. Igy boros-, likörösüvegek cserélnek gazdát, hogy minél gondtalanabb, minél derűsebb és könnyebb legyen a lépés az ujesztendő felé. És mennek sokan összeölelkezve, olyanok is, akik azelőtt nem is ismerték egymást és ebben a különös melegségben valahogy összeforr a háborús Budapest népe. Vadidegen emberek szólnak át egymáshoz:

— Gyerek fel hozzánk!

Igen, közeleg az 1 óra, az újesztendő első órája, amikor először hallnak le a redőnyök ilyen korán a főváros szórakozóhelyeire, sietni kell, mert kevés az idő. És utána, a záróra után, kár lenne lemondani az élet ezer örömeiről, ki kell tolni az időt, hogy könnyedén, egy kicsikét mámoros lélekkel és szívvel siessenek a titokzatos újesztendő felé.

A lámpák már nem világítanak, sötét van mindenütt, csak a villamosok száguldanak az utcán, de fényesen hasad fel egy-két torokból az őszinte kiáltás:

— Boldog újévet kívánok!

Meghalt Hegedüs Loránt volt pénzügyminiszter, a TEBE elnöke

Hegedüs Lóránt m. kir. titkos tanácsos, volt pénzügyminiszter, a TÉBE elnöke, pénteken délelőtt 11 órakor elhunyt.

Hegedüs Lóránt a magyar gazdasági életnek egyik oszlopos tagja volt. Nemrégiben töltötte be 70-ik születésnapját. *Már 1898-ban képviselővé választották*, néhány év multva a GyOSz igazgatója, majd alelnöke lett, később a Kereskedelmi Bank ügyvezetője, majd a *TÉBE elnöke lett. 1920-ban a második Teleki-kormány pénzügyminiszere volt.*

Nemrégiben felesége és leánya megmérgezte magát, Hegedüs Lóránt már ekkor is beteg volt *és a családi dráma siettette halálát.*

Hegedüs Lóránt az irodalmi életben is szerepelt. Több drámát, tanulmányt és regényt is irt.

Elfogták a Zichy-uradalom erdőfelügyelőjének gyilkosát

Kassáról jelentik: A *Kis Ujság* számolt be elsőször arról a borzalmas kegyetlenséggel végrehajtott gyilkosságról, amelyet a karácsonyi ünnepek alatt követtek el Silyó községben. *Mint emlékezetes, Kántor Sándorra a gróf Zichy-uradalom erdőfelügyelőjére az esti szürkületben a hazafelé tartó falusiak eszméletlen állapotban találtak rá.*

A csendőrök megállapították, hogy ismeretlen tettes kemény tárggyal valósággal széjjelzúzta a szerencsétlen erdőfelügyelő fejét. *Kántorban még volt élet, amikor rákadtak, de mire a mentők odaérkeztek, már halott volt.* A csendőrség nyomozása rövidesen eredményre is vezetett.

Egy lábnyom alapján a nyomozás során eljutottak Varecha Mihály 29 éves silyói bányamunkás lakásáig, ahol a házkutatás során rábukkantak egy baltára és olyan ruhadarabot is találtak a nyomozók, amelyen lemosott vérnyomokat fedeztek fel. A csendőrség ez alapos gyanúokok és a felmerült bizonyítékok alapján Varecha Mihályt letartóztatta és bekísérte a kassai királyi ügyészség fogházába. *Az őrizetbe vett Varecha ellen megindult a további vizsgálat, mert egyelőre tagad.*

A miniszterelnök a Kormányzónál és hitvesénél

Kállay Miklós m. kir. miniszterelnök újév napján délelőtt kihallgatáson jelent meg Magyarország Főméltóságú Kormányzójánál. A miniszterelnök a nemzet jókívánságait fejezte ki az államfőnek az újesztendő alkalmából. Kállay Miklós miniszterelnök a kormányzói kihallgatás után a Főméltóságú Asszonynál tisztelgett.

A szovjet támadások összeroppantak a honvédség főellenálló vonala előtt
A 36. számu magyar hadijelentés

A honvéd vezérkar főnöke közli:

A magyar hadsereg arcvonalával szemben karácsony óta megélénkült az ellenség harctevékenysége. Az ellenség arcvonalunk különböző részei ellen kisebb-nagyobb erejü vállalkozásokat hajtott végre, azonban ezek a vállalkozások védőrendszerünk összefogott tüzében még a fő ellenálló vonal előtt összeroppantak. Saját részről eredményes felderítő tevékenységet fejtettünk ki és sikeres vállalkozásokat hajtottunk végre. Megszálló csapataink sikeresen biztosítják a hátsó területek közbiztonságát és gazdasági életét.

*

A honvéd vezérkar főnöke ma kiadott 36. számu hadijelentéséhez magyar katonai körökben még a következő kiegészítéseket fűzték:

Az elmult hét hadieseményeit összefoglaló mai hadijelentés az ellenség harctevékenységének bizonyos foku megélénkülésé ről számol be. Mint ismeretes, a karácsony előtti héten, valamint az ünnepek alatt az előző heteknél is nyugalmasabb volt a honvéd csapatok által védelmezett Don-menti védőszakasz. Az ünnepek óta azonban ismét folytatja régebbi felderítő kísérleteit az ellenség s némely helyen századnál nagyobb erejü osztagokkal is megkísérelte állásaink megközelítését, hogy — a légi felderítés időjárásokozta nehézségei miatt — a földi felderítés módjaival nyerjen betekintést saját erőviszonyainkba. E kísérletek — miként a hadijelentés is megállapítja — már elhárító tüzünkben összeomlottak. Saját vállalkozó tevékenységünk éppen olyan sikerrel folyik mint az elmult hetekben.

A hőmérséklet a karácsonyi ünnepek után minusz 15 és minusz 20 fok körüli hidegre süllyedt, a legutóbbi napokban azonban ismét enyhülés állott be s csak kevéssel marad a fagypont alatt.

Olasz lapok a magyar katonai sikerekről

Róma, január 2.

Olasz lapok magyar katonai körökből származó értesüléseket közölnek a Donmentén folyó harcokról. Eme értesülések szerint

az ellenség továbbra is hevesen támadja a szövetségesek állásait és mindenütt véres veszteségeket szenved.

A német, olasz és szövetséges csapatok egyes helyeken erőteljes ellentámadásokat hajtottak végre és az ellenséget kiindulópontjára szorították vissza. Sok jelből arra lehet következtetni, hogy a szovjetorosz támadás heve csökkenőben van.

A magyar csapatok merész akciókat hajtottak végre és ezek során heves harcok árán fontos ellenséges állásokat foglaltak el.

Magyar politikai körökben kiemelik továbbá a magyar légierők részvételét a harcokban.

Kettős halálos szerelmi dráma Budapesten
Egy igazgató elvált felesége újév napján agyonlőtte udvarlóját

Újév délutánján négy óra tájban *három revolverlövés dördült el* Budapesten a Pannonia-utca 68. számú ház egyik negyedik emeleti lakásában. A következő pillanatban

felcsapódott az ajtó, egy fiatal nő szaladt ki selyempongyolában az erkélyre és levetette magát a havas úttestre.

A lakók és a házmester rögtön odarohantak a leugrott nőhöz, akiről megállapították, hogy a házban lakó *Bálint Károlyné egy igazgató különváltan élő 30 éves felesége.* Mások a lakásba siettek, ahonnan a *lövések hangzottak el és ott*

az elegánsan berendezett hálószobában az egyik kereveten pizsamás, több sebből vérző, élettelen férfit találtak.

A szobában levő álló tükröt is golyó törte szét.

A pillanatok alatt megérkező mentők már nem tudtak segíteni a fiatal férfin, akiben a házban lakók *Rott* István építészmérnököt ismerték fel. *A mérnököt három golyó érte, az egyik a balkarján, a másik a jobbkezefejébe, a harmadik a mellébe fúródott.* Közben Bálintné, aki nem halt meg, csak a karja és medencecsontja tört el, *kórházba szállitották.*

A rendőri nyomozás kiderítette, hogy *Rott* István hosszabb idő óta udvarolt az urától különélő fiatalasszonynak, de az utóbbi időben a férfi már kevesebbszer látogatta meg az asszonyt. A rendőri nyomozás kevés más dolgot tudott megállapítani még, mindössze az az érdekesség derült ki, hogy *az elhunyt Rott István Rott Sándornak, a nemrégiben meghalt ismert színésznek és Türk Bertának, a népszerű dizőznek a fia.* A péntek esti órákban azonban magához tért Bálint Károlyné és beismerte,

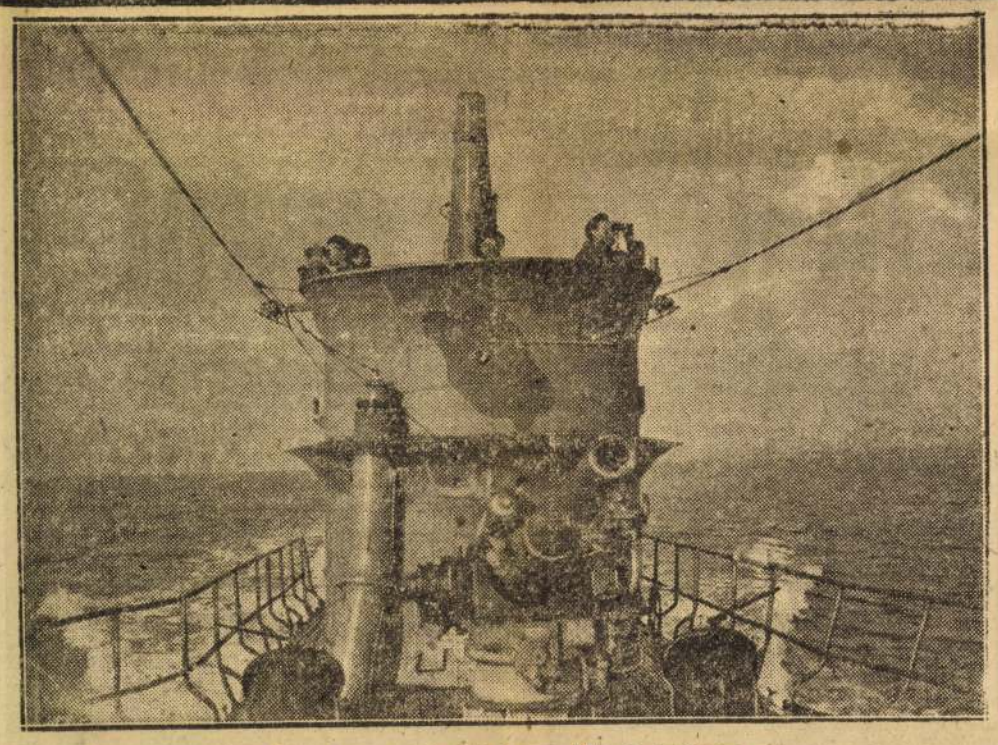

Olasz tengeralattjáró az Atlanti-óceánon

Minden időben

tangóharmonika a hódító hangszer
VIII., József-körút 37.

hogy

féltékenységében ölte meg udvarlóját. Vallomása után félórával az asszony már meg is halt.

Ezzel a Pannonia-utcai szerelmi dráma le is záródott, *az asszonyt felelősségre vonni már nem lehet és udvarlója is halott.*

Az országgyülési képviselőválasztók névjegyzékének kiigazitása

A belügyminiszter ma kiadott rendelete szerint az országgyülési képviselőválasztók névjegyzékét *az 1943. évben is kiigazitás útján kell elkésziteni.* Az eljárásnál ugyanazok a rendelkezések irányadók, amelyeket a névjegyzéknek 1942-ben történt kiigazitása során kellett alkalmazni. *Ez a rendelkezés a visszacsatolt keleti és erdélyi, valamint a visszacsatolt délvidéki területekre a törvényhozás további intézkedéséig nem vonatkozik.*

Fej-
és derékfájás, émelygés, idegesség, tisztátalan teint gyakran csak az emésztési zavarok következménye. Ilyenkor is segit a DARMOL

Közvetlenül a malomból kell elláni liszttel a pékeket

Több oldalról panasszal fordultak a közellátási miniszterhez, mert a lisztkiutalást intéző szervek nem tartják be a lisztnagykereskedők kijelöléséről szóló rendeletnek azt az intézkedését, amely szerint a helyi malomból történő lisztkiutalás esetén a sütőiparosok részére a lisztet közvetlenül a malomból kell kiutalni.

Minthogy a kenyér árának megállapítása a lisztek malomi árának alapulvételével történt, a közellátásügyi miniszter most ujabb rendeletben hívta fel az alispánok és polgármesterek figyelmét e korábbi rendelet betartására.

Egy évre itélték egy kommunistát

Szabó Imre géplakatossegéd mint malomgépész dolgozott és munkástársai előtt az orosz viszonyokat magasztalta és a magyarság rovására összehasonlításokat tett. *Kijelentései kommunista felfogását igazolták.* A budapesti büntetőtörvényszék ötöstanácsa a rendtörvénybe ütköző, államfelforgatásra irányuló izgatás vétsége miatt *egyévi fogházra ítélte el.* A Kúria az ítéletet helybenhagyta.

A miskolci honvédkerület ajándéka a harctéren küzdőknek

A miskolci honvédkerület a karácsonyi ünnepek alkalmából hét vagón, 111.400 pengő értékü szeretetadományt juttatott a hadtest harctéren küzdő katonái számára. Egyedül Gyöngyös városa két vagón élelmiszert adományozott, Borsod megye pedig 43.252 pengőt gyüjtött. A harctérre küldtek egymillió darab cigarettát, 40.000 csomag dohányt, 40.000 doboz gyufát, 800 liter szeszesitalt, 2000 darab mosdó- és 2000 darab mosószappant, valamint nagymennyiségü egyéb hasznos ajándékot.

Hogyan pusztult el Mátyás király gyönyörü visegrádi palotája?

1935 január 1-én kezdték még a 350 helyiséges palota feltárását

Visegrád

„Ahány országot eddig csak bejártam, sehol sem találtam hasonló díszítésű épületeket; egyedül Lutétiában, a párizsiak városában, azon a helyen, melyet általában parlamentnek mondanak, ahol törvényt ülnek s az ország ügyeit tárgyalják, találtam egyetlen olyan termet, mely aranyozott gerendázat és mennyezetével ezekhez és a budai palota termeihez hasonlít."

Ez a néhány mondat *Oláh* Miklós esztergomi érsek 1538-ban írt munkájából való, amelyben a helyszínen látottak alapján tudatja az olvasóval *Mátyás király visegrádi palotájának csodálatos szépségeit.*

„Királyhoz méltóak..."

1527-ben még teljes épségben állt a palota a visegrádi hegy oldalában. *„Palotái és más épületei valóban királyhoz méltóak, annyira, hogy négy királynak tudott nyujtani egyszerre kényelmes szállást meghittjeikkel, ahogy általában mondani szokták, hivatalnokaikkal együtt. Azt mondják ugyanis, hogy 350 helyiségnél több van benne... a királyi udvar keleti részén bájos gyümölcsös- és szőlőskertet csináltak. A kapun belépő szeme elé rögtön tarka, mezei virágokkal pompázó tágas füves térség tárul... négyszögű függő kert, mely hasonlóképen négyszögletű kövekkel van fedve, vannak itt öblös, nagyszerű pincék, vagyis boroskamrák a király használatára, rajta pedig szép szabályosan ültetve hársak, melyek tavaszi időben illatoktól áradoznak és kellemetes látványt nyujtanak. Középen forrás tör elő a csodás művészettel kifaragott vörös márvány kútból... Ez a forrás ama Hollós Mátyás királyunk parancsára (mert az ő alkotásai a leírt épületek mindleírt épületek mind), győzelemünnepek alkalmából bort folytatott és pedig hol fehéret, hol vöröset, amint azt az öregektől hallottam... Tavasszal és nyáron maga a király is itt szokott sütkérezni, levegőzni és reggelizni, sőt néha a követeket is itt fogadta és adott nekik választ... Ez az udvar pompás fekvésén kívül olyan értékes épületekkel ékeskedik, melyek szépségben kétségtelenül felülmúlják a legtöbb ország építményeit."*

1536-ban, négyszáz évvel ezelőtt, még így írt *Mátyás király* palotájáról *Oláh* Miklós és *1942 decemberében térdig sárban kapaszkodunk fel a szelíd emelkedőn.* Rövid kocsiút vezet az ásatásokhoz, melyet *Schulek* János, az ismert műépítész irányítása és személyes résztvételével végeznek a munkások.

Alig *négyszáz év* és a gyönyörű palotákat *a föld alól törmelékekben kell kiásni.* Arra gondolunk, hogy *Róma* terein és utcáin többezeréves műemlékek még ma is *viszonylagos épségben őrzik a régi kultúrát és művészetet.* Hogyan lehetséges, hogy *Visegrádon négy év század ilyen pusztító munkát végzett?*

Törökök és labancok

Schulek János mintha kitalálta volna gondolatunkat, ennek magyarázatával kezdi a beszélgetést:

— A fellegvárban, mely a hegy tetején áll, *már a Buda körüli harcok során megkezdődött a pusztulás,* a királyi palota azonban még ekkor aránylag *elkerülte a nagyobb viszontagságokat. Törökök* és *labancok* ellen csatáztunk, ami természetesen *magával hozta váraink és palotáink romlását* A visegrádi *Mátyás palota* pusztulását nagyobb mértékben azonban *Visegrád* város megalapítása okozta. *1790 táján német bevándorlókat telepítettek a vidékre,* akik házaik megépítéséhez *jórészt elhordták a palota köveit* Bizony *jó sok ház áll még ma is Visegrádon, amelyik a csodálatos renaissance-palota köveiből készült.* Teljesen elhordták például *a díszudvart környező loggiák külső határfalát.* Ezeket a részeket *már össze sem lehet állítani a régi kövekből,* mert ahhoz a *fél falu lebontása* válnék szükségessé.

— Mikor kezdődtek az ásatások?

— 1934-ben kaptuk az első adatokat a palota valószínű helyéről s *1935 január elsején, éppen ujév napján, neki is fogtunk a feltárási munkáknak.* Néhány hónapot ástunk, aztán hosszabb ideig szüneteltek a munkák, mert *idegen területen fekszenek a romok* s ezeket a területeket meg *kellett szerezni.* A tárgyalások elhúzódtak, meg pénzünk sem volt sülságosan sok és így csak *1940-ben tudtunk nagyobb iramban hozzáfogni ujra a munkához.*

— Hány ember dolgozik az ásatásoknál?

— *Nyolc munkás, egy fuvaros és egy két lovas kocsival szállitjuk el a földet.*

— Nem kevés ez?

— A laikus számára igen, de aki tudja, hogyan folynak és milyen természetűek az ásatási munkák, az tisztában van azzal, hogy *itt csak gyakorlott embereket lehet alkalmazni.* Egyik emberem például már *tizenöt éve dolgozik velem.* A romok feltárásánál csak *lassan, elővigyázatosan szabad haladni,* minden könnyelműség, vagy a munkások hozzá nem értése *megbecsülhetetlen károkat okozhat.* A nyolc ember éppen elég és most már *pénzt is kapunk a minisztériumtól* úgy, hogy akadálytalanul halad a munka.

Igazi müremek!

— Eddigi eredmény?

— A hegy aljában levő palotarészt már feltártuk és a *világraszóló renaissance építészeti remek körvonalai bontakoztak ki előttünk.* A díszudvar és a szökőkút igazi *műremek.* Az ásatások eddigi eredményét már nagyjából ismertettük a sajtóval és a tudományos folyóiratokban is *pontos leirásokat* közöltünk. Az ismertetés megjelent *német* és *olasz* nyelven is. Csak annyit mondhatok még, hogy *az ásatások teljesen hitelesitik Oláh Miklós érsek leirását.*

— Mikor mutatják be a közönségnek az ásatásokat?

— Az eddig feltárt anyag összeállítása jövőre elkészül és akkor egy új, járható utat is nyitunk az ásatásokhoz, ezáltal lehetővé válik, hogy *a gyönyörű palota romjait a közönség is megnézhesse.* Jövőre tehát, valószínüleg még a nyár elején, *egy részt megnyitunk,* de a munkát tovább kell folytatnunk, mert a *hegyoldal feltárásával várható eredmény felülmulja az eddigieket is.* Körülbelül *öt-hat évig kell még dolgoznunk, amig az egész palotát kiássuk.*

Mátyás palotájának feltárásával teljes képet nyerhetünk majd a középkor *Visegrádjáról,* ahol valamikor királyok fényüzése és harcosok csatakiáltása keveredett a XV. századi magyarság életének szimbolumává.

Harasztos Albert

„Van még orvos, csak körül kell nézni a portánkon"

Az EPOL hivatalos lapjának érdekes cikke az orvoshiányról

A háborúval kapcsolatos társadalmi problémák sorában egyik első helyet foglalja el az *orvoshiány,* amelynek hullámai egyre magasabbra csapnak. Az általános vélemény az, hogy

a zsidótörvény és a hadiszolgálat következtében, ezenkívül pedig az orvosi ellátás betegbiztosítási alapra való fektetése miatt a privátorvosok száma erősen megfogyatkozott és az ország betegeinek ellátása nehézkessé vált.

Ezzel a kérdéssel kapcsolatban igen érdekes cikket találunk az *EPOL* hivatalos lapjának legutóbbi számában, amely *„Van még orvos"* címmel azt igyekszik bizonyitani és kimutatni, hogy *a jelenlegi körülmények között nem kell nagyobbméretü orvoshiánytól tartanunk.*

„A köztudatba már beleivódott — irja a cikkíró —, hogy *kevés az orvos Nem.* Kevesebb az ország népességi arányához, mint tiz évvel előbb, viszont *több mint az előző világháború idején.* Nagymagyarország egészségügyi ellátását

1914-ben kb. 5000 orvos végezte, ma több mint 9000 keresztény orvos működik az országban.

Ma 200 kórházi segédorvosi helyre nincs jelentkező, s 500-nál több körorvosi állás nincs betöltve. A valódi helyzetre csak akkor döbbenünk rá, ha tudjuk, hogy *a keresztény orvosok igen tekintélyes százaléka katonai szolgálatot teljesit."*

A cikkíró a továbbiakban az *egyetemi oktatás hosszadalmasságát* kifogásolja, mert szerinte — *„ha egyetemi oktatásunk is hozzáidomulna az új helyzethez, egyszerre 4—500 orvossal gyarapodna betegellátásunk."*

— Van még orvos, csak mindenkit a megfelelő helyre kellene állitani.

Igen sok orvos van például a *különféle gyógyszergyárak szolgálatában,* mint úgynevezett *„propagandista"* Pedig *„ez a munka a háborús egészségügyi szolgálat szempontjából teljesen nélkülözhető, tehát orvosainkat eltiltanám tőle"* — jelenti ki a cikkíró.

„Az 1936. törvény alapján a járásorvosok tisztiorvosokká lettek és elvesztették a praktizálási jogukat. Ezek a kollégák ma a beteggondozásban nélkülözhetetlenek. Ők, akik az életben szerzett érdemeik alapján lettek az elsők, *ma irodákban jelentéseket irnak, elpuhulnak, elfásulnak és az élet számukra már csak akta.*

240 orvosról a mai viszonyok között nem mondhat le a közegészségügy."

„Van még orvos — fejezi be cikkét a lap —, *csak körül kell nézni a portánkon.* Összeszedjük az ócskavasat, a használt rongyainkat, a papírhulladékot és *magyar testvéreinket hagynánk magukra?"*

Amikor a csökmőiek sárkányt akartak fogni...

Sárrét

A nagy mocsarat, a Sárrétet már lecsapolták, csak a neve maradt meg és a vadvizek, amelyek sűrün kidugják fejüket a föld alól Pákászok helyén okos kalászos gazdák gazdálkodnak: azt lehetne mondani, olyan terület ez, ahol legfogékonyabbak a gazdák mindenre, ami tanulást, fejlődést jelent De megmaradt a Sárrét még egy vonatkozásban. megmaradtak belőle a mesék, a régi hiedelmek, olyan gazdag, erős burjánzásban, amilyenre alig van példa máshol az országban. Máshol is vannak régi szép mesék: Karcagon is furcsa dolgokat cselekszik a garabonciás az aratókkal, akik nem kinálták meg étellel, Nánáson is táncol éjjelente a bolond Siró a kunhalom lidércei alatt, elátkozott királylány sir a Szent Anna-tóban is, de a Sárréten ősibb, magyarabb mesék élnek a sárkányokról, a táltosokról

Aki a Sárrétet járja, nehezen hall ezekből a mesékből. Nem igen mondják el őket idegennek, mert nem akarják, hogy rájuk fogják a babonaságot, a butaságot. Pedig ez előtt az okos gazdanép előtt már nem babonák ezek. Nem hisznek a sárkányban, a táltosban — a boszorkányban, aki kantárcsapással lóvá változtatja haragosát. Ha valamikor hittek is, ma már nem és a régi hit tiszta, szép magyar mesévé finomodott bennük, amelynek minden cseppjéért kár lenne, ha elveszne nyomtalanul.

A táltosok ismertetőjelei

Különösen érdekes a Sárréten minden olyan szó, amely a táltosokról beszél. Más vidéken alig beszélnek a táltosokról, sok helyen összekeveredett a táltos a nyugati népek meséivel, szárnyas ló lett belőle.

A Sárréten megtanulja az ember, hogy a táltos nem ló, hanem ember. Ember, akinek különös hatalma van. Tizenegy ujjal vagy foggal jön a világra, már a bölcsőben megmutatja, hogy rendkivüli ember lesz. Gyermekkorában is sok csodát tesz, de hétéves korában áll előtte a nagy próba. Akkor kell letennie a táltospróbát; meg kell verekedni az öreg táltosokkal. Ilyenkor a táltosok bikává válnak, éjjel, nagy mezőkön verekednek, homlokdöngésük, szarvuk csattogása, fujásuk messzire elhallik. Ha az öreg táltos nem tudja letéperni a fiatalt, akkor a fiatal letette a próbát és beavatják a táltostudomány nagy titkaiba. Hatalmas ereje lesz. Az 1700-as évek végén élő Csuba Ferencről, a híres táltosról mondják, hogy ha elkapta a sarogyát, hat ökör sem tudta odább mozditani a szekeret. Fel tud emelkedni a táltos a levegőbe, tudja, hol van az elásott kincs, tud jövendölni, bajt háritani, gyógyitani. Össze tudja dobolni a boszorkányokat, nesztelenül jár, hol itt, hol ott tűnik fel. Az öreg Vicsak, a másik híres táltos, minden hét évben jelent meg egy községben, sose tudták merről jön, merre megy, még a kutyák sem ugatták.

Jólelkű, jóttevő emberek a mesék táltosai. Gyógyító, gazdagodást hozó, bajkergető mesehősök. Szeretet övezi őket a mesékben is, a Sárréten is, csak Csökmőn nem ajánlatos őket emlegetni. A csökmőieket egyszer csúnyán megtréfálta a táltos, olyan alaposan, hogy ma is megvan a híre és meg is lesz, amig Csökmő a világon lesz. Éppen Csuba Ferenc, a naggerejű volt a tréfás táltos. De ezt aztán Csökmőn nem emlegeti senki. Máshol tudják, hiszen az 1700-as évek végén történt és még per is lett belőle. A per iratai ma is megvannak Békés megye levéltárában, minden vallomással együtt, amit a szeghalmi bírák ebben a fura ügyben kivettek.

Vadászat a nősténysárkányra

Csuba Ferenc ugyanis egyszer azt ajánlotta a csökmőieknek, hogy fog nekik egy sárkányt. A csökmőieknek nagyon ingére volt a dolog, mert a sárkány kincset is jelent. Hosszas alkudozás után meg is egyeztek Csubával. Kani sárkány nem kellett, mert attól féltek, a fiasárkány megint nem, mert azt meg kicsinyelhették, megegyeztek hát a végén egy nősténysárkányban. Ekkor aztán Csuba elvezette őket egy kötélhez, amely a mocsárból állott ki és amelynek végét fondorlatosan úgy megerősitette, hogy azt aztán húzhatta akárki. A cimboráját meg, Tóth Miskát elbujtatta egy nagy fa tetején egy tülökkel.

Amikor aztán a csökmőiek húzni kezdették a kötelet, Tóth Miska rémes hangokat csalt ki a tülökből és erősen mutogatta meztelen hátulját a nagy holdvilágban. A csökmőiek megijedtek a hangoktól, láttak is valamit, meg nem is, megálltak tanácskozni. Ekkor azt mondja nekik Csuba:

— Tyüh, baj van, mert ordit a sárkány. Jön az már magától is. De akkor mondom, hogy akinek valamikor is dolga volt más asszonyával, menjen innen, mert azt széjjelszedi.

Alig mondotta el a táltos a dolgot, a csökmői férfiak mind elszeleltek. Később per lett a dologból, mert a csökmőiek megértették, hogy becsapták őket, Csuba Ferencet be is csukták, de azért ma sem okos dolog Csökmőn nagyon emlegetni a sárkányokat, meg a táltosokat...

(g. g.)

Mindenről értesül, ha a Kis Ujságot olvassa

LÓVERSENY

Ujévi dij

JELÖLTJEINK A VASÁRNAPI ÜGETŐVERSENYEKRE

I. Verecke—Elka—D. Bajnok
II. Harcos N.—Harcos—Peter Watts
III. Virilis—Füzér—Listrac
IV. Bob—Tanoda—Pasa
V. Cecil—Dévény II.—Hunyad
VI. Nebojsa—Durcás—Álom
VII. Jutka—Bengész—Pamuki Barnalány
VIII. Radnót—Drága II.—Amica
IX. Gergely—Hűség—Meridian

A PESTI MAGYAR KERESKEDELMI BANK igazgatósága, felügyelőbizottsága és alkalmazottai mély megrendüléssel jelentik, hogy az intézet igazgatóságának tagja, volt ügyvezető-igazgatója

dr. magyarzsákodi

Hegedüs Lóránt

m. kir. titkos tanácsos, a Magyar Országgyülés Felsőházának élethossziglan kinevezett tagja, volt m. kir. pénzügyminiszter, a Takarékpénztárak és Bankok Egyesületének elnöke, stb.

hosszú szenvedés után elhunyt.

A Megboldogult intézetünknek három évtizeden át volt igazgatósági tagja és tiz éven át ügyvezető-igazgatója. Rendkívüli képességeivel, nagy tapasztalataival, előrelátással, bölcs tanácsaival és céltudatos munkájával mindenkor előbbre vitte intézetünk ügyét.

1943 január 4-én, hétfőn délután 3 órakor kisérjük a kerepesiúti temetőben utolsó útjára.

Kiváló egyéniségének nemes emlékét mindenkor igaz megbecsüléssel és hálás kegyelettel fogjuk megőrizni.

Budapesten, 1943 január hó 2-án.

SW Könyvet minden magyar kézbe

Új magyar regények!

vitéz Somogyváry Gyula

A pirossapkás kislány

Nagyszabású Görgey-regény. Különös és megható szerelmi történet vonala mentén, az eseményekben sodródó mindennapi emberek hányatott életével eleveníti meg a korszak történetét.

Ára 7 pengő.

Szentmihályiné Szabó Mária

Magvetők

Egy magyar családnak generációkon keresztül folytatódó úttörő munkája. Hatalmas regényalkotás.

Ára 8 pengő.

Székely Tibor

Voltál és leszel

Az élet egyik legnagyszerűbb megnyilvánulását, az anyai ösztönt jeleníti meg ez a regény. Mellette azonban szóhoz jutnak benne napjaink mulékony problémái is.

Ára 7 pengő.

Érdekes, értékes új magyar könyvek!

Makkai János

Szép közélet

Érett és fölényes szatirák sorozata a politikai és társadalmi élet visszásságairól és egy-egy fricskát megérdemlő típusáról.

Ára 6 pengő.

Fodor Gyula

Zenélő óra

Néhányszáz történet muzsikusokról és muzsikáról. Hincz Gyula közel 200 rajza díszíti az 1941. Karácsony legszebb ajándékkönyvét.

Ára 9 pengő.

Kaphatók minden könyvesboltban!
Singer és Wolfner Irodalmi Intézet kiadása.

Mátyás király palotájának ujabb maradványai kerültek elő Visegrádon

Zsitvay Tibor nyilatkozata az ásatások folytatásának fontosságáról

Az utóbbi esztendőkben a kutatók, hivatalos tényezők, de a közönség figyelme is fokozottabban fordult az ország különböző részein megindult ásatások felé. Ennek az érdeklődésnek egyik magyarázata az, hogy a népek kulturális versenyében rendkivüli jelentősége van a messzi mult becses értékei feltárásának. Rengeteg kulturhistóriai emlék pusztult el Magyarországon a véres háboruk dulásában. Azok az ősi *bazilikák, paloták, sirok*, amelyek a föld mélyén átvészelték ezeket a pusztitásokat, különösen becsesek, mert a magyar kultura fejlettségét évszázadokra visszamenően is igazolják.

Ilyen szempontból érdemelnek különösen nagy figyelmet azok az ásatások, amelyek során napvilágra kerültek Visegrádon *Mátyás király tündöklő pompáju palotájának ujabb, igen értékes maradványai.*

A közfelfogás képzelete a romjában még fennálló *Fellegvár*-hoz és a Vizivár magját alkotó *Salamon*-toronyhoz füzi a kirá-

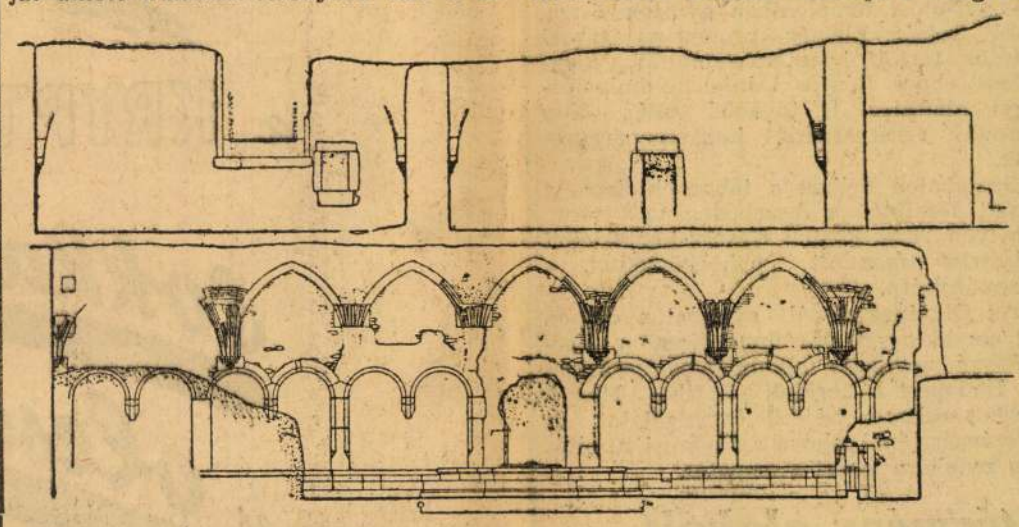

rályi udvar lakosztályait. Feledésbe merült régi okmányok és leirások azonban részletesen megemlékeznek arról, hogy az uralkodók voltaképpen abban a palotában székeltek, amely a hegy lábánál, a mostani község területén *valamerre közel a Dunához állott.* A palota alapjait *Róbert Károly* vetette meg. Hosszu uralkodása alatt *Zsigmond* alakitott és bővitett rajta. Végül *Mátyás* király, a nagy fejedelmi mecénás volt az, aki a palotát korának uj szellemében átépitette s tündöklő fejedelmi pompájuvá alakitotta. *Oláh* Miklós esztergomi érsek 1527 előtt még teljes épségében látta a palotát. Szerencsésen ránk maradt leirása 1536-ból, amelyben többek között igy festi le Mátyás palotáját:

„Visegrád városval szemben nagy költségekkel épült a gyönyörü fekvésü királyi udvar. Palotái és más épületei valóban királyhoz méltóak, annyira, hogy *négy királynak és kiséretének tudott nyujtani egyszerre kényelmes szállást.* Azt mondják, 350 helyiségnél több van benne. A pompázó függőkert közepén forrás tör elő, a csodás művészettel kifaragott vörös márványkutból. Ez a forrás *Hollós Mátyás* királyunk parancsára *győzelemünnepek alkalmából bort folyatott.* A bort feljebb, a hegy tövében töltötték ügyesen csövekbe. Befelé, a hegy tövében *remek kápolna áll,* melyet mozaikművek boritanak. Ettől kétoldalt helyezkednek el a királyi paloták csodás művészettel kialakitott aranyozott termeikkel. Itt, a tér közepén alabástromkut emelkedik, márványoszlopos folyosótól övezve. Ez az udvar oly épületekkel ékeskedik, melyek *szépségben kétségtelenül felülmulják a legtöbb ország épitményeit.* Ahány országot eddig csak bejártam, sehol sem találtam hasonló diszitésü épületeket."

A palota helyének felkutatására ez a szöveg adta meg a kiinduló nyomot. *Schulek* János tanár műépitész, a *Műemlékek Országos Bizottságának* tagja, aki páratlanul lelkes műszaki vezetője a visegrádi kutatásoknak, Oláh érsek leirása nyomán kezdett 1934-ben kutatni a királyi palota után a község belterületén. Egy bástyaszerü, harminc-negyven méteres *Dunára néző öreg fal vonta magára figyelmét,* főképpen annak dongaboltozata. Mint afféle mérnökember, méreteket készitett a boltozatról és amikor azt összehasonlitotta Oláh Miklós érsek leirásában emlitett lépcső boltozataival, meglepődve látta, hogy *a méretek a legnagyobb pontossággal megegyeznek.* Igy kezdődött el, előbb tapogatódzva a kutatás, majd 1935-ben már erőteljesebben folytatódott. Most már bekapcsolódott és támogatást adott a Műemlékek Országos Bizottsága is.

A mind nagyobb erővel folyó ásatások most már *olyan eredményekre vezettek, amelyek az Oláh-féle leirás adatainak pontosan megfelelnek* és azok helyességét minden vonatkozásban igazolják.

Anjou-korabeli templom, loggiák, a diszudvar teremsorának maradványai kerülnek elő

Az ásatás továbbfolytatását a *Visegrádi Várbizottság Zsitvay* Tibor ny. igazságügyminiszter elnök lelkes irányitásával most már tovább szorgalmazta. 1940 őszén, majd 1941 tavaszán és legutóbb *1941 őszén igen értékes rommaradványokra bukkantak.* Előkerült egy *Anjou-korabeli templom* számos maradványa. Egyes részek, a padlóburkolatok Mátyás-korabeliek. A csatlakozó főhajóban talált téglapadló Zsigmond korára utal. A templomtól észak felé irányult ásatás folyamán egy, *több helyiségből álló teremsor maradványait találták meg* a sürü bozóttal telenőtt domboldalon. A feltárt falak egyszerüsége arra mutat, hogy ezek alárendeltebb helyiségek voltak s hogy a diszes lakóhelyiségek valószinüleg a már nemlétező felső emeleteken voltak. A kutatást a szerencsés megérzéssel irányitott *kutató-árok nyomán folytatva,* a már feltárt teremsor Duna felőli falán mintegy *három méterrel a talaj szintje alatt* egy Mátyás-korabeli késő gótikus alakitásu *hálóboltozat boltfészkeit és támasztó gyámköveit fedezték fel.* Megtalálták a fal alsó részében az Anjou-kori épités idejéből származó eredeti *falfülkéket ülőpadokkal.* Végül *hat méter mélységben* a boltozat alatti loggia-folyosó eredeti talajburkolatát.

Az udvart szegélyező loggiák külső határfalát a Visegrádra 1730 körül telepitett német bevándorlók házaik épitésére *tövig lerombolták.* Csak a legalsó kőrétegek maradtak meg csorbitatlanul. Igy maradt felismerhető az udvar eredeti alakja. Az *ásatás legnagyobb meglepetése* és műtörténeti vonatkozásban legjelentősebb eredménye azonban az volt, hogy a hatalmas törmelékdomb alatt az udvar közepén nyolcszögletü, tömör kőből épitett kut alapzatára akadtak. Körülötte nemsokára megtalálták *a márványlapokból épitett nyolcszögletü kutmedence három teljesen ép oldallapját,* a leggyönyörübb korai olasz renaissance ornamentikával, köztük *Mátyás hollós cimerével.* Annak a diszes szökőkutnak maradványai ezek, amelynek szépségéről Oláh érsek megemlékezett. *Schulek* János megállapitása szerint oly műalkotás került itt elő, amely a *legszebb és legnemesebb olasz munkák mellé sorolandó.*

Az ásatások legujabb eredménye a várkápolna előtti feljáróhoz vezető *összekötő diszfolyosó feltárása.* A folyosó felét már megtalálták és remény van arra, hogy azt teljes egészében sikerül feltárni.

Bárdossy László miniszterelnök és *Hóman* Bálint kultuszminiszter október 17-én *Filov bolgár* miniszterelnökkel megtekintették a visegrádi ásatásokat. Ez a látogatás ujabb lökést adott a további munkának. A *kultusztárca* és a *Műemlékek Bizottsága utján a legutóbb jelentős intézkedések történtek* a feltárt részek megőrzése érdekében. Schulek János ideiglenes megoldásához hozzájárultak és erre a célra megfelelő összeget bocsájtottak rendelkezésre. Sajnos, az előrehaladott téli idő miatt már csak a legszükségesebb ideiglenes védelemről lehet gondoskodni. A nagy csodálatot keltett vörös márványkut filagóriaszerü izléses fedelet kapott. Hasonló védőfedelet készitettek a diszudvar oldalán is. Az ideiglenes védőintézkedések természetesen *az esztétikai igényeket nem elégitik ki,* sőt az egész benyomást hátrányosan befolyásolják. *Kivánatos ennek a munkának további folytatása.*

Felkerestük *Zsitvay* Tibor ny. igazságügyminisztert, a visegrádi ásatások odaadóan lelkes, önzetlen agitátorát és szellemi irányitóját. Beszélgetésünk során nagy elismeréssel szólott *Schulek* János kiváló szakértelmü és önzetlen munkájáról és annak a reményének adott kifejezést, hogy *mind a Műemlékek Bizottsága, mind az illetékes tényezők részéről* az eddig tapasztalt támogatás a jövőben is megmarad. Természetesen a *társadalom támogatása is mindenképpen szükséges.*

Elmondta Zsitvay Tibor, hogy a Várbizottság munkáját a társadalom köréből azzal támogatták, hogy a bizottság pártoló tagjai sorába léptek be számosan.

Végezetül arra utalt, hogy a *hires diszudvart,* illetőleg annak környezetét az elsőemeleti boltozatok, a finomra faragott gyámkövek és loggiák már feltárt részei alapján *teljesen rekonstruálni lehet* és ezt meg is kell csinálni. E fölé a rész fölé *üvegkupolát kellene emelni,* amely egyrészt biztositaná a már feltárt maradványok épségben maradását, másrészt az összbenyomást a középkori képhez hasonlóvá tenné.

További igen fontos teendő — mondta Zsitvay Tibor — a feltárt vár mellett épült *királynői épületszárny területének megszerzése.* Ez különösképp a Várbizottság feladata és *elsősorban a közönség önkéntes adományaiból volna megvalósitható.* Ennek a szárnynak a helye a szakértő szem előtt világosan felismerhető. Hossza 50 méter, szélessége pedig 25—30 méter között változik. Ennek az épületszárnynak feltárása további igen értékes leleteket igér. Ez a földterület (ellentétben az ásatások eddigi helyével, amely a koronauradalom tulajdona), *ezidőszerint magánkézben van.* Természetesen, ha az ingatlan közvetlen vétel utján való megszerzése akadályba ütköznék, ugy *kisajátitására fog sor kerülni.*

•

Mátyás király visegrádi palotájának feltárását lelkes magánemberek fanatikus kitartása segitette számtalan akadályon át a mai eredményhez. A közönség filléreiből fedezték sokáig a kutatás jelentős költségét. A kormánytényezők többször is tervbe vették, hogy a vísegrádi ásatások költségeit beállitják az állami költségvetésbe, de egyéb sürgős kiadások elodázták a terv megvalósitását. Pedig *olyan kulturtörténeti értékről van szó, amelynek elkallódását meg kell akadályozni országos érdekből.* Hiszen a visegrádi királyi palota fényes összejöveteleinek nyoma van Róbert Károly, Nagy Lajos idejéből *Európa históriájában is.* Kivánatos volna, hogy mind a kultuszkormány, mind a magyar társadalom vegye meleg pártfogásába ezt az annyi lelkességgel megindult munkát és tegye lehetővé, hogy azt a jövő évben fokozott erővel folytathassák.

Dr. UJLAKI ANDOR

Magyar hősök

Az önfeláldozó bajtársi érzés nemes példájával és hősi magatartásával tüntette ki magát a szovjet elleni hadjárat alatt *Szendrődi* Nándor őrmester. Zászlóalja gépkocsioszlopával előrehaladva váratlanul a leghevesebb ellenséges tüzérségi tüzbe került. Az a rádiókocsi, amelyet Szendrődi őrmester maga vezetett, találatot kapott. A kocsiban ülők valamennyien megsebesültek. Szendrődi sebesülten is tovább vezette járművét a segélyhelyig. Saját sebeinek bekötése után értesült arról, hogy ugyanezen a helyen további magyar és német bajtársai is megsebesültek. Szendrődi őrmester habozás nélkül ismét gépkocsiba szállt és harmadmagával visszahajtott a tüzterhes területre. Ott pillanatra sem szünő ellenséges tüzérségi tüzben gépkocsijára emelt még három sebesültet és azokkal is megindult a segélyhely felé. Eközben ujabb találat érte járművét. Ennek ellenére is sikerült akadályt nem ismerő erőfeszitéssel tovább vezetnie a gépkocsit s a segélyhelyre szállitania sebesült bajtársait. Noha sérülése nagy fájdalmakat okozott a hőslelkü őrmesternek, harmadizben is kiment a tüz alatt álló utvonalra további sebesültekért.

Önfeláldozó magatartásával gyönyörü példáját nyujtotta a bajtársi hüségnek. (MTI)

A katolikus iskolákban is meghosszabbitották a karácsonyi szünetet

A fütőanyagokkal való tekarékoskodás szükségességére való tekintettel a biboros hercegprimás elrendelte, hogy a karácsonyi szünet az ország összes katolikus iskoláiban a folyó tanévben december 20-án déli 12 órakor kezdődjék és január 6-ig bezáróan tartson.

Férfi és női GYAPJUSZÖVETEK, SELYMEK Naményi -nél Szervita-tér 8 (Kamermayer-u. sarok)

Országszerte megünnepelték a Kormányzó névnapját

Díszelőadás a Nemzeti Szinházban

A páholyok, a nézőtér széksorai ünneplő közönséget láttak vendégül a Nemzeti Szinházban Magyarország Kormányzójának névünnepén. A másfél évszázados magyar szinjátszás hódolt ezen a napon a Kormányzó előtt s a nemzet első szinházának nagy együttese.

Este fél nyolc órakor jelent meg Magyarország kormányzója és hitvese a diszpáholyban s a Himnusz elhangzása után dr. *Németh* Antal igazgató, a Nemzeti Szinház művészei nevében köszöntötte a magas vendégeket, tolmácsolva a százötven éves magyar szinjátszás hódolatát.

Négy magyar egyfelvonásos került ezután szinre az ünnepi estén. Az első egyfelvonásos *Herczeg* Ferenc komédiája: a *Karolina*, a második *Zilahy* Lajos Grassalkovics című vidám játéka volt. A szünet után *Móricz* Zsigmond Aranyos öregek című egyfelvonásos szinműve került bemutatásra, az ünnepi estet végül *Zilahy* Lajos A házasságszédelgő című vigjátéka zárta le. A műsor keretében a Nemzeti Szinház művészgárdájának valamennyi kitünősége szerepelt: *Bajor* Gizi, *Lukács* Margit, T. *Mátray* Erzsi, N. *Tasnády* Ilona, *Makay* Margit, *Gobby* Hilda, *Berky* Lili, *Márkus* Emilia, *Csortos* Gyula, *Jávor* Pál, *Lehotay* Árpád, *Timár* József, *Major* Tamás, *Rajnay* Gábor, *Kovács* Károly, *Apáthy* Imre, *Ujlaky* László s még számosan a Nemzeti Szinház ismert nevü művészei közül.

Az ünnepi előadáson *Bárdossy* László miniszterelnökön és *Hóman* Bálint vallás- és közoktatásügyi miniszteren kivül megjelent a magyar közélet, a művészvilág és a társadalmi élet számos kitünősége. Az ünnepi est előkelő közönsége bensőséges ünneplésben részesitette Magyarország Kormányzóját és köszöntötte őt névnapja alkalmából.

A Legfelsőbb Hadur névnapján zenés takarodó volt az ország minden helyőrségében, szombaton reggel pedig katonazenekarok járták végig a városok főutvonalait és zenés ébresztőt adtak. A névünnep alkalmából országszerte istentiszteleteket tartottak. A honvédség római katolikus tagjai részére Budapesten a Kapisztrán Jánosról elnevezett helyőrségi templomban dr. *Hász* István tábori püspök mondott fényes papi segédlettel szentmisét. A miniszterelnök képviseletében bárciházi *Bárczy* István államtitkár jelent meg az istentiszteleten, továbbá *Keresztes-Fischer* Ferenc, *Radocsay* László és *Varga* József miniszterek, *Szombathelyi* Ferenc vezérezredes, a honvédvezérkar főnöke. Az evangélium után *Hász* tábori püspök nagyhatásu szentbeszédet mondott. „Mélyen érzett hálával kell fordulni — mondotta a többi között — az isteni Gondviselés felé, amely Kormányzó Urunkon keresztül már megmentette az országot a kommunizmustól, drága magyar földeket szerzett vissza az országnak s most is ráteszi a keresztes-háboru diadalainak koszoruját Kormányzónk fejére."

A honvédség protestáns tagjai az Abonyi-utcai templomban gyültek össze, ahol *Soltész* Elemér protestáns tábori püspök tartott istentiszteletet. Itt megjelent báró *Bánffy* Dániel földmivelésügyi miniszter is, továbbá vitéz *Jány* Gusztáv vezérezredes, hadseregparancsnok.

Szombaton délben a tábornoki kar a Tiszti Kaszinóban diszebéden vett részt, amelyen vitéz *Bartha* Károly honvédelmi miniszter mondott pohárköszöntőt a Kormányzóra.

Az Országzászlónál szombaton délben ugyancsak rendeztek ünnepséget a Kormányzó névnapja alkalmából. Vasárnap a Budapest I. kerületi Optikai Művek leventeszakasza teljesit őrszolgálatot az Országzászlónál, ahova a fővárosi tüzoltóság zenekara kiséri a csapatot.

Uj magyar-olasz intézmény alakult Milánóban

Milánóban megalakult az „Olasz-Magyar Kulturális Intézmények Bizottsága", amelybe beletartozik a milánói Magyar Intézet, a Magyar-Olasz Iskola, a Magyarország Barátainak Egyesülete, a Magyar-Olasz Iskola Egyesület, valamint az Italia e Ungheria folyóirat vezetősége. A bizottság elnöke *de Capitani d'Arzago* márki államtitkár, alelnökei pedig *Monti* és *Pollini* egyetemi tanárok lettek. A bizottság ünnepélyes megalakulását a kormányzó névnapján tartotta és első megnyilatkozását neki szentelte. Az ünnepség Milánó legelőkelőbb és legnagyobb egyesületének nagytermében folyt le. A magyar és olasz Himnusz után *Dante Dini* egyetemi tanár, a fasiszta-párt egyik legrégibb harcosa, a Duce bizalmasa tartott hosszabb beszédet, amelyben Magyarország ezeréves küzdelmét vázolta és *hódolt a Kormányzó személye iránt. Ragyogó magyarázatát adta ezután a Szent Korona-elméletnek. A monarchikus érzés a magyarokban olyan mély,* — mondotta — *hogyha királyuk van, követik a halálba, ha pedig nincs, ugyanugy követik a Szent Koronát. Ezt az eszmét szellemi tartalmával együtt Horthy Kormányzó testesiti meg.* Magyarország volt az első ország, amely felkelt a kommunista veszély ellen s *ebben a harcban az első lépés Horthy „Marcia su Budapest"-je volt.* Köszöntötte a fasiszta forradalom nevében *Horthy* Miklós Kormányzót, aki már akkor ezekért az elvekért harcolt. *Üdvözölte a Kormányzót, mint a mai Európa egyik legnagyobb emberét,* aki alatt Magyarország ismét sorsalakitó ország lett. A nagy lelkesedéssel fogadott beszéd után az elnök felolvasta *Máriássy* Zoltán római magyar követ üdvözlő táviratát.

Ünnepségek a külföldön

Róma, december 6.

(Magyar Távirati Iroda.) Vitéz nagybányai Horthy Miklós Kormányzó névünnepe alkalmából a római Collegium Germanicum-Hungaricum kápolnájában *Luttor* Ferenc kánonjogi tanácsos, pápai protonotárius ünnepi szentmisét mondott.

A szentmisén megjelentek: báró Apor Gábor szentszéki magyar követ, Máriássy Zoltán kvirináli magyar követ, Romanelli ezredes, a kvirináli és szentszéki követség valamennyi beosztott tisztviselője, valamint a római magyar kolónia tagjai igen nagy számban.

Szentmise közben *Luttor* Ferenc pápai protonotárius mondott ünnepi beszédet, hálát adva az Istennek, hogy olyan vezért adott Magyarországnak a legválságosabb években, mint Horthy Miklós. A szentmise a Himnusz hangjaival ért véget.

Délután a Magyar Akadémián a római magyarok részére rendezett szabadegyetemi előadássorozat keretében a római magyarok szintén megemlékeztek Horthy Miklós Kormányzó névünnepéről.

Horthy Miklós Kormányzó névnapja alkalmából *Máriássy* Zoltán kvirináli magyar követ szombaton este a római rádió rövidhullámu műsora keretében beszédet intézett az Amerikában élő magyarokhoz.

*

Madrid, december 6.

(Magyar Távirati Iroda.) December 6-án a magyar követségen gyült össze a madridi magyar kolónia, hogy megünnepelje Magyarország Kormányzójának névnapját. Ambró Ferenc követ ünnepi beszéde után az egybegyült magyarok lelkesen éltették Horthy Miklós Kormányzót s az ország gyarapitója iránti törhetetlen hüségük és ragaszkodásuk mellett tettek tanuságot.

*

Ankara, december 6.

(Magyar Távirati Iroda.) Ünnepélyesen ülték meg Horthy Miklós Kormányzó névnapját Ankarában is. Délelőtt a magyar követségen ünnepélyes istentiszteletet tartottak, utána pedig Vörnle János követ és felesége vendégül látták az ankarai magyarokat.

A vidéken

Kolozsvár törvényhatósági bizottsága szombaton ünnepi diszközgyülést tartott. *Incédy-Joksman* Ödön főispán megnyitó beszéde után leleplezték Merész Gyula festőművésznek, a város szülöttének ajándékát, a Kormányzó életnagyságu képét. A közgyülésről hódoló táviratot intéztek a Kormányzóhoz. Szombaton reggel a Kismester-utcai régi görögkatolikos templomban a Kormányzó névünnepén mondották az első magyarnyelvü görögkatolikus szentmisét, amelyet *Farkas* Gyula tábori lelkész celebrált.

*

Esztergom képviselőtestületének szombati diszközgyülésén leplezték le a Kormányzó urnak és *Serédi* Jusztinián biboros hercegprimásnak a tanácsterem számára megfestett arcképét. Az ünnepségen megjelent *Serédi* biboros hercegprimás, *Meszlényi* Zoltán püspök vezetésével a főkáptalan tagjai, a vármegye és a város vezetői. A kormányzó arcképének leleplezésekor *Lepold* Antal prelátuskanonok mondott ünnepi beszédet. A diszközgyülés résztvevői felállva ünnepelték a Kormányzót. A hercegprimás érdemeit *Obermüller* Ferenc tanügyi főtanácsos méltatta.

*

A Kormányzó nevenapja alkalmából vitéz *Van der Venne* Arnold bécsi magyar főkonzul szombaton délután 5 órakor a főkonzulátus termeiben fogadást rendezett, amelyen több mint százan jelentek meg a bécsi magyar kolónia tagjai közül.

Vernon Bartlet London és Vichy viszonyáról

Vernon Bartlet, a *News Chronicleban* London és Vichy viszonyát *rendkivül feszültnek mondja.* Szerinte Londonban az a meggyőződés uralkodik, hogy Vichy tekintetében a helyzet a legközelebbi hetekben *drámai módon alakul. (Bud. Tud.)*

Országszerte nyomoznak egy lelkiismeretlen autós után

Szombaton a késő esti órákban egy államvasuti váltóőr jelentette, hogy a kőbányai Száva-utca 1. számu ház előtt az uttesten egy holttest fekszik. A rendőri bizottság megállapitotta, hogy a halott neve *Hilcz* József kőmüvessegéd és hogy egy gépkocsi halálra gázolta. Több csonttörést állapitottak meg a holttesten, kiderült az is, hogy sulyos belső sérüléseket is szenvedett. A gumiabroncs-nyomokat is megtalálták. A kőmüvessegédet tehát egy lelkiismeretlen autós ütötte el, amelyik a *gázolás után áldozatával mitsem törődve, tovább hajtott.* Biznak benne, hogy a gázoló autóst huszonnégy órán belül megtalálják.

NATIN PATIKÁBAN NÁTHA ORRVÉRZÉS ELLEN 1-P

Játékszerekről nagy képes árjegyzéket ingyen és bérmentve küld:

Liebner bácsi játékboltja
Budapest, V., Szent István-tér 4.

Romjaiban is lenyügöző látvány
Mátyás királynak a visegrádi hegyoldalból kiásott híres váraljai palotája

Visegrád, julius hó.

(Az Uj Magyarság kiküldött tudósítójától.) Visegrádon, Róbert Károly, Nagy Lajos, Zsigmond és Mátyás híres szálláshelyén a legutóbbi időkig csak a fellegvár és a Salamon-torony romjai tanuskodtak azokról az időkről, amikor egész Európát bejárt írók és művészek, államférfiak és katonák ámultak el azon a pompán, műízlésen és nagyvonalúságon, amely a magyar királyi palotát jellemezte. *A fellegvár és egészen a Duna partjáig lehúzódó bástyák és tornyok tulajdonképpen csak kiegészítői voltak annak a váraljai királyi palotának, amely az egykorú leírások szerint egyszerre négy királynak tudott szállást nyujtani és állítólag 350 szobája volt.* Ennek a palotának az elmult évekig semmi nyomát nem találták Visegrádon s éppen ezért a tudós történetírók *„írói képzelődésnek", „túlzásnak", a „mesevilágba tartozónak"* ítélték Oláh Miklós érseknek 1536-ban papírra vetett leírását Mátyás király visegrádi palotájáról. De Oláh Miklós mellett mások is tanuskodtak a visegrádi királyi palota rendkívüliségе mellett. *Bonfini* és az egykorú követi jelentések mind elragadtatott szavakkal számoltak be a palota hatalmas méreteiről és szépségeiről, a pápai követ pedig „földi paradicsomnak" nevezte el.

A meseszerű leírás és a valóság

Mindenki belenyugodott már abba, hogy a visegrádi híres királyi palota teljesen megsemmisült és a romjai sem maradtak meg, csak egy ember nem: *Schulek János, a nagynevü épitész, aki édesapja, Schulek Frigyes mellett már gyermekkorában szerelmese lett Visegrádnak.* Schulek János évről-évre újabb kutatásra indult, de hosszú évtizedekig minden eredmény nélkül. Végre gyermekkorának élménye vezette nyomra. Emlékezett rá, hogy mint kamaszgyermek, a jelenlegi kincstári erdőhivatal mögötti kertben, vagy az azt környező területeken, régi falmaradványokat látott. Itt kezdett el kutatni és bár rendkívüli nehézségeket kellett legyőznie, *ötven év után nyomára akadt a palota romjainak.* Az ásatások már eddig is olyan eredményeket hoztak, amelyek *messze felülmúlják az ország más részein folyó ásatásokat* és *Gerevich* Tibor egyetemi tanár a magyar régészeti társaság 1941 decemberi ülésén örömmel számolt be a visegrádi ásatás eddigi eredményeiről.

Amikor meghívást kaptam, hogy szükkörü társaságban *megtekinthetem a palota eddig feltárt díszudvarát és termeit,* magam is kíváncsian olvastam el Oláh Miklós egykorú leírását, hogy a helyszínen ellenőrizhessem, mi abból a valóság?

Oláh Miklós a következőket irta a visegrádi palotáról:

„Visegrád városában, szemben a várossal, kelet felé, *nagy költségekkel épült a gyönyörü* fekvésü királyi udvar. Palotái és más épületei valóban *királyhoz méltóak,* annyira, hogy *négy királynak tudott nyujtani egyszerre kényelmes szállást* meghittjeikkel, ahogy általában mondani szokták, hivatalnokaikkal együtt. Azt mondják ugyanis, hogy *350 helyiségnél több van benne.* Ennek kapuja a Dunára nyilik, mely körülbelül 200 lépésnyire van... A kaputól befelé haladva, több mint száz lépésnyire, lépcső kezdődik, mely hét vagy nyolc könyöknyi széles, négyszögletes kövekből van összerakva és körülbelül negyven lépés magas. Itt kezdődik a *négyszögü függőkert,* mely hasonlóképpen négyszögü kövekkel van fedve, vannak itt öblös nagyszerü pincék, vagyis boroskamrák a király használatára, rajta pedig szép szabályosan ültetve, hársak, melyek tavaszi időben illatoktól áradoznak és kellemes látványt nyujtanak. *Középen forrás tör elő a csodás művészettel kifaragott vörös márványból, melyet a muzsák domborműves alakjai diszitenek.* Tetejében Cupido alakja ül s egy márványtömlőből szorítja ki a jóizü hideg vizet, mely a szomszédos hegyi forrásból folyik ide csatornán keresztül s kellemes csobogással hull a csövekből a márványtálba, innen pedig a kerek medencébe. Ez a forrás ama Hollós Mátyás királyunk parancsára (mert az ő alkotásai a leírt épületek mind) győzelemünnepek alkalmából bort folyatott és pedig hol fehéret, hol vöröset, amint az öregektől hallottam. A bort feljebb, a hegy tövében töltötték ügyesen a csövekbe. Tavasszal és nyáron, virágnyilás idején, maga a király is itt szokott sütkérezni, levegözni és reggelizni, sőt néha a követeket is itt fogadta és itt adott nekik választ. Két oldalt helyezkednek el *a királyi paloták, csodás művészettel kialakitott deszkamennyezetü termeikkel.* Itt a tér közepén *alabástrom kút emelkedik, márványoszlopos folyosótól övezve* mely védelmet nyujt a nap heve ellen... Ez az udvar pompás fekvésén kívül *olyan értékes épületekkel ékeskedik, melyek szépségükben kétségtelenül felülmulják a legtöbb ország épitményeit. Ahány országot eddig bejártam, sehol sem találtam hasonló diszitésü épületeket;* egyedül Lutétiában, a párisiak városában, azon a helyen, melyet általában parlamentnek mondanak, ahol törvényt ülnek s az ország ügyeit tárgyalják, találtam egyetlen olyan termet, mely aranyozott gerendáival és mennyezetével ezekhez és a budai palota termelhez hasonlit."

Ezek Oláh Miklós leirásának legfőbb részletei, amelyeket, mint már emlitettem, eddig költői túlzásnak tartottak. *És a valóság?*

Schulek Jánossal és *Zimmer* Ferenccel, a Magyar Távirati Iroda főszerkesztőjével együtt néztem meg az eddig kiásott és napvilágra került romokat. Schulek János szakszerü magyarázata nyomán megelevenedett előttünk az a küzdelmes munka, amely megelőzte a világraszóló eredményt: Mátyás király híres váraljai palotájának feltárását. *Romjaiban is lenyügöző látvány tárult elénk, amikor beléptünk a már teljesen feltárt hatalmas díszudvarba,* amelynek 21 méter hosszú és 6 méter magas fala majdnem teljesen épen maradt meg több évszázadon át a föld alatt. Talán éppen *az volt a szerencse, hogy a hegy aljában fekvő romokat betemette a meredek hegyről lezúduló eróziós földtömeg,* mert ugyanaz a sors jutott volna neki osztályrészül, mint a föld felett maradt falrészeknek: *az 1735-ben Visegrádra telepitett új telepesek házakat és istállókat épitettek a hajdani palota köveiből.* A falon látszanak annak a csúcsíves boltozatnak a nyomai, amelyek a falra támaszkodó csarnokfolyosó mennyezetét tartották. A túlfinomodott *legkésőbbi gót izlés ritka szép alkotása* bontakozik ki a sokszor egész épségben megtalált mélyentagolt, karcsú ívbordákból és ívkötegekből, gyámkövekből és szövevényes szerkesztésü bordakeresztezésekből. *A leletekből a nagy művészi hatású boltozat képe teljesen rekonstruálható.*

Páratlan szépségü diszkut

A díszudvar közepén állott az Oláh Miklós által lelkes szavakkal leírt vörös márványkút. Illetve *nemcsak állott, hanem újra ott áll...* Az ásatások során *az eredeti helyen majdnem hiánytalanul került elő* az 5.60 méter átmérőjü, nyolcszögletes, kétlépcsős talapzat, mellette pedig teljesen épen a szökőkút alsómedencéjét alkotó kútkávák közül három. A vörösmárványból kifaragott hatalmas lapok közepén egy-egy címerpajzs van, belül körül gyümölcs-, szalag és gyöngyfüzérek, újszellemü, természetes ábrázolásban. Schulek János felhivja a figyelmünket, hogy a füzérekben csak a magyar föld termékeit ábrázolta a müvész, ami valószínüvé teszi, hogy a kút magyar müvész alkotása.

Az eddig feltárt rész 8—10 teremnyi része a többszáz termesnek mondott palotának, de a gazdag müemlékek máris olyan bizonyitékai a régmult magyar dicsőségnek, amelyekhez hasonlóak eddig nem voltak Magyarországon. A rengeteg töredékben talált, de részleteikben is müvészi értékeket sejtető faragások, oszlopok, ballusztrádok összeállítására még csak ezután kerül sor, úgy hogy *a talált müemlékek igazi értékelésére és jelentőségének ismertetésére a tudomány csak később vállalkozhat.*

Az ásatások, amelyek évi 200 pengős támogatással indultak meg, legutóbb döntő fordulatot kaptak, mert még *Bárdossy* László miniszterelnök, *Filov* bolgár miniszterelnök és *Hóman* Bálint kultuszminiszter társaságában tett visegrádi látogatása után *kilátásba helyezte, hogy az ásatások további folytatására és nagyarányú kiterjesztésére a kormány évi 150.000 pengőt biztosit.* Ez az ügy most van elintézés alatt, de remélni lehet, hogy mielőbb meg lehet szerezni a kutatás számára azokat a jelenleg még magántulajdonban levő területeket, ahol az eddigi leletek szerint a palota többi része valószínüleg található.

Schulek János irányitásával a rendelkezésre álló keretek között *most is szorgos munka folyik* és jellemző, hogy *az egyszerü falusi embereket is, akik az ásatásokban résztvesznek, olyan lelkesedés tölti el egy-egy újabb lelet, vagy épületrész feltárásánál, mintha nagy kincset találtak volna.* A régi dicsőség fényéből rájuk is esik egy sugár. Az ásatások vezető szakmunkása, *Afra* Ferenc pedig már valóságos tudóssá nötte ki magát. *Öt már kövel sem lehetne elkergetni Mátyás király megtalált palotájából.*

Az ásatások természetesen *most még a nagyközönség által nem tekinthetők meg,* de a már megkezdett restaurálási munkálatok befejezése után a díszudvari részt meg lehet nyitni a nyilvánosság számára, hogy a nyári napokon Visegrádra kiránduló tömegek a természet szépségein kívül a régmult magyar dicsőség fénysugaraiban is megfürdessék magukat.

Kertész Dániel

Nyári tanfolyam a putnoki gazdasági felső leánynevelő intézetben

Putnok, julius hó.

(Az Uj Magyarság kiküldött tudósitójától.) Barátságos épületek, sok világosság, napfény... zöld gyep, tarka nevető virágágyak... nagy-multra büszke vitaminkert zöldséggel, gyümölccsel... istállók, ólak sokféle lakói, ...szépség, vidámság, munka, maga a lüktető élet... *ez a putnoki gazdasági leánynevelő intézet.*

Nem sokat pihent a kis kapu, miután bezáródott a vizsgák végével távozó leánysereg után, július elején friss erővel tárta ki ismét karját és szerető mozdulattal tessékelte befelé az új jövevényeket.

Ők is iskolába jöttek, tanulni akarnak; nagyobbak, komolyabbak, mint a rendes növendékek, legtöbbje most esett át az érettségin,, van közöttük egyetemi hallgató, zöldkeresztes védőnő, sőt tanárnő is. Tanulni jöttek, elsajátitani olyan ismereteket, amelyekkel egyéb tanulmányaik során nem foglalkozhatnak. Nem térnek vissza puszta szokásból, atavisztikus mozdulattal a főzőkanálhoz, hanem *tudatosan veszik kezükbe a nőknek ezt a fegyverét,* mely az egyszerü hétköznapok békéjét segiti győzelemre. Erre a küzdenitudásra minden nőnek egyformán szüksége van és ezt ők is érzik, mert *jókedvvel látnak munkához.*

Nézem az órarendet: *konyhatehnika, táplálkozástan, főzés, befözés, ...elméleti órák és gyakorlatok.* A tanulóteremben szorgalmasan jegyzik a tanárnő szavait az észszerü munkáról, vitaminokról, a korszerü és olcsó táplálkozásról. Kapnak egy cseppnyi tudományt a diszkertészetből is, hogy otthonukat szépiteni tudják.

Tiz órakor a *tankonyha* várja az új növendékeket. Mesébe illő, olyan szép és a legmodernebb ez a konyha! Minden fehér benne és ragyog a tisztaságtól, a falakon kosarakból virágok omlanak le. A konyha fehércsempés falakkal négy részre osztott, de ezek olyan magasak, hogy átlátni fölöttük. Mindegyik rész berendezése olyan, mintha *egy-egy kis háztartás konyhája lenne.* Van benne tüzhely, alacsony szekrény az edényeknek, amely egyben asztal is, hidegmeleg-vizes mosogató, forgatható szék, mert a haladó házi asszony ülve dolgozik, igy rengeteg erőt tud megtakaritani. Szemben a párhuzamosan elhelyezett kis konyhákkal, dobogón asztal áll, innen irányitja tanárnőjük a munkát. Szorgalmasan, ügyeskedve dolgoznak, nagy az izgalom is, de végül minden jól sikerül. Sok bölcseség van abban, hogy azt kell megenniök ebédre, amit — ők maguk főznek.

Pihenés következik a nagy munka után, fürdés, napozás a játszótéren, tenisz, séta, olvasás. Jó időben kirándulásokat tesznek. *Putnok* környéke maga is szép, lankás hegyeivel, a Sajó völgyével, azután a közeli *Aggtelek, Krasznahorka, Lillafüred, Tapolca* adnak felejthetetlen élményt az ország minden részéből ideseregleti leányifjúságnak.

Már csak pár napig tart a nyári tanfolyam a putnoki gazdasági intézetben, hallgatói rövidesen *hosszabb útra mennek, hazautaznak.* A most még zajos épületek, kert újra elcsendesedik egy időre, kezdetét veszi a nyári nagytakarítás.

Megkérdezem, mennyi ideig tanulnak a rendes növendékek, hogyan élnek itt, milyen a munkabeosztásuk. *Három évig tart a kiképzésük,* — hangzik a válasz, — ezalatt elsajátitják úgy elméletben, mint gyakorlatban a mai küzdő, rohanó életben annyira fontos háztartási, kertészeti, gazdasági ismereteket, megtanulnak főzni, szabni-varrni, kézimunkázni, ezenfelül irodalmat, nyelveket, történelmet tanulnak, gép- és gyorsirást, stb-t. Majd nevetve kezembe nyomnak egy tájékoztatót, színes címlapján a munkára hivó kis harang látszik, — mint mondják ebből részletesen megtudhatok mindent, amire még kiváncsi vagyok.

Jól esett látnom a mai vérzivataros világban ezt a csendben, békében, de egészségesen lüktető életpontot, ahol már régen magukénak vallják azokat az eszméket, célokat, amelyeket ma oly gyakran hallunk biztató szóval *életprogrammul* ajánlani. Megtanitják dolgozni az ifjúságot a családért, az otthonért és ezek összességén keresztül, *a nemzetért.*

L. I. dr.

Uj Magyarság
Telefonszámai: 1-464-20, 1-464-28
1-464-29, 1-444-00

ADOX FOTO
ADOX FÉNYKÉPÉSZETI KFT.
BUDAPEST IV. MÚZEUM KÖRÚT 15

— **Barabás Endre előadása a rádióban.** A magyar rádiónak az európai és magyar sorsproblémákról indított sorozatában július 26-án, vasárnap délben 12 óra 55 perckor Barabás Endre, az Uj Magyarság politikai rovatvezetője tart előadást „Világosság" címmel.

tangó harmónika 80.- P-től
Legjobb gyártmányok, békeminőségben
Sternberg hangszergyár Rákóczi u. 60
GRAMOFON, RÁDIÓ
Kérjen árjegyzéket.

— **Nagy szeretettel fogadták Nagykanizsán a német fogságból hazatért bácskai katonákat.** Nagykanizsáról jelentik: A volt jugoszláv hadseregben szolgálni kényszerült és német hadifogságba került bácskai magyarok nagyobb csoportja érkezett most haza a nagykanizsai állomásra. Itt a vöröskereszt hölgybizottsága fogadta és megvendégelte őket. A hazakerült magyarok elmondották, hogy a németek nagyon jól bántak velük.

— **Hazamehetnek azok a diákok, akiknek szülei Romániában élnek.** A külügyminisztérium az édekeltek tudomására hozza, hogy mindazok a 25 évnél nem idősebb tanulók, vagy diákok, akik Magyarországon folytatják tanulmányaikat, de családjuk, illetve szüleik Romániában laknak, utazási okmányt kaphatnak, hogy szünidejüket (2 hónap) családjuk körében tölthessék. E célból tanintézetüktől igazolványt kell kérniök, amely bizonyítja, hogy tanulmányaikat ott folytatják és hogy családjuk, illetve szüleik nem laknak Magyarország területén. Az igazolványban feltüntetendő a helység neve, ahol családjuk, illetve szüleik laknak. Ezt az igazolványt a lakhelyük szerint illetékes rendőrségnél, illetve főszolgabirói hivatalnál két példányban készült fényképpel kell átadni, amely rendőrhatóság az érdekelteknek a legrövidebb időn belül kiszolgáltatja a román követség vizumával ellátott utazási okmányt.

Faszénfőző
fémköpenybe beépített, tűzálló chamotte P 4.90
PERESZLÉNYI, Bp., VI., Szív-u. 46. Telefon: 129-242.

— **Nemzetgyalázásért hathónapi fogházra ítéltek egy csehbarát lakatossegédet.** Benkő Lajos 26 éves lakatossegéd többek jelenlétében azzal kérkedett, hogy milyen nagy ember volt ő Csehszlovákiában, majd összehasonlításokat tett a magyar és a volt csehszlovák közállapotok között, mégpedig olyan értelemben, hogy szavai a magyarságot becsmérelték, a cseheket pedig dicsőítették. A budapesti büntetőtörvényszék ötöstanácsa hathónapi fogházra ítélte. A Kuria Maday-tanácsa ezt az ítéletet helybenhagyta.

— **A Máv-kórház új igazgató-főorvosa.** A Máv elnöke a Horthy Miklós Máv-kórház és központi rendelő igazgató-főorvosi állását Bakács György dr. egyetemi magántanárral töltötte be. Az új igazgató-főorvos egyidejűleg megbizatást kapott a Máv betegségi biztosító intézet egyéb gyógyintézeteinek központi orvosi ellenőrzésére és irányitására.

Keresztény
ügynököt (nőt)
alkalmazunk
„Nagy kereset ötlet" jeligére BLOCKNER J. hirdetőjébe, IV., Városház-utca 10.

Halálozás

Pusztadaróczi *Dezső* Pál egyetemi hallgató, tüzér hadapródőrmester életének 22-ik évében a szovjetfronton hősi halált halt. Idegen földben, katonai végtisztesség mellett július 3-án temették el.

Hóman Irén július 23-án hosszas betegség után Budapesten elhunyt. Hóman Bálint ny. vallás- és közoktatásügyi miniszter nővérét gyászolja az elhunytban, akit július 25-én, szombaton délután helyeztek széleskörü nagy részvét mellett örök nyugalomra a tassi családi sírkertben.

Özv. szentgyörgyvölgyi *Csupor* Istvánné július 24-én Budapesten elhunyt. Temetése július 27-én, hétfőn délután 4 órakor lesz a Kerepesi-úti temetőben a római katolikus egyház szertartása szerint.

Krauspé Rudolf Máv-főintéző 57 éves korában július 17-én Békéscsabán elhunyt. Július 19-én temették a református egyház szertartása szerint.

Lupescuné és Carol Mexikóban

Bern, július 25.

A „Sie und Er" című svájci hetilap *„Lupescuné nem halt meg, sőt"* című cikkében *kétségbevonja a Lupescuné haláláról szóló hírt.* A cikket két fénykép illusztrálja, az egyik Lupescunét ábrázolja két ölebével, a másikon Lupescuné *Carol* volt román király és *Urdarianu* ezredes társaságában van Mexikóban.

A svájci lap leírja, hogy Carol volt király és Lupescuné egy évvel ezelőtt érkezett Mexikóba. Számtalan bőröndjükkel a Reform-hotelben szállottak meg, ahol *több mexikói titkos rendőr vigyázott rájuk.* Carol és Lupescuné ekkor még senkivel se óhajtott beszélni sem. Lassanként azonban megszokták új környezetüket és beköltözve villájukba, vendégül látták régebbi barátaikat és másokat is. *Ma már fogadásokat adnak és látogatást tesznek Mexikó City társaságának tagjainál.* Nemrégiben fogadást adtak Barbara Huttonnak, a Woolworth-áruházak milliomos örökösnőjének tiszteletére. Ilyen alkalmakkor *Carol, mint figyelmes háziúr, gondoskodik vendégeiről, ő ügyel arra, hogy mindenütt legyenek hamutartók és sose legyen üres a vendégek pohara.* A volt királyt Mexikóban egyszerűen „Sir"-nek szólítják.

Carol nemrégiben a szövetséges kormányok elé tárta azt a tervét, hogy *„szabad román mozgalom" élére kíván állni.* Londonban és Washingtonban azonban tudni sem akartak ilyen mozgalomról. Azóta Carol véglegesen visszavonult a politikától. Mint egyszerű magánember él, de ez az egyszerűség azt jelenti, hogy *feleségével együtt 7 millió dolláros vagyont kezel.* Carolt ma is, akárcsak egész uralkodása alatt, elszakíthatatlan szálak fűzik Lupescunéhoz, éppúgy, mint trónralépése előtt, amikor kijelentette: *nélküle nem tud élni.*

— **Antal István a dorogi bányászok között.** Antal István dr. nemzetvédelmi propagandaminisztert az elmult héten bányászküldöttség kereste fel hivatalában. A bányászok küldöttsége meghívta a minisztert a dorogi munkásotthon önművelő és önsegélyző egyesületének közgyülésére. Antal István miniszter a meghivást elfogadta, s vasárnap reggel Dorogra érkezik, résztvesz a bányászok ünnepi ülésén, azon fel fog szólalni és értesülésünk szerint hosszabb beszédet mond.

— **A képviselőház csütörtökön ülést tart.** A Magyar Távirati Iroda jelenti: A képivselőház július 30-án, csütörtökön délelőtt 10 órakor ülést tart.

— **Őrizetbe vettek három árdrágítót.** Ujvidékről jelentik: Kolarov Tosa felsőkaboli vajkereskedő 10 pengőért adta a vaj kilóját egy budapesti cukrásznak és két ujvidéki tejtermékkereskedőnek, akik aztán még drágábban adták tovább a vajat. A rendőrség Kolarovot és két ujvidéki társát letartóztatta. Mint kiderült, Kolarovék hetenkint mintegy 200 kiló vajat adtak el ilyen módon.

Ballonkabát • Brück
Grói Teleki Pál (Bálvány-) utca 2
Rigler mellett

Havasi gyopár

Irta: Holló Ernő

Kristályos virág, áll a napban,
gyönyörködik a sugarakban.

Szirmait széjjel teregeti,
és színeit meglebegteti,

mint báli hölgy drága ruháját,
csak lobogtatja szép virágát,

pedig szerény ő, hófehérke,
mégis sokan harcolnak érte

a sziklaszirteken keményen,
ijesztgető kő-törmeléken,

ahol testvérként a halállal,
a ragyogó szépsége szárnyal,

vad mélységek fölött, honnét csak
a természetnek papja láthat

áll s míg visszhangot ver a mélység,
szirmaiban nem a kevélység,

de a büszkeség őrzi várát
s ha szó hagyhatná el virágát,

azt mondaná: ez ám az élet,
nem a cifrázott kerítések

alatt, ékes virágágyakban,
hanem itt a tetőn, a napban,

hol fenyőfa, más virág sincsen,
s egy oltalmazó van csak, Isten.

MÜLLER RÁDIÓ
V. VILMOS CSÁSZÁR-ÚT 60. T. 123-088
JAVITÁS + RÉSZLET + CSERE

— **Meghalt Král Ferenc vasúti főintéző, akit egy potyautas leszúrt.** A Máv-kórház igazgatósága bejelentést tett a főkapitányságon, hogy a kórházban meghalt Král Ferenc vasúti főintéző, akit egy héttel ezelőtt a Keleti-pályaudvaron egy potyautas leszúrt. Král Ferenc a pályaudvar forgalmi irodájában teljesített szolgálatot és így került eléje Lindtner Ferenc 21 éves bőrdiszműves, akit a békéscsabai vonatról szállítottak le, mert elhasznált vasúti jeggyel, potyán akart utazni. A potyautas gorombáskodni kezdett és mikor Král rendreutasította, bicskát rántott és hasbaszúrta a főintézőt. Lindtner Ferenc szándékos emberölés bűntette miatt kerül majd bíróság elé.

— **Elítélt árdrágítók.** Az ipolysági törvényszék árdrágítók felett ítélkezett, akik krómtalpat a megállapított áron felül 38 pengőért adtak el. Az anyagot egy budapesti zsidó bőrkereskedő szállította az ipolysági cipészeknek. Schwarz Farkas budapesti bőrkereskedő a talpat a megállapított 15 pengő helyett 30 pengőért adta el az ipolysági cipészeknek, ezek pedig 38 pengőért adták tovább. A bíróság Schwarz Farkast két és félévi fegyházra, 3000 pengő pénzbüntetésre és iparának megvonására, Gyurkó János ipolysági bőrkereskedőt nyolchónapi börtönre ítélte. A többi hat vádlottat pénzbüntetéssel sujtotta a bíróság. Az elítéltek fellebbeztek.

— **Halálos ítélet Sepsiszentgyörgyön.** Sepsiszentgyörgyről jelentik: Ez év június 15-én Veres Árpád és Fehér Imre gelencei lakosok az erdőben borzalmas kegyetlenséggel meggyilkolták Péterfi József tizenegyéves fiút, akitől elvettek 380 pengőt, amit a kisfiú az erdőben tartózkodó apjának vitt. A sepsiszentgyörgyi törvényszék most tárgyalta az ügyet és Veres Árpádot halálra, Fehér Imrét pedig tizévi fegyházra ítélte.

Földalatti szellemek

Nehézkes, földalatti szellemek,
alaktalan alakban, vaksi szemmel,
felszállnak hozzám. Reszkető kezemmel
elérhetem gomolygó testüket.
Óriássá nőnek meg fölöttem;
bűvöinek szóval, tettel, babonával,
belőlem nőtt gonosz, forró csodával,
gyötrő álmokkal, tehetetlenséggel.
Előzni őket nem tudom egészen,
csak harcolok szálló alakjuk ellen;
de annyi itt a visszatérő szellem,
meg kell, hogy adjam sorsomnak magam.
Ilyen vagyok, ez lettem, ez a sorsom:
felemás ember, tévelygő bolond,
a föld alattam tántorgó korong,
tüzes lávával elborított kéreg.
De néha jók hozzám a szellemek,
egy percre békén hagynak, földbe szállnak,
szétnyílik a kísértő szellempárnak,
akik lebuknak s búcsút intenek.

Debreczeny Lilla

AUGUSZTUS 1-TŐL ÚJRA VAN HELY
a Mártonhegyi gyermeküdülőben
Közismert elsőrangú ellátás és felügyelet. — XII., Bürök-u. 27. A Svábhegy déli lejtőjén. Tel.: 166-663

HITEL
NEMZETPOLITIKAI SZEMLE

A júliusi szám tartalmából:

JAKÓ ZSIGMOND:
A magyarság életrajza.

OTTLIK LÁSZLÓ:
„Pax britannica."

ERDEI FERENC:
Parasztságunk legújabb alakulása.

MAKKAI LÁSZLÓ:
Északerdély nemzetiségi viszonyainak kialakulása.

*

Gyulai Pál a magyar-román viszonyról 1851-ben. — Földbirtokpolitika és magántulajdon. — Országos példa: az E. M. G. E. — „Március."

SZEMLE:
GUOTH KÁLMÁN:
Magyar középkor.

Előfizetés egy évre 10 P. Egyes szám ára 1 P. Szerkesztőség és kiadóhivatal Kolozsvár, Mátyás király-tér 5. sz. I. em. Postacsekk 72.809. Megjelenik minden hó 15-én.

Rendelet a tankönyvkereskedelem szabályozásáról

A Magyar Távirati Iroda jelenti:

A Budapesti Közlöny vasárnapi számában megjelent a kereskedelmi és közlekedésügyi miniszter 93.900/1942. számú rendelete a könyvkereskedők tankönyvvel való ellátásának szabályozásáról. A rendelet szerint kereskedő tankönyvet kizárólag olyan kereskedő részére szolgáltathat ki, aki az erre a célra előírt névjegyzékbe fel van véve, kivéve a közvetlen fogyasztó számára való eladást. A rendelet részletesen előírja, hogy a kereskedelmi és iparkamarák által összeállítandó névjegyzékbe való felvételt kik és hogyan kérhetik.

REFRACTIO
Szemrésbe illeszthető láthatatlan contact szemüveg
FERENCIEK TERE 1. Nem üveg! Törhetetlen!

— **A vitézi rend, a tűzharcosok és a** nemzetvédelmi keresztesek nemzetvédelmi egyesülete országos vezetőségi értekezletét a miniszterelnök részvételével július 28-án, kedden déli 12 órakor tartja a vitézi rend székházában (Budapest, IV. Váci-utca 62—64, közgyülési terem). Öltözék: kismagyar vagy sötét utcai ruha. Tárgysorozat: 1. Magyar Hiszekegy. 2. vitéz Igmándy-Hegyessy Géza ny. altábornagy, országos elnök megnyitója és jelentése. 3. Kállay Miklós miniszterelnök beszéde.

— **Távesküvő Dejtáron.** A dejtári anyakönyvi hivatalban Luspay Ilona, Luspay Kálmán igazgatótanító, zeneszerző leánya távházasságot kötött a keleti fronton harcoló vőlegényével, Gallai Antal zászlós, drégelypalánki tanítóval.

Most
könnyen vehet
Ferda Manyinál

— **Elsikkasztotta a hadbavonultak pénzét egy román jegyző.** Bukarestből jelentik: A román belügyminisztérium felfüggesztette állásától Taurel Áron alsófehérmegyei, szentbenedeki körjegyzőt, mert kiderült róla, hogy a hadbavonultak pénzsegélyének egy részét rendszeresen sikkasztotta. A jegyző kezén 70.000 lej tűnt el.

REFRACTIO
Minden szemüvegért egyéves irásos jótállási
Ferenciek-tere 1.

— **Bácskai gyermekek újabb csoportja érkezett Budapestre.** Az egyesült női tábor nyaraltatási akciója során újabb kétszáz főből álló bácskai gyermekcsoport érkezett a fővárosba. A pályaudvari fogadtatáson megjelent Homonnay Tivadar főpolgármester és felesége, aki egyben az egyesült női tábor országos elnökét is képviselte, valamint többen a női tábor vezetőségi tagjai közül. A bácskai gyermekek a székesfőváros vendégeiként huzamosabb időt töltenek Budapesten.

Megjött a talpbőr

Nagy Béla vegyeskereskedő a telepen, de most, hogy beütött a háborus világ, sok egyéb tisztséget is akasztottak a nyakába. Igy lett ő talpbőrelosztó. Az előljáróság kitüntetésnek mondta, mert az ilyesmit csak talpig becsületes emberekre lehet bízni, de neki szegénynek csak a gondja, baja gyült meg vele. Mert ember legyen a talpán, aki azt a sok igényes elégedetlent kielégíti. Az emberek soha sincsenek megelégedve semmivel. Ismeri már őket. Ki is ismerné, ha a bótos nem. Most aztán, hogy válogatni se lehet, hanem kinek-kinek be kell érnie azzal, amit kezébe nyomnak (mert jegyre megy a játék), az Isten se bír közöttük igazságot tenni.

Magam is, mint szürke igénylő nyitok némi rést a bolt üvegajtaján. Csak akkorát, amin beférhetek, mert a vásárlók egészen az ajtóig szorongtak. Mind beszél egyszerre, csak Béla bátyám hallgat a pult mögött és sebesen hajlong hol ide, hol oda elszánt hősiességgel. Hullámos fekete haja szeme közé csüng, erősen izzad, de a talpvágó kés is fürgén serceg a bőrön. Cudarul körülállják. Csodálom, hogy lát valamit, mert ezek ugyancsak elfogják a világosságot.

Mellettem két asszony alkuszik egy cipőre, amit jegy nélkül adnak. Szarvastanyai mindkettő. Jani, a segéd védené a cipő igazát, de kutyaszorítóba kerül, annyira szirénázik a két kofa. Közben az egyik ugy forgatja a csinos, magassarku női cipőt az ujjai közt, mintha szalonnát sütne.

— Juliskának ez jó lenne, csak nagyon drága, aztán kicsit nagy, de maj belenő. Antilopp ugyan jobb lenne. No adja tizennyolcért!

— Nem lehet. Szabott árak vannak, mi nem adhatjuk olcsóbban.

— Nem a fenét. Maguknál minden olyan méregdrága, — duzzog az asszony.

— Hiába, most ilyen a világ.

— Hiszen tudom én azt. Mindig csak a szegény ember issza meg a levit. Az éhen halhat, mer ugyis sok van belőle.

De erre Béla bátyám is felúti a fejét:

— Maga örökké siránkozik, pedig kalácsot süt és sonkát füstöl, amikor a városban kukoricakenyéren tengődnek s tiz deka marhahusért állnak sorfalat, mégsem jajgatnak annyit, mint maguk.

Az asszony elszégyeli magát s idegesen forgatja a cipőt.

— Mit gondol, jó lesz ez a topán a lányomnak? — fordul Janihoz.

— Hány éves a lánya?

— Tizenkettő.

— Aligha — s elneveti magát. En is mosolygok magamban. Tizenkét éves gyereknek magassarku cipő, még hozzá negyvenkettes.

Béla bátyám szótlanul méricskéli a bőrt. Mögötte egy férfi áll a polcnak támaszkodva. Sejtem, hogy az is vásárló, de olyan hanyag tartással támaszkodik ott, mintha hivalkodni akarna valamivel. Talán azzal, hogy neki baráti vagy Isten tudja, milyen felsőbbrendüségi alapon joga van kiemelkedni a tömegből a pult mögé. E mellett mindenbe beleüti az orrát. Nagy tudálékosan hűti le az elégedetlenkedőket.

Most egy csizmás öregasszonyt tanit a törvényre, akinek éppen mérnek:

— Nem kap ám csak egy kvadrátot a fejelésre.

— Ne bolondozzon, hát az csak fél csizmára elég. Igaz ez, Nagy úr?

— Igaz, igaz — bólogat Béla bátyám s szótlanul tovább űzi izzasztós mesterségét.

— Látja, mit mondtam?!

— De az nem lehet.

Akár lehet, akár nem, csak cipőre utalnak ki fejelést, csizmát nem ismernek.

Béla bátyám már kezébe is nyomja a kiszabott bőrt.

— Jöhet a következő — és már vág, mér ujra.

Az uj igénylővel is baj van, mert az vastag talpat szeretne, és női cipő talpalására szól az utalványa. Duzzog egy darabig, beletörődik.

A községi kondásgyerek anyja jön most sorra. Azzal áll a pult elé, hogy jó talpat adjanak a fiának, mert a jegyző úr is azt üzente. Sokat kell neki járni, hát ne kopjon olyan könnyen.

Béla bátyámban megvan minden jóakarat s lekanyarit a legvastagabból. Az asszony erre duzzogva félrehuzza a száját:

— Ej, minek az a vastag, inkább vékonyat adott volna, az erősebb. Mindig a legrosszabbat adja.

Béla bátyám szegény azt se tudja, hogy hozzávágja-e a talpat az asszonyhoz, vagy elsirja magát. Nem teszi egyiket se, csak maga elé dohogja:

— Maguk között aztán igazán nem lehet igazságot tenni.

Végre én is sorra kerülök, de eszembe jut, hogy még egyebet is kellene vásárolnom, s igy megvárom, mig az utolsóval is végez.

Az a férfi marad utoljára, aki a pult mögött támaszkodott. Mikor Béla bátyám leméri az adagját, az ember ravaszul rákacsint:

— Tetejezd már meg abból a fejelésre valóból.

Egyszerre világos előttem, miért korteskedett ez az előbb ugy kézzellábbal. Béla bátyám tagadólag rázza a fejét:

— Nem lehet, pajtás.

— De hiszen mennyi maradt még.

— Azzal számolnom kell.

Pöttömnyi lányka nyit be a csilingelő ajtón. A szomszéd Tóth bácsi kis unokája. Béla bátyám hozzáfordul s a faképnél hagyott ember ismeri barátját, tudja, hogy itt számára már nincs üzlet, hát távozik. Szégyenkezve köszön, Béla bátyám viszonozza, aztán, mintha semmi se történt volna, a kislányhoz hajol:

— Mi kell, Ildikó?

— Mustárt tessék adni.

— No, hogy már valaki egyebet is visz, mint cipőtalpat — s megkönnyebbülve nevet a szemem közé.

Szeberényi Lehel.

Egy orvos feljegyzései

A pálya kezdetén

Nem egyszer *előfordul* az ember életében, hogy amikor nagyon megelégedett önmagával, amikor úgy érzi, hogy valamely cselekedete általános elismerésre jogosult, mint derült égből a villámcsapás éri egyszerre az a tudat, hogy tévedett. Különösen a pálya kezdetén van ez igy. Egyik jóbarátom németajku községbe került középiskolai tanárként. Első óráján a fegyelemről beszélt. Elragadta a lendület. Beszélt, magyarázott egy órán keresztül. A kis sváb diákok feszült figyelemmel hallgatták az előadást. Az óra végeztével a tanár, akit meghatott a diákok fegyelmezettsége, érdeklődése, figyelme, önmagával is nagyon megelégedetten szólította fel a tanulókat, hogy akinek kérdezni valója van, tartsa fel a kezét. Értelmes szemű kisdiák jelentkezett s ezt kérdezte: „Donár ua gérem mi asz a fetyelem?"

Orvosnövendék koromban az elme- és idegklinika ambulanciáját vezető tanársegéd egy beteg megvizsgálását bizta rám. Komoly képpel kezdtem a vizsgálathoz. Már a vizsgálat elején feltünt, hogy a beteg jobb pupillája „nem reagál", vagyis fényre nem szükül. Az inreflexek kisfoku fokozódásán kivül egyéb eltérést nem találtam. A jobb szem állapota azonban izgatott. A tanársegéd azt mond'a, hogy egyszerü „neurasthenia"-ról van szó s ime a „jobb pupilla nem reagál". Ne siessük el a dolgot, — gondoltam magamban s bevittem a beteget a sötét kamrába. Ott vizsgálgattam tovább a pupillákat. A bal pupilla szépen összeszükült a fény hatására, a jobb pupilla azonban nem, illetve, mintha időnként egészen parányi összehuzódást végzett volna. Kikérdeztem a beteget minden előző betegségére nézve. Kissé sértődötten válaszolt „nem"-mel, amikor az iránt érdeklődtem, hogy gyermekkorában nem ejtették-e a fejére. Félórás vizsgálat után jelentettem vizsgálataim eredményét a tanársegéd urnak: „Functionálisan fokozott reflexek, a jobb pupilla nem reagál!" A tanársegéd ez utóbbi megállapitásomra felkapta a fejét, majd maga kezdte vizsgálni a beteget. Ahogy háttal állt felém, észrevettem, hogy időnként meg-megrándul a válla, mintha nevetést fojtana magába. Nem tudtam, mire vélni a dolgot. Rövid vizsgálat után kiküldte a beteget a szobából, s amikor egyedül voltunk, igy szólt hozzám: „Milyen következtetést von le, kartárs ur, abból a megállapitásából, hogy a beteg jobb pupillája nem reagál?" Éreztem, hogy nyeregben vagyok. A beteg kiküldése is azt jelentette, hogy helyes a kórismém. Nem szükséges, hogy tisztában legyen bajának sulyosságával. Büszkén kezdtem felsorolni az elváltozást okozható lehetőségeket. Türelmesen meghallgatott, majd igy szólt: „Egy lehetőséget kifelejtett, kartárs ur!" — „Melyiket?" — kérdeztem nyilván kissé bamba arckifejezéssel, mert a tanársegéd ur harsogó nevetés közben felelte: „Azt, hogy a beteg jobb szeme üvegből van!"

Dr. Hevesy Iván

Egy zongoratanárnő titokzatos öngyilkossága

A Gömbös Gyula-ut sarkán szolgálatot teljesitő rendőrt megszólította egy férfi és dr. Győri János tanár néven mutatkozott be. Elmondotta, hogy táviratot kapott Balatonföldváron nyaraló sógorától, Jankovich Ferenc irótól. Sógora arra kéri a sürgönyben, *azonnal menjen a Kékgolyó-utca 2-b. sz. alatti házban levő lakására, amelyet Horn Margit zongoratanárnőnek adott ki albérletbe, mert a tanárnővel titokzatos esemény történik.*

A rendőr a tanárral rögtön a Kékgolyó-utcai házba sietett. A házfelügyelő elmondotta, hogy egész nap nem látta Horn Margitot, de ő ugy tudja, hogy a zongoratanárnő napok óta nincs otthon. Megemlitette azt is, *néhány nap óta egy férfi arra figyelmeztette őt, hogy figyelje a zongoratanárnőt.*

A rendőr lakatost hivatott, behatoltak a lakásba és az elsötétitett hálószobában *az ágyon holtan találták Horn Margitot.* A rendőr jelentésére a főkapitányságról rendőri bizottság ment a Kékgolyó-utcai lakásba és megállapitotta, hogy a zongoratanárnő megmérgezte magát. Az éjjeliszekrényen kiüritett veronálos üvegecskéket és egy papirlapon bucsusorokat találtak. A 32 éves tanárnő a következőket irta:

„Az élet nem adott nekem semmit, tehát nincs értelme, hogy tovább próbálkozzam, inkább a csendes halált választom."

A házfelügyelő előadása szerint a tanárnő napokkal ezelőtt közölte vele, hogy nyaralni megy. Ezért nem tünt fel neki, hogy napok óta nem látta. A rendőrség megindította a nyomozást a titokzatos öngyilkosság hátterének földerítésére és keresi azt a férfit, aki a házfelügyelő figyelmét a zongoratanárnő szemmeltartására fölhivta.

Erdélyi esetek

Bede Jób

a századeleji magyar zsurnalisztika egyik kiválósága a kolozsvári ref. kollégium diákja volt. Már ott kitünt iróí tehetségével. Mikor az egyetemre került, csakhamar odahagyta az alma matert és végleg ujságiro lett. Legnagyobb boszúságára édesapjának, a szilágysomlyói konzervatív kispolgárnak, aki nem sokat tartott a „skriblerek" mesterségéről és azt szerette volna, hogy fia ügyvédi vagy orvosi diplomával térjen haza szülővárosába.

Bede Jóbnak a kolozsvári lapokban megjelent színes és intelligens irásai megragadták dr. *Légrády Imrének*, a *Pesti Hirlap* kitünő érzékü főszerkesztőjének a figyelmét és jelentkezésekor készséggel besorozta őt redakciójának tagjai közé. Itt erőteljes vezércikkeivel, színes parlamenti tudósításaival és élénk turf-karcolataival tüntette ki magát. Jólfizetett munkatárs volt, de könnyelmű, bohém természetével elszórta a pénzt és mindig pillanatnyi pénzzavarban volt.

A P. H. abban az időben ellenzéki magatartást tanusitott báró *Bánffy Dezső* kormányelnökkel és pártjával szemben. A harcnak Bede Jób volt a hivatott iródeákja, aki különben erdélyi ujságiró korából alaposan ismerte a dobokai vaskezű főispánt. Ezek az éles cikkek meglehetős visszatetszést keltettek a pártban és Bánffy Dezsőnek sok példálódzgatást kellett elszenvednie hívei részéről, miért nem hallgattatja el Bede Jóbot, hiszen mint szilágysomlyói képviselőnek hátha módjában volna az ott élő hozzátartozók révén leszerelni a fránya tollforgató támadásait.

Mikor Bánffy Dezső legközelebb leutazott a kerületébe és *Zobel Lipóttal*, a szabadelvü párt somlyói elnökével, a nyugdijba vonult budapesti postaigazgatóval, megtárgyalta az aktuális kérdéseket, szóbahozta a Bede ügyét is.

— Kérlek, Lipikém — szólott —, ez a Bede Jób, aki somlyói fiú és úgy értesültem, hogy az édesapja itt él, sőt nekem egyik hűséges választóm, erős cikkekben támad engem és a pártomat. Magam valahogy kibirom ezeket, de a párt zokon veszi, ezért megkérnélek, beszélj az édesapjával, hátha némi mérsékletre tudná birni...

Másnap már ott is volt Zobel Bede Jób apjának kis kocsmájában és közölte a gazdával a kegyelmes úr óhaitását.

— Kérem, én meg fogok tenni minden lehetőségest — volt az öreg válasza. Meg is irta nagy óvatosan a levelét a pesti redakcióba a fiának és nyomban beutazott Kolozsvárra az osztrák-magyar bank fiókjához, ahol pár ezer porona megtakaritott pénzét kamatoztatta. Neki ugyanis elvei voltak, pénzét csak a legszilárdabb intézetben helyezte el. Ezúttal azonban nem növelni akarta a betétet, ellenkezőleg azt kérte, hogy az egész tőkéjét adják ki neki. Az összeg nem volt különösen jelentős, de ezért a banktisztviselő mégis megkérdezte:

— Mi az, hát mért viszi el tőlünk a pénzét?

— *Jaj, kérem* — válaszolt a kérdezett —, *nincs nekem semmi bizalmam egy olyan kormányban, amelyik már az én fiamtól is megijed...*

Brassai Sámuel

nagyhirű polihisztorunk rajongott a zenéért. Háza találkozója volt a város legkiválóbb muzsikusainak, akik pompás Bösendorfer-jén szívesen szórakoztatták őt a zeneköltészet régi, meg új remekeivel. Ismerte Európa valamennyi zenei nagyságát és aki közülük Kolozsvárra jött koncertezni, nem mulasztotta el a nagy zenebarát és érdekes tudós meglátogatását.

Herman Ottó, a szintén nagyhirű természettudós, aki fiatal éveiben mint asszistens dolgozott Brassai Sámuel mellett és nála is lakott a füvészkerti pavillonjában, sok szeretettel beszélt az itt töltött éveiről. Tőle hallottam, amint jóizűen elmondta *Litolff Henry* látogatását Brassai kerti lakásában.

Litolff, a londoni származású, de franciává vedlett zongoravirtuoz, komponista és a nevéről elnevezett braunschweigi zeneműkiadó cég megalapitója, a múlt század hetvenes éveiben koncertúton volt és Kolozsvárra is elkerült.

— A hirneves francia zenetitán — mondotta Herman Ottó — nagy sikert aratott és vacsorára vendégünk volt. Brassai nagy figyelemmel igyekezett mindent jól feltálaltatni a kiváló vendégnek. Nagyon kedélyes este volt ott a füvészkerti lakban. Litolff forró francia hévvel muzsikált és látható elvezettel költötte el a trakta izes erdélyi fogásait. Másnap reggel Ábris a székely szolgank és mindenesünk, imigyen állított be hozzám:

— Mégis csak sok mindenféle nációja van a világnak!

— Miért mondod Ábris?

— Hát instálom a tekintetes urat, mikor tegnap este a pástétomot ették, az a francia háromszor is kiszaladt a konyhába, belenyuit a szájába és szemem láttára kitette mind a harmincket fogát a tenyerére, megmosta kefével, visszatette, bement és tovább evett. Ha pedig instálom, magamforma szegény székely embernek fájdul meg a foga, elmén Póka borbélyhoz, az meg a fájós fogánál fogva háromszor is körülhurcolja, hogy szikrát hány a szeme, a tetejébe pedig még ötven krajcárokat is megvesznek rajta. Miért nem jutott a szegény székelységnek is olyan kijáró fog?...

A Grand kávéház

volt a kolozsvári művészvilág találkozó helye. A bohém asztalnál egybegyült színészek és ujságirók egyszer a változatosság okáért hazugságversenyt rendeztek. Az nyeri a dijat, aki a legnagyobbat löditja. *Malonyai Dezső, Iványi Jenő* és *Bede Jób* már elmondták a maguk pályázati münchauseniádját, amikor *Fekete Nagy Béla*, a későbbi alpolgármester kezdett bele a saját esetébe.

— Tavaly, mikor New Yorkba utaztam — mondta — és Hamburgból kiindult velünk a gőzhajó, egy utasunk a tengerbe ugrott. Mentőövet dobtak utána, de nem fogadta el, hanem tovább uszott a hajó mellett... Másnap már el is felejtkeztünk róla, de mikor kinéztünk a tengerre, láttuk, hogy még mindig ott karol a hajó nyomában. Mit cifrázzam a dolgot, hét napig uszott a hajó mellett, végül is velünk együtt érkezett meg New Yorkba..

Az asztalfőn különös mosollyal hallgatja az eseteket *Hegyesy Vilmos*, a *Kolozsvár* szerkesztője. Most evilkére mögül mintha élesebb villanás sugároznek az elbeszélő fele.

— Mit nevetsz, kérlek, talán nem is hiszed? — kérdi F. Nagy Béla.

— *Már hogyne hinném, fiam* — válaszol —, *csak azt nevetem, hogy milyen csodálatos a véletlen. Az az uszó ember én voltam!*

A hazugságverseny győzteséül nyomban Hegyesy Vilmost kiáltotta ki a zsüri.

Barcsay Domokos

az egykor „fejedelem" néven becézett, rendkivül szellemes és jókedvü mókacsináló erdélyi mágnás, ha szerette is a nagy eszem-iszomokat, de az már nem volt inyére, hogy az ilyen társas lakomákat tósztokkal zavarják. Nagy meglepetést és derültséget keltett, mikor a kolozsvári uri kaszinó egyik ünnepi bankettjén, még mielőtt a pohárköszöntők árja megindult volna, felállott és igy szólott:

— *Uraim, kedves barátaim, a pohárköszöntő csak két embert érdeket, azt, aki elmondja és azt, akire mondják. A többiek unják. Ezért bátorkodom inditványozni, hogy aki fel akar valakit köszönteni, hivja ki a szomszéd szobába, ott mondja el neki, ami a szivén van, a másik mindjárt válaszolhat neki, minket azonban hagyjanak békében...*

Az ötletet megkacagták, de fogantja nem lett, ez a bankett se mult el tósztok nélkül, sőt Barcsay Domokost se hivta ki a másik szobába *Óváry Kelemen* egyetemi tanár, aki elmés riposzttal védte meg a tósztot és éltette Barcsayt.

P. B.

FERENC JÓZSEF KESERŰVÍZ

Az Anjouk temploma és Mátyás palotája Visegrádon

— A régészeti ásatás olyan, mint a detektivmunka. Apró, jelentéktelennek látszó adatokat gyüjt hangyaszorgalommal, hogy a sok kis szürke, önmagukban semmitmondó mozaikszemcsékből összeállitsa a mult színes, beszédes képét. Vagy egyszer, egy művészi ihlettségü pillanatban egyetlen éles meglátással betekint a bonyodalmak birodalmába és máris a maguk rendjében látja a dolgokat — igy beszél a tudós kutató a verőfényes visegrádi délelőttben.

Igy fedezte fel Schulek János müépitész, egyetemi tanár 1936 december 31-én Visegrádon az Anjouk templomát és Mátyás király csodálatos palotáját, amelyről Oláh Miklós esztergomi érsek a csodálat és elragadtatás hangján irt négyszáz évvel előbb, 1536-ban.

Hogyan történt a felfedezés?

Schulek János a romok között járva, egyik gyümölcsöskert magas támfalát botjával megkopogtatta. A kongó hangból arra következtetett, hogy ott feltárásra érdemes anyagot talált. Fölfedezéséről értesitette a Müemlékek Országos Bizottságát és nemsokára megindultak a feltárások. Eleinte lassan ment a munka, a legutóbbi sikerek azonban a kormány messzemenő anyagi támogatását eredményezték.

A napfényre került apróbb értékes müemlékeket az ősszel a Kormányzó Ur vadászkastélyában állitották fel. A nagyobb mükincsek mellett igen érdekesek és felbecsülhetetlen értékűek ezek a kisebb darabok is. A magyar renaissance kultúrája és művészete tárul fel az épségben felszinre hozott szikladarabokban, szobrokban, oszlopfőkben. Sárkány-oroszlánfejes oszlopok, angyalszobrok vannak köztük és keskeny bevágású kődarabok, amelyeken a régi vitézek kardjukat élesitették.

Mátyás szökőkutjából bor is folyt

A nagyobb darabok közül legérdekesebb és legértékesebb Mátyás király szökőkútja. Oláh Miklós szerint bor is folyt belőle ünnepélyes alkalmakkor:

„Hollós Mátyásunk parancsára győzelemünnepek alkalmával a szökőkútból bor folyt, még pedig hol fehér, hol vörös. A bort feljebb a hegy tövében töltötték ügyesen a csövekbe."

A szökőkút az úgynevezett diszudvar közepén foglal helyet. Innen körüljárva megtekintjük a már régebben feltárt Anjou-korbeli templom maradványait. A romokban fölfedezhetők Mátyás király korának épitészeti alkotásai is.

A palota teremsorában úgyszólván minden kő, minden oszlopfej külön müremek. Finoman faragott gyámkövek. Oszlopok, késő gótikus hálóboltozatok sorakoznak egymás mellett nagy változatossággal. Nem csoda, ha Oláh Miklós igy lelkendezik leirásában:

„Ahány országot bejártam, sehol sem láttam hasonló diszitésü épületeket, egyedül Lutétiában, a párisiak városában, azon a helyen, amelyet általában parlamentnek mondanak."

*

Menjünk vissza a szökőkúthoz, nézzük meg alaposabban. Hatalmas, vörös márványlapokból áll. Alapzatát teljes egészében sikerült összeállitani. A nyolcszögletben összefutó oldallapokból azonban egyelőre csak hármat találtak meg. Ezek tökéletes épségben vannak meg Hollós Mátyás pecsét-cimerével, a cseh király álló oroszlánjával és a Hunyadiak beszterci oroszlános cimerével. Kétségtelen, hogy ez a mesébe illő, borfolyató szökőkút a legszebb és legnemesebb középkori olasz alkotások közé sorozható. Bizonyára a Mátyás udvarába meghivott olasz művészek készitették. A mütörténészet egyik fejezete ismét értékes adatokkal fog gazdagodni ennek a ritka mükincsnek a leirásával.

*

Visszamegyünk a hajóállomáshoz. Mindenfelé földhányás, talyigák szerszámok, — nagy lendülettel folyik a további feltárás munkája. Most azt a csatornát tárják fel, mely a hegyi forrásból a diszudvar szökőkútját táplálta.

Nem messze a hajóállomástól, a Salamon-torony falában emléktábla hirdeti a dicső mult nagy eseményeit:

„Itt kötött békét 1325-ben Kázmér lengyel király a cseh királlyal és a német lovagrenddel."

„E várban vette el Róbert Károly 1320-ban Erzsébet lengyel királylányt."

„A lengyelek itt fogadták trónörökösül Nagy Lajost, itt volt a lengyel korona az ő idejében."

Megilletődve olvassuk a feliratokat. A hatszáz évvel ezelőtti dicső mult emléke üzen bennük. A hatszáz éves magyar vár a nagy Mátyásról mesél. Lent méltóságteljesen hömpölyög a magyar Duna. Elmulik ujabb hatszáz év és a Duna ugyanolyan méltósággal viszi hátán a magyar hajókon a magyar dicsőséget és mesél a halhatatlan **Mátyásról, az Igazságosról.**

Nagy Zoltán.

Olaszország uralkodója és népe

A *Pesti Hirlap* megemlékezett azokról a hazafias tüntetésekről, amelyek szerte Olaszországban a királyt, Badoglio tábornagyot és a pillanatnyilag megrendült leiki egység helyreállítását ünnepelték.

Az olasz nép tántorithatatlan hűsége a Savoyai uralkodóházhoz olyan történelmi mélységekben gyökerezik, hogy azzal mindenkinek — barátnak és ellenségnek egyaránt — számolnia kell.

Ebből az alkalomból érdekesnek tartjuk, nagyrészt a Góthai Almanach nyomán, némi szemelvényt nyujtani olvasóinknak az uralkodóház eredetéről és jelenlegi tagjairól, valamint magáról az olasz népről.

A katolikus vallásu Savoyai uralkodóházat 1032-ben alapitotta a „fehérkezü" I. Umbertus, Saubaudia grófja.

A mostani uralkodó: III. Viktor Emmánuel őfelsége 1869 november 11-én született Nápolyban, I. Umberto olasz királynak Margherita savoyagénuai hercegnővel 1868 április 22-én kötött házasságából. I. Umbertót, a szigoruan alkotmányos szellemben uralkodó királyt egy Angelo Bresci nevü anarchista 1900 julius 29-én Monzában agyonlőtte. III. Viktor Emmánuel király tehát 43 éve ül őseinek trónján. Cime: Olaszország és Albánia királya, Etiópia császára. Kiváló régipénz-szakértő s mint ilyen, immár 40 éve szerkeszti a Corpus nummorum Italicorum cimü tekintélyes könyvsorozatot. Az uralkodó az oxfordi egyetemen magánjogból doktorátust szerzett. Ezenkivül díszdoktora a philadelphiai, kairói, bolognai, római és nápolyi egyetemeknek is. A svéd hadsereg tábornoka, a Nagy Lajos nevét viselő 6. honvédgyalogezredünknek tulajdonosa.

Elena montenegrói hercegnővel 1896 október 24-én kötött házasságot Rómában. Felséges hitvese a római egyetem orvosi karának díszdoktora.

Közismerten példás házasságukból öt gyermek született: Jolanda hercegnő (férjezett Carlo Calvi di Bergolo grófné), Mafalda hercegnő (férje az evangélikus vallásu Fülöp hesseni herceg), a trónörökös: Umberto piemonti herceg, Giovanna hercegnő (III. Borisz bolgár király hitvese), végül Mária hercegnő (Lajos bourbon-pármai herceg neje).

A most 39 éves Umberto trónörökös 1930 január 9-án vette nőül Mária-José belga királyi hercegnőt. A trónöröksparnak négy gyermeke van: egy fiu (Viktor Emmánuel nápolyi herceg) és három leány (Mária-Pia, Mária-Gabriella és az alig félesztendős Beatrice hercegnők). A trónörökös Olaszország tábornagya, a nápolyi, páviai, bolognai és turini egyetemek diszdoktora.

A trónörökösnek atyai ágról unokatestvére volt a mult év március 3-án angol hadifogságban elhunyt Amedeo aostai herceg.

*

A tulajdonképpeni Olaszország 31.200 négyszögkilométer kiterjedésü; lakosainak száma 1942 julius 1-én 45,387.000 lélek volt. Az ország vallási megoszlása mondhatni teljesen egységes, minthogy a népesség 99.6 százaléka római katolikus; a fennmaradó 0.4 százaléknak kétharmada (kb. 100 ezer fő) evangélikus, egyharmada (kb. 4 ezer fő) pedig zsidó, stb.

Külföldön körülbelül 9 millió olasz él. 1940-ben 11 ezren vándoroltak ki az országból, ezzel szemben a visszavándorlók száma 61 ezer fő volt. A természetes népmozgalom az utóbbi években 10 ezrelék körül mozgott.

Az országnak két „milliós" városa van: Róma és Milánó; ezeken kivül még 20 más városban találunk százezernél több lakost. Ez utóbbiak közül a legjelentősebbek Nápoly (860 ezer), Génua (625 ezer) és Turin (623 ezer lakossal).

Olaszország buzatermelése 1940-ben 71 millió, tengeri termelése 34 millió, cukorrépatermelése 52 millió, burgonyatermelése 32 millió métermázsát tett ki. Jelentős még a bortermelés (30 millió hektoliter), az olivaolajtermelés (másfélmillió hektoliter), a rizstermelés (9 millió mázsa), végül a narancs- és citromtermelés (hetedfél millió mázsa).

Vasércből (1939-ben) 948 ezer, vaspiritből 978 ezer, szénből több mint 3 millió, kénércből két- és negyedmillió, konyhasóból 683 ezer tonna volt a bányászat eredménye. Ezenfelül még 20 millió köbméter földgázt is kitermeltek. (r.—a.)

A „Do-készülék" a háboru uj fegyvere!

A fegyvertechnikának igazán termékeny talaja a háboru. Kézenfekvő okokból a mai nagy világháboru négy éve alatt a haditechnika többet haladt a fejlődés utján, mint a két világháboru közötti husz év alatt.

„Nekünk katonáknak — irta egy alkalommal Napoleon egyik tábornokának — egy napi háboru felér egy évig tartó békegyakorlat tapasztalataival." Hasonló a helyzet a haditechnika tekintetében is. Azok a fegyverek és harci eszközök, amelyeket egykor, a háboru előtt a békegyakorlatok tapasztalatai és egyéb elméleti meggondolások alapján szerkesztettek, a háboruban bizony nem mindig váltak be. A haditechnikusok, mérnökök és fegyverszakértők számára a háboruban nyilnak csak lehetőségek arra, hogy egy-egy fegyvernek és harci eszköznek a valódi értékét, használhatóságát megismerjék. Ma pedig, a világháboru negyedik évének végén a haditechnikusok olyan óriási gyakorlati tapasztalatokkal rendelkeznek, olyan óriási adathalmazt gyüjtöttek össze, szinte magától értetődik, hogy a jelenlegi fegyverek összehasonlithatatlanul erősebb hatásuak, mint azok, amelyeket a háboru kezdetén használtak. Nap-nap után ujabb és ujabb fegyverekkel lepik meg a harcoló felek a világot.

A haditechnika arra törekszik, hogy minél egyszerübb, minél hatásosabb, üzembiztosabb és olcsóbb fegyvereket bocsásson a lehető legnagyobb számban a haderő rendelkezésére. Amig a katonák fegyverrel a kezükben a frontokon harcolnak, azalatt a kisérleti intézetekben, laboratóriumokban, gyárakban éjjel-nappal kisérleteznek a fegyverek korszerüsitésén és ujabb fegyverek megteremtésén. A legutóbbi hónapokban megjelent a frontokon a „Supertigris" nevü harci kocsi, mint a haditechnika egyik nagyszerü alkotása, ugyanakkor megszülettek az uj, nagyhatósugaru repülő erődök, és az ellenfelek még borzalmasabb hatásu fegyverekkel rontottak egymásnak.

A legutóbbi napokban ujabb váratlan meglepetés érte a világot. A Nemzetközi Sajtótudósító közlései szerint, a német véderőfőparancsnok hirt ad egy uj, nagyhatásu fegyvernek, az ugynevezett „Do készüléknek" a frontokon való megjelenéséről. Természetesen, mint minden uj fegyvert, a Do készüléket is a legnagyobb titokban tartják, hogy az ellenség minél később ismerje meg és minél később jöjjön rá a védekezés módjaira.

Tiz másodperc alatt harminchat gránát

A német haditechnika a Do-készülék megszerkesztésénél a következő szempontokat tartotta szem előtt: Olyan fegyvert akart gyártani, amely igen gyorsan tüzel, könnyü, olcsón előállitható és igen egyszerü a kezelése. Az összes fegyverek között ezekkel a tulajdonságokkal leginkább az aknavető rendelkezik, hiszen közismert tény, hogy a mai háboruban a földi tüzfegyverek között ez vált be a legjobban.

A német haditechnika most az „aknavető vonalon" tovább ment egy lépéssel és ennek a harci eszköznek a kiváló tulajdonságait akarta még jobban fokozni az uj Do létrehozásával. A Do-készülék tulajdonképpen egy olyan fegyver, amely több aknavetőnek az összeépitéséből keletkezett. Tudjuk, hogy az aknavető igen egyszerü fegyver. Nem áll másból, mint egy körülbelül egy méter hosszu és 8—10, ujabban pedig 15 centiméter ürméretü vascsőből, amelyet ferdén a földre állitanak és elől két szabályozható lábbal feltámasztják. Az aknákat elölről csusztatják bele a csövekbe és egyszerü elsütőszerkezet segitségével meredeken a magasba lövik. Az akna a földrecsapódás pillanatában felrobban.

A Do-készüléknél hat ilyen egyszerü aknavető csövet épitettek össze, amelyek *Graeve* ezredes leirása szerint vagy egymás felett két-három sorban, vagy pedig körben helyezkednek el. Az összes csöveket, amelyek párhuzamosak egymással, egy irányzókészülék segitségével egyszerre lehet könnyedén mozgatni. A csövek falai igen erős, de könnyü fémanyagból készültek. Ennek következtében a csövek falai a nagy nyomás ellenére aránylag vékonyak lehetnek. Az egész fegyvernek a sulya tehát meglepően kicsi. Egy elmés szerkezet segitségével az egyes csövekkel sorozatot is lehet lőni, ugyanúgy, mint például a géppisztollyal, amely percenkint kilencszáz lövedéket is ki tud lőni egyhuzamban. Persze a Do-készülékkel, tekintettel arra, hogy az aknák sulya sokszorosan nagyobb, mint a kis 9 milliméteres pisztolylövedék sulya, egyszerre csak hatot lehet sorozatban csövenkint kilőni. Tiz másodperc alatt lő ki egy cső egy sorozatot, tehát a hat cső ezalatt az idő alatt 6×6, azaz 36 gránátot lő ki.

A töltőszerkezet természetesen, amely az egész készüléknek a magva, *hadititok*. A Do-készülék ürmérete különböző. Van 7, 5, 10.5 és állitólag már 15 centiméteres Do-készülék is. Ezek a számok a készülék kaliberét jelzik. Összehasonlitásul gondoljunk arra, hogy egy 10.5 centiméter kaliberü löveg percenkint, jól begyakorlott kezelőlegénységgel is, legfeljebb 20—25 lövést tud leadni. A Do-készülék 10 másodperc alatt harminchatszor lő. A Do-készülék elsütése ujszerü elektromos szerkezettel történik.

Az uj készülék hatása

A Do-készüléknek, amely sok tekintetben hasonló elven épült fel, mint az ismeretes Sztalin-orgona, igen erős romboló és pusztitó hatása van. A Do készülék hatótávolsága és a találati valószinüsége sokkal nagyobb, mint a Sztalin-orgonáé. Ennek az oka egyrészt az, hogy a Do-készüléknek csöve van, tehát a lőporgázok nyomása igen jól ki tudja fejteni hatását, mig a Sztalin-orgona lövedékei egy sinen át csúsznak ki a szerkezetből. Másrészt a Do-készülék csövei belül csavarmenettel vannak ellátva. Ennek az a következménye, hogy a lövedék a hossztengely körül pörög a levegőben. Már pedig tudjuk, hogy a hossztengelye körül pörgő lövedék megtartja eredeti haladási irányát és igy sokkal inkább a célba talál. Ezért a Do-készülék harminchat lövedéke nem szóródik széjjel, hanem viszonylag igen kis helyre lehet megsemmisitő tüzet összpontositani. A csöveket azonban bizonyos mértékig ki lehet mozditani a párhuzamos állásukból is, ugy hogy szükség szerint nagyobb területre is lehet vele tüzelni.

A Do-készülékhez robbanó, repesz, láng- és ködgránátokat lehet felhasználni, eszerint, ahogyan azt a harci helyzet megkivánja.

A mostani keleti „vérmalomban" igen nagy szerepet játszanak az uj Do-készülékek.

Yamato, Japán szent földje

Yamato kis-alföldje 1000 éven át a japán történelem középpontja volt. Itt telepedett le a Yamato törzs uralkodója, aki később, mint első császár, a Jimmu Tenno nevet nyerte el. Kétezer évvel ezelőtt történt ez és erről a kis sikságról kiindulva hóditották meg a japánok szigeteiket, valamint Koreát. Yamatoban vezették be először a buddhizmust és a kinai kulturát, itt kapta első törvényeit Japán, itt keletkeztek az első irásos állami évkönyvek. Ez a föld adta régmult időkben egész Japán nevét, Japánt még ma is sokan Yamatonak nevezik. Megszámlálhatatlan történelmi emléke van ennek a földterületnek, majdnem minden egyes köve szent, minden második ódon épülete a müemlékek védelme alatt áll, szobrai, felirásos kövei, képtekercsei majdnem egytől egyig nemzeti kincsek.

A japán szellem őshazája

A VII. század előtt Japánnak nem volt állandó fővárosa, de majdnem összes császárainak székhelye a Yamato sikságon feküdt, s legtöbbnyire Nara közelében. Nara után Kyoto lett a székváros, ahova a VIII. század végén Kwammu császár költözködött át és ezer éven át ez maradt Japán szekvárosa. Ennek ellenére sem homályosult el azonban Yamato földjének jelentősége. Még azokban az évszázadokban sem tünt el e földről a császárhüség, amikor a Shogunok ragadták magukhoz az uralmat. Yamato hagyományain épült fel a mai modern Japán, mindazok a hősök, akik korábbi évszázadokban a császári ügyért küzdöttek és meghaltak, erről a vidékről származnak és ide, a környező hegységekbe vonult vissza a Shogunok üldözése elől a Yoshino családnak az az ága, amely ma uralkodó családja Japánnak.

Ősi szentélyek és kegyhelyek

A hegyektől koszoruzott sikság mindmáig megőrizte évezredes romantikáját. Itt nincsenek gyárak és nagyvárosok, az uj korra csak a sok villamos gyorsvasut emlékeztet, amely a sikság nevezetes helyeit összeköti egymással. Itt vannak Japán leghiresebb erdőségei, amelyek részben még ma is őserdők. Ezek részint szent hegyeken terülnek el, ahol évezredek óta tilos a fák kivágása, vagy pedig olyan magas hegycsúcsokon, amelyek valósággal megközelithetetlenek. A legtöbb ilyen erdőt néhány évvel ezelőtt „nemzeti parkká" jelölték ki. Szabadon kóborolnak itt szarvasok, őzek, vaddisznók, a fákon majmok ezrei ugrándoznak.

Yamatoban a szent helyek szervesen összetartoznak a természettel. Itt nincsenek templomtornyok, amelyek magasan a fák és házak fölé emelkednének, az épületeket, a Japánban hagyományos szent kapukat csak akkor pillantja meg az ember, amikor már előttük áll, annyira körülfolyja őket az erdő lombtengere.

A sikságon fekszik az első negyven japán császár sirja, közöttük az első Jimmu Tennoé. Nem kell azt hinni, hogy ezek a sirok épitészeti remekmüvek, mindössze hatalmas fákkal benőtt nagy sirhalmok. A császári kőkoporsókat csak egyszerü kőkerités övezi szerény kapuval, a nagy halottak neve pedig ódon kőlapról olvasható le. Megszámlálhatatlan emléke maradt fenn itt Shotoku trónörökösnek, a császári régensnek, aki a VI. század körül élt és akit ma is történelmük legnagyobb alakjának tekintenek a japánok. Nemcsak államférfi volt, hanem vallási vezető, költő, festő, szobrász és épitész is. Számtalan buddhista templomot és kolostort épittetett, ezek közül még ma is fennáll egyik-másik, de fennmaradtak irott müveinek eredeti kiadásai, vagy ősrégi másolatai is, többek között egy buddhista szent könyv, amelyet ő nyomatott ki és amely a világ legrégibb nyomtatványa.

Fujiwara szent szekrénye

Yamato földjén szinte lépésről lépésre nyomon követheti az ember Japán történelmét. Ez a föld őrzi annak a családnak emlékét is, amely majdnem félévezreden át irányitotta a birodalom sorsát. A Fujiwara család az ősrégi nakatomi papi nemzetségből származik, akiknek ősatyja — a japán hagyomány szerint — a Napistennő kiséretének egyik istene volt. A Fujiwara család egyenesági leszármazottjai még ma is élnek, közöttük Japán volt miniszterelnöke, Konoye herceg. A Fujiwara nemzetség szent szekrénye az ugynevezett Kasuga-szekrény, az őserdővel benőtt Kasuga-hegy lábánál emelkedik.

Kamatari Nakatominak, aki a császártól a Fujiwara nevet kapta, külön szent szekrényt emeltek. Kamatari a VII. században Nakanoe herceggel együtt hatalmas jelentőségü reformokat vezetett be a japán életbe és ezzel betetőzte Shotoku trónörökös életmüvét. Az ő emlékezetére a 701. esztendőben fia emelte itt a szent szekrényt, amely mögött magas csucson Kamatari sirhelye látható.

Örök békesség lebeg e sir fölött. Néha azonban — igy mondja a hagyomány — dübörögni kezd valami a sirban és ilyenkor a japánok azt tartják, hogy az öregur nyugtalankodik sirjában, mert valami nemzeti szerencsétlenség áll küszöbön. Shotoku trónörökös és Kamatari Fujiwara a japán történelem két legnagyobbtekintélyü alakja, a császárok mellett. Emléküket még ma is gyakran idézik fel és ők azok az államférfiak, akik abban a megtiszteltetésben részesülnek, hogy a japán bankjegyekre rávéssék képüket.

Ilyenformán ez a föld a japán szellem kimerithetetlen ősforrása. A legtöbb utazó, aki Japánt meglátogatja, felkeresi Narát, mert Nara Japánban annyi, mint Rómában a Capitolium, vagy Egyptomban a piramisok. A legtöbb utazó azonban csak az ősi japán müvészet kincseire kiváncsi: évezredes épületekre, finom, ódon fatemplomokra és buddhista szoborművekre. Érdekes, hogy a Japánnal foglalkozó utikönyvek, amelyek a mütörténeti emlékeknek annyi helyet szentelnek, egyáltalában nem, vagy csak alig emlékeznek meg ezekről az évezredes kegyhelyekről, amelyek még ma is központjai Japán szellemi és vallásos életének. Naponta ezer és ezer japán zarándokol el az ország minden részéről Yamato szent földjére, de nem azért, hogy mütörténeti emlékekben gyönyörködjenek, hanem kizárólag azzal a céllal, hogy első császáruk emlékének hódoljanak. Ma, a háboru idején, egyre növekedik azoknak a japán zarándokoknak a száma, akik első császáraik szent nyugvóhelyére sereglenek, hogy imádkozva és elmélkedve erőt meritsenek a további küzdelemre.

Anglia ragaszkodik délamerikai kereskedelmi érdekeihez

London, jul. 28. (NST) Az alsóház ülésén kérdést intéztek a kormányhoz, nem tartja-e aggasztónak a Dél-Amerikával folytatott brit kereskedelem jövőjét. Hugh Dalton kereskedelmi miniszter válaszában megállapitotta, hogy az amerikai kontinens egyetlen kormánya sem teheti vitássá Angliának azt a jogát, hogy a háboru befejezése után kereskedelmet folytasson a latinamerikai államokkal. Ha Amerikában bárki is kételkednék Angliának ebben a jogában, akkor reméli, hogy mostani nyilatkozatával eloszlatott minden kételyt. A háboru egyelőre gátolja ugyan a brit kereskedelem nagyszabásu terjeszkedését Dél-Amerikában, reméli azonban: a washingtoni kormány osztja azt az angol nézetet, hogy a háboru befejezése után Angliának is ki kell vennie részét a délamerikai államokban kinálkozó óriási kereskedelmi lehetőségekből.

Egyed Zoltán: Szinházi levél az ábrás mozikritika haláláról.
Szabó Dezső levele: Julius 22.
Edelsheim-Gyulai Ella: A vitaminkertek csődjéről.
A portugál államelnök leánya, **Mme Carmona-Santos** Budapesten.
„Szivarfüst" Hunyady Sándor sirkőleleplezési ünnepségéről.
Kodolányi János a kortársakról.
Juhász István, a Gamma vezére filmről, szinházról, irodalomról.
Bókay János: „Azért már boldog is voltam."
Szinházi levélke a **Zsuzsó** Uj Magyarszinházi bemutatójáról.
Röntgenfelvétel **Bajor Giziről.**
Faragó Baba látogatása Szörényi Éva kisfiánál, Örményi István urnál.
Németh László: „Az értelmiségnek vissza kell térni a földhöz."
Jávor Pál Mindszenthy Tibor sztárfoto sorozatában.
Barabás Sári: „Nem értem, miért bántanak mindig engem..."
Bethlen Margit: Gyurika naplója.
Bulla Elma viharosan tiltakozik a beskatulyázás ellen.
Dr. Weninger Antal: „A szerelem megtartása."
Pesthy István: Heti Karrikatura Hiradó.
Egyed Zoltán regénye: „A férfi fellázad."
Intimitások a **„Két kapitány"** kulisszái mögül.
Véleményünk a hét filmjeiről.
Szenzációs képek és szöveges tarka-barka rovat, amatőrfényképpályázat, nagy strandriport, E. Z. válaszai.

a

FILM SZINHÁZ IRODALOM
SZERKESZTI EGYED ZOLTÁN
ma megjelenő számában
Ára: 80 fillér.

Anyák könyve. MELLER RÓZSI **ANYU, AKAROD A GYEREKET?** Az anyának őszinte vallomása, aki keresi az utat, amely a gyermek boldogságához vezet. Füzve 5.80, kötve 8.20 P

Mindenki könyve. GEORGE STEWART **VIHAR** A vihar beleszól mindennapi életünkbe, sorsunkba. Ez a könyv a vihar regénye. Füzve 12.60, kve 15.40 P

Asszonyok könyve. GÁSPÁRNÉ DÁVID MARGIT **MAROKNYI BOLDOGSÁG** Egy nagyszerü asszony különös szerelmének története. Füzve 8.20, kötve 10.60 P

STILUS KÖNYVKIADÓ UJDONSÁGAI

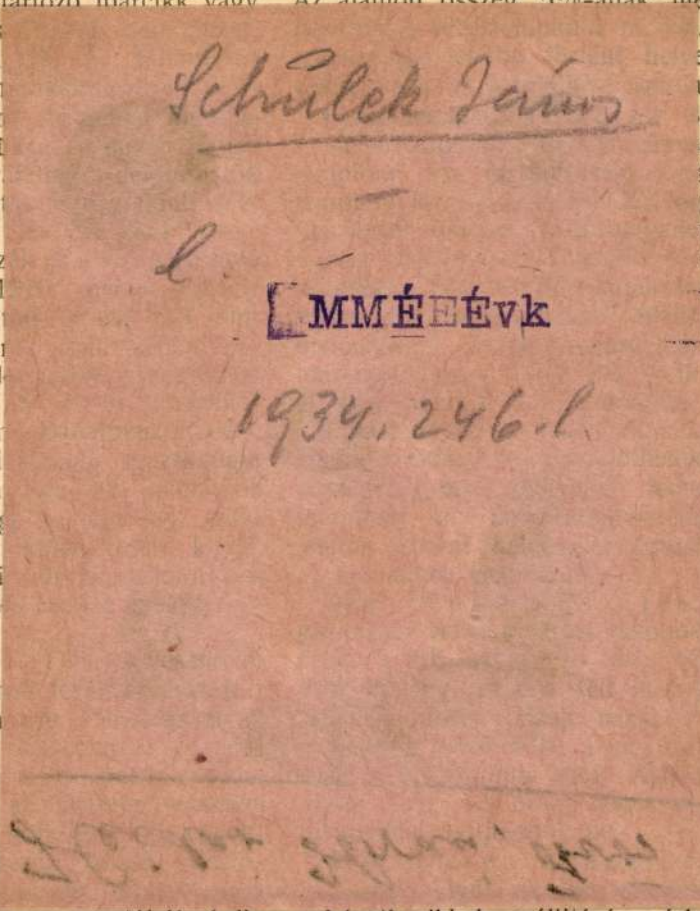

tartozó iparcikk vagy

Az ajánlott összeg 5%-ának megfel

g barna posztóból. 4 db. ruházati cikkek szállitására árlejtést
ól. 4 db. nadrág szürke cikkekről minták a tüzőrségi laktan
ény szürke posztóból. 8 tekinthetők. A mintával felszerelt
óból, bőr napellenzővel, j u l i u s 28-án déli 12 óráig a vá
katonatiszti sapkák, körül ság hivatalánál nyujtandók be.

árak mellett, valamint
gasabb árban megvesz : FELDMAYER
BUDAPEST, V., CSANÁDY-UTCA

nyilásu 3735 kg. sulyu vasszerkezettel
l, valamint a Késmárkon levő 152. sz.
yilásu 12800 kg. sulyu vasszerkezettel
d, ugyanott a 155. sz. 15 m. nyilásu
kg sulyu vasszerkezetü hid, továbbá a
n levő 256. sz. 12 m. nyilásu 19904 kg.
vasszerkezettel biró hid, és végül a
alvi vasuti indóházhoz vezető th. uton
ád folyón levő 3. sz. 17 m. nyilásu
kg vasszerkezettel biró hid mázolása.
llalati összeg 5%-ának megfelelő bánat-
ajánlathoz csatolandó. A munka október
befejezendő. A műszaki müveletek és
s feltételek nevezett államépitészeti hivatal-
gtekinthetők.

(Takarékpénztári épület
s e.) A győri első takarékpénztár Győrött,
Baross-uti telkén épitendő szék- és bér-
elépitéséhez szükséges összes munkák
se és szállitása iránt versenytárgyalást
A szabályszerü ajánlatokat julius 30-án
óráig kell a győri első takarékpénztár
ságánál beadni. Ajánlattevők tartoznak
ati összeg 5%-át a győri első takarék-
nál letenni. A költségvesi kivonatok
er Dezső műépitész irodájában Győrött
sy-ut) fognak vállalkozók rendelkezésére
tni. Az általános és részletes feltételek,
t a tervek ugyanott megtekinthetők.
az eredeti ajánlati iveken benyujtott
k vétetnek figyelembe. A munkálatok a
és megkötése után megkezdendők és
któber 1 én rendeltetésének átadandók.

hely. (Vizvezeték berendezés.)
y nagyközség előljárósága árlejtést hir-
imnázium épületében tervezett vizvezeték
zésére. Az ajánlatokat nevezett község
ágához julius 28-án d. e. 9 óráig
dni. Bánatpénzül 383 k letétbe helye-

senyezni óhajtok, ho
napon d. e. ½10 óra
nál nyujtsák be. A t
tételek a községi iroc

Nánhegyesel. [Biha
furása.) Alsótopa
kut furására a vers
község körjegyzői iro
d. e. 10 órakor tart
6300 k költséggel
tartoznak 315 k b
kezébe letenni. A felt
körjegyzői irodájában

Hidalmás. [Kolozs r
A hidalmási izr. hitk
biztositására julius
hitközség irodájában
tart. Kikiáltási ár 24
Terv, költségvetés é
Kornhauser Fe
megtekinthetők.

Dés. (Óvoda é
füzesi áll. óvoda épit
engedélyeztetvén, e m
ból augusztus
dési m. kir. államépit
versenytárgyalás hird
ajánlati összeg 5%-ár
nek az állampénztárná
nyugta csatolandó. A
letes feltételek neveze
nál megtekinthetők.

Murány. [Temes m.]
község előljárósága ár
3 m. széles és 1½ r
sére. Az ajánlatokat r
ságához julius 25-
adni. Előirányzat 140

stő Mázoló és Fényező

Schulek János

alakrajz 1889.

Elmúlt 1930

88 é.

M. kir. vallás-és közo

Sor-szám.	N é v .	Rangfokozata
1.	X. Y.	pol./adm./állam-titkár II.fiz.o.j.
2.		
3.	A. B.	min.osztályfonök

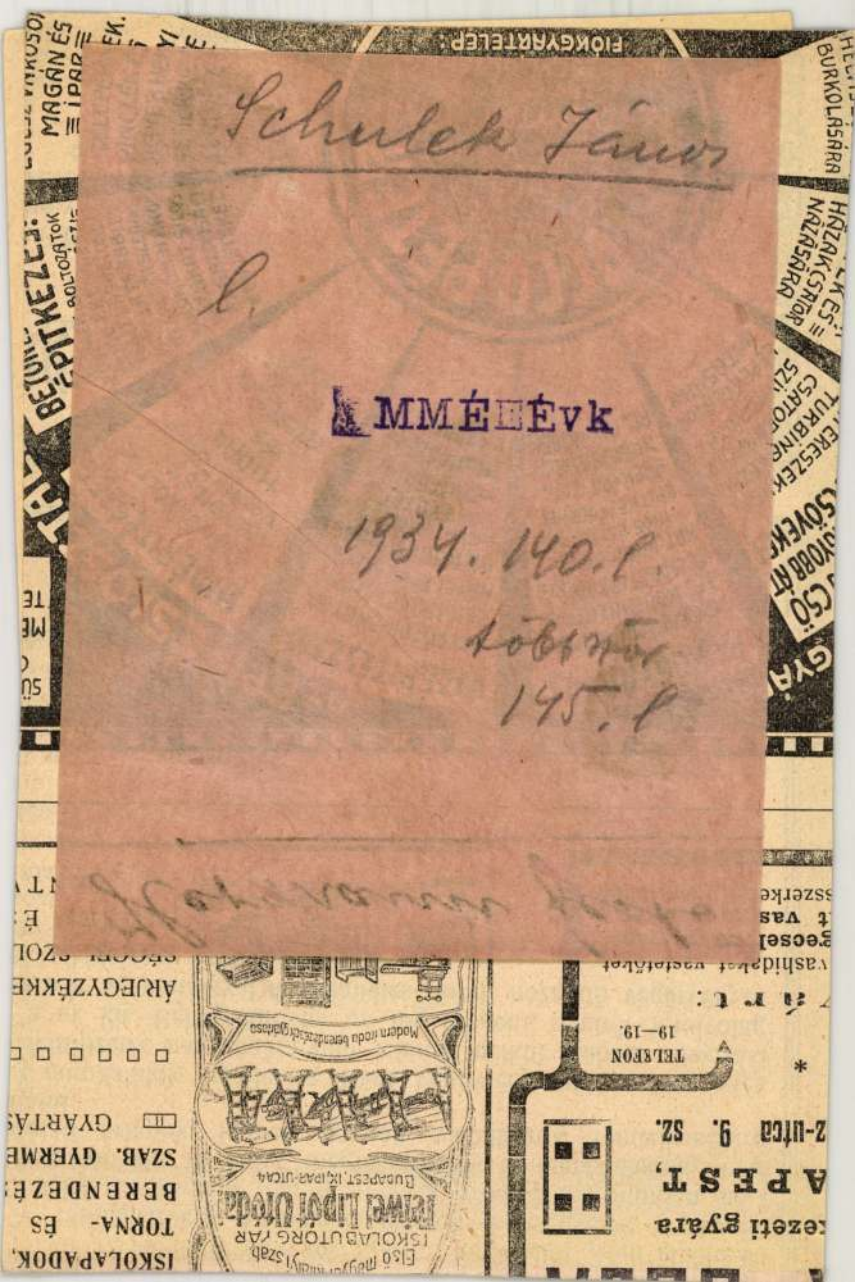
Schulek János
MMÉ Évk
1934. 140. l.
145. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36. IV. 1.

A városépítési kiállítás Berlinben.

Korunk rohamos fejlődését misem mutatja szembetünőbb módon, mint az egyes metropolisok, kereskedelmi és ipari gócpontok nagy terjeszkedése.

A nagyvárosok immár átérzik annak szükségét, hogy expansiv fejlődésüknek céltudatos irányt szabjanak; ebbeli tevékenységük keretében azután a fejlődés természetes erejénél fogva a körülöttük gombamódra keletkezett telepeket, falvakat, sőt kisebb városokat is magukba olvasztják.

Ily módon létesült *Gross-Wien*, *Gross-Berlin*, *London* stb.

Berlin, a német világbirodalom hatalmas fővárosa, a fejlődés mintaképe. 1871-ben, tehát a német-francia háború után, Berlinnek mint Poroszország fővárosának 826.000 lakosa volt. Ma, mint a német birodalom metropolisában és mint *Nagy-Berlinben* 3,236.000 lélek lakik. Eszerint rövid negyven év alatt *Berlin* lakosságának száma négyszeresére növekedett. Néhány éve annak, hogy Berlin az emlitett módon *Nagy-Berlinné* alakult át, és most már egy egységes városszabályozó és beépítő terv érdekében nyilvános pályázatot rendezett. Eredményképpen 27 pályaterv érkezett be, melyek közül kettőt, és pedig a *Jansen Hermannét* és *Brix*, *Genzmer* és a magas-vasútét egyenkint 25.000 márkás díjjal, *Eberhardt*, *Möhring* és *Petersenét* a harmadik díjjal, *Contag*, *Schmitz* és *Blum* tervét pedig a negyedik díjjal jutalmazták. Megvették továbbá *Sprickerhof*, *Geszner*, *Jansen* és *Kritzler* terveit. Második díj nem volt, azaz az első és másodikból lett két első díj. A szóban levő terveket egy kiállítás keretében nemrég mutatták be. Hogy e kiállításon a jelentősebb német városok is beépítő és szabályozó terveiket sorra bemutatták, az magától értedődik; de világrészünk nagyobb városai is megragadták a kínálkozó alkalmat arra, hogy fejlődésükről a nagy nyilvánosságot tájékoztassák; sőt *Amerikát* is *St. Louis*, *Philadelphia*, *Boston*, *Manila* és *Buenos-Aires*, továbbá néhány kisebb négerváros is képviselte. *Ázsia* képviseletében a *heliopoliszi (baalbeki)* ásatások térképeit láttuk, *Afrikából* pedig *Cairo* mutatott be érdekes terveket. A díszes társaságból tehát csakis *Ausztrália* hiányzott.

Gellérthegyi családi ház. Tervezte *Schulek János*.

A kiállított tervek, modellek és képek száma körülbelül 1300-ra rugott. E terv-tömeget a *Charlottenburgban* levő *„königliche akademische Hochschule für die Bildenden Künste“* palotájának számtalan termében, szobájában és folyosóján helyezték el, és egy márkás belépődíjjal közszemlére bocsátották.

A magyarok részéről *Budapest* és a *m. kir. pénzügyminisztérium* állított ki terveket.

A kiállítás nagy tömege lehetetlenné tette az egyes tervek alapos tanulmányozását; azért is e közlemény keretében rövidesen csak azt ismertethetem, ami érdeklődésemet leginkább fölkeltette.

A kiállítás impulsusát *Nagy-Berlin* szabályozó pályaterveinek bemutatása adta meg, azért illő, hogy elsősorban azokkal foglalkozzunk.

A díjazott tervek közül architektonikus szempontból a a negyedik díjjal kitüntetett terv a legérdekesebb, mely hat geniálisan odavetett madártávlati látképben mutatja be az építészileg gyönyörűen kiképzett főtereket és főútvonalakat.

A harmadik díj nyertesei is öt szépen kiállított vízfestménynyel tündököltek; a két első díj nyertesei azonban nem annyira az építészeti kiképzésre, mint inkább a közúti és vasúti közlekedés fejlesztésére vetették a fősúlyt.

Egy északi csatornát is terveztek, mely a *Tegeli-tótól Köpenikig* terjedne és itt a *Spreebe* torkolna. Hossza körülbelül 32 *km*.

Az összes szabályozó tervek *Berlin* városának mai belsőségét alig érintik; csakis a sokat és talán méltatlanul kárhoztatott birodalmi képviselőház *(Reichsparlament)* előtt elterülő *„Königsplatz“* szabályozását és építészeti kiképzését variálják.

Nagy kár volna azonban ezt a szép és hatalmas nagy teret az építészeti hatás rovására kisebbíteni és beépíteni.

Az *új opera* elhelyezése körül is nagy eszmeharc folyik.

Annál többféle megoldásmód tárul szemeink elé *Nagy-Berlin* be nem épített területeinek szabályozása dolgában. Sajnos azonban, hogy e téren a modernismus, illetőleg a secessionismus dominál.

A mult század végéig a városszabályozás elfogadott mintaképeül *Páris* szolgált.

Tudvalevő dolog, hogy III. *Napoleon* geniális prefektusa, báró *Haussmann* Páris fejlődését egész városrészek lerombolásával új alapokra fektette és széles körutak (boulevardok), sugárutak (avenuek), közterek és parkok létesítésével a modern világváros mintaképét alkotta meg.

Berlin eddigi fejlesztése és szépítése szintén ezen az alapon haladt.

A német egység létrehozásával kapcsolatosan felébredt nemzeti büszkeség azonban azt az elvet juttatta érvényre, hogy a külföldi, de főleg a francia kultura utánzásával szakítani kell és a nagy *Németország* még nagyobbá tételekor önálló nemzeti irányt kell meghonosítani.

Ebből az elvből indulva ki, Németországban a városszabályozásban követendő nemzeti irány gyanánt az ó-német városok régi zig-zugos rendszertelenségét deklarálták.

Egy kis secessionismus hozzáadásával így keletkezett a németek divatos nemzeti irányú városszabályozó rendszere és azt már *Nagy-Berlinre* is kiterjeszteni igyekeznek.

Ezzel az irányzattal egyet nem érthetek, mert véleményem szerint az ó-német stylusú Nürnberghez a zig-zugos utcák ugyan annyira illenek, hogy azok nélkül e város el sem képzelhető, de a mostani épitkezéseink, igényeink és ízlésünk már széles, egyenes útvonalakat, tágas, tagozott tereket és szép parkokat kívánnak és követelnek. Azért azt hiszem, hogy a németeknek a jelzett irányzata csak múló görögtűz, melyet a kiábrándulás korszaka mielőbb követni fog; és akkor majd újra szabályozhatják a most szabálytalanná „rendezett“ városrészeket.

E kis kitérés után lássuk a kiállítás többi anyagát és ismertessük röviden elsősorban a bennünket leginkább érdeklő *Budapest* és *Bécs* által kiállított terveket.

Először is ki kell emelnünk azt a tényt, hogy a magyar, úgyszintén a francia tervek a főiskola dísztermében voltak elhelyezve; másodsorban konstatálnunk kell, hogy a székes-

főváros azzal, hogy a kiállított tervekről külön német nyelven írt és ingyen osztogatott katalogusban számolt be és azokat rövid, de velős bevezetés után kellően ismertette, Budapest szabályozásának és egyéb irányú fejlődésének idegenek által való megismerését nagyon megkönnyítette és előmozdította. A katalogusban a kiállított 19 terv közül, háromnak fényképmásolata is benne van; és pedig: *Buda* ostromának terve (1607), Budapest jelenkori látképe és a *Tabán* kiépítésének képe. Nagy kár azonban, hogy a székesfőváros a *Tabán* szabályozásáról készült második alternatív tervet nem állította ki, mert ez a terv a kiállításon látható secessiós tervek között is bizonyára méltó feltünést keltett volna.

Nagyon helyes, hogy a székesfőváros a fekvő birtokait feltüntető térképet szintén kiállította, legalább dokumentálta a nagyvilág előtt, hogy milyen nagyterjedelmű fekvő birtokai vannak.

A többi kiállított terv is mind érdekes; meg kell azonban jegyeznem, hogy a *Rauscher* által 1899-ben festett és

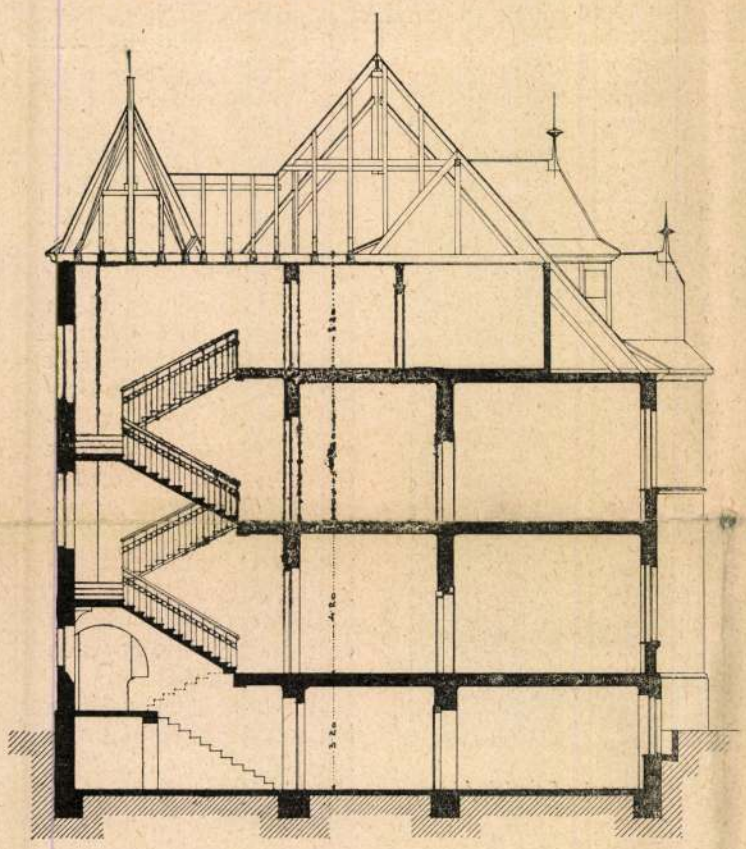

A gellérthegyi családi ház metszete.

a székesfőváros képét ábrázoló vízfestmény eredetileg is gyöngéd színezése már oly kopott és fakó, hogy azt fel kellett volna frissíteni.

A jövő *Tabánról* bemutatott vízfestmény csinosnak mondható.

A budapesti embert meglepte a *Nagy-Budapestet* ábrázoló térkép; minthogy ily tervezetről itthon még mit se tudunk, azt hiszem, hogy nem lesz fölösleges azzal valamivel részletesebben foglalkoznom. E terv szerint *Nagy-Budapest* két fejlesztő övezetre oszlik: az első övezetbe tartoznak a fővároshoz csatolandó ezek a községek: *Újpest, Rákospalota, Rákosszentmihály, Cinkota, Rákoskeresztur, Kispest, Szentlőrinc, Erzsébetfalva, Csepel, Albertfalva, Kistétény, Budafok a budakeszi erdővel*; — a tágabb övezet: *Dunakesz, Fóth, Csömör, Rákoscsaba, Pécel, Soroksár, Haraszti, Nagytétény, Budaörs, Törökbálint, Budakesz, Nagykovácsi, Pesthidegkút, Solymár, Pilisborosjenő, Üröm, Budakalász, Békásmegyer* és *Szigetmostor.*

E térkép megalkotói egészen logikusan úgy okoskodnak, hogy az árral úszniok kell, és ha már a többi metropolis mind csakugyan beolvasztotta a körülöttük levő

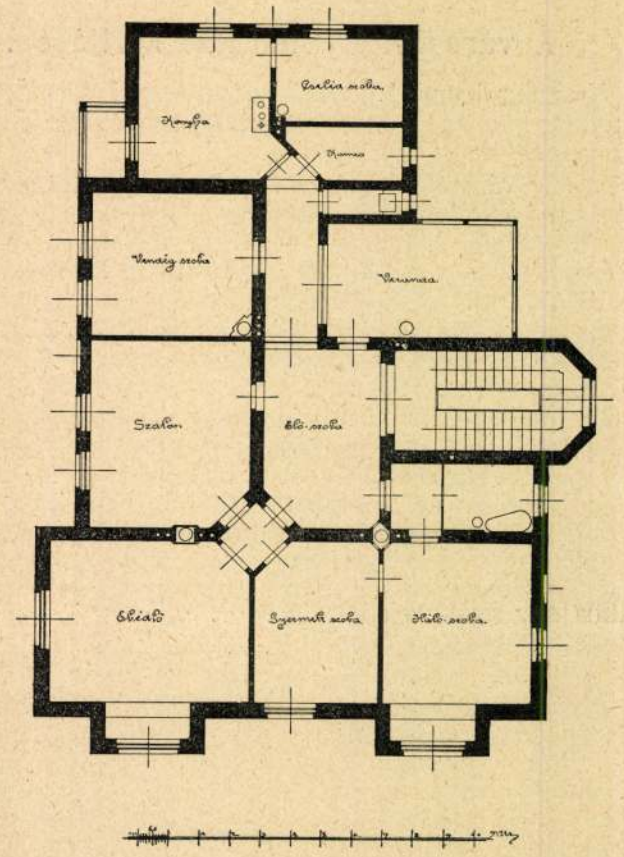

A gellérthegyi családi ház emeleti alaprajza.

községeket, miért ne tehetné azt *Budapest* is — legalább elméletileg a papiroson. Melyik magyar kebel ne duzzadna e hatalmas térkép láttára?! Szerény véleményem szerint azonban ilynemű beolvasztásnak csakis az esetben volna jogosultsága, ha a beolvasztandó községek a nagyobbítandó fővárosra nem *rónának nagy terhet. Bécs, Berlin* és *London* körül oly virágzó és gazdag községek éltek, melyeknek bekebelezése minden nagyobb anyagi áldozat nélkül megtörténhetett. Másképpen áll azonban a kérdés Budapestre nézve, mely gazdagsága dacára is a fejlődéssel járó terheket tapasztalat szerint már alig képes viselni.

Ily viszonyok között, szegény, alig néhány ezer lakosú

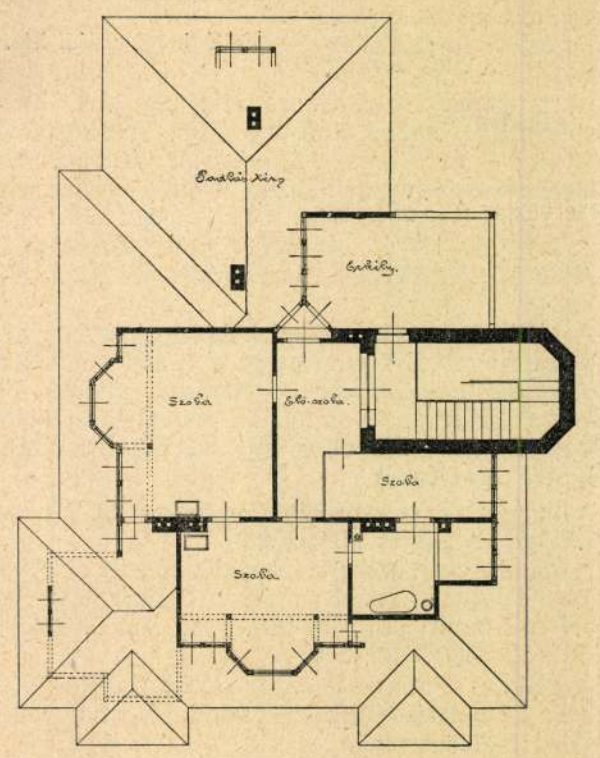

A gellérthegyi családi ház padlástere.

Schulek János

MMÉ Évk

1940. 78. l.

pek, tartányok.

B. osztály: **Vizépités.**

Vizierőmüvek, gátak, zsilipek, turbinakamrák, partfalak.

C. osztály: **Hidépités.**

Hidak csömöszölt betonból, vasbetonból és különösen „**Melan**“ rendszer szerint.

D. osztály: **Mélyépités.**

Pneumatikus és mindennemü alapozás, gépalapok, szárazzátételek.

E. osztály: **Magasépités.**

Födémek, boltozatok, pillérek és falak beton- és vasbetonból épugy saját, mint „**Monier**“

disztárgyakat, kereteket, templom
zítéseket, antik utánzatokat és
oszmenyezeteket.

nemü kovácsolt munkát, u. m. vasrácsokat, kandal-
ótesteket saját terv vagy rajz után, különlegességeket
agy kovácsolt vas és fémbutor vereteket.
kapuk és sirrácsok készitésében.
öltségvetések díjmentesen.

Ifj. Weisz Gyula

tükör- és táblaüveg nagy raktára

Budapest, V., Vadász-utca 29.

TELEFON 44—19. TELEFON 44—19.

*

Opalin falburkolat lapok alabastrom fehér és szines ∴ ∴ ∴

Falconnier-üveg épületkövek fehér és szines ∴ ∴

Sodronybetétes-üveg minden vastagságban ∴

Recés-üveg minden méretben ∴

Öntött-üveg minden vastagságban

Tükör-üveg átlátszó és foncsorozott

Ornament-üveg fehér és szines ∴

Esthedral üveg az összes létező

Schulek János

épitész

mód

Szeghalmy Gyula:

Dunántúli vármegyék. Bp. 1937.

180. l.

Schulek János

l.

Szendy K. Bpest
vetesf. közig. évk. 1942.
Bp 1943. 350 l.

Bizottságot, hogy a fent idézett
k tegyen eleget s a számlát azután
de ujból terjessze fel.
us hó 22.
sából:

K. Lippich

min. tanácsos.

z. Bizottságának

Budapesten.

Schulek János

Az orosházi városháza
pesop. I. díj.

Magyar Építőművészet
1926. 2. sz. 12. l.

Schulek Janos

l.

Magy. Müemlékei

III. 223 l. 251 l.

Sorsz.	A műtárgy származik				azúj leltár	A mester neve és a képtárgya	Festve
	S.	M.	A'	E.			
	képtárból						
159			77			Bartolo di Fredi után: I. Mária királynő.....	fára
160			132			Ismeretlen festő: I. Miksa halotti képe.....	fára
161			335			Bellini Gentile után: Férfi képe.....	fára
162			86			Ismeretlen festő: Aron moldvai herczeg.....	vász
163			153			Ismeretlen festő: Rákóczy Ferencz.....	vász
164			175			Ismeretlen festő: Barkóczy Ferencz.....	vász
						Ismeretlen festő:	

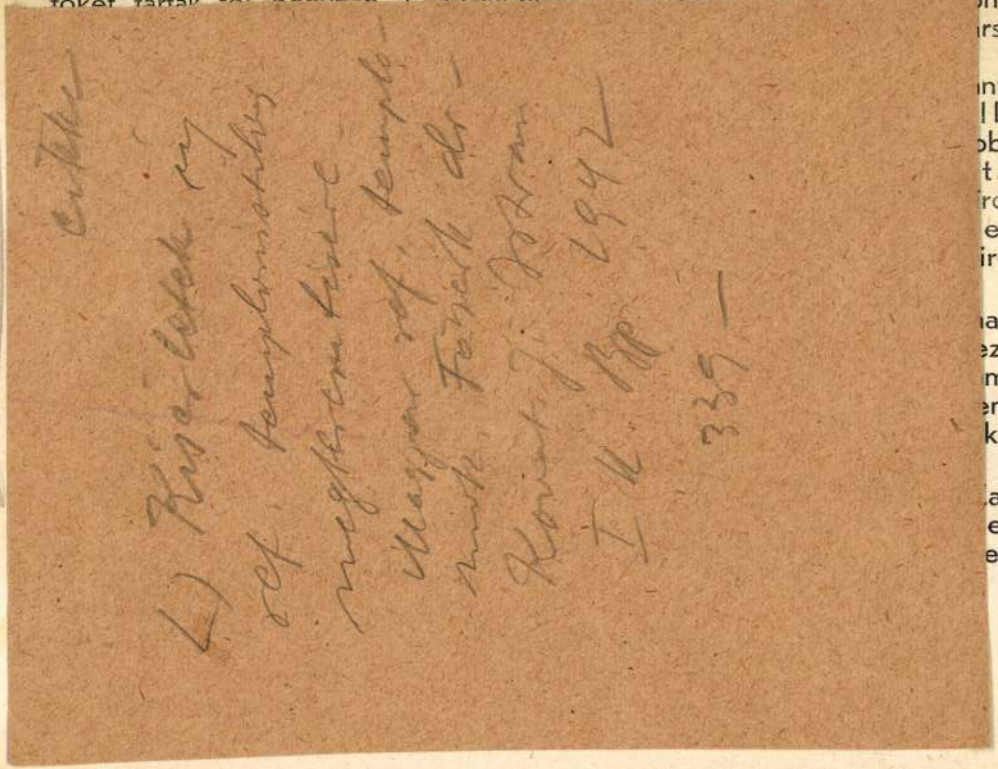

a fémkohászat föltalálása, vagyis a vörösréznek antimónnal, ólommal, de főleg ónnal való keverése, mi által azt keményebbé, szívósabbá, használatra alkalmasabbá tették. Hogy mikor kezdődött ennek az új korszakot nyitó találmánynak a gyakorlati alkalmazása, nem tudjuk pontosan megállapítani, mert e tekintetben igen elütők a vélemények, amennyiben mindegyik mellett és ellen igen nyomós indokok szólnak. Csak az bizonyos, hogy a kő- vagy rézkori ember nem egyszerre lépett át a bronzkorba, hanem e találmánya után is még igen sokideig használta a követ. Igy volt ez a Dunántúlon is, hol a hajdani bronztelepek alsóbb régióiban, sőt magukban az urnasírokban is nem egyszer kerültek elő gondosan formált kőeszközök, melyek kétségtelenné teszik, hogy azokat már a bronz feltalálása után készítették.

A bronzkori ember egyébként helyhez kötöttebb életet élt. Lakása földbevájt, méhköpüszerű üregekben, vagy rőzséből fonott, agyaggal tapasztott kunyhókban volt. Ismerte a földművelést. Házi-állattainak fajtája disznóval, juhhal, tehénnel, apró szárnyasokkal szaporodott. Ruházata, fenyvere tökéletesebb. Ért a fonáshoz, szövéshez, finomabb agyagmunkákhoz. Díszítő érzéke fegyverein, edényein, ékszerein jelentkezik. Egy felsőbb hatalom elismerése s a túlvilági életben való hite rányomja bélyegét minden munkájára. Halottait elföldeli, vagy elégeti. Hamuját ételtel, kedves eszközeivel urnákba zárva, dombok alá temeti.

Schulek János

Cród
z

Halászkörép 1941

11 – 13. l.

K 1328d

1941-ben vezette
a koronázó főtemplom
helyreállítási munká-
hasait.

Méretek						Pénzösszeg			
ó-	négyzet-		köb-			egységár		teljes érték	
cm	mtr	cm	mtr	cm		korona	fill.	korona	fill.

<Schulek János>

cikke

<> A templom belseje. Magyar ref. templomok. Füzetek dr. Kovács J. István

I. k. Bp. 1942.

273 — 280 l.

nemetsurul, öszönyi, pécsi, dunapentelei, győri, szentendrei, pannonhalmi, esztergomi sírokból. E kor emlékei, az Eginhardnál, Nagy Károly életírójánál, »hring«-eknek nevezett köralakú erődítmények is, melyek nevét több Győr nevű helységünk őrzi. Ilyen gyűrű alakú avar földsáncok lehettek a mai Győr, Győrasszonyfa (Győr m.), Borsos-győr (Veszprém m.) területén.

A népvándorlási kor emlékei közül meg kell említenünk a soproni muzeumból: a bágyogi, rábapodrányi, fertőmedgyesi, borbolyai gazdag üveggyöngy-gyűjteményt; a pécsi muzeumból, a üszögi, pécsi aranyleletet, a dunaszekcsői. püspökszenterzsébeti fegyvereket; a Nemzeti Muzeum dunántúli vonatkozású felbecsülhetetlen értékű kincseit; a Kapos folyó völgyében és Ószönyben szittyatípusú réz áldozati üstöket.

Párját ritkító szépségű a szentendrei sírlelet: arany-gyűrűk, nyakláncok, kar- és lábperecek, gazdag poncolású hólyagos és háromszögű arany-gyöngyökből összerakott fülbevalók, csattok, szíjvégek, mindezeknek pedig különös érdekességet ad I. Justinus (518—527) és Phokas (602—610) császárok aranyérme, melyekből megállapítható, hogy ezek a sírleletek a Kr. u. VI., illetve VII. századból valók.

A szentendrei sírlelet igen becses emlékei még a kengyelvasak, melyek egy keszthelyi sír mellékletén kívül első ílynemű tárgyai a népvándorlás korának. A keszthelyi lovassírban fekvő vitéz fejénél Gratianus császár érmeit találták.

Schulek János

levente a Nádai
ref. templomnál

l.

Magyar ref. templomnál

I k. 343, 348 l.

Pelsöc 1941 VIII/13.

Alázatos tisztelettel jelentem
Doktor úrnak a vizsoje Ref templomba
a légszigetelést elvégeztem és a
csatornák elég jól működnek
bár a hajó falaknál nehézvól mivel
legtöbbrésze vaskő és egyhepen az átfúrás
2 méteres és ahol a legvékonyabb 105. cm.
én eggyhárnaponhelől felfogok utarni

A Szent István-bazilika kupolarészlete restaurálás előtt.

helyébe cementsimítást tettek, ezt viszont a padok alá helyezett fadobogóval takarták el.

A szentély hőellátásának megfelelőbb biztosítása céljából a stallumok alatt fűtési csővezetékeket fektettek a padlóba, a stallumpadokba pedig alul perforált lemezeket helyeztek a meleglevegő beáramlása céljából.

A templomnak új fűtőberendezéssel való felszerelése azt is szükségessé tette, hogy az össze-vissza görbült és egyébként is számos hiányosságot felmutató színes ablakokat szakszerűen kijavítsák és külső megvédésükre 7mm-es drótbetétes üveget készítsenek. Ezzel a megoldással a templom tökéletes fűtése biztosítható. Újjá kellett építeni a központi fűtés kéményét is annál az oknál fogva, mert a déli kémény keresztmetszete nem volt megfelelő. A templomtérben a munkálatokat az 1941. év folyamán teljesen befejezték és ezidőszerint már csak a kazánházban folynak szerelési munkák, vagyis az új fűtőberendezés a legrövidebb idő alatt üzembehelyezhetővé válik.

A fűtőberendezéssel kapcsolatos építészeti munkák végzésén 150 munkanapon keresztül átlagosan 12 kőműves, 20 napszámos, 8 burkoló, 6 lakatos, 3 kőfaragó, 4 asztalos, 3 mázoló, 10 üveges és 12 állványozó dolgozott.

Az építészeti munkák költsége 120.000 pengő volt, s a munkálatokat *Schulek* János építészmérnök irányításával a magasépítési ügyosztály *A)* alosztályának kegyúri csoportja ellenőrizte.

A SZENT ISTVÁN-BAZILIKA FOLYTATÓLAGOS HELYREÁLLÍTÁSA.

A Szent István-bazilika 1938. szeptember hava óta folyó karbantartási munkálatai során 1941-ben megkezdték a kupola alatti dob és négyezet egynegyed részének helyreállításához szükséges állványozó- és kőfaragómunkát. Ennek során az időjárás viszontagságainak legjobban kitett és épen ezért tönkrement lábazati köveket kemény, fagyálló, úgynevezett vorzugos zsámbéki kövekkel, a védettebb helyen lévő, de a téli fagytól mégis sokat szenvedett darabokat pedig sóskuti kövekkel cserélik ki. A dob lábazatán lévő leveles szobrászmunkájú díszítések fínom tagozatai az időjárás behatásának következményeként olyannyira tönkrementek, hogy már a leggyengébb érintésre is szétmállottak. Minthogy ezeknek a díszítéseknek sóskuti kőbe való faragása rendkívül költséges lett volna, emellett azonban időállóságuk sem látszott biztosítottnak, a díszítéseket pyrogránitból készítették el.

Halász Kozep 1941

légnyílásokon keresztül. A kazánház mellett elhelyezett léghevítők a Zichy-kápolnák fűtését padlócsatornákon át biztosítják. A Szentkereszt-kápolna felett lévő padlásürben elhelyezett léghevítő készülék részben a szentély, részben a mellékhajó fűtését szolgáltatja és a meleg levegőt a trifóriumok mögötti falban létesített nyilásokon át juttatja be a templomtérbe. A raktárhelyiség rózsa-ablakán át ugyancsak jut meleg levegő a templomtérbe. A Szent István-kápolnában, a szentélyben az oltár mögött, a főbejárati lépcső mindkét oldalán, a lourdesi kápolnában, az északi mellékbejáróban és az emeleti oratóriumban radiátorokat szereltek fel, melyek a pincében szigetelt szabad fővezetékben, a templomtérben pedig padlócsatornában elhelyezett csővezetékekben továbbítják a meleget. A főbejárati lépcső alatt többszörös csővezetéket alkalmaztak és a lépcsőfokok kivágásával a meleg levegőt ezeken keresztül árasztják a templomba, légfüggönyt alkotva a kapu előtt, amely a hideg levegő beáramlását semlegesíti.

E fűtési rendszer megoldásánál számos építészeti probléma merült fel, mert nemcsak a templom műemlék jellegére kellett ügyelni, hanem ezzel kapcsolatban arra is, hogy az értékes építészeti kiképzések kárt sehol ne szenvedjenek.

A kazánházban a régi padlószintet 80 cm-rel süllyesztették. A meglévő burkolat felbontása után oly kemény sziklára akadtak, amelyet csak kompresszorral lehetett felbontani. Itt a gépészeti berendezés céljaira számos faláttörési és vésési munkát végeztek, de meg kellett oldani a hideg levegő beszívásához szükséges aknanyilásokat is. A templomtérben a szentély előtt lévő 6 darab légbefúvó nyílás keresztmetszetét bővítették, a déli mellékhajó légbefúvó nyílásai részére pedig vasbeton padlócsatornákat építettek. A Zichy-kápolnák légbefúvó nyílásainál boltozatáttörésekkel kellett biztosítani a meleg levegő bejutását. A radiátorokhoz szükséges csővezetékeket padlócsatornában helyezték el. E csatornák elkészítésénél igen nagy gondot okozott a pyrogránitból készült padlóburkolat felbontása, főként azért, mert a lapok igen erős habarcsba voltak fektetve és a felbontás kezdetekor nagy törési százalék mutatkozott. Ennek kiküszöbölése céljából a felbontást 4 százalékos sósavas oldattal végezték, amely a habarcs kötőanyagát lazította és így a törési százalék 5 százalékra zsugorodott össze. A templomtérben elhelyezett padlóburkoló lapok közül különösen a sárgaszínűek igen kopottak voltak, pótlásukról azonban nem lehetett gondoskodni, így tehát a lapokat óvatos lecsiszoló munkával tették újból felhasználásra alkalmassá. A régebbi javítások alkalmával már felhasznált cementlapok pótlására felbontották a padok alatt lévő burkolatot,

A zavartalan közlekedést a kétoldalt elhelyezett mellékbejáratok jól biztosítják.

A rendkívüli viszonyok okozta anyaghiányra való tekintettel csak a legszükségesebb alapozásokat és kereteket készítik vasbetonból, a főhajó, a sekrestye és a raktár mennyezeteit fából állítják elő, megfelelő hőszigetelő burkolattal ellátva. A templom falazata tégla, amelyet kívül pilisborosjenői homokkő burkol. A magas oldalvilágítás kőrácsozatai közé kerülő ablakok kettős üvegezésűek. A külső ajtók és szélfogók tölgyfaborítással készülnek, a padozat márványmozaiklap-burkolat. A templomot és a torony fedélhéjazatát cserépfedés takarja.

Az új templom befogadóképessége 3025 személy, ülőhely 525 készül. Az épület teljes alapterülete a falakkal együtt 1765 m^2, az összes beépítés pedig 21.300 m^3.

A részletes költségvetés alapján kiszámított építési költség az eredetileg engedélyezett 500.000 pengővel szemben 760.000 pengő, vagyis egy légköbméter beépítése 35 pengőbe kerül. Az így mutatkozó többlet az időközben előállott anyagár- és munkabéremelkedés következménye.

A Páduai Szent Antal plébániatemplom alapkőletételi ünnepsége 1941. évi december hó 14. napján volt.

Az építkezési munkák előreláthatóan 1942. tavaszán kezdődnek meg és ha zavaró körülmények nem mutatkoznak, 1942. év végére megtörténhetik az új Istenháza felszentelése.

A KORONÁZÓ FŐTEMPLOM HELYREÁLLÍTÁSA.

A Budavári Koronázó főtemplom korábban megkezdett külső helyreállítási munkáit megszakítva, az 1941. évben a székesegyház elavult központi fűtőberendezésének korszerű megújítására került sor. A berendezési munkálatokat a polgármesteri XIII. ügyosztály a polgármesteri XVI. ügyosztállyal szoros együttműködésben végezte el. A munkálatok megkezdését alapos bizottsági tárgyalások előzték meg és ezek eredményeként alakultak ki ama irányelvek, amelyeknek figyelembevételével a munkákat elvégezték.

E tevékenység során a régi kazánokat a mai idők követelményeinek mindenben megfelelő kazánnal pótolták. A kazánházban elhelyezett léghevítő készülék elektromos ventillátor útján, légcsatornákon át szállítja a meleget a sekrestyébe, a káptalan sekrestyéjébe és a felette lévő oratóriumba. A templomteret ugyancsak meleg levegő befujásával fűtik, még pedig a szentély előtti hat nyiláson, meg a déli mellékhajóban létesített

Szent István napjára

elkészül a budavári koronázó főtemplom tornya

Középkori szerzetesek önmegtagadó nyugalmára s türelmére van szüksége annak, aki elindul a budavári Boldogasszony-templom keskeny csigalépcsőin. Odakint, a Szentháromság-téren forró napsütés van, de itt, a méteres falak mögött hüvöst és jóleső csendet árasztanak a százados kövek. Régi épületek finom, alig érezhető dohossága terjeng a levegőben s lábaink alatt álmosan koppannak a végeláthatatlan magasságban elvesző kőlépcsők. Néha egészen sötétbe jutunk és csak az indulásnál megszokott ritmus ösztökéli biztos lépésre az embert.

Még rendes, hétköznapi testtartással se igen lehet itt mozogni, a majdhogy függőlegesen kapaszkodó lépcsőkön, hanem kifelé fordított talpakkal s oldalt, ha nem akarjuk minduntalan beleverni vállunkat a falba. A százötvenedik fok után még mindig csak a torony közepetáján járhatunk, — ezért kell, ehhez a lassú és kényelmetlen mozgáshoz az önmegtagadás és türelem, mert különben az út harmadánál már fordulhat is vissza az ember.

Denevérek tanyáznak az őrszobában

A második emeleten tartunk kevés pihenőt. a harangoknál, fujtatunk egyet, aztán keringünk tovább, féloldalt fordulva, mint a dervisek, fölfelé. Számoljuk a lépcsőket: egy... kettő... tíz... száz... Négyszázon kapaszkodtunk fel, míg az alsó galériához érkezünk. A keskeny lépcsőgádor gótikus boltozatú szobába torkollik: a régi megfigyelő őrhelyére, ahonnét éjszakánként vigyázták valamikor Budapest éjszakáját, hogy nem lobban-e valahol a pest—budai utcák fölött a pusztulást hozó láng vörös fénye.

A kőfalakba vágott mélyedések szélén még látszik a tűzoltólámpák kormos nyoma, de ma már csak denevérek tanyáznak a sötét odukban, a finomhajlású boltívek alatt s nyugalmukat nem igen zavarja senki, legfeljebb, ha magamfajta kíváncsi látogató ráadja a fejét erre a kényelmetlen útra.

Innét már csak néhány lépés fölfelé s az ember megállhat az épülő torony tetején. Nehéz volt feljutni, de megérte az a csodálatos kép, ami innen beleharsan a szembe s megállítja a lélegzetet is. Roppant faragott kövek, wimpergák és készre faragott finom fiálék sorakoznak a tornyot körülölelő állványokon s a beépítésre kész köveken napbarnított arcú kőfaragók végzik az utolsó simításokat.

Nem könnyű munka ez, mert a mázsás tömböknek milliméter pontossággal egyezniök kell, hogy a hézagokon be ne folyhasson a víz, meg a hólé. A készülő toronynak erősebbnek kell lennie a lebontott másiknál, amelyet rövid negyven esztendő alatt szétmart, elmállasztott az idő.

A tiszta, szédítő magasságban

Itt, a tiszta és szédítő magasságban semmi lárma nincsen, csak a vésők pengése, a kövek pattogása támaszt némi zajt, vagy ha emelnek egy-egy roppant tömböt s felsírnak a csigák, a pattanásig feszülő kötelek és összecsomósodnak az izmok az emberek karján.

Csodálatos kép ez itt, a tornyot építő kőfaragók csoportja, a gótmívű kőcsipkék között. Fehér ruháikban olyanok az emberek, mintha középkori szerzetesek volnának, templomépítő barátok s az idő odalenn a Szentháromság-téren nem 1935, hanem 1200 körül folydogálna még. Ugyanígy míveskedhetett a középkor embere a gótikus tornyok karcsú tornyain, ugyanezekkel a szerszámokkal is tán, hajszálra ilyen vésőkkel, ezekkel a nagyfejű kalapácsokkal. Itt nincsen beton, ide nem ért el a modern építőtehnika gépekkel dolgozó ezer fortélya, itt csak az ember ereje birkózik a kővel.

Emberek bujkálnak a tornyot körülvevő, örökké mozgó, keskeny állványok közt s hátborzongató látvány, mikor valamelyikük felkúszik a lengő gerendára, hogy arrébb helyezze a köveket húzó vascsigát.

— Nem félnek ilyen magasban mászkálni azokon a gerendákon? — kérdem egyiket, de csak nevet.

— Épp olyan biztos ez itt, mint a földön, annak, aki megszokta.

— De repülőgépre nem ülne fel egyikük se, mi?

— Hát bizony, ott nincs még gerenda se, kérem.

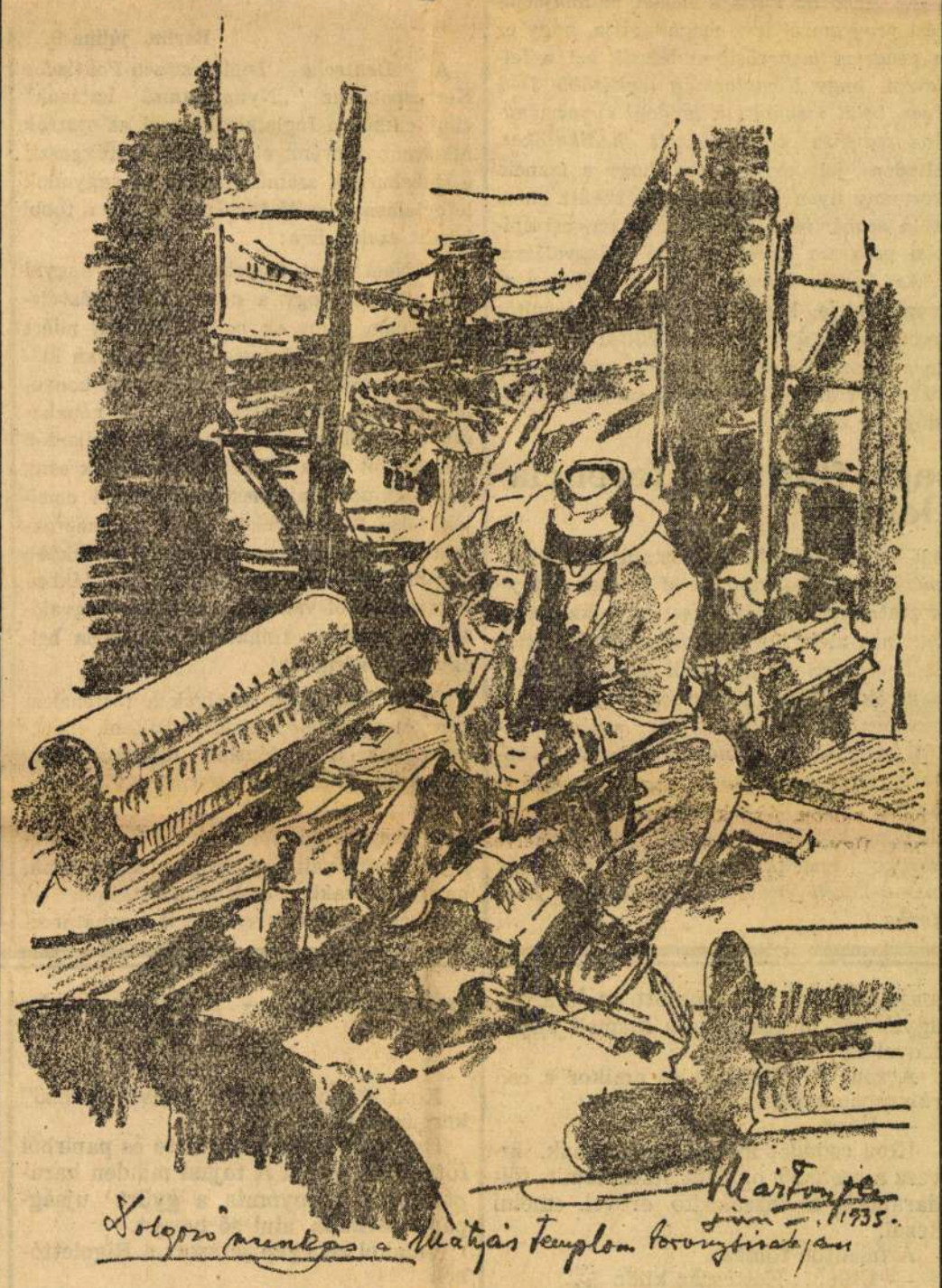

Márton Ferenc rajza a toronymunkákról

Ezt mondják, s közben mászkálnak, nehézkes derekukkal, látszólag ügyetlenül hajladozva ezeken a hitvány pallókon, itt, az épülő toronyrész keskeny peremén. Cigarettát sodornak, tréfálkoznak, emelgetik a nehéz köveket s fejüket rázzák a gondolatra, hogy repülőgép. Mert az ám lebeg. Anteusai ők az anyaföldnek, külön lelkük van, toronyépítő-lelkük, mint a középkori mestereknek, a nagy kőfaragóknak, akik az akkori idők primitív tehnikai felkészültségével az építőművészet legkarcsúbb és legbátrabb tornyait emelték az emberi fejek fölé.

Odalenn a mélyben a júliusi hőségtől eltikkadva piheg a város és a keskeny vári utcákban az árnyékos oldalak hüvösében loholnak el az innét apró emberek. A Dunán fehéren csillogó foltok mozognak: gőzösök. Még távolabb, Pest perifériáin, ezüstszürkén szikrázó köd alatt szunnyad a város és csak a halkan felszűrődő morajlás beszél róla, hogy egy millió ember lélegzik, futkos, kergeti a pénzt, dolgozik és él, gépeivel villamosaival, mammutnyi autóbuszaival, társzekereivel, autóival köröskörül a mélyben.

A torony immár majd ezer esztendő óta figyeli ezt a nyüzsgést, nézi a Duna két partján a város életét, amely hol elcsendesedett, hol megnőtt. Nézi és őrködő szemekkel vigyáz az emberek békéjére. Milyen különös elképzelni, hogy ebből a toronyból figyelték valamikor, évszázadokkal ezelőtt a Gellérthegy mögött feltűnő első török portyákat, azután a mecsetté átalakított templomnak ugyanebből a tornyából látták meg Savoyai Eugén felmentő seregét azon a bizonyos szeptember másodikán. Ebben a templomban mondta kemény beszédeit Kapisztrán Szent János és itt hirdették ki azt a pápai bullát, amely a világ minden templomában kötelezővé tette a déli harangszót.

Milyen viszontagságos multja van ennek a régi templomnak, amelynek tulajdonkép nem sok eredeti köve áll már a régi helyén! A mostani formájában a kiegyezés után Schulek Frigyes tervei után rekonstruálták az egész épületet, de a garasoskodás és kislelkűség ugyancsak megbosszulta magát. Húszezer forint különbség miatt olcsó és hitvány bácstoroki kőből építették az új részeket s ez az anyag nem birt ellentállni az idők viszontagságainak.

Most a tavalyesztendőben lebontott tornyot acélos süttői mészkőből rakják újra, abból az anyagból, amelyből annakidején a milleniumi emlékmű hatalmas oszlopát emelték és igen sok középületnél is használtak.

Az új torony építésénél eddig 275 köbméter követ használtak fel és már igen kevés munka van csak hátra. A karcsú torony napról-napra emelkedik, a munkások keze csupa tempó, faragják, vésik a követ és megkezdték már a nagy zárórózsa faragását is. Két köbméter nagyságú, roppant kőtömbből munkálják s kész állapotában is negyven mázsa súlyú lesz. Ennek a zárórózsának az elkészítése és helyére illesztése a nyolcvan méteres magasságban, a legszebb feladata a budai toronyépítésnek. A vállalkozók fokozott erővel dolgoznak, mert a szerződés értelmében egy hónap mulva készen kell lennie a toronynak, hogy lebonthassák az állványokat és Szent István-napján már fehéren csillogó, új köntösben üdvözölje a magyar történelem legragyogóbb ünnepét.

Fiala Ferenc

Uj cseh törvény az idegenekről

Prága, július 9.

Kedden megjelent a végrehajtási utasítás a külföldiekről szóló törvényekhez, amelyeket márciusban fogadott el a törvényhozás.

Külföldiek, akik a törvény életbeléptetésének napján a köztársaság területén kereső munkát folytatnak, harminc napon belül kötelesek *tartózkodási engedélyt* kérni. Ennek elintézéséig eddigi munkájukat folytathatják, újat azonban nem kezdhetnek. Akinek tartózkodási engedélyét megtagadják vagy az ország egy részére korlátozzák, az állam másik területére való megérkezését hat napon belül jelenteni tartozik. *A törvény július 15-én lép életbe.*

Olyan külföldiek, akik 1918 október 28. óta megszakítás nélkül a köztársaság területén nléek, felmentést kapnak az alól, hogy tartózkodási engedélyt kérjenek, ha e törvény életbeléptetése előtt valamely cseh községben polgárjogot nyertek, illetve állampolgárságért folyamodtak.

Nagy sikere van a magyar fürdőpropagandának a brüsszeli világkiállitáson

A nemrégiben megnyilt brüsszeli világkiállításon a magyar pavillonban külön is bemutatták a magyar fürdők adatait, fényképeit és azokat a tudományos megállapításokat, melyeket a világ legkiválóbb orvosprofesszorai bocsátottak a kiállítás rendelkezésére. A fürdőosztály anyagát *Szviezsényi* Zoltán dr., a gyógyhelyi bizottság igazgatója és *Bánlaky* Géza dr. állították össze, akik most tértek vissza Brüsszelből és Szviezsényi Zoltán dr. az alábbiakban tájékoztatta a kiállításon szerzett tapasztalatairól az *Uj Magyarság* munkatársát:

— Igaz, hogy Magyarország pavillonja szinte elvész a gazdag és hatalmas országok óriási csarnokai mellett, mégis meg kell állapítanom, hogy egy-két apróbb hibától eltekintve, a magyar pavillon a kiállítás legszebb épületei közé tartozik. De meg kell mondani azt is, hogy *ipari kiállításunk nem a legjobban sikerült.* Sokan megállapították, hogy *belvárosi üzleteinkben sokkal érdekesebben és ötletesebben mutatják be a közönségnek a magyar ipar termékeit, mint a brüsszeli kiállításon.*

Statisztikát is készítettünk és elmondhatjuk, hogy csak azok a propagandaeszközök hatnak, amelyek *mozgással* és *hanggal* kapcsolatosak. A kiragasztott plakátok, hirdetések és feliratok ma már senkit sem érdekelnek, hiszen *századunk a mozgás százada és a közönség elvárja, hogy a száraz és lélektelen hirdetések helyett mozgó reklámmal, mozgó diorámával, filmmel, rádióval, vagy gramafonnal hívják fel figyelmét a hirdetett dologra.*

— A brüsszeli tapasztalatok alapján el is határoztuk, hogy Európa lengagyobb városaiba mozgó diorámákat küldünk, amelyek sokkal inkább alkalmasak a közönség figyelmének felkeltésére, mint a drága költségen készült plakátok. Ezenkívül a magyar filmiroda most készítette el a négyszázötven méter hosszú filmet, amely a budapesti fürdőélet fejlődését dolgozta fel. *A film római katonákkal kezdődik, akik először fedezték fel a magyar főváros területén bugyogó források óriási értékét,* aztán átmegyünk a középkoron, a mult századon és a modern budapesti fürdők bemutatásával fejezzük be a filmet. A budapesti fürdőkről ma már minden külföldi reumaorvos tud, hiszen csupán ebben az esztendőben is körülbelül *háromezer külföldi orvosnak küldtünk részletes ismertetést Budapest fürdővárosról,* brüsszeli kiállításunk eredményeként pedig a napokban érkezik Maurice *Lippens, a belga szenátus elnöke, aki mint a gyógyhelybizottság vendége, körülbelül két hetet tölt a magyar fővárosban.*

— Szervesen megindított külföldi propagandánk olyan eredményt hozott, amelyet magunk sem vártunk. Fejlődő idegenforgalmunk szempontjából nem voltak kidobott összegek azok, amelyeket *külföldi sajtópropagandára* fordítottunk, s az egyedüli nehézséget csupán a valutakorlátozások okozzák. Ezért inkább azokban az államokban próbálunk propagandát kifejteni, ahol nem gátolják a külföldre utazókat a devizarendelkezések. Sajnos, *a szépen megindult lengyel idegenforgalom az utóbbi hetekben teljesen megszűnt, mivel máig sem sikerült befejezni azokat a tárgyalásokat, amelyek a két ország szabad idegenforgalmát biztositanák.* Reméljük, hogy rövidesen mégis áthidalhatjuk ezeket az akadályokat és Budapest fürdőváros végre elfoglalja azt a helyet az európai gyógyfürdők között, amelyet különleges adottságainál fogva már régen megérdemelt.

Páris Londont támadja a német flotta-építés miatt

Páris, július 9.

A német-angol flottaegyezmény alapján összeállított német flottaépítési program közzététele a francia sajtónak alkalmul szolgál arra, hogy támadásokat intézzen Németország ellen.

A félhivatalos *Temps* a következőket írja: Németország a versaillesi békeszerződést megsértette, mikor bevezette az általános véderőkötelezettséget és most *másodszor is megszegte ezt a szerződést, amikor megkezdte tengeri fegyverkezését.* Ami Franciaországot illeti, — írja a lap, — nem tehet mást, mint hogy fenntartja általános tiltakozását, amelyet a népszövetség által is megbélyegzett német fegyverkezések ellen emelt. Csak meg kell vizsgálni a német flottaépítési programot — írja a Temps — és máris világos, hogy a *program megvalósítása biztosítja Németország számára az Északi-tenger fölötti uralmat* és a német flotta erősítése ellensúlyozása a francia tengeri erőnek. Franciaországot a német lépés — folytatja — figyelmezteti kötelességeire. Franciaországnak ma sokkal inkább, mint valaha, fenn kell tartania teljes mozgási szabadságát a flottafegyverkezések terén.

A lap ismét *keserű szemrehányást tesz Angliának,* amiért az angol kormány jóváhagyta a német hajóépítési tervet. Mindabban, — véli a lap, — amit eddig a csatorna túlsó partján az angol-német tengerészeti megegyezésről írtak, nem sikerült még megtalálni azt az érvet, amely csak a legelemibb nemzetközi erkölcs szempontjából is indokolttá és jogossá tehette volna Anglia könnyelmű eljárását.

Az *Echo de Paris* a német hadihajóépítési programról írva megállapítja, hogy ez a program megerősíteni látszik azt a feltevést, hogy *Németország legkésőbb 3—4 éven belül megépíti a londoni egyezményben számára engedélyezett hadihajókat.* Minden jel arra mutat, hogy a francia kormány ilyen körülmények között nem küld szakértőket Londonba a tengeri építési program ügyében való tárgyalásra.

Az *Agence Economique et Financiere* megállapítja, hogy a német hajóépítés gyors irama *új helyzet elé állítja a francia tengernagyi hivatalt.* Esetleg szükségessé válik a francia hajóépítési program revíziója és kibővítése.

A német bejelentés a nagy flottakonferencia alapja lehet

London, július 9.

A német hadihajóépítkezések programjával kapcsolatban a *Press-Association* ezeket írja:

A német építési programnak az 1935. és 1936. évekre történt bejelentése első része annak a tájékoztatásnak, amelyet a német kormány a londoni angol-német haditengerészeti megbeszélések értelmében Angliának és a többi tengeri hatalomnak nyujt. A német részről közölt számadatok alapján megállapítható, hogy a német hajóhad még ezekkel az építkezésekkel együtt sem éri el az angol hajóhad tonnatartalmának 35 százalékát. A további tájékoztatásokat *diplomáciai uton* bonyolítják le és ezek a tájékoztató megbeszélések esetleg alkalmasak lehetnek arra, hogy *általános haditengerészeti értekezletet* hivjanak egybe a tengeri haderők általános arányának megállapítása ügyében. Azt az állítást, hogy a német építési program nyilvánosságra hozatala következtében Franciaország nem küldi el haditengerészeti megbizottait Londonba, illetékes körökben megcáfolják. *Londoni körökben remélik, hogy a francia szakértők már a közeli jövőben megérkeznek Londonba.*

A londoni sajtót rendkívül érdekli a német hadihajóépítési program.

A *News Chronicle* szerint ez az építési terv a szenzáció erejével hat. A *Daily Herald* azt hiszi, hogy a versaillesi szerződés rendelkezéseinek újabb súlyos megsértése a francia kormány erélyes tiltakozására fog vezetni.

A *Daily Telegraph* így ír: A német hajóépítési terv a meglepetések egész sorát tartalmazza; az építendő hajók tonnatartalma körülbelül *negyedrésze* annak a tonnatartalomnak, amelynek építésére Németországnak a német-angol tengerészeti egyezmény értelmében joga van, a tengeralattjáró hajók tonnatartalma pedig kevesebb a megállapított össztonnatartalom felénél.

A *Daily Express* tengerészeti tudósítója a következőket mondja: A tengeralattjárók építési terve az első pillanatban talán meghökkenti az olvasót, de *voltaképpen csak 9500 tonnáról van szó,* ami nem sok a világ hajóhadainak 70—90 ezer tonnájával szemben. Németország mindenekelőtt *partjainak védelmét* akarja biztosítani.

Berlin éles kritikája a bécsi eseményekről

Berlin, július 9.

A Deutsche Diplomatisch-Politische Korrespondenz „Nyugtalanító hatások" című cikkében foglalkozik azzal az osztrák alkotmánytörvénnyel, amely felfüggeszti a Habsburgok számüzetéséről és vagyonuk lefoglalásáról szóló törvényt. A lap a többi között ezeket írja:

— Nem lehet figyelmen kívül hagyni azt a tényt, hogy a nemzetközi közvélemény nem jogos ok nélkül kérdezi, miért vetették fel a Habsburg-kérdést olyan időpontban, amikor az európai helyzet bonyolult és nem elég áttekinthető. A népakarat megkerülésével visszahozott uralkodók rendszerint abba a kísértésbe szoktak esni, hogy külpolitikai mesterkedésekkel emeljék belső tekintélyüket. Az ilyen megfontolások a mostani esetben annál is inkább helyénvalók, mert itt bizonyos mértékben végrendeletről van szó, amelynek megvalósítása messze túlhaladná Ausztria belügyeinek kérdését.

Olyan kísérletek, amelyek a történelem kerekét visszafelé akarják fordítani, ellentmondanak a történelmi tapasztalatnak. Márpedig e tapasztalat szerint az időközben megváltozott körülmények és nézetek között nem lehet ismét megvalósítani különleges adottságait egy bizonyos korszaknak, amely korszakban ezek az adottságok érvényben voltak és arculatát is meghatározták ennek a korszaknak. Az ilyen alkalommal kiöntött vér és az így előidézett áldatlan helyzet nem hozhat soha maradandó sikert.

A rendőrség Zágrábban szétverte Macsek hiveit

Belgrád, július 9.

Mint Zágrábból jelentik, hétfőn egy katolikus zarándoklatról visszatérőben körülbelül tizenötezer főnyi tömeg *Macsek* Vladimir háza elé vonult és éltetni kezdte a horvát ellenzék vezérét. A rendőrség gumibotokkal szétszórta a tüntetőket, miközben a tömegből többen kővel dobálták meg a rendőröket. Néhány ember megsebesült.

DR. ERCZY MIKLÓS:
„SEBÉSZET A SZÉPSÉG SZOLGÁLATÁBAN"
Több mint száz fényképpel és rajzzal. Úttörő munka. Ára 3 P.
Cukorbetegek és cukorbetegségre gyanúsaknak hasznos, értékes olvasmányuk
DR. DOCTOR KÁROLY KÖNYVE:
„A CUKORBETEGEK DIÉTÁS ÉS VIZSGÁLATI NAPLÓJA"
Második, bővített kiadás. Ára 1 P 80 fillér.
Minden magyar- és idegennyelvű köny kapható az ÚJ MAGYARSÁG KÖNYVOSZTÁLYÁBAN, Budapest, Rákóczi-út 30. félemelet. Tel.: 46-1-20.

A 12-es szám

Irta: Undi Imre

A varietészínpad függönye megint szétvált és az erős fénybe egy makkfelsőnek öltözött leányzó jött ki, csillogó számtáblával, ami a 12-es műsorszámot igérte.

A karzaton egy testes asszonyság, alkalmasint kacsakereskedőnő, aki műsorlapot is megriszkált, meghirdette az ezért hálás környéknek a számot:

— Koxi és Boxi, kómikus erőművészek ... ahajt gyünnek már.

A szám valóban kezdődött.

Egyelőre ugyan csak Koxi jött ki, nyavalyás kis ember, vörös orral, tengerészruhában. Valami matrózdalt dudolt, angolul és bohókásan lődörgött a hajófedélzetté alakított színpadon.

Amint rázza a térdeit és önfeledten, nyujtott orrhangon fújja, hogy „litel Tedii ... tádliu-tudlju ... jön ám, mögötte az őrmestere, Boxi.

A karzaton már csak úgy húzzák a levegőt az emberek a nevetéstől.

Boxi kétakkora, mint egy mészáros. Valóságos hústorony. A kezei, mint két, kisebbfajta bőrönd. Azonfölül merges is.

Koxi édesdeden, gyanútlanul ring:

— Litel Tediii ... tádliu-tudlju ...

De már emelik is a levegőbe, repül, mint egy sarokbavágott nadrág, az árbóc felé, amit elkap és pörögve csúszik le az aljáig:

— Auh ...

Az ügykezelés pedig tart tovább. A kis nyavalyást ide-oda szórja Boxi, mint a pelyvát. Kürtőbe, kötelekre, utóbb is egyik magas röptéből fanyélen csúszik le, amiről kiderül, hogy fedélzetsikároló kefe, amivel gyorsan elkezd súrolni.

A hústorony haragja megenyhül. Szemezni kezd egy ágyúval. Előbb a görögdinnyényi ágyógolyókkal kezd dobálózni, a nyakszirtjére ejtve azokat, majd, mint akinek megjött az étvágya, ugyanezt megcsinálja a kiemelt ágyúcsővel is.

A zene itt elhallgat és amikor a cső ráhuppan a húsára, azt mondja:

— Hápp.

Koxi csöndet int a tapsolóknak, kivesz a zsebéből egy turistaszalámit, földarabolja és inszakajtó erővel emelni kezdi.

A feleúton fölnéz:

— Úhh ... Ketteszaz khilo ...

A kacsakereskedőnő az öklével veri az előtte nyúló rézrudat:

— Csuda egy betyár ...

Koxi valósággal harapja már a levegőt, kivörösödik és amikor a vállán ül a szalámi, rekedten mondja:

— Nétszaz khilo ... hápp!

A fedélzetmester most veszi csak őt észre és a dübörgő tapsorkánban olyan pofont ken le neki, hogy csak úgy nyekken.

Ezt Koxi nem is leplezi. Mikor elterült valahol, mint a főtt pacal, kis idő mulva felül és üveghangon közli:

— Nyekk!

A víg tengerészek aztán tovább csintalankodnak. Boxi dagadó izmokkal végez tuloknak való emelgetéseket, a kis nyavalyás se akar elmaradni, amire mindig megkapja a maga csárdásporcióját, sőt utóbb a hústorony, mint alkalmatlan kis gubancot, felköti egy szárítókötélre. Valami csattal odacsípteti a magasba a nadrágját.

Végső attrakcióképpen Boxi egy szegekkel kivert deszkalapra fekszik. Hanyatt, a szegeken, különféle mókát csinál.

Koxi erre, mint egy csille, leereszkedik a kötélen, behoz egy madzagrakötött sünt és amikor megbizonyosodik, hogy a kijelölt helyre vezetett disznócska tovább állt, hanyattdűl a síma padlón. Aztán, mint aki szenvedő fintorral leleírja nagy fájdalmát, fújja:

— Litel Tediii ... tádliu-tudlju ...

— A betyár mindenit! — ordít a kacsakereskedőné. — A betyár mindenit ...

*

Koxi a szomszédos „művészsöröző" kertjében ült.

Egy pohár sör volt előtte és papirból főtt tojást evett. A tojást minden harapás előtt belenyomta a gyürt ujságpapír sarkába, alul só hevert.

Valahol zenegép játszott a Rigolettóból.

Boxi is megérkezett nemsokára. Már tudta a pincér, hogy mit kell hoznia, mert vele egyidőben ért az asztalhoz egy kadarkaspriccerrel.

Koxi összegyűrte a sós, tojáshéjjas papírt és leeresztette a sóderre.

Aztán ezt mondta a hústoronynak:

— Nézze, Navratil, én úgy kirúgom magát, lejáratkor, hogy még. Ki itt a társulat, maga, vagy én?

— Hk ... édes Leitner úr, azt senki se vitassa.

A behemót lesütötte a szemét és irtó markába fogta a spricceres poharat, hogy elég hideg-e.

— Na lássa. Maga nem egy szám, Navratil, maga egy nagy darab tróger, aki májusban viheti a zongorát a nacscságák után, vagy emelgetheti a vasdarabokat a sárbogárdi vásár porában, de nélkülem be nem eresztik egy ilyen glanc helyen. A hapiand a számban én vagyok.

— De édes Leitner úr ... hk.

— Csak hagyja, fiam. Maga úgy iszik, mint egy kefekötő, se a csővel, se a golyókkal nem dolgozik már rendesen. Ha azt a marhaerőt, amivel társultam, elissza, mit gondol, meddig leszek én magával attrakció?

Leitner úr hátulról megmarkolta a kemény szalmakalapját és a homlokába tólta:

— Lejáratkor, ha akar, húsz százalékkal marad, különben úgy kivágom, mint egy szilvamagot.

— De kedves ...

— Be a csőrrel, Navratil. Nem maga az első, akivel dolgozom és ha akarom, ha csak egyet füttyentek, hogy kssz ... kssz, hát tíz olyan segéderőt kapok, mint maga. Mert a számban maga a hús és én vagyok a művészet, értve?

— Húsz száza ...

— Többet nem adok. Legszívesebben visszamennék illuzionistának, az egy magánszám, azzal Berlinbe, a plagát közepén hirdettek, de itt, a direktornak ez a sánere és a maga szerencséje, hát úgy feleljen, Navratil, hogy marad-e, avagy ... szeavasz?

Navratil a sódert tologatta a cipője orrával, úgy mondta:

— Egen ...

*

A barlangvasút zenegépe éppen a torreádorinduióba kezdett.

Fujtatva csengett a gép:

— Tám, támtárám, tám — hzum — támtárámtárám — hzum — ...

A „hzum" a cintányér hangja volt és olyankor a gép homlokzatán álló térdnadrágos fakarnagy mindig megrezzentette a kezét, a gyermekek örömére.

Az induló részben átszolgált a „művészsöröző" is, ahová valaki rekedten átkiabált:

— Her Láitna ...

Leitner úr és társulata gépiesen megindultak.

Öt perc mulva már a 12-es számtáblát mutatta fel a variettében a bájos makkfelső.

A zene bevágott és jött Koxi.

Dudolt:

— Litel Tediii ... tádliu-tudlju ...

Mint egy rumbaáztatott rongy őgyelgett jókedvűen, gyanútlanul, de hahh, jön a félelmetes izomnagy és fölöttes.

A karzaton üvölt a nép.

Emelkedik a tulokember ökle, mi lesz itt, te jószagú rozmaring, mi lesz itt ...

A nyavalyás még utolsót lélegzik, gyanútlanul:

— Litel Tediii ... tádliu-tudlju ...

— **Schulek János előadása a bányavárosok és Kassa müemlékeiről.** A Müemlékek Országos Bizottsága által az Uránia Színházban rendezett előadássorozat második előadásaként február 2-án délelőtt *Schulek János* müépitész Kassa és a felsőmagyarországi bányavárosok müemlékeit ismertette. A magyar Felvidéknek legjelentősebb városa Kassa, amely már a középkorban is a Lengyelországból Keletmagyarország felé irányuló kereskedelmi utvonalaknak csomópontja volt s igy nagy befolyásra és mérhetetlen gazdagságra tett szert. Ennek a gazdagságnak méltó kifejezője Szent Erzsébetről elnevezett főtemploma, amely a magyar csucsives épitészetnek legszebbjei közé tartozik. Érdekes emlékek s a dóm környezetét szépen kiegészitik a Szent Mihály kápolna és az ujjáalakitott Orbántorony. Kassa egyébként gazdag későbbkori emlékekben, amelyek közül kiemelendő a premontrei templom, a városháza, megyeháza stb. A bányavárosok közül Körmöcbánya, Selmecbánya és Besztercebánya vonja magára a mütörténész figyelmét. Körmöcbányán a vártemplom, Selmecen az Óvár és Leányvár, Besztercebányán pedig a városháza és számos korai renaissance épület emelendő ki. Mindezek az emlékek édes bizonyitékai annak, hogy a sok háboru s viszontagság dacára élénk épitőmüvészi élet folyt hajdanában Felsőmagyarország között. Az előadásnak nagy sikere volt.

Schulek János

épitész

+ 1948 ?

<Schulek János>

Építész

könyve

<> Visegrád problémái és feladata -

8. r. 2 kép 56 l.

Bp. 1936.

Gent (2002)

Kimutatás Ásatásoku

1 lapon	1939	III/6 – 11 ig		
"	"	"	III/13 – 18 "	
"	"	"	III/20 – 24 "	
2 "	"	"	III/27 – IV/1 "	
"	"		IV/3 – 8 "	
"	"	Miss szállítás fuvarral		
3. "	"	"	IV/11 – 15 ig	
4 "	"	"	IV/17 – 22 "	
5 "	"	"	IV/24 – 29 "	
6 "	"	"	V/1 – 6 "	
7 "	"	"	V/8 – 13 "	
8 "	"	"	V/15 – 20 "	

Schulek János

épitész

Gentnüremt

369. l

Königstrasse 29.

ERSEMANN

UND ANTIQUAR.

– Denkmäler-Kommission für
Ungarn Budapest II,

ort Leipzig.

	Mark	Pf.	Mark	Pf.
ertumsdenkmale				
erg, Text				
	11.	20		
570	–.	55		
	Mark		10.	65

Schulek János
építész

Kabdebó Bp
4. l. 90. l.
92. l.

Budapest, 1933 november 4.

gos Bizottságának,

B u d a p e s t e n .

l jelentem, hogy az Országos Tár-
küldötte meg cimemre a visegrádi
az 1932 évben kifizetett munka-
sitási járulékot 163 Pengő 76fil-

z egy évvel ez előtt végzett munkák
ésére fedezettel nem rendelkeztem,
re vonatkozó 76.28208/84/1933 számu
gy azt kifizetés céljából az ille-

Schulek János

Visegrád problémái és feladatai. A visegrádi várbizottság kiadványai. 1. füzet.

H. n. 1936. 8-r, 56 l, fűzve.

Schulek János

I. 3. p. h.

1.—P

MDK

Schulek János épitész

Magyar Iparmüvészet 1897-98. 324.l.

M.D.K.

Schulek János, építész

A tervei szerint restaurált debreceni ref. kistemplomot körli a lap egy témájával

Vállalkozók Lapja, Bp. 1929. L. évf.
máj. 25. sz. IV. old.

MDK

Schulek János

A müemlékek restaurálása. A Mügyüjtő. 1928. lo. sz. 285.l.

Schuler János, építén M.D.K.

nyert megbírást a Kalvi-
neum tanítóképző intézet
kisnyszállásos felépítendő
épülete terveinek és költség-
vetésének elkészítésére

Vállalkozók Lapja. Bp. 1929. L. évf.

ápr. 17. sz. 6 cld.

M.D.K.

Schuleh János, építéz

Serverte a váci
Pósta palotát (1 tk.)

Vállalkozók Lapja, XLIC. évf. 1528.

dec. 12. sz. VII. old. + VIII. old

M.D.K.

Schulek János, építész M.D.K.

perverte Szarvason az áp. ev. árvaházat, melynek cég építkezés körüli jelentőségét körli a lap.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1928. XLIX. évf.
ápr. 18. sz. IV. old.

A VISEGRÁDI VÁRBIZOTTSÁG KIADVÁNYAI
III. FÜZET ○ 1942 ○ SZERKESZTI: SCHULEK JÁNOS

VISEGRÁD

KIRÁLYI PALOTÁJA ÉS DÍSZUDVARA FELTÁRÁSA

ÍRTA

ZSITVAŸ TIBOR

A VISEGRÁDI VÁRBIZOTTSÁG ELNÖKE

Különlenyomat a BÚVÁR 1941. decemberi és 1942. januári számából

BUDAPEST, 1942

TÁJÉKOZTATÓ
A VISEGRÁDI VÁRBIZOTTSÁG 1937—1941. ÉVI TEVÉKENYSÉGÉRŐL

1937—38.

1. *Mátyás király* bronzszobra és a vele összekapcsolt *Hősi Emlék* megalkotása. *Fadrusz János* szobrászművész és *Schulek János* műépítész műve.

2. A *vizibástya* helyreállítása, a csatlakozó várfal és a rajta átvezető új országúti kapu felépítése *Schulek János* tervei szerint és vezetésével. — Az építkezés költségeire fordított összegnek közel egyharmadát: 12,000.— pengőt a kultusztárca terhére *Hóman Bálint* m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter adományozta.

3. A Mátyás-szobortól a vizibástyáig terjedő *Dunapart* és a környező részek térrendezésének megtervezése. — A kőpart építésének költségeit és keresztülvitelét *Darányi Kálmán* m. kir. miniszterelnök, mint földmívelésügyi miniszter a tárcája terhére vállalta; a munkálatokat *Horémusz István* min. oszt. tanácsos vezette.

1938.

1. Az új országút és a bástyakapu kapcsolatának megtervezése és a vizibástya lejáróinak megépítése.

2. A Mátyás-szobortól a vizibástyáig terjedő terület kertészeti díszítése. — A növények legnagyobb részét a székesfővárosi kertészetből *Szendy Károly* polgármester, várbizottsági tag adományozta.

3. *IV. Béla király*, Visegrád alapítója emlékére kőszoborrmű emelése a vizibástyán. *Krasznai Lajos* szobrászművész és *Schulek János* műépítész alkotása.

1938—39.

1. A Visegrádon született és fényes udvart tartott *Nagy Lajos* királyunk emlékének bronz domborműben megörökítése a Salamontornya melletti kaputorony bejárata fölött. *Szentgyörgyi István* szobrászművész alkotása.

2. Az országúti kapu és a Salamontornya között a járhatatlan, meredek, sziklás hegyoldalon gyalogfeljáró építése. Néhai *dr. Zsitvay Géza* kir. kúriai tanácselnök, várbizottsági tag elgondolása szerint tervezte *Schulek János*.

3. A kaputorony és feljárója, eredeti szintjének feltárása.

4. Országzászló a vizibástyán.

1939. október 1.

A három királyszobor, a Hősi Emlék, a parti sétány, a vizibástya, az országzászló, az új MFTR-állomásépület és az autobusz-váróhelyiség ünnepélyes felavatása.

A Várbizottság elnökének megnyítója után az avató beszédet *József kir. herceg*, tábornagy tartotta. *Dr. Kornis Gyula*, a képviselőház v. elnöke, m. kir. t. t. ünnepi értekezését adta elő. Az országzászlót *Urmánczy Nándor* avatta fel.

1939—40.

1. Az országúti kapu előtti tér rendezése, a régi kereszt áthelyezése, parkozás, padok elhelyezése.

2. A Salamontornya földszíntje és első emelete múzeum céljára újjáépítése tervének elkészítése és jóváhagyásának kieszközlése.

3. A Vizivár-Vizigarád déli kapuja újjáépítésének kezdeményezése és tervének elkészítése.

Folytatása a borítók 3. oldalán.

A

VISEGRÁDI KIRÁLYI PALOTA

ÉS

DÍSZUDVAR FELTÁRÁSA

ÍRTA

ZSITVAŸ TIBOR

A VISEGRÁDI VÁRBIZOTTSÁG ELNÖKE

BUDAPEST, 1942

Felelős kiadó: Zsitvay Tibor dr.
2703 Franklin-Társulat nyomdája, Budapest: vitéz Litvay Ödön.

A VISEGRÁDI KIRÁLYI PALOTA FELTÁRÁSA

Századok óta nem lángolt, sőt talán azelőtt sohasem is támadt akkora vágyódás a magyar szívekben a régmúlt nemzeti dicsőség után, mint a Trianon borzalmas csapását követő feleszmélés éveiben. A nemzet a kietlen jelenről a történelem emlékei felé fordította szomjas tekintetét és ott kereste a kiapadhatatlan forrást, amelyből hitét merítheti. Mohón szívta magába a történelmi tanulságok életet adó italát és szinte a kezével kaparta volna ki a múltból mindazt, ami után visszavágyott, ami a magyart jobb időkben naggyá és boldoggá tette.

A vörös márvány kútkáva részlete. Mátyás királyi címere. Szentgyörgyi Lóránt fényképe

A XX. század elejének romboló szellemét magával elsöpörte a rajtunk átszáguldó, pusztító világvihar. Ismét becses lett a múlt minden emléke és az a nemzeti közvélemény, amely még nem régen közömbösen szemlélte, hogyha ismert műtörténeti emlékeinket is sorra bontogatni kezdte a rideg üzleti számítás, egyszerre olyan érzékennyé vált, hogy a régi idők jelentéktelennek látszó nyomainak is a megóvását, feltárását és helyreállítását kezdte sürgetni. A régészet népszerűtudománnyá lett. Beköszöntött az a lelkes időszak, amely sokhelyütt mozgatta meg a buzgó magyar kezeket, hogy régi nagyságunk és életjogunk elfeledett tárgyi bizonyítékait — a szó szoros értelmében — kikaparják a magyar föld alól.

«Az utolsó 10—15 év rendkívül termékeny volt a régészeti kutatásunk terén» — mondotta *Gerevich Tibor* professzor a Magyar Régészeti Társaság 1941. decemberi ülésén, — «és rendkívüli eredményeket hozott. Ezek közül is kimagaslik az esztergomi, a székesfehérvári és — legújabban — a visegrádi ásatás, amely utóbbi már eddigi eredményeinek páratlan értékével is a legelső helyre került, — nem is szólva a jövőben várható fejleményekről, hiszen többszörösen nagyobb a grandiózus palotasor még fel nem tárt része. Örömünk és elismerésünk *Schulek János* elért sikere felett éppen olyan nagy, mint jól megalapozott további várakozásunk.»

Ez a megállapítás, amely a legilletékesebb helyről jött és a *Műemlékek Országos Bizottságá*nak legutóbb jelentősen kibontakozó támogatása, örvendetesen zárja le a «kezdeti nehézségek» kikerülhetetlen korszakát és nagy megnyugvás a *Visegrádi Várbizottság*ra nézve, amely bízó hitével és szerény eszközeivel rendületlenül állott *Schulek János* feltáró munkája mellett a felfedezés pillanatától kezdve. Az első bejelentés a nyilvánosság számára már öt évvel ezelőtt megtörtént, amidőn a Várbizottság Kiadványai I. füzetének előszavában (1936) közöltem, hogy a nyomtalanul elenyészettnek tartott, sőt valóságában is kétségbevont, mégis nagyhírű palota nyomait végre megtalálta a szakavatott kutató és egyre több bizonyságot szolgáltatva, kezdi feltárni a hittel és tudással földbe mélyesztett ásó . . .

Ez a mesebeli palota valóban sokáig dacolt a régi írásbeli dokumentumok nyomán újra meg újra nekilendült minden kutatással. A múlt század derekán — az elnyomás éveiben, akárcsak *Trianon* után — a nemzet érdeklődése a múlt emlékei felé fordult. Ekkor lépett először előtérbe régi dicsőségünk egykor legfényesebb színhelye : a Szentkorona ősi pilisi fellegvára és parti útzáró erődje : a *Vizigarád*. Az egyre pusztuló romok megmentésére, tatarozására és — legalább részleges — újjáépítésére közel egy századon át ismételten indultak lelkes mozgalmak, amelyek többkevesebb eredménnyel járva, hamarosan el is akadtak. Ezekből az időkből kimagasló maradandó emléket hagyott ránk

Renaissance oszlopfő a díszudvar emeleti terraszának pergolájából. Schulek J. fényképe

A díszudvar csarnokának belső fala

A díszudvar látképe a földszinti helyiségből fényképezve. Schulek János fényképe

a *Magyar Tudományos Akadémia* kezdeményezésére indult akció, amely *Viktorin József* visegrádi plébános úttörő ösztönzésére keletkezett és amelynek során — a mult század hetvenes éveiben — *Schulek Frigyes* tervezése és vezetése mellett az úgynevezett Salamontornya nagyszerű újjáépítése (felerészben!) el is készült.

Mindazok, akik az utóbbi száz év folyamán Visegráddal foglalkoztak, szinte kivétel nélkül keresték annak a maga idejében európai hírű királyi palotának nyomait is, amelyről régi feljegyzések fellengzőnek látszó csodálattal emlékeznek meg. Kutatásuk azonban mindannyiszor teljesen sikertelen volt.

A vár alapítója ugyan már *IV. Béla* királyunk, de országos székhelyként csak az *Anjou-ház* idején kezd szerepelni és válik európai jelentőségű központtá (1335. visegrádi kongresszus); a teljes fénye pedig *Mátyás* műalkotásai révén bontakozik ki. A történelem feljegyzéseiben szereplő nagy események — a bennük felvonuló tömegek terjedelmét, az országos és külföldi előkelőségek sokaságát, a résztvevő uralkodók nagyszámú fényes kíséretét tekintve — sem a fellegvár, sem a vízivár (Vizigarád) aránylag kicsiny területén és szűk helyiségeiben végbe sem mehettek volna, az illő elszállásolásról nem is szólva. Annak a díszkertekkel és műemlékekkel övezett palotának, vagy inkább palotasornak, amelynek *Bonfini* és az egykorú követi jelentések ékes szavakkal festik le szépségét és rendkívüli méreteit, — amelyet a pápai követ «földi paradicsom»-nak nevez — amely *Oláh* szerint egyszerre négy vendégkirálynak adhatott méltó szállást minden kíséretükkel együtt — ennek a grandiózus épülettömegnek a helyét és a maradványait tehát a várromoktól teljesen elkülönítve, de mégis az erődítés védelme alatt, a Várhegy tövében kibontakozó tágasabb térségen, a dunaparti országút és népes település szomszédságában lehetett csak sikerrel keresni. Világos utalást tartalmaz e tekintetben (amit utólag könnyű most már megállapítani), *Oláh Miklós* esztergomi érsek részletes leírása («Hungária», 1536). Szerinte a 350-nél is több helyiségből álló kolosszális építmény mintegy 300 lépésnyire van a Dunától éspedig ebből a távolságból 200 lépés esik az előkert főkapujától a partig és a «városig» vezető útra, amelyet fűzfák szegélyeznek. Belépve a kapun, tágas, virágos térség következik és csak újabb 100 lépés után kezdődik tulajdonképpen az építményekhez tartozó, negyven lépcsőfokból álló, hét vagy nyolc könyöknyi széles nyílt feljáró, amelyet boltozat hordoz. Ennek kétoldalán sorakozik fel a palotasor két szárnya. *Oláh* érseknek ezt a részletes útmutatását szívlelte meg, értelmezte elsőként helyesen és alkalmazta is teljes sikerrel *Schulek János*. Elődei főként a Salamontornyához a községből felvezető (mai vonalvezetésében különben is újabb keletű), út mentén sejtették a királyi székhelyet, amint szorosan a Vizigarád védelme alá húzódik. Ezen a szakaszon azonban a hegy lába közvetlenül a Dunába ér, tehát előtte elterülő terjedelmes, lapos térségről, nedves talajt feltételező füzesről, mintegy 200 méteres (350-nél több helyiséget átfogó) homlokzatú épületsor elhelyezéséről szó sem lehetett. *Oláh* érsek szerint az előtér a Dunáig sík, amelyről 40 lépcsőfok visz a vár-

kápolna előtti díszes térre. Itt kezdődik csak az emelkedettebb szint. E terrasz belső oldalán, a többi épületnél valamivel *hátrább* és csak «kissé emelkedettebb» helyen áll a kápolna. Csak erre mondja, hogy közvetlenül «a hegy tövében» fekszik.

Mindebből, a korábban figyelemre alig méltatott — utólag meglepően pontosnak bizonyult — adatból okszerűen következett, hogy a kápolna és a csatlakozó palotasor helye csakis a Várhegy délnek hosszan elhúzódó, a Dunával párhuzamosan elnyúló oldala tövében lehet, éspedig közelebbről ott, ahol a sík terület a part mentén legalább 2—300 lépésnyire kiszélesedik. Ezen a mintegy 800 méter hosszú szakaszon, amely a mai Mátyásszobortól a Zách Klára-utcáig terjed, ősi pincéken és itt-ott kissé kilátszó, régi, de számtalanszor kifoltozott, jellegtelenné vált, sokszor kúszónövények szövevényével teljesen el is takart támfalakon kívül szembeötlő nyomok a «hegy tövében» nem voltak ismeretesek. A hatalmas palotasornak sehol semmi nyoma.

A Várhegy tövében faluhosszat az udvarvégek óljai, istállói, toldott-foldott pajtái húzódnak, — az igaz, hogy ezek legtöbbje ősi kövekből, gyakran régi falak felhasználásával épült. Ezek megbontása nélkül és a körülöttük sűrűsödő gyümölcsösök kártevő feltúrása nélkül bizony sehol sem lehet a keresett ősi nyomokhoz férkőzni. A hegyoldalon sokhelyütt áthatolhatatlan a bozótos, tüskés sűrűség. Keresztül-kasul sövények, kerítések; a legtöbb telken kárt szimatoló, bizalmatlan, elzárkózó tulajdonosok. Az áttekintés és a hozzáférhetőség szinte teljesen korlátozott. Nem csoda tehát, hogy ezen a szakaszon jelentős maradványokat azelőtt senki sem sejtett, annál kevésbbé érzett valaki is ösztönzést a kilátástalannak látszó kutatásra. Szinte közelebb feküdt, hogy kétségbe vonják az írásbeli utalások hitelét.

Schulek János azonban — aki már zsenge gyermekkorában éveket töltött Visegrádon — tanúja volt atyja: *Schulek Frigyes* feltáró és nagyszabású restauráló munkálatainak és helyi ismereteit, tanulmányait azóta is szakadatlan vizsgálódással gyarapítva, minden épületbontáskor, átépítéskor, pince- és kútnyitáskor, sőt nem egyszer faültetésekkor is leleteket, tapasztalatokat gyűjtve, felméréseket és jegyzeteket készítve, évtizedek munkájával szinte a terep minden talpalattnyi részét alaposan megismerte, — végül is szerencsés napra virradt és 1934. Szilveszterén rábukkant a helyes kiinduló pontra, ahonnét a palotasor feltárása immár kezdetét vehette és fokozatosan kibontakozva, teljes sikerre vezetett.

A Fő-utca 33. sz. telket a hegy tövénél régóta ismert és a szomszédos telkekre is áthúzódó, 36 méter hosszú, bástyaszerű támfal zárta el. Ezt kezdte újból vizsgálgatni *Schulek János* a szilveszteri derűs napon, mert a hozzá és bele is épített ólakon akkoriban éppen változtatások történtek, úgy hogy addig eltakart falfelületek váltak láthatókká. A téli lombtalanság ugyanakkor a bozótos, folyondáros takarást is lényegesen csökkentette. A falat szemmel, kézzel véges-végig tapogatva, egyszerre csak felfedezte a fal-közép felső negyedében azt a keskeny, hosszú, fent bemélyedő, lent kissé kihajló felületet, amely hanyatteső síkjával és téglaanyagával — kitisztítás után — szembetűnőleg elütött a nagy faragott terméskövekből álló (egyébként nagyon megviselt, üreges és törmelékkel is foltozott) bástyafal függőleges, tagolatlan felületétől. Csakhamar kialakult a meggyőződése, hogy az *Oláh*-említette dunai főlépcső dongaboltozatának vállát találta meg és ez a megállapítása idővel mindenben helytállónak bizonyult.

A felfedezett lépcső csakugyan mintegy 100 lépésnyire esik az országúttól, ahonnét ismét mintegy 200 lépés az egykori dunai révbástya, a mai Mária-kápolna, ameddig a palotákat övező déli védőfal húzódott, hogy ugyanott átjárást nyisson a hozzásímuló «város»-ba. Környéke ma is mélyenfekvő árterület, talaja nedves, ahol az *Oláh*-emlegette fűzfák jól tenyészhettek.

Mindezek azonban csak külső jelek és valószínűségek voltak. A beigazult siker akkor jelentkezett, amikor a támfal felett, ahová a feltételezett lépcső vezetett, felismerhetővé vált, hogy csakugyan «itt kezdődik — mint *Oláh* írja — a négyszögű függőkert», amely mai állapotában, gyümölcsfákkal, bozóttal takarva is felismerhető, mert terraszos kiugrásával és enyhe lejtőjével, valamint a mögötte magasló, nyilván bevágásból származó meredek sziklafalával szembetűnően elüt a környező hegyoldal egyöntetű jellegétől. Az ásatás csakhamar igazolta *Oláh* leírását,

Schulek János munka közben. Szentgyörgyi Lóránt fényképe

MÁTYÁS VISEGRÁDI DÍSZUDVARA

Anjou királyaink kedvelt visegrádi palotáján *Zsigmond* is, *Mátyás* is a haladó kor ízlését követő változtatásokat hajtott végre. Az eddig feltárt romok nemcsak a díszítő elemek korszerű kiegészüléséről és átalakításáról, hanem az épületsor gyökeres szerkezeti átalakításáról és kibővítéséről is tanúskodnak.

Zsigmond-korabeli vörösmárvány országcímer Schulek János fényképe

Az első emelet második termének hátsó falán, (a vélt házikápolnában) négy méternél valamivel nagyobb magasságban román ízlésre valló, régen befalazott kicsiny ablak nyomai látszanak és hasonló nyomok mutatkoznak a következő (3.) teremben is. Közel áll a feltevés, hogy ezek az ablakok eredetileg a régi második emelet nyílásai voltak, amelyeket akkor falaztak be, amikor a kezdetben csak háromméteres régi első emelet gerendamennyezetét eltávolították és az emeletsort — a felette levő beléolvasztásával, — rá dongaboltozatot emelve, hat méterre magasították. Hogy ez a nagyszabású átépítés pontosan mikor történt, ezen a kérdésen — amíg csak a boltívek ismétlődő gyámkövein kívül egyéb kormeghatározó emlék kétségtelenül el nem dönti — a műtörténészek még vitatkozhatnak. A díszudvart övező csarnok — vagy mint *Oláh* érsek nevezi : a loggiák — kései gótikája és a korai renaissance minden megmaradt emléke azonban már hangosan beszél a nagy *Mátyás* ragyogó alkotó szelleméről. A nyitott díszudvar, amelynek közepén a vörösmárvány szökőkút állott, 13·5×11 méter négyszöget alkot, amelyet a főépület előtt 2·80 méter, kétoldalt és elől (a Duna felé) 3·25 méter széles csarnok-folyosó (loggia) vesz körül. Felette nyitott terrasz lehetett, ahonnét bejárás volt a vele egyszinten lévő elsőemeleti helyiségekbe. Az udvar két oldalán is helyiségek voltak ; legalább is a földszinten, ahol a falak több mint két méter magasságban — egyenletesen leborotválva — ma is megvannak. Lehet, hogy az U-alakban három oldalról zárkózó épületek között eredetileg 21·6×18·4 méter terjedelmű nyilt udvar volt és az övező csarnokfolyosót csak később építették bele. Bár a főépület előtti folyosó belső falán végig olyan kőpados, félköríves ikerfülkék húzódnak, amilyenekhez hasonlókat eddig kapubejáratok és folyosók (tehát fedett váró-, vagy őrzőhelyiségek) maradványaiból ismertünk és így valószínű, hogy a *Mátyás*-korabeli monumentális átépítést megelőzően is volt az épületek előtt végigvonuló, valamilyen fedett helyiség. Erre vall az is, hogy az udvar déli oldalán álló épületet 3 méter széles, olyan zárt folyosó szeli át és nyujt

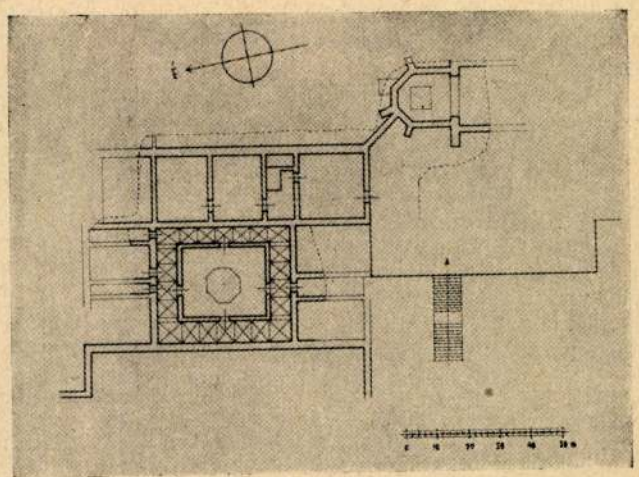

A díszudvar a csarnokfolyosóval, kétoldalt a földszinti, mögötte az I. emeleti helyiségek. Jobbra a várkápolna szentélye, előtte a függőkert és a nyilt díszlépcső. Schulek János vázlata

kápolna előtti díszes térre. Itt kezdődik csak az emelkedettebb szint. E terrasz belső oldalán, a többi épületnél valamivel *hátrább* és csak «kissé emelkedettebb» helyen áll a kápolna. Csak erre mondja, hogy közvetlenül «a hegy tövében» fekszik.

Mindebből, a korábban figyelemre alig méltatott — utólag meglepően pontosnak bizonyult — adatból okszerűen következett, hogy a kápolna és a csatlakozó palotasor helye csakis a Várhegy délnek hosszan elhúzódó, a Dunával párhuzamosan elnyúló oldala tövében lehet, éspedig közelebbről ott, ahol a sík terület a part mentén legalább 2—300 lépésnyire kiszélesedik. Ezen a mintegy 800 méter hosszú szakaszon, amely a mai Mátyásszobortól a Zách Klára-utcáig terjed, ősi pincéken és itt-ott kissé kilátszó, régi, de számtalanszor kifoltozott, jellegtelenné vált, sokszor kúszónövények szövevényével teljesen el is takart támfalakon kívül szembeötlő nyomok a «hegy tövében» nem voltak ismeretesek. A hatalmas palotasornak sehol semmi nyoma.

A Várhegy tövében faluhosszat az udvarvégek óljai, istállói, toldott-foldott pajtái húzódnak, — az igaz, hogy ezek legtöbbje ősi kövekből, gyakran régi falak felhasználásával épült. Ezek megbontása nélkül és a körülöttük sűrűsödő gyümölcsösök kártevő feltúrása nélkül bizony sehol sem lehet a keresett ősi nyomokhoz férkőzni. A hegyoldalon sokhelyütt áthatolhatatlan a bozótos, tüskés sűrűség. Keresztül-kasul sövények, kerítések ; a legtöbb telken kárt szimatoló, bizalmatlan, elzárkózó tulajdonosok. Az áttekintés és a hozzáférhetőség szinte teljesen korlátozott. Nem csoda tehát, hogy ezen a szakaszon jelentős maradványokat azelőtt senki sem sejtett, annál kevésbbé érzett valaki is ösztönzést a kilátástalannak látszó kutatásra. Szinte közelebb feküdt, hogy kétségbe vonják az írásbeli utalások hitelét.

Schulek János azonban — aki már zsenge gyermekkorában éveket töltött Visegrádon — tanúja volt atyja : *Schulek Frigyes* feltáró és nagyszabású restauráló munkálatainak és helyi ismereteit, tanulmányait azóta is szakadatlan vizsgálódással gyarapítva, minden épületbontáskor, átépítéskor, pince- és kútnyitáskor, sőt nem egyszer faültetésekkor is leleteket, tapasztalatokat gyűjtve, felméréseket és jegyzeteket készítve, évtizedek munkájával szinte a terep minden talpalattnyi részét alaposan megismerte, — végül is szerencsés napra virradt és 1934. Szilveszterén rábukkant a helyes kiinduló pontra, ahonnét a palotasor feltárása immár kezdetét vehette és fokozatosan kibontakozva, teljes sikerre vezetett.

A Fő-utca 33. sz. telket a hegy tövénél régóta ismert és a szomszédos telkekre is áthúzódó, 36 méter hosszú, bástyaszerű támfal zárta el. Ezt kezdte újból vizsgálgatni *Schulek János* a szilveszteri derűs napon, mert a hozzá és bele is épített ólakon akkoriban éppen változtatások történtek, úgy hogy addig eltakart falfelületek váltak láthatókká. A téli lombtalanság ugyanakkor a bozótos, folyondáros takarást is lényegesen csökkentette. A falat szemmel, kézzel véges-végig tapogatva, egyszerre csak felfedezte a fal-közép felső negyedében azt a keskeny, hosszú, fent bemélyedő, lent kissé kihajló felületet, amely hanyatteső síkjával és téglaanyagával — kitisztítás után — szembetűnőleg elütött a nagy faragott terméskövekből álló (egyébként nagyon megviselt, üreges és törmelékkel is foltozott) bástyafal függőleges, tagolatlan felületétől. Csakhamar kialakult a meggyőződése, hogy az *Oláh*-említette dunai főlépcső dongaboltozatának vállát találta meg és ez a megállapítása idővel mindenben helytállónak bizonyult.

A felfedezett lépcső csakugyan mintegy 100 lépésnyire esik az országúttól, ahonnét ismét mintegy 200 lépés az egykori dunai révbástya, a mai Mária-kápolna, ameddig a palotákat övező déli védőfal húzódott, hogy ugyanott átjárást nyisson a hozzásímuló «város»-ba. Környéke ma is mélyenfekvő árterület, talaja nedves, ahol az *Oláh*-emlegette fűzfák jól tenyészhettek.

Mindezek azonban csak külső jelek és valószínűségek voltak. A beigazult siker akkor jelentkezett, amikor a támfal felett, ahová a feltételezett lépcső vezetett, felismerhetővé vált, hogy csakugyan «itt kezdődik — mint *Oláh* írja — a négyszögű függőkert», amely mai állapotában, gyümölcsfákkal, bozóttal takarva is felismerhető, mert terraszos kiugrásával és enyhe lejtőjével, valamint a mögötte magasló, nyilván bevágásból származó meredek sziklafalával szembetűnően elüt a környező hegyoldal egyöntetű jellegétől. Az ásatás csakhamar igazolta *Oláh* leírását.

Schulek János munka közben. Szentgyörgyi Lóránt fényképe

amely szerint «a hegy tövében kissé emelkedettebb helyen remek kápolna áll.» Alapfalai, templomnak beillő terjedelemben, íme: feltárultak. A szentélyének padlózatát borító sárga és zöld színű, kisméretű csempekockák Mátyás korát idézik. A hajó eddig kibontott kis részén eredeti helyzetükben talált, szarvasos és virágos mintákat váltogató téglaburkolat Zsigmond idejére vall. Néhány gazdag tagolású gótizlésű keretkő és pillérrészlet gondolkozóba ejt, nem Nagy Lajos idejéből való-e. *Oláh* érsek «alabástrom»-oltárokat is említ. Képzelhető tehát, milyen öröm fogadta azt a finom faragású, aranynyal erezett, tenyérnyi angyalszárnyat, amely áttetszően fehér márványból készült és nyilván az egykori «alabástrom»-oltárokról való.

Vörösmárvány-töredékek is kerültek elő, melyekből gótizlésű, igen szépen faragott, részben szalagfonatos díszítésű, háromíves ablakkeret vagy oltárrészlet középső felső tagozatát sikerült összeállítani. Különösen érdekes, hogy évek mulva, az idén feltárt, távoleső díszudvarból pontosan hozzáilleszkedő, újabb töredékekkel egészült ki. Viszont a várkápolna törmelékhalmazában volt egy renaissance-domborműves, 20×30 centiméteres vörösmárványlap, amelyről csak az idén derült ki, hogy a díszudvar szökőkútjához tartozik és a nagy «tál» maradványaihoz pontosan hozzá is illik.

A kápolna szentélye mellett a függőkert szintjéből észak felé indult kutatóárok a feltételezett palotaszárny irányába. Az első eredmény 10×10 méteres, hatalmas előterem kibontakozása. Hátsó fala még 3—4 méternyire áll. Benne gótizlésű több hatalmas kődarab, díszes ablak- és ajtókeretek, párkányok részletei. Középen a beomlott dongaboltozat halmaza. A törmelék között nagyszámú, kivétel nélkül gótikus, kisebb-nagyobb faragvány-töredék. Mindez nyilván a felette volt helyiségekből származik. Az előterem két oldalfala a hátfaltól kezdve fokozatosan lecsonkul és mintegy 7 méternél egyszerre elfogy. A déli falnak ajtó- és ablaknyílása van a Kápolna-térre. A keretek és a felső záródás hiányzanak. Az északi fal közepén ajtónyílás, keretének közel másfélméteres maradványai román ízlésre vallanak. Ezen az ajtón át a felső helyiségekbe vezető lépcsőházba jutunk; a lépcső alépítménye az első fordulóig ma is megvan. A lépcsőház után egyenlő nagyságú (10×8·26 méter) egymásba nyíló termek sora következik. Falaik sokkal épebbek, magasabbak, a hegy felé (keletnek) 4—5 méterre is kiemelkednek. Rajtuk jelentős terjedelmű vakolatmezők fehérlenek. A hátsó sarkokban mindenütt egyenlő, teljesen ép, egyszerű gótikus gyámkő; ez hordozta a dongaboltozatot. A termek magassága megközelíthette a 6 métert. A Duna felé eső homlokzati fal, amiben az ablakok voltak, az eddig feltárt három teremben hiányzik. *Oláh Miklós* mondja, hogy a palota minden ablaka a Dunára nyílt. Feltűnő tehát, hogy a II. terem e tekintetben kivétel, mert a hegy felé tekintő, 2 méternél szélesebb és felsőzáródás nélkül, csonkán is 3 méternél magasabb, tehát a régi szokásokhoz képest óriási méretű ablaka van. Az ablaknyílás alja — lakószobához képest — feltűnő magasan: 170 cm-nyire van és a széles falba mélyedve, egyetlen hatalmas, vízszintes (nem lejtős!) kőlap fedi, amelynek a külső díszes faragású, gótizlésű, befelé síma ablakkerethez közeleső részén, a középen olyan szabályos mélyedés van, amilyenben oltáron az ereklyét szokták tartani. Az ablak közelében, jobbra, lent, olyan alacsonyan, ahová a padlón álló ministráns-gyermek is elérhet, egyszerű kőkeretben kisebb (40×70 cm) fülke nyílik, amilyenben az oltár jobbján az ámpolnákat szokták elhelyezni. Mindez, — különösen figyelembe véve, hogy — úgy látszik — ez az *egyetlen keletre tekintő* helyiség — arra a feltevésre késztet, hogy házikápolnává átalakított teremmel van dolgunk, ahol maga a hatalmas ablakmélyedés volt az oltár, amely előtt lépcsős faemelvény állhatott. Az is eredeti, hogy a szerkezetből kiütköző, hatalmas oltár-ablak nincs a keleti fal közepén, hanem egész terjedelmében a középvonaltól délre helyezkedik el. Ez az indokolatlannak tetsző asszimetria nyomban természetes magyarázatot kap, ha csakugyan házikápolnáról van szó, amennyiben ez teszi lehetővé,

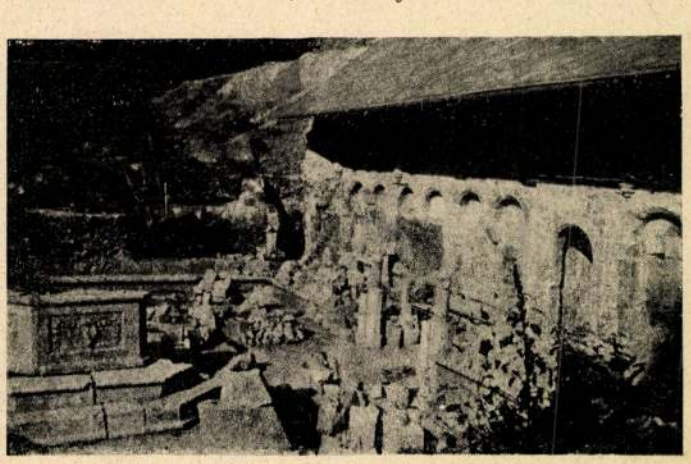

A díszudvar képe feltárás közben

hogy az ekként szélesebbé vált evangéliumi oldalon jól elférjen a megfelelő méretű királyi emelvény, amely mögött, íme, — mint következtetésünk lezárása — a szomszédos terembe vezető eredeti ajtó régtőlfogva befalazva áll.

A teremsornak a szerzett tapasztalatok nyomán következtetve, észak felé (a mintegy fél kilométerre lévő Salamontornya irányában) még 60—100 méter hosszúságban várható a folytatása. A déli — amint nevezni szokták — királynői palotaszárny feltárása egyelőre akadályba ütközik, bár a nyomok — a déli bástyafalig 50 méternyi hosszúságban és 20—30 méternyi szélességben — itt is sokat, a magasságokat tekintve, többet is ígérnek.

Oláh érsek, aki világot járt, remek művészi díszítésű helyiségek egész sorozatáról szól, kiemelve különösen a mennyezetek és aranyozott gerendák káprázatos pompáját, amihez hasonlót európaszerte csak *Lutetiá*ban (Párisban) látott, ott is csak a parlament egyetlen szobájában. Azok a visegrádi termek, amelyekről eddig volt szó, téglapadlósak, fehérfalúak, dongaboltozatosak, egyszerűek. A díszlakosztályt tehát a felsőbb emeleten kell feltételeznünk, amelynek szórványos maradványai hullottak csak le a megmaradt szintre. Ezek tanúságot tesznek, hogy *Oláh* ebben is igazat írt. A letűnt pompából ízelítőt adnak a sárga és a zöld szín számtalan változatában fénylő padlóburkoló csempék nagyobb számban épen is talált maradványai. Ékesen beszélnek a keretkövek gótízlésű mesteri faragványai és különösen fínom anyaga. Vannak köztük a nagy zuhanásból elég épen kikerült, igen szép példányaink. Eleinte csak tenyérnyi, körömnyi kis vakolathulladékok jelezték a gazdag és változatos színezésű ornamentális falfestés emlékét. Újabban aztán felszínre került jelentősen nagyobb (60×40 cm), festett felületet őrző kődarab is, amely már mesteri kézre utalva, szemlélteti a kései gót ízlés művészi ornamentikáját.

A királyi lakosztályból az alsó emeletre, a földszintre, az udvarra, sőt a pincébe sok érték zuhant le ; az ezek között található művészi értékű maradványok közül különösen kiemelkednek a ritka vörösmárvány-töredékek. Különösen szép a hármashalmon álló kettőskeresztet és a magyar pólyákat megkettőző, vagyis négy mezőre osztott országos címerpajzs több mint felényi (45×25 cm) jókarban lévő maradványa ; érdekesen, hajlékonyan kúszik keresztül-kasul a szalagfonat a gyümölcsökkel díszített széles pajzskereten köröskörül. Hasonló ízlésű és egykor azonos nagyságú másik címerpajzs kisebb töredékei tünnek most elő, közülök egyiken épen maradt körmös saslábfej a Luxemburgi-házra utal. A pompázatosan díszes címermaradványok kései gót ízlésre vallanak és jellegzetes tulajdonságuk a faragványaikban szembeötlően megnyilatkozó dús szövevényesség, hullámzó mozgalmasság, barokkos lágyság, beteljesedést vagy már hanyatlást jelentő, újszerű puhaság. Ezek a címerek bizonyára Zsigmond tróntermének voltak a díszei, akárcsak az a kétökölnyi, majomképű vörösmárvány oroszlánfej, amelynek a nyaka hatszögű oszlopalakba megy át és a trónszék, emelvény vagy talán lépcső karfájának végződése lehetett. Alkotója a hajzat rendkívül választékos, «hajszálfínom» faragásával remekelt és művészi vonalvezetésével ugyancsak az előbb vázolt címerpajzsok akkor újdivatú ízléséről tett tanúságot.

A vörösmárvány kútkáva részlete. A Hunyadiak besztercei grófi oroszlánja.
Schulek János fényképe

A kápolna előtt levő, emelkedett térséggel, a 36 méter széles «négyszögű függőkert»-tel majdnem egyszintben (néhány lépcsőfokkal magasabban) húzódnak ezek az elsőül feltárt királyi termek, a homlokzatuk azonban, amelynek — az első látszat szerint — csak az alapfala mutatkozott, 10—12 méterrel hátrább esik a «függőkert» dunai falánál. Kézenfekvő volt a kérdés, hogy alatta, előtte mi lehetett és hogy a teremsor — amely az ősi talaj fölött, ahová innen 45 fokos egyenletes lejtő vezetett, 7—8 méter magasan emelkedett ki — tulajdonképpen földszint-e vagy emelet?

A megfejtésre az a kis üreg vezetett, amely az I. terem talajában a törmelék eltakarítása közben egyszerre csak megnyílt és mohón kezdte nyelni a porhanyó omladékot. Sziklába faragott pinceszerű barlang fogadta *Schulek János*t, amikor lebocsátkozott, amely a homlokzati oldal felé téglaboltozatos helyiségbe ment át és hatalmas kőkapubolttal zárult. Ennek a kapunak a homlokzati nyílását keresve, tárult aztán a hegyláb lejtőjének teljes eltávolítása révén a kutató elé az ismert teremsornál 6 méterrel mélyebb szinten, ugyanilyen magas homlokzati fal kibontakozásával együtt a legnagyobb meglepetés : Mátyás király mesebeli díszudvara és annak főékessége, a vörösmárvány renaissance szökőkút nagyértékű számos maradványa.

Midőn a kutató 1941 tavaszán a díszudvar küszöbét átlépte, a feltárás történetének leletekben gazdag új fejezete kezdődött.

MÁTYÁS VISEGRÁDI DÍSZUDVARA

Anjou királyaink kedvelt visegrádi palotáján *Zsigmond* is, *Mátyás* is a haladó kor ízlését követő változtatásokat hajtott végre. Az eddig feltárt romok nemcsak a díszítő elemek korszerű kiegészüléséről és átalakításáról, hanem az épületsor gyökeres szerkezeti átalakításáról és kibővítéséről is tanúskodnak.

Zsigmond-korabeli vörösmárvány országcímer
Schulek János fényképe

Az első emelet második termének hátsó falán, (a vélt házikápolnában) négy méternél valamivel nagyobb magasságban román ízlésre valló, régen befalazott kicsiny ablak nyomai látszanak és hasonló nyomok mutatkoznak a következő (3.) teremben is. Közel áll a feltevés, hogy ezek az ablakok eredetileg a régi második emelet nyílásai voltak, amelyeket akkor falaztak be, amikor a kezdetben csak háromméteres régi első emelet gerendamennyezetét eltávolították és az emeletsort — a felette levő beléolvasztásával, — rá dongaboltozatot emelve, hat méterre magasították. Hogy ez a nagyszabású átépítés pontosan mikor történt, ezen a kérdésen — amíg csak a boltívek ismétlődő gyámkövein kívül egyéb kormeghatározó emlék kétségtelenül el nem dönti — a műtörténészek még vitatkozhatnak. A díszudvart övező csarnok — vagy mint *Oláh* érsek nevezi : a loggiák — kései gótikája és a korai renaissance minden megmaradt emléke azonban már hangosan beszél a nagy *Mátyás* ragyogó alkotó szelleméről. A nyitott díszudvar, amelynek közepén a vörösmárvány szökőkút állott, 13·5×11 méter négyszöget alkot, amelyet a főépület előtt 2·80 méter, kétoldalt és elől (a Duna felé) 3·25 méter széles csarnok-folyosó (loggia) vesz körül. Felette nyitott terrasz lehetett, ahonnét bejárás volt a vele egyszinten lévő elsőemeleti helyiségekbe. Az udvar két oldalán is helyiségek voltak ; legalább is a földszinten, ahol a falak több mint két méter magasságban — egyenletesen leborotválva — ma is megvannak. Lehet, hogy az U-alakban három oldalról zárkózó épületek között eredetileg 21·6×18·4 méter terjedelmű nyilt udvar volt és az övező csarnokfolyosót csak később építették bele. Bár a főépület előtti folyosó belső falán végig olyan kőpados, félköríves ikerfülkék húzódnak, amilyenekhez hasonlókat eddig kapubejáratok és folyosók (tehát fedett váró-, vagy őrzőhelyiségek) maradványaiból ismertünk és így valószínű, hogy a *Mátyás*-korabeli monumentális átépítést megelőzően is volt az épületek előtt végigvonuló, valamilyen fedett helyiség. Erre vall az is, hogy az udvar déli oldalán álló épületet 3 méter széles, olyan zárt folyosó szeli át és nyujt

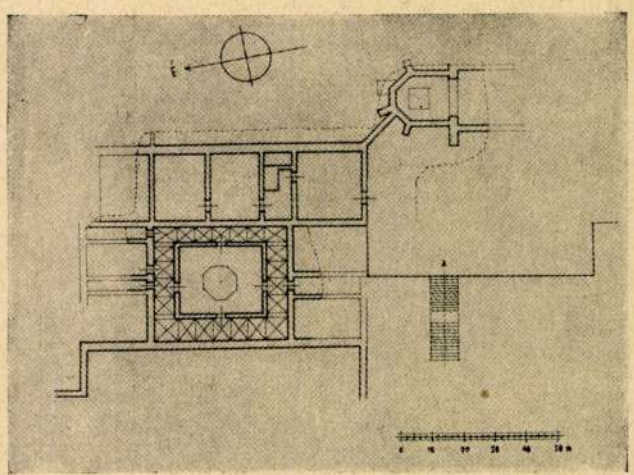

A díszudvar a csarnokfolyosóval, kétoldalt a földszinti, mögötte az I. emeleti helyiségek. Jobbra a várkápolna szentélye, előtte a függőkert és a nyilt díszlépcső. Schulek János vázlata

összeköttetést a várkápolna függőkertjéhez felvezető díszlépcsőt környező díszes térségre, amely folyosó mindkét oldalán ugyanolyan kőpados, félköríves ikerfülkék vannak, mint a főépület falán. Ezek a sarkaikon letompított félkörívek, a tartópilléreikkel és gyámköveikkel együtt a kései román és a korai gót stílus határán állanak. Lehet, hogy átalakítást is végeztek rajtuk, mint azon a félköríves, hatalmas kőkapun, amely a földszinti helyiségből a hegy sziklájába vájt barlangba vezet és amelyre egészen eredeti és kezdetleges kisérlet igyekezett csúcsíves jelleget vésni. A pillérek mindenesetre feltűnő hasonlóságot mutatnak a kassai úgynevezett Rákóczi-ház napjainkban (1941) kibontott földszinti pilléreivel.

A közel 6 méter magas csarnokfolyosó mennyezetét csúcsíves hálóboltozat hordozta, a túlfínomodott legkésőbbi gót izlés ritka szép alkotása, amelynek a főépület falában és az omladék között nagy mennyiségben maradtak meg — sokszor egész épségben is — mélyentagolt, karcsú ívbordái és ívkötegei, változatos gyám- és zárókövei, szövevényes szerkesztésű bordakeresztezései. Belőlük a nagy művészi hatású boltozat képe teljesen rekonstruálható. Kora kétségtelenül *Mátyás* királyra vall és tervezőjét alighanem a magyar *Kamancsi János* pálos rendfőnökben kell keresnünk, aki a gótikus építészet hírneves mestere volt és egykori feljegyzések szerint Visegrádon is huzamosan dolgozott, mielőtt a kolozsvári minorita templom építését megkezdette. Lehet, hogy a budai születésű *Kassai István* mestert is meghallgatták, aki *Mátyás* királynak szintén nagynevű építésze volt és kassai, bártfai, szepesmegyei alkotásaival a magyar gótika legnagyobb művészévé emelkedett.

A nagyszerű boltozat puha (talán a pestmegyei Tök községből származó) homokkőből készült, amelynek porózus felületét áttetsző, vékony mázzal vonták be, úgy hogy az itt-ott ma is meglévő hófehér vakolat hátteréből, mint fényesre csiszolt elefántcsontremek tündöklött elő.

A szakértők részére különleges érdekkel bírnak a boltozati kövek csatlakozó felületén látható, sokszor, — például az ívkötegeknél, — különösen szövevényes eredeti rajzok, amelyek a tervező által követett arányos rendszert és egyúttal a kőfaragó számára adott utasítást ma is világosan szemléltetik.

Feltűnő, hogy a gótikus boltozat ívrendszere tejlesen független a főépület falában alatta végighúzódó félköríves ikerfülkék beosztásától. Egy-egy gyámkő egészen szabálytalanul vág bele az alatta lévő félkörív szegélykövébe és egy helyt sem nyugszik pontosan a félkörívek pillérei, vagy gyámkövei felett.

A csarnokfolyosó vastag udvari falát,

A díszudvar ajtókeretének a rózsája. Schulek J. fényképe

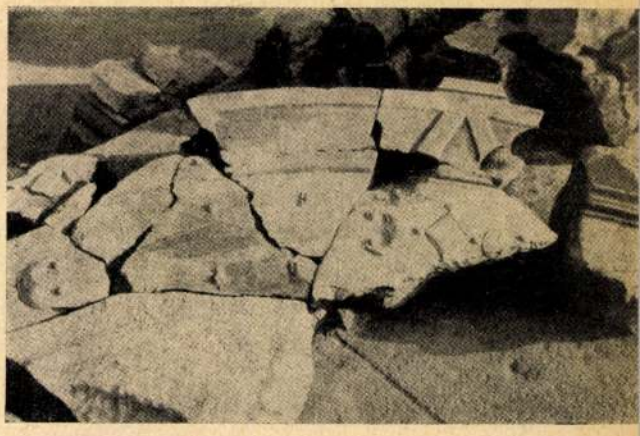

A szökőkút medencetáljának töredékei. Schulek J. fényképe

amelynek maradványai csak 50—150 centiméternyi váltakozó magasságban állanak, mind a négy oldalán egy-egy díszes ajtó törte át, ezenkívül a hosszabb oldalain 4—4, a keskenyebbeken 3—3 ablak; mindegyik az 1·20 méter szélességével és magas ívelésével bőven adta a világosságot. A maradványokon a kései gótika jellegzetes vonásai. Az ajtókeretek különösen fínom tagolásúak. Csavart lábazatokból nőnek ki rajtuk az egymástól 10 centiméternyire álló 3 centiméter átmérőjű oszlopkarók. Elpusztult fejezetük felett a diszítés ujjnyi keskeny pálcikákká ala-

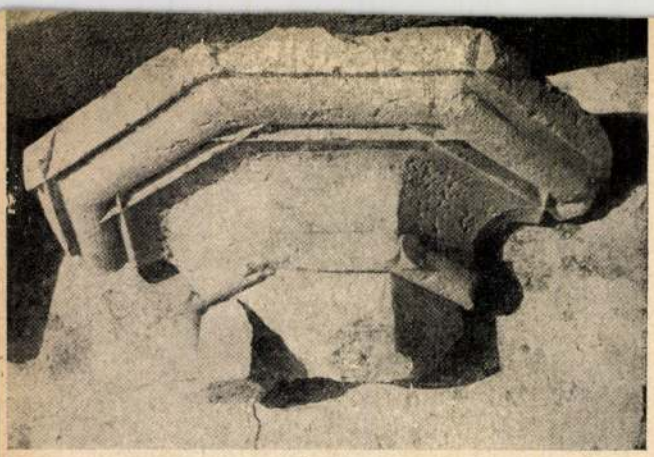

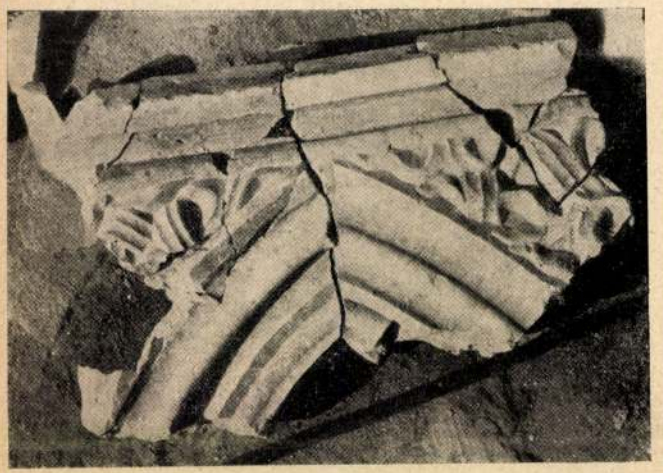

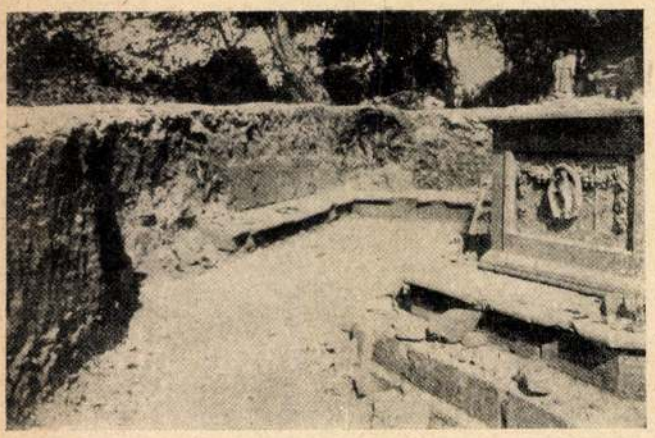

kul át és a szemöldökkő sarkában kifejlődő fínom kereszteződés gyönyörű kőrózsát őriz. Minden arra vall, hogy, ha volt is régente az épület tövein végigfutó folyosó, az udvarfelőli falat *Mátyás* király nyilván teljesen újjáépíttette éspedig közvetlenül azelőtt, hogy a renaissance ízlés Magyarországon megjelent, tehát valószínűleg a XV. század hetvenes éveiben.

A csarnok-folyosó Dunára tekintő szakaszában, amely előtt épület nem állott, a díszudvar közepéről rányíló ajtótól jobbra és balra egy-egy kényelmes, másfél méter széles, gótikus kőlépcsőzet vezetett fel az emeletre. Gyér, de erőteljesen kifejező maradványai díszes kivitelre vallanak. Fölötte a hálóboltozat rendszerét a mennyezet áttörése különlegesen szövevényessé és érdekessé tette. Ez volt talán *Mátyás* királynak az a *«káprázatos lépcsőháza»*, amelyről *Bonfini* megemlékezik, és amelynek helyét a régészek és műtörténészek azelőtt, sőt még a Mátyásjubileum (1940) emlékkönyvében (II. kötet 154. l.) is a fellegvárban sejtették.

A díszudvar falának tövében körösköril széles, monumentális kőpad vonul végig, amely túlnyomó részében ma is megvan éspedig többnyire teljesen ép állapotban. Az udvartér padlózata, csak úgy mint a csarnok folyosói téglából való, amit azonban az idő sokhelyütt kikezdett, sőt nagyobb részeiben fel is emésztett. Midőn *Mátyás* itt ünnepélyesen fogadta a külföldi követeket, — ahogy *Oláh* érsek szerint az a szokása volt — bizonyára drága szőnyegek ékesítették. De az is lehet, hogy fénykorában ugyancsak olyan színes mázas padlója volt, mint a királyi dísztermeknek és az emeleti terrasznak, de a téli fagyok tönkretették és a ma látható téglapadlózat már az üres kincstárú *II. Ulászló* idejéből való.

Az udvart környező és remekbe faragott ajtó- meg ablaknyílásokkal szépen tagolt kőfalakon áttetsző, leheletfínom, rózsaszínű festés nyomai látszanak. Ez a különleges díszítés a nemes építőanyagot nem teszi láthatatlanná, csak jellegzetesen korszerű, hangulatos fátyollal borítja. Az ablaknyílások és a kőpad között rózsaszínű vakolatmezők voltak. Ez a színezés az udvarra tekintő emeleti falakra, faragványokra, a csarnokfolyosó tetőterraszára, valamint az ezt övező pergólára és mellvédkorlátra is egyaránt kiterjedt. A pergóla oszlopai (alighanem Vácról származó) kőanyagának felülete csillogó kvarc kristályszemcsékkel van tele, amelyek halvány rózsaszínű háttérből ragyognak elő.

A pergóla oszlopsora és korlátja a renaissance ízlés első jelentkezése Visegrádon, amire az oszloptörzs síma tagolatlansága és a lábazat klasszikus egyszerűsége határozottan utal. Csak az oszlopfőben jelentkeznek a vályúk és sípok.

1. kép. Magasabb emeletről lezuhant pillérfejezet. Németh

Négy felső sarkán fel- és kifelé hajló levélen csigák nyugszanak. A korlát balluszterei villogóan fehér mészkőből faragott, kissé esetlen orsók. Alakjuk emlékeztet a váci székesegyház egykorú szentélykorlátjára, amelyen azonban az orsók már finomabbak és hosszant felezve jelennek meg egy-egy hasábos pillér mindkét oldalához tapadva.

A rózsaszínű hangulatú díszudvar közepén állott *«a csodás művészettel kifaragott vörös márványkút»*, amelyet *Oláh* érsek részletesen is leír. A szemtanú mesének látszó közlése szóról-szóra itt is valónak bizonyult. Az eredeti helyén majdnem hiánytalanul került elő az 5·60 méter átmérőjű, nyolcszögletes, kétlépcsős talapzat — a kalászival rokon, de annál is keményebb megyeri mészkőből. A környékén, nagy mennyiségű elaprózott vörös márványtörmelék között — 1941 tavaszán — páratlan értékre bukkant a kutató: szinte teljes épségben került felszínre a szökőkút alsó medencéjét alkotó, nyolc hatalmas vörösmárvány oldallapból álló kútkáva egyik remekbefaragott példánya, amelyet nemsokára két hasonló követett. Mindegyiknek a közepén egy-egy kiemelkedő címerpajzs, körülötte és oldalt gyümölcs-, szalag- és gyöngyfüzérek, újszellemű, természetes ábrázolásban. Ez már az erőteljesen és öntudatosan kibontakozó korai renaissance művészet alkotása. Érdekes és jellemző tünet, — amire elsőként *Schulek János* mutatott rá — hogy a füzérekben *csak a magyar föld* termékeit találjuk; egy sincs közöttük olaszhoni. Hogy olasz mester tervezte és faragta-e, aki a műértő és izig-vérig magyar Mátyás király minden részletre kiterjedő utasítását követve, tette alkotását tárgyában is magyarrá; — vagy egyszerűen természet után (tehát az itt kezeügyébe eső gyümölcsöket mintázva) dolgozott-e; avagy az olasz renaissance mesterré vált ismeretlen magyar tanítványa művével állunk-e szemben: erről a kérdésről bizonyára termékeny vita lesz műtörténészeink között. Egy azonban bizonyos, hogy tudniillik szobrászunk a legelsőrangú művészek egyike volt. Lehet tehát, hogy maga *Giovanni Dalmata* (1455—1509) a díszkút tervezője és egyes részeinek egyúttal az alkotója is. Őróla, akit szülőhelyéről a magyarok *Traui* Jánosnak neveztek, tudjuk, hogy *Mátyás* 1481-ben hívta be az országba és művészi munkájáért, amellyel nagybecsű márványszobrokat alkotott (például Mátyás és Beatrix mellképét), a magyar nemesség és a szlavóniai Majkovce vára adományozásával jutalmazta.

Gerevich Tibor professzor első látásra arra hívta fel a figyelmet, hogy a címerpajzsok különleges kidolgozása, a pajzsfelület egészen eredeti hullámzása annak a mesternek a modorára emlékezteti, aki a kassai városházán *Szathmári* püspök (a későbbi esztergomi érsek) címerét faragta márványba.

A kút talapzatán egykorú jelzés világosan mutatja, hogy az egyes táblák — amelyekből 8 darab 4·20 méter átmérőjű és deréknél magasabb medencét alkotott, — eredetileg hol állottak. Erre az ősi útmutatásra támaszkodva, valamint az egyes táblák lelőhelyeiből és címereiből következtetve, az ép részeket visszaállítottuk az alapzatra. A Dunára tekintő bejárattal szemben a főhelyre került az Árpád- és a cseh címer négyelt mezőben egyesített pajzsa, közepén a hollós kis szívpajzzsal. Alakja azonos Mátyásnak az 1469-től, vagyis cseh királlyá koronáztatása után gyakran (például a Corvinákban is) használt uralkodói címerével. Melléje jobbra a második helyre pontosan beillett a *Hunyadiak* besztercei grófi címerének oroszlánját hordozó oldallap. Tovább is jobbra haladva — a királyi pecsétek, a *Thuróczi* krónika, a pénzérmék, a Corvinák és a kőbefaragott emlékek címereiből következtetve, — a harmadik helyen Galicia címere lehetett, amelynek egy részlete: pajzsmezőben fekvő korona, régebbi leleteink közül elő is került. Az egymásmellé állítás kedvezőbb volta miatt azonban erre a harmadik helyre helyeztük a cseh-oroszlános ép kávalapot, de annak a talapzaton felismerhető eredeti helye a nyolcszög negyedik oldalán volt. Az ötödik, vagyis hátsó lap valószínűleg a lu-

A díszkút első összeállított vörösmárvány pillére, fordított állásban. Schulek János fényképe

Részlet a vörösmárvány kútkáva fűzéreiből
Schulek János fényképe

zsicai (lausitzi) címert hordozta ; a jellemző bikaalak fejét meg is találtuk. Luzsica, — Sziléziával együtt — az 1478-i olmützi békében jutott *Mátyás* uralma alá, tehát a kút ezt követőleg készült. A hatodik oldalon — hátul együtt a három északnyugati tartomány — a sziléziai sas lehetett és csakugyan akadt is egy egészen kis vörösmárvány töredék, amelyen sasszárny végződése látható. A hetedik hely — a túloldali galiciai táblával egyvonalban — kétségtelenül Dalmáciáé volt, amelynek címerét *Mátyás* mindig alkalmazta és a leletek között van is egy párducfej. A főtábla mellé sorakozó hetedik helyen, — a besztercei oroszlán ellenpárjaként, — minden bizonnyal a családi holló ékeskedett. A törmelékek közül ebből maradt meg a legtöbb. A holló csőre és lába hiányzik ugyan, de a test és a fej majdnem ép. Tartása — ellentétben a közismert heraldikus formával — majesztetikus alakot mutat. Tollazatának különös rendszert mutató és fényhatást kiváltó tollcsomó-csoportjai *Balogh Jolán* műtörténész véleménye szerint olyan jellegzetesek, hogy ez a körülmény az alkotó szobrász felismerésére vezethet.

Ausztria címerének a hiánya meghatározza az időpontot (1485), amelyet e kút építésének meg kellett előznie. Morvaország címerét a cseh oroszlán mellett mellőzhették. Annál feltűnőbb, hogy *Beatrix* címerét, amely 1476 óta annyi helyen jelenik meg a Mátyásével párhuzamosan, itt sehol sem leljük. Egyetlen magyarázat kínálkozik : ennek a nyomát a feltárásra váró királynői épületszárny előtt, az ottani díszkút maradványai közt kell majd keresnünk.

Oláh érsek leírásából tudjuk, hogy a víz a magasból medencetálból-tálba csorogva hullott alá. Az egyes emeleteket bizonyára azok a 74—76 centiméter magas vörösmárvány pillérecskék tartották, amelyekből — apró darabkáikat egymáshoz ragasztva, — többet szinte egésszé sikerült összeállítanunk. Belőlük 16 darab lehetett ; négyesével egyenlő méretűek, tehát négy emeletet hordozhattak. A pillérek törzse vályúkkal tagolt, alsó harmadában sípokkal kitöltve, fejezetüket ion csigák díszítik. Egyenetlen és kezdetleges faragásuk kezdő tanítványok kezére vall.

A legfelső emeletet angyalkák tarthatták. Szépfaragású angyalfejre is akadtunk, melyen gyámkőszerű alakzat nyugszik.

Az egyik hatalmas (közel harmadfélméteres átmérőjű) medencetálnak is sok darabja került elő, amiből jelentékeny részt tudtunk összeállítani. Magasan lehetett, mert az alsó részén diszítették, kidomborodó keskeny vonalakból álló, korai renaissance mintákkal. Reconstruálására minden adat együtt van.

A kút *«tetejében Cupido alakja ül s egy márványtömlőből szorítja ki a... vizet»*, — meséli végül *Oláh* érsek. Nos, a Cupido egyik egész lába, combtól a lábfejig és egyik karja, kezefejében a vízfakasztó faágacskával, mint művészi valóság itt van előttünk és hirdeti alkotója nagyságát. *Giovanni Dalmata*, vagy hozzá hasonló nagy mester vésőjéhez is méltó.

Az *Oláh* említette múzsák szobrainak azonban semmi nyoma. De megvannak a vörös márványból faragott vizestömlő felismerhető egyes darabjai, sőt egyiken Cupido vízfakasztó faágacskájának a végződése is látható. Külön érdekesség : amire *Oláh* sem készített elő, — a vízköpő szörnyek sárkányfejeinek és hosszan csavarodó kígyótestüknek több részlete.

Minden adat arra vall tehát, hogy rendkívül gazdag és nagyszabású művészi alkotás volt a díszudvar magasba emelkedő, talán a terrasz szintjét is meghaladó szökőkútja, amelynek nagyértékű maradványai a műtörténetben eddig is ismert emlékekhez : a «Visegrádi Madonnához» (Esztergomi ker. múzeum) és a gombaalakú oszlopfőhöz csatlakozva, valamint a budavári csekély töredéket is felsorakoztatva, immár sokoldalú és fényes tanúbizonyságot tesznek *Mátyás* király sokat emlegetett, de elpusztultnak vélt, renaissance-izlésű pazar alkotásairól, amelyekről eddig a tudás inkább csak a sejtelemre támaszkodva igyekezett némi fogalmat alkotni. Most már azonban : *saxa loquuntur !* Ezek a kövek, a visegrádi szökőkút kövei, a tárgyi igazság szavával valóban világosan, híven és hangosan beszélnek!

1940.

1. *Schulek Frigyes*, a Salamontornya újjáépítője emlékének és ezzel kapcsolatban a fia : *Schulek János* feltáró sikerei, valamint a várbizottsági tevékenység áldozatkész műszaki vezetése iránti elismerő hálánknak bronz domborműben való megörökítése a «Schulek-út» sziklafalán. *Madarassy Walter* szobrászművész alkotása.

2. Augusztus 13. — A Schulek-emlék és út felavatása. A Várbizottság elnökének megnyitója után *Ybl Ervin* min. tan. ünnepi értekezését adta elő, *Pap Ferenc* elnök a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet nevében beszélt.

3. A királyi palota «függőkertje» magántulajdonban lévő telekrészének megvásárlása.

1940—41.

A Vizivár-Vizigarád déli kapuja helyén a «*Budapesti kapu*» felépítése és a csatlakozó várfalak tatarozása *Schulek János* tervei szerint, — a székesfőváros törvényhatóságának a Várbizottság kérelmére és *Szendy Károly* polgármester, várbizottsági tag indítványára tett 12 ezer pengős adományából.

1941.

1. A Salamontornya-útján a sziklaszoros kiszélesítése.

2. A Várbizottság kiadványai II. füzetének kiadása. Tartalma : *Schulek János* első ismertetése a királyi palota feltárásáról.

3. Október 17. — *Bárdossy László* m. kir. t. t., miniszterelnök, *Filov* bolgár kir. miniszterelnök és *Hóman Bálint* m. kir. t. t., vallás- és közoktatásügyi miniszter látogatása az ásatás területén.

4. A Mátyás-szobor és a Mária-kápolna (egykori Révbástya) között a Dunapart rendezésének megkezdése.

1937—1941.

Az egész időszak alatt egyúttal állandóan folyt a Várbizottság részben önálló, részben a Műemlékek Országos Bizottsága megbízásából végzett, illetve azt kiegészítő rendes tevékenysége is a feltárás, a tatarozás, a karbantartás, az utak javítása és tisztítása, a közönség kényelmét szolgáló létesítmények létrehozása, valamint új tervek előkészítése stb. terén.

A VISEGRÁDI VÁRBIZOTTSÁG HALOTTAI.

1937—1941.

1937. (II. 12.) Szentpétery Lajos járási főszolgabíró, a várbizottság életrehívója.

1937. (III. 7.) Kádas Sándor, főjegyző, várbiz. ügyv. titkár.

1939. (III. 6.) Zsitvay Géza dr., kir. kúriai tanácselnök, r. tag.

1940. (III. 15.) Püspöky Béla dr., községi orvos, r. tag.

1941. (XII. 26.) Szandtner Gyula gyáros, várbiz. alelnök.

Emléküket fáradhatatlan, lelkes közreműködésük sok eredménye és a Várbizottság hálás kegyelete őrzi.

A VISEGRÁDI VÁRBIZOTTSÁG

köszönetet mond mindazoknak, akik hazafias áldozatkészségükkel célkitűzéseit adományokkal, vagy a tagok sorába belépéssel támogatták.

A VÁRBIZOTTSÁG rendes bevételei a rá háramló országos érdekű, nagy feladatok megvalósítására nem elégségesek. A régi magyar dicsőség emlékeiért lelkesülő honfitársakat *pártoló tagjai sorába meghívja*. A pártoló tag évi 5 pengő tagdíjat fizet ; a kötelezettség legalább 3 évre terjed. A Várbizottság címe : Visegrád, Pestmegye. — Postatakarékpénztári *csekkszámlája* száma : 11,186.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA

SCHULEK JÁNOS

ÉPITÉSZ.

JELENVOLT WALTER GROPIUS ELŐADÁSÁN A MAGYAR MÉRNÖK ÉS ÉPITÉSZ EGYLET BUDA-PESTI SZÉKHÁZÁBAN, 1934. FEBR. 5-ÉN.

BODRI FERENC: GROPIUS PESTI FÉNYKÉPE.

MAGYAR ÉPITŐMŰVÉSZET, 1970/1. 54. LAP.

Schulek János

aláírása is szerepel annak a fényképnek a hátlapján mely Walter Gropius budapesti előadása alkalmából, 1934. febr. 5-én készült.

Bedri Ferenc: Gropius pesti fényképe. - Magyar Építőművészet, 1970.1.sz.54.l.

Schulek János építész

1934 hilventer napján felismerte és azonosította a Fő u. 27 sz. alatti ház hertjében álló öreg támfal boltozat indítását az Oláh Miklós leírásában szereplő palota egyes zénleteivel.

Héjj Miklós: A visegrádi királyi palota
Bp. Corvina 1970 10. old

MDK

Schulek János

Visegrádi séta Mátyás király palotájának romjain.
Uj Magyarság 1940. aug. 15.

MDK

Schulek János

Magyar Iparművészet 1923. 72.l.

Schulek János, építész M.D.K.

tervei alapján állami polgári fiúiskola épül Abrudbányán 135.000 K. költséggel.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1909. XXX. évf.
jul. 21. sz. 9. old.

KDK

Schulek János, építész

tervezte az V., Pannonia-utcai iskolától

L.em. alaprajzai. Kép.

Magyar Építőművészet. 1911. 2.sz.

Schulek János, Lipesti épitér M.D.K.

200 koronás harmadik dijat nyert a zólyomi ág. ev. templom torony-pályázatán.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1905. XXVI. évf.

aug. 9. sz. 8. old. + aug. 23. n. 3-4. o.

M.D.K.

Schulek János Budapesti épitész

nyert megbizást a pozsonyi Szent János kápolna helyreállitási munkálataihoz szükséges terves elkészitésére.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1910. XXXI. évf.

márc. 9. sz. 10. old.

M.D.X.

Schulek János, építész

a kultuszminiszter kineverése folytán tagja lett a Műemlékek Orsz. Bizottságának.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1911. XXXII. évf.

febr. 1. sz. 13. old.

Schulek György

MDK

Mrs. Lucile M. Roehl arcképe, gipsz

Műcsarnok 1918-19 téli kiállitás

Schulek János építén

Az ő tervei alapján készítéttek a debreceni Kis templom oszlopait 1927-ben

A képző művészetek Debrecenben, 1961

39 oldal

MDK

Schulek János

A kelenföldi ev. templom, repr.

Magyar Épitőművészet 1929.XXIX.évf.3.sz.

MDK

Schulek János

A müemlékek restaurálása. A Mügyüjtő 1928.1e.sz. 285.l.

MDK

Schulek János

II. dij, 4oo korona

A nagykanizsai városháza tervp. - Magyar Épitőművészet 19o8. 5. sz. 32.l.

MDK

Schulek János

Nagy restauráló munkálatok folytak a visegrádi Salamon tornyán is. Schulek János restaurálta abban a szellemben, mellyel nagynevű atyja egykor itt dolgozott.

Lechner J.dr.: Az Orsz.Műemlékbizottság ujabb müködése.

Épitő Ipar - Épitő Művészet, 1928.Jan15. 9-11.lap

MDK

Schulek János

A magyarkanizsai városház tervpályázatán II. dijat /4oo K./ nyert

Tervpályázatok eredménye. Épitő Ipar. 19o8. aug. 2. 3o7.1.

Schulek János, építész M. D. K.

és Menyhért Miklós
közös terve 3000 K-és ötödik
díjat nyert a Triesti Altalá-
nos Biztosító Társulat új pa-
lotájának pályázatán

Vállalkozók Lapja, Bp. 1913. XXXIV. évf.
jul. 23. sz. 12. old.

Mdk

Schulek Alfréd

Familmanjai alapján a kesőközépkori keltezés nélkül vert magyar pénzek verési időrendjét megközelítően felállíthatjuk.

Huszár Lajos A Budai pénzverés Története a Középkorban. Bpest 1958.

Ö.L

Herrn

Melk

Schulek Alfréd

az újabb irodalomban, alapvető tanulmányai Károly Robert korától I. László trouralépteig legjelentősebbek. Másfél gazad vereteinek korrendi feldolgozása ez.

Huszár Lajos. A Budai Pénzverés Története a Középkorban. Budapest 1958.

10. l

MDK

Schulek János épitész

A magyarkanizsai városháza tervpalyazatán terve a második 400 koronás dijat nyerte.

Magyar Épitőművészet, 1908. 5.sz. 32.l.

mdk

Schulek Alfred

Állítolta időrendbe Károly Robert budai veretű pénzeit. A korona volt az Anjou pénzeken a verde jegy. Ez minden arany-foronton előfordul – sazok kizárolag Budán lettek kiverve. Verde jegy még B-V, B, B-A.

Hugó Lajos a Budai Pénzverés Története a Középkorban
Bpest 1959 30 – 21 l.

mdk

Schulek

szerint a fennmaradt ismert pél-
dányok C I. 1332-1333 óta vert
pénzek lehetnek. Korábban került arany
forint nem maradt fenn. Az ismert
példányok kőriratában az antigua IV for-
ditva VI fordul elő, mint Nagy Lajos aranyán.

Huzár Lajos: A Budai Pénzverés Története a Középkorban
Bpest 1958 32. l.

mdk

Schulek

1321–1326 évi veretnek fartja a budakeszi leletet. (25 drb) egépen korai – súlya nagyobb mint a többi budai dénáré (0,436 g.) s az érem-képen a király áldon fartja kezét a királyné baljan levő csecsemő fölé. (Valamelyik király-fi születésének emlékpénze lelelett)

Huzár Lajos. A Budai Pénzverés Története a Középkorban. Bpest 1958.

mdk

Schulek

a C.30 (Károly Robert pénzei) képverete Koronás királyfej és strucc egybevág a C.7 garas érem képével, ennek veretése 1337. évre tehető

Ruszár Lajos. A Budai Pénzverés Története a Középkorban
Bpest 1958 40. l

A MŰGYŰJTŐ HIREI

MAGYAR MŰVÉSZEK RÓMÁBAN

Az idei nyár nagy művészeti eseménye a magyar képzőművészek óriási sikere volt Rómában. Míg az eddigi külföldi szereplések inkább csak művészetük erkölcsi babérait gyarapították, ez a kiállítás jelentős eladásokat is hozott élő művészetünk jeleseinek. Az olasz állam a Galleria Arte Moderna és a Capitolium múzeuma részére egész sereg képet vásárolt, köztük Glatz, Szüle, Csánki, Csók, Iványi-Grünwald, Réti, Déri, Perlmutter képeit, míg Mussolini Kosztának és Návay Aurélnek egy-egy festményét, gróf Volpi pedig Istokovics képét és Szentgyörgyi szobrát vásárolta meg. De ezeken kívül is nagy számmal vásároltak az olasz műbarátok kiállítóművészeink képeiből s grafikájából és több mint ötvenezer pengő értékű műtárgyat adtak el a Galleria delle belle arti palotájában rendezett kiállításon.

RESTAURÁLTÁK A PÉCSI SZÉKESEGYHÁZ FALFESTMÉNYEIT

A pécsi dom cubiculumában 1500 esztendő után is frissen ragyognak az őskeresztény időkből való falakon a régi freskók. De nem úgy az újabb idők festményei. Andreae, Beckerath, Lotz és Székely Bertalan alkotásait nagyon megviselte az idő. Ha kellő módon hozzá nem fognak restaurálásukhoz, pár év mulva végkép megsemmisültek volna. Főleg, mert nem freskófestéssel készültek, hanem száraz falra festették őket valamilyen kötőanyag igénybevételével. Most egy eddig alig ismert festőművész, *Veress* Zoltán, két évi bravuros munkával teljesen megmentette a szép festményeket az enyészettől. Csak igen kevés helyen kellett új festéssel pótolni a régit, legtöbbnyire sikerült a hámló falrészeket fixálni. Szakértők véleménye szerint ez a restauráló munka szinte korszakos jelentőségű.

A MŰEMLÉKEK RESTAURÁLÁSA

Szigorúan ragaszkodva nagyarányú programjához, a »Műemlékek országos bizottsága« is serényen dolgozik régi, omladozó emlékeink helyreállításán. A *visegrádi* vár *Salamon tornyának* restaurálási munkálataiban sikerült az omló köveket megerősíteni, a belső lépcsőket teljesen helyreállítani és a réseket ideiglenesen bedeszkázni. Az itt folyó munkálatokat Schulek János építész vezette. Egyik legjelentősebb műemlékünknek, a *zsámbéki* templomnak gyönyörű, XIII. századi architektúráját szintén most állítják helyre s a restaurálással egyidejüleg környezetét is megszépítik. Az *egri* minorita-templom restaurációs munkálatait rendkívül ügyes technikai eszközökkel Wälder Gyula műegyetemi tanár utasításai szerint végezték. Budapesten is több helyen folynak műemlékvédő munkálatok. Ezek közül a legfontosabbak a *Szentháromságszobor* restaurálására vonatkozó munkálatok (Pogány Móric tervei szerint) és a régi *Országos levéltár* budai palotájában folyó belső átalakítások. Ezeket Lechner Jenő tervei szerint hajtják végre és rövidesen már el is készül az nagyszabású ünnepi terem, mely ebben a palotában a kormány fogadásainak s nagyobb ceremóniáknak színteréül van szánva. Amellett a bizottság szűk dotációja ellenére is tud irodalmi céljainak is áldozni. Az előadássorozatokon kívül, melyek az elszakított területek műemlékeit ismertették, kiadványokban fordul a közönséghez. Igy készülnek a közeljövőben való kiadásra a következő fontosabb munkák: Schoen Arnold monografiája a budai Szt. Anna-templomról, Lechner Jenő könyve Budapest topografiájáról. Végül egy összefoglaló nagy művet Magyarország műemlékeiről Hekler Antal tanár növendékei készítenek elő.

A KÖZÉPOSZTÁLY AUKCIÓJA

A vagyonmentő vásár, mely valamikor a középosztály értékeinek megmentésére volt hivatva, lassanként új jelleget kap. Átalakul a lateinerek s a művelt nagyvárosiak műszeretetének nevelőjévé. A kiállításai iparművészeti s képzőművészeti izlésre szoktatnak, enteriörjei több látogatót s hálásabb tanítványokat nevelnek, mint közgyüjteményeink. A mostani új aukció anyaga csak folytatni fogja ezt a munkát s új tömegeket fog a régi vásárlók közé csábitani. A szorgalmas munka, a fáradhatatlan anyaggyüjtés gazdag, szinte túlgazdag kiállítási anyagban sorakozik fel. A magyar festők : régiek és újak, tömérdek szép képpel vonulnak fel a kevéssé ismert olaszok és egyéb klaszszikusok közt. Itt látjuk *Pálliknak* egy csodásan finom virágcsendéletét, de persze egy juhos képét is. Egy Pettenkofen — tanítványnak, *Hörmann*nak szolnoki tájképe, *Beck* Vilmosnak (1824—62) régies bájú női arcképe, *Grimm* Rezsőnek (1862-ből való) ismert történeti tablója : Rákóczi Rodostóban, — a régi festészet hangulatvilágát varázsolják a termekbe. *Mesterházy* Károly, *Ujházy* Ferenc, *Székely* Bertalan, *Feszty* Árpád korban már közelebb esnek és egy-egy szép képük ép annyi gyönyörűséget kelt, mint *Tornyay*, *Réti*, *Rippl-Rónai*, *Bruck* Lajos, *Rudnay* s a csak ritkán található *Gulácsy* képei. *Kéménd*nek több nagyon erős munkája szerepel a mostani aukción. A finom osztrák biedermeier barátait *Clarot*, *Saar* akvarelljei fogják érdekelni. Igen gazdag ezen a mostani aukción a bútoranyag. Mintha csak az őszi igények különlegességével akarna számolni. A túlnyomórészt biedermeierbútorok közt igen szép, egységes szobaberendezések akadnak. De az empire gazdagabb díszű bútoraival, sőt XVI. Lajos stílű eredeti darabokkal is találkozunk. A vitrinek, szekretérek, sublótok tömegében feltűnést fog kelteni egy empire zenélő secretaire, melynek ma is működő s ép szerkezete hangulatos műsorral kedveskedik. Az apróbb tárgyak csoportjában a háztartási ezüstök közt egy-egy jó augsburgi serleg, bécsi ezüsttál tűnik fel, míg a keramiában néhány pompás bécsi porcelláncsésze fogja a gyüjtők érdeklődését felkelteni. Nagyon érdekes keletázsiai anyagot is kalapács alá bocsátanak ezen az aukción, amelyhez a Hopp-múzeum révén jutott az aukció vezetősége. A kiállítás október 7—9-ig lesz látható, az aukciót pedig okt. 11-től e hó végéig tartják.

A BEÖTHY-FÉLE GYÜJTEMÉNY

Mi is megemlékeztünk már róla, hogy a néhai Beöthy Zsolt hagyatékában volt egyptomi gyüjteményt, mely eddig az egyetemi oktatás céljaira szolgált, az örökösök külföldön akarják értékesíteni. Arról is szó volt, hogy a kormány megváltja az örökösöktől az egész gyüjteményt. Hír szerint száz milliót ajánlottak fel a kultuszminiszter megbízottai több mint félezer darab régiségért. Minthogy az örökösök ezt keveselték, most újból külföldön akarják értékesíteni az anyagot s ilyen irányban már folynak is a tárgyalások.

EGYIPTOMI DISZÜ ÉKSZEREK HEVESBEN

A Nemzeti Ujság közli azt a különös hírt, hogy a hevesmegyei Poroszló községben egy avar sáncgyűrűben egyptomi ábrákkal díszített aranyékszereket találtak. Néhány évvel ezelőtt ezen a helyen becses bronzkori emlékek kerültek elő a földből. A mostani leletek azonban, számszerint négy darab, lefelé szélesedő aranylapon határozottan egyiptomi ornamentumokat mutatnak piros és kék zománcok között. Egyptomi harcos, pálmafát öntöző nők, scarabeus, ibis alakjai ismerhetők fel a motivumok között. A híradás szerint a leleteket már beszállították a Nemzeti Múzeumnak.

TARKA SPORTKRÓNIKA

Itt az első magyar olimpiai helyezés!

A KÖZÖNSÉG nem jár kalapácsvetőversenyre, sőt ha ez az utolsó szám, sietve távozik. Pedig *Kemény* Gábor jelentékeny eredményeket ért el már a háború alatt. Mégis, amikor legutóbb Zatopek és Cevona csehszlovák futók itt jártak: a kalapácsvetés utolsó számnak maradván, a nagyérdemű közönséget külön felkérték, — a mult tapasztalatain okulva — hogy »legalább Németh iránt való tiszteletből maradjon . . .«

*

NÉMETH IMRE hatalmas felépítésű férfiú. Tartása kissé hajlott. A belgrádi versenyen 56.65-re lódította el a súlygolyót. Ez világraszóló eredmény!

Az sem mindegy esélyeink mérlegelésénél, hogyan érte el *Németh* ezt az eredményt. Amint tudjuk a kalapácsvetésnél nem csak a testi erő, hanem más tényezők is számításba jönnek, elsősorban a stílus. Megnyugtató, hogy *Németh* kiváló stílusban dob és ami kivételes adottság: *megvan a biztonsága.* A belgrádi versenyen ugyancsak bebizonyosodott ez.

Súlyatléta legyen ugyanis a talpán az, aki a nyélbe erősitett jelentékeny súlyú vasgolyó viharos lendületének ellent tud állani. Az ellenállás rendszerint akkor mond csődöt, ha a lábak egyensúlyi helyzete a három teljes forgás alatt nem megfelelő. Ilyenkor a kalapács a testet kirántja egyensúlyi helyzetéből.

Nézzük csak, mi történt vasárnap e téren Európa kalapácsvetőivel!

Németh úgy dobott, hogy egyetlen kilépett dobása nem volt. Így győzte le Gubijant (54,28), aki igen elöl van az európai ranglistán.

Ugyanekkor Firenzében az olasz-svájci atlétamérkőzést vívták meg. A svájci lapok hatalmas cikkekben foglalkoznak a mérkőzéssel. Előttünk fekvő milánói tudósitásunkból kitűnik, hogy Taddia, aki leginkább tör Németh poziciójára, az első két dobásnál kilépett, csak harmadik dobása volt érvényes, negyedikre pedig 53.21-gyel új olasz rekordot dobott! *Tisztes eredmény, de Németh sokkal jobb!* Ugyanakkor *Steffen,* Svájc válogatottja helytelen stílusa miatt nem tudott ellentállni a golyó rendkivüli lendületének és a végén, hogy legyen egy érvényes dobása is, úgynevezett »biztonsági dobással« 46.95-öt dobott. Így azután a szolidabb stílusban dobó másik olasz, Soldi is megelőzte 49.01-gyel.

Hogy a kalapácsvetés milyen nehéz mesterség, arra jelemző, hogy az ötvenes határt alig érik el. Igy a Páris-Amszterdam versenyen a győz es *Wissers* (Amszterdam) 45.53-al nyert. *Drake* (angol) pedig az angol olimpiai próbaversenyen 49.24-el győzött.

Blask Erwin volt az első német atléta, aki a kalapácsvetésben az ötvenméteres határt elérte. 51.66-al német rekordot állított fel, majd végül 59.00-ra javította a világrekordot. *A berlini olimpián Hein 56.49-cel győzött, ami új olimpiai rekord. Németh Imre tehát belgrádi dobásával túldobta az olimpiai rekordot!*

A fentiekben még nem soroltuk fel mindazokat, akiket Németh Imrének az olimpiai versenyen le kell gyűrni. *Nem említettük az amerikai Bennetet és Ericsont, Németh Imre legveszedelmesebb ellenfeleit.*

Ericson az olimpiai próbaversenyen e héten csak 53.35-öt dobott, de mivel *tavaly volt 58 méteren felüli dobása is,* mégis erősen számításba kell őt venni! Milánói jelentésünknek az a részlete sem érdektelen, hogy Taddia negyedik dobásánál a súlygolyó *igen meredek vonalban ért földet s elképzelhető kedvezőbb röppálya is . . .*

*

AZ OLIMPIAI versenyek műsorán a szellemi olimpiai vetélkedései is szerepelnek. Ezeket már a játékok megkezdése előtt néhány nappal vagy héttel eldöntik. Ma reggel Londonból távirati jelentés érkezett, amely szerint Födes Éva a női sportról irott pályamunkájával harmadik díjat nyert.

*

ASBÓTH visszaérkezett Budapestre. Elmondotta, hogy már előző nap elindultak a prágai repülőtérről, de a zuhogó esőben a pilóta nem tartotta tanácsosnak az út folytatását és visszatért Prágába.

Asbóth a Bromwich elleni mérkőzésről szólván, egyáltalán nem keres kifogásokat és nem akarja »kimagyarázni« az esetet. Csak arra utal, hogy második játszma másfél óráig tartott és többszörös *»egyenlő«* után igen kevésen múlott Bromwich győzelme.

Több angol lap azt írta, hogy a Bromwich—Asbóth mérkőzés volt az igazi wimbledoni döntő. Asbóth magával is hozta ezeket az angol lapkivágasokat.

Elmondotta a magyar bajnok, hogy *Bromwich* Falkenburgnál sem volt rosszabb, de az ausztráliai nagyon ki akart tenni magáért és így elidegeskedte a mérkőzést.

Asbóth nemcsak kritikákat, meghivásokat, de — modern alvóbabát is hozott. Ez utóbbit Zsuzsi nevü kislányának.

Három jóslat vasárnapra

	Drukker Konrád	Totó Manci	Hajrá Benedek
EMTK—Szeged	1	×	2
Soproni VSE—Szolnok	1	1	1
SalBTC—M. Textil	1	1	1
Elektromos—Haladás	2	2	2
ETO—DVSC	×	1	1
Ceglédi VSE—MÁV DAC	1	1	×
Barcsi VSE—Pécsi VSK	2	×	2
Ny. MÁV—Debr. MÁV	1	1	1
BUSE—Püspökladány	1	×	1
Gyöngyös—Diósgyőr	2	2	2
S.-aljaúhely—Salg. SE	2	2	2
Kkhalas—Kkfélegyháza	1.	1	1
PÓTMÉRKŐZÉSEK:			
Kapuvár—Győri II. ker.	1	×	1
Gy. MÁVAG—Sopr. FAC	2	×	×
Budakalász—Csillaghegy	×	1	2
Mezőtúr—Sarkad	1	1	2

LÓVERSENY

A svéd lóversenyeken a championátusért vívott küzdelemben a magyar Klimscha Albert vezet tizenegy győzelemmel.

*

Az Osztrák Kancadíjat Cetina nyerte a magyar Kajárival nyergében.

*

Bródy János, a MÜE elnöke Amerikában tizenkét ügetőlovat vásárolt és valószínűleg jövő héten már Budapestre érkezik. Az import érkezése a hónap végére várható.

A VILÁG előfizetési ára:
1 hóra 15 forint
negyedévre 45 forint

VILÁG RÁDIÓ

Csütörtök:

BUDAPEST I. 14.10 Ipar nélkül a nemzet félkarú óriás. Rádióankét 14.30 Stomfai Károly orgonál 15.00 Rádióiskola 16.00 Jószomszédság muzsikája 16.30 Gyermekrádió 17.00 Hírek 17.10 Hadifogoly Híradó 17.15 Vöröskereszt közl. 18.00 Dunavölgyi híradó 18.30 Szív küldi . . . 19.00 Szabad népek hazája. Irták: H. Johnson, Csikarev és Majakovszkij 19.30 Hangos Híradó 20.00 Hírek, sporthírek 20.35 A Rádiózenekar játszik, vezényel Otto Klemperer 21.40 Esti zene 22.00 Hírek 22.25 Gordonka-zongora szonáták 23.00 Magyar nóták 24.00 Hírek.

BUDAPEST II. 17.00 Ötórai tea 18.00 Operarészletek 18.30 Jazzkedvelők iskolája 19.00 A Falu Hangja 19.30 Orosz hanglemezek 20.00 Zenés percek. Rácz György hanglemezrevüje 20.30 A Rádió Szabadegyeteme 21.00 Hírek 21.15 Tánczene 22.15 Két orosz kantáta.

Péntek:

BUDAPEST I. 5.30 Hajnali muzsika 6.45 Torna 7.00 Hírek 7.20 Reggeli zene 8.00 Gyalogséta a Velencei-tó körül. Kolacskovszky Lajos előadása 8.15 Zenekari muzsika 9.00 Mák Péter tárogatózik. Danyi Jóska cigányzenekara muzsikál 10.00 Hírek 12.00 Hírek 12.15 Romantikus percek 13.00 Hadakozás a babona ellen 13.15 Népek zenéje. Stockholmi karnevál 14.00 Hírek 14.10 A karrikaturáról. Scheiber Mária előadása 14.25 Wanda Luzzato hegedül, zongorán kiséri Arató Pál 15.00 Rádióiskola 16.00 Házi muzsikálás Fáy Andráséknál 16.45 Isten veletek indiánok. Gyárfás Miklós csevegése 17.00 Hírek 17.10 Hadifogoly Híradó 17.15 Vöröskereszt közl. 17.30 Hogyan táncoltak eleink? 18.00 A Fóti Katolikus Dalkör énekel 18.30 Brahms: C-dur hármas 19.00 Énekes-zenés részletek Szenkár Dezső: Május királynője c. operettből 19.45 A Falu Hangja 20.00 Hírek, sport 20.35 A Székesfővárosi Zenekar hangversenyének közvetitése a Károlyi kertből. Vezényel Polgár Tibor 21.40 Hangos Híradó 22.00 Hírek 22.25 Vöröskereszt közl. 22.30 Magyar nóták 22.45 Külügyi negyedóra 23.00 Mesterek muzsikálnak 24.00 Hírek.

Mozik műsora

BEMUTATÓ FILMSZINHÁZAK

ATRIUM: Hamar egy gyereket. 4, ¼7, ½9. CITY: Lógósok király. ½4, ¾6, 8. CORSO: Hamar egy gyereket. 4, ¼7, ½9. CORVIN: Csodavilág. 4, 6, 8. DÉCSI: Hamar egy gyereket. ½5, ¾7, 9. FORUM: Bűnös vagy áldozat. 4, ¼7, ½9. KAMARA: Tigriscsapda. Texasban nincs mese. 4, ¼7, ½9. LLOYD: Lányok a lejtőn. ½5, ¾7, 9. OMNIA: Stan és Pan a két utolsó mohikán. 4, ¼7, ½9. ROYAL APOLLÓ: Bűnös vagy áldozat. ½5, ¾7, 9. SCALA: Stan és Pan a két utolsó mohikán. ½5, ¾7, 9. URÁNIA: Csodavilág. 4, 6, 8. VÁROSI: Hárman az igazságért. ½5, ½7, ½9.

MÁSODHETES FILMSZINHÁZAK

ADMIRÁL: Csókos tengerész. 4, ½7, ½9, v. ü. ½3, ½5, ½7, ½9 órakor. ADY: Gin Sling. 4, ¼7, ½9. BELVÁROSI: Nabonga. ¾4, 6, ½9, balterem: v. ü. ½7, ¾9. BETHLEN: Halálos játék. 4, 6, 8. BODOGRAF: A test ördöge. 4, 6, 8, v. ü. 2. BUDAI VIGADÓ: Szenvedély rabjai. 4, ¼7, ½9. CAPITOL: Gin Sling. ½5, ¾7, 9. ELIT: Halálos játék. ¼5, ½7, ¾9. FORTUNA: Ágról szakadt úrilány. 11, 1, 3, 5, 7, 9. HOMEROS: Csak neked dalolok. 5, 7, 9, v. ü. 3. IPOLY: Péter az óvónő. ½5, ¾7, 9. JÓZSEF ATTILA: Péter az óvónő. 4, ¼7, ½9. KOSSUTH: Robban a préri. ½5, ½7, ½9, v. ½3. KÖRUTI HIRADÓ: Magyar filmhiradó. Francia világhiradó. Szovjetunió hirei. Pathe hiradó. Chopin a zongora poétája, a nagy zenész halhatatlan melódiái. Willy a levegő bajnoka (amerikai rajzfilm). Folyt. egyórás előadások reggel 9-től este 11-ig. KRISZTINA: Nabonga. ½4, ½6, ½8. MARX: A pohár kicsordul. 4, 6, 8. NAP: A francia lány. 3, 5, 7, 9, v. ü. ½2, ½4, ½6, ½8, ½10. OLYMPIA: A test ördöge. ½3, ½5, ½7, ½9. OTTHON: Kalózok kapitánya. ½4, ½6, ½8. PALACE: Robban a préri. 11, 1, 3, 5, 7, 9. PÁTRIA: A pohár kicsordul. ½5, ½7, ½9. PHÖNIX: Lángol a préri. 11, 1, 3, 5, 7, 9. RÁDAY: Nő az ablak mögött. ½5, ½7, ½9, v. ü. ½3. ROXY: Ezt látják a csillagok 11, 1, 3, 5, 7, 9. SAVOY: A pohár kicsordul. 4, ¼7, ½9. STUDIÓ: Miss Joan nem hagyja magát. ½4, ¾6, 8, v. ½2. SZABADSÁG: A pohár kicsordul. ½5, ¾7, 9. TINÓDI: Halálos játék. 5, 7, 9. TURÁN: A pohár kicsordul. 5, 7, 9. UGOCSA: A kronstadti tengerészek. ½4, ¾6, 8. VESTA: Mexikói kaland. 10, 12, 2, 4, 6, 8.

SZÍNHÁZAK MŰSORA: NEMZETI: Szentivánéji álom (7) VIG: Baby Hamilton (½8). MAGYAR: Igy élni . . . ó (½8). MÜVÉSZ: Nincs előadás. BELVÁROSI: Ádám és Éva (½8). MEDGYASZAY: Ártatlan Zsuzsi (½8). FŐV. OPERETT: Nyitott ablak (½8 órakor). KAMARA VARIETÉ: Vásárfia (8). MESEBARLANG: Nyári meseműsor (3, 5). FŐVÁROSI NAGYCIRKUSZ: Júliusi műsor (4, ½8).

VILÁG
A polgári demokrácia lapja
Felelős szerkesztő: BÁLINT IMRE
Szerkesztő: KÖSZEGI IMRE DR
A kiadásért felel:
SUPKA GÉZA DR főszerkesztő
Szerkesztőség és kiadóhivatal
VII., RÁKÓCZI-ÚT 54
Telefon: 222 439*
Az Athenaeum Irodalmi és Nyomdai Részvénytársulat nyomása
Budapest Mikss-utca 4—6.
Felelős: Gorszky Tivadar igazgató

Mindenféle **szőnyeget** FÜGGÖNYT, PONYVÁT, BŐRÖNDÖT (hibásat is) vidékről is vesz FREUND Kun-u. 12. II. 18 Tel.: 137-845.

Használt **férfiruháért** bárkinél magasabb összeget fizet Tóth a Belvárosban. Bp. IV., Egyetem-u. 2. T: 186-782

Legtöbbet fizetek **férfiruhákért** saját üzletem részére Morgernstern és Zsiray Kazár-u. 11 Hiv. jöv. T. 227-104

Sok pénzt fizet férfiruhákert, cipőkért, fehérneműkért SALGÓ József-krt. 47. Tel.: 138-980 Kivánatra házhoz jövök.

Menyasszonyi ruhák fátylak, koszorúk, csokrok, belépők, férfiruhák kölcsönzése, vidékre is. Mimóza szalón Népszinház-u. 16., I. 3. Menyasszonyi ruhát veszek. Nyitva 9—6-ig.

Bazilikánál mindenre alkalmas, kétnyílásos, nagyméretű, utcai **üzlethelyiség** berendezéssel együtt bérbeadó vagy olcsón átadó. Telefon: 388-106.

BÉRHÁZ Apponyi-térnél 4 emeletes, központifűtéses, liftes, nagy adómentes, 22 ezer hozammal, hibátlan, 85.000-ért, 50.000-rel részletre megvehető. Zimányi, Alkotmány-u. 31. Telefon: 121-235.

Siemens nyujtottsávos világvevő, gyönyörű hangú, sürgősen eladó. Wesselényi-utca 21. V. 1. Lift.

Veszek **gyantát** (erdélyi) magyart vagy amerikait, cca 500 kg-t. Tel.: 222-474

Adler luxus személyautó generálozott, kifogástalan állapotban, 5 új gumival sürgősen eladó, esetleg 1 vagy 1½ tonnás teherautóra cserélhető. T.: 226-309.

Kutya elveszett kedden este Fillér-u. Retek-u. környékén. Fehér, keverék **drótszőrű** Fidi névre hallgat. Megtaláló magas jutalom ellenében adja le II., Ermelléki-u. 12. T.: 360-296

Átadó újonnan renovált V. kerületi 3 szoba hallos lakás, esetleg modern 1 szoba hallossal cserélhető. Ajánlatok »Villany boyler« jeligére BLOCKNER-hez, Városház-u. 10

Váci-utcában legszebben berendezett ÜZLETHELYISÉG két nagy kirakattal, mindenre alkalmas, családi okok miatt egész rendkivüli olcsón átadó. Katona, Lázár-u. 7. 327-080.

55 Steyr generál után 2000 km-t futott, tiszta új gumikkal eladó. Hunyadi-tér 10. Grünwald. T.: 228-660. Reggel 8—5-ig.

MINDEN lelki problémájára tanácsot kap. Bármilyen ügyben forduljon hozzám bizalommal. Grafológia. Kézelemzés. Analizis után külön lelki tanácsadás. Írásra azonnal válaszolok. I., Logodi-utca 74—76. I. em. 34. sz., a Széll Kálmán-térnél.

Szenzációs árat fizetek **férfiruhákért** PIEGEL Teréz-körút 2. I. 9. Hívásra jövök T. 421-080

Bundáját most alakíttassa, javíttassa, a régi, jó hírnevű ROBITSEK szűcsnél, VII., Csányi u. öt.

GYERMEKÁGY gyermekkocsi, összecsukós ágy Prohászka-gyárból. Zichy Jenő-utca 47 és Üllői-út

Megnyilt a beutazás az **Amerika penzió espressio étkezőbe** Szabadsághegy, XII. Melinda-út 18. T: 361-972. Week-end, egésznapi pihenés, tussolás, nyugágyakkal, olcsó éttermi és pensió árak. 35 Ft-tól.

Hungária Penzió Balatonbogláron percnyire vasút-hajóállomástól, víztől, kitünő ellátás, folyóviz, olcsó árak. Érdeklődés: Bpesten, d. e. 10-ig. 339-205. Balatonbogláron 30. Postafiók 1.

CSEMPE Porta Szövetkezet, V., József Attila-u. 1. Tel.: 386-147.

Mátyásföldön 8 szobás összkomfortos **VILLA** (üdülőnek alkalmas) garageval olcsón eladó. »Beköltözhető« jel. Blocknerhez, Bajcsy Zs.-út 33.

Ballon-, átlátszó-, lóden- esőkabátok WIMPASSING SZAKÜZLETEIBEN: IV., Váci-utca 9 Telefon 182-078 VI., Andrássy-út 8. Telefon 127-991 VII., Erzsébet-körút 54 Telefon 426-538.

Tehertaxi Telefon: 200-232. Kisörsy. XIII., Véső-u. 5.

Vidéki nagyvárosban jóforgalmú **vas- és műszaki üzlet** családi okokból 60—70 ezerrel azonnal átvehető. Cím: BLOCKNER hirdetőben, Városház-u. 10.

Nagyatádi Szabó-utcában **2-szobás összkomfortos** újonnan festett udvari napos lakás 6500-ért eladó. Révészné, Erzsébet-körút 4. T.: 221-916.

Garai-téren **berendezett cukrászda** 2 nagy mellékhelyiséggel sürgősen átadó. Révészné, Erzsébet-krt négy. 221-916.

APRÓHIRDETÉSEK

KÁRPITOS, házakhoz, házonkivül, nyaralóba ajánlkozik Várady, Király-utca harminckettő, udvarban.

ELADJA Ica és Hecsi rendkivül olcsó áron a belvárosi divatszalonok modelldarabjait. IV., Váci-utca tiz, II. emelet Modellkiárusitási Divatház. Telefon: 880-016.

MÉLYEN leszállitott áron vászon-, karton- és strandruha modellek, köpenyek, kulikabátok dús választékban. »Exclusiv«, Váci-utca 11/b. félemelet. 184-095.

ÖLTÖZKÖDJÖN olcsón, izlésesen! Ruhák, kalapok: Cser Ella Shopping, Régiposta-u. 15.

TISZTA gyapjú pullóverek 120 forintért Shoppingtól, Régiposta-u. 15.

SIKKES FÜRDŐRUHÁK, jószabású blúzok, fess strandruhák, shortok, melltartós kombinék (hozott anyagból is) Zádorné szalónjából. Andrássy-út negyven

PERZSASZŐNYEG, néhány jó darab sürgősen, jutányosan eladó. Rózsa-utca hatvannégy. II. kettő.

HŐSÖK-terén három szoba hallos, nagyméretű, különbejáratú, bérvillában, félemeleti, központifűtéses azonnalra, rendkivül olcsón kapható. Katona, Lázár-utca hét. 327-080.

EGYEDÜLÁLLÓ asszony, gyermek vagy beteg mellé elmenne vagy egyéb háztartásbeli munkát vállalna. »Szolid, rendes« jeligére.

BAROKK 3 ajtós szekrény, garnitúrával eladó. Telefon: 18-22-80.

ÍRÓGÉP, amerikai, irodai, modern, nagyon olcsón privátnak. Damjanich-utca 25/a. I. 14.

MAGAS áron veszek: Pattantyús gépészeti zsebkönyvet, zenei- és művészeti lexikont, Sauvageot és Yolland szótárt. Tolnai könyvkereskedés, IV., Somogyi Béla-út 16

VARRÓGÉP, Singer, süllyesztős, eladó. Vasvári Pál-utca 9. II. 21.

MODERN regényeket, egyes jobb könyveket könyvárakat állandóan vesz Szalai Győző, Dob-utca hetvenegy.

KÁRPITOSMUNKÁKKAL forduljon bizalommal Marosánhoz, Aradi-utca kettő. Kívánatraháznál.

KALAPJA piszkos, formátlan? Rendbehozza: Lampert kalaposmester, Jókai-tér 6, udvarban.

GYERMEKÜDÜLŐ Szabadsághegyen 3 éves kortól, szakszerű felügyelet. Mérsékelt árak. 129-662, d. e. 9—11.

FÉRFIRUHÁIT, télikabátját legdrágábban megveszem. Leitersdorfer, Kisdiófa-utca 15. (Király-utca sarok.) Telefon 221-674.

OLCSÓN eladó! Alig használt gyönyörű perzsa ebédlőszőnyeg, összekötők, néhány darab keleti perzsa, Erzsébet-körút ötven, Wilhelmnél.

ÖRÖKLAKÁSOK, lakottak, főútvonalakon, modernek, adómentesek eladók: Bojár épitész. 121-338.

ERZSÉBET-körút elején, Emke mellett háromszobás lakás, irodának is alkalmas. Knapik, Szent-királyi-u. 4.

GÖRÖMBÖLY-TAPOLCÁHOZ autobusszal 12 percnyire, függőkertes villában kellemesen nyaralhat. Kitűnő ellátás, szolid árak, villamos, autobusz megállótól 2 percnyire. László Zoltánné Avasi Penziója Miskolcon, Papszer 20. Telefon: 59-69.

SAROKREKAMIER, székek, asztalok, képek, csillár, könyvek, fotelek, írógép sürgősen eladó. Aggteleki 7. I. 3.

BÚTORKERESKEDŐK figyelmébe! Kárpitosműhely VI. kerületben, személyzettel, iparhasználattal bérbeadó. »Heti bér« jeligére Boroshoz, Andrássy-út 54.

ÜZLETHELYISÉG Teréz-körúton nagyméretű, berendezéssel, portállal átadó. Érdeklődés: »Olcsóbérű« jeligére főkiadóba.

PERZSASZŐNYEG művészies javítását háznál is vállalom. Steinerné, XI., Barázda-u. 4.

FIGYELEM! Típusöltönyt, legszebb anyagokból, hatósági árban méret után készít Tolnai István szabómester, Andrássy-út 9. félemelet.

Villa Pasaréten 3 szoba hallos, teljesen ép, adómentes, 700 négyszögöles kertben, 67.000 forint. Szamosi, II., Szilágyi Erzsébet-fasor 9. Telefon: 161-358 és 469-519.

Balatonra utazom társkocsimmal, utitársat keresek. Telefon: 201-339.

Ballon, átlátszó esőkabát, loden- és viharkabát MÁRTON ÉS SZÁSZ V., Gr. Teleki Pál-utca 3.

Perzsaszőnyeg gyönyörű darabok, olcsón eladók. Erzsébet-körút ötven. Wilhelm.

Vennék zongorát v. pianinót sürgősen. (Sérült is lehet.) Pozsonyi-út egy, virágüzlet.

Az államosítás óta kétszeresére nőtt az aluminiumtermelés

Tildy Zoltán köztárasági elnök is megjelent azon a nagyszerű ünnepségen, amellyel az iparügyi minisztérium tisztelte meg a felsőgallai aluminiumkohó dolgozóit. Napi 10.000 kilogram aluminiumot meghaladó mennyiséggel ez az üzem

az év végére előirányzott termelést már július 1-én elérte

és az államosítás előtt feljegyzett legnagyobb teljesítményt máris duplájára emelte.

A köztársasági elnök nagyhatású beszédben köszönte meg a felsőgallai aluminiumkohó munkásainak a példaadó teljesítményt és külön is kihangsúlyozta, hogy a bauxitnak a magyar föld egyik legnagyobb kincsének ipari feldolgozása milyen

nagyjelentőségű a magyar gazdasági élet szempontjából.

Az ünnepség végén a köztársasági elnök kijelentette:

— Nagyon örültem, hogy a felsőgallai üzemben ilyen nagyszerű eredményeket értek el. Az aluminiumnak hatalmas jövője van és meggyőződésem, hogy az aluminium még nagy dicsőséget fog a magyar iparnak szerezni.

Két-három napos szünet lesz a 4-es villamosvonalon

A Beszkárt közli, hogy a Margithíd építési munkálatainak befejezése előtt — a híd műszaki felülvizsgálata és a hídra vezető villamosvágányok átépítése miatt — a hídon közlekedő 4-es villamos ingajárat szüneteltetésére kerül valószínűleg sor. Ez a forgalomkorlátozás július utolsó két-három napjára esik.

Megszűnt az esőzés, de a jó időnek semmi jele

Közép-Európában továbbra is északnyugatról érkező levegő okoz kellemetlen időjárást és még mindig semmi jele sincs a gyökeres változásnak.

Hazánkban a kétnapos igen nagyarányú esőzés után az elmult 24 órában is sok helyen volt zápores̈ő, zivatar. A meleg levegőt az északnyugati hűvösebb levegő *visszaszorította*, így mára átmenetileg megszünt az esőzés a napsütés hatására a hőmérséklet emelkedésnek indul.

Mérsékelt déli-délnyugati, később északnyugati széllel változó felhőzet várható, többfelé záporesővel, zivatarral. A hőmérséklet átmeneti emelkedés után újból kissé süllyed.

Budapesten csütörtökön délelőtt 11 órakor 19 fok meleg volt.

Július 7 Szerda

„ENYHE TELÜNK VAN"

mondja 40 tántoríthatatlan, didergő fürdőző

A naptár július 7-ét mutat, a hőmérő 16 fokot, ólomszürke felhők gomolyognak a Jánoshegy felett. Délután 4 óra. E pillanatban nem esik, sőt két felhőtorlasz között manapság ritkán látott természeti tünemény jelenik meg: a nap.

A margitszigeti strand meleg medencéje megélénkül. Lomha alligátorként kínálják reggel óta fürdetett testüket a napsugárnak némelyek az elszánt fürdőzők közül. Az idősebb évjárat, mely nem bízik a csalóka látványban, csak szemét hunyorgatja. de tovább áztatja reumás lábát, a fiatalabbak kidugják barna hátukat a vízből. Két gimnazistának látszó lány merész starttal sétára indul. Érthető, hisz mindkettőjüknek vadonatúj a fürdőruhája. Kopott strandtáskájukról ítélve hosszas takarékoskodás gyümölcse lehet a kétrészes csinos kartonkosztűm, melynek felső része melltartós, nadrágja elől kendőszerű s pontosan az illendőség demarkációs vonaláig terjed... Sajnálom ezeket a kislányokat, mert az a néhány férfi, aki ezen az őszies nyári napon strandol, láthatóan csak a gyógyvíz iránt érdeklődik.

Libabőrösen futkároznak, aztán visszabujnak melegedni a vízbe. A hiúság nem ér meg egy náthát.

Egy, csak egy legény van...

A nagymedencében egyetlen férfi úszkál. Egyedül övé most az óriási türkizszínű víz. Nagy karcsapásokkal prüszkölve úszik oda-vissza. Ő a fogyókúrás. Ha törik-szakad, leússza a napi távját.

A hatalmas gyepmezőkön feketerigók ugrándoznak. Ők szolgáltatják a zenét is. A hangszórók némák, még üzenetet sem közvetítenek. Érthető. Nincs kit várni a kijáratnál. És úgy látszik, az idős reumások figyelmét nem érdemes felhívni a Borgia-melltartók előnyeire. Az olajszóró gép, a nyugágykölcsönző leállt, a büfé és étterem ajtain lakat s régen nem pattognak a labdák a tizenhét pingpong-asztalon.

Kabinos-babonák

A személyzet sopánkodva panaszkodik:

— Volt olyan napunk, hogy mindössze nyolcan voltak. A kabinosok délben rendszerint hazamennek, csak ügyeletesek maradnak itt, mert két ember is bőven el tudja látni azt a néhány makacs vendéget, aki mindenáron kijön.

— A mai nap fordulópont lehet: újhold van s ezzel áll vagy bukik sorsunk. Ha ma esik, akkor egy hónapra újra befütyültek nekünk.

— Azt is megfigyeltük, hogyha vendégeink túlnyomó része férfi, akkor esősre fordul az idő. Ha a hölgyek vannak többségben, biztos, hogy kisüt a nap.

A legrégibb strandalkalmazott sem emlékszik ilyen mostoha nyárra.

— Még az a szerencsénk — mondják — hogy ez a pár vendégünk hűségesen kitart mellettünk. Öreg urak és hölgyek, akik főként a víz gyógyító ereje miatt látogatnak el naponként. Pedig rossz a közlekedés. A hídfői villamosmegállótól gyalog kell megtenni a hosszú sétát. Van ugyan egy magánautobuszjárat, de ez csak szép időben közlekedik. Törzsvendégeink, akik közül sokan télen is kijárnak, annyira otthonosan érzik magukat, hogy este alig tudjuk őket kiharangozni a vízből.

Felhős a hangulat ezen a gyönyörű, ápolt strandon, ragyogó a tisztaság és virágok pompáznak mindenfelé. Egyik virágágyból ezer tő muskátli piroslik felénk.

Az épület sarkánál az alkalmazottak kémlelik az eget és biztatják az uborkásüveg fenekén üldögélő zöld időjóst, a parányi levelibékát: »ugorj Pötyi, hopp!«

Dutka Mária

Okmányokkal igazolt amerikai születésü hölgy, aki a háztartás minden ágában jártas,

főzőmindenes

szobalánynak kerestetik, aki hajlandó New-Yorkba kimenni. Irjon »Sürgős« jeligére Blau hirdetőbe, Szófia-utca 18.

1200 újabb hazatérővel ma érkezik Debrecenbe

a huszonegyedik hadifogolyvonat

Debrecen, július 8. (A Világ tudósítójától.) A 21-ik hadifogolyszerelvény szerdán este elindult Máramarosszigetről, ma délben lépi át a magyar határt. Késő estére várják a vonatot Debrecenbe. Ebben a hadifogolycsoportban ismét 1200 hazatérő van.

A legutóbb érkezett hadifoglyok elbeszélése szerint Máramarosszigetre nap, mint nap újabb hadifogolycsoportok jönnek a Szovjetunióból, úgyhogy a közeli napokban a hadifogolyszállítás meggyorsulása várható. Valószínűleg naponta érkeznek hadifogolyvonatok Debrecenbe.

Hazatért hadifoglyok

Dr. Imreh Pál Bp, dr. Molnár Sándor Bp, Semsey József Bp, Szepes Gyula Bp, dr. Varga Kálmán Bp, Molnár Rezső Bp, Négyesi János Bp, Molnár Sándor Bp, Novák István Bp, Oravecz István Bp, Palánki Imre Pestszentimre, Puskás Dániel Bp, Reisz Ödön Pestszentlőrinc, Rozgonyi Tibor Bp, Rajki Sándor Ujpest, Rusz Péter Bp, Szabó Márton Bp, Szabó János Bp, Szabó Károly Bp, Szakonyi Kálmán Bp, Szőke Kálmán Bp, Szalamonidesz László Bp, Szommer Ervin Bp, Szacskó István Rákospalota, Tarján János Bp, Tolnai István Bp, R. Faragó István Bp, Fogarassy Béla Bp, Takács György Bp, Ferenczy Imre Ujpest, Fogarassy László Pestszenterzsébet.

Farkas László Bp, Fricska István Bp, Hárskuti János Bp, Horváth István Ujpest, Czibula János Pestszentlőrinc, Czimet István Bp, Horváth József Bp, Siványi József Pestszenterzsébet, Endresz József Bp, Juhász Pál Bp, Somfai Imre Bp, Bereczky József Bp, Jámbor József Bp, Jávori Sándor Bp, Jágucs János Bp, Zakariás László Bp, Keszthelyi György Bp, Kazinczy Béla Pestszentlőrinc, Vajda János Pestújhely, Motányi Ferenc Pestszenterzsébet, Mucha József Bp, Nagy József Pestszentimre, Nagy Károly Bp, Szakácsi Sándor Bp, Sárvári László Bp, Gálfi János Bp.

Üzenetek

Laskai István feleségének Ujpest, Váczi-út 55 7144/6 táborból, Papert János édesanyjának Bátaszékre és menyasszonyának Budapest, XII., Csipke-u. 10 szám alá a 7174 táborból, Biró Nándor Biró Mátyásnak Horgosra 7144/7 táborból, Tóth János hozzátartozóinak Debrecen, Batthyány-u. 21 71474 táborból, Hornyák Mihály feleségének Szabadkára, Máramarosszigeten van, Vértesi István hozzátartozóinak Debrecen, Burgondia-u. 3 szám 7144/4 táborból, Győri József Jugoszláviába ismerőseinek Máramarosszigeten van, Jobor Zoltán édesanyjának Ostoros (Borsod m.) 7144/6 táborból, Horváth László édesanyjának Pécsre, Kisboldogasszony-u. 26 7144/1 táborból, Szárcsik István édesanyjának Sóshartyán (Nógrád m.) 7144/6 táborból, Kulcsár József édesanyjának Szikszó 7144/6 táborból, Illés Károly hadnagy szüleinek Debrecenbe, Doberdó-u. 1 7144/6 táborból, Balogh Barna édesanyjának Korlátra 7144/6 táborból, Nagy Ferenc hozzátartozóinak Nógrádszakálra 7144/6 táborból.

Földvári Miklós ismerőseinek Debrecen, Kossuth-u. 71. szám alá 7144/1 táborból, Bolvári Tibor feleségének Budapest Krisztina-körút 139. 7144/7 táborból, Tyukodi István anyjának Rekeczaszendre 7144/6 táborból, Konrád Béla feleségének Pécsre 7144/5 táborból, G. Nagy Sándor anyjának Hajduszovátra 7144/2 táborból, Som János feleségének Debrecenbe 7144/2 táborból, Szita Béla szüleinek Debrecen Csillag-u. 5. szám alá 7144/2 táborból, Tollas Mátyás hozzátartozóinak Berettyóujfaluba 7144/5 táborból, Hókai Pál ezredes hozzátartozóinak Budapest, Gömbös Gyula-út 39. 7265 táborból, Agotai Zoltán feleségének Budapest Posta 7251 táborból, Makos Lajos főhadnagy Budapestre 7144/4 táborból, dr. Vári Lajos anyjának Vácra 7251 táborból, Szabó Miklós anyjának Szegedre 7251 táborból, Falusi Mihály szüleinek Kispest Kisfaludi-u.

Vigopera a Károlyi kertben
Svéd Sándor felléptével
Szevillai borbély 13-án.
Traviata 15-én.
Rigoletto 18-án.
Jegyek Libertas-nál (Madách I.-út 5. 223-492) és Vigoperánál (VI. Szófia-utca 1. 221-600).

Uj Állatkerti Szinpadon
Operai Balett-est júl. 9. 8-kor
Csinády, Sallay, Pásztor, Vashegyi
CIGÁNYBÁRÓ júl. 10 és 11-én
Orosz, Nagypál, Buday Mária, Gencsy, Tompa, Pethes
Elena NICOLAIDA
vendégfelléptével
CARMEN júl. 12-én 8-kor
Járay, Raskó, Fodor
AIDA júl. 13-án 8-kor
Liontas, Laczkó, Fodor, Ferencsik az Operaház zene-, ének-, balettkarával teljes szinpadi előadások.
Jegyek elővételben jegyirodákban olcsón.

Meghalt Schulek János,

a visegrádi Mátyás-palota feltárója

Szívszélhüdés következtében tegnap 76 éves korában váratlanul elhúnyt *Schulek* János építész, a középkori magyar építészet rajongó szerelmese és sikeres kutatója. Fia volt *Schulek* Frigyesnek, a *Halászbástya* és a jánoshegyi kilátótorony építőjének. Kisgyermek kora óta apja mellett volt alkalma figyelni és tanulmányozni a régi magyar műemlékeket.

A visegrádi Salamon tornyát sikeresen restauráló munkák óta érdeklődése Visegrád multja felé fordult. Munkásságának legnagyobb, nem eléggé méltányolt érdeme.

Mátyás király visegrádi palotájának felkutatása és feltárása.

Ő találta meg *Mátyás* csodálatos reneszánsz *vörösmárvány szökőkútját,* remekbe készült szobordíszével. *A hidrával viaskodó Herkulest* ábrázoló szobrot és a királyi nyaraló számos helyiségét hozta napvilágra. Élete utolsó pillanatáig fáradhatatlanul és lelkesen dolgozott azon a munkán, mely az utóbbi évtizedek *művészettörténeti kutatásainak legszerencsésebb és legtávlatosabb* lelete.

A mult héten még a Visegrádon nyaraló ujságírók egy csoportját vezette az ásatásoknál s a feltárás érdekes körülményeit a következőképpen beszélte el:

— 1936-ban visegrádi kis házamban kezembe került *Lux* Kálmán éppen akkor megjelent Visegrádi Kalauza. Meglepetéssel olvastam benne Oláh Miklós püspök XVI. századi leírását Mátyás király egykori nyaralójáról. Ezek szerint a palota nem a Várhegy tetején volt, ahol nyomait én évtizedeken keresztül hiába kutattam, hanem

a Dunától mintegy 150 méternyire.

Oláh Miklós részletes leírása említést tesz azokról a négy méter széles kőlépcsőkről, amelyek a Dunához vezettek. Olvasás közben tekintetem a kertfalra vetődött s mintegy

látomásszerűen megpillantottam

azoknak a kőlépcsőknek a nyomait, amelyekről éppen olvastam. Az illetékes fórum nem akarta elhinni, amikor jelentettem, hogy Mátyás palotájának egyik részletére bukkantam. Mégis kiutaltak 300 pengőt. Ebből az összegből kutatóárkot húzattam s szinte filmszerű gyorsasággal kerültek elő a földből Nagy Lajos és Mátyás palotájának évszázadokig földdel fedett részletei, az udvar, az árkádos ívek és a nagy szenzáció: a vörösmárvány szökőkút.

— Nagy nehézségeim voltak, mert épített telkeken keresztül kellett a többméteres földréteget elszállítani. Az egyik gazda például azzal utasította el kérésemet, hogy

a szállítással járó zaj idegesíti a disznóit.

Visegrád minden kövét ismerte. Sajátkezűleg restaurálta és ragasztotta a leleteket, három kis szobányi múzeumot rendezett be az emlékekből. Szeretetreméltó rokonszenves személyével kapcsolatban sok kedves anekdota keletkezett. Egy alkalommal látogatást tett egy visegrádi családnál, amely nagy örömmel fogadta.

— Volna egy szerény kívánságom — mondta Schulek tanár úr.

A vendéglátók siettek közölni, hogy személye iránti tiszteletből azonnal teljesítik, bármit is kíván. De nagy volt a megrökönyödésük, amikor a tanár úr így folytatta:

— Szeretném lebontatni a házuk keleti falát, mert tele van régi visegrádi kövekkel.

A magyar műtörténeti kutatásnak pótolhatatlan veszteséget jelent Schulek János halála.

A VILÁG *nyugtaládája*

A Világ sürgette, hogy a Belváros egyik legforgalmasabb pontján, az Astória szálló előtt tiltsák meg a járművek bekanyarodását és rendeljenek el tiszta kereszteződést.

A Világ indítványának a rendőrség helyt adott és a főkapitány most elrendelte, hogy a Kossuth Lajos-utca — Rákóczi-út — Somogyi Béla-út — Múzeum-körút kereszteződésénél a járművek nem kanyarodhatnak be, kötelező a „tiszta" kereszteződés.

Az „Ádám és Éva" harminc telt háza legnagyobb sikerét jelenti ma Priestley zenés vígjátékának és a rendkivül mulatságos előadásnak, mely Mezey Máriával és Ráday Imrével az élen estéről-estére derűs órákat szerez a közönségnek. (X)

ESZTERHÁZY-KERT VIII., Eszterházy-utca 4.
Az **EUROPA** hangverseny iroda bemutatja: ma este 3/4 7.
Budapesti Rapszódia
Zerkovitz—Martiny
Főszr. **Karády, Szilvássy, Nagypál**
Gencsy, Osvald stb. — betétet mondja **Balassa I.**
MÁV Szimfónikusok, vezényel: **MARTINY**
Jegyek az összes jegyirodákban kaphatók

„boltozott keringő folyosó" bevonásával a térhatás lényegesen megnagyobbodott, különösen az emeleti szinten, ahol is a keringő folyosó boltozata fölött színesmázú lemezekkel burkolt terasz szélesen ható kilátást biztosított. A terasz szélén kőbábukból alakított mellvédfal emelkedett, amelyet helyenként gazdag reneszánsz fejezetekkel díszített pergolafal hordására rendelt oszlopok tarkították. Mindezekből a gyönyörűségekből, sajnos, csak szomorú maradványok maradtak reánk. A keringő folyosó szépművű, gondosan szerkesztett hálóboltozatának bordáit a talaj szintjében találtuk meg, beomlott, szánalmas állapotban. A megmaradt keleti határfal felső részén még látható boltfészkek és gazdag változatossággal faragott gyámkövek kellően tájékoztatnak a boltozat szerkezetéről és elegendő támpontot nyujtanak egy esetleges rekonstrukció számára. A keringő folyosó külső határfalainak felsőrésze teljesen elpusztult, csak a falak töve maradt meg a hozzácsatlakozó kőből való külső ülőpadokkal együtt. Kedves olaszos megoldás volt ez s szépen bútorozta az egyébként rideg hatású udvar belsejét. Az udvar fődísze azonban az a szökőkút volt, amelyről Oláh Miklós nagy lelkesedéssel nyilatkozott, s amely a felszínre került leletek szerint, valóban minden képzeletet felülmúló művészi alkotás lehetett.

Mátyás király korának még meg nem állapodott művészi felfogására jellemző tünet, hogy a hagyományos csúcsíves építészet és az újkeletű reneszánsz formavilág egy időben egymás mellett lép fel építés. a alkotásokban. Az épületek szerkezeti részeit : elsősorban a boltozatokat, a nagyobb nyílások keretezéseit bevált középkori rendszerben építették meg. De ugyanakkor szóhoz juttatták az új olasz művészetet oly helyeken, ahol nem a szerkezeti, hanem a díszítő megoldásokon volt a hangsúly. Így került szigorú középkori környezetbe a korai olasz reneszánsz művészet gyöngyszemeként az a díszkút, amelynek egyes maradványait, részben bámulatosan ép állapotban sikerült megtalálnunk. Majdnem teljes épségben megmaradt ugyanis a kút szabályos nyolcszögalaprajzú, két keménykő-lépcsőzetből álló alapépítménye, megmaradt továbbá egészen csodálatos módon az a 8 darab kőlemezből összeépített kútmedencének három, szinte sértetlen kőlapja, magyarországi vörös márványból, külső felületén mélyített mezőben gyönyörű díszítményes faragással, középen Mátyás király uralmát jelképező országcímerekkel. A díszítmény szép geometrikus rendszerbe foglalt, de részleteiben naturalisztikusan kezelt virágfűzérekből tevődik össze. Első benyomásra a három lemez egyformát mutat, közelebbi vizsgálatra kiderül azonban, hogy a mértani rendszeren belül, egyenlő tömegelosztás mellett a részletképzés nagy változatosságban a legkülönbözőbb megoldásokat mutatja. A magyar erdők és kertek gyümölcseit a leggyönyörűbb csoportosításban látjuk itt csokrokba kötve, s mindezt a legtökéletesebb vésőkezeléssel, s oly szeretettel, aminőt csak egy gondtalan, virágos, jókedvű korszak volt képes magából kitermelni. Úgy érezzük, hogy e három faragványos kőlap megtalálásával nagyobb kincsre tettünk most szert, mintha három új korvinát fedeztünk volna fel, mert magyar anyagból, magyar ég alatt és magyar díszítő elmékből készült mindez, ha olasz kezek munkájával is. A szökőkút közepét elfoglaló felépítményből csak néhány töredéket találtunk a nagy törmelékhalmaz között, de semmiképp sem annyit, hogy eredeti alakjára megnyugtató módon következtetni lehessen. Annyit azonban megtudtunk, hogy egy, körülbelül 2·50 méter átmérőjű, gyönyörűen faragott márványból gyüjtötte magába a még magasabb szintekről érkező vízsugarakat és csurgatta tovább pompásan alakított keskeny kiöntőnyílásain az alsó vízmedencébe. Ennek a tálnak egy kis szakaszát szerte heverő töredékekből sikerült is összeállítani, a kút értékes figurális díszeiből azonban csak összefüggéstelen töredékek maradtak reánk.

Találtunk még a törmelékek közt vörösmárvány reneszánsz oszlopocskákhoz, illetve pillérekhez tartozó töredékekből akkora tömeget, hogy az egymáshoz illő darabok összerakásával egy egész sorozat eléggé ép egységet lehetett összeépíteni. Eredeti rendeltetésüket még nem tudjuk megállapítani. Nincs kizárva, hogy a szökőkút középső felépítményének voltak tartozékai. Meg kell még emlékeznünk az emeleti pergola már fennebb említett jón csigás oszlopfőiről, amelyekből, ha töredezett állapotban is, de mégis egy egész sorozat került napfényre. Valamennyinek rajza egyforma. Itt tehát nem találjuk meg azt a gazdag változatosságot, amely a középkori művészetnek volt sajátsága, s amely itt is a palota középkori részén, a keringő folyosó boltozati gyámköveinek legváltozatosabb módon való alakításában megnyilvánult.

Az ásatások folytatását, a hideg idő beálltával beszüntettük. Most már csak az időjárás viszontagságai elleni védekezés van folyamatban. A feltárt romok jelentőségének megfelelő végleges alakját ezeknek a védelmi berendezéseknek csakis a még ismeretlen csatlakozó épületszakaszok kiásása után s azokhoz alkalmazkodva fogja a munkálatokra felügyelő s szerény költségvetése terhére végző Műemlékek Országos Bizottsága megállapítani.

SCHULEK JÁNOS

ellátta, sokkal több hely és több kényelem kellett, mint amennyit a szűkös fellegvár nyujthatott. Látjuk tehát, hogy már az Anjou-királyok korában is kellett a hegy lábánál sík területen királyi lakosztályoknak létezniök. Megemlékezik erről Kottaner Ilona is, Mária királyné — Nagy Lajos király leányának — udvarhölgye, aki a Szent Korona elorzásairól szóló naplójának egyik helyén megírja, hogy a királyné Garay nádorral való tanácskozása után a „várkastélyból lement az udvarházba".

Az a királyi palota tehát, amelyet Oláh Miklós Mátyás király palotájának nevez, voltaképen az a régi palota, amelyet már elődei is a középkor folyamán, vagyis körülbelül 150 év óta használtak s amelyet

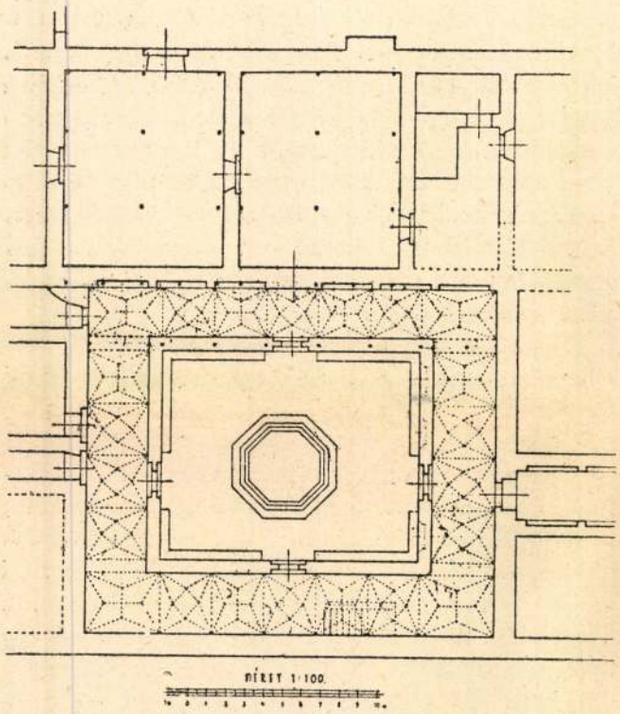

A VISEGRÁDI PALOTA DÍSZUDVARÁNAK ALAPRAJZA.

Mátyás, szokása szerint, csak bővített, díszített, mai nyelven mondva : modernizált. A palota azonban véglegesen eltünt a föld felszínéről olyannyira, hogy amikor helyének felkutatását a közelmultban tanulmányozni megkezdettük, a helyi viszonyok ismerői között nagyon eltérőek voltak a nézetek a felől, hogy a palotát merre is kell keresni.

Az erdőhivatal szomszédságában levő kert hegyfelőli végén, egy magas fekvésű gyümölcsös elhatárolására szolgáló támfal vezetett a helyes nyomra. E fal felső peremének egy részén ugyanis egy reáilleszkedő, 4—5 m széles boltozat felfekvő lapját találtuk meg. Minthogy pedig Oláh Miklós a palota leírásában egy oly nagyméretű szabad lépcsőről tett említést, amely az alsó udvarról a templom előtti magas fekvésű udvarra vezetett, közelfekvőnek láttuk azt a feltevést, hogy a felismert boltváll ennek a lépcsőnek csatlakozási helye lehetett s hogy a fölötte levő kertben meg kell találnunk a palota egyik udvarát.

Az 1934. év Szilveszter-napján a támfal feletti kertben megindult próbaásás igazolta is feltevéseinket. A feltárt kutatóárokban megtaláltuk az udvar téglapadozatát, találtunk tömegével színesszélű tetőcseréptörmeléket s találtunk fínommázú padlóburkolólemeztöredékeket is. Másnap ment már a jelentés a Műemlékek Országos Bizottságához, hogy megtaláltuk a királyi palota helyét. Egy későbbi kutatás folymán megtaláltuk az Oláh Miklós említette kápolna (templom) főhajóját és annak középkori mintás téglapadlóját is s ezzel megszereztük kétségtelen tárgyi bizonyítékait a feltevés helyességének.

1936. évben indult meg a Műemlékek Országos Bizottságának felügyelete alatt a rendszeres ásatás, még pedig az erdőhivatal kertjéhez tartozó sűrű bozóttal borított domboldalon. Feltártuk a kápolna előudvarainak szintjében egy szomorúan szétrombolt szobasor csupasz falait s hat méternyi mélységben találtunk egy félig eltemetett pincét a hozzátartozó előtérrel együtt. Ezután azonban munkánkban több évi szünet következett be, amely időben megoldottuk az ásatáskor kikerülő föld és törmelék elszállításának módját és feltételeit. Az ásatás színhelyére vezető út megépítése és elkerítése után 1940. évben végre újból megindult az ásatás. Ekkor találtuk meg annak a boltozati rendszerhez tartozó íves sor részleteit, amelyben az Oláh Miklós-féle leírásban említett loggiák egy részét ismertük fel. Folytatva a feltárásokat, 1941-évben megkaptuk végre a választ mindazokra a kérdésekre, amelyeket az eddigi ásatások felvetettek. Kiszabadítottuk ugyanis a 6 m és 4 m mély föld- és törmeléktakaró alól Mátyás király palotájának díszudvarát, szökőkútjával együtt, abban az alakjában, amint azt 400 évvel ezelőtt Oláh Miklós leírta volt. Az ásatások eddigi eredményei, továbbá a hitelesnek bizonyult Oláh-féle leírás nyomán máris felismerhetővé vált a nagyszabású épületcsoport általános elrendezése. A középen ugyanis kiugró támfalakkal határolt magas helyen állott a templom, tágas előudvarral az előtérben. Az előudvarhoz vele egyszintben észak felől is, dél felől is csatlakozott a palotának egy-egy szárnya, követve a hegyvonulat irányát olyképen, hogy az a teremsor, amelybe a templom-térről egyszintben lehetett belépni, a Dunával párhuzamos hosszoldalán már emeletesnek mutatkozott. A palota északi szárnya előtt, körülbelül 6 méterrel mélyebben terült el az Oláh említette díszudvar szintje 11 méter széles és 14 méter hosszú méretekkel. Nagy méretekhez szokott mai szemünkkel ez a terjedelem elég szerénynek mondható, mégis az udvart mind a négy oldala felől övező

1

2

3

4

VARGHA NÁNDOR LAJOS: SOKADALOM SZENTGYÖRGYÖN. VÍZF. (1.), TÓTH MENYHÉRT: TAVASZFÉNY. VÍZF. (2.), SZÉNAGYŰJTŐK. VÍZF. (3.), BODOKI HEGYEK. VÍZF. (4.). A „MŰBARÁT" KIÁLLÍTÁSA.

Nándor Lajos Vargha: Menschenmenge in Szentgyörgy. Aquarell. (1), Menyhért Tóth. Frühlingslicht. Aquarell (2.), Heusammler. Aquarell (3.), Die Berge von Bodok (4.). Ausstellung „Műbarát". — Nándor Lajos Vargha: Ressa a Szentgyörgy. Acquarello (1), Menyhért Tóth: Luce di primavera. Acquarello (2), La raccolta del fieno. Acquarello (3). I monti di Bodok. Acquarello (4). Esposizione del „Műbarát".

1

2

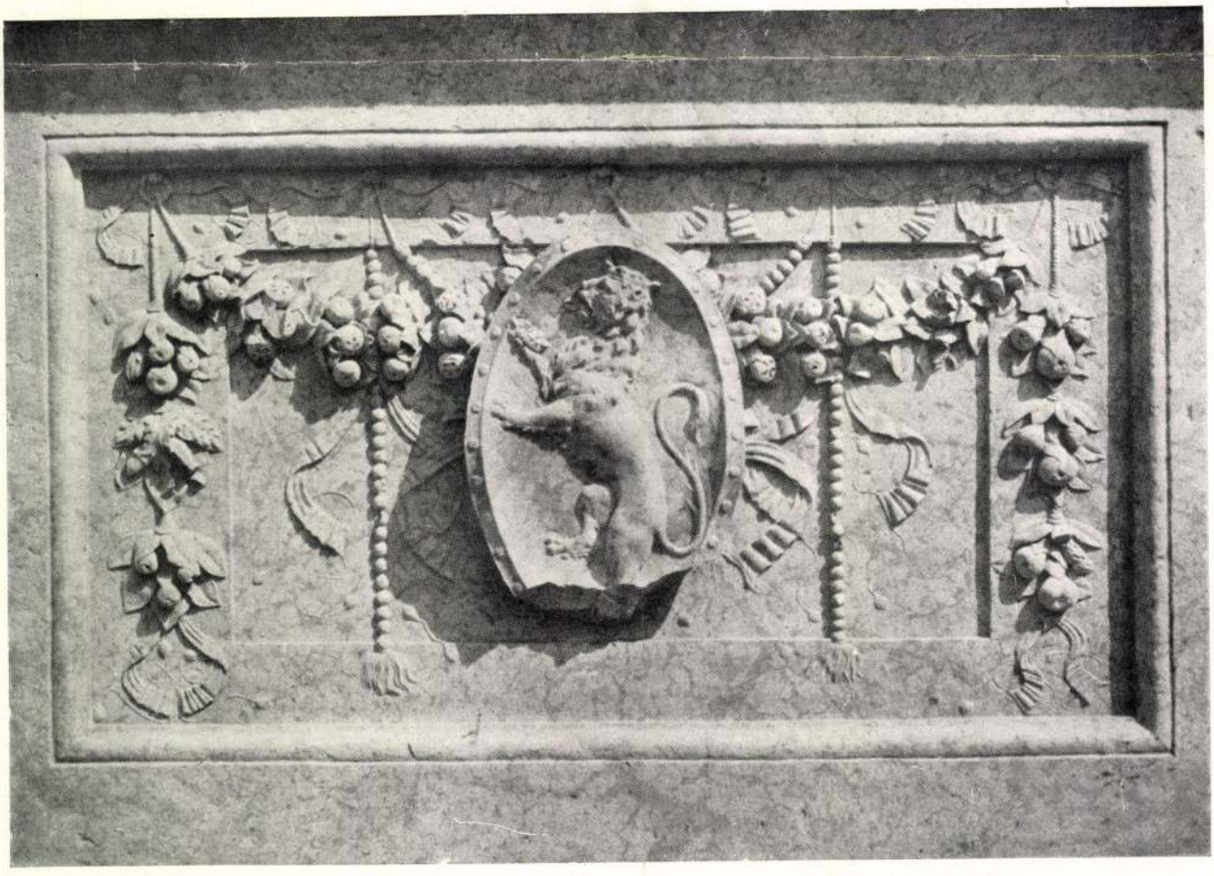

3

ÉPÍTÉSZETI RÉSZLETEK A VISEGRÁDI PALOTÁBÓL. (1—2.) A SZÖKŐKÚT OLDALLAPJA A HUNYADIAK CÍMERÉNEK BESZTERCEI OROSZLÁNJÁVAL. (3.)

Architektonische Details aus dem Visegráder Palais. (1—2.) Seitenplatte des Springbrunnens mit dem Beszterce-er Löwen des Hunyadi-Wappens. (3.) — Palazzo di Mattia Corvino a Visegrád. Particolari architettonici. (1—2.) Lastre laterale della fontana a zampillo col leone di Beszterce dello stemma degli Hunyadi. (3.)

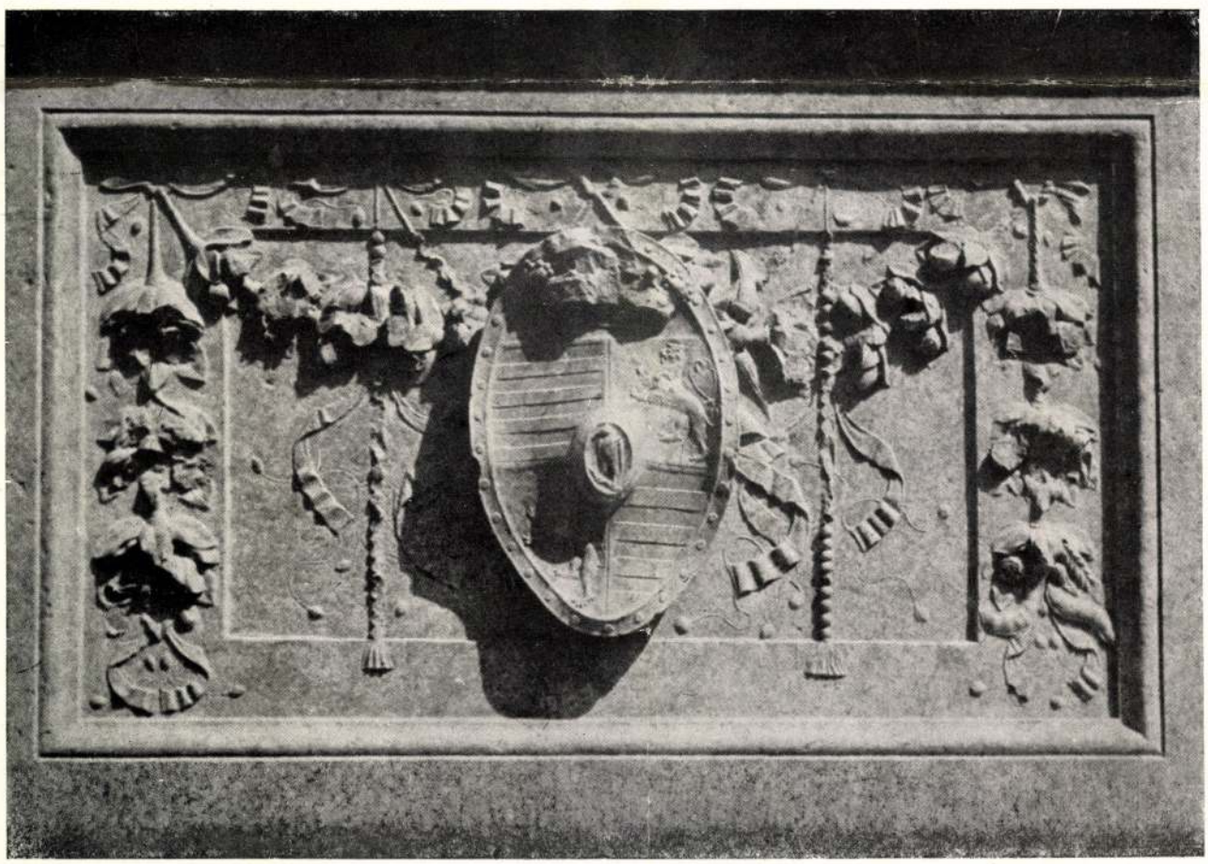

VISEGRÁD. MÁTYÁS KIRÁLY PALOTÁJA. A DÍSZUDVAR SZÖKŐKÚTJA. (1.) A SZÖKŐKÚT OLDALLAPJA MÁTYÁS KIRÁLY CÍMERÉVEL. (2.)

Visegrád. Palais des König Matthias. Springbrunnen des Festhofes. (1.) Seitenplatte des Springbrunnens mit dem Wappen des Königs Matthias. (2.) — Visegrád. Palazzo di Mattia Corvino. Fontana a zampillo del cortile d'onore. (1.) Lastra laterale della fontana a zampillo con lo stemma di Mattia Corvino. (2.)

1

2

3

4

5

RÉSZLETEK A SZÖKŐKÚT OLDALLAPJAIRÓL. (1—3.) ÉPÍTÉSZETI RÉSZLETEK A VISEGRÁDI PALOTÁBÓL. (4—5.)

Details an den Seitenplatten des Springbrunnens. (1—3.) *Architektonische Details aus dem Visegráder Palais.* (4—5.) — *Lastre laterali della fontana a zampillo. Particolari.* (1—3.) *Palazzo di Mattia Corvino a Visegrád. Particolari architettonici.* (4—5.)

AZ IFJÚ DÜRER ÖNARCKÉPEI

A közvélemény figyelme 1927-ben terelődött arra a huszonhét Dűrer-rajzra, amelyek csaknem teljesen ismeretlenül húzódtak meg a lembergi Ludomirski-Múzeum kicsiny gyüjteményében, s amelyek mindeddig nem szerepeltek a tudományos irodalomban. Azokról a rajzokról van szó, amelyek minden bizonnyal a művész hagyatékából az Imhoff-Kabinett-en keresztül jutottak a bécsi Albertina-Múzeumba és onnan az XIX. század elején a lengyel főnemes kezébe kerültek. A hosszú évtizedeken át tartó feledésből az irodalomba való visszatérésük annak idején valóságos „Dürer-lelet"-számba ment.

A kis gyüjteménynek gondosan rendezett és helylyel-közzel tudományos jellege van. A Dürer-rajzok között feltűnnek a viszonylag nagyszámú figurális tanulmányok és Madonna-ábrázolások, továbbá egy Krisztus sírbatétele, egy Krisztust a halotti lepedőn ábrázoló szénrajz (1505.). A kis gyüjtemény fénypontjai egy Krisztus megdicsőülése, egy pompás tervrajz az augsburgi Fugger-kápolna domborművéhez, aztán Nagy Károly és Zsigmond császárok nürnbergi arcképeinek színes vázlatai, valamint — és ez a legértékesebb — egy, a vándoréveiből való, 1493-ra keltezett Önarcképe, amely az Erlangeni Egyetemi Könyvtárban őrzött és közismert Önarcképével és az Albertina gyermekkori Önarcképével való összevetésre kívánkozik.

DÜRER ALBERT: ÖNARCKÉP. LEMBERG. LUBOMIRSKI-MÚZEUM.

Miként az antik görög művészetben, akként az egész német középkorban is teljesen ismeretlen volt az önálló önarckép. Csak a közvetlen Dürer előtti korszakban kezd szokássá válni az önábrázolás, jóllehet csupán a kompozícióban való elrejtett formájában. Minden Dürer előtti önarckép csak annak a szellemi fejlődésnek gyönge és bátortalan megnyilvánulása, amely csak az egyéni öntudat teljes kifejlődésével és az életigenlés kibontakozásával éri el végső, önálló alakját. Nagy a különbség, ha a művész önmagát, mint egy más célú ábrázolás részét, ideálisan fogja fel, avagy, ha a saját tükörképét vonásról-vonásra, változatlan külső hasonlósággal rajzolja meg. A német művészettörténet első nagy mestere, aki ezt a lépést végérvényesen megtette, Dürer Albert volt.

Tehetségének egy oly nagy jelentőségű fiatalkori alkotásának birtokában vagyunk, amely e tekintetben a legnagyobb művészek közül is csak igen kevéssel hasonlítható össze, mindenekelőtt talán Rafaellel és Michelangeloval. Az ő ifjúkorukból is fennmaradtak önarcképek, abból az életkorból, amelyet csaknem valamennyi nagy művésznél sötétség borít.

Dürer Albert tizenhárom éves korában rajzolt önarcképére, amely az Imhoff-Kabinettből már évszázadokkal ezelőtt az Albertinába került, utólagosan maga írta a következőket: „Ezt egy tükörből rajzoltam magamról 1484-ben, még gyermek voltam. Albrecht Dürer."* Abban az időben készült tehát, amikor például Rafael még csak egyéves volt. Óvatosan és félénken rajzolta le magát a tizenhárom éves gyermek. A rajznak először bizonyára csak körvonalait húzta meg, s a szemeket, amelyek nem néznek szembe a nézővel, valószínűleg csak akkor rajzolta be, amikor egyéb részleteivel már elkészült. Kétségtelen, hogy vannak kevésbbé tökéletes részletei a rajznak, de ennek az egyszerre való teljesítménynek keresetlen naivitása, merész lendülete és zseniálítása kétségbevonhatatlan.

Mintegy nyolc évvel később keletkezett Dürer második ránkmaradt önarcképe, az Erlangeni Egyetemi Könyvtár pompás tollvázlata. Amikor ez a rajza készült, már két éve vándorúton volt Frank- és Svábföldön, a Rajna felső vidékén és Elzászban.

DÜRER ALBERT: ÖNARCKÉP. ERLAUGEN. EGYETEMI KÖNYVTÁR.

A huszonegyéves ifjú itten azt a formai feladatot állította maga elé, hogy fejét és egyik kezét, karjának egy részével visszaadja. Balkarját feltámasztva, jobbjával tükörből rajzolta magát, úgyhogy a feje csaknem teljes elölnézetben jelenik meg. Könyökét a képen kívül asztalra támasztja, ami előreugró fejtartását idézi elő. A tizenhároméves ifjú azt rajzolta le, amit kívülről arcán látott, másszóval fejének külső valóságát, most viszont önmagának kritikus megszólaltatója. Immár nem annyira a külső, testi valóság megjelenítésére törekszik, hanem belső énjét kutatja, s szembeállítja azt a környező világgal. Az ügyes gyermekből nehézkesebb, gyakorlattal és töprengéssel telített ifjúvá serdült.

A Lubomirski-Múzeum alig egy évvel fiatalabb, 1493-ra datált Önarcképe, amely a jelentős lembergi lapok között kétségtelenül a legértékesebb, három egymás mellé helyezett motívumnak eredeti összefogása: a fejet, a kezet és a gyűrött kis vánkost úgy helyezi egymás mellé, hogy a vánkos a fej és kéz alatt mintegy támasztékul szolgál. A kezet, mely a fejhez képest talán kissé nagynak tűnik, a természet után rajzolta, s ez a kéz a figyelmet eltereli a fejről. Az erlangeni rajz fejével való összefüggés mégis nyilvánvaló. Dürer azonban közben egy évvel idősebb lett. Amíg az erlangeni rajzon még bizonyos stílusbeli elfogultság észlelhető, addig a lembergi rajzon már minden külső nehézségen átküzdötte magát a művész. A lembergi Önarckép vándoréveinek egyik legfelszabadultabb és legszebb rajza. Előadásában minden problémáján biztosan uralkodik. Magabiztos megnyilvánulása egyéni öntudatának és büszkeségének, amivel az ifjú jellemzi magát.

Fiatalkori önarcképei tehát nemcsak ifjú kora lelkivilágának igen értékes kifejezői, hanem nagy jelentőségük még inkább abban keresendő, hogy Dürer rajtuk keresztül lépett a német művészek között elsőként az egyéni öntudat útjára s hogy az ő tehetsége az emberi nagyságnak új fogalmát teremtette meg.

SCHWEMMER WILHELM

MÁTYÁS KIRÁLY VISEGRÁDI PALOTÁJÁNAK DÍSZUDVARA

Talán nem egyhamar indul meg Visegrádon a nyomtalanul eltünt királyi palota helyének felkutatása, ha 1932. évben meg nem jelenik dr. Lux Kálmán és dr. Ernyey József szerkesztésében s a Műemlékek Országos Bizottságának kiadásában a „visegrádi vezetőkönyv" s benne hű fordítása annak a leírásnak, amelyet Oláh Miklós esztergomi érsek még 1536. évben megjelent „Hungariá"-jában közölt volt.

Oláh Miklós a mohácsi vész utáni években, még teljes épségben látta a királyi palotát, amely azonban 1541-ben, Visegrád török kézre jutása idején leégett, a reákövetkező századok folyamán pedig annyira elpusztult, hogy már a mult század közepe táján semmiféle látható nyoma nem maradt. Nem csoda tehát, ha az a szinte fellengző kép, amelyet Oláh Miklós a Visegrádon látott gyönyörűségekről megírt volt, az idők múlása folyamán egyre inkább a mesék birodalmába vándorolt: szívesen hallgatták s olvasták, de nem vették komolyan. Pedig kellett, hogy komoly alapja legyen. Aki közelebbről vizsgálta a fellegvár szervezetét: a vastag falak határolta kisméretű helyiségeket, a szűk, egyenetlen udvarokat és kényelmetlen közlekedési lehetőségeket, hamarosan tisztába jöhetett azzal, hogy oly udvari élet vitelére, amilyen Róbert Károly idejében folyt, aki egyidőben három szomszédos uralkodó látogatását fogadta s nagyszámú kíséretét is

Szépművészet
1941. 12. szám

K Schulek János

Az orosházai városháza tervpályázata látható a Magyar Mérnök- és Építész-Egyletben. I. dijat *Schulek* János, II. dijat *Quittner* Ervin kapott. Megvették *Orbán* Ferenc, *Wannenmacher* Fábián és *Komor* Marcell és János terveit. *A mérnökegyleti nagypályázat* is ki van állitva. Itt dicséretet nyert *Kapuszta* Gusztáv (közöljük) és *Gotthard* Zsigmond terve.

Építő Ipar – Építő

Művészet 1926

51. l.

Schulek János K

Orosháza új községházát épít. Az új orosházai községháza tervére beérkezett pályamunkákat pénteken bírálták el. A 3000 aranykoronás első pályadíjat *Schulek* János budapesti műépitész, a 2000 aranykoronás második díjat *Quittner* Ervin budapesti műépitész nyerte meg. A község ezenkívül nyolcszáz aranykoronáért megvásárolja *Orbán* Ferenc, *Komor* Marcel és *Komor* János, *Wannermacher Fábián* budapesti műépitészek tervét is. A községházát valószinűleg még ebben az évben felépítik. Az építkezési költségek körülbelül 8—10 milliárdot fognak kitenni.

mins céd

Építő Ipar — Építő Művészet 1926. 19. l.

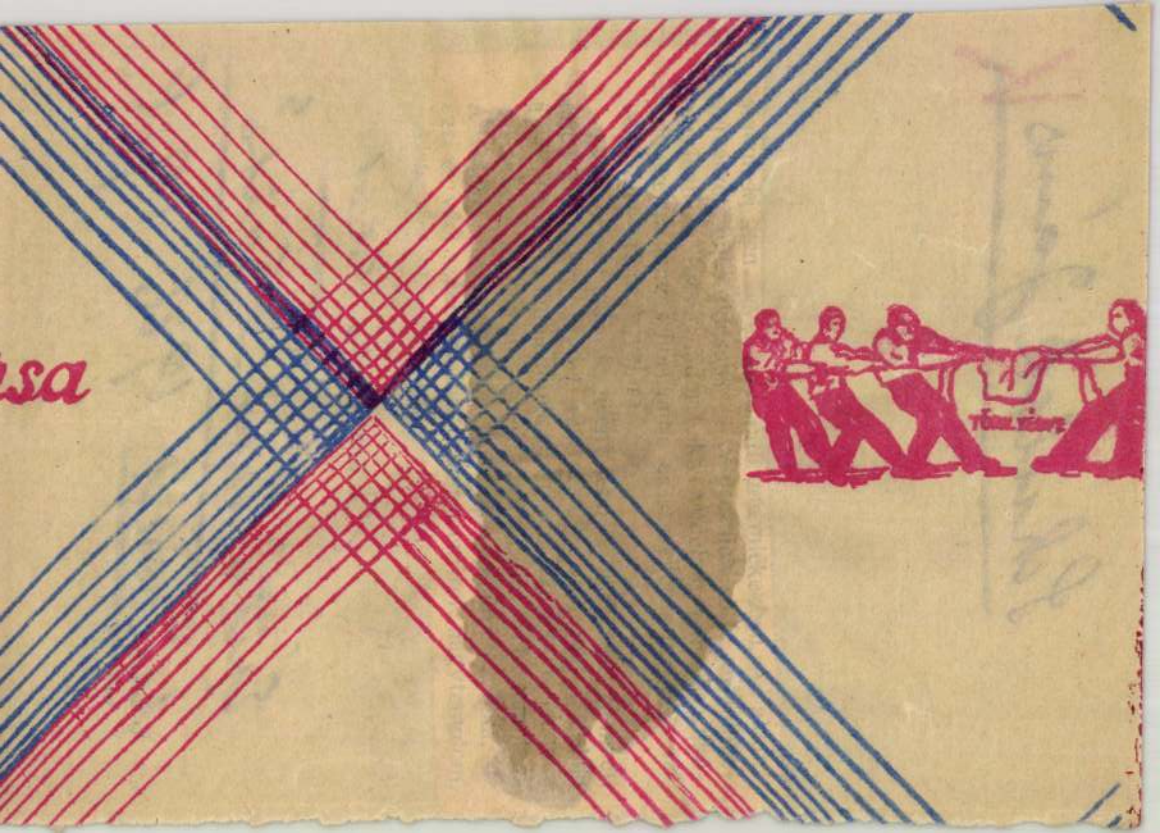
sa

MDK

Schubek János építész

Vegyesek. Épitő Ipar. 1912. 29.sz. jul. 21. 283 l.

Schulek János MTAK

A visegrádi királyi palota
ásatásainak /1932-/ vezetője.

Gerő: ÉpMüe 368.o.

M. D. K.

SCHULEK János építész

Visegrád, Pellegrás falvédelmi munkák, a kis világháború között)

1934. Mátyás király palotájának feltárása

Hejj Miklós. Visegrád, 23., 26., 48., l.

MDK

Schulek János, épitész

(1872-1948)

Schulek Frigyes fia,
hagyatékuk főleg Zsolnay készitményeket
tartalmaz.

176.o.

Hogy került hagyatékukba egy XIX sz. elején
Munkácson készült Öntöttvas Urna.(~~repr.~~
179-180.o. (repr.:178.o.)

HÉJJNÉ DÉTÁRI ANGÉLA: Tallózás egy magánygyüjteményben.
Müv. Ért. 1956. V.évf. 2-3. sz. 176-180.o.

MDK

Schulek János

megtalálta a Visegrádi
Mátyás-palota helyét 1934 szil-
vesztrén, néhány évi Zilinczelés
után hozzáfogkatott feltárásához

D.D. Visegr. 1951

6.0

MDK

Schulek János

Gerevich Tibor: M. müemléki kiáll. a N. Szal.-ban. 1942. nov. 25. Bp. 1942.

MDK

Schulek János

Fábián G: Nagyszabásu épitőművészeti programm.
Épitő Ipar Épitő Művészet, 1928, jun. 1. 81-82 l.

3+1 tengelyes, faoszlopos és oromzatos
örül. Heckenast Gusztáv könyvkiadóé volt.

MDK

Schulek János műépítész

(A Magyarország megszállt területén levő városok műemlékeit ismertető előadássorozat keretében Kassa és a felső magyarországi bányavárosok műemlékeit ismertette.

– ts.: Magyarország megszállt területén levő városok műemlékei.
Városi Szemle, Bp. 1928. 339. l.

MDK

Schulek János

L-r: [illegible]-ből. Vállalkozók Közl. 1905. nov.22. 6.l.

MDK

Schulek János

MM és ÉE Közl. 1929. nov. 24. 303 l.

Magy. Technikai Muzeum. ~~xxxxxxxxx~~ 303. l. ...

Schulek János, építész

Megemlítve.

Fejér Szyula: Mi lesz velad Jellegrár ? 8,

Népszabadság, Bp. 1977 febr. 5.

Schulek János, grafikus

Müvészek, tervezők, akik, az Orsz.M.Kir.Iparmüvészeti Iskola beiratkozott növendékei voltak 1880-1896 között Schulek János, alakrajzolás szakon 54.old

Mezei Ottó: Az Orsz.M.Kir.Iparmüv.Iskola/1880-1944/ oktatasi rendszere és forrasai 37.old

Müv.Tört.Ért. 1975. XXIV. 1.sz. Bp

Scheiber Hugó, festő

SCHULEK JÁNOS, épitész

A szegedi Fogadalmi Templom épitésekor Schulek Frigyes kiköti,hogy ha ő az épitkezés közben munkaképtelenné válna,vagy elhalálozna,akkor fia Schulek János épitész re száll a szerződés minden pontja,aki most ezt aláirá saval is megerősiti.Egyben az épitkezés vezetését,mint Schulek Frigyes megbizáttja át veszi. 14.old

VARGA JÓZSEF: Adatok a Szegedi Fogadalmi Templom épitéstörténetéhez 7.old.

A Móra Ferenc Múzeum Évkönyve, 1972/73. I.
Szeged, 1974

Schulek János

műépítész Frigyes fia; 1934-ben a visegrádi királyi palotán végzett kutatásokat.

Csekc László: Dunakanyar, Budapest, 1973. 139 l

59 l

Schulek János

Visegrádon lakott; ő épitette a visegrádi „Vizibóstyót" 1930-as években.

Csekе László: Dunakonyon, Budapest, 1973. 139 l

54 l

Schulek János

Schulek Frigyes, Lux Kálmán és Schulek János részben elkészült, különböző műemléki elvek alapján történt restaurálásai sokban nehezitették a visegrádi lakótorony helyreállitását.

Gerő László: Váraink műemléki védelméről.

34-43.l.

Magyar Építőművészet, 1972.2.sz.

Schulek János 75, 158 épiten
(in: Déry Attila; Budapest eklektikus épületszobrászata
/Művészettörténet-Műemlékvédelem I. /OMF kiad. Bp. 1991.

SCHULEK János építész

Erdei 1991 53,
62. p. Pannonia u. iskola

-

F.F.: Felszinalatti vizek
lai összetétele. Bp, 1952.

zabályozásuk. Bp, 1905,

használhatósága a mezőgazdaságban.

cartels et syndicats. Paris,

SCHULEK János építész

Vác, postaépület (Reischl Gusztávval, 1922)

Postaép 55. a ill.

SCHULEK János epilén

M. Ért. 1993/1-2. 89-90.

Sveske (Beograd) 16 1985
Szabolcs-Szatmár Megyei Helytörténetírás (Nyiregyháza) 5-6 1985
Szabolcs-Szatmári Szemle (Nyiregyháza) 20 1985
Századok (Budapest) 119 1985
Szegedi Könyvtári Műhely (Szeged) 24 1985
Székesfehérvár (Székesfehérvár) 8 1985 | Szépirodalom 1.
Színház (Budapest) 18 1985
Színháztechnikai Fórum (Budapest) 12 1985
Színháztudományi Szemle (Budapest) No 16, 17, 18 1985
Szivárvány (Chichago) 5 1985
Szociológia (Budapest) 1984-1985
Szovjet Irodalom (Budapest) 1985
Tájékoztató : Képzőművészek, Iparművészek és Művészeti Dolgozók Szakszervezete, No 31, 32, 33 1985
Táncművészet (Budapest) 10 1985
Tanulmányok Csongrád Megye Történetéből (Szeged) 9 1985
Társadalmi Szemle (Budapest) 40 1985
Társadalomtudományi Közlemények (Budapest) 15 1985 | Technikatört. Szemle 15
Téglaipar (Budapest) 9 1985
Téka (Szentendre) 1985
Településfejlesztés (Budapest) 1985
Településtudományi Közlemények (Budapest) 33 1985
Teologia (Budapest) 19 1985
Természet és Társadalom (Bratislava) 25 1985
Természet Világa (Budapest) 116 1985
Textil History (Leads) 16 1985
Theologiai Szemle (Budapest) 28 1985
Tiszatáj (Szeged) 29 1985
Történelmi Szemle (Budapest) 22 1985
Tudomány : A Scientific American magyar kiadása (Budapest) 1 1985
Tudomány Technika (Budapest) 1985

SCHULEK János

Kovács Mária: A Kelenföldi evangelikus templom. = Ev. Élet 1996. II. 25. J., el

1925

A **SANTA MONICA-*i* KAMA

az MTA KONGRESS

(Budapest, I ker. Or

2004. Július 29

Műsor: *MOZART: "La finta giardinera", K*
J.S.BACH: 1. Brandenburgi versen
MARIA NEWMAN: "Lux Aetern

J.M.MOLTER: 2. Trombitaversen
DVORAK:"Two Cypresses" (vonós
J.HAYDN: C-dúr Szimfónia No.6

Szólisták: *MICHAEL EMERY, Hegedűmű*
MARK WAMHOF, Trombitaműv

Vezényel: *ALLEN ROBERT GROSS*

Sze

Belépés ingyenes!

MDK

Schulek J ános, épitész

a választmány tagja lett.

A végrehajtó bizottság tisztikarának kialakitása. 1929 ápr. 22.-én.

Nemzetközi épitész kongresszus Budapesten. MMÉE Közlön. Bp. 1929 máj.26. 135, 126. l

M.D.K.

Schulek János, építész

irodájával együtt résztvett a Kongresszus Végrehajtóbizottságának munkájában.

XII. Congrès International des Architectes Budapest. Compte-rendu. Bp.1931. 17.old.

ll. D. K.

SCHULEK János építész

Schulek Frigyes fia

1936-44. Mátyás templom restaurálása

Ugró László: A budai vár helyreállítása Ba. 1951. 52. l.

Schulek János MDK

Az aszódi ev.Petőfi-gimnázium

A sárospataki ref. angol internátus

Műcsarnok 1933 Klbelsberg Kuno emlékkiáll.

Schulek János [épületén ??] MDK

Schulek Frigyes fia. Apjával ellentétben a Salamon-torony helyreállításánál ragaszkodott a korabeli formákhoz.

Kőke Sándor: Hová zárták Salamont? 4

ESTI HÍRLAP Bp. 1964. okt. 10.

Schulek János

1940-ben fenti terveinszerint restaurálták a budai koronázó főtemplomot.

Halász Közép 1940

11. l.

Képekkel

Tekintetes bi

Folyó év Ik negyedében a f. m
vonatkozó összesen 3611
van szerencsém a tekintet
tisztelettel benyújtani

Budapesten 1907. Juli

Schulek János

Schulek János: Mátyás király visegrádi palotája. Budapest: Egyetemi ny. 8°, 16 p. — A Visegrádi Várbizottság kiadványai, 2.

— Mátyás kí:ly visegrádi palotájának díszudvara. (Német és olasz kivonat p. 334—335.) *Szépművészet* 2. évf. p. 304—306. 3 t. [10 kép.]

— A visegrádi Vízi-bástya. *Magyar Építőművészet* 40. évf. p. 294—295. 4 kép.

— A visegrádi ásatások. *Építészet* I. k. p. 44—49. 7 kép.

1941

Schulek János

Az alábbi válaszaton
II. díj:

Építő Ipar – Építő
Művészet. 1925. 69. l.
(A zalaegerszegi r. k.
templom.)

Felelősségteljes hivatásától áthatva mindjárt tanári működésének első éveiben hozzálátott egy korszerű, átfogó bányaméréstan megírásához. A nagy mű 1911-ben meg is jelent, s azóta — túlzás nélkül mondhatjuk — ez a vaskos könyv a bányamérésekkel foglalkozó magyar mérnöki kar sokat forgatott bibliája még a mai napig is. Jelentősége messze túlterjedt Magyarország határain, s az a számos hivatkozás és utalás, mely a legkülönbözőbb nyelvű szakirodalomban szemünkbe tűnik, megerősíti és alátámasztja nem egy híres külföldi professzornak azt az ismételten kifejezésre juttatott véleményét, hogy Szent-István mű ve korának legtervszerűbb, legalaposabb és legteljesebb bányaméréstana volt. Pedig saját bevallása szerint még különösebb eredetiségre sem törekedett benne, hanem csak jól használható, könnyen érthető tan- és kézikönyvet akart írni.

Eredetiségének, szárnyaló tehetségének gyöngyszemeit különösen műszertalálmányai között lelhetjük, s ezekben is a nagy elől méltó utódjának bizonyult. Selmeci irányrögzítő készüléke, a lejtős aknák felmérésére szerkesztett elektromos jelzőlámpái, aknafüggélyezője és feszítéke — hogy a sok közül csak néhányat említsünk —, egy kiváló gyakorlati érzékkel megál-

Schulek János

irod

z

Építő Ipar – Építő

Művészet. 1925. 113. l.

(A zalaegerszegi rk. templompályázat tervei a Magyar Mérnök és Építész-Egyletben.)

Fenti II. díjat nyert.

a jövő új európai rendjének óriási versenyében meg akarjuk állani helyünket.

Ha azt akarjuk, hogy a jövőben Magyarország megerősödjék és megint felvirágozzék, az állami élet rendjét biztosító mély jogi tudás és a hősi katonai erények mellett, nagy szükség van *alapos mérnöki tudásra is.*

A jövő fejlődés során el kell érnünk, hogy a jogásznemzet, katona-nemzet elnevezés mellett a *mérnök-nemzet* elnevezésre is legyen jussunk.

Etekintetben a Mérnöki Továbbképző Intézetre szép és rendkívül fontos hivatás vár és minden remény megvan arra, hogy nehéz feladatát az ország javára, nemzetünk dicsőségére fényes eredménnyel meg is fogja oldani.

Schulek János

— **Kormányzói elismerés.** A kormányzó a vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére megengedte, hogy dr. Konek Frigyesnek, a budapesti Pázmány Péter tudományegyetem nyilvános rendkívüli tanárának, az Országos Magyar Királyi Kémiai Intézet és Központi Vegykísérleti Állomás nyugalmazott kísérletügyi igazgatójának, az egyetemi oktatás és a tudományos irodalom terén szerzett érdemeiért, Szalay Lajos fertőszentmiklósi római katolikus népiskolai igazgatótanító, körzeti iskolafelügyelőnek és Csernyánszky Lajos pécsi állami népiskolai igazgatótanító és körzeti iskolafelügyelőnek nyugalomba vonulásuk alkalmából a népoktatás és népnevelés, valamint a társadalmi élet szolgálatában végzett eredményes munkásságukért, Schulek János kormányfőtanácsos műépítésznek a műemlékvédelem és a műemlékhelyreállítás terén végzett eredményes munkásságáért elismerését tudtul adják.

Esti Ujság, 1943. ápr. 29.

Deáki 5 5

Belvárosi tem 5

Egyesy 6

Entergyon 1 7

Aranyos nagyos 8

Miklós bőrtön 8

Vezyprém 4 9

Felvárosi tivlet 11

10 Tátra 12 14

Sibilla + Erény 14

Kassa Krikus feltámadás 15

~~Pe~~ Entergyon fig 16

8470

Boltozati gyámkövek
a díszudvar körüli folyosó belsejéből.

akadtunk és körülötte megtaláltuk a márványlapokból összeépített nyolcszögű kútmedencének három teljesen ép oldallapját, a leggyönyörűbb korai olasz renaissance ornamentikával körülvett egy-egy címerpajzzsal, köztük Mátyás hollós címerével. Annak a díszes szökőkútnak a maradványai ezek, amelynek szépségéről Oláh Miklós nagy részletezéssel emlékezett meg. A műtörténészek feladata lesz, hogy ennek a maga nemében egyedülálló leletnek műtörténeti vonatkozásait kiderítsék és kellőkép méltassák. E helyt csak azt kívánjuk leszögezni, amint azt képeink is igazolják, hogy oly műalkotással van itt dolgunk, amely a legszebb és legnemesebb olasz alkotások mellé sorolandó és amely Mátyás királynak az olasz renaissance művészethez való kapcsolatát új megvilágításba helyezi.

Különösen érdekes és tanulságos annak megfigyelése is, hogy a hagyományos középkori építőszerkezetek és az új művészi irányt képviselő, egyelőre még egészen díszítő jellegű renaissance részek — amilyen a szökőkút is — itt, ebben a díszudvarban, közvetlenül egymás mellett jelentkeznek. Békességben együtt is szunnyadtak évszázadokon át a föld takarója alatt. Vajjon építésük idején békességben megfértek-e egymás mellett azok is, akik alkották? Ki tudná ezt megmondani?

Az ásatás még folyamatban van. A díszudvar terjedelméről már képet alkothatunk magunknak, de területének nagy részéről még nem szállíthattuk el a földtakaró legalsó rétegét. Kutatómunkánkat tehát még nem fejeztük be. Nincs kizárva, hogy további meglepetésekben is lesz részünk. Eddigi eredményeink azonban annyira jelentősek, hogy e lap hasábjain mielőbbi nyilvánosságra hozataluk elől nem zárkózhattunk el.

* Oláh Miklós 1536-ban Hungariájában (VI. fejezet, II. szakasz) Mátyás király visegrádi palotájáról a következőket írta :

„Visegrád városa (melyet a németek „Plintenburgnak" neveznek) Budától nyugat felé öt mérföldnyire terül el a Duna partján, igen sűrű, vadmacskákat és más vadakat tápláló erdő alján. Szemben a várossal, kelet felé, nagy költségekkel épült a gyönyörű fekvésű királyi udvar. Palotái és más épületei valóban királyhoz méltóak, annyira, hogy négy királynak tudott nyujtani egyszerre kényelmes szállást meghittjeikkel, ahogy általában mondani szokták, hivatalnokaikkal együtt. Azt mondják ugyanis, hogy 350 helyiségnél több van benne. Ennek a kapuja a Dunára nyílik, amely körülbelül 200 lépésnyire van, ez a térség a kaputól egészen a városig fűzekkel van beültetve. Másik oldalon, a királyi udvar keleti részén bájos gyümölcsös- és szőllőskertet csináltak. A kapun belépő szeme elé rögtön tarka, mezei virágokkal pompázó tágas, füves térség tárul. A kaputól befelé haladva, több mint száz lépésnyire, lépcső kezdődik, mely hét vagy nyolc könyöknyi széles, négyszögletes kövekből van összerakva és körülbelül negyven lépés magas. Itt kezdődik a négyszögű függőkert, mely hasonlóképen négyszögű kövekkel van fedve, vannak itt öblös, nagyszerű pincék, vagyis boroskamrák a király használatára, rajta pedig szép szabályosan ültetve hársak, melyek tavaszi időben illatoktól áradoznak és kellemetes látványt nyujtanak. Középen forrás tör elő a csodás művészettel kifaragott vörös márványkútból, melyet a múzsák domborműves alakjai díszítenek. Tetejében Cupido alakja ül s egy márványtömlőből szorítja ki a jóízű hideg vizet, mely a szomszédos hegyi forrásból folyik ide csatornán keresztül s kellemes csobogással hull a csövekből a márványtálba, innen pedig a kerek medencébe. Ez a forrás ama Hollós Mátyás királyunk parancsára (mert az ő alkotásai a leírt épületek mind), győzelemünnepek alkalmából bort folyatott és pedig hol fehéret, hol vöröset, amint azt az öregektől hallottam. A bort feljebb, a hegy tövében töltötték ügyesen a csövekbe. Tavasszal és nyáron, virágnyílás idején, maga a király is itt szokott sütkérezni, levegőzni és reggelizni, sőt néha a követeket is itt fogadta és adott nekik választ." (Kardos Tibor : Magyar reneszánsz írók, Budapest, 1934. 109—111. l.)

„Befelé a tér széléig, a hegy tövében, kissé emelkedettebb helyen remek kápolna áll, melyet — mint a többi épületek nagyobb

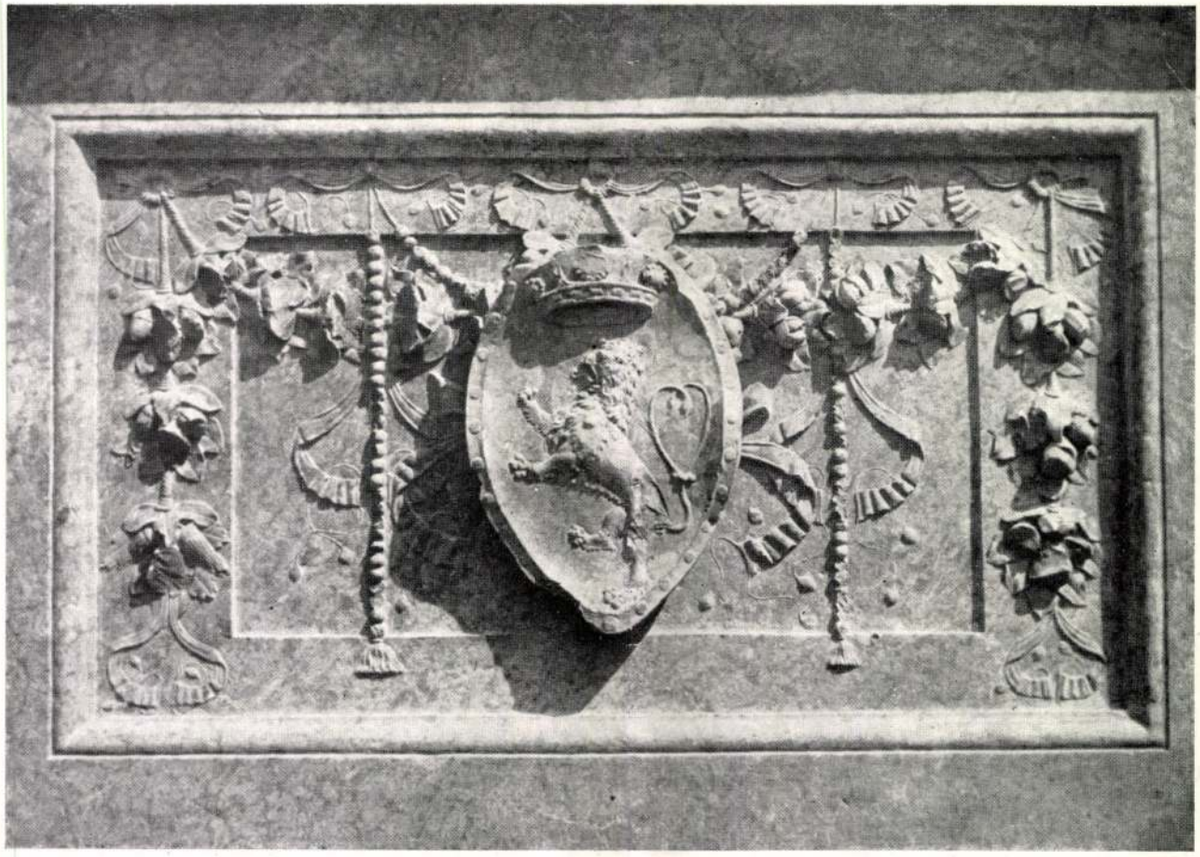

Visegrád, Mátyás király palotája, a díszudvar szökőkútjának oldallapjai.
Fent a cseh címerrel, lent a besztercei oroszlánnal a Hunyadiak címeréből.

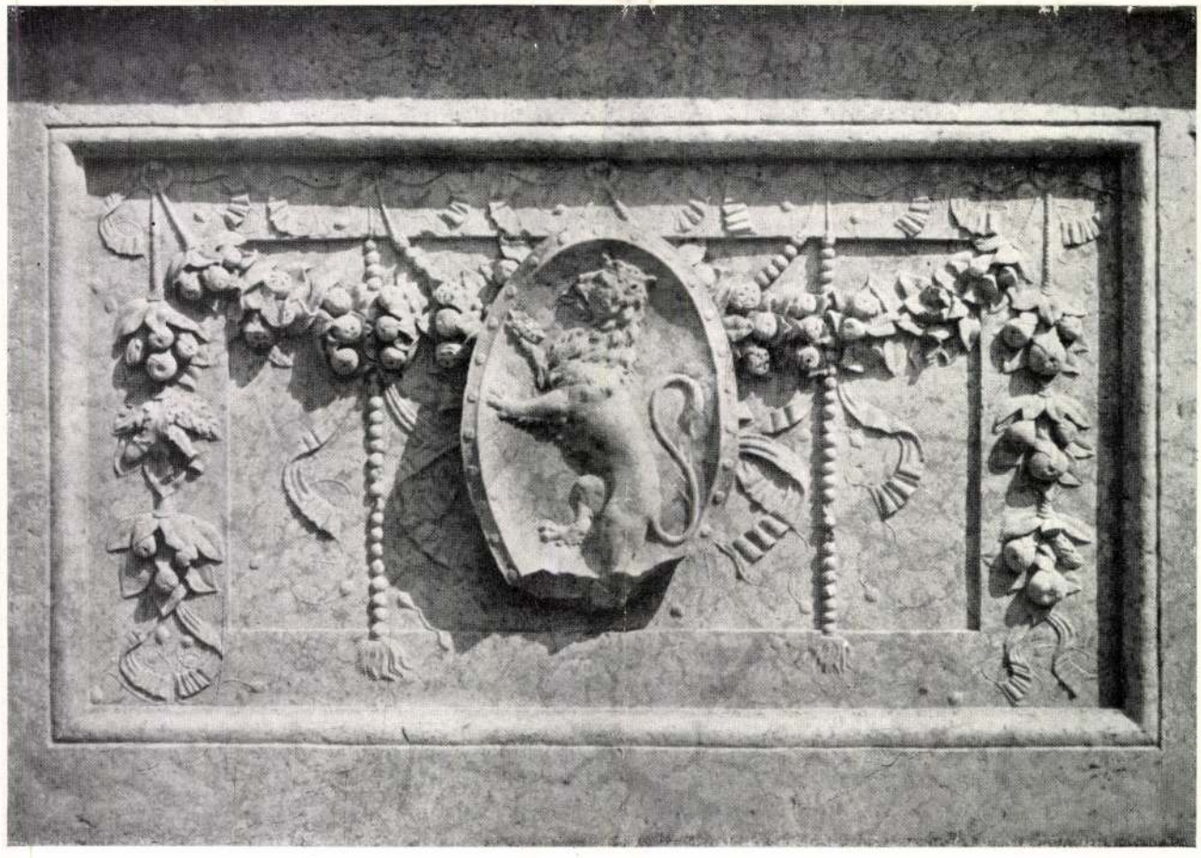

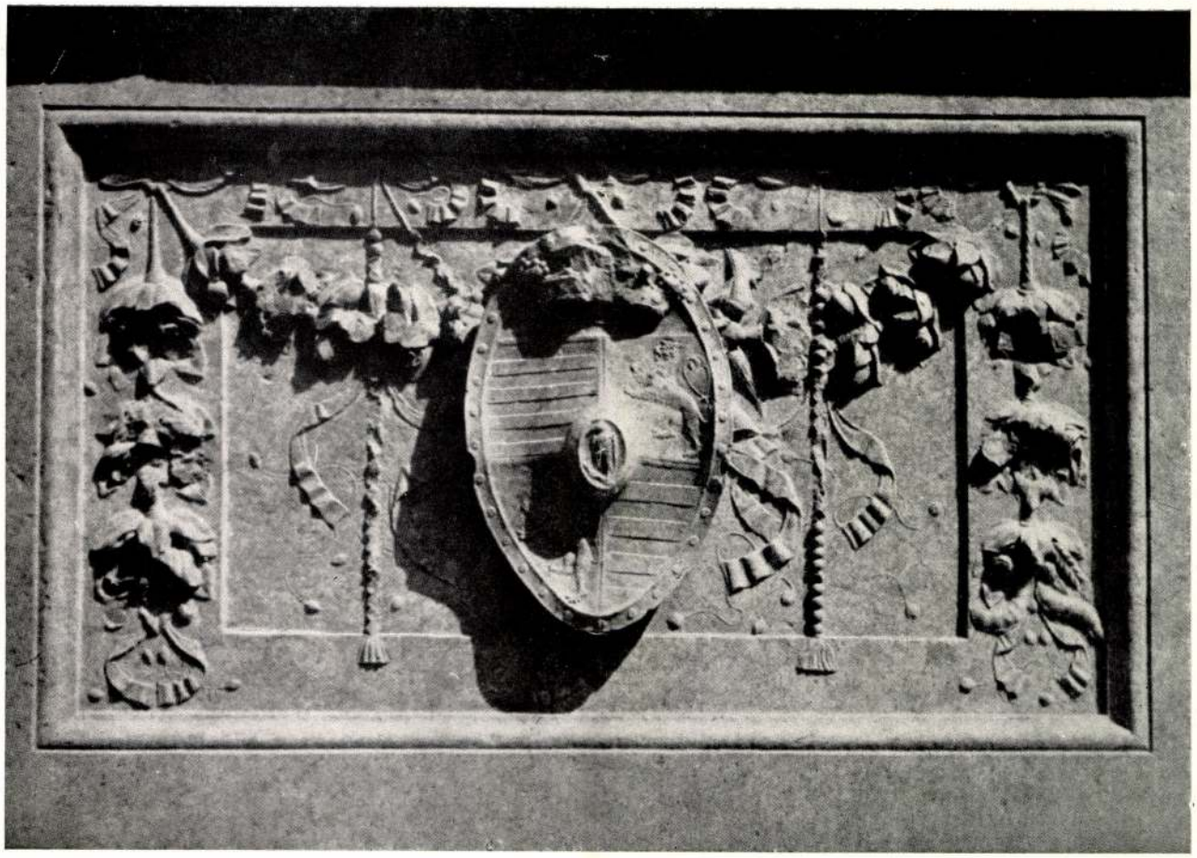

Visegrád, Mátyás király palotája. A díszudvar szökőkútjának oldallapja Mátyás király címerével.

teremsor tárult elénk a sűrű bozóttal telenőtt domboldalon. A feltárt falak egyszerűsége arra mutatott, hogy alárendeltebb helyiségek elhatárolására szolgáltak s hogy a díszes lakóhelyiségek minden bizonnyal a már nem létező felső emeleteken voltak. A harmadik helyiség alatt kb. 6 m mélységig terjedően részben sziklába vájt, részben boltozott pincét találtunk beomlott boltozatú kis előtérrel és az előtérből kivezető olyan ajtóval, melynek küszöbe előtt a 6 m magas törmelék alatt téglapadló nyomai mutatkoztak. Ekkor azonban hosszabb időre megakadt a munka, mert a föld elfuvarozása körül merültek fel nehézségek. Hosszas tárgyalások eredményekép az erdőgondnokság területén fekvő ásatási helyen kerítések közé foglalt külön kocsiútat kellett építenünk, s csak ezen indíthattuk meg 1940 őszén a földnek rendszeres elfuvarozását. A kutatást most már szerencsés megérzéssel irányított kutató árok nyomán folytatva, a már feltárt teremsor Duna felöli falán kb. 3 m-re a talaj szintje alatt egy Mátyáskori késő gótikus alakítású hálóboltozat boltfészkeit és támasztó gyámköveit fedeztük fel. A változatos módon, fínoman faragott gyámkövek részlet-kialakítása kétségtelenné teszi a kormeghatározást. A boltozati rendszer, amint azt a későbbi fejlemények is igazolták, az Oláh-féle leírásban szereplő loggiákhoz tartozott. Az ásatást e helyen nagyobb erővel folytatva megtaláltuk a fal alsó felében az anjoukori építés idejéből származó eredeti falfülkéket ülőpadokkal és végül 6 m mélységben a boltozat alatti loggiafolyosó eredeti talajburkolatát, amelyhez ugyanabban a szintben nyílt udvar talajburkolata is csatlakozott. E sokat igérő felfedezés hatása alatt még az elmult év őszén védő tetőt építettünk a boltozat egykori tartófala fölé.

Az udvart szegélyező loggiák külső határfalát a Visegrádra 1730 év körül telepített német bevándorlók házaik építésére tövig lerombolták, csak a legalsó, tömör ülőpadot alkotó kőrétegek maradtak meg csorbítatlanul. Ezzel felismerhető maradt az udvar eredeti alakja.

A domboldal felső része 6 m-es, aljának 3 m-es mélységű leásásakor a felső rétegben rengeteg törmelék között középkori alakítású köveket találtunk, köztük olyanokat is, amelyek másodszori felhasználásban már csak falazó kőként szerepeltek volt s így kerültek a törmelék közé. A legalsó rétegben a loggiák boltozatának nagy számú bordakövét ástuk ki, továbbá a loggiák felső peremére helyezett ballusztrád talp- és fedőköveit össze-vissza töredezett bábukkal együtt. Az udvar közepe felé haladva igen sok renaissance faragott vörösmárvány töredék került elő : ú. m. összetört oszlopocskák, illetve kis pillérek, egy kútmedence töredékei, szobrocskák részletei stb., amelyekből részben sikerült is egyet-mást nagy fáradsággal újból összeilleszteni. Az ásatás legnagyobb meglepetése és műtörténeti vonatkozásban legjelentősebb eredménye azonban az volt, hogy a hatalmas törmelékdomb alatt, az udvar közepén nyolcszögletű, két lépcsőfoknyi magas, tömör kőből épített kút alapzatára

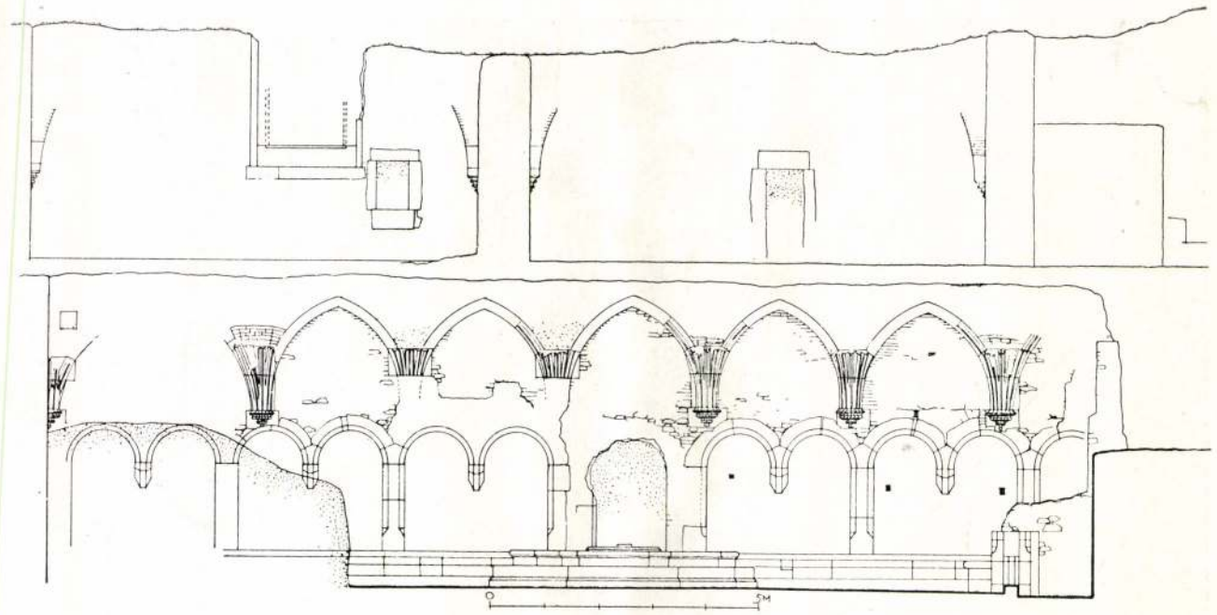

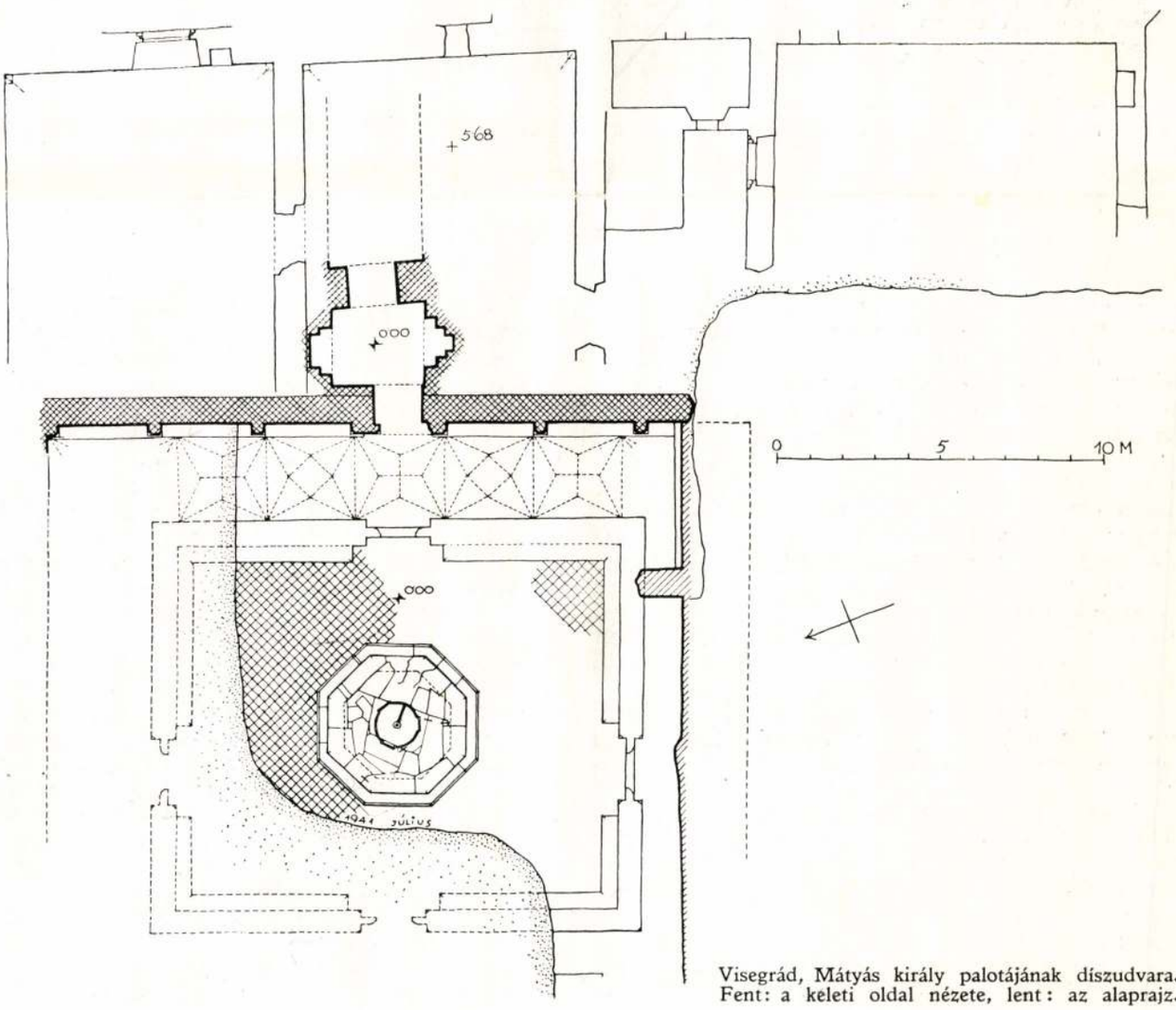

Visegrád, Mátyás király palotájának díszudvara.
Fent: a keleti oldal nézete, lent: az alaprajz.

D) *Növényzet mesterséges eltorzítása*

A főforgalmi útvonalak házsorai tövében álló többnyire satnya fák kedvezőtlen megjelenését nagy mértékben elősegítik azok a minden esztétikai ízlést megcsúfoló *védő-létesítmények*, amelyeket a fák törzse köré építettek, többnyire vasrácsból, sőt ezeket idővel bádoglemezekkel körülövezték, szegletes, vagy hengeres alakban, hogy a bádoglemezekre reklámokat fessenek avagy hirdetéseket ragasszanak. A Fővárosi Közmunkák Tanácsa a Székesfővárossal karöltve már akciót indított ezek ellen, amelynek első eredményeképpen a belső Andrássy-útról a Vilmos császár-út és Opera között a közelmultban eltávolították a bádoggyűrű reklámokat; kérjük ennek a reklámlemez-irtásnak könyörtelen folytatását. Nehezen érthető ezenkívül, miért van az utcai fák tövében sokhelyütt köralakú vasrács, amelybe az utcai járókelők elhasznált villamos- és autóbuszjegyeket és cigarettavégeket dobálnak, ahonnan azokat igen körülményes dolog kiszedni; ezek a rácsok tulajdonképpen az utcák szemétgyüjtő kosarai.

A növényzet és az épületek között fennálló, és az imént említett néhány példával bemutatott díszharmóniák előállását nemcsak meg kell előznünk a jövőben, de a meglevőket is ki kell küszöbölnünk. Ez utóbbinak a végrehajtása sokszor népszerűtlen feladat, mert a közönség nehezen válik meg az utcák és terek megszokott képétől, mégha az hibás is. Az ezekhez való ragaszkodás azonban nem annyira téves esztétikai meggyőződésből származik, mint inkább megszokásból, amelybe azután belemagyaráznak esztétikai támasztékokat. Főként nagy nehézségekkel találkozunk akkor, ha növényzet eltávolítására kerül a sor, amikor is a közönség hamar kész a felzúdulásra és sokszor türelmetlenül hangoztatja felfogását: *megint pusztítják a fákat; ami kevés fa még megmaradt a fővárosban, azt is kivágják, mikor minden zöld foltot meg kellene becsülnünk, ami van; fákat kivágni vétek* stb.

Ez a kérdés, mint minden egyéb, csak tárgyilagosan intézhető el és különbséget kell tenni a növényzetnek oktalan és jól meggondolt eltávolítása között. Amíg az előző magától értetődően valósággal megbocsáthatatlan vétek, addig, ha azt a városképek egységes és művészi kialakítása érdekében megfontoltan végezzük, az esztétikai követelmények sugalta kötelesség, és nem szabad benne, egyoldalúan nézve a dolgot, a növényzet *meg nem becsülését* látni.

A jó építésznek a növényzet nemcsak igazi barátja, de segítőtársa is, mert homlokzati és térkompozícióban azt, mint fontos elemet használja fel, harmóniába hozva vele épületét.

Az igazi építész épülete megtervezésénél a növényzettel, mint esztétikai tényezővel minden esetben számol, akár van már a telkén növényzet, akár nincs. Ha van, akkor — természetesen, ha az meghagyást érdemel, vagyis értékes növényzet — a lehetőség szerint egyenesen belőlük indul ki a tervezésnél, és nemhogy a fákat az épülete elhelyezése kedvéért kivágatná, de egyenesen a fákhoz illeszti az épületét, hogy épület és fák egymást kiegészítve, harmónikus összképet adjanak. Így állnak elő a legszebb képek, amikor az elkészült ház mellett már ott áll a hatást kiegészítő terebélyes lombozatú fa. Ha pedig nincs a telken növényzet, akkor az épülettel együtt megoldja annak elrendezését is, számolva azzal, hogy a két elem egymást majdan harmonikusan egészítse ki. Ebben a munkában építész és kertész a legnagyobb mértékű érdekközösségben állanak egymással.

Ugyanez vonatkozik nagyobb városképek kompozícióira is, amelyeknél az összhatásra tekintet nélküli, ötletszerű, és kizáróan önmagáért, többnyire utóbb készülő növényesítéssel szemben az épületeknek és a növényzetnek esztétikai rend és előzetes tervszerű meggondolás alapján kell egymást kiegészíteniök, mert csakis ebben az esetben alakulhat ki nemes összhangú városkép.

Mátyás király visegrádi palotája. A díszudvar szökőkútjának lépcsőzete az alsó medence vörösmárványból faragott három oldallapjával.

Építészet
1941. 2. sz.

A VISEGRÁDI ÁSATÁSOK

SCHULEK JÁNOS

Szinte hihetetlen, egyben jellemző is a magyar történelem tragikus fordulataira, hogy olyan hatalmas épület, illetve épülettömb, amilyen vegyesház-beli királyaink visegrádi dunai palotája lehetett, néhány évszázad lefolyása alatt olyannyira eltűnhessen a föld felszínéről, hogy a késő utókor már azt sem tudja, vajjon helyét hol keresse ! De nemcsak az épület tűnt el, eltűnt még emlékezete is. A közfelfogás képzelete a romjában még fennálló fellegvárhoz és a vizivár magját alkotó Salamontoronyhoz fűzi a királyi udvar lakosztályait meg azokat a részben szomorú eseményeket, amelyek itt lejátszódtak, holott feledésbe merült régi okmányok és leírások elég részletesen emlékeznek meg arról, hogy az uralkodók voltaképpen abban a palotában székeltek, amely a hegy lábánál a mostani község területén, valamerre közel a Dunához állott.

A palota alapjait régi feljegyzések szerint Róbert Károly vetette meg, itt is székelt állandóan s itt fogadta szomszédos királyi vendégeit, nagyszámú kíséretükkel együtt.

Hosszú uralkodása alatt Zsigmond is gyakran tartózkodott itt, ő is alakított, bővített rajta. Végül Mátyás király, a nagy fejedelmi mecénás volt az, aki a palotát korának új szellemében átépítette és tündöklő fejedelmi pompájúvá alakította.

A palotát Oláh Miklós esztergomi érsek 1527 előtt még teljes épségében látta. Tőle származik annak 1536-ban megírt és szerencsésen ránk maradt leírása, mely azonban annyira fellengző képet fest az ott látott művészi csodákról, hogy azt az utókor inkább mesének, mint valóságnak tekintette. Mégis ez a szöveg adta meg az indítást a palota helyének felkutatására. A község belterületének a Salamontoronytól a templomig terjedő szakaszát telektől telekig, háztól házig végigvizsgálva, az erdőhivatal telkével közvetlenül határos gyümölcsöskert magas támfala vonta magára a figyelmet főkép akkor, amikor annak kb. 4—5 m hosszú szakaszán egy reátámaszkodó dongaboltozat megmaradt vállát és benne az Oláh-féle leírásban említett szabad lépcső végpontját fedezte fel a kutató szem. A Műemlékek Országos Bizottsága költségén kezdetben csak tapogatódzva, majd a helyesnek bizonyult nyomok mentén továbbhaladva a nagyobb erővel megindult ásatások idáig most már olyan eredményekre vezettek, amelyek az Oláh-féle leírás adatainak pontosan megfelelnek, s azok helyességét minden vonatkozásban igazolják.* Mindjárt az ásatás kezdetén egy Anjou-korbeli templom teljesen szétdúlt maradványait találtuk meg. A feltárt szentély padlójáról kisméretű zöld és sárga mázas padlóburkoló lemezek maradványai kerültek elő, olyanok, amilyeneket a Hidegkúti-úton a székesfőváros által nemrég végzett ásatások is napfényre hoztak. Ez a burkolat minden kétségen kívül Mátyáskorbeli. A csatlakozó főhajóban talált futó szarvas díszítményű téglapadló azonban még Zsigmond korára utal. A templomtól kiindulva észak felé irányult ásatás folyamán a templom előtti tér szintjében egy több helyiségből álló

Visegrádi séta

Mátyás király palotájának romjain, ahol csirkeólak és gyom alatt pihen a betemetett mult

Visegrád, augusztus hó.

(Az Uj Magyarság kiküldött tudósitójától.) Erőtlen napsugarak tükröznek a Dunán, a sötétzöld erdőkkel takart hegyek felett alighogy meghasadt a szürke felhőkárpit: komoly és ünnepélyes ez a délután. Szabad uton rohan az autobusz Visegrád felé, kétoldalt már erős hegyek szorítják össze a kanyarodó folyam medrét.

Visegrádon a hajóállomás mellett szállok le az autobuszról. A vizibástyán élénken lobog az országzászló és a nemzeti gondolat örökkévalóságán kívül szándéktalanul, de annál hatásosabban hirdeti az épület alkotójának nevét: *Schulek Jánosét*, aki az utóbbi években primitiv anyagi eszközökkel, de kemény akarattal és szorgalommal ismét elindította Visegrád porladozó emlékeinek feltárását és újjáépítését. Tudom, neheztel rám Schulek János, hogy ilyen nyiltan és merészen dicsérem, pedig az elillanó szavak jelentéktelensége mellett ércnél maradandóbbak a munkái.

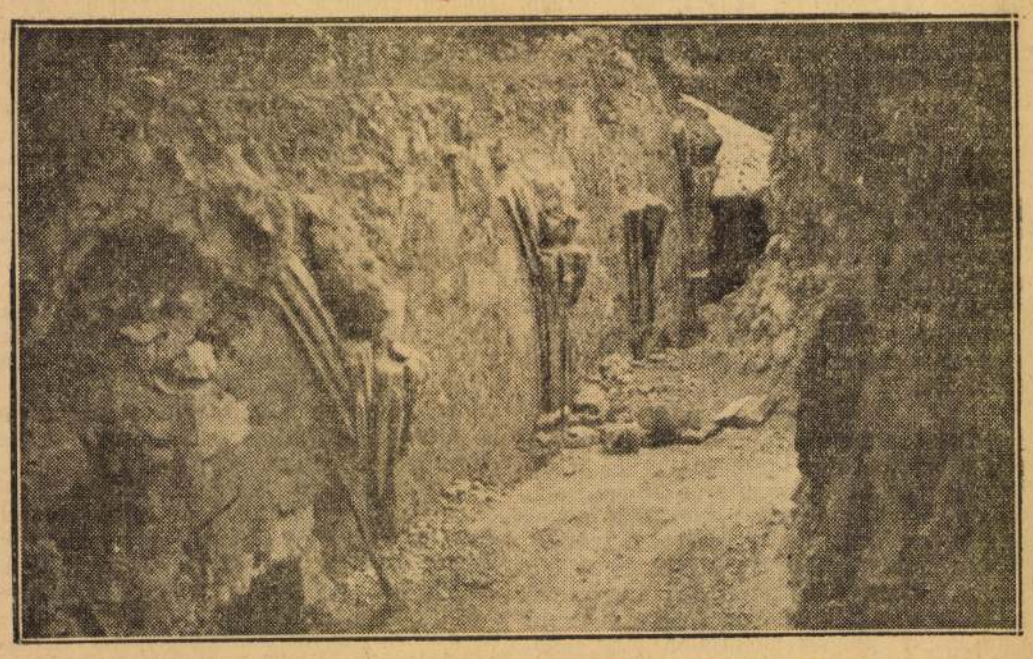

A loggia boltozatának maradványai Mátyás palotája északi szárnyán

Őmiatta jöttem ma ide és velem együtt sok barátja és tisztelője gyülekezik a Zsitvay-ház udvarán, ahol családi összejövetelt tart a várbizottság, a visegrádi műemlékek megvédésére és feltárására alakult egyesület. Itt van *Szendy* Károly polgármester, *Radnótfáy-Nagy* György kabinetirodai tanácsos, *Szukováthy* Imre, a testnevelési főiskola igazgatója, *Bakody* Aurél főorvos, *Zboray* Géza főszolgabíró, *Hell* Ferenc érseki titkár, esperes, *Nagy* Bódog huszárezredes, *Kovácsy* István, *Bernhardt* Károly, *Mátray* Lóránt, *Györgyi* Géza, *Jákó* Gyula és *Maschke* Ferenc, valamint *Ybl* Ervin a kultuszminisztérium és *Papp* Ferenc a mérnök- és építészegylet képviseletében. Az egybegyültek, akik közül legtöbben családostól jelentek meg, Visegrád társadalmának színejavát jelentik.

Zsitvay Tibor nyugalmazott miniszter nyitja meg az ünnepi ülést és meghatott hangon emlékezik meg Schulek Frigyesről, a budai koronázótemplom és Halászbástya, valamint a visegrádi Salamon-torony nagynevü újjáépítőjéről. Majd meleg szeretettel szól Schulek János munkásságáról, amelylyel felkutatta és újjáépítette a Salamon-torony alatti vizibástyát. Ezután bejelenti, hogy az apa és a fia alkotásait összekötő, a Salamon-toronytól a vizibástyáig vezető utat Schulek-útnak nevezik el. *Papp* Ferenc a mérnök- és építészegyesület üdvözletét tolmácsolja, *Ybl* Ervin a kultuszkormány nevében mond lelkes szavakat.

Schulek János áll fel most. Halkan beszél, elfogódottan. Ő az egyetlen, aki a készülő ünnepségről nem tudott semmit, mert ha megsejti, bizonyára megakadályozta volna. Az apjára emlékezik, akitől a magyar történelem fennmaradt emlékeinek szeretetét tanulta és azt, hogy az ember csak a munkájáért élhet...

Családias és baráti hangulatban sétál a társaság végig a Dunaparton, amely mellett a hegy oldalába vezető ösvényen, most már Schulek-úton kis emléktáblát lepleznek le. *Madarassy* Walter készítette a kettős bronz reliefet, amely az apát és a fiút ábrázolja, alatta a felírás: *Schulek Frigyes és fia, János.* A művész *a Salamon-torony restaurálásánál visszamaradt kövek egyikébe helyezte a bronzplakettet és a két profilfejet a torony híres románstílusú ikerablakának másolatában tünteti fel.*

Nagy György nyugalmazott hajóskapitány, Visegrád község birája lendületes mondattal átveszi a Schulek-utat meg az emléktáblát és míg a társaság megindul a falu felé, megnézem a vizibástyát. A fellegvártól le a Salamon-toronyig és onnan a folyópartra vezettek valaha a pártázatos várfalak, amelyek az úgynevezett vizitoronyban végződtek. Ennek romjait tárta fel évekkel ezelőtt *Schulek* János és túlnyomórészben saját költségén, a szűk anyagi lehetőségek miatt többször félbeszakítva a munkát, újjáépítette a hajdani vizibástyát. Most a Duna felé kőből és téglából — a korabeli építőművészet stilusában — mellvéd emelkedik IV. Béla király szobrával a feltárt falak fölé, majd egy kapuban folytatódik, amely a hegyoldalnál a felfutó várfalakhoz támaszkodik. Természetesen a kapu alatt zavartalan a közlekedés. A vizibástya mellvédjén helyezték el két esztendővel ezelőtt az országzászlót.

Még egy pillantást vetek a Salamon-toronyra, amelynek falait rézszínűre festi a közelgő alkonyat s az egyik ikerablak mellett a napsugár üvegről verődik vissza. Annak a szobának ablaka ez, amelyet *Schulek* János számára rendeztek be a toronyban, hogy ott zavartalanul dolgozhasson az ásatásoknál felszínre került leletek rendezésén.

Előkészületben újabb
társasutazásaink Jugoszláviába
SPLIT-DUBROVNIK IX. 1—15. és IX. 1—22.
ROGASKA SLATINA IX. 1—22.
BEOGRAD IX. 15—22.
FELVILAGOSITAS: JUGOMART, V. DOROTTYA-UTCA 6. TELEFONSZAM: 183-216.

Háromszázötven szoba volt Mátyás csodálatos palotájában

Kísérőmmel gyors léptekkel indulunk a falu felé. A Salamontorony-utca új bejáratánál elhaladunk a hősi emlékmű előtt, amelyet szintén Schulek János készített. Ezen a helyen lehetett évszázadokkal ezelőtt Mátyás király palotájának lejárata a folyóhoz és erre figyelmeztet a hősi emlékművön a kolozsvári Mátyás-szobor fejének mása, alatta a Corvin-címerrel.

Utolérjük a társaságot, amelynek élén Schulek János halad és éppen azt mondja:

— Viszonzásul a kedves, de kissé zavarbaejtő ünnepségért most én készítek egy kis meglepetést. *Elmegyünk Mátyás király palotájához!*

Örömmel és izgalommal fogadjuk a bejelentést és kis csoportokban indulunk be a visegrádi koronauradalom erdőhivatali épületének kapuján. A ház mögött a hegyoldalban elterülő kerten át megyünk fel bodzafák és haragoszöld borostyán között.

Csupa visegrádi őslakó került itt össze, akik már jól ismerik a helyi nevezetességeket, de Hollós Mátyás egykori csodás palotájának említése még a helybeliekre is új és izgalmas vonzóerővel bir. Erről eddig csak a szájhagyomány regélt, meg Oláh Miklós esztergomi érsek színes leírása az 1560 körül megjelent Hungáriában.

„... Mondják, hogy háromszázötvennél több szobát foglal magába. A palota kapuja a Dunára nyilik, amely ettől mintegy kétszáz lépésnyire folyik. A kaputól száz és egynéhány lépés távolságban mintegy negyven fokból álló hét vagy nyolc sing széles kőlépcső kezdődik. Itt egyenletes négyszögü kőlemezekkel borított loggiákkal beszegett udvar terül el, amely alapépitményében tágas boltkamrákat és borospincéket foglal magába. A tér közepén vörösmárványból készitett kút emelkedik a muzsák szobraival ékesitve. Ebből a kútból Hollós Mátyás parancsára ünnepélyes alkalommal felváltva fehér-, majd vörösbor folyt. Befelé a tér széléig remek kápolna áll, amely előtt alabástromkút emelkedik márványoszlopos folyosótól övezve, mely védelmet nyujt a nap heve ellen. A palota összes ablakai a Dunára tekintenek. Az udvar pompás fekvésén kivül olyan értékes épületekkel ékeskedik, amelyek szépségben felülmúlják a legtöbb ország épitményeit. Egyedül Lutétiában a párisiak városában, azon a helyen, amelyet általában parlamentnek mondanak, találtam egyetlen olyan termet, mely aranyozott gerendáival és mennyezetével ezekhez a termekhez hasonlit . . .”

Itt az erdőhivatal épülete mögött régebben találtak egy ötven- és egy negyvenméteres alagutat, amelyről később megállapították, hogy a mult században végzett bányakutatások által keletkezett, de Schulek János kutatófantáziája nem nyugodott.

— Évekkel ezelőtt — mondja — az állandó és nyugtalan keresgéléseim közben rábukkantam az első kőmaradványokra, melyek egy torony alapjai lehettek. Itt kezdtem meg az ásatásokat, persze, csak egy-két emberrel, úgyszólván fillérekből. Sikerült is megtalálnom a torony alatt elterülő pincét.

Ez volt a kutatás döntő szakasza. Most már lázas munka következett. A műemlékek országos bizottsága kétezer pengő segélyt nyujtott, úgyhogy hamarosan napvilágra került a feltételezett torony előtti kapu boltozata, majd előtüntek az alsó, románstílü árkádsor vállkövei...

Hatalmas földtömeg alól kell majd kiásni a palota földszintjét

És most itt állunk Hollós Mátyás csodapalotájának valamelyik felső emeletén. Egyelőre külszínre nem sok látszik, mindössze egy álló T alakú bevágás mintegy két méter mélységben s a T betű elnyúló, felső szárán az agyagos falból állanak ki a loggia feltárt boltozati maradványai. A vállkövek alatt az egyik szép konzol levelén a kőfaragómester jelzése tűnik elő. Ki tudja, ki lehetett ez a művész, aki ezeket faragta? És vajjon honnan hozták ide a kemény mészköveket a palota építésekor. Hiszen az Anjouk, Róbert Károly, Nagy Lajos korabeli nyomok is láthatók egyes maradványokon. Használta a palotát Zsigmond király is és Mátyás csak újjáépítette Visegrád második fénykorában. A nagymultú köveken még vadvirág és gizgaz tenyészik és bokrok, meg fák emelkednek fölötte, de aki látja ezt a néhány követ, amelyeken művészien finom, csodálatosan éles faragások láthatók, nem lepleztheti el izgalmát a dicsőséges és gazdag mult kézzelfogható emlékének közellététől.

Szendy Károly polgármester élénken kérdez és *Schulek* János magyarázataiból kibontakozik szinte az egész lehető képe a páratlan értékű műemléknek:

— Feltevésem szerint százötven méter szélességben húzódik el a palota frontja. Középen állott a kis templom, amelynek mozaikköves padozatrészét már megtaláltam, de az időjárás viszontagságai elől ismét földet hordattam rá.

Itt a palota északi szárnyának kapubejárata előtt, ahol az ásatások megkezdődtek, mintegy három métert kell leásni, hogy a loggia alapja napvilágra kerülhessen és még mélyebben az irtózatos mennyiségű földdel betemetve lehet a palota földszintje.

— Csak a román árkádsor körül el kellene hordani vagy ötszáz köbméter földet — mondja *Schulek* János. — Természetesen jó messzire, talán a Dunapartra, mert itt köröskörül még minden kiásásra vár.

Valóban egyes feljegyzések úgy emlékeznek meg a palotáról, hogy annak környékén egész városrész terült el főúri nyaralókkal. A visegrádi kongresszus, Mátyás nagy vadászatai s később a várban őrzött

MA INDUL BUDAPEST FELDERITÉSÉRE EZ AZ ARANYOS VIGJÁTÉK!
Zavaros éjszaka
TOLNAY KLÁRI ◆ RAJNAY GÁBOR ◆ PATAKY JENŐ
GÓZON, BILICSI, HIDVÉGHY VALÉRIA, MAKLÁRY, PETHES FERENC
MFI-film.
ROYAL APOLLO MA premier! CORSO MA premier! SCALA

szent korona fénye is mind, mind idevonzotta az előkelőségeket. A visegrádi pompa híre csalogatta a várhoz a törököket is, akik hatszor vették birtokukba a várat és környékét. A lotharingiai herceg felszabadító csapatai után *az olasz Marsigli gróf* hozta rendbe a fellegvárat és egyhelyütt említést tesz arról, hogy *látta Mátyás palotájának márványoszlopos lóistállóját.* Ibrahim pasa mégegyszer elfoglalta Visegrádot, de rövid birtoklás után felégette azt és csaknem egész környékét. Ekkor érte a legsúlyosabb rongálás az egykor páratlan szépségű nyaralóhelyet és ezután az enyészet folytatta romboló munkáját.

— Pénz kellene elsősorban, pénz — hajtogatja Schulek János. — A most feltárt falak, ezek a becses kövek biztos pusztulásnak néznek elébe a következő télen. Ha így maradnak, a fagy és az olvadás elmálasztja az évszázados romokat. A legsürgősebben folytatni kell az ásatást, a teljesen feltárt részek pedig gondos konzerválást igényelnek.

— Országos gyüjtést kellene indítani, — mondják a körülállók. — Mi visegrádi őslakók továbbra is segítünk, de ide bizony a műemlékek bizottsága, de a minisztérium sem tudhat elegendő összeget rendelkezésre bocsátani.

A főváros megveszi »Rici néni« telkét

Ahogy lép az ember, a fű közül, a könnyű földtakaró alól színes, festett agyagedénytörmelékek, mennyezet- és padozatdarabkák kerülnek elő. Hihetetlenül gazdag leletekre van itt kilátás, ha egyszer a kívánt, nagyszabású feltárás elkezdődhet.

— Hiszen már most is tele van a lakásom velük — mondja Schulek János —, a szekrényeim és ládáim roskadoznak a különböző tárgyaktól, amelyeknek elhelyezése múzeum hiányában másutt lehetetlen.

Megnézzük a templom előbukkant falrészeit is, amelyek romjai között most a derék svábok csirkéi tanyásznak, sőt a praktikus gondolkozás szemmellátható eredménye mutatkozik azon, hogy *az évszázados falakból milyen kevés költséggel lehet hüvös és levegős csirkeólakat létesiteni...*

Itt *Schulek* János megjegyzi, hogy a másik palotaszárny feltárására addig nem is gondolhat, amíg pénzre nincs kilátás.

— *Meg aztán különben is itt már Rici néni telkén járunk és ő tőle meg kellene venni* — teszi hozzá.

Most jön a nap harmadik meglepetése: *Szendy Károly polgármester azon nyomban megigéri, hogy a főváros a legrövidebb időn belül megveszi a telket a kutatások céljára!*

A vételen nemcsak a társaság lelkesedik, de főleg a közben előkerült Rici néni is, aki sürü kezitcsókolommal gyorsan kis áldomást kerit elő.

Amíg odakint vidáman kocintanak a lelkes műbarátok, Schulek János bevezet a szobájába, ahol a rohamosan növekvő homályban kerülnek elő a villák építkezésénél, vagy a kertekből, legfőképpen pedig Mátyás palotája környékéről előkerült kőkorsó-, edény- és vázatörmelékek, harci eszközök, lószerszámok s a legkülönbözőbb használati tárgyak gazdag gyüjteménye.

Múzeumért kiált ez a dús gyüjtemény. Lehetetlen, hogy így maradjanak a magyar mult legdicsőségesebb korszakainak apró emlékei. És határozott, gyors segítség kell az egykori tündérpalota porladó romjainak megmentésére!

Már a hold ezüstje villog a Dunán, amikor búcsút veszünk Schulek Jánostól a csavargőzös állomásán. A kis propelleren velünk együtt Schulek-unokák is hazaindulnak. Schulek János, a nagypapa hosszan integet utánunk. A hold fénye mint törött márványoszlop nyúlik be a Dunába s az elmult idők visszaálmodója talán a történelem suhogását érezheti ott a nagy víz mellett, amelyben még évszázadokkal ezelőtt Mátyás palotájának márványoszlopai tükröződtek vissza...

Németh György

A jubiláló gyöngyösbokrétát ünnepelték a Városi Szinházban

Tíz évvel ezelőtt mutatkozott be először a gyöngyösbokréta. A szemérmes falu kilépett zárközott rejtekéből és látogatást tett Budapesten. Majd átlépte az ország határát, elbájolta az idegeneket is, hódított táncának, éneklésének, viseletének, játékának sziporkázó leleményével, üdítő ragyogásával. Hallatott magáról és ilyenkor mindig az egész magyarság szive dobbant, az egész magyarság belső értéke tárult fel.

Tíz év alatt a gyöngyösbokréta gyönyörűséges csodálkozást keltett mindenütt, leplezetlen, őszinte elismerést váltva ki a külföldi részéről és büszke önérzettel vértezve fel a magyar városiakat, akik újból fölfedezték fajuk letéteményesében, a népben: a magyarság csillámló, véka alatt nem tartható értékeit.

A falu felkereste a várost, hogy mint Anteüsz a földtől, új erőre kapjunk, mi valamennyien magyarok, a népművészetben megőrzött és felrévülő ősi magyar képmástól, hiszen a nép naiv, tiszta művészetében ez a képmás: sejtelmesen, de határozottan, mindig megnyilatkozik.

Most, hogy a jubiláló gyöngyösbokréta ünneplésén, e tíz év vetületében érezzük igazán, milyen nélkülözhetetlen szükségünk volt arra az önismeretre, amihez — visszatükrözve a gyöngyösbokrétában pompázó népművészetből — magyarságunk belső látomása vezetett el bennünket. De megértjük azt is, miért lett ezúttal a falu a város tanítómestere, a romlatlan népi erő megmaradásunk, jövőnk alapja és a népművészet felivelő, a külföldnek is mintájául szolgáló művészetünknek a forrása.

Ez a jubiláris bokrétaünneplés, amelyből oroszlánrész illeti meg Paulini Bélát, a mozgalom apját, nekünk még jótékony elégtétel is, példa: miként gyógyította a sérülő rész a csonkított egészet, az elhanyagolt és most ismét megbecsült rész hogyan szerzi vissza az áhított egészet...

A hagyományos Szent István-napokon, tizedszer szórja szét a fővárosban, kenyéradó lelkének mezei virágait a magyarság, gyöngyösbokrétába kötve kedélyének, méltóságának, képzelőerejének színpompás jellegzetességeit. Ezen a jubiláris ünnepségen egymásra talált a falu és a város, a színpad és a nézőtér, mert a főszerepet a diadalmas magyarság érzésének szívekben muzsikáló örömhimnusza játszotta.

A gyöngyösbokréta idei előadásainak megnyitó estjén Maconka, Csurgónagymarton, Kocsola, Homokmély, Mecsekszabolcs, Szent István, Szany, Nagyhind, Bocsárlapujtó, Polgárd és Nagybaracska bokrétája vonult fel a Városi Színházban.

Szabadtéri Don Juan-előadás

A székesfővárosi népművelési bizottság pártfogása alatt működő fiatal operatársulat az eddigieknél is nagyobb feladatra vállalkozott, amikor *Mozart* remekét, a *Don Juant* műsorra tűzte. A dalmű előadása nem mindennapi feladat, énekes legyen a talpán, aki a kényes szerepekre vállalkozik és vérbeli karmester, aki a művet vezényli. A fiatal gárda sikerrel kiállta ezt a próbát is és ismét dicséretes teljesítménnyel lépett a közönség elé. *Endre* Béla pezsgő lendülettel és a mester sajátos stílusát fogékonyan átérző képzelettel vezényelte az előadást. Donna Anna szólama, *Kele* Anna szép szopránján vonzó, bensőséges előadásban csendült fel. *Szabó* Miklós kellemes fényű hangjával Octavio szerepében ismét meggyőzött ízléséről, alapos énektudásáról. Leporellot *Szalontay* József énekelte, basszusa telten zeng, értékes, sokatígérő hanganyag. A rokonszenves *Senyei Szabó* Ilus nagyon kedvesen formálta meg Zerlina szólamát, Donna Elvira szerepében *Pornóy* Klára kiadós szopránjával, muzikális énekével tűnt ki. *Horváth* László mély baritonja hatásosan érvényesült a kontúr szólamában és nagyon jó benyomást keltett Mazetto szerepében a szinte még ujonc *Csongor* István. A címszerepben a tehetséges *Reményi* Sándor mutatkozott be. Ércesen csengő baritonja természetesen még nem érett meg teljesen erre a hatalmas feladatra, de amit nyujtott, azzal igazán elégedettek lehetünk. (Talán csak éppen egy kicsit több művészi szerénység kellett volna az előadásába.) A zenekar *Bálint* Dezső hangversenymesterrel az élen, hibátlanul látta el feladatát.

---

* **Balatoni hangversenyek.** Komoly szint visz a balatoni élet tarkaságába két hangverseny: az egyik augusztus 15-én Balatonalmádiban, a másik pedig 18-án Balatonfüreden hangzik el debreceni művészek, Révész Imréné, Timáry Mária és Nagy Ilonka közreműködésével. A hangversenyek bevezetőjét Révész Imre debreceni református püspök mondja. A jövedelem, természetesen, jótékonycélokat szolgál.

* **A „Postamester" francia filmváltozata.** Nemrégiben hírt adtunk arról, hogy Puskin „Postamester" című világhírü elbeszéléséből a németek filmváltozatot készítettek. Most ugyanennek a regénynek francia nyelvü filmváltozata érkezett Budapestre, amelynek címszerepét Páris egyik legkiválóbb színésze, a hatalmas termetü Harry Baur játsza. A film bemutatását érdeklődéssel várja a magyar közönség, részint azért, mert a jövőben kevés francia film kerül nálunk bemutatásra, másrészt pedig amiatt, hogy a filmet Tourjansky rendezte.

A székesfővárosi képtár uj szerzeményei

Az Egyetem-utcai volt Károlyi-palotában állította ki a székesfővárosi képtár történeti anyagának új szerzeményeit. *Kopp* Jenő dr., a kiállítás szakavatott rendezője, nem arra törekedett, hogy kizárólag remekművekkel gyönyörködtesse a szemet, hanem kettős célt óhajtott szolgálni. Egyrészt bemutatja a már nem élő, 18. és 19. századbeli festőink közül azokat, akik alkotásaikkal, a mostoha sors miatt eddig ismeretlenül hányódtak magánosoknál és akiknek helyét majd csak ezután lesz hivatva kijelölni a művészettörténet, másrészt kiegészíti a Szépművészeti Múzeum hivatását, amikor nagy magyar mesterek műhelyébe vezet és azok apróbb képeih, vázlatain, többféle kísérletein szemléltetve mutatja be, hogyan készült például egy-egy *Munkácsy-, Székely-, Mednyánszky-, Zichy-, Benczur*-vászon. A kiállítás fel akarja kelteni a nagyközönség figyelmét a képek iránt, azt szeretné a vezetőség, hogy a hangversenyek mintájára, a képkiállítások is eseményszámbamenő művészi erőforrásokul szolgáljanak, a közönség tehát természetes szükségletének érezze a képek szemléletét, akárcsak mint fejlett zenekultúrájával, nélkülözhetetlen szellemi táplálékul fogyasztja az operai előadásokat, hangversenyeket és a rádió jóvoltából a különböző zenei műsorszámokat. A pompás környezet hivogató és a finom rendezés, amely szalónszerűen, tehát nem múzeálisan, hegyire-hátára csoportosította a képeket, nem fárasztja a nem edzett szemet, kellemesen vezeti, hozzászoktatja a szép képek örvendetes látványához.

A sok ismeretlen festő között ékeskednek a legnagyobb magyar mestereknek vásznai, karcolatai, részben kevésbé ismert alkotásai is. Díszhelyet kapott a „Jézus Pilátus előtt" című hatalmas *Munkácsy*-vászon, amelynek kicsinyített változata is látható. Az volna meglepetés, ha az Amerikában őrzött óriási, hasontárgyú vászon is haza kerülne hozzánk! Az ismeretlenek, vagy elfeledettek között szerepel *Ajtai Abód* Mihály, *Berky* Ferenc, *Engerth* Vilmos, *Faix* András, *Fischer* Lipót, *Helma* József, *Hess* Ferenc, *Jenny* Alajos, *Klemens* József, *Kugler* János, *Landau* Lénárd, *Lestyán* János, *Lütgendorf* Ferdinánd, *Marczinkey* Elek, *Mertz* János, *Nagy* Károly, *Nákó* Berta grófnő, *Palinay* György, *Pappler* Károly, *Pisch* András, *Serkó* János, *Rupprecht* János, *Sikó* Miklós, *Schön* Antal, *Steinacker* Károly, *Stranover* Tóbiás, *Stohmeyer* Antal, *Szále* János, *Vandrák* Károly, *Wándza* Mihály, *Zoó* János, *Zsohár* János.

A kiállítás egy hónapig lesz nyitva, azután az élők kerülnek sorra, majd megrostálva, a szük hellyel számolva, egy állandó jellegű anyag kerül kiállításra, természetesen folyton változó, bővülő, cserélgetett, vagy átcsoportosított képekkel.

---

* **A boldog háromszög.** *Régi felfedezés, hogy a színpadon a legbiztosabb sikert mindig az a „háromszög" aratja, amelynek két férfi és egy nő, vagy két nő és egy férfi a tagja. A Metro „Emlékszel?" című új vigjátékában a háromszögből vidám kalandokon és fejtetőre állított helyezeteken át kizárólag mulatság és boldogság származik. Greer Garson, az „Isten vele, tanár úr!" felejthetetlen hősnője játsza a filmben a főszerepet s mellette Robert Taylor és Lew Ayres gondoskodnak a közönség szórakoztatásáról.*

* **A második „Láthatatlan ember" bemutatója.** Csütörtökön lesz a premierje a „Láthatatlan ember visszatér" című amerikai filmnek, amely mintegy folytatása a H. G. Wells regényéből készült régebbi filmváltozatnak. A rendkívül érdekes, néhol hátborzongató grandguignol-film a City és Omnia filmszínházakban látható.

* **Vígopera-előadás a rádióban.** Pénteken este 8 órakor két vígoperát mutat be a rádió. Weber: „Abu Hasszán"-ját és Mehul: „Kincskeresők"-jét. A zenei betanítás Endre Béla kezében van, a rádiószerü beállítást A. Balogh Pál rendező végzi.

Ujra gyönyörködtet a diadalmas sikerü magyar film:
GÜL BABA
Mától! SZELECZKY ZITA, JÁVOR Kamara
MIF—Palatinus-film
Előadások: 11, 2, 4, 6, 8, 10 órakor.
Az első 3 mérsékelt helyárakkal.

A „Zavaros éjszaka" sajtóbemutatója

Az újrakezdődő filmszezón első magyar filmjét csütörtökön este mutatja be a Royal Apolló, a Corso és a Scala filmszinház. Szerdán délben levetítették a sajtó képviselői előtt az új filmet, amelynek *Tolnay* Klári, *Rajnay* Gábor, *Pataky* Jenö, *Makláry* Zoltán, *Bilicsy* Tivadar és *Hidvéghy* Valéria a főszereplői. A történet úgy indul, hogy Tolnay Klári, a gazdag bankár leánya megszökik az eljegyzéséről, mert nem szereti *Bilicsy* Tivadart, a hozományvadász vőlegényt. A rózsadombi villában összegyült vendégsereg ámulva fogadja a hírt s a faképnél hagyott vőlegény a hozományra előleget adó uzsorás *Makláry* Zoltán társaságában elindul, hogy a szökevényt felkeresse. Amíg az üldözök pesti szállodákban és mulatóhelyeken keresik az eltünt menyasszonyt, azalatt Pest környékén az országúton kedélyes autókaland játszódik le és Tolnay Klári megismerkedik *Pataky* Jenővel, aki a filmben a fiatal riporter szerepét alakítja. Ettől kezdve a félreértések és a legmulatságosabb helyzetek sorozata követi egymást amerikai tempóval a filmben, amelynek szövegét *Zalabéri-Horváth* János írta és a rendezését *Bán* Frigyes végezte.

Ma este 8-kor az állatkertben IX. Szimfónia. Vez.: Vaszy.

* **Szerenád-est.** A székesfővárosi zenekar szerdán meghitt hangulatú szerenád-estet rendezett a fővárosi képtár kertjében. A műsor első felében *Mozart* Haffner-szerenádját és *Dohnányi* zenekari feldolgozásában *Schubert* Moments musiceauxját hallottuk, a műsor második felében pedig *Kodály*-művek, a nyári este és a Hárysszvit két tétele kerültek előadásra. Az együttest *Csilléry* Béla vezényelte. A szép műsor sokoldalúan világította meg az ifjú karmester tehetségét, alapos képzettségét és friss muzsikus ösztönét. A zenekar színesen hangzott keze alatt, a művek előadása mind zeneileg, mind felfogásban kifogástalanul sikerült. A Mozart-mű hegedűszólóját *Végh* Sándor, a zenekar első hangversenymestere adta elő. A közönség sokat, lelkesen tapsolt.

* **500 kilométer óránként.** A világszerte közismert Campbell őrnagy, az autó gyorsasági világrekordere, 480 kilométeres csúcsteljesítményt ért el a legendás hírü „Kékmadár"-on. Most a hollywoodi filmszínész, John Caroll megdöntötte ezt a rekordot, amennyiben versenyen kívül legutóbbi filmszerepében 500 kilométeres „képzelt" sebességgel hajtott a délkaliforniai Fehér-sziklához, ahol monumentális kalandorfilmet készítettek. A filmet rövidesen „Z, a fekete lovas" címmel mutatják be.

A filmek filmje!
Főszerepben: VICTOR McLAGLEN, CARY GRANT, DOUGLAS FAIRBANKS
GUNGADIN
SIMPLON ◆ ELIT ◆ CORVIN

A fővárosi nagycirkusz uj műsora

A nagycirkusz augusztusi műsora csak most vált teljessé, amikor megérkeztek azok a külföldi artisták is, akik az általános utazási nehézségek miatt, elsejére nem lehettek itt. A műsor középpontjában még ma is *Togare* herceg áll, aki szuggesztív erővel hajtja át tigriseit a lángoló karikákon. A mutatványok sorában a merész artistaprodukciók mellett változatos humoros számok is szerepelnek. *Bob Gilette* chaplini humorral szórakoztatja a közönséget, kitünően táncol, muzsikál és ezenkívül nagyszerű bűvész is. A *„The Wecken Bros"* című akrobatikus kettős egyike a legkitünőbb artistaszámoknak, épp úgy, mint a lóhátról éneklő operaénekesnő, *Grita Gellin*, a *Monforts* címen hirdetett nyujtótornász-csoport és *Simonetti*, az ördöngős bűvész érdekes mutatványai. A közönség meleg tapsokkal honorálja a nagycirkusz új számokkal kibővített műsorát.

GYERMEKEINK NYÁRI ÜDÜLTETÉSE ITTHON.

Az Úr Jézus tanításai közül a legszebb és talán a legkönnyebben teljesíthető a gyermek szeretetére vonatkozó tanítás. Hányszor int bennünket erre és parancsolja meg a velük való törődést, szeretetet!

Ebben a szellemben indította meg most már évek óta minden tavaszon a Katolikus Egyházközségek Központi Tanácsa a Gyermeküdültetési Akciót. Ezer és ezer gyermek nyári boldogságát, főleg olyanokét, akik a hosszú télen át a főváros sötét és szűk utcáiban, egészségtelen, nedves lakásban éltek, azokét, akik nem juthatnak a nyaraló telepekre.

Naponta már kora reggel gyülekeztek a kicsinyek, természetesen felügyelet mellett, hogy a létszámot majdnem mindig túlhaladó tömegükben ellepjék a rájuk váró villamoskocsikat és jókedvvel, kacagással, dallal induljanak a várakozással teli kirándulásnak.

Beszámolóul álljanak itt a rideg számok, mint a mosolyok és kacajok, játékok és dalok egyenletei:

35 Egyházközség 4,000 gyermekkel 8 héten át vett részt az Akcióban egyenként 6 központi és számos külön kiránduláson. Elfogyasztott meleg ebédek száma 20,800, ozsonna ugyanennyi. 24 alkalommal összesen 5,600-an voltak fürdőben; 16 alkalommal összesen 3,200-an a Városligetben; 24 alkalommal összesen 4,800-an a Városkúton; 8 alkalommal 4,000-en a Nagyréten; 8 alkalommal 4,000-en a City-mozi gyermekelőadásán; 10 alkalommal összesen 2,000-en a Buschcirkuszban; 10 alkalommal összesen 1,000-en a Margit-szigeten; 2 alkalommal összesen 500-an látták a Virágkiállítást; 13 alkalommal összesen 2,000-en voltak egésznapi hajókiránduláson: Esztergom, Vác és Visegrádon.

Összesen tehát *25,000 egész napot és 7,000 félnapot* tettek ki a kirándulások.

Az egyes csoportok kedves zártünnepélyeket rendeztek az utolsó kirándulás alkalmával, amely cukorkaosztással és versennyel ért véget.

Az egyes csoportok kedves záróünnepet rendeztek az utolsó kirándulás alkalmával, amely cukorkaosztással és versenyekkel ért véget.

Az Úr Isten kegyelméből ezen munkát a nyár folyamán akadálytalanul végezhettük és ebben része volt a *Szociális Testvérek Társaságának*, akik a központi vezetést és a telepfelügyelet munkáját látták el, továbbá mindazon önkéntes egyházközségi munkatársaknak, akik önzetlenül fáradtak az ügy érdekében.

Budapest székesfőváros, a BESZKÁRT, Strandfürdő-tulajdonosok, Cirkusz-, Angolpark-igazgatóságok a legmesszebbmenő megértéssel és kedvezmények nyujtásával támogatták ügyünket.

Köstler Hedvig.

Boldog gyermeksereg a mezőn.

Változások a fővárosi papság beosztásában

A Bíboros Hercegprímás Úr a nyár folyamán a székesfővárosi papság körében a következő személyi változásokat rendelte el: Dr. Szabó Imre budapesti érseki helytartóság titkára lett, míg dr. Major István ugyanoda szolgálattételre rendeltetett be. Plébánosok lettek: Dr. Hévey Gyula Budapest-Terézvárosban, és dr. Tille Gyula Budapest-Tabánban, Reimann Özséb budajenői plébánia ideiglenes vezetésével bízatott meg. Segédlelkészek lettek: Turchányi Egon Bpest-Várban, Seres Ferenc Bpest-Herminamezőn, Németh József Bpest-Városmajorban, Juhász Sándor Bpest-Ferencvárosban, Hohmann Antal Bpest-Felsővizivárosban, Oláh Tóth Antal Bpest-Terézvárosban, Márton István Bpest-Tisztviselőtelepen, Bertók János Csillaghegyen, Szkladányi Ákos Bpest-Terézvárosban és Kötél Pál Bpest-Lőportárdűlőn. Hittanárok lettek: Dr. Meszlényi Antal, Dr. Kosztolányi István,

Tóth János, Kő József, Uxa József és dr. Pantol Márton. Hitoktatók lettek: Terényi József, Bán Imre, Budai Dezső, Dudinszky Ernő, Korompai Lajos, Kosztik György, Merva László, Perényi István, Priberszky Pál, Vadovits Aladár, Szőnyi Alfréd, Balázs Lajos, Mayer Ernő, Haintz Rudolf, Kostek Jenő, Erdősi Béla és Latzkovits József. Lelkészek lettek: Babirák József az Uzsoki-u. kórházban, Koloszár Elemér az Erzsébet-Szeretetotthonban és Fugli Gyula a Vakok intézetében.

Világnézeti tanfolyamok.

Erkölcsi, társadalmi, politikai, gazdasági válságunk legmélyebb gyökere és legveszélyesebb tényezője egyik részről a világnézeti nihilizmus, másrészről, a jobbaknál, a világnézeti bizonytalanság és az ebből eredő kishitűség. Már pedig átütő erejű cselekvés, a bajok orvoslásának egyetlen eszköze csakis az *erős*, mert *igaz* világnézetből fakadhat.

Helyes korérzékről tanúskodik tehát egyfelől az Actio Catholica, másfelől a Jézustársaságnak magyar rendtartománya, amikor az említett világnézeti bizonytalanság csökkentése érdekében erős világnézetet akar építeni az új magyar emberiség lelkében.

Az Actio Catholica ezt a célt a *Tanárképző Tanfolyamával* kívánja szolgálni. A nemzet nevelőinek, a középiskolai tanároknak és a tanítóságnak nyujt e tanfolyamán tudományos és katolikus világnézeti tájékozódást.

A Jézustársaság pedig a középiskolát végzett katolikus intelligenciának nyujt *Katolikus Főiskolai Tanfolyamával* alkalmat arra, hogy vallási és általában világnézeti kérdésekben komoly útbaigazítást nyerjen.

Mindkét tanfolyam október 15-én kezdődik; a beiratkozás pedig október 5-én, VIII., Horánszky-u. 20. szám alatt. — A Tanárképző előadásai hétfőn és pénteken d. u. 6—8-ig tartanak. — A Katolikus Főiskolai Tanfolyam előadásai kedden és szombaton d. u. fél 8-tól fél 10-ig. — A Tanárképző Tanfolyam tanrendje: Katolikus dogmatan; előadó: *Kühár Flóris O. S. B. igazgató, egyet. m. tanár.* Társadalomtudomány; előadó: *Báró Brandenstein Béla egyet. ny. r. tanár.* A középiskolai szaktárgyak katolikus szempontjai; előadók az illetékes katolikus szaktudósok. — A Főiskolai Tanfolyam tanrendje: Filozófia és világnézettan; előadó: *Jánosi József S. J.* Erkölcstan; előadó: *Stuhlmann Patrik O. Praem. v. jogakadémiai tanár.* Fajbiológiai problémák; előadó: *dr. Gáspár János egyet. m. tanár, a szegedi anthropológiai intézet vezetője.*

Mindkét intézet tanfolyama *ingyenes.* A beiratkozás díja 2.— P. A beiratkozásnál a megfelelő képzettséget igazoló okmányok bemutatandók. Férfiak és nők egyaránt beiratkozhatnak.

A budavári Koronázó főtemplom építkezési munkálatai

javában folynak. A templomnak eredetileg, IV. Béla király által történt felépíttetésekor két egyforma nagyságú tornya volt a homlokzatnál. Az egyik torony, az ú. n. Béla-torony ma is eredeti alakjában áll fönn a templom északnyugati sarkán; míg a másik, a délnyugati sarkon levő négyszögű tornyot Mátyás király fokozatosan nyolcszögűvé építtette át. Ezen nyolcszögű, az átépíttető után Mátyás-toronynak nevezett torony az idő viszontagságai folytán elromlott és Ferenc József király bőkezűségéből 1873-ban Schulek Frigyes építész kijavította. De miután takarékossági szempontból olcsóbb anyagot használtak fel az akkori építkezésnél, most, 50 év mulva újra szükségessé vált a templom tornyának alapos átépítése, mégpedig jobb, erősebb és időknek ellenálló anyagból: süttői köből. Ezen átépítést Schulek Frigyes fia, Schulek János építész egy év alatt végrehajtotta. A székesfőváros a torony rendbehozatala után a templom egyéb hiányos és megrongálódott részeit is kijavíttatja; ezen munkálatok előreláthatólag még egy évig fognak tartani.

A felsővárosi Szent Anna egyházközség

az elmult nyár kezdetén *gyermekotthont* létesített. Az otthont kb. 90 gyermek részére rendezték be. A felügyeletet 3 óvónő és 3 dada látja el. Az egyházközség szegény családjainak 1—3 éves gyermekeit gondozzák. A szülők reggel 8 órakor beviszik a gyermeket az otthonba, orvos megvizsgálja őket, megfürödnek, majd felveszik az otthon egyenruháját. Egész este 6 óráig maradnak az otthonban gondos felügyelet, jó ellátás mellett.

Kiadó: Budapesti Rk. Egyházközségek Közp. Tanácsa (képv. dr. Mészáros János) — Főszerkesztő: dr. Mészáros János érseki helyt. Fel. szerk.: dr. Czapik Gyula.

Hiába támad a szovjet a kubáni hídfőnél

Csütörtökön is súlyos veszteségeket szenvedtek az előrehajszolt bolsevista csapatok

Berlin, április 16.

A keleti front harcairól a német távirati iroda pénteken délután 2 órakor a véderőfőparancsnokságnak *a Führer főhadiszállásáról* kiadott következő *hivatalos jelentését* közölte:

A kubáni hídfőnél a szovjetcsapatok csütörtökön is folytatták hiábavaló támadásaikat. A bolsevistákat, a légihaderővel együttműködve, véresen visszavertük vagy azonnali ellentámadással szétvertük. Az ellenségnek igen súlyos veszteségei voltak. A keleti harctér többi részén a nap nyugodtan telt el. A légihaderő csütörtökön mindössze két saját veszteség mellett 60 szovjetrepülőgépet pusztított el.

A kaukázusi partok előtt könnyű német tengeri haderők elsüllyesztettek egy szovjet partihajót.

A német távirati iroda további értesülése szerint a kubáni hídfőnél a német légihaderő április 15-én nagy kötelékeinek a támadásra készen álló szovjetcsapatok ellen intézett heves támadásaival nagyszerűen támogatta a hadsereg elhárító harcait. Az ellenség nagy és véres veszteségeket szenvedett, azonkívül elvesztett sok páncélos és nehéz fegyvert. *Az április 16-ra virradó éjszakán a légihaderő a keleti harctér valamennyi szakaszán megfigyelt jó hatással támadta az ellenség utánpótlást lebonyolító forgalmát, valamint anyagraktárait.*

A nemzetközi tájékoztató iroda a szovjetfront helyzetéről a következőket jelentette:

A Kubántól délre a bolsevisták szerdán nagyobb páncélos és gyalogsági erők bevetésével többször *megismételt előretörésekkel próbálták megszerezni a német és a román csapatok harc- és magaslati állásait az eliszaposodott terepen.* Hasonló vállalkozásaik már mintegy tíz nappal ezelőtt meghiúsultak. Időközben a bolsevisták új erőket hoztak oda, amelyeket más arcvonalszakaszokról vontak el. Ezek az erők azonban menetközben sokat szenvedtek német légierők állandó erős támadásaitól. A szerdai harcokban, amelyek egész nap az éjszakai órákig tartottak, *a bolsevisták a német és szövetséges csapatok fáradhatatlan elhárítása következtében oly súlyos csapásokat szenvedtek, hogy a harcbavetett két bolsevista hadosztályból legalább 3000-en teljesen felmorzsolódtak vagy a legsúlyosabban meggyengültnek mondhatók.* A szovjet 16 harckocsit vesztett, ami világosan mutatja a harcok hevességét, de egyuttal a bolsevistáktól megrohant állások elhárító erejét is. Ezek az állások magasabban fekvő terepen vannak s így messzemenően mentesek az eliszaposodástól. A bolsevisták már ezért is törekedtek megszerzésükre.

Ezen a helyi taktikai helyzeten túlmenően a keleti arcvonalon a harcok mostani összefoglaló képét jellemzi *a bolsevista támadó csapatok nagy felhasználása,* de egyúttal kétségtelenül az a hadműveleti tekintetben kimagasló tény is, hogy *a kubáni hídfő rendkívül hatásos záróállás.* A szovjet-főparancsnokságnak a déli szárnnyal kapcsolatban messzire kitűzött céljaira nézve nem véletlen, hogy a szovjet itt hetek óta igen nagy erőket összpontosított és egész hadseregeket áldozott fel eredménytelenül. *A szovjet új tömeges bevetése sem volt a legkisebb befolyással sem a Kaukázus északnyugati szélén az egész német állás vonalára és tagozódására.* A német és a szövetséges csapatok elhárítási sikerüket nemcsak a szovjet támadó hullámainak szétzúzásával, hanem *készenlétben tartott tartalékjaik erőteljes támadásaival* is érték el és a bolsevistáknak ismét a legsúlyosabb veszteségeket kellett elszenvedniök emberben és anyagban, minden említésreméltó nyereség nélkül. Gyengébb szovjeterőknek a lagunavidékről indított tehermentesítő támadása az ottani német biztosítás éberségén és harcerején kezdettől fogva eredménytelennek mutatkozott. A bolsevisták előretöréseit már a német vonalak előtt véresen szétvertük. Egy szovjetszázad kísérlete, hogy a Kubán folyón átkeljen, a német nehéz fegyverek és gránátvetők elhárító tüzében összeomlott.

A sikeres elhárító harcokból nagymértékben kivették részüket német zuhanóharci, csatarepülők és rombolókötelékek is. Romboló bombáikkal és tűzfegyvereikkel szétvertek készültségi állásokat és közeledési mozdulatokat az arcvonal közelében levő térségen és *tömeges bevetéseikkel valóságos vérfürdőket rendeztek a szovjet kiinduló-vonalakban.* Szovjet-csatarepülők, akik a bolsevisták támadó vállalkozásait kísérték, megrekedtek a német és a szövetséges vadászok záróvonalaiban. A szovjetgépek közül kilencet lelőttünk, mire a többi visszafordult.

A keleti arcvonal valamennyi más szakaszán a bolsevisták továbbra is passzivitásban maradtak.

A leningrádi térségben messzehordó ütegek nagyobb arányban folytatták a bolsevisták fegyverkezési üzemeinek és forgalmi berendezéseinek megsemmisítését. A bolsevisták csapat- és utánszállítási mozdulatai ellen a támadásokat kiterjesztettük messze a szovjet mögöttes területére. Ezekben a vállalkozásokban 19 szovjetgépet lelőttünk.

Helsinki, április 16.

A pénteken kiadott *finn hadijelentés* ezeket mondja:

A karéliai földszoros keleti részén csapataink tüzérség és gránátvetők támogatásával behatoltak egy ellenséges támaszpontba és elpusztították a fedezékeket a bennük levő legénységgel együtt. *Az ellenség ellentámadását véresen visszavertük,* miközben tüzérségünk és gránátvetőink jelentős veszteségeket okoztak a harcbadobott ellenséges tartalékoknak. Ettől a helytől keletre egyórás küzdelem után *visszavertük egy ellenséges felderítő csapat előretörését.* A középső és az északi szakaszon a tűztevékenység a szokottnál élénkebb volt.

A miniszterelnök tájékoztatója a felsőház külügyi bizottságában

A felsőház külügyi bizottsága *Kánya* Kálmán elnöklésével pénteken délelőtt 11 órakor ülést tartott, amelynek tárgya ugyanaz volt, mint a képviselőház külügyi bizottságának csütörtöki ülésé: *Kállay* Miklós miniszterelnök és külügyminiszternek *olaszországi útjáról és az ott folytatott megbeszélésekről szóló expozéja.* Az expozé után, amely nagy vonásokban azonos volt a képviselőház külügyi bizottságában elmondottakkal, *több bizottsági tag szólalt fel.* A külügyi bizottság az expozét és a hozzászólásokra adott tájékoztatást tudomásul vette, ezzel az ülés délután 2 óra előtt befejeződött.

Élénk klubnap a magyar élet pártjában

A magyar élet pártja csütörtökön este Akadémia-utcai helyiségében klubnapot tartott. A klubnap keretében vitéz *Faragó* Ede országgyűlési képviselő „Társadalmi egyesületek és társadalomszervezés" címmel tartott előadást, amely iránt igen nagy érdeklődés nyilvánult meg. Előadása elején hangoztatta, hogy a mai történelmi időkben különösen indokolt *az egységes munka és szellem kialakítása,* amiben a társadalmi egyesületek igen eredményesen működhetnek közre. Ez a közreműködés lenne a kiindulási pont a társadalmi egyesületek szerteágazó problémáinak rendezéséhez. A rendezésnek azonban *magyarjellegűnek kell lennie.* A magyar megoldás azt kívánja, hogy az egyesületi önállóság és szabadság megtartassék, de *minden társadalmi egyesület illeszkedjék bele a közösség, a nemzet szolgálatába,* azáltal, hogy a társadalmi egyesületi munkáján túlmenően vállaljon valamilyen nemzetvédelmi tevékenységet is.

Ennek törvényes rendezése is kívánatos volna, mert az addigi törvények és rendeletek csak azt határozták meg, hogy mit nem szabad tennie a társadalmi egyesületnek. Szerinte szükséges, egy új törvényes rendezés, *amely minden társadalmi egyesülettől megkívánja a nemzetszolgálat vállalását.* Ezek szerint a társadalmi egyesület csak akkor alapítható, ha a törvényes feltételeken túlmenően *a törvényben felsorolandó nemzetvédelmi vagy nemzetszolgálati feladatok egyikét is felvenné alapszabályszerű céljai közé.* A mai időkben az egységes magyar szellem és a magyar öntudat kialakítása is egyik legjelentősebb nemzetvédelmi feladata lenne a társadalmi egyesületeknek. A nagy tetszéssel fogadott előadáshoz *Antal* István dr. nemzetvédelmi miniszter szólt hozzá.

Este hét óra után a párt helyiségei mégjobban benépesedtek. *Kállay* Miklós miniszterelnökkel az élén megjelent a kormány valamennyi tagja, ott volt *Tasnádi Nagy* András a képviselőház elnöke, *Bárczay* Ferenc pártvezérhelyettes, továbbá rendkívül sokan a párt törvényhozói és a főispáni kar tagjai közül. A klubnap résztvevői élénk eszmecserékbe mélyedve a későesti órákig tárgyalták az időszerű belés külpolitikai kérdéseket.

Kállay Miklós miniszterelnök a reális erők nemzeti összefogásáról beszélt a mérnökegyletben

A magyar mérnök- és építészegylet kétnapos közgyűlésének folytatólagos ülését *Bíró* Zoltán felsőházi tag nyitotta meg és üdvözölte a közgyűlésen résztvevő előkelőségeket, többek között *Kállay* Miklós miniszterelnököt, *Bornemisza* Géza iparügyi és *Bánffy* Dániel báró földmívelésügyi minisztert, a honvédelmi miniszter képviseletében megjelent *Mattyasovszky* László mérnök, vezérőrnagyot, vitéz *Bonczos* Miklós és *Bárczay* János államtitkárokat, *Fabinyi* Tihamér titkos tanácsost, valamint a társegyesületek és egyéb közületek kiküldötteit.

Az elnök megnyitójában kegyeletes szavakkal emlékezett meg vitéz nagybányai *Horthy* István hősi haláláról. A magyar mérnökök, mondotta, most még nagyobb hódolattal fordulnak a fájdalom sujtotta apa, az ország kormányzója felé, *akinek férfiasságára és útmutatására az elkövetkezendő időkben az eddigieknél is nagyobb szüksége lesz az országnak.* A továbbiakban azt a munkát vázolta, amelyet a magyar mérnökség végzett az utóbbi évek árvízveszedelmei idején, a visszatért területeken gazdátlanul és sokszor összerombolva maradt gyárak helyreállításában, a hidak és utak kijavításában.

Az elnöki megnyitó után *Sándor* Zoltán főtitkár jelentette, hogy az egyleti aranyérmet *a mérnöki továbbképző intézet első kiadványsorozatának ítélték s ezüst éremmel tüntették ki az öntözésügyi hivatal 1941. évi jelentését, amely még Kállay Miklós elnöksége idején végzett munkáról számolt be,* valamint *Verő* József dr. munkáját. Ezután az ujonnan alapított árvízi emlékérem átadására került sor, amelyeket az egylet *Kállay* Miklós miniszterelnöknek, *Bánffy* Dániel és *Reményi-Schneller* Lajos miniszereknek, vitéz *Bonczos* Miklós és *Bárczay* János államtitkároknak és *Khuen-Héderváry* Károly grófnak, valamint az egylet *negyven* mérnöktagjának ítélt, mint a mérnöki munka és az árvízvédelem terén kifejtett tevékenység jutalmát. Azt az érmet, amellyel az egyletért legtöbbet tett közéleti előkelőséget szokták kitüntetni, az idén *Fabinyi* Tihamérnak ítélték oda.

A hazugságok és rémhirek közül mindezideig egyetlen egy sem bizonyult valónak

Ezután nagy érdeklődés közben *Kállay* Miklós miniszterelnök emelkedett szólásra.

— *Sokszor voltam már ebben a teremben* — mondotta többek között a miniszterelnök —, legtöbbnyire mint hallgató, egyszer azonban mint előadó is. Mindig megtisztelés volt nekem, ha a mérnöki előadások hallgatója lehettem, még nagyobb megtisztelés, ha előadó lehettem mérnökök között. Ma ért azonban a legnagyobb megtisztelés, amikor kitüntetett az a mérnöki munka, amelyet amennyire feladatommá vált, *tőlem telhetően, mindig támogatni és előbbre vinni igyekeztem.*

— Az öntözési hivatalra eső időmet mérnökök között töltöttem el és őszintén mondhatom: *ez az idő életemnek talán legszebb öt éve volt.* Mérnök-munkatársaimban olyan férfiakat ismertem meg, *akiket más, mint a munka, úgyszólván nem érdekelt.* Többször mondottam is: sohasem kívánok magamnak más munkatársakat, mint mérnököket, mert *a jó mérnök nem ismer csüggedést,* s munkáját elsősorban a szakszerűség, a célszerűség, az ügy érdeme és annak előbbrevitele dominálja. Ők nem látnak mást, mint a feladatot, bennük nem él más, mint törekvés és igyekezet, a feladatok megoldására.

— Ha a nemzeti élet egész területén a mérnöki szellem nyilvánulna meg, *talán nem lenne annyi pletyka, annyi szószátyárkodás, annyi koholt, légből kapott hamis hír, rosszindulatú kitalálás,* mint amennyivel ma az országban, elsősorban itt a városban találkozunk. A mérnökemberek nemcsak logarléccel számolnak, nékik memóriájuk is van, ők tudják azt, hogy *a hazugságok és rémhirek közül mindezideig egyetlenegy sem bizonyult valónak,* nem adnak tehát többé hitelt annak, ami már tegnap vagy tegnapelőtt is valótlannak bizonyult.

— Az „arma virumque cano" szellemében szólok, amikor azt mondom, hogy *ilyen emberekre van szükségünk abban a háborúban,* amelyet ma élünk. Igen, a rombolás orgiájában jobban, mint valaha, szükség van és szükség lesz *a mérnökökre, az építő munkásokra,* a munkára koncentrált agyvelőkre, azokra a férfiakra, akiknek neve sohasem szerepel a közleményekben — mert nagy munkájuk közepette nincs alkalmuk s idejük az ujságíróval találkozni —, de lankadatlan, névtelen munkájuk megnyilvánulási formájukban, *alkotásaikban mindig példaként kell, hogy álljon mindannyiunk előtt.*

— Ilyen embereket ismertem meg én az öntözési hivatalban, amelynek megalapításával tulajdonképpen *az első irányított gazdasági programot váltottuk valóra ebben az országban,* mert meghatározott céllal, meghatározott időn belül, meghatározott költségvetéssel és a rendelkezésre álló munkaerővel meghatározott feladatokat valósítottunk meg. Ez az alaptétele ugyanis tulajdonképpen az irányított gazdálkodásnak és ez volt feladata és munkaköre az öntözési hivatalnak is.

Sem jóakaratu bolondok, sem rosszakaratu silányok nem akadályozhatják a nemzeti munkát

— Az elnök úr, mint lelépő elnök a multról beszélt nekem, mint politikusnak, *a jövőről is kell szólanom,* még pedig a legnagyobb realitás hangján. Ez a realitás semmi egyéb, mint *minden erő összefogása,* ami ebben az országban rendelkezésünkre áll. A reális erőké, a mérnöki képességé, a mérnöki tudományé, *a dolgozniakarásé,* mindazoké, akiknek életpályája célok kitűzését követeli. *A nemzetnek pedig semmit sem szabad megtűrnie, ami a munkát megakadályozhatná.*

— *Sem jóakaratú bolondok, sem rosszakaratú silányok nem állhatnak szemben azzal a munkával,* amelyet a mérnök, az orvos, a hivatalnok, a tanult ember, a munkás, szóval minden hivatást teljesítő életcéljának tekint. Nem lehet szava ebben az országban annak, aki nem a hivatást teljesítők kezében akarja látni az ország sorsát, aki nem az ő munkájukból, hanem *ötletekből, fantazmagóriákból, elképzelésekből, eltévelyedésekből akarja felépíteni az országot.*

— A magyar mérnök erejét, amely oly nagy a maga feladatának teljesítésében, *kérem az ország, kérem a mindennapi élet számára is,* kérem azért, hogy fojtsa bele a szót a nemzet erejét gyengíteni akarókba, s azt az erőt, amivel egy életen át egy feladat szolgálatába áll, *vigye át a nemzeti élet és a nemzeti munka minden megnyilvánulásába.*

Az előadást többször szakította félbe taps és helyeslés. A közgyűlés hallgatósága a miniszterelnököt felszólalása végén hosszan és lelkesen ünnepelte.

Utána *Fabinyi* Tihamér mondott köszönetet az őt ért megtiszteltetésért. *Mihailich* Győző műegyetemi rektor felszólalása után *Sándor* Zoltán főtitkári jelentése következett, *aki az erők szétforgácsolódása ellen beszélt* s kifogásolta, hogy a fiatal mérnökök nem támogatják az egyesületet, *nem hivatásnak, hanem foglalkozásnak tekintik a mérnökséget.* Közölte, hogy az elmult évben 102 előadást tartottak az egyesületben.

Az ülésen a különböző pályadíjakat is kiosztották. A *Hollán*-pályadíjat két részre osztva, *Rozinek* Artur és *Molnár* Rezső kapták, a *Fábián*-jutalmat *Almássy* György, az *Alpár*-érmet ifj. *Kocsis* István kapta. Arany emléklappal tüntették ki azokat a mérnököket, akik ötven éve tagjai az egyesületnek, *Hajós* Mórt, *Hoepfner* Guidot, *Komor* Marcellt, *Schneid* Sándort, *Cholnoky* Jenőt, *Jónás* Antalt, *Szesztay* Jenőt és *Kovács* Imrét. Nevükben *Hoepfner* Guido mondott köszönetet.

Ezután kihirdették a szavazás eredményét. *A közgyűlés egyhangulag elnökké választotta vitéz Becske Kálmán fővárosi tanácsnokot,* alelnökök *Haidegger* Ernő, *Tettmayer* Alfréd és *Móry* Béla lettek. *Bíró* Zoltán elnök köszönte meg a tagok és a tisztikar támogatását s átadta az egyesület tiszteleti tagságáról szóló díszes okleveleket *Feyér* Gyulának, valamint *Schulek* Jánosnak. Majd köszöntötte az ujonnan megválasztott elnökséget s átadta helyét vitéz *Becske* Kálmánnak, aki elnöki székfoglalójában bejelentette, hogy az eddigi úton kívánja tovább vezetni az egyesületet.

Gyomor-, máj- és epebetegségek gyógykezelésében a régbevált tisztán természetes **„Ferenc József"** keserűvíz gyakran alkalmaztatik, minthogy hashajtó hatása feltétlenül megbízható, nagyon enyhe és igen kellemes. Kérdezze meg orvosát!

Orosz fogságból szabadult honvédekkel beszélgetek a debreceni sebesülteloszto kórházban

Debrecen, április hó.

(Az Uj Magyarság kiküldött tudósítójától.) A fertőtlenitő intézetből *a sebesültelosztó vesztegzár-kórházba* szállitják a betegeket. Két nagy épületben van elhelyezve ez a kórház, az egyik a református kollégium internátusa, a másik a református gimnázium. Mind a két épületet az év elején rendezték be katonás gyorsasággal és alapossággal kórháznak. Az első világháborúban nem volt még sem központi fertőtlenitő intézete, sem központi vesztegzár-kórháza a magyar hadseregnek. A frontról egyenesen az ország különböző kórházaiba szállitották a sebesülteket, s a fertőzőbetegségek ellen irányuló intézkedéseket minden kórháznak magának kellett megtennie. Amint a kórház parancsnoka mondja, *nemrég német katonatisztek látogatták meg őket s csodálkozva mondták, hogy ilyen tökéletes, ilyen rendkivüli körültekintéssel és gondossággal megszervezett intézetük nekik sincsen.*

A kapuban az őrség felírja a látogatók pontos adatait, hogy távozásuk után értesithessék azoknak a városoknak és községeknek egészségügyi hatóságait, ahonnan a látogatók érkeztek. Erre azért van szükség, hogy ha a látogató a szigorú rendszabályok ellenére is megkapna és kivinne valami fertőző betegséget, lakóhelyén az orvosok azonnal tudják, hogy hol keressék a fertőzés okozóit.

Felmegyünk az első emeletre s közben *a kórházparancsnok, Gy. főhadnagy, a kolozsvári klinika tanársegédje* ezeket mondja:

— A frontról hazaérkezett sebesülteket

három hétig itt tartjuk,

ezalatt mindegyikről kiderül, hogy nem hordoz-e magában valami fertőző betegséget. Amig be nem áll a teljesen láztalan állapot, senkit sem engedünk tovább. *A fertőzötteket, természetesen, már az érkezéskor elkülönitjük s ezektől távoltartjuk a látogatókat is.* Ha az épület valamelyik emeletén csak egyetlen fertőzött beteget is találunk, azonnal lezárjuk azt a részt. *Hála Istennek, kevés fertőző megbetegedés fordult elő nálunk.*

Bemutatják azután a kórház adminisztrációját. A felvételező irodában minden betegről a legnagyobb részletességgel készült kórtörténeti lapokat állitanak ki.

— Ezt megkapják nemcsak a kórházak, — mondja a vezető tiszt, — hanem megőrzi a honvédelmi minisztérium is. A mult világháború után ugyanis *igen sok baj származott abból, hogy a rokkantak közül sokan nem tudták igazolni sebesülésük mértékét és körülményeit.* Igen sok kellemetlenségnek vesszük elejét ezekkel a kórtörténeti lapokkal, hiszen ezekből azonnal meg tudjuk majd állapitani, ki a rokkant, milyen mértékben rokkant és ki tarthat igényt támogatásra.

A tudakozó iroda azt tartja számon, hogy az ország összes kórházaiban mikor mennyi férőhely van, hány beteget tudnak befogadni. A lelkészi irodában megtudjuk, hogy Debrecen városa, de a környék községei is nagy szeretettel veszik körül a kórházat.

— Naponkint kapunk ajándékokat a debreceni társadalmi egyesületektől — mondja sugárzó arccal a tábori lelkész. *Különösen a Baross-szövetség nőtagjai és a város kisiparos egyesületei tettek ki magukért.* A közeli községek közül *Sáránd, Hajduszovát, Hajdusámson, Elek* küldött sok ajándékot. *Vámospércsről* 6000, *Balmazújvárosról* 9000 tojást kaptunk. Alma, zsir, liszt, szalonna, befőtt, bor, cukor, sonka és sütemény van a legtöbb ajándékcsomagban. Persze, ezeket a falusiak nem feketén szerzik be, hanem tényleg maguktól vonják el a cukrot például a falusi gyerekek szedték össze kockánként. Igazán sok megható történetet tudnék elmondani a falusiak áldozatkészségéről, ezek mind azt mutatják, hogy a legegyszerűbb nép is őszintén együttérez hős honvédeinkkel.

Az ajándékokat természetesen nem a rendszeres kórházi étkeztetésnél, hanem azon kivül *pótlásként kapják meg a betegek.* Annak ellenére, hogy a sebesültek csak néhány hétig, az úgynevezett vesztegzár ideje alatt tartózkodnak itt, mintaszerű kórtermekkel, röntgengépekkel és más orvostechnikai eszközzel is pompásan el van látva a kórház, hogy a mulhatatlanul szükséges mütéteket is elvégezhessék. A házi gyógyszertárban bőséges készletek állnak gyógyszerekből és kötszerekből. A raktárak tele vannak élelemmel, most rendezik be *a cukrászműhelyt és a fagylaltgyárat.* Az élelmezőtiszt káposztát savanyittat és százhúsz disznót hizlaltat, kezdi megszervezni a kórházi önellátást.

A betegszobák ajtaján tábla lóg s egy-egy város neve áll rajtuk. Ide szállitják majd az itt fekvő sebesülteket. Minden szobában sürün, egymás mellett állnak az ágyak, a járóbetegeké többnyire üres, azok künn sütkéreznek inkább a napon. De sokan hevernek azért az ágyakon.

Megállok az egyik mellett. *Negyven év körüli barna, sovány őrmester* fekszik *benne.* Arca csontos, hosszú karja is sovány. Balkezén hatalmas fehér pólya. Kérdem, hogy sebesült meg?

— *A Don mellett a „Halálkanyarban" feküdtünk* — mondja. — Először október 17-én sebesültem, de ezt hamar kihevertem a tábori kórházban. Január közepén a nagy támadásnál, mivel a lőszerünk elfogyott, vissza kellett vonulnunk, a szakaszommal együtt

bekerítettek a vörösök,
de kivágtuk magunkat.

Engem, miközben a visszavonulást fedeztem, akna, vagy gránát belevágott egy havas árokba, két ujjamat leszakitotta egy szilánk. Nem is tudom, hogy történt az egész, mert *a robbanás után két nap mulva tértem magamhoz egy német tábori kórházban.*

A másik épületben, ahol a református kollégium lakott azelőtt, a széles folyosókat is ágyakkal rakták meg. Amint járkálunk közöttük, több olyan sebesülttel találkozunk, aki orosz fogságban is volt. *K. B. tizedes,* aki lábfagyással és karlövéssel fekszik itt, a fogságról ezeket mondja:

— Sürű köd volt, semmit sem láttunk, csak azt hallottuk, hogy motorok közelednek felénk. Gondoltuk, hogy tankok. Géppuskával, puskával lőttünk a zaj irányába szakadatlanul s egyszer csak azt vettük észre, hogy mellettünk jobbról is, balról is elrohan két óriástank és a nyomában még több is. De tovább lőttünk és akkor *két ilyen vasszörnyeteg hirtelen megállt mellettünk. Teljesen bekerítettek, gyalogosok is jöttek, minket behajtottak egy csürbe és ránkzárták az ajtót.*

— *S hogy szabadultak ki?*

— *Őreink folyton részegek voltak. A második nap este kimenekültünk a csürből. Harmincan voltunk, sikerült kijutnunk a faluból. Másnap németekkel találkoztunk, azok vezettek vissza a magyar csapatokhoz.*

M. I. somogyi honvéd tiz napig volt fogságban. Száznegyvenen voltak becsukva egy istállóba. A lábbujjai megfagytak, az ágyon a térdén állva beszél a szörnyű napokról.

— Kaptak-e a fogságban enni?

— Napjában egyszer.

— Hogyan szöktek meg?

— Tisztek is voltak velünk s azoknak a tanácsára elhatároztuk, hogy megszökünk. Az istálló lyukas fedelén át láttuk, hogy a falutól nem messze még folyik a harc. Egy este megrohantuk és lefegyvereztük az őreinket.

— Aztán mi történt?

— Szétszéledtünk, ki merre látott. Én hatodmagammal egy nagy hófúvás mellett húzódtam, amerre a mieinket gondoltuk. *Kilenc nap, kilenc éjjel mentünk, futottunk, szinte megállás nélkül.* Többször megtámadtak a partizánok, lövöldöztek ránk minden faluból.

Végigjárjuk ezután a kórház üzemeit, megnézzük az egyik előadóteremben elhelyezett hatalmas konyhát. A sebesülteknek egy hónapra szóló étkezési jegyek alapján osztják ki a napi háromszori kosztot. A mosogatólevet is mind összegyüjtik és a felfogott zsiradékból *fedezik a kórház szappanszükségletének hatvan százalékát.* A szabóműhelyekben kijavitják a ruhákat, úgy hogy minden sebesült kifogástalan öltözetben hagyja el a kórházat. A betegek szórakoztatásáról rádió utján gondoskodnak. Minden szobában hangszóró áll, s amikor az orvosok munkáját a zaj nem zavarja, a rádióműsor szórakoztatja a katonákat.

A látottak után azzal az érzéssel távozunk a kórházból, hogy a honvédség tényleg mindent megtesz a sebesültek gyógyulása érdekében s csak hálával és elismeréssel gondolhat mindenki azokra a derék tisztekre, orvosokra, ápolónőkre és ápolókra, akik a debreceni vesztegzár-kórházban önfeláldozó munkájukkal végzik a sebesültek gondozását.

Vitéz Kárász József

Kedves Olvasóink!

Ön is a mai történelmi idők embere! Öntől is fokozottabb munkateljesitményt követelnek a rendkivüli idők! Nincs tehát ideje felesleges utakra, várakozásokra . . .

Ennek ismerete késztette a Stádium Sajtóvállalatot arra, hogy újjászervezze, megnagyobbitsa könyvkereskedését s lehetővé tegye önnek, hogy amikor lapelőfizetését rendezi és szinházjegyét megvásárolja, ugyanakkor s ugyanott (VIII., József-körút 5) könyvszükségletét is beszerezhesse!

Raktárunkon megtalálhatja a legújabb szépirodalmi, politikai, valamint tudományos könyveket. Külön osztály áll rendelkezésére ifjúsági iratokból és képeskönyvekből!

KÉSZSÉGGEL NYUJTUNK ÖNNEK FOLYÓSZÁMLAHITELT, A LEGKEDVEZŐBB FELTÉTELEK MELLETT.

Mai zaklatott életünkben leghűségesebb barátunk s tanácsadónk a könyv. Örök érték s mégis a legolcsóbb ajándék.

KÉRJE RÉSZLETES TÁJÉKOZTATÓNKAT!

Miglőbbi szives látogatásának reményében, maradunk

hazafias tisztelettel:

AZ UJ MAGYARSÁG
KÖNYVOSZTÁLYA,
VIII., József-körút 5.
Telefon: 144-496.

Április 17

„Sem a jóakaratu bolondok, sem a rosszakaratú silányok nem szállhatnak szembe azzal a munkával, amelyet minden hivatást teljesitő magyar életcéljának tekint, s nem lehet szava ebben az országban másnak, csak annak, aki dolgozik a jövendőért", — mondotta a miniszterelnök a mérnök- és épitészegylet közgyűlésén, s minden szavát meghelyeslik a nemzeti társadalom milliós tömegei. Valóban, miféle jogcimen jelentkeznek itt folyton egyesek és csoportosulások, hogy miközben a nemzet a háború roppant erkölcsi és anyagi erőfeszítéseinek terhe alatt görnyedve dolgozik, makacsul próbálják rátéríteni olyan utakra, amelyeken haladva kockára vetné a magyarság egész jövendőjét, elveszitené egész munkájának eredményét, s belőle csak azoknak lenne haszna, akik annyi hevességgel vetették rá magukat meggyőzésére. Ez a korszak nem a fecsegés, nem a meddő álmodozás, nem a hatalmi érdekek, uralmi aspirációk érvényesitésének ideje, s aki a jövőbe néz, az se tekinthet messzibb cél felé, csak arra függeszthetí szemét, ami létünket vagy nemlétünket döntheti el, minden nemzeti erő összefogását tűzheti ki feladatául. Ahogy Kállay Miklós megfogalmazta: a politikai realitás minden erő összefogása, ami ebben az országban rendelkezésünkre áll, s aki mást akar, abba bele kell fojtani a szót, mert a nemzetet gyengiti. Nem először hangzik már el ez a figyelmeztetés felelős helyről, csak éppen, hogy eddig szavait nem vették tulságosan komolyan azok, akik a háború irtózatos tűzvészének közepette se gondolnak másra, mint arra, hogy a lángokon alkalmasan meg tudnák sütni a maguk pecsenyéjét. Számításukat azonban ott vétik el, hogy a nemzeti társadalom ma éberebb, mint ezelőtt egy negyedszázaddal, keserű tapasztalatai vannak, s még idején ártalmatlanná tudja tenni azokat, akikről tudja: milyen célok és érdekek elérésén fáradoznak . . .

A pezsgőnek is van feketepiaca, mint kiderült: józsefvárosi cigánylakásokban találhatja meg a gyöngyöző italt az, akinek mulatós kedvéből még zárórán túl is futja, aki sehogyse tud leszokni a hajnali dáridókról s nyugodt álmához elengedhetetlenül szükséges a mámor. Három mulatozó társaságon is rajtaütöttek a detektivek csütörtökön éjszaka, ahogy a rendőri jelentés mondja s mind a három helyen békebeli muri kellős közepébe csöppentek: húzta a cigány, durrogott a pezsgősüveg dugója, a dámák és arszlánok kifogtak a zárórán . . . Bizonyos éttermekben és kávéházakban valóságos toborzás folyik esténként, bizalmas fülbesugással közli a cigánybanda valamelyik tagja a rózsáskedvű uraságokkal, hogy hol lehet folytatni a dáridót s a jelek szerint mindig akad a mulatságra vállalkozó. A primást, kontrást és cimbalmost, aki valóságos bárt rendezett be otthonában, annak rendje és módja szerint megbüntetik majd, de az ő nevükön kívül sokkal jobban érdekelné a közvéleményt: kik azok, akik még ma is hajnalig akarnak pezsgő mellett vigadni, kik azok, akiknek pénzük és ráérő idejük van békebeli dáridókat rendezni józsefvárosi cigánylakásokban? Az ország minden tisztességes magyarja megfeszített akarattal dolgozik ma s annak, aki a háborús erőfeszítésből kiveszi részét, nemigen van kedve ilyen hajcihőkre. Nem azt akarjuk mondani, hogy némuljon el a jókedv, hogy öltözködjék mindenki vezeklőruhába, de ezek a hajnali vigadozások messze túlmennek a tisztes szórakozás határán, ezek a cigányos, pezsgős dáridók már majdnem tüntetésszámba mennek s annak a nemzeti közvéleménynek, amely a komoly időkhöz méltón viselkedik, jussa van tudni: kik rendezik e zug-bárok murijait. Hadd nézzünk egyszer szembe a lumpokkal, hadd olvassuk bizonyára igen épületes névsorukat!

Ki higyjen hát az Atlantic Charta komolyságában, ki vegye készpénznek a Potomac fedélzetén oly körültekintő gonddal megfogalmazott pontozatokat a népek szabadságáról, a szent demokráciáról, a világ megváltásáról, ha már az angolszászok leghűségesebb szellemi szövetségesei is becsmérlő szavakkal nyilatkoznak róla? Melyik nemzet bizzék az új világrendezés elveiben, ha a — zsidók is azt mondják: mindez csak üres beszéd, amelytől csillagnyi távolságban vannak még a tettek, s ameddig e cselekedetek nem jelentkeznek, addig kár arról a Chartáról beszélni. A palesztinai zsidó közösség vezetői kompromittálták ilyen nyersen és kiméletlenül az Atlantic Chartát abban a rendkívül éleshangú jegyzékben, amelyet az Egyesült Államokhoz, illetve Angliához intéztek s benne a cionista program végrehajtását sürgetik. „Az Atlantic Charta nagy szavait nem lehet komolyan venni mindaddig, — mondja az izraeliták dühös demarsa, — ameddig a szövetséges nemzetek, amelyek a világ négyötödét reprezentálják, nincsenek abban a helyzetben, hogy a zsidókat megmentsék. Hogyan lehet azoktól a zsidóktól, akiket angol katonai szolgálatra hívtak be, harci szellemet várni, amikor azt kell látniok, hogy a londoni kormány légüres térbe fecseg?" — vetik fel végül a kérdést Jeruzsálemben a haragos makkabiták, akik mindjárt ügyes tervezetet is dolgoztak ki, s nyujtanak át előzékenyen a londoni és washingtoni illetékeseknek. Azt ajánlják, hogy a szélsőséges európai népektől oly kemény üldöztetést szenvedő zsidóságot vigyék haladéktalanul Palesztinába, s a nagyszabású telepités pénzügyi fedezetéül felajánlják a szövetséges és menekült kormányok vagyonát, mondván: azok úgyis magukkal vitték Londonba a nemzeti vagyon tetemes részét . . . Az ötlet nem is olyan rossz, s mutatja, hogy Palesztinában a gondok és búbánatok ellenére is élénk az üzleti szellem, s ma is nagyon jól tudja: miképpen kell a más pénzéből, idegen népek vagyonából Izrael számára előnyöket szerezni. Csak az a kérdés, hogy vajjon a „szövetséges menekült kormányok" mit szólnak a tervezethez?

Magyar hős

A donmenti vállalkozásban tüntette ki magát különösképpen Góth Emil őrvezető. 1942 december 13-án az úgynevezett Embrio-erdő ellen végrehajtott romboló vállalkozásban az egyik robbantó járőr parancsnoka volt. Feladatát kiemelkedő hősiességgel és mintaszerűen hajtotta végre. Többizben az ellenséges erődökből tüzelő géppuskák közvetlen közelébe helyezte el robbantó kötegeit, más esetekben pedig a szétrongált erődből kifutó bolsevistákat kézigránátharccal küzdötte le. Kimagasló vitéz magatartásával hat nagy és nyolc kiserődöt röpített a levegőbe.

SCHULEK JÁNOS

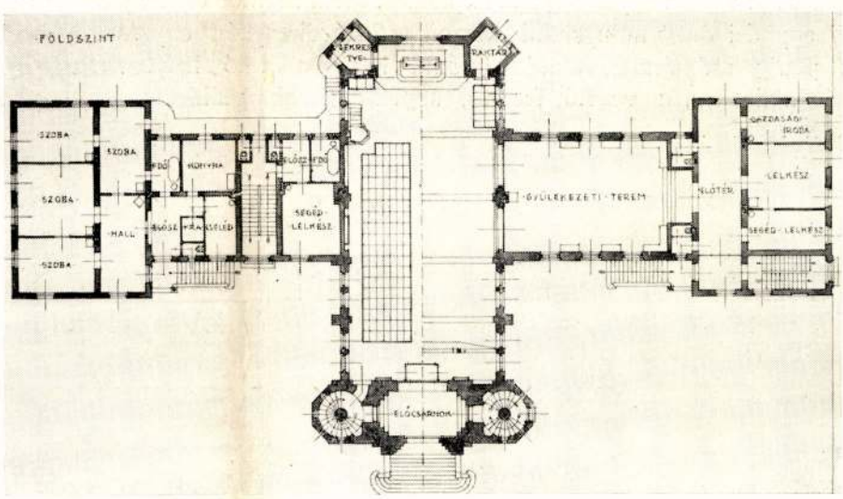

A KELENFÖLDI EVANGÉLIKUS TEMPLOM ÉS TANÁCSHÁZ
ÉPITETTE: MEDGYASZAY GYULA ÉPÍTŐMESTER

Schulek János

1929.

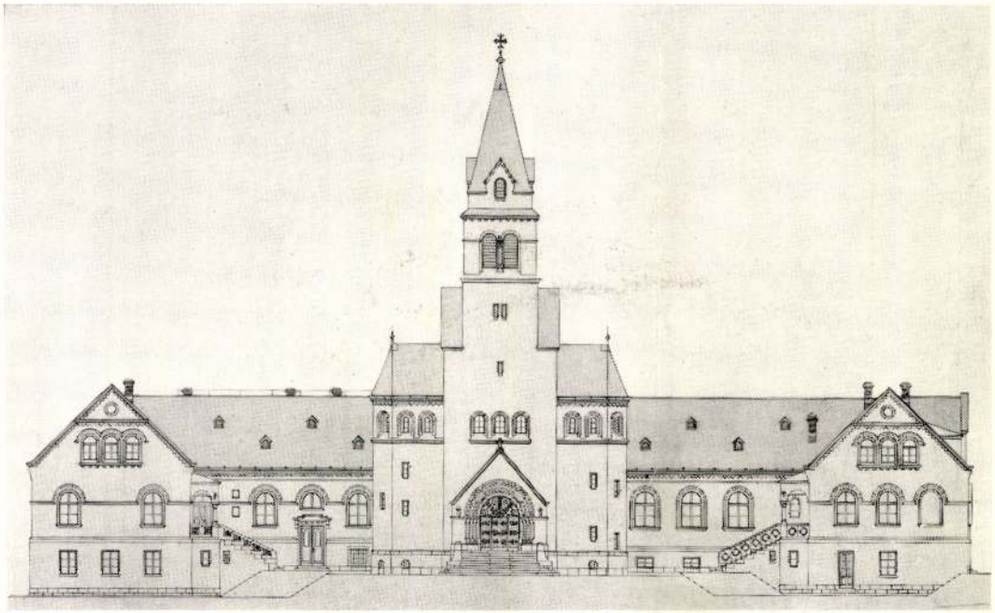

SCHULEK JÁNOS A KELENFÖLDI EVANGÉLIKUS TEMPLOM

A kelenföldi evangélikus templom.

Írta: SCHULEK JÁNOS.

A kelenföldi evang. egyházközségnek ama régi vágya, hogy saját templomát megépíthesse, akkor vált valóvá, amikor a Lenke-úttól délre eső s Fehérvári-úti-menti nagy telektömb felosztás alá kerülvén, a székesfőváros közönségének módjában volt egy, a templomépítésre alkalmas megfelelő telket kihasítani s az egyházközség rendelkezésére bocsátani. Az építési telek kedvező fekvésével és alakjával lehetővé tette, hogy azon olyan épületcsoportot emelhetünk, amely az egyházközség belső életének összes megnyilvánulásai számára megadja a kellő lehetőségeket.

Szüksége volt az egyháznak a templomon kívül számos oly helyiségre, amelyekben az egyházi önkormányzattal összefüggő tevékenység egyrészről, belmisszió munka pedig másrészről, akadálytalanul lebonyolítható legyen. Szüksége volt továbbá lakásokra, a vezető lelkész, segédlelkészek, vallástanárok, egyházfi és házmester részére.

Arról, hogy teljesen szabadon álló templomot építsünk, már eleve le kellett mondanunk, mert az egyház anyagi ereje nem olyan, hogy szabadon álló, tehát

EGRI ÉS FIA DR. EGRI ISTVÁN
OKLEVELES GÉPÉSZMÉRNÖK
BUDAPEST, VII., ROTTENBILLER-UTCA 28. SZ.
TELEFON: JÓZSEF 318—01 TELEFON: JÓZSEF 318—01
KÖZPONTI FŰTÉS
VÍZVEZETÉK
CSATORNÁZÁS

ALMÁSI BALOGH LORÁNT

AZ IMAHÁZ BELSEJE (»OJKOS«-TETŐVEL)
AZ ORGONA A RIEGER OTTÓ GYÁR MŰVE

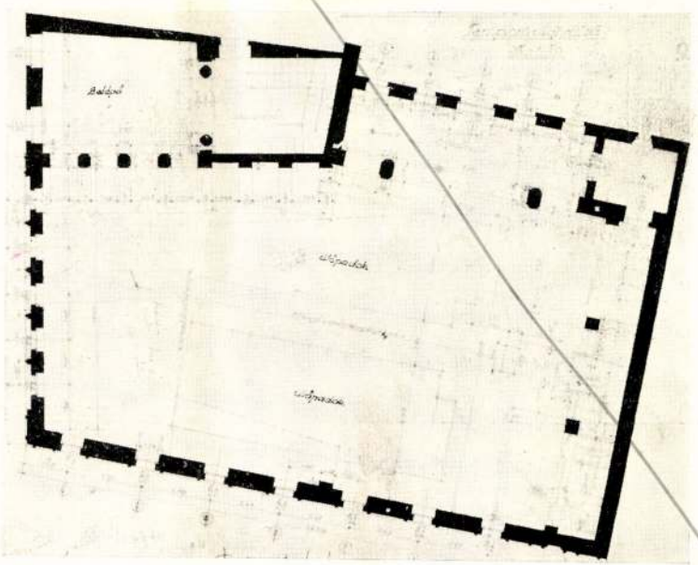

ALAPRAJZ

A SALÉTROM-UTCAI REFORMÁTUS IMAHÁZ
(A KÖLBER KOCSIGYÁRBÓL ÁTALAKÍTVA)
KIVITELEZTE: IGÓ TIHAMÉR ÉPÍTŐMESTER

SCHULEK JÁNOS

A TEMPLOM
BERENDEZTE: JAKAB GYULA MŰBÚTORASZTALOS

A TANÁCSTEREM

A KELENFÖLDI EVANGÉLIKUS TEMPLOM ÉS TANÁCSHÁZ

SÁNDY GYULA

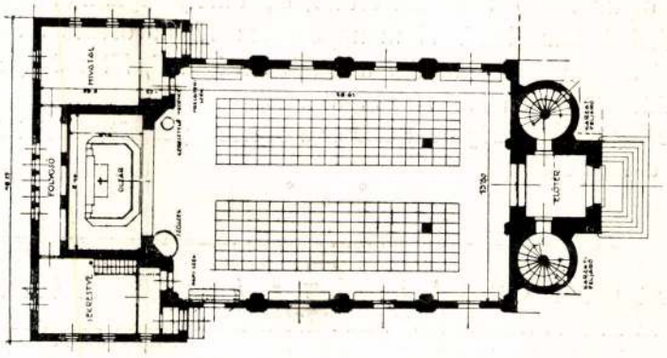

A KISPESTI EVANGÉLIKUS TEMPLOM
ÉPÍTETTÉK: IRSIK ÉS VÁMOS ÉPÍTŐMESTEREK

monumentális igényeket támasztó templomra, megtalálta volna a pénzbeli fedezetet. Takarékosabbnak ígérkezett egy összefüggő épületcsoportot emelni, melynek közepét a templom, egyik szárnyát a lakóépület, másik szárnyát pedig a gyülekezeti ház foglalja le.

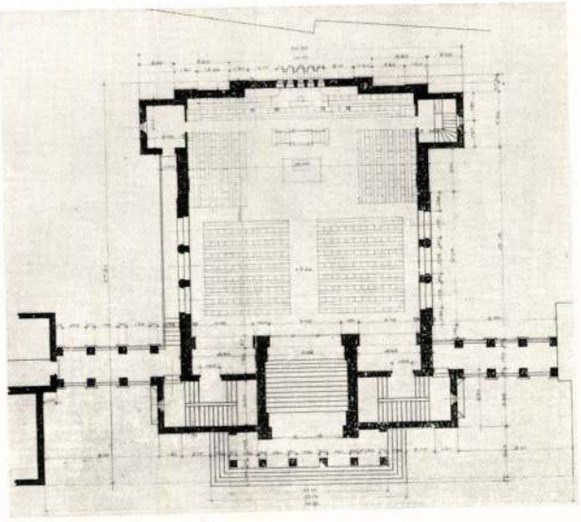

MEDGYASZAY: A KELENFÖLDI REF. TEMPLOM

A templom nem nagy terjedelmű. Mindössze 10·80 méter szélességgel és 22 méter hosszúsággal, földszintjén körülbelül 300 ülőhelyet biztosít. Ez a terjedelem rendes viszonyok között elegendő, sátoros ünnepek alkalmával azonban mindenesetre szűknek bizonyulna. Hogy ily ünnepek alkalmával is helyet tudjunk adni a hívők megszaporodott seregének, olyképen helyeztük el a gyülekezeti nagytermet, hogy az tágas ajtónyílások segítségével a templomtérrel összefüggésbe hozható és így annak kibővítésére alkalmas legyen. Ez a megoldás határozta meg a szószéknek, mint a protestáns istentisztelet főrészének: az igehirdetésnek helyét is. Ezt t. i. oly helyre kellett állítanunk, hogy a gyülekezeti teremből is látható lészen.

Minden templomépítkezésnél mindenkor a legnehezebb feladat, a felső térlezárásnak, vagyis a mennyezet-képzésnek miként való megoldása. Téglamennyezet készítése ennek a szerkezetnek tetemes drágasága miatt, álrabitzmennyezet készítése annak silány minősége és nehéz hőszigetelhetősége miatt, vasbetonmennyezet pedig annak rossz hangvezetése és ridegsége miatt volt elkerülendő. Hátra maradt még a famennyezet alkalmazása, mint olyan megoldás, amely úgy hőszigetelés, mint legfőképen akusztika tekintetből is jó eredményeket ígért. Templomok famennyezetét a tetőszéktől teljesen különállóan, egymástól 4·50 m-nyi távolságokban elhelyezett vasbetonkeret-bordák közé feszítettük, részben ferde, részben vízszintes síkokkal, a félköríves bordák alakjához símulva. Ezáltal úgy alakjában, mint színhatásában is olyan belső térhatást értünk el, amely legtalálóbban az „intim és meleg" jelzőkkel jellemezhető. A mennyezethez fűzött összes remények teljesen beváltak, mert a templom akusztikája valóban kitűnő, fűthetősége pedig még a legnagyobb hidegek idején is biztosítható volt.

Az összes építési költség nem érte el a 300.000 pengőt, amelyből a templomra nem egészen a fele esik.

* * *

SZENTGYÖRGYI ÉS TÁRSA
FŰTÉS-, SZELLŐZTETÉS- ÉS VÍZVEZETÉKBERENDEZÉSI VÁLLALAT
BUDAPEST, VIII., BAROSS-U. 88. — TELEFON: J. 308—97

MAGYAR ÉPÍTŐMŰVÉSZEK

SCHULEK JÁNOS
ÉPÍTÉSZ, TANÁR

Schulek János

1021

1972. VI. 19. 19.00. Ka.

Esti krónika I.

- Ujabb Anjou korabeli diszes falikutat találtak Visegrá
don. Az ásatások szinhelyén járt Szatmári Ilona.

- Ide-s-tova négy évtizede már, hogy Visegrádon szinte

megszakitás nélkül folyik a királyi palota feltárása. Schulek János fedezte fel még 1934-ben a Kálvária hegy oldalában az első falmaradványokat. A legújabb feltárások már Visegrád főutcájának vonalán folynak. A dunai homlokzat, alapfal maradványainak egy kis részét, akig 3 hónapja bontotta ki Héj Miklós, a Mátyás király múzeum igazgatója.

- Már évek óta tudtuk azt, hogy a Fő utca vonalán kell lennie a palota határának. A nagy meglepetést az jelentette, hogy a kutatások egyértelmüleg eldőntötték, hogy ezt a dunai homlokzatot nem Mátyás király idejében épitették,hanem már Nagy Lajos király idejében, igy tudományos szenzáció, mert Közép Europa egyik legnagyobb királyi lakóépületét is merjük meg már a 14-ik századból.

- Érdekes, hogy még e század 20-as éveinek végén, elég sokan kétségbe vonták, hogy egyáltalán a Mátyás palota létezett. Azután Schulek János felfedezte és 40 éve folynak az ásatások, de valahogy mindég úgy tudtuk, úgy hittük, hogy Mátyás király épitette ezt a káprázatos szép, terasszokkal termekkel , szökőkutakkal ékes palotát. És ime most Ön azt mondja, hogy Anjou Lajos, vagy Róbert Károly kezdte el épiteni.

- Róbert Károly kezdte el épiteni, ezt már Schulek János is észrevette, de az egész épület együttesnek csak egy tizedét kitevő épületet tételeztünk fel ebből a korai időből. A

főbejárat közelében, Fő utca 25 számu épület utcai homlokzatán kisebb szelvényt nyitottunk és ebből egy egészen egyedül álló, újabb Anjou-kori fali forgókut maradványai kerültek elő. A háromszögletü baldachin részletei olyan finomak, hogy még töredékeikben is arra engednek következtetni, hogy megint az egyik gyöngyszemét az Anjou-kori magyar művészetnek sikerült megtalálni.

A finn előnyomulás

Helsinki, október 17. *(Stefani)* A Kelet-Karélia felé történő finn előrenyomulás során, csütörtökön újabb sikereket értek el Porajaervi elfoglalásával. Porajaervi fontos közlekedési gócpont Észak- és Dél-Karélia között és 180 kilométerre északra fekszik az Aunus folyótól.

A finn légierő folytatta a Murmanvasút utolsó északi szakaszának rendszeres bombázását. Ennek során mozdonyszíneket pusztított el. A finn repülők és a légelhárítás csütörtökön három szovjet bombavetőt és két vadászgépet lőtt le. *(MTI)*

A moszkvai japán nagykövetség Szverdlovszkba költözött

Tokió, október 17. *(Stefani.)* A »Yomiuri« lap értesülése szerint a moszkvai japán nagykövetség Szverdlovszkba költözött. *(MTI)*

Steinhardt Kazánban

Washington, október 17. *(Reuter.)* Jólértesült körök szerint Steinhardt, az Egyesült Államok moszkvai nagykövete és a nagykövetség személyzete elhagyták Moszkvát és ismeretlen helyre távoztak. Fenti körökben előzőleg rámutattak arra, hogy valószínűleg a Moszkvától 600 kilométerre fekvő Kazan lesz a Szovjetunió ideiglenes fővárosa és hogy az Egyesült Államok nagykövetségének csökkentett személyzete már Kazánba érkezett. Diplomáciai körökben keringő hírek szerint valamennyi külföldi nagykövetség és követség már elutazott Moszkvából vagy most készül az elutazásra. *(MTI)*

A nagyvilág

Meulenberg izladi püspök Rejkjavikban hirtelen meghalt. Halála okáról semmit sem közöltek.

A benzinhiány az Egyesült Államokban egyre érezhetőbb lesz. A keleten mutatkozó benzinhiány nemsokára a nyugati államokra is kiterjed.

Az »United States News« című folyóirat szemléltető összeállítást közöl az Egyesült Államokban uralkodó sztrájkhullám növekedéséről. A jelentés szerint a szeptember 19-től 26-ig terjedő hét alatt összesen 63.855 munkás sztrájkolt az amerikai hadiiparban, vagyis ötven százalékkal több, mint az előző héten. Nem kevesebb, mint 32 különböző sztrájk akadályozta az amerikai hadiipar termelését az említett héten.

A Chicago Tribune washingtoni jelentése szerint az Egyesült Államok 10 millió dollárt irányoztak elő egy északírországi tengerészeti támaszpont kiépítésére. A támaszpontot amerikai munkások építik amerikai tengerésztisztek vezetése alatt.

Sir Otto Niemeyer angol devizaszakértő csütörtökön repülőgépen Csungkingba érkezett.

A Poglavnik felmentette állásától Szimics gazdasági és iparügyi minisztert s helyébe Dragutin Toth dr. boroszlói horvát ügyvivőt nevezte ki.

Everell Harriman és a Moszkvában volt egyesültállamokbeli bizottság többi tagja repülőgépen elhagyta Angliát és visszaindult Newyorkba.

Stimson amerikai hadügyminiszter csütörtökön bejelentette, hogy szovjettiszteket is meghívtak a legközelebbi egyesültállamokbeli hadgyakorlaton való megjelenésre. Ezeket a hadgyakorlatokat novemberben tartják meg Carolina államban.

HÁNY NŐ SZENVED

feleslegesen havi gyengélkedése idején! E fájdalmak ellen kitünő gyógyszer az 1, 3 és 8 ostyás dobozokban gyógyszertárakban kapható

ALGOCRATINE

Angol „feltevés": a szovjet kormány elhagyja Moszkvát

Bázel, október 17. *(NST)* A »Basler Nationalzeitung« londoni levelezője arról számol be, hogy a péntek reggeli angol lapok jelentései és elemzései igen aggodalmaskodók. A »News Chronicle« a lap élén közli azt a »feltevését«, hogy a szovjetkormány elhagyja Moszkvát. Az elmult hét álláspontjával ellentétben ma már az angol lapok is kénytelenek megállapítani, hogy a német csapatok átütőereje semmivel sem gyengült.

Lélekző rabicfalak a megújhodó Mátyás-templomban

Állványok, deszkafalak, omló kövek látványa fogadja most a Mátyás-templom látogatóit, akik csalódottan bámulnak a szétszedett belsejü templomra. Szerteszét hevernek a padozat gránitkockái, szobrok költöztek el a helyükről s vastag porfelhő kavarog mindenütt.

Hangos beszéd, kalapácszuhogás kattog légcsöveket vájva a kemény márványlalakba. Mondják, egy álló napig is eltart, amíg keresztülfúrják a kemény falakat, a falmenti csatornaüregek kivésése pedig éppen négy-öt napig is eltart.

A munkások egyike tréfásan jegyzi meg:

— Nem adja meg magát olyan hamar a süttői mészkő.

Több munkás forgolódik a mozaikos padozat pirogránit lapjainak felszedésével, ami nem is olyan egyszerű, mert kilenc százalékos sósavoldattal maratják fel a gránitlapokat összetartó kemény habarcsot s hogy a sósav párolgása ne ártsan meg a falfestményeknek, tízméterenként agyaggal körülszigetelt, vattelinnal bélelt s mészkődarával behintett kereteket helyeznek a sósavazott részek fölé.

De tekintve, hogy *34 ezer gránitkockát emelnek így ki* s egy-egy ilyen rész felszedése legkevesebb hat órát vesz igénybe, nem kis időbe kerül, amíg mind felszedik. A fűtőtestek elhelyezése és a padozat javítása céljából is szükséges ez. A homorúra kopott kockákat újra csiszolják, mielőtt visszaillesztik. Már csak 16 ezer lap felszedése van hátra. *36 kőmüves, 56 üveges, 2 kazánmester, 7 szigetelő, 4 termoforkéménykészitő, 7 festő és 4 villanyszerelőmester* dolgozik itt nap-nap után július 24-ke óta. Nagy munka folyik a díszes üvegablakok körül is.

Tizenkilenc ablak kerül javítás alá az északi oldalon, kilenc kisebb, egy nagy a Máltai lovágteremben s három nagy ablak a déli oldalon.

Magyar mesterek végeznek minden munkát

A törött, repedt színes üvegtáblákat *Majoros* Károly javítja ki, ő végzi az ólmozás s kiégetés munkáját is.

A műépítészeti ellenőrzést a Mátyás templom egykori hírneves építőjének leszármazottja, *Schulek* János műegyetemi tanár végzi, míg a főváros egyik ellenőrző közege *Balogh* György főmérnök, a gépészeti osztályt *Papp* mérnök ellenőrzi. De itt forgolódik *Hannik* Miklós és *Makovszky* László építőmester és a *Beszédes* cég iparművészei. A fiatal munkavezető kőművesmester *Géczy* János, akinek az ügyességét már a Rudasfürdőnél, Pannonhalmán és a lakihegyi rádióállomás munkálatainál is megbecsülték.

Harsányi Dezső vezeti az új fűtőberendezési munkálatokat. Megtudjuk, hogy a régi, elavult gőzfűtést teljesen kicserélik, ugyanis a 22 000 köbméter űrtartalmú templomot nem lehetett eddig befűteni, azért most kettős fűtési rendszerrel, gőzzel és meleg levegő befúvásával fogják átmelegíteni az egész templomot, összes kápolnáival együtt, úgyhogy a Szent István-kápolna felőli rész két stalluma alá is fűtőtesteket helyeznek. A templom boltíves pincéjébe is lenéztünk, a 130 cm vastagságú falak közé, ahol nagy sürgésforgás közt már beállították a két kazánóriást s most a csőszereléseket rakják rá. A kazánok közül az egyik a gőz-, a másik a légfűtést szolgálja.

Ezenkívül még a Szent Kereszt-kápolna padlásán elhelyezték a léghevítő készüléket is. *Ötven év óta* nem került sor ilyen tatarozó munkára s bár most is csak a két Holló-torony javítását vették tervbe, ahelyett azonban inkább a templom belsejére fordítják a fősúlyt, így a külső javítások talán a jövő esztendőre tolódnak. Hallomás szerint eddig *200.000 pengőt* fordított rá a főváros e munkálatokra.

Most kerül megoldásra a falak elszigetelése is, mert a talajvíz hézagokat fúrt a falakba s felszivárgott a nagyértékű freskókig, úgyhogy *Lotz* Károly és *Székely* Bertalan halhatatlan müveit veszély fenyegette.

A győri és a budapesti Bakáts-téri templom jeles freskófestő művésze ül a magas állványokon s javítja, majd konzerválja időtlen időkig e freskóremekeket. Büszkeséggel mutatják *Ambrus* mérnök érdekes szigetelő falalálmányát, *a lélegző rabicfalakat*, amiket a márványfalak elé állítottak, úgyhogy levegőréteg kerül a főfal és a rabicfalak közé. *Ujdonság még, hogy a padsorok deszkatalapzatot kapnak*, de egy év óta folynak a világítási kísérletek is. Meglepődve vizsgálgatjuk a különféle csillárokat, amik más és más világításban mutatják a templomot. Egyikről azt a megjegyzést halljuk, hogy túl közel hozzák a tetőt, a másik nem illik a gótika stílushoz. Valaki megjegyzi:

— *25 évvel ezelőtt*, Károly király koronázása alkalmával hirtelenül szerelték fel a mostani körégő csillárokat s ezek ittfelejtve azóta rozsdásodnak a leszakadás veszélyével. Egyébként stílusban is elütnek a templomtól. Ezideig még nem váltak be a kísérletek, de reméljük, ha befejezik a munkát, az is rendbejön és ez év karácsonyán megujhodott díszben, pompásan és felfrissülve ünnepli az öreg Mátyás-templom Jézus születését.

Négyévi dologházat kapott a szerzetes rendházak szélhámos tolvaja

Szombathely, október 17. A mult év kora tavaszától késő őszig sűrűn ismétlődő esetekben *vakmerő szélhámos és betörő fosztogatta Dunántúl szerzetesrendjeit és apácazárdáit.* A betörő besurranó lopással, ügyes trükkökkel mindenütt eredményesen dolgozott és amikor már-már úgy látszott, hogy nem sikerül kézrekeríteni. Vasvárott, az ottani *Szent Domonkos* rendben másodszor megkísérelt szélhámossága alkalmából mégis csak csendőrkézre és utána a szombathelyi törvényszék fogházába került.

A mult év végefelé beállított egy jólöltözött, bőbeszédű férfi a vasvári *Szent Domonkos* rendbe és a rendházban tanácstalanul kutatott. Észrevette ezt *P. Jenney* Rafael, a rend plébánosa, aki megkérdezte a férfitől, mit és kit keres:

— Dr. *Hajós* Róbert adótiszt vagyok, akit mostanában neveztek ki Vasvárra, az adóhivatalba és bemutatkozó látogatást szeretnék tenni!

P. Jeney Rafael plébánosnak gyanus volt a »*dr. Hajós* Róbert« annál inkább, mert tudta, hogy ilyen nevű adótisztet nem neveztek ki Vasvárra és arra is emlékezett, hogy nemrégiben a Domonkos rendű apácazárdában is hasonló ürüggyel járt ott egy férfi, akinek a személyleírása nagyon hasonlított a most megszólított férfira. Amíg »*dr. Hajós* Róbertet« szóval tartotta, azalatt a rendházból értesítették a csendőröket, akik azután az igazoltatás során megállapították, hogy az illető *Olajos* Róbert komáromi illetőségű, 33 éves kőművessegéddel azonos, akinek már eddig is sok volt a rovásán.

Megállapították, hogy a mult év áprilisától november végéig »meglátogatta« a sárvári irgalmasrendü nővérek, a celldömölki bencés apátság, a diósgyőrvasgyári plébániahivatalt, a mosdósi plébánost, a csepregi irgalmas rendet, a keszthelyi karmelitákat, a balatonszepezdi plébániát, a szigetvári lelkészséget, az igali plébániahivatalt, ugyanott a körjegyzőséget, a szentbalázsi körjegyzőséget, a kőszegi bencés rendet, újból a celldömölki bencés rendet és végül a vasvári Domonkos férfi és női rendházat és *majdnem minden helyen annyira eredményesen »dolgozott«, hogy nyomában hol 500, hol 400, hol 1000, hol 200 pengő tűnt el a rendfőnökök pénztárából, persze a kezeügyébe akadt holmikat sem vetette meg.* Mosdón például *Czövek* Jenő plébánost másfélezer pengővel károsította meg.

Olajos Róbert üzletszerűen elkövetett betöréses lopásaiért a szombathelyi törvényszék büntetőtanácsa elé került. A bíróság megállapította Olajos Róbert bűnösségét és négyévi szigorított dologházra ítélte.

A japán türelem végső határa

Tokió, október 17. *(Német Távirati Iroda.)* — A Fehér Házat nem érdekli a csendesóceáni béke fentartása vagy a Japán és az Egyesült Államok közötti diplomáciai kapcsolatok megjavítása — írja a »Hocsi Simbun« egyik cikkében, a két állam közötti helyzet fejlődését áttekintve. Az Egyesült Államok Angliával szorosan együttműködve, inkább Japánra gyakorolt nyomásukat igyekeztek még jobban fokozni s a háborúhoz vezető úton igyekeztek járni — folytatja a lap. Világossá vált, hogy az Egyesült Államok lépésről-lépésre egy ki nem nyilvánított hadjáratot viselnek Japán ellen. A japán nép nagyon jól tudja, hogy Japán mindent megtett a csendesóceáni béke fentartására. Erre irányuló igyekezeteinek azonban van egy végső határa — fejezi be a japán lap cikkét. *(MTI)*

Ha a nevetségesség ölni tudna...

Berlin, október 17. Dr. *Göbbels* propagandaminiszter »Az illuzió vége« címmel vezércikket irt a *Völkischer Beobachter*. Cikkét a »Daily Mail« idézésével kezdi, amely szerint a helyzet a Szovjetunióban *napról-napra aggasztóbbá válik* és a Szovjet halálos veszedelemben van. Utal ezután az angol propagandára.

— Sajnáljuk, — írja — hogy nincs meg az eszközünk arra, hogy ezekről a propagandahírekről szatirát írjunk. Ezzel szemben, ha a londoni reggeli lapokat áttanulmányozzuk, minden nehézség nélkül megállapíthatjuk, hogy az angol közvéleményben jelenleg milyen gyógyíthatatlan zavar uralkodik. Néhány héttel ezelőtt még más hangulat uralkodott, amikor az inváziót befejezett ténynek tekintették, amely csak azért nem indult meg, mert nem voltak tisztában azzal, hogy Norvégiában, Hollandiában, Belgiumban vagy Franciaországban következik-e be.

— Az angol propagandahadjárat ezúttal is *szánalmas fiaskót* szenvedett. A brit illuziók első fris virágai elhervadtak a kelet harctér dermesztő valóságában. Ugyanakkor, amikor saját fantáziájuktól megmámorosodtak, keleten végbement az a nagy német felvonulás, amelyet a történelem már ismer. Amikor győzelemről és diadalról beszéltek, a német fegyverek működésben voltak. *Ha a nevetségesség ölni tudna, akkor sem az angoloknak, sem a bolsevistáknak nem volna már vezető emberük.*

Egyes amerikai lapok felvetik a kérdést, hogy a Szovjetunió katonai leverése után *miképp akar Anglia egyáltalán győzni.* Ezt kérdezzük mi is már régóta. A valóságban azonban nincs több esély arra sem gazdaságilag, sem ellátási szempontból, hogy ezután bennünket kiéheztessenek. A kontinensről elűztük őket és sohasem lesz többé lehetőségük arra, hogy oda visszatérjenek. Tengeralattjáróink és légierőnk szüntelen támadásokkal szétzúzzák szállítóhajóikat. Éjszakai támadásaik városaink ellen *egyszer majd német választ fognak kapni és ez kedvüket fogja szegni.* Népünk immunis propagandájukkal szemben.

Végül Göbbels felveti a kérdést, hogyan akar még győzni Anglia. Mi abban a biztos tudatban tekintünk a jövő fejlődése elé, — írja — hogy a végső győzelem a miénk lesz. Hagyjatok bennünket ezért harcolni és dolgozni. *(Bud. Tud.)*

RÁDIÓ

Péntek, október 17.

BUDAPEST I.: 12.00 Harangszó. Fohász. Himnusz. — 12.10 Weidinger szalonzenekar. — 12.40 Hirek. — 13.20 Időjelzés, vízállásjelentés. — 13.30 Rádiózenekar. — 14.30 Hirek. — 14.45 Műsorismertetés. — 15.00 Árfolyamhirek, piaci árak, élelmiszerárak. — 15.20 Katonazene. — 15.40 Mit főzzünk? — 16.15 Előadás. — 16.45 Időjelzés, hirek. — 17.00 Hirek szlovák és ruszin nyelven. — 17.15 Cigányzene. — 17.00 Előadás. — 18.20 Táncelemezek. — 18.50 Sportközlemények. — 19.00 Hirek magyar, német és román nyelven. — 19.20 Zongoraszámok. — 19.50 Előadás. — 20.10 Vigjáték. — 22.10 Cigányzene. — 23.00 Hirek német, olasz, angol és francia nyelven. — 23.25 Hanglemez. — 24.00 Hirek.

KASSA: 12.00 Budapest I. — 17.15 Előadás. — 17.40 Hanglemezek. — 18.00 Előadás. — 18.25 Gordonka zongorakisérettel. — 18.50 Budapest I.

A színes fényképezés csodái című **Agfacolor-Leica** előadást a nagy érdeklődés miatt, vasárnap, e hó 19-én este fél 8 és fél 10 órai kezdettel a Pesti Vigadóban utoljára megismételik. A mai esti előadásra a jegyek elfogytak.

III. ÉVFOLYAM 258. SZÁM ÁRA 10 FILLÉR BUDAPEST, 1941 PÉNTEK, OKTÓBER 17

PEST

OSTROMÁLLAPOT A SZOVJET FŐVÁROSBAN

Moszkvát kiürítik?

A japán kormány lemondása új távolkeleti fejleményeket készít elő

Washington aggodalma: az új japán kormány a szovjet háborúba beavatkozás mellett fog dönteni

A Moszkva irányában folyó hadműveletek

Berlin, október 17
(A Pest berlini szerkesztőségének telefonjelentése)

A ma reggeli német lapok első oldalon, feltűnő címekkel közlik a véderőparancsnokság tegnap este kiadott különjelentését Odessza elfoglalásáról. Rámutatnak a lapok arra, hogy a hadijelentés már tegnap jelentette Odessza védelmi vonalainak áttörését és az ellenség visszavonulását. Közölte, hogy Odessza lángokban áll és hogy a kikötőváros néhány előrősa már a jelentés kiadásakor nyolc óra óta a szövetséges csapatok kezén volt. Ilyenformán ez a jelentés előkészítette a további fejleményeket, amelyekről a véderőparancsnokság külön jelentésben számolt be: Odessza elfoglalását.

A lapok terjedelmes cikkekben méltatják ennek a szovjet kikötő városnak stratégiai és gazdasági jelentőségét, történelmi visszapillantást vetnek a város multjára.

A szovjet hadszintér többi szakasza közül változatlanul a Moszkva irányában folyó hadműveletek foglalkoztatják a birodalmi főváros közvéleményét. Az után, hogy a véderőfőparancsnokság tegnapi jelentése Kalinin és Kaluga városok napokkal ezelőtt történt elfoglalását közölte, újabb adatok nem szivárogtak ki arról, hogyan fejlődtek tovább a Moszkva elleni hadműveletek ebből a két sarkpontból kiindulva és így egyelőre azt sem lehet megállapítani, mennyiben fedik a való helyzetet azok a Berlinben elterjedt hírek, amelyek szerint a támadó német páncélos kötelékeknek egy jól bevált harapófogó mozdulattal máris sikerült körülkeríteniök a szovjet fővárost.

Otto von Heydebreck

Kalinin, Kaluga és Odessza elfoglalásának jelentősége

Róma, október 17. *(Stefani)* A Stefani-iroda katonai bírálója kiemeli azokat az erőfeszítéseket, amelyeket az angol hírverés tett abból a célból, hogy beismerje a német előrenyomulást, amelyet maguk a szovjet hatóságok is elismertek. Az angoloknak ez a kísérlete, hogy beismerjék a megtörtént tényeket, a legjobb jele annak, hogy Sztalin veresége nemcsupán a bolsevizmus, hanem Anglia vereségét is jelenti. Azok a német közlések, amelyek szerint Kaluga és Kalinin városokat már néhány napja elfoglalták a németek, még nevetségesebbé teszik az angol sajtónak azokat a kísérleteit, hogy próbálják cáfolni Kalinin elestét, holott a svéd lapok ezt már szerdán közölték szovjet forrásból.

Kalinin és Kaluga elfoglalása azt mutatja, hogy a német támadás nem csupán a moszkvai övezetre szorítkozik, hanem a Szovjetunió szivét alkotó valamennyi központra is kiterjed. Mind ehhez hozzájárul még Odessza elfoglalása. A katonai helyzet a következő:

Északon Vorosilov haderőit elzárták, úgyhogy azok a harc szempontjából nem jönnek számításba. Délen megverték Budjennij hadait s azoknak nem sikerült olyan helyre találniok, ahol összegyüjthetnék maradványaikat. Timosenko haderőinek középpontjában a Távol-Keletről jövő csapatok elkeseredett küzdelmei ellenére is kétségbeejtő a helyzet a Szovjetunió szempontjából. *(MTI)*

Az amerikai nagykövet utasítást kapott, utazzék el Moszkvából

Washington, október 17. *(A Pest külön tud.)* Steinhardt moszkvai amerikai nagykövet utasítást kapott, hogy távozzék Moszkvából, utazzék a Szovjetunió keleti részébe.

Diplomaták költözködése Moszkvából

Stockholm, október 17. *(A Pest külön tud.)* Moszkvából jelentik, hogy a moszkvai diplomáciai testület a szovjetkormánnyal való megbeszélés értelmében előkészületeket tesz arra, hogy teljes számban elutazzék Moszkvából kelet felé. Több nagykövetség és követség épületét bezárták és a diplomaták meg a személyzet már el is utaztak.

Stockholm, október 17. Ideérkezett hír szerint a moszkvai svéd követ és a követség két attaséja szerdán este elutazott Moszkvából. *(Bud. Tud.)*

„Az ellenség Moszkva kapui előtt" — a Szovjet vészkiáltása

Stockholm, október 17. *(Német Távirati Iroda.)* A moszkvai rádió pénteken reggel sürgős felhivást intézett a város lakosságához, hogy a várost »a végsőkig védelmezze«. A felhivás a továbbiakban arról szól, hogy »fenyegető fellegek tornyosultak a város fölé«.

Az ellenség Moszkva kapui előtt áll és a veszély igen nagy, »a moszkvaiak azonban harcolni fognak és senki sem vonja ki magát a harcból«. *(MTI)*

Ostromállapotot rendeltek el Moszkvában, ahol fejetlenség lett úrrá

Ankara, október 17. *(NST)* Az itteni külképviseletek Moszkvából szerzett értesülései szerint a szovjet fővárosban egyre fokozódik a zűrzavar.

A szovjet kormány kisérletet tett arra, hogy eltávolitsa a városból az asszonyok és gyermekek egyrészét. Erre az a hir terjedt el, hogy a német csapatok már közvetlenül Moszkva előtt állanak, mire vak rémület tört ki a fővárosban. A katonai szolgálatra még be nem hivott férfilakosság egyrésze menekülni próbált, nehogy besorozzák az újonnan szervezett polgárőrségbe.

A külképviseletek egytől-egyig vagy megsemmisitették, vagy Kazánba szállitották irataikat. A diplomaták legnagyobb része gépkocsin hagyta el Moszkvát.

A kormány már nem tud úrrá lenni a fejetlenségen és összevisszaságon. A sajtó hiába igyekszik megnyugtatni a tömegeket. A rend már annyira meglazult, hogy a vörös katonaságnak kellett átvennie a rendőrség szerepét és ki kellett hirdetni az ostromállapotot. Még a rémuralom sem elegendő azonban ahhoz, hogy helyreállitsák a lakosság megbomlott fegyelmét.

Moszkva lázas védelmi előkészületei

Helsinki, október 17. *(NST)* A szovjet rádió csütörtökön este bejelentette, hogy Moszkva utcáin torlaszokat épitenek. A barrikádok épitéséhez való anyagot cipelő csapatok vonulnak végig az utcákon. A főváros utcáin ezenkivül a moszkvai rádió szerint »felfegyverzett polgárok csapatai« menetelnek. Az elővárosokban sok tank, páncélos elhárítóágyú, katonai gépkocsi, motorkerékpár és mindenféle páncélosjármű látható.

Moszkva kiürítését mérlegeli a szovjet kormány

London, október 17. A »News Chronicle« az első lap, amely jelenti, hogy a szovjet kormány a német egységek gyors előretörésére való tekintettel Moszkva kiürítését mérlegeli. Tekintettel arra, hogy az angol közvéleményt már napokkal ezelőtt előkészitették ilyen fordulatra, ez a hir nem keltett meglepetést. *(Bud. Tud.)*

Schulek János

kicseréljük az elpusztult fal- és

A déli harangszó elrendelését örökíti meg ez a falfestmény, amelyet ugyancsak kikezdett a templom rosszul fűtött és párás levegője

mállott kövek kicserélése céljából folynak. Az 50—60—70 éves faragott kövek helyett újakat teszünk. Jelenleg a Hollós-torony restaurálása foglalkoztatja a kőfaragókat. A munka elég hosszúnak ígérkezik és valószínűleg

Schulek János

Pesti Hírlap 1942. máj. 19.

Állami támogatással folytatják a visegrádi ásatásokat

A közelmult években tárták fel az esztergomi királyi palotát és a Szent István által alapított székesfehérvári bazilika alapjait. Ugyancsak évek óta kutatják Visegrádon a királyi várpalota maradványait. A Műemlékek Országos Bizottsága támogatta *Zsitvay Tibor* és *Schulek János* munkásságát, akik az idők folyamán szép eredményeket értek el a kutatómunkában. Előkerült a palota díszudvara, a művészileg nagyértékű díszkút romjaival, valamint a palota alatti kápolna is. A kutatók kétségtelenül megállapították, hogy hol vannak az egykori palotavár határai és hol fekszik a királyné palotája. Az eddigi eredményekből megállapították, hogy helyes irányban kutattak és a munkálatok folytatásától felbecsülhetetlen értékű történeti és művészi eredmények várhatók.

A kultuszminisztériumban az ásatásokkal kapcsolatban értekezlet volt, amelyen *Hóman Bálint* kultuszminiszter elnökölt. Résztvett az értekezleten *Fáy István* államtitkár, *Zsitvay Tibor* és *Schulek János* is, továbbá a Műemlékek Országos Bizottsága részéről *Gerevich Tibor* és *Lux Kálmán*. Az értekezlet átvizsgálta az eddigi ásatási eredményeket és tisztázta a további kutatás irányát. *Hóman* miniszter — az eddigi eredmények alapján — a *legmesszebbmenő állami támoga-*

AZ
ÉPÍTÉSZET
KIADÓHIVATALA
BUDAPEST IV., REÁLTANODA-UTCA 1
TÁVBESZÉLŐ: 185-330

tást helyezte a további ásatások részére kilátásba. Így lehetővé válik, hogy a visegrádi ásatásokat folytassák és a történelmi emlékeket feltárják. Az ásatásokat különösen időszerűvé teszi az is hogy az 1942-es év Nagy Lajos király emlékesztendeje. Az ő születésehelyének feltárása és közkincsé tétele a nemzeti kegyelet megnyilvánulásának legszebb és maradandó formája.

Közöljük tisztelt Előfizetőin
hogy folyóiratunk ezentúl márciu
június 15, szeptember 15 és decembe
fog megjelenni.

Az ezévi előfizetési dijat a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet tagjai részére kénytelenek voltunk

Telefon: 299—
ESTI UJSAG,
Lap: .....
Megjelent: 1941 okt. 17.

Schulek János

Napvilágra került Mátyás király palotája és Beatrice függőkertje, amelyet másfél esztendeje kutatnak Visegrádon

Visegrád, október 17.
(Az Esti Ujság munkatársának beszámolója.)

Amikor áthaladunk az országúton, mely még fénylik a rácsillanó napsugaraktól, keskeny, kanyargós hegyi szekérútra lépünk. Őszi képet nyujt az egykori királyi város, ahonnan augusztus végén az a néhány ember is hazaköltözik, aki nyáron olyan nagy örömmel keresi fel a Duna kanyarulatában pompázó és műemlékekkel tele vidéket.

Porlepte szekérút vezet Visegrád nagyszerű új titkához,

a hét lakat alatt őrzött palotához,

amely ma ugyancsak rom, de a lelkes napvilágratárók megállapítása szerint *négyszáz évvel ezelőtt még a reneszansz nagyságát és erejét hirdette.* Színes, világraszóló ünnepségek színhelye volt a visegrádi hegyoldalba épített palota, amelynek csodájára járt egész Európa és amelynek méltó betetőzését jelentette

a Beatrice királyasszony számára odavarázsolt függőkert.

A világ nyolcadik csodája néven szerették emlegetni, mint a híres egyiptomi függőkerteket. Legalább is nem ezt mutatja *Oláh* Miklós püspök egykorú írása. A püspök közlése szerint

olasz mesterek irányításával épült a visegrádi csodapalota,

amelyet a nagy magyar mecénás-király, Mátyás emeltetett.

Vörösmárvány szökőkút

Amikor az útkanyarulatnál feltűnik a szűk bejárat, amelyet a hegyoldalba vágtak, már sejti a látogató, hogy *nem mindennapi élményben lesz része.* Zaj ugyan nem hallatszik ki az útra, úgyhogy a betévedt idegen nem is sejtené, milyen lázas munka folyik a külvilágtól elszigetelő hegyoldal mögött. Hat-hét munkás dolgozik állandóan, nehéz parasztszekerek cipelik a nagy tömegben kiásott kőport. A pillanatra nem pihenő munkásembereken kívül pedig megtalálhatja a látogató *Schulek* János dr.-t, a legkiválóbb magyar archeológusok egyikét és *Zsitvay* Tibor nyugalmazott igazságügyminisztert, akik

egész napjukat a titokzatos palota feltárásának szentelik.

Oláh Miklós könyvének útmutatása alapján kezdte az ásatásokat több mint egy esztendővel ezelőtt *Schulek* János dr. és az ő kitartó munkájának eredménye a máig feltárt rész. Hatalmas,

mintegy huszonötször tíz méternyi területen fekszik a palota vörösmárvány szökőkútja, amelyet négyszögű loggia ölel körül.

Az oktogon-alakú kútnak még csak három oldalát tárták fel, a többi után most kutatnak. Hosszú, sima kőpadok és márványasztalok teszik változatossá a loggia berendezését. Az asztallapokat még nem találták meg, csak félméter magas, hasáb-alakú lábaikat. A püspök megemlíti könyvében, hogy

ezen a loggián tartotta nagy szabadtéri lakomáit és udvari vacsoráit Mátyás király.

A szökőkút kettős csövéből — az ősi monda szerint — bor folyt, mégpedig egyikből vörös, másikból fehér.

A rengeteg kőtörmelék és szétmállott gyámkő között érdekes leletekre bukkantak a kutatók.

A trón egyik karjának dísze kerül napvilágra,

amelyről mindeddig nem sikerült megállapítani, vajjon az egykorú művész oroszlánnak, vagy pedig majomfejnek mintázta-e?

Olyan képet nyujt a hegyoldal aljában épített loggia, mintha ma temette volna be a rázúduló földtenger és eredeti frissességétől nem évszázadok választanák el. Néhány **mészkőépítmény** elporladt már ugyan, de

a márványrészek tökéletesen konzerválódtak

és a rájuk tapadt földrétegen kívül semmi nem mutatja, milyen régen várnak a föld alatt.

Palota 350 szobával

Feljebb egy kápolna talapzatát ásták ki. A felette lévő építményt épúgy elsöpörte a leomló hegygörgeteg, mint a loggiát.

A nagy, négyszögletes téglák azonban még Mátyás emlékét idézik:

kerek forma van mindegyikben és közepét a Corvin-holló díszíti. Az apszisz is teljesen felismerhető,

a kápolna hajóját rekonstruálni tudják

néhány támpillér és gyámkő segítségével.

A kápolna szintje alatt nagyméretű borpince található, amelyben hiába kutattak régi hordók után, *üresen tátongott, amikor ráakadtak.* Szellőzőnyílás kötötte össze a felette lévő szobával, amely még

pán válaszú

lőgépet lelőttek és a Murman-vasutat nagy hatással bombázták. Délen, mint a magyar hadijelentés közli, új hadműveletek indultak meg az Azovi-tenger mellett és ezek során a bolsevistákat végkép elvágták a tengerparttól s ma már a tangrogi öböl egész partszakasza

AZ ITTENI KÜLKÉPVISELETI
ROSBAN EGYRE FOKOZÓDIK A ZÜR
A SZOVJETKORMÁNY KÍSÉRLETET TETT ARRA, HOGY ELTÁVOL
ÉS GYERMEKEK EGY RÉSZÉT. ERRE AZ A HÍR TERJEDT EL, HOGY
LENÜL MOSZKVA ELŐTT ÁLLANAK, MIRE VAK RÉMÜLET TÖRT KI A
LATRA MÉG BE NEM HÍVOTT FÉRFILAKOSSÁG EGY RÉSZE MENEK
ZÁK AZ ÚJONNAN SZERVEZETT POLGÁRŐRSÉGBE.
A KÜLKÉPVISELETEK EGYTŐL-EGYIG VAGY MEGSEMMISÍTETT
IRATAIKAT. A DIPLOMATÁK LEGNAGYOBB RÉSZE GÉPKOCSIN HAGY
A KORMÁNY MÁR NEM TUD ÚRRÁLENNI A FEJETLENSÉGEN
HIÁBA IGYEKSZIK MEGNYUGTATNI A TÖMEGEKET. A REND MÁR A
RÖSKATONASÁGNAK KELLETT ÁTVENNI A RENDŐRSÉG SZEREPÉT
TROMÁLLAPOTOT. MÉG A RÉMURALOM SEM ELEGENDŐ AHHOZ, HO
MEGBOMLOTT FEGYELMÉT.

Moszkvát kiürítik -

London, o

A News Chronicle az első angol lap, amely je
a német egységek gyors előretörésére való tekintettel
Tekintettel arra, hogy a közvéleményt ilyen fordulatra
szitették, ez a hír nem keltett meglepetést.
Ideérkezett hír szerint a moszkvai svéd köve
szerdán este elutazott Moszkvából.

Megkezdődött az elkeseredett
a Szovjet fővárosáé

RÓMA, október 17. (MTI)

Az olasz esti lapok hatalmas cikkek alatt közlik, hogy a német csapatok már Moszkva külső védelmi övezete körül harcolnak.

Az Avvenira a pillanatnyi hadihelyzet legfontosabb eseményeit a következőkben foglalja össze:

1. Megkezdődött az elkeseredett csata Moszkváért.

2. Timosenko és Budjenni hadseregének maradékai között sikerült elvágni az összeköttetést.

3. A szövetséges csapatok a Donec-medencétől nyugatra zsákba szorították a rendetlen sorokban menekülő szovjet-seregtesteket.

4. A finnek hősies harcok után a Ladoga- és Onega-tól közé szorították a hetedik szovjet-hadsereget.

5. Az olasz expedíciós hadtest a németekkel együtt elfoglalt egy igen fontos és eddig még meg nem nevezett közlekedési csomópontot.

A moszkvai rádió pénteken reggel sürgős felhívást intézett a város lakos-

Az amerikai köve

Washington, okt. 17. (Reuter)

Jólértesült körök szerint Steinhardt, a Egyesült Államok moszkvai nagykövete é a nagykövetség személyzete elhagyt Moszkvát és ismeretlen helyre távozta Fenti körökben előzőleg rámutattak arr hogy valószínűleg a Moszkvától 600 ki

ma is felismerhető. A pince mintegy öt méter magas, alapterülete százötven négyzetméternyi lehet.

A palota szobáinak feltárásánál

faragott kőajtókba akadt a kutatók ásója,

amelyeknek jórésze nem tudott ellenállni az idő vasfogának, de egy-két díszesen mintázott kőoszlop megmaradt. Néhány helyen pompás kőrózsák találhatók a bejáratokon, amelyeknek mindegyike tökéletesen kiforrott stílusról tesz tanuságot.

Az olasz virágzó és magyar korareneszansz páratlan találkozása a napvilágra kerülő palota,

mely egyes helyeken még keresi a formát, még nem találta meg a legkifejezőbb eszközöket, amelyeknek segítségével megismertetheti művészeti felfogását a külvilággal. *Néhány részlete valóságos szobrászati forrongásra enged következtetni;* kialakulatlan természeti idomok is akadnak a régiségek között, elsősorban szobrászati művekben, mint például a fentemlített trónrészlet, az építészeti kompozíciók ellenben már az öntudatra ébredt olasz művészet szószólói. A stílus és a méretek ugyancsak a virágkorát élő olasz reneszánsz hirdetői, a masszív márványmaradványok a klasszikus kor felé vágyódást fejezik ki, de a korábban kifejlődött építészet és a később kialakult szobrászat még nincs összhangban egymással. Az ásatásokat vezető kiváló archeológus most minden erejével azon fáradozik, hogy

a betemetett háromszázötven palotaszobát tárja fel

és ezek után sikerüljön pontos, összefüggő stílusképet kapni Mátyás király visegrádi palotájáról.

IVÁNDY ERNŐ

HATODIK ÉVFOLYAM, 238. SZ. SZERKESZT
SÉG, KIADÓHIVATAL, SZINHÁZJEGY- ÉS UT
ZÁSI IRODA, BUDAPEST, VIII., JÓZSEF-KRT.
POSTATAKARÉKPÉNZTÁRI CSEKK SZ.: 49.9

Pánik é

A szovjet-kormány má
részének elvesztésé
és Budjenni menekül

Ja

A szovjetfront középső szakaszár megvívott hatalmas, megsemmisítő csa- ták után láthatólag megindult a Mosz- kváért folyó küzdelem. A Német Táv irati Iroda jelentése szerint a néme csapatok elfoglalták Kalugát és Kali nint, amely két város százhatvan-szá hatvan kilométerre fekszik Moszkvától A Szovjet szempontjából különösé fájdalmas Kaluga elvesztése, mert ez

Gwerk Ödön (Selmecbánya): **Hegyvidéki szimfónia — Simphonie de la montagne**

lánnal, lelki szemei előtt lepereg a Megváltó keresztútja, a hegy tetején magaslik két üres keresztfa, amelyek a latrok számára állíttattak. A negyedik képen Máté evangelista hajol egy Mária Terézia korának stílusára emlékeztető asztal fölé. A festmény jobb szélén — mint az evangelista elmélyedésének vetülete — Pilátus remek palotájának erkélyén a töviskoszorús, bíborköpenyes Krisztus látható, akit mint a zsidók királyát állított a tömeg a római gúnyolódás elé. A négy nagyértékű freskón kívül előkerült négy gyönyörű barokk szobor korhű festésben.

UJ ISMERETLEN LEONARDO-FESTMÉNY. Carlo *Moya* olasz műkereskedő háza padlásán kopott régi képet talált, amelyről megállapították, hogy *Leonardonak* egyik eddig ismeretlen 1478-ban festett képe. A hitelességet igazolja a szakértők véleményén kívül az is, hogy a képFÉNYES ÜNNEPSÉG KERETÉBEN AVATTA FEL LEGUTÓBB JÓZSEF KIR. HERCEG a Visegrád újonnan épített partrészén a Hősi Emléket, továbbá IV. Béla, Nagy Lajos és Mátyás király szobrait. Ugyanakkor *Urmánczy* Nándor, a Salamon tornya alatt épült vízibástyán felavatta az Országzászlót, amelyet *Schulek* János műépítész-tanár foglalt stilusos keretbe.

NEM ADJÁK KI EZIDÉN A VELENCEI NEMZETKÖZI MŰVÉSZETI DIJAKAT. Ezek a két évenként kiadásra kerülő díjak értesülésünk szerint, ezidén nem kerülnek kiosztásra, aminek oka az, hogy a nemzetközi művészeti kiállítás bíráló bizottságának tagjai a jelen viszonyok között nehezen hívhatók össze értekezletre.

TASNÁDY-NAGY ÉS CSÁKY ISTVÁN — TITKOS TANÁCSOSOK. A főméltóságú kormányzó úr a miniszterelnöknek a minisztérium nevében tett előterjesztésére

Művészet. 1939. 2. sz. 114. l.

létesítését. Ez a munka méltán a legáltalánosabb érdeklődésre tarthat számot. *Schaffer Sándor.*

UJ KÖNYVEK

CSATHÓ KÁLMÁN: SZITA-U. 25. A Singer és Wolfner cég adta ki az új Csathó regényt. Az író ebben a könyvében is a joviális, kedélyes magyar élet meseszövője. Ugylátszik azonban az utóbbi esztendők szociális problémái nem mulnak el nyomtalanul Csathó Kálmán feje fölött, mert a „Szita-u. 25." mégis elmélyültebb, őszintébb, keresőbb írás, mint mondjuk a „Te csak pipálj Ladányi". Amit megőriz régi stilusából Csathó, az az érdekesség, változatosság a meseszövés könnyedsége. Ez pedig igazán nem baj, ha megvan és megmarad. Egészben véve kedves, elolvasnivaló könyv a „Szita-u. 25."

KÁROLY SÁNDOR: TÜZES TRÓN. Az erdélyi irodalom egy újabb tragikus felsóhajtása a „Tüzes trón", Károly Sándor új regénye. Egy kisebbségi sorban élő magyar család tragédiáját tárgyalja ez a regény, jó könyv, érdekes könyv, amely különösen éles emberrajzával tünik ki. Valóban meg lehet állapítani, hogy az erdélyi magyar írók a maguk saját külön életét élve, örökbecsü értékekkel látják el irodalmunkat. Károly Sándor könyvét a Pantheon adta ki.

MÁRAI SÁNDOR: SZEGÉNYEK ISKOLÁJA. Révayék kiadásában jelent meg Márai Sándor könyve a „Szegények iskolája". Érdekes írás ez, egy életelvnek, filozófiai félének lefektetése, szinte tükörkép az író polgáriasult lelkéről, amely lázadásmentesen igyekszik elhelyezkedni Exodus kiadóvállalat adta ki Karácsony Sándor „A magyar észjárás és közoktatásügyünk reformja" cimü könyvét, amelyről kissé megkésetten irunk. A késedelem alatt nem az értendő, mintha túlságosan régen jelent volna meg ez a mű. Ellenben vezércikkekben foglalkoztak vele a napilapok, szemelvényeket közöltek belőle, riportokat irtak az íróról csak azért, mert „A magyar észjárás" egyike a legutóbbi idők legnagyobb könyvsikerének Az asszimiláció és disszimiláció elvi harcának közepette valóságos tudományos hősi éposz ez a mű a magyar függetlenségi gondolat és független magyar szellemiség jegyében. Igazi magyar írás, ami történelmünk és szokásaink sok furcsaságát megérteti, megmagyarázza. Vannak bizonyos vonatkozásai Karácsony Sándor könyvének, amelyeket itt érinteni nem kivánunk. Azt azonban elmondhatjuk erről a műről, hogy ilyen szépen és ilyen egyénien magyarul kevés tudományos irás látott nyomdafestéket. Karácsony könyvének ott kell lennie a művelt magyar középosztály minden egyes tagjának könyvszekrényében, de nem díszkötésben, vagy felvágatlanul, hanem agyongyürve és sokat olvasva. *b. b.*

BARÁT ENDRE „VÉDŐBESZÉD" cimü új verses műve megrázó bizonyíték a költő magyarsága és hite mellett. Intő és figyelmeztető, vádoló és védekező: barát és ellenség felé. „Az én lángom is ég olthatatlanul" mondja egyik versében, melyekben a tartalom mélysége éppoly figyelemreméltó, mint a már többi könyvvel bemutatkozott fiatal költő műveinek mindig művészi külső habitusa. *Barát* Endre újabb kötetét is nagy megelégedéssel fogadták.

Schulek János

13. V. *Pannónia-utcai* elemi fiu és leányiskola és középóvoda. Az épület három emeletben és manzardban tartalmaz: 35 osztálytermet, 5 egyéb termet, 3 szertárat, 2 tornatermet öltözővel és szertárral, 2 tantestületet (igazgatói iroda, tanácskozó, szertár), ezenfelül 1 igazgatói, 1 óvónői és 3 szolgalakást. Az összes építési és berendezési költség 873.000 korona, amiből egy osztályteremre 24.900 korona, 1 m² beépitett térfogatra 20 korona esik. Tervező építész: *Schulek* János.

Kabdebo Gyula: A fővárosi új iskolaépületei. Guthi 7. Főv. almanach 1913–15, 139 l.

c) Ugyancsak a jövő évben tárgyalják a *városi vámról szóló uj tarifát*, a vámjog s szállás- és helyilletékekről, kikötési és rakodódijakról szóló *javadalmi* dijjegyzéket.

d) Az adófizetésre nézve behozták a *postatakarékpénztári* forgalmat, s most e csekk- és clearing-rendszert kitanjeszteni kivánják a községi kezelés keretében egyéb ágakra is.

e) A ke
nyas adóp

f) Pénzi
zül emliter
tetési, a b
terjedő pó
pénztárvizs
V—XI. t.
beléptetése

XV. Városgazdasági ügyek.

1. Az uj fürdők.

a) **A Széchenyi (előbb artézi) fürdő.** A régi, elavult, szüknek bizonyult városligeti artézi fürdő helyére a főváros uj, teljesen modern fürdőt kivánt épittetni. Az ezredéves kiállitásra a fürdőnek nagyszabásu terveit készitette el Cziegler Győzővel, amelyek alapján az uj fürdőt a nagyszabásu terveit készitette el Czigler Győző tervei szerint épitik. Az 1908. és 1912. évi engedélyezés szerint a diszes épitkezés költségei 3 millió 835.100 K-val vannak előirányozva, mig a gyógyszálló költségei 2 millió 750.000 K-val. Neve a közsait a hozzá tartozó 2343·2 négyszögöl kiterjedésü telekkel 885.870 korona 22 fillérért meg is szerezte. E megvétellel s az 1910-ben elhatározott épitkezésekkel egyrészt azt célozta, hogy a Rudas-fürdő közelében versenyző magánvállalat ne létesülhessen, másrészt, hogy a közönség előtt annyira kedvelt Sáros-fürdőt, melynek forrásait annyian a gyógyulás reményével keresték fel, ismét visszaadja rendeltetésének.

E forrás-csoport 24 óránként átlagban 1200 m³ 47 C. foku vizet szolgáltat, ami egy nagyszabásu fürdő üzeméhez teljesen

Schulek János

A visegrádi vár restaurálása. A hazai műemlékvédelem legfrissebb és legjelentősebb eseménye gróf *Klebelsberg* Kuno kultuszminisz-

ternek kezdeményezése és elhatározása, hogy a visegrádi vár az egyszerű fenntartó, a megsemmisülést megakadályozó tatarozásokan túl művésziesen restauráltassék, régi fényébe visszaállítassék és nemzeti szentéllyé avatassék. A restaurálás feladatát a *Műemlékek Országos Bizottságára* bízta és *Schulek* János építészt szemelte ki a feladat technikai megoldására. Egyelőre a Salamon-toronyról illetve az ahhoz közelálló kaputoronytól a hegyre kúszó várfal mentén lévő torony, a keleti kaputorony és a fellegvárban volt kápolna és koronakamra helyreállításáról van szó. Nagy örömmel üdvözöljük a miniszter úrnak elhatározását. Visegrád vára, annyi történelmi eseménynek színhelye, a Szentkorona századokon át való őrzője, a természeti szépségekkel bővelkedő Duna-mentének idegenforgalmi szempontból is egyik nevezetes pontja, valóban megérdemli, hogy hamupipőke-sorsából kiragadtassék. A miniszteri elhatározás bizonyára a legnemesebb vetélkedésre fogja ösztönözni a művészettörténet tudományát és a művészeti rekonstruáló erőket, hogy minél tökéletesebben megközelít-

Historia 1929. 6 z.

hető legyen a visegrádi vár eredeti képe. Bízunk abban, hogy a tudomány tisztázni fogja a kutatás mai állásában még élesen szembenálló felfogásokat a vár egyes helyiségeinek minősítésére nézve és hogy a rekonstruáló művészi fantázia a restaurálás módszerei dolgában nem fog letérni a történelmi hűség szilárd talajáról a műemlékhamisítás ingoványára. A munkaprogramm felállításáról és a kiviteli munkák menetéről pontosan tájékoztatni fogjuk olvasóinkat, hogy módjukban álljon ennek a kiválóan fontos restauráló munkának mozzanataihoz állást foglalni.

Képek jegyzéke:

Schlick-jelvény (27).

Közleményein

Schulek János

Múzeum lesz a celldömölki Árpádkorabeli templomromból

Pápai kollégiumi tanárok mozgalmat indítottak a celldömölki bencés apátság Árpád-korabeli templomromjainak megmentésére. Meghívásukra *Schulek* János, a Műemlékek Országos Bizottságának tagja, megvizsgálta a templomromot és azt a véleményt adta, hogy azt minden körülmények között fenn kell tartani. A restaurálás költségeit társadalmi gyűjtéssel teremtik elő és Celldömölk iparossága már megígérte, hogy a munkálatokat ingyen munkával és ingyen anyagszolgáltatással támogatja. Csak a restaurálási munkák befejezése után döntenek arról, hogy templom maradjon-e a restaurált épület, vagy a kemenesaljai múzeum otthona legyen-e, ahol Kemenesalja történeti emlékeit gyüjtenék össze. A közvélemény a múzeum gondolata mellett foglalt állást, azzal a megokolással, hogy a templomot immár több mint kétszáz esztendeje világi célokra használják, emellett döntő szempont az is, hogy Magyarországnak ez lenne egyedüli olyan múzeuma, amelynek gyüjteményét Árpád-kori templomépület őrizné.

Magyar Nemzet 1938. szept. 11.

Schulek János

Képes Pesti Hírlap 1938 jun. 11

A visegrádi Dunaparton készül Mátyás király emlékműve. A Mátyás-fej Fadrusz János hires kolozsvári szobrának másolata.

A visegrádi vár alatt a Dunaparton épülő emlékkapu

PESTI NAPLÓ AZ EST MAGYARORSZÁG
SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: BUDAPEST, VII., RÁKÓCZI-ÚT 54.
MINDENT KÉSŐ ESTE A MAGYARORSZÁG
NYOMTATVÁNY

n! Ettől a sok kávétól már állandó szívdobogásom!
(Acibertaldo Milano.)

Vasárnapi tragédia.

nb és egyetlen

Bobol
jezsui
ünnej
szálli
Kelet
leeme
P. Ba
kopor

Schulek János

— **Ismét Schulek János lett a Mérnökegylet igazgatója.** A Magyar Mérnök- és Építészegylet két napon át tartotta ezévi közgyűlését. A közgyűlés során kihirdették a pályázatok eredményét. Az egyleti aranyérmet *Körbély* József igazgató-főmérnök, az egyleti ezüstérmet *Trauner* Árpád miniszteri tanácsos és *Pattantyús Ábrahám* Géza műegyetemi tanár nyerte. A Kandó Kálmán emlékérmet dr. *Blátthy* Ottó Titusz, a Hollán-pályadíjakat pedig *Fényes* Iván és *Posewitz* Guido kapták. A Kossuth közgazdasági pályadíjat *Huber* Istvánnak, a Wellisch-pályadíjat *Varga* Pál műegyetemi hallgatónak, a Fábián-jutalmat *Záborszky* János gépészmérnöknek, az Alpár-plakettet pedig *Radnai* Loránt építésznek ítélték oda. A tisztújítás során igazgatóvá ismét *Schulek* János kormányfőtanácsost választották meg, alelnök pedig *Bárány* Béla, a MÁV helyettes igazgatója lett.

Pesti Napló

1938 ápr. 28.

Miniszteri biztost a Magyar Zeneszerzők és Szövegírók Szövetkezetének élére!

Óriási feltünést keltett két hét előtti cikkünk, amelyben beszámoltunk a Magyar Zeneszerzők és Szövegírók Szövetkezetében uralkodó állapotokról. A szövetkezet, amely, mint ismeretes,

rendeltetése szerint valamennyi magyar zeneszerző és dalszövegíró egyetlen tantiémkezelő alakulata,

szorgalmasan eleget is tesz hivatásának, — már ami az illetékek beszedésére vonatkozik. A befolyó hatalmas összeg kezelése körül azonban lavinaszerüen nőnek a panaszok amiatt, hogy a szövetkezet vezetősége, illetve a jogdíjfelosztó bizottság megfellebbezhetetlenül dönt a tagok járulékai tekintetében.

A magyar népizene olyannyira háttérbe szorul a szövetkezet életében, hogy például a nyolctagú jogdíjfelosztó bizottságban

a magyar nótaszerzőknek egyetlen képviselője sem ül.

A két keresztény tag: *Huszka* Jenő és *Ilniczky* László mellett hat zsidószármazású tag dönt a népdalszerzők jogdíjai fölött. A névsor mindennél beszédesebb: *Zerkovitz* Béla, *Beretvás* Hugó, ifj. *Békeffi* István, *Hetényi-Heidelberg* Albert, valamint a Rózsavölgyi-cég egyik alkalmazottja, *Sugár* Jenő.

Két kategória

Nem csoda ilyenformán, ha a számbelileg nagyobb, az alapszabályok különös rendelkezései folytán azonban

szavazati joggal nem rendelkező keresztény muzsikusok hosszú esztendők óta háttérbe szorulnak.

A szövetkezetben ugyanis kétféle kategória van.

A véglegesített tagok száma 160, a nem véglegesítettek száma pedig közel 900.

Az úgynevezett „véglegesítettek" évi járandósága

1200 pengőtől 4200 pengőig terjed.

Ezt kapják a boldog százhatvanak. A többi sokszáz tag, akik között a magyar zenei és irodalmi élet egész sereg prominens kiválóságának nevét találjuk,

évi párszáz pengőt kapnak — ha a bizottság kegyes hozzájuk. Egész sereg kitünő költő és zeneszerző van azonban, akik öt és tíz pengőket kapnak olyan szerzeményeik után, amelyek a múló divatot túlélve, maradandó alkotásai a magyar zeneirodalmnak.

A maximális tantiémet élvező tagok sorában a következő zsidó származású szerzőket találjuk: *Ányos* Laci, *Garami* Béla, *Grósz* Alfréd, *Hetényi-Heidelberg* Albert, *Márkus* Alfréd, *Nádor* Samu Jóska, *Seres* Rezső, *Vass* Henrik dobozgyáros, *Vértes* Henrik, *Weiner Siró* György, *Zerkovicz* Béla, ifj. *Békeffi* István, *Emőd* Tamás, *Földes* Imre, *Harmath* Imre, *Martos* Ferenc, *Szécsén* Mihály, *Szilágyi* László, *Weiner* István, a következő kategóriában pedig egy-két hirmondónak bevett keresztény mellett ismét ugyanaz a helyzet.

A komoly muzsikusok nagy része távolitja magát a szövetkezettől

Mint előbb irtuk, a tantiémfelosztó bizottság határozata megfellebbezhetetlen. Ennek folytán tehát nem is csodálkozunk, hogy az előbb felsorolt szerzők, valamint a fel nem sorolt első kategóriába tartozó zenészek és szövegírók legnagyobb részét a nyilvánosság csak alig-alig, vagy egyáltalán nem ismeri. A szövetkezet jóindulata határtalan azokkal szemben, akiket kegyeibe óhajt fogadni.

A magyar könnyü zene elzsidósodásának egyik legtökéletesebb intézménye ez a szövetkezet

s már meg sem lepődünk, ha a zenemükereskedések kirakataiban rábukkanunk egy efféle szövegre:

„Lieb mich szívem, sag schon igen,
Bitte, bitte schön..."

Nem, ez már több, mint amit dalszövegírás címen elkövetni lehet. Félreértések elkerülése végett közöljük, hogy ez a két sor magyar nyelven „van irva", a szerzője *Harmath* Imre, akit a jogdíjfelosztó bizottság elsőosztályú szövegirónak és tantiémjogosultnak ismer el. Nem meglepő a fenti, csak egészen részletekben ismertetett visszásság után, hogy

olyan muzsikusok, mint Bartók Béla, Dohnányi Ernő, Fricsay Richárd, néhai Hubay Jenő (amíg élt); Kodály Zoltán, Lavotta Rezső és még sokan mások a magyar zenei élet előkelőségei közül nem tagjai a Magyar Zeneszerzők Szövetkezetének,

mert nyilvánvalóan nem tartják a budapesti szövetkezet ügykezelését megfelelőnek.

A számok beszélnek...

Az elmúlt esztendőben párezer pengő híján

másfélmillió pengőt mutatott ki vagyonként a szövetkezet.

1937. év folyamán 301.000 pengő tiszta nyereség szerepel a mérlegben, ez a nyereség azonban 2000 pengő híján

250.000 pengőjébe került a tagoknak. Ennyibe került ugyanis az adminisztráció — ugyanakkor, amikor a szegény tagok segélyezésére összesen 6000 pengőt fordítottak.

Ugyanekkor az igazgatóság és felügyelőbizottság tantiémje 27.000 pengő volt,

a személyi kiadások 98.000 pengőt tettek ki, a jutalékok 50.000 pengőt, a költségek pedig 72.000 pengőt.

Az egyesületnél uralkodó nepotizmusra élénken rávilágit egy kiragadott példa.

Nádor Samu Jóska nyugalmazott tisztviselője a szövetkezetnek havi háromszáz pengő nyugdíjjal. Övé a Nádor Kálmán zeneműkiadó-cég s e réven rendes tag a zeneműkiadók között s ebből óriási jövedelmet húz. Elsőosztályú zeneszerzőként évi 4200 pengőt kap, felesége, Nádorné Reininger Margit pedig zeneműkiadó jogdíjas tag.

Sürgős revizió!

A szerzői törvény egyébként is sürgős revizióra szorul. Meg kell akadályozni, hogy néhány mamut zeneműkiadócég valósággal monopolizálja a magyar népdal kincseit.

Az elmúlt esztendő nyilvánosságra került mérlege szerint tehát

majdnem ugynannyit adminisztrált el a szövetkezet, mint amennyit szétosztott a tagok között.

Ami pedig az elosztás mikéntjét illeti, arra szemléltető példaként elég, ha felhozzuk, hogy *Fráter* Lóránt, az egyik legnagyobb magyar népdalköltő örökösei csak a *jogdíjjogosultak*, szóval a *nem véglegesitettek* között szerepelnek ugyanakkor, amikor olyan „nagy nevek", mint *Hauben* Adolf, *Garai* Imre, *Fonó* Frigyes, *Vas* Henrik, *Grósz* Alfréd, *Kellér* Dezső és társaik úgy is,

mint híres és országosan ismert dal- és szövegírók a véglegesített első A-osztályú tagnévsorban szerepelnek.

A magyar muzsika és a magyar dal nem lehet Csáky szalmája. Amilyen helyes, hogy van az országban egy szerv, amely jogdíjat szed a nyilvános előadásra kerülő zenemüvek után, ugyanannyira

rendezésre szorul a magyar muzsikusok és írók munkája után befolyó jövedelem igazságos elosztása.

Országos érdek, hogy ebben a kérdésben minél előbb megszünjenek a mai lehetetlen állapotok s ha a szövetkezet vezetősége az igazságos rendcsinálásra nem hajlandó, úgy az illetékes körök bizonyára megtalálják majd a módot, hogy orvosolják a tengernyi sérelmet és panaszt. A magyar közönség, amely előtt nyilvánvalóan nem közömbös a magyar muzsika sorsa, elvárja a sürgös rendcsinálást, amelyet, ha nem végez el önszántából a szövetkezet, úgy majd elvégzi helyette más.

A szövetkezethez miniszteri biztos kinevezését várjuk

a legközelebbi jövőben — ez a felsőbb beavatkozás bizonyára közmegnyugvásra és rövidesen rendet teremtene. Ezt várja a magyar muzsikát szerető és érte aggódó közönség, — amely előtt a magyar dal szent, szentség, nem pedig üzlet.

Az Economist elismerő cikke az ötéves tervről

London, április 9.

Az Economist budapesti jelentése megállapitja, hogy Ausztria és Németország egyesülése nagyon fontos valamennyi dunai államra, főként Magyarországra nézve. Magyarország és a két német nemzet közötti hagyományos barátságot kétségkivül a nagyobb német birodalommal is fenn fogják tartani.

A római jegyzőkönyvek Olaszország és Magyarország között érvényben maradnak.

Darányi miniszterelnök az ötéves terv végrehajtását Imrédy Bélára, a Nemzeti Bank elnökére bízta, aki

továbbra is a magyar valutaélet legfőbb őre marad és különösen alkalmas erre a fontos miniszteri állásra. Imrédy valamennyi politikai párt bizalmát élvezi, az egészséges pénzügyi elvek hive s minisztersége biztosíték arra, hogy az ötéves tervet pénzfelhigítás nélkül hajtják végre.

Az ötéves terv nagyban fel fogja lendíteni az ipari termelést és a mezőgazdaság fejlesztése munkát fog adni a munkanélkülieknek a vidéken.

Városokat söpör el Amerikában az ítéletidő

London, április 9.

Az Egyesült Államok déli vidékein súlyos tavaszi árvíz pusztít, a középső nyugati államokat pedig

heves hóviharok seprik végig, amelyek eddig negyven ember halálát okozták. Alabama, Mississippi és Georgia államokban az árvíz húszezer ember életét fenyegeti.

Alicevilliében — Alabama állam — rendkívül heves tornádó dühöngött, amely a gépkocsikat és kisebb épületeket gyermekjáték módjára dobálta. Tíz ember életét vesztette.

Georgia államban White-Stone városkát teljesen elseperte az árvíz; tizenhárom ember elpusztult.

Ohióban a hófuvás és a késői fagyok többmillió dollárnyi kárt okoztak a gyümölcstermésben.

Iowa, Nebraska államokban a hó harmincezer helyen szakította el a távíróvezetéket.

Viscounsin, Nebraska és Illinois államokban hótorlaszok bénítják meg az országúti forgalmat.

Kansas várostól nyugatra hat expresszvonat tűnt el nyomtalanul a hófuvásban.

Pampa város környékén tizenötláb magas hótakaró temette el az országúton rekedt gépkocsikat.

Eltűnt többek között egy iskolaautobusz hét gyermekkel.

Ujabb hatalmas felhőszakadások még jobban növelték az árvízveszélyt; az áradás *Alabama* és *Georgia* államokban rohamosan terjed.

Az Alabama-folyó árja közvetlen veszéllyel fenyegeti a 70.000 lakosú Montgomery tartományi fővárost.

A georgiai White-Stoneben a rohanó hegyipatak árja elsodort egy nagy lakóházat;

három felnőtt és tíz gyermek a hullámokban lelte halálát.

A texasi *Pampában* a hóvihar eltemetett egy házat, nyolc ember életét vesztette.

BRESLAUI VÁSÁR

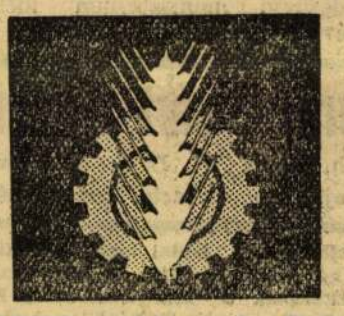

1938 május 4–8-ig

Különcsoportok az általános technikai ajániat mellett:

A sziléziai kézművesség teljesítmény szemléje.

Uj Német nyers- és műanyagok.

Faanyag-védelem a házban és udvarban.

Vízgazdálkodás (a külföld részvételével)

Olcsó utazást lehetővé teszik az utazási kedvezmények.

Postacím: Breslau 16, Messegelände.

MEGJELENT a
Társadalombiztosítási Évkönyv!
400 oldal

Halmy Gyula MABI titkár és Szathmáry József OTI bizt. főfelügyelő szerkesztésében

Útmutató az OTI és MABI-nál eljáró munkaadók és alkalmazottak részére. Betegségbiztosítás szabályai. Az öregségi, rokkántsági, özvegységi és árvasági biztosítás szabályai. A betegségi önkéntes biztosítás szabályai. Az öregségi stb. önkéntes biztosítás szabályai. A balesetbiztosítás szabályai. A bányanyugbérbiztosítás szabályai. Járulék- és segélytáblázatok. Az elismert vállalati nyugdíjpénztárak eljárási szabályai. A mezőgazdasági munkások betegségi és öregségi, rokkantsági stb. biztosítás szabályai. A gazdatisztek öregségi stb. biztosítás szabályai. Társadalombiztosítási bíráskodás.

A vármegyei, a városi és a községi tisztviselők és egyéb alkalmazottak, valamint hozzátartozóik öregségi, rokkantsági, özvegységi és árvasági ellátásának rendezése tárgyában kiadott 7850/1937. M. E. sz. rendeletet.

KIADÓHIVATAL: BUDAPEST, KŐFARAGÓ-UTCA 10. SZÁM. TELEFON: 137-695.

HÍREK

— KÉZIRATOKAT NEM ADUNK VISSZA CSAK VALASZBÉLYEGGEL ÉS MEGCIM ZETT BORITÉKKAL ELLATOTT LEVE LEKRE VALASZOLUNK

És így tovább

Kibukott újra Blum Leó...
Zengi a maradi ének.
Átadja helyét ma hirtelen
Kinek? ... a Daladiernek...
Amikor először megbukott,
Blum volt a századik éra:
Chautempsre áradt a köz kegye
S részben a Daladier-ra.
Azóta volt néhány éra már,
Tessék a fület hegyezni:
Nolc, vagy kileno, vagy tiz, tizenegy,
Senki se szokta jegyezni.
Legutóbb újra Blum volt az úr,
Épúgy, mint tegnap egy éve.
Jött és bukott... a Két Balkezet
Erősebb Balkézbe téve...
És így tovább... az Elöd foga
Ismét az Utódra vásik:
Hogy amit az egyik el se kezd,
Ne folytathassa a másik...

— **Uj kormányfőtanácsosok.** A kormányzó a miniszterelnök előterjesztésére *Szabó* Kornél, a Nitrokémiai Ipartelepek rt. fűzfői lőporgyár műszaki igazgatójának és *Zalai* György, a péti Nitrogén Műtrágyagyár Rt. péti gyára műszaki igazgatójának közhasznú érdemes tevékenységük, *Schulek* János, a Magyar Mérnök- és Építészegylet igazgatójának közhasznú érdemes tevékenysége, dr. *Frohner* József, a Magyar Mérnök- és Építészegylet főtitkárának, közhasznú érdemes tevékenysége elismeréséül a magyar királyi kormányfőtanácsosi címet adományozta.

— **Az OTBA ünnepi szolgálata.** Nagypénteken az OTBA budapesti szakorvosi rendelőintézete egész napon át zárva van. Nagyszombaton a belgyógyászat, nőgyógyászat, sebészet, urológia, orthopaedia, röntgen, laboratórium d. e. 8—10-ig, a gégészet, börgyógyászat, tüdőosztály, gyermekgyógyászat, szemészet pedig 10—12-ig tart rendelést. A physicotherapiás kezelések e napon szünetelnek. Április 18-án, húsvét hétfőn a szakorvosi rendelőintézet zárva van Halaszthatatlanul sürgős esetek ellátására az osztályok d. e. 10—11-ig ügyeletes orvosi szolgálatot tartanak.

— **Kiesett az ablakból.** Csata Viktória 40 éves takarítónő az Elemér-utca 37. számú ház első emeleti ablakából takarítás közben az utcára esett. Agyrázkódással, sulyos állapotban a Rókus-kórházba vitték.

— **Halálozás.** *Kozeluha* Ferenc állami gépgyári nyugdíjas, hosszú szenvedés után az Uzsoki-utcai kórházban meghalt. Az elhunytban *Szabó* József v. országgyülési képviselő apósát gyászolja.

— **Gázolás.** A Gróf Haller-utcában az AH 108 rendszámú teherautó elgázolta *Csernyiska* Béla 18 éves pestszentlőrinci szövőmunkást. A mentők a Szent István-kórházba vitték.

Bornemisza Géza külföldre utazott

Bornemisza Géza iparügyi és kereskedelemügyi miniszter külföldi tartózkodásának idejére a kormányzó Hóman Bálint vallás- és közoktatásügyi minisztert bízta meg az iparügyi, valamint kereskedelemügyi és közlekedésügyi minisztérium ideiglenes vezetésével.

Motorkerékpárt Urbachnál

Triumph, B. M. W., B. S. A. képviselet. Kérjen ajánlatot Urbach, Hunyadi-tér. 12.

— **Felhívás a budai gázfogyasztókhoz!** Április hó 19-én, kedden, Budai Városi Irodánk átköltözik a Margit-körútról I. ker., Alagút-utca 3. sz. alá. Felkérjük a budai gázfogyasztóközönséget, hogy ez időponttól kezdve *minden gázszerelési és gázelszámolási ügyben Alagút-utcai új irodánkhoz fordulni szíveskedjék.* Az iroda gázszerelési ügyek elintézésén kívül kokszmegrendeléseket és befizetéseket is felvesz. Ezúttal felkérjük a májusban költöző közönséget arra is, hogy költözését szíveskedjék idejében bejelenteni, mert a gázszerelési munkákat csak a bejelentések sorrendjében végezhetjük el.

Alapitva 1869

44 éve a világot uraló eredeti The Champion és Royal Star kerékpárokat havi 14—20 pengős részletre, kerékpáralkatrészeket nagybani, gyári árban szállitunk. Láng Jakab és fia kerékpárnagykereskedés, Budapest, József-körút 41. Képes árjegyzék ingyen

Szobrot Gömbös Gyulának!

A magyar társadalom a legnagyobb lelkesedéssel és áldozatkészséggel támogatta eddig is a *Függetlenség* szerkesztőségének akcióját, melynek célja, hogy a keresztény nemzeti gondolat halhatatlan emlékű vezérének, néhai Gömbös Gyula miniszterelnöknek sírja fölé méltó szobrot állítsunk. Kiadóhivatalunkhoz egymásután érkeztek a tekintélyes adományok és gyüjtésünk máris sokezer pengőre rúg.

A *Függetlenség* kéri olvasóit, hogy a további adományokat a 49.927. számú csekklapon, vagy postautalványon a *Függetlenség* kiadóhivatalába szíveskedjenek eljuttatni.

	Pengő
Eddigi gyüjtésünk	22.812.24
Ujabb adományok:	
Magyar Telefonhirmondó és Rádió Részvénytársaság	1,000.—
Magyar Katonai Szemle szerkesztősége	500.—
Honvédaltiszti folyóirat szerkesztősége	300.—
Vitéz Rátz Jenő	100.—
Vitéz Szakváry Emil	100.—
Vitéz Bíró György	100.—
Szép László	50.—
Dr. Thuránszky L., Szekszárd	30.—
Laczy József	20.—
Hegyi Gyuláné	10.—
Dr. Erdős Károly Békéscsaba, Pap Lázár Székesfehérvár, Kardos Béla Székesfehérvár, Tóth Sándor Székesfehérvár, Kovács István Székesfehérvár, Orbán Ferenc Székesfehérvár, Gubay György Székesfehérvár, Kiss László Budapest, Takácsy Sándor Budapest, Szász János Budapest, Barcza Ede Budapest, à P 5.—	55.—
Nemes Vince, Tácz	3.—
N. N.	2.—
Jesztrevini Kálmán	2.10
Tóth Dóra, Mátyásföld	1.—
Balku Gyula, Tarditanya	—.50
Szalay-csoport	10.—
Koncsey Ferenc	10.—
Összesen:	25,105.84

— **Házi hangverseny a Pátria Klubban.** A Jakoby énekiskola növendékei április 8-án házihangversenyt adtak a Pátria művészklub dísztermében. Valamennyien figyelemreméltó teljesítményt nyujtottak. Az est legnagyobb sikerét *Badics* Gyula énekszámai aratták. Remekcsengésü, szárnyaló baritonjával és művészi előadásával meghódította a közönséget.

ESŐKABÁT ballonkabát, raglán és lódenkabát **MÁRTON ÉS SZÁSZ** Bálvány-u. 3 E hirdetés felmutatója 5% engedményt kap!

Pánik az Erzsébet-téren

Az Erzsébet-téri barométeren zivatart jelez a mutató. Ennek ellenére a déli verőfény vigan süti a kiérdemesült aszfaltot. Szürke verebek csiripelik a pesti tavaszt és tarka gyerekek szaladgálnak az utakon. Egy-két Dob-utcai mamától eltekintve itt alig van kisérő. Nörszöket, guvernantokat nem látni. Azok az elegánsabb játszótereken napoztatják a lipótvárosi gyerekek seregét. Az Erzsébet-téren az „alsóbb" pesti polgárok lemenő hadai rollniznak. Igy például a Bözsi, a Pali, a Pista, akik nyilvánvalóan édestestvérek lehetnek, mert azonos x-lábat, gönörhajat és skót-ruhát viselnek. Látszik rajtuk, hogy nem a magyaros divatbemutatóról jöttek. De van még egy negyedik ismertetőjelük is. Az ugyanis, hogy politizálnak.

Tudtommal a demokrata ujságok sokat hadakoznak a politizáló ifjúság ellen. Azt hiszem azonban, egyszer szemet hunyánnak a nyolcéves Pali előtt, aki született liberális és egész kiállásával Göbbels-ellenes propagandát folytat. Mint mondja, a Samu bácsi most jött meg Bécsből és direkt rémes dolgokat mesél. Hogy a Darvas már elrepült s a többi művészt sem engedik játszani. Hogy mi lesz ebből, ha tovább is igy tart, azt egyelőre a tata sem tudja. Mindenesetre készen kell lenni, mert a házmester fia egy nyilas, sőt tegnap óta az emerikánát támogatja és röpcédulákat osztogat... A Bözsi csak hétéves lehet, de ő is látta, hogy a házmesterék Jóskája köpött a Sternék ajtaja előtt...

Egyszóval a világeseményeket nem lehet megállitani. Régen a Klauzál-utcai gyerek is búvócskát játszott. Ma a politizálás dühöng. Hogy azt ne mondjam, az Erzsébet-téri farollnik kétségbeesve próbálják túlharsogni a gleichschaltolási zajt. Kisebb-nagyobb csoportok verődnek össze. Kileno-tiz éves gyerekek suttognak, gesztikulálnak, adják tovább az értelmetlenül felfogott otthoni értelmetlenségeket. Ugy futnak össze egy-egy rémhírre, mint galacsin láttán a verebek. Egymástól kapkodják, a szemtelenebbek előre merészkednek, azután röppennek odébb.

De mindez még semmi Déli tizenkét óra lehet. A Semmelweiss-szobornál van egy kis aszfaltsziget. Krétával négyszöget rajzoltak rá és — mint sikerült megtudnom, — Fodor Pali a játékvezető. Körülbelül húsz gyerek vesz részt a játékban, amelyet bárkajátéknak neveznek. Arról van szó, hogy a környéket beborítja a vizözön és a krétával jelzett bárkába tiz gyereket kell választani. Mindenki bemond egy képzelt nevet és háromtagú KFT dönt a pályázók felett. A körben már négyen szoronganak: a „Darvas", a „Bözsi néni", a „Fábián" és a „Beregi". Most kerül sor az ötödikre. Mondanom sem kell, hogy egy rollnis demokrata képében maga az Einstein jelentkezik... Közlelkesedés kiséri bárkábavezető útján...

A továbbiakat megzavarja egy váratlan incidens. Tizenkét évesnek látszó proletárgyerek közeledik az úton. Meg vagyok győződve, hogy csakis a házmesterék Jóskája lehet. Szöszből bajuszt ragasztott orra alá s magasra tartja a jobbját. A bárka utasai és aspiránsai pánikszerüen menekülnek. Velük együtt a verébhad. Egy gyerek elől húsz gyerek s száz veréb menekül. Hiába, megromlottak az idegek Pesten...

(sz. ó.)

6 hetes tavaszi kúra = 18 pengő

Nem szükséges külföldre utazni, hanem otthon, lakásunkban frissithetjük, gyógyithatjuk a hosszú tél által megviselt szervezetünket. Az epebajok, a gyomor- és cukorbeteg, az elhizott ember orvosi tanács szerint tartott 4—6 hetes kúra keretében igyon reggelenként 2—3 deci Mira glaubersós gyógyvizet. Az éhgyomorra langyosan fogyasztandó gyógyvíz rendezi az anyagcserét, az emésztést, a vérkeringést, szóval valósággal megújítja a szervezetet.

Megfejtések

az 1938 április 3-iki számból:

Keresztrejtvény: Lovagolok szilaj nádparipán. — Jó vég köti a munka koszorúját.
Darabeim: Fenn az ernyő, nincsen kas.
Névjegyrejtvény: Áprilisi tréfacsináló.
Betűrejtvény: Kisszakasz.
Szórejtvény: Szénégető.

Jutalmak

Festmény: Kassai József, Pécel. — **Kölnivíz:** Kozmér Sándorné Budapest, Fejős Margit Pestszentlőrinc, Fekete Béláné Budapest. — **Rézkarc:** Csehi Lajos Sárospatak, Nagy Mihály Debrecen, Fukker József Budapest. — **Dobozpúder:** Müller Margit, Sopron. — **Erüstirón:** Fóhász Imre, Érsekcsanád. — **¼évi előfizetés:** Széchenyi Ferenc Budapest. — **Szappan:** Ács Károly Budapest, Zentai Imre Rákoskeresztúr, Várady Lajos Budapest, Mátyássy Albin Budapest, Madáchy István Miskolc, Gondol Dezső Nemeskeresztúr, Valkovszky Gyula Hatvan, dr. Vilányi Béla Árpádné Budapest, Körössy László Budapest, Németh Mátyás Sopron. — **Könyv:** Ring Nándor Hatvan, Kajlinger János Hatvan, dr. Wamoscher Béla Budapest, Kántor Imre Kispest, Haraszti László Selyp, Horváth Lajos Sopron, Foldina József Budapest, ifj. Födelevits Mihály Budapest, Illésfalvy Antal Nemessáros, Szidoly Elemér Kőszeg.

Jutalmainkat, a törékeny tárgyak kivételével, postán küldjük el, úgy a vidéki, mint fővárosi fejtőinknek. Kölnivíz és rézkarc-nyerteseinket kérjük, hogy jutalmainkért bármely nap délután 4—6 óra között kiadóhivatalunkba szíveskedjenek befáradni.

Itt közöljük fejtőinkkel, hogy aluminium-dobozos szappan-jutalmaink kifogytak s helyette dobozmélküli, — de jobbminőségü szappant küldünk.

(*) Díszhangverseny. A balatonalmádi-i róm. kat. egyházközség vasárnap, 10-én d. u. fél 6 órakor rendezi reprezentatív díszhangversenyét a Zeneakadémia nagytermében. A díszhangverseny legfőbb védnöke dr. *Rott* Nándor megyéspüspök. Fővédnökök: *Kányn* Kálmán, *Buá* János, *Benárd* Ágost, *Tormay* Géza, *Tersztyánszky* Ákos és *Tormay* Béla. A közreműködő művészek: *Basilides* Mária, *Báthy* Anna, *B. Sztojanovits* Adrienne, *Dienes* Valéria mozdulatkórusa, *Kreszné Drevett* Norah, *Kreszné Sztojanovits* Lili, *Tarjáni* Tóth Ida, *Kósa* György, *Laczó* István, *Lisznyay Szabó* Gábor, *Rékai* Miklós, *Sugár* Viktor, *Várhelyi* Antal, a *Szilágyi Erzsébet leánygimnázium* énekkara és a postatakarékpénztár férfikórusa. A hangversenyen fellép a fiatal *Albert* Ferenc hegedűművész, aki az elmúlt hónapokban Európa nagyobb metropolisaiban, mint Bécsben, Rómában, Berlinben és Párisban aratott óriási sikereket. A hangversenyt — melyet Pintér Sándor lelkész rendez és *Tormay* Béla szavai vezetnek be — a rádió is közvetíti.

— **Felhivás.** Felkérem azokat a bajtársakat, akik a világháború alatt mint a volt cs. és kir. *52. gy. e.* tagjai *1918 július 4-től a háború befejezéséig* az olasz harctéren, *Assiago* városánál lévő frontszakaszon harcoltak, címüket velem közölni szíveskedjenek. *Ernszt* **János, Budapest, X., Kőbányai-út 42, ajtó 241.**

Fiú és leányka

tavaszi kabátok

16 éves korig elegáns szabással, olcsó árakon

SZÉKELY JENŐ

Petőfi Sándor-utca 9 és Váci-utca 7.

— Színeslevelü törpe eredeti japán juharfák a virágkiállításon. A készülő virágkiállítás szenzációja lesz a közönség által csak keleti regényből ismert, színeslevelő japáni fácskák sorozata, amelyeket természetes környezetükben fognak bemutatni az április 28-án megnyiló Virágkiállításon.

12 basszussal tangóharmonika

P. 45.—

összes hangszerekről árjegyzéket ingyen küld

MOGYORÓSSY hangszergyár

Budapest, Rákóczi-út 71.

— **NÉGY ALABARDOST** nem állíthat őrzeni, ha lakását elhagyja: ha nyugodtan akar husvétkor elutazni, kössön **betörésbiztositást.**

* **Husvéti vásár a Fenyves Áruházban.** Húsvéti boldog hangulatban látjuk a Kálvintéri Fenyves Áruház összes osztályait. Látunk például finom gyapjú női kötött ruhákat 14.80-as árért, végig gombos pongyolát gyürhetetlen anyagból, harangszabással 9.80 pengőért. Női sarmolin szoknyakombinékat 1.95 pengőért, fekete és barna box női cipőket 9.80-ért, női zsorzsett divatkendőket 3.60-ért, 130 cm. szélességben tiszta gyapjú köpenyszöveteket 7.80 pengőért. Kívánságra mintákat és képes árjegyzéket készséggel küld a Fenyves Áruház, Kálvin-tér 7.

Fáj a lába? forduljon bizalommal **Belvárosi Orthopediához. Díjtalan felvilágositás és Pedogrammfelvétel!** Budapest, IV., Kecskeméti-utca 3.

— **Megalakul Halason a Baross Szövetség.** Kiskunhalasról jelentik: A Baross Szövetség délpestmegyei szervezetét Kiskunhalas székhellyel a jövő vasárnapi közgyülésen alakitják meg. Kiskunhalas, Kiskunmajsa, Kiskunfélegyháza, Soltvadkert, Kiskőrös, Kalocsa, Kecel és Prónayfalva keresztény iparosai és kereskedői közül már eddig is közel 500-an jelentették be csatlakozásukat. Április végén nagygyülést tartanak *Halason*, melyen résztvesz az országos Baross Szövetség vezérkara és több közéleti előkelőség is.

70 P a havi tartásdij a Jézustársasági Kalocsai **FIÚ NEVELŐINTÉZET-BEN**

Kérjen részletes tájékoztatót. — Cim: **Szent István Nevelőintézet, Kalocsa**

— **Uj MFTR hajójáratok megindulása.** A MFTR közhirré teszi, hogy a Budapest—Esztergom közötti kisdunai hajó, mely Budapestről 8.30-kor, Esztergomból vissza 17-kor indul, április 16-tól kezdve naponként fog közlekedni. Az ugyanezen vonalon vasárnaponként járó turistahajó április 17-től kezdve közlekedik. A Budapest—Tahitótfalu közötti csavargőzös április 16-tól kezdve Tahig fog járni. A Szent Gellért-tér—Pünkösfürdő közötti helyijárat és a pesti Margithidfő—Margitsziget pesti oldal közötti átkelési járat egyelőre bizonyos korlátozásokkal április 16-ával nyilik meg.

Mindent lát

és lefényképez a nagyszerű „Korelle-Reflex". — Kedvező csere, részletfizetésre is. F. 11. árjegyzék ingyen. **CHMURA,** Budapest, IV., Ferenciek-tere 2.

* **Szép ruhába járni és ne kerüljön sokba,** ez motoszkál minden nő fejében. A Gólya-áruházak vezetősége elleste a nők fenti kívánságát és módot nyujt minden hölgynek, hogy úgyszólván apropénzért szépen, elegánsan öltözzön. A cég mai számunkban lévő hirdetése alkalmat nyujt Önnek is az elegáns, mégis olcsó öltözködéshez. Tessék ezt a hirdetést figyelemmel elolvasni.

Wrigley rágógumi

dohányzóknak nélkülözhetetlen, a sportolók kedvence, az emésztést elősegíti és a szomjuságot oltja. Kapható mindenütt. Vidékre egy pengő értékü bélyeg beküldése ellenében tiz csomag Wrigley rágógumit küldök. Magyarországi vezérképviselet Puljer J., Bp., VII., Nefelejts-u. 62.

— **Hasmütétek utáni időszakokban** egy pohár természetes „Ferenc József" keserüvíz reggelenként bevéve kitünő hashajtó, amely a belek tartalmát biztosan felhigítja és azt csakhamar fájdalommentesen levezeti. Kérdezze meg orvosát.

ÉG A GYOMRA? SOK A SAVA?

Szedjen **Gusztin capsulát**

Minden gyógyszertárban kapható. Egy doboz ára 1.20 P.

Schulek János

A budavári Mátyás-templom ujjá építése legfeljebb tiz év mulva készül el. A templom restaurációját ő felsége rendelte el negyed százados uralkodása emlékére: az előmunkálatok 102,099 frtba kerültek, az idén 60.000 frtot költöttek rá, a jövő évi költségek 55.000 frtra számitvák. Legtöbbe a két torony fog kerülni, melyek tervére azonban még nincs megállapodás. Schulek épitész e napokban készitette el gipszből a templom mintáját.

Vas. Ujs.

1880. 862-l.

~~1938. XXXVII. tc.~~

~~Igényjogosultság~~

~~Szemeknevelési pótlék és járulék~~

~~Lari 85.–~~

diosérettel ajánlottak kiadásra: «Az éliszi herczegnő» czimű szintű fordítását pedig Győry Vilmos nyujtotta be. Ezek mezi került a sor a felolvasásokra.

Gyulai Pál két népköltési gyüjtemény kéziratát mutatta be. Egyiket Benedek Elek és Sebesi Jób gyüjték székelyföldi balladákból, mesékből, dalokból, közmondásokból, gyermekjátékokból; a másikat b. Orbán Balázs, székely népmesékből. Gyulai mind a kettőből igen értékes mutatványokkal szolgált; az elsőből bemutatott régi balladákat: «Székely Ka-

kezik. A falak hegybe kezdenek szögelleni, összébb-összébb hajlanak. A lépcső tovább folytatódik, de most már nem zárja körül kőház. Áttört kőlépcsőházban kanyarog a csigalépcső. Ahol véget ér, a toronysisak keskeny nyitott erkélyc nyulik ki szédítő mélység fölé.

Eddig a magasságig kész a torony restaurálása (julius első hetében vagyunk), fejem fölött vékony fagerendák között, keskeny deszkapallókon folyik a munka. Rakják és falazzák uj kövekből a toronysisak csucsát.

Alul a végtelen Pest és a zöld mosolyu Buda párában fuldokló tája ezen a borongós és hüvös szellőjü nyári napon.

Megszólal a harang

Miközben lefelé tartok, harangkongást hallok. Olyan, mintha messziről hallatszanék; talán a szomszéd helyőrségi templomból. De ahogyan lefelé tapogatódzom, egyre erősödik a hangja. Egyre közelebbről hallatszik. A delet üti a Mátyás-templom valamelyik harangja. Félelmetessé fokozódik a hangja minden lépéssel, amely lejebb visz. Égzengés, földindulás zaja a szük lépcsőház torkában. Egy pillanatra megáll a bugó harang, olyankor percekig morog a megbántott fém és fájdalmasan visszhangoznak az összeszorult falak.

A harmadik emelet egyik kisharangja zenebonázik ilyen fenyegetően. Egy iskolás fiu rángatja a kötelet, azaz hogy inkább tornázik rajta. A visszalendülő haranggal a levegőbe rántatja magát a kötélbe fogózkodott gyerek s mikor visszafelé földet ér, teljes erővel meghuzza a kötelet. Ide-oda méternyi magasra repül a kötéllel. Szemmelláthatóan öröme telik a hintázásban.

A kisharang azonban mintha haragudnék: óriásra tátja az öblét s falatrepesztő indulattal jajdul föl a harangnyelv minden ütésére. (e. a.)

A viz, a fagylalt, a levegő

Dr. Strössner Ödön, a főváros bakteriológiai intézetének igazgatója igen érdekes jelentésben számol be az intézet multévi működéséről. E szerint az intézet 1934-ben 89.000 bakteriológiai vizsgálatot végzett. A vizet mintegy tizenkétezer esetben vizsgálták meg. A pesti víz frissebb és üdítőbb lett, mint korábban volt. A jelentés szerint a perifériákon, ahol csatornázás nincs, a kútfertőzés és így a tifuszveszedelem még mindig fennáll.

A szépen fejlődő tejhigiéne tökéletesedésére káros befolyást gyakorolt az olcsó milimári-tej, ami a tifusz behurcolásának egyik főforrása. A fagylaltok minőségében jelentős rosszabbodás nem állott be és ha a mult év nyarán sok esetben hangoztatták is, hogy több haláleset rosszminőségű fagylalttól következett be, a *kémiai vizsgálatok egyetlen esetben sem erősítették meg ezt a feltevést.* Igen érdekes része a jelentésnek az, amely a *pesti levegő* vizsgálatáról szól. Közel nyolcszáz esetben vizsgálták meg a levegőt és megállapították, hogy a levegő kéntartalma különösen télen a nyugati pályaudvarnál, nyáron pedig a Széchenyi-fürdő környékén igen nagy. A korom-tartalom viszont megközelíti az angol városok, így London levegőjében található korom mennyiségét.

„Elere!" kisszakasszal

A budai sikló évtizedek óta egyik nevezetessége Budapestnek. Az auto-carok idegeneket hoznak ide, akik meghallgatják a hires *elere*-t, amely az *előre* szónak buda-siklóvidéki változata és körülbelül olyan ismert, mint a tihanyi visszhang. Ezt az *elere*-t ejti ki száján naponta négyszázötvenkilencszer az alsó állomáson helyet foglaló kalauz. Ezzel megadja a „jelt", a gépészek bevonulnak és az utazás megkezdődik.

A budai sikló most ujabb szenzációval szolgált. Viteldiját *Szendy* Károly polgármester kívánságára leszállitotta *egy kisszakaszra.* A régi pénztáros nénikék viszsavonultak megérdemelt nyugalmukba és az öreg portások, akik a beszállásnál kezüket nyujtották a jegy felé, helyüket átadták a lélektelen kisszakasz-gépeknek. Az utolsó budai romantika is megszünt ilyenformán. Az ember, mintha a körutak forgalmát, villamos tömegüzemét érezné itt is, ahol pedig egészen a közelmultig finoman, mint egy sóhajtás suhant a sikló a magasságos egek felé.

Az ujságirónak kissé fáj a szive, mikor körülnéz itt lent, az alsó állomáson és látja, hogy bevonult diadalmasan, fölényesen, mindent elgázolóan a kultura, a civilizáció, amelynek ura és irányitója a mindenható BSzKRt. A BSzKRt a kedvesen és meghitten piszkos olajfestékes falakat három méter magasságig fehér csempével vonta be. A kocsikat, amelyek hatvanegynéhány éve rozzantan, de mégis szolgálatkészen tették meg kötelességüket, kicserélték BSzKRt-sárga alkotmányokra.

A személyzet halk és finom, udvarias és mult századbeli, mint az öreg hölgy, aki odafönt a Russwurm-cukrászdában krémeseket tálal a Budára visszavonuló szerelmesek elé. A sikló személyzete meglepő és szinte idejétmult kedvességgel válaszol a kiváncsi riporter kérdéseire.

Mert Budán még van idő, itt lassabban járnak az órák, itt sokan negligálják az ujfajta, rossz-szagu találmányt, az autóbuszt, amely a távoli, idegen és ellenséges Pestről tizenhat fillérért viszi föl a betolakodókat a Vár leggyönyörübb és legrezerváltabb utcáiba. A budai sikló viszont megköveteli, hogy az ember megálljon a hegy lábánál, mintegy lélegzetet vegyen és bizonyos ünnepélyességgel, hogy ne mondjam szertartásszerü magábaszállással várja, amig lejön felülről és lomhán a sárga kocsi, hogy elszállitsa az embert egy jobb és szebb világba.

Ne tessék mondani, hogy a siklónak nincs költészete. A sikló minden modernizálás és kisszakasz ellenére, olyan ritka és diluviális emlék számunkra, mint volt egészen a háboruutánig a margitszigeti lővonat. Budapest multjának édes legendája a sikló. És vannak emberek, akik dacára az autóbusznak, ennek a benzines és parvenü járműnek és dacára sürgős dolguknak, ezt a méltóságteljes kis középkori vonatot választják.

Azt mondja nekem az alsó állomás szolgálattévő öreg harcosa:

— Ne tessék hinni, hogy a sikló nélkülözi az eseményekben dus történelmi multat. Ezernyolcszázkilencvenhatban, a millénium évében husz külföldi ujságiró jött egy kedélyes vacsoráról, amelyet a miniszterelnökségen tartottak számukra. Késő volt, mert az ujságirók sokat ittak és kitünt, hogy az utolsó sikló már lement. Kapacitálták a fenti pénztárost, aki éppen összeszámolta a napi bevételt, hogy inditson még egy vonatot. Letelefonáltak és a gépészt, aki már visszavonult egy közeli kocsmába, előhozták a spriccer mellől. A husz ujságiró beszállt. Az alsó kocsiban nem volt utas, tehát a gépésznek nagyon óvatosan és vigyázva kellett volna inditania, fékezve, hogy husz ember sulya a felső kocsit magával ne rántsa a mélységbe. Ezzel szemben a gépész sürgősen vissza akart térni az elhagyott spriccerhez, teljes gőzt adott, majd elvesztette a fejét, elrohant a géptől és a kocsi óriási sebességgel ütődött az alsó állomás kőfalának. Isten csudája, hogy nem történt emberhalál. Az utasok kisebb-nagyobb sérülések árán menekültek meg.

Amig be nem vezették a kisszakaszrendszert, a napi jövedelem a mostaninak mindössze fele volt. Látnivaló, hogy Patz igazgató ur kisszakasz-ötlete meghóditotta a konzervativ Budát is.

A gépházban méltóságteljesen dohognak a gépek. A gépész tizenhat esztendeje teljesit szolgálatot. Összeforrott lelkében a gépeivel. Ugy becézi őket, mintha állatok volnának:

— Tessék elhinni, — szól, — hogy ennél jobb gépek egész Magyarországon nincsenek. *Hatvanöt évesek,* de még semmi baj nem volt velük. Garantálom, hogy még kétszáz évig üzemben tarthatók. Tessék megnézni, milyen szépen, egyenletesen mozognak. Még a régi Stephenson-rendszer szerint készültek és angol acélból, kézzel megmunkálva, szolidan és szeretettel. Nem lehet őket tönkretenni. Ilyen gépekkel hajtották hetven évvel ezelőtt a gőzhajókat a Dunán. Valódi hajógépek ezek is...

Megkérdezem a gépészt, hogy nem unja-e tizenhat esztendeje az egyhangu szolgálatot.

— Valamikor *mozdonyvezető akartam lenni,* — hangzik a válasz — és *siklógépész* lett belőlem. A gépek itt forognak a lábaim előtt és én egyhelyben állok. Tragédia ez uram, de én már megszoktam. A darab kenyér mindennél fontosabb...

Ha lirai lélek volnék, könnyes szemmel bucsuztam volna a kisszakaszos siklótól...

B. P.

— «**Uj Főváros**» Két kitünő ujságiró, *Rátkai* Károly dr. és *Ludwig* Dénes várospolitikai hetilapot indított «Uj Főváros» címmel. *Rátkai* Károly szűkebb kollégánk a városházán. A fővárosi ujságirás elitgárdájának egyik élharcosa, *Ludwig* Dénes pedig a politikai és parlamenti ujságirás egyik kiválósága. Két kitünő ujságiró összefogása csak jót eredményezhet. Az «Uj Főváros» eddig megjelent számai bebizonyitották, hogy a városházi ujságirás terén mindig lehet ujat, jót és ötleteset produkálni. Tartalomban és külsőségeiben egyaránt előkelő megjelenésü, nivós és friss az „Uj Főváros", melyet igaz kollégiális szeretettel üdvözöl *A Pesti Városháza.*

A Mátyás-templom restaurált tornyában

Boldogasszony budavári templomát, amelyet a pestiek és budaiak röviden csak Mátyás-templom néven emlegetnek, jó egy esztendő óta állványok támogatják. Tavasszal mult egy éve, hogy megkezdték a Koronázási főtemplom gótikus tornyának restaurálását. Régóta elvégzésre várt ez a munka, mert a torony faragott kődiszét az idő csunyán megviselte: a szél, az eső, a fagy és a hőség lemálasztott róla mindent, ami födetlenül nyult ki az alapfalakból. De kikezdte alul, főként pedig felül, a magasban, a védettebb helyek kődiszét is, sőt nem csak a diszitményeket, hanem az épitmény bizonyos szerkezeti részeit is.

A helyreállitás munkájával veszedelmes lett volna tovább várni, s heves bizottsági viták után végre megindultak a munkák. A feladat az volt, hogy a sérült kövek kicseréltessenek és helyükbe az időt jobban álló minőségü kövek tétessenek. A torony ujjáépitésekor (1896-ban készült el vele a halhatatlan emlékezetü Schulek Frigyes) végzetes hibát követtek el a kőfajta megválasztásával. Hosszas tanácskozás és viták után arra az elhatározásra jutottak, hogy a toronynak és sisakjának épitőanyagául Erdélyből hozatnak megfelelő követ. Igy lett a torony épitőanyaga a bácstoroki homokkő. A homokkő aránylag lazatömegü kőfajta. Az ok, amiért ráesett a választás: más kőfajtákhoz arányitva, könnyebb a fajsulya és ez fontos körülmény olyan karcsu épitmény esetében, mint a gótikus toronysisak, amelynek disze csipkeszerüen áttört kőékitmény. Akad ugyan Budapest közelében is kitünő homokkő — már a Lánchid pilléreinek homokkövét is a fejérmegyei Sóskuton bányászták — de a bácstoroki követ faragásra alkalmasabbnak itélték, mert finomabb szemcsékből összetett, mint a sóskuti kő.

Homokkő helyett mészkő

Hogy a homokkő milyen kevéssé képes ellenállni az időjárás romboló munkájának, arra mindenkit meggyőző példa a Mátyás-templom tornyából kibontott faragott kövek. Negyven-ötven esztendő megrágta a testüket és szétmálasztotta az ellenállásukat. A gótikus épitészetre annyira jellemző faragott cirádák: a keresztvirágok, az áttört körives diszitmények, a fialák és egyéb diszek valósággal lemorzsolódtak róluk. A templom déli oldalán, palánkkal elkeritett térségen hevernek az agyonrágott kődarabok. Körülöttük serény kopácsolás folyik: vagy kéttucatnyi munkás faragja az uj köveket, amik a régiek helyére kerülnek.

Az uj kő immár nem homokkő, hanem mészkő. Abból a likacsos, de kemény és időtálló fajtából való, amelyet az esztergommegyei Harasztiban bányásznak. Szobrászainknak régi kedvelt kőfajtája. Belőle készült például Arany János szobrának a talapzata, s a főváros temetőinek számos alakos siremléke.

A restaurálás munkáját a torony nyitott erkélyénél kezdték, miután az erkélyig lebontották az egész toronysisakot. Azóta az egész lebontott részt uj kövekből épitették meg, s ez idő szerint már csak a sisak csucsa vár befejezésre. Azzal is meglesznek augusztus tizenötödikére. Akkorra tervezik a toronygomb-ünnepélyt. A torony csucsát hatalmas rézgömbbel koronázzák meg s arra erősitik a keresztet. De a gömbben előbb elhelyezik a templom épitési történetére vonatkozó irásos adatokat. Szent István napjára azután egészen készen áll majd a toronysisak, állvány nem ékteleniti el a torony tetejét. Az egész templom megrestaurálására öt esztendőt szántak.

Sok szorgos kéz egybevágó munkájára volt szükség ehhez az aránylag gyors eredményhez. Az irányitás munkáját Schulek János végzi, a nagy Schulek Frigyes fia. A főváros magasépitő osztálya részéről *Friedrich* Lajos főtanácsos, *Szerémy* főmérnök, és *Balogh* mérnök vesz részt a munkában. *Makovsky* László a vállalkozója a toronyrestaurálás bonyolult müveletének és vitéz *Uzvölgyi* József a müszaki vezetője. De hadd essék szó a szobrászi munka nehezét végző három derék kőszobrászról is: *Kouer* Istvánról, *Lorenz* Károlyól és *Gabay* Sándorról.

A torony belülről

Ha már kivülről körüljártuk, nézzük meg belülről is a tornyot. Külföldön nem sajnálja az ember a fáradságot, hogy felkapaszkodjék a legmagasabb torony tetejére s onnan nézzen körül az alatta szétömlő világon. Az olyan felülről való lenézés látvány dolgában a megrögzitett repülőfelvételhez hasonlitható. Megrögzitett annyiban, hogy a mozgó és távolodó repülőgép helyett, egyhelyben állva látjuk az alattunk levő világot és látjuk minden irányból, miközben a torony erkélyén körben járunk. A városok szerkezetét, utcáik vonalhálózatát, a házak belső alakját igy lehet legjobban megismerni. Felejthetetlen emlékei maradtak bennem ilyen olaszországi és németországi „toronymászások"-nak. Itthon, a szülővárosomban, még sohasem néztem szét toronytetőről. Pedig hát a magas toronyból való letekintés érdekességnek és szenzációnak ugyanaz itthon, mint idegen városokban. Ujszerü nézete a réginek, a jól ismertnek.

Keskeny vasajtón tul jut az ember a toronyba vivő lépcsőhöz. Kőből való a szük csigalépcső. A legyezőmódra kihajló lépcsőfokok szélesebbik cikkelyén éppen hogy meg tudja vetni magát a félláb. A másik láb az alsóbb lépcsőfokon kénytelen támaszt keresni. Nem kényelmes járás, de nem is tulságosan fárasztó, mert pihenésre alkalmas megállók elég sürün érik egymást. A szük térbe lőrés-szerü ablakokon hatol be a világosság és a levegő. Semmi sem érzik itt a régi olasz templomok toronylépcsőházának áporodott és megfülledt levegőjéből.

Néhány fordulás a csigalépcsőn és már az első emeleten vagyunk. Keskeny folyosó, amelynek végén fülkébe illesztett kőülőhely várja az elfáradtat, visz egy csucsives ablaknyilásos nyolcszögü csarnokba. Nyolcszögü a torony is, amióta Mátyás király 1470-ben ujra megépitette. A csarnok nyolcszögü terét nyolc ablaknyilás is csak gyéren világitja meg, mert az ablaknyilásokat deszkalaprács zárja el a külső világtól. A mennyezet is mestergerendás deszka, benne nagy kerek lyukak a lelógó harangozó kötelek számára. Ez volna tehát a harangozó mühelye.

A falban három kis vasajtó. Kettő kulcsra zárva, a harmadik mögött folytatódik a kőcsigalépcső. Az ember közben megszokta már a keskeny lépcsőfokon való egyensulykeresést is, a félhomályt is, amely helyenként olyan sürü, hogy csak tapogatózva jutni benne felebb. Már a második emeleten vagyunk. Itt is deszkamennyezetü, magas, csarnokszerü helyiségbe jutunk. De ennek a csarnoknak már butorzata is van. Kovácsolt vaslemezekből szegecselt hatalmas vasállvány, rajta három harang, különkülön tengelyen mindenik. A középső a legnagyobbik. Óriási harang — az átmérője másfél méternél is nagyobbnak látszik. Kidagadó betükből felirat vonul végig a harang burkán: *Borromei Szt. Károly biboros védszentem.* A nagyharang csak kivételes alkalmakkor szólal meg. A két kötele is vásott és kurtára szakadt. A két kisharang közül a Szentháromságtérre néző ablakhoz közel függő a kisebbik. A másik jóval nagyobb nála: fölirása szerint Szent Istvánnak szentelte adományozója. Sürü zöld patina boritja a három harangot. Bronzszin csak féltenyérnyi darabon látszik bennök ott, ahol a harangnyelv ütése lekoptatta a patinát. A terem mennyezetén kerek lyukak és a belőlük lelógó kötelek elárulják, hogy még följebb, a harmadik emeleten is harangok vannak.

A harmadik emelet ugyanolyan tágas nyolcszögü csarnok, mint az alulsók, csak alacsonyabb náluk és a mennyezete nem fagerendán nyugvó deszka, hanem vasbeton-födém. A terem közepén alacsony vasgerendaállványon két kisebb harang várja, hogy megszólaltassák őket. Fölirásuk szerint 1723-ban öntötték, de 1895-ben „a budavári hivek költségén" ujraöntötték. Itt is ugyanolyan csucsives ablakok nyilnak a falban, mint alább, de a világosságot nem szüri félhomályosra széles fogazatu deszkazsalugáter. Az ablaknyilások szabadok, rajtuk betekint az ég s ha a kőmivesek faállványa nem akadályozná a kitekintést, a szem egy pillantással befoghatná a horizontot.

Mélyen alattam a város. A várbeli környező épületek mindenikénél magasabban vagyok itt. Csak a Mátyás-templom bádoggal boritott huszártornyának csucsára kell még föltekintenem. Bár délre jár az idő, Pest még sürü párában uszik. Szemközt vele a budai hegyek fakó sárgászöldben terülnek el.

A IV. emelet magasságában

A negyedik emelet valójában nem egyéb, mint a harmadik emeleti csarnoknak a padlása. Az alulról fölfelé indult kőhevederek itt csucsivben futnak össze. Kőkorong a zárókövük. A korongot szétnyitott szárnyu hollómadár alakja diszíti. A korong körében félhold karélyában csillag. Ebben a helyiségben végződik a tulajdonképpeni torony. Fölötte már a toronysisak kezdődik.

A következő megálló a torony erkélye. Itt már látszik a restauráló munka eredménye. A köveket kicserélték, mind ujak, fehérek. Az erkély fölül nyitott, de kicsiny csukott erkélyek nyulnak ki belőle a térre. A csukott erkélyek belseje fülke, a fülkében kőpad. Kivülről ezek a csukott erkélyek kicsiny szentségházak alakjában tapadnak a torony tetejéhez. Akkora magasság ez, hogy már csak az Országos Levéltár kéményének a vége magasabb nála. Mélyen alul a Szentháromság-téren a várbeli előljáróság ódon épülete. Furcsa magas és vékonytestü kéményeihez deszkapallók visznek a meredek háztetőről. A régi pénzügyminisztérium udvarára is belátni már ebből a magasságból.

Fölfelé most már a toronysisak követ-

— **Légvédelem a Vatikánban.** A Középeurópai Katolikus Kurir jelenti: A semleges államok között a legnagyobb rang kétségtelenül a Vatikán államot illeti meg. Ennek ellenére ez az előkelő kis állam is kénytelen megismerkedni a légvédelem problémájával. Egy Rómaellenes esetleges légitámadás esetén ugyanis, különösen ha az éjszaka következnék be, nagyon nehéz volna ezt a kis szuverén területet egy rendkivül sürün lakott városrész közepén, alig egy kilométernyi távolságban a nagy római laktanyáktól, környezetétől megkülönböztetni. Éppen ezért a Vatikán állam hatóságai még idejében mérlegelik azokat a lehetőségeket, amelyekkel polgáraiknak életét, biztonságát, valamint a Vatikánban őrzött műkincseket szükség esetén megvédelmezhetik. A fő légvédelmi pince tekintetében a választás arra az óriási toronyra esett, amely a Vatikán bejáratát a Szent Anna templomnál őrzi és amelyet a zarándokok általában „*Il Torrione*" néven ismernek. V. Miklós pápa hatalmas tornya is kiválóan alkalmas egy légvédelmi pincére. A torony felsőbb emeleteiben nemrég hatalmas betonrétegekkkel páncélozott termeket rendeztek be, amelyekben a Szentszék igazgatásának ingó vagyonát helyezték el. A torony külső falai *kilenc méter vastagok.* A nagy köralaku belső terem huszonöt méternyi átmérőjével nagyon sok ember befogadására elegendő. Gázbiztos berendezés, külön szellőztetés, a külvilággal való közlekedés biztositása, továbbá a kisebb felszerelések egész sora teszik alkalmassá, hogy minden veszedelemnek ellent tudjon állni. A Szentatya számára külön óvóhelyet rendeznek be azoknak a magánlifteknek a közvetlen közelében, amelyek a pápai lakosztályokat a szent officium udvarával összekötik. *A liftaknák egyikét mélyebbre épitik, hogy ilyen módon gyorsan a pápai légi óvóhelyhez lehessen jutni.* A háborus időkre tehát a világ legkisebb és legsemlegesebb állama is felkészül, ha ez a felkészülés defenziv is.

— **Országos razzia a burgonyarejtegetők és burgonyadrágitók leleplezésére.** A valutaügyészség 45 detektivje dr. *Tóth Sándor* detektivfelügyelő irányitása mellett az egész országra kiterjedő razziát tartott a burgonyakészletek és a burgonya áralakulásának ellenőrzésére. A razziára az adott okot, hogy a detektivek, árellenőrző körutjukon, gyakran tapasztalták, hogy *egyes árusok a burgonyát jóval drágábban adják az árkormánybiztosság által megszabott áraknál.* Ezek az árusok azonban számlákkal tudták igazolni, hogy *a burgonyát vagy haszon nélkül, vagy alig pár filléres haszonnal árusitották.* Igen sok árus *nem árult burgonyát, mert vagy egyáltalán semmit, vagy csak csekély mennyiségü árut kapott a nagykereskedőktől.* A detektivek a razzia során megállapitották, hogy az emlitett jelenségeknek az az oka, hogy *az országban felhalmozott nagy burgonyakészleteknek csak kis része és az is csak meg nem engedett lánckereskedelem utján kerül piacra.* Megállapitották, hogy egyes kereskedők *hatalmas készleteket tartanak vissza, hogy igy mesterségesen áruhiányt teremtsenek és magasabb árat érhessenek el.* Azt is tapasztalták, hogy *három-négy kézen is keresztülmegy a burgonya, amig a termelőtől a piacra kerül és igy a lánckereskedelem drágitja meg indokolatlanul a burgonyát.* A detektivek jelentései alapján árdrágitás és lánckereskedés bűntette cimén sorozatosan eljárás indul a burgonyarejtegetők és burgonyadrágitók ellen.

Egyesületek és előadások

A TESz április 23-án este félkilenc órakor a legégetőbb társadalmi kérdések megvitatására előadássorozatot indit. *Jaross Andor, Barcsay Ákos* főispán, vitéz *Keresztes-Fischer Ferencné, Fabinyi Tihamér* és *Ravasz László* püspök beszél egy-egy időszerü kérdésről.

A Magyar-Finn Társaság az Iparművészeti Muzeumban április 19-ikétől május 2-ikáig Miklós József, Orsós Ferenc és Rozs János festőművészek munkáiból „Finnország magyar szemmel" cimmel kiállitást rendez. A megnyitás pénteken déli 12 órakor lesz Onni Talas finn követ jelenlétében.

A Magyar Családvédelmi Szövetség gyöngyösi szervezetének ülésén dr. Doros Gábor egy. m. tanár ismertette a családvédelem és házassággondozás feladatait, majd elhatározták a házassággondozó intézmény felállitását.

A Magyar Nemzetpolitikai Társaság folytatta a közigazgatás ujjárendezéséről megindított vitaestét. Egyed István, Márffy Ede egyetemi tanárok és Hetényi Rezső főszolgabiró vett részt a vitában.

Mai előadások. *Keresk. és Iparkamara.* F. C. Ferguson (6). — *Szt. István Akad.* Marcell Mihály (5). — *Különféle. Unit. Dávid Ferenc Egyl.* (Unit. Misszióház temploma). Orbán Balázs emlékünnep (6). — „*Turul*" *Szöv.* „Zrinyi" bajt. egyesülete, „Széchényi" és „Rozgonyi Cecilia" törzse. Máj. 5-én fezenés hajókiránd. Jegyek 2 P 20 f.-ért Népszinház-u. 8. II. 51. — *A m. kir. Erjedéstani Állomás* aug. 13-tól 8 heles szeszgyárvezető tanfolyamot rendez. — *Találkozó. Veres Pálné leánygimn.* 1935-ben érettségizett VIII. A. oszt. Szom. ½8 Zöldfa-étterem. — *A szegedi áll. felsőipariskolát* 1920-ban végzettek Pünk. vas. d. e. 9 ó. — „*Turul*" *Ifi ág. ev. főgimnáziumban* 1850-ben érettségizetteket *Csapp Ferenc* ny. Máv. felügyelő felkéri, hogy máj. 4-én a Gellértszállóban az 50 éves találkozón jelenjenek meg.

Herkules a választon

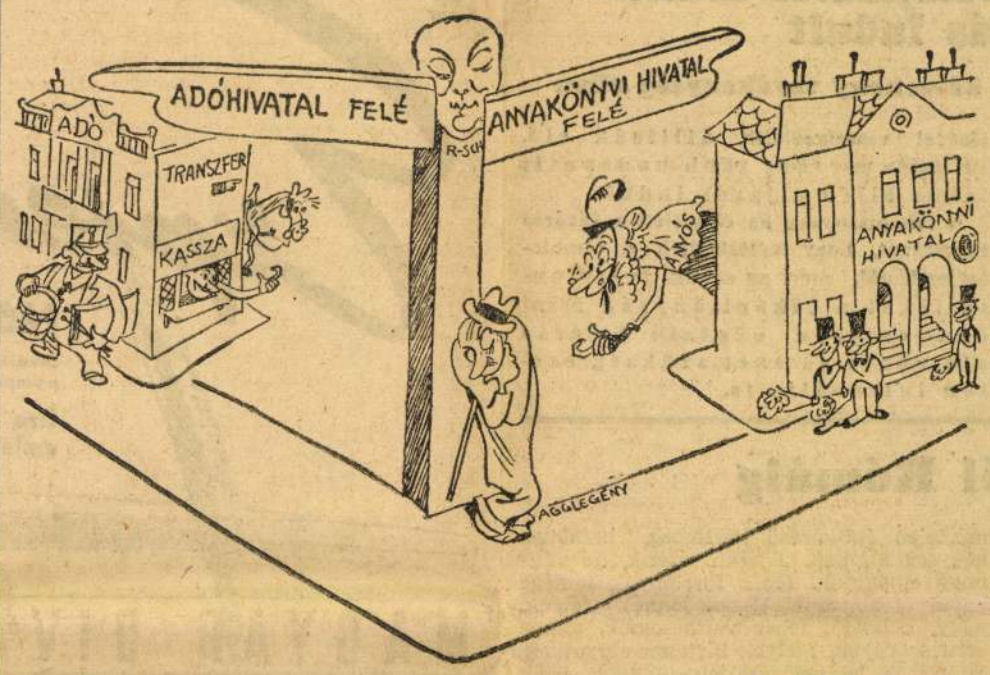

Gáspár Antal rajza

AZ AGGLEGÉNY: Sic transzfer gloria mundi.

Tisztelt Szerkesztő Ur!

Engedje meg, hogy mint a vidéki intelligencia szerény tagja néhány megjegyzést tegyek a cukorjegyrendszer bevezetéséhez, illetve ezzel kapcsolatban néhány megszivlelendő gyakorlati szempontra felhivjam a figyelmét. Erre főként a miniszterelnök urnak a Magyar Élet Pártjában elmondott beszéde bátorit fel. A miniszterelnök ur ugyanis kijelentette, hogy a rendelet végrehajtása során, három-négy hét mulva, majd kiderül, mekkora felhalmozott cukorkészletek vannak a háztartásokban és *akkor sor kerülhet a rendelet egyes részleteinek módositására.*

Olyan környezetben élek, amelyben a cukorrendeletnek bizonyos gyakorlati hiányai a legkülönbözőbb szempontokból megfigyelhetők. Azt hiszem tehát, hogy helyesen mutatok rá azokra a kivánságokra, amelyeket a pótrendelet kibocsátásakor elsősorban kellene mérlegelni. Gondoskodni kellene arról, hogy a cukoradagot illetőleg a vidéki intelligencia ne kerüljön hátrányos helyzetbe a fővárossal szemben. Gondoskodni kellene továbbá arról, hogy szakorvosi vélemény alapján megfelelő cukorhoz jussanak azok a betegek, akiknek évek óta kávé, tej, tejbedara, piskóta és tészta a főtáplálékuk, szóval, akik egészségi okokból nagyobbmennyiségü cukorfogyasztásra vannak utalva. De felhivom a figyelmét arra is, hogy a mesterségesen táplált csecsemők számára is cukorra van szükség. A vidéki intelligencia számára kiutalt cukoradagból pedig aligha telik erre. Végül hadd szóljak a magam, illetőleg öreg édesapám és édesanyám ügyével kapcsolatban arról, hogy a vidéken ezrével élnek elaggott férfiak és nők, akiknek ugyszólván egyetlen táplálékuk a kávé. A kávéhoz pedig cukor kell. Talán ebből a szempontból is revizió alá lehetne venni a rendeletet. Reméljük, hogy a miniszterelnök ur, aki olyan tárgyilagosan világitotta meg azokat az okokat, amelyek a kormányt a rendelet kiadására késztették, ha csak lehetséges, figyelembe fogja venni ezeket a méltányos szempontokat. *(Aláirás.)*

— **Halálozás.** *Róna Rózsi*, néhai Róna Lajos ujságiró huga április 15-én, hosszu betegség után elhunyt.

Ifj. Rozváczi *Rozváczy Lajos* m. kir. páncéloshadnagy 25 éves korában *Budapesten* meghalt. Csütörtökön temették el a farkasréti temetőben.

*Futó András*t, A Mai Nap belső munkatársát szombaton délben 12 órakor temetik a farkasréti temetőben.

Wirnhardt Gusztáv 92 éves korában Vácon meghalt. Pénteken 4 órakor temetik az alsóvárosi temetőben.

— **A finn segélyezési alapra** Vicenty Zoltán ny. főfelügyelő 20 pengőt küldött a Pesti Hirlaphoz. Rendeltetési helyére juttatjuk.

— **Negyedmillió pengős valutabünügy a Kuria előtt.** Dr. Sonnenfeld György magánhivatalnok Svájcban élő fivérével, Sonnenfeld Istvánnak összejátszva, kétszázezer pengőt jóval meghaladó összeget csempészett ki Svájcba olymódon, hogy száz pengős bankjegyeket rejtett el egyszerü levelekbe, keresztkötéssel ellátott ujságpéldányokba és ezeket a küldeményeket különböző cimekre adta fel. A nagyarányu pengőkiajánlási bünügyben a büntetőtörvényszék négy évi fegyházzal, ötezer pengő pénzbüntetéssel és tiz ezer pengő vagyoni elégtétel megfizetésének kötelezettségével sujtotta dr. Sonnenfeld Györgyöt. A Kuria Bolla-tanácsa dr. Halász Lajos védő felszólalása után a szabadságvesztés büntetésének mértékét három és félévi fegyházra, a pénzbüntetést ezer pengőre, a vagyoni elégtétel összegét pedig ötezer pengőre mérsékelte.

— **A Gázművek uj aligazgatója.** A polgármester Gloeszer József gázgyári műszaki főtanácsost az üzem aligazgatójává nevezte ki.

— **Halálosvégü családi dráma a Ganztelepen.** Borzalmas kettős családi dráma történt csütörtökön délelőtt a *Vecséshez* tartozó *Ganz*-kertvárosban, a Brassó-utca 20. számu házban. Itt lakik *Bor István* 39 éves Beszkárt-kalauz, aki összeszólalkozott a feleségével. A perlekedésből verekedés támadt, amelynek hevében a fiatalasszony *baltát ragadott és többször fejbesujtotta férjét.* A férfi összeesett, de nem sokkal utóbb magához tért, talpraállt, *felragadott egy nagy konyhakést és átvágta vele felesége torkát.* Bor István hazatérő anyósa vette észre, hogy mi történt és kétségbeesve kiáltozott segitségért. Kihivták a *kispesti* mentőket, akik megállapitották, hogy Bor Istvánné *meghalt.* A kalauzt a *Szent István*-kórháza vitték. Kihallgatni nem lehetett, mert a *baltacsapások többhelyen beszakitották a fejét, agyveleje is megsérült és állapota reménytelen.* A nyomozás megindult.

— **Halálos gázolás.** A Margit-rakpart 38. sz. ház előtt az I. A. 738 rendszámu személygépkocsi elütötte Löbl Lipót 55 éves fodrászt. Mire a mentők megérkeztek, Löbl Lipót már halott volt. A vizsgálat a halálos gázolás ügyében megindult.

— **Uj várkapu épül Visegrádon.** Visegrád községe és társadalma részéről legutóbb mozgalom indult meg, hogy a váralja rombadőlt déli kapujának helyét egy uj kapunyilással pótolják, s ezzel a visegrádi romvidék szépségeit gyarapitsák. A Műemlékek Országos Bizottságának megbizásából Schulek János műépitész a terveket már el is készitette és a polgármester előterjesztést fog tenni a fővárosnak, hogy vállalja el ennek az épitkezésnek tizenkétezer pengőt kitevő költségeit. Az uj épitményt „Budapesti Kapunak" óhajtja elnevezni Visegrád közönsége.

— **Házasság.** *Szolics Ferenc* róm. kat. tanitó Abádszalókon eljegyezte *Pál Jánosnak* és *Temesváry Ilonának* lányát, *Ilonkát.* (Minden külön értesités helyett.)

Nyáriás zivatarok jönnek

A délnyugati légáramlás további uralma már csaknem nyáriás időjárást hozott. A szerdáról csütörtökre virradó éjszaka rendkivül enyhe volt, sok helyen még a 10 fok alá sem szállt a hőmérő higanyszála, nappal viszont országszerte néhány fokkal 20 fok fölé emelkedett a felmelegedés. Sopronban, Debrecenben és Nagykörösön 24 fok volt, a fővárosban 23 fok. Még az 1000 méter magas Kékestetőn is 15 fokot mértek. Kárpátalja magasabb részein, ahol még jélméter körülli hótakaró borította a hegycsúcsokat, most megindult az erőteljes olvadás. Egész Közép- és Dél-Európában nálunk van a legmelegebb. A néhánynapos meleg idő következtében megindult a növényzet gyors fejlődése, hogy a nagy késésből valamit behozzon. Csütörtökön a felmelegedés fokozódott, de eső még sehol sem hullott. Vasárnap óta egyetlen szem eső sem öntözte az ország földjét.

Pénteken már többfelé lesz záporeső és nyáriás zivatar, különösen az ország nyugati részein. A mostani felmelegedés is elérte tetőfokát és néhány fokos hőmérsékleti visszaesésre van kilátás. A hőmérsékletben bekövetkezendő némi visszaesés azonban csak átmeneti jellegü lehet, mert Spanyolországon keresztül ujból igen meleg levegőtömegek törnek előre.

Budapesten április 18-án reggel a legalacsonyabb hőmérséklet 9 fok (a normális 6 fok), délben a legerősebb felmelegedés 23 fok (a normális 15 fok) volt. (Előző nap 8 és 21 fok). Z. A.

A Meteorológiai Intézet jelenti: Budapesten csütörtökön este 9 órakor a hőmérséklet 17 Celsius fok volt, a tengerszintre átszámitott légnyomás 759 milliméter, alig változó iránnyzatu.

Várható időjárás a következő 24 órára: Élénkebb déli-délnyugati szél. Változó felhőzet. Helyenként (főleg az ország nyugati felén) eső, zivatar. A hőmérséklet nyugat felől kissé csökken.

A nap kel 4.49-kor, nyugszik 18.38-kor, a hold kel 15.24-kor, nyugszik 3.10-kor.

*

Vizállás. Duna: Passau-Bécs között árad, máshol apad, Esztergomig alacsony, Budapest-Baja között közepes, Baja-Gombos közt magas, lejebb igen magas vizállásu. Bécs 233, Pozsony 190, Komárom 324, Budapest 291, Paks 219, Baja 372, Mohács 422, Gombos 560, Ujvidék 590, Zimony 711. Rába: Szentgotthárd —29, Ragyogóhid —56. Dráva: Barcs —92, Drávaszabolcs 25, Eszék 230. Száva: Brod 527. Tisza: Vásárosnamény 202, Tokaj 518, Tiszafüred 610, Szolnok 762, Csongrád 810, Szeged 800. Szamos: Csenger 104. Bodrog: Sárospatak 492. Sajó: Bánréve 121. Hernád: Hidasnémeti 105. Berettyó: Berettyóujfalu 146. Körös: Körösszakál 31, Békés 443, Gyoma 626. Maros: Makó 276. Balaton: Siófok 112.

Schratt Katalin meghalt

Bécsből érkezett jelentés szerint *Schratt Katalin* az elmult éjszaka 85 éves korában meghalt. A mult század érdekes szépaszszonyainak egyik legérdekesebbike hunyta le örökre a szemét. „*Die Schratt*" fogalom volt Bécsben, nemcsak azért, mert a legkitünőbb drámai művésznők egyike volt, hanem, mert általánosan ismeretes volt az a gyengéd viszony, amely a monarchia hatalmas uralkodójához, *Ferenc Józsefhez* füzte.

Schratt Katarina 1855-ben született Badenben. Már kora ifjuságában szinpadra lépett. A badeni kis szinházban mint segédszinésznő kezdte művészi pályáját. Csakhamar szerződteti a berlini királyi udvari szinház, de onnét *Laube*, a hires bécsi szinházigazgató csakhamar visszahozza. A művészetekért lelkesedő Bécs városának csakhamar kedvence lett. Följegyezték róla, hogy „szép, ifju művésznő, aki nagy tragikai képességei mellett a bécsi humornak is kitünő képviselője volt." 1883-ban lépett föl először és 1893-ban nevezték ki e szinház örökös tagjává.

Schratt Katarina valódi bécsi nő volt, a császárváros szép asszonyainak minden kedvességével, szépségével, vidámságával. Ezek a tulajdonságok tették különösen kedvelté nemcsak a bécsi nép, hanem a hatalmas uralkodó szemében is. *Ferenc József* 1879-ben látta meg először Schratt-ot, az uralkodó pár ezüstlakodalmának megünneplésére Laube szinházában adott diszelőadáson. A „Szentiványéji álom" került szinre ezen az ünnepi estén... de az uralkodó csak öt évvel később lett figyelmes a művésznőre. Ez pedig Kremsierben történt, abban a kis morva városkában, ahol Ferenc József III-ik *Sándor* cárral és *Bismarckkal* találkozott. Akkor már virággal ünnepelte művészetét és az ünnepi estély után sokáig sétálgattak a park rózsafái között...

*

Schratt Katalin ünnepelt szinésznő korában.

Schratt Katarina már életében beköltözött a mesék, a lelkes, szép, szines történetek legendás világába. Kedves alakja köré számtalan szép történet font a bécsi kedvesség és fantázia, amely szinesen él ott a Burg aranyos-füstös kapui körül, a hatalmas, világító régi óra előtt, a sötét bronzlovasszobrok körül, az impozáns, acélkék Szent István-torony árnyékában. Az uralkodó ugyszólván mindennapos vendége volt a szép és bájos művésznőnek, aki pompás kávéval, mazsolás kuglóffal várta és . . . sose kért semmit tőle, nagyszerü tapintattal, aranyos jósággal igyekezett melegséget, otthont teremteni körülötte. Érdekes, hogy Erzsébet királyné halála előtt egy nappal Genfből keltezett levelében kéri a művésznőt, hogy álljon a király mellett jósággal, szeretettel . . .!

Schratt Katalin valóban eleget tett ennek a megható végrendeletnek. Soha, senkivel nem beszélt arról a meghitt összeköttetésről, amely Ferenc Józsefhez füzte. Fölháborodva utasitotta vissza azt az amerikai ajánlatot, amely mesés honoráriumot ajánlott föl a memoárjaiért... inkább elárvereztette az 1931-ik év októberében drága emlékeit, ischli villáját, berendezését, többek közt azt a kis antik asztalt is, amelyen Ferenc József kávéját szolgálták föl a mazsolás kaláccsal...

*

A burgszinházi szerződtetése után férjhez ment egy magyar diplomatához, itebei *Kiss Miklóshoz*, aki az 1906-ik évben meghalt. Házasságukból egy fiu származott.

Akik még szeretnek emlékezni, akik szeretik a szép és megható történeteket, akik szivesen merengenek a tegnap aranyos romantikáján, azok meghatva néznek Schratt Katalin kedves, tiszteletreméltó, tovatünő alakja után...

Farkas Imre

Felelőtlen rémhirterjesztés miatt több eljárás indult

A rendőrség erélyesen jár el a kártékony tevékenység ellen

Az utóbbi napokban ujra mutatkoztak a felelőtlen és káros rémhirterjesztés jelenségei. A rendőrközegek ezért utasitást kaptak, hogy a legnagyobb éberséggel kisérjék figyelemmel a rémhirterjesztők kártékony tevékenységét és mindazokat, akik könnyelműségből, meggondolatlanságból vagy rosszindulatból az ország érdekeit koholt hirek terjesztésével veszélyeztetik, állitsák elő. Ez alapon már eddig több budapesti lakos ellen eljárás indult.

A főkapitányság figyelmezteti a főváros lakosságát, hogy tartózkodjék a rémhirterjesztéstől, mert az emiatt feljelentetteket a főkapitányság minden esetben büntető eljárás alá vonja és őket szükség esetén internálja is.

Budapesttől Rómáig

Róma, ápr. 16. Félkilenckor már utra készen állottam. Az autobusz, mely a repülőtérre szállitott, ugyan csak kilenc után indult a Malert Dorottya-utcai helyisége előtt, de „ami biztos, biztos" kiáltással már háromnegyedkor ott voltam, óvatosan összeválogatott podgyászommal egyetemben. A nagy, kényelmes terem még teljesen üres volt, az alkalmazottakat kivéve, igy volt időm és alkalmam a falakra kifüggesztett nyomtatványokat végigszemlélni, melyek egyöntetüleg és kizárólag arra figyelmeztettek, hogy a Lufthansa, Imperial Airways, K. L. M., Lares, Lot, Alba Littoria, Sabena, stb., stb. hajlandók engem, sőt szivük egyedüli vágya engem mentől gyorsabban minél távolabbi vidékekre potom pénzért elszállitani. Szemben a falon óriási térkép terpeszkedett, rajta Európa összes repülőjáratai, melyet az emberi találékonyságnak és céltudatosságnak kijáró elismeréssel bámultam, amig ki nem derült róla, hogy a legsürübben huzott vonalak tájékán szünetel a forgalom, mivel fentnevezett jó tulajdonságokat az emberi nem pillanatnyilag sürgősen egymás pusztitására kivánja forditani s igy nem ér rá a kijelölt menetrendet betartani.

Szerencsére az én utirányom nem eset e korlátozások alá és pontos időben begurultunk a budaörsi repülőtér épülete elé, ahol gyors és előzékeny vámvizsgálat után beülhettünk a hatalmas Junkers-gépbe, melyet ezuttal magyar pilóta vezetett. A forgalom Velence és Budapest között tudniillik ugy bonyolódik le, hogy egyik nap magyar gép indul tőlünk és olasz onnan, másnap pedig forditva. Kellemesen meglepett, mikor a podgyászom sulyáról kiderült, — hála a női ruhák könnyüségének —, hogy csak tiz kilóval haladja meg a megengedettet, ami pénzben kifejezve potom tizenhét pengőt tett ki, bár táskámban minden benne volt, ami két heti utra szükséges. Aztán észrevétlenül megindult a gép, emelkedni kezdett és pillanatok mulva már fent száguldottunk a mind jelentéktelenebb méreteket öltő föld felett.

Nem először történik meg velem, hogy repülőgépen ülök, de mindannyiszor meglep az a különös érzés, hogy a gép, meg én, milyen hatalmasok és nagyok vagyunk ahhoz az apró, piszlicsár földhöz képest, mely valahol mélyen alattunk tengődik, s amelyre nagyon kell ügyelnünk, hogy valahogy közel érve hozzá, el ne seperjük. Az egyedüli lények, melyek nagyságunkhoz méltók, a felhők, melyek hol alattunk, hol fölöttünk, néha pedig körülöttünk lebegnek, rohannak és melyek puhán nedves öleléséből kibontakozni a vezető legfőbb gondja. Egyelőre azonban csak arra balra igyekszik egy kezdetleges alaku, félig átlátszó fehér felhőtömeg a Duna szürkén csillogó csikja felé.

A föld ilyenkor, tavasz elején, még kissé szintelen, a sárga, homokos sávok barna gyapjuszerü foltokkal váltakoznak, melyeken minden valószinüség szerint lombtalan erdők állanak. Megfigyeltem, hogy a Dunántulon is sok még a talajviz, bár határozott áradást nem láttam. Zöld vetést, sajnos, szintén nem. A Velencei-tó felületén iszapos foltok vannak igen nagy számban, a Balaton azonban szép, tiszta zöldes kék. Forgalmat alig látni az országutakon, csak itt-ott mászik rajtuk valami hangyanagyságu alkotmány, ami valószinüleg százkilométeres gyorsasággal haladó autó lehet. A vezető, akit ismerek, megengedte, hogy egészen előre üljek. Innen lehet legjobban látni. Olyan csendesen haladunk, hogy szinte mozdulatlannak érezzük a gépet, bár a Balaton hihetetlen gyorsasággal tünik el szemem elől. Annyit látok, hogy erősen délnek vesszük az irányt. Hirtelen kanyargó vékony stráf, a Dráva, pillanatok alatt átrepüljük. A táj most már jóval dombosabb. Az alattunk levő domboru térképen nagy, barna foltok, közepén apró játékházikók állanak szigoruan mértani sávok között, melyek termőföldek lehetnek az erdőségek közepette. Fehér vonalak huzódnak keresztül-kasul a barna tömegen, mint valami gőgösen önérzetes, merev kigyók, ezek az utak, arrább pedig határozott körvonalu hegység látszik, meredek oldalu, alul erdővel boritott, felül kopaszkötömeg, alján széles sávban sárga, üres folyómeder kanyarog.

Zágráb. Nagy kiterjedésü, kissé rendszertelen épitkezésü háztömeg, hatalmas hegység aljában. Tisztán látszik, de alighogy elhagytuk, fehér foszlányok tömege halad el alattunk. Uszva jönnek felénk, nagy, halalaku fehér vattacsomók, tömpe orru szörnyek, melyek hirtelen elnyulnak, átlátszóak lesznek, széjjelszakadnak, hogy mintegy mély szakadék fenekén pillantjuk meg alattuk a földet. Többen jönnek, még többen, már előttünk vannak, körülöttünk, átölelnek fehér csápjaikkal, mintha soha többé el nem akarnának ereszteni . . . a vezető ide-oda nyulkál az előtte sorakozó billenytükhöz s csapokhoz, a gép erősebben berreg, kettőt-hármat lök magán és már fent vagyunk az alattunk gomolygó fehér tömeg fölött, kék égben uszó napsütésben, csak mélyen alattunk kisér hiven a repülő gépmadár sötét árnyképe. Oldalt, mint valami óriási hóval boritott szikla, mozdulatlanul áll a ragyogó fehér felhőtömeg. Olyan felemelően szép látvány, hogy szinte sajnálom, amikor ritkulni kezd a felhő és lelátunk ujra az itt-ott még valódi hóval tarkázott Karsztra.

A tenger! Hirtelen nyilik meg előttünk a végtelen kékség. Rajta apró, sárga, piros, fehér vitorláju csöppnyi hajók, alighogy megpillantottuk őket, már el is vesztettük szem elől. A lagunák, Velence. Az órámra nézek: pontosan két órája, hogy elhagytuk a pesti repülőteret. Ugy eltelt az idő, mintha csak félórát töltöttem volna a levegőben. A Lidón szállunk le. Vámvizsgálat, megeszem egy-két sonkáskenyeret, mert alaposan megéheztem. Két apró kisfiu is utazik velünk, térdemig érnek, de férfias angol kabátot viselnek. Megkinálom őket egy kis süteménnyel. Nagyon vigan vannak, élvezik az utat. Egy órakor beülünk az olasz gépbe. Ez is Junkert, ugyanaz a gyártmány. Kissé álmos vagyok. Ahogy elhagyjuk a tengerpartot, pillanatra behunyom a szemem. Mire kinyitom, Róma fölött vagyok. Három óra. Tizkor indultam el Pestről. Még csak kezet sem kell mosnom, olyan frissnek és tisztának érzem magam. Átöltözés nélkül, ugy ahogy vagyok, visz ki a fiam autója egyenesen a golfpályára, ahol ép valami verseny folyik, melyben ő is résztvesz. Igen, máskor is repülőn teszem meg ezt az utat.

Bethlen Margit.

Szendy polgármester a kislakásépitő házbéradóról

Ismertettük *Szendy Károly* polgármesternek azt a javaslatát, amely szerint a lakbérek három százalékos emelésével — mint céladóval — *öt éven át folytatnák a főváros kislakásépitési akcióját.* A polgármester előterjesztését április 23-án tárgyalja a főváros pénzügyi bizottsága. Szendy Károly polgármester erről a kérdésről most a következőket mondotta:

— *Évenkint több mint nyolcezren költöznek fel Budapestre vidékről,* s ennek természetesen következménye, hogy *a fővárosban a lakássziikséglet is évről-évre állandóan emelkedik.* Mivel közadóból nem lehet fedezni a szükséges kislakások épitési költségeit, olyan céladót kellett keresnünk, amely alkalmas volna a szükséges fedezet előteremtésére. Budapest közönségének is megéri, hogy amikor a kormány amugyis rögzitette a lakbéreket, akkor háromszázalékos lakbéradó plusszal lakáshoz lehessen juttatni a társadalom anyagiakban szegényebb rétegeit is.

Illetékes helyen közölték velünk, hogy *évente nyolcmillió pengő folymék majd be a céladóból,* ha az életbelépne, s ha a lakásépitési költségek a mai nivón maradnak, akkor *a főváros minden esztendőben ezer kislakást épittethetne.* A polgármesteri előterjesztés öt esztendőre kivánja életbeléptetni a céladót.

— Napokon át tartó székrekedésnél és az ezzel járó kisebb-nagyobb gyomor- és bélzavaroknál, puffadásnál, felbüfögésnél, étvágytalanságnál, homlokfejfájásnál, bódultságnál és hányingernél egy-két pohár természetes „Ferenc József" keserüvíz az emésztés útjait csakhamar alaposan kitisztitja és igen kellemes közérzetet teremt. Kérdezze meg orvosát!

NAPI HIREK

— **„Magyarország a béke és a munka szigete."** A svájci „Journal de Genève" „Benyomások Magyarországról" cimmel cikket közöl gróf *Teleki András* tollából. Az utazót — mondja a cikk — elragadja a főváros lüktető élete. A szállodai szobák foglaltak, az étkezés olcsó és jó. Sok uj gépkocsi, különösen olasz és német márkáju látható. Magyarország kizárólag *magyar politikát folytat.* Kitünő hadsereggel rendelkezik, ugyhogy senki sem kockáztatna meg támadást Magyarország ellen. Igy tehát *Magyarország a béke és munka szigetének* tünik fel a feldult világ közepette.

— **Kitüntetések.** A kormányzó megengedte, hogy Légrády Sándor iparművésznek, az állami nyomda tervezőrajzolójának a magyar posta által az utóbbi években kiadott levélbélyegek rajzainak művészies elkészitésével szerzett érdemeiért és dr. Mazgon József postatitkárnak elismerését tudtul adják. A kormányzó Fáy Andor, és vitéz Kovács Géza m. kir. jószágfelügyelőknek, valamint Magyary-Kossa Aladár előadónak a gazdasági tanácsosi cimet, Krayer Gyulának és Mössmer Józsefnek a kereskedelmi főtanácsosi cimet adományozta.

— **Dr. Jaeger Maximilian, Svájc budapesti követe** rövid ideig Bernben tartózkodott, ahova azért utazott, hogy érintkezésbe lépjen Pilet-Golaz-zal, az uj svájci külügyminiszterrel, az elhunyt Motta szövetségi tanácsos utódjával. Jaeger követ feleségével együtt ismét Budapestre érkezett.

— **A református egyetemes konvent** csütörtökön folytatta ezévi ülését. Bejelentették, hogy a konventi elnökség érdekes beadványnyal fordult Hóman Bálint kultuszminiszterhez. Közölte a miniszterrel, hogy a református egyház nem zárkózik el népiskoláinak nyolc osztályuvá való átszervezése elől, de az a kivánsága, hogy a kormány a törvénytervezetet számos erkölcsi és anyagi szempont figyelembevételével dolgozza át. A miniszter egyébként tudatta az egyházzal, hogy a csehek által magyarságuk miatt állásukból kiüldözött tanitók kárpótlásban részesülhetnek. Farkas István püspök a segédlelkészi fizetések rendezését sürgette. Dr. Balogh Jenő elnök kijelentette, hogy ezt a kérdést rövidesen megoldják. Daróczy Sándor, az amerikai szabad református egyház főesperese tervezetet nyujtott be az amerikai magyar református egyházaknak igazgatási szempontból az anyaországhoz való visszacsatolására. Ebben a kérdésben az illetékes tényezőknek az az álláspontjuk, hogy a terv megvalósulásának előföltétele: a külön-külön csoportba tömörült amerikai egyházak közötti lelki harmónia és az angol nyelvü amerikai egyházakkal a békés különválás letárgyalása.

— **Ujabb földesuszamlás Belgrád környékén.** Belgrádtól északra hatvan kilométernyire ujabb földesuszamlás történt. A földmozgás *a Belgrád és Budapest közötti nemzetközi gépkocsiutat és a vasutvonalat is veszélyezteti.*

— **Gruber Lajos és társainak bünügye.** Gruber Lajos orsz. képviselő és társainak bünügyében dr. Buzássy Lajos kir. ügyész érdekes bizonyitáskiegészitési inditványokat terjesztett a büntetőtörvényszék ötös tanácsa elé. Az ügyész bizonyitani kivánja, hogy a nyilaskeresztes párt tagjai között olyanok vannak, akik a korábbi államfelforgatási bünügyekkel összefüggésben államfelforgatásra irányuló mozgalmat folytatnak. Bizonyitani kivánja, hogy a nyilaskeresztes pártban megszervezett munkaszolgálatosokat arra használták fel, hogy izgatásra alkalmas röpiratokat terjesszenek. Bizonyitani kivánja, hogy Gál Csaba rendelkezése alatt megalakult ifjusági szervezet egyenes folytatása a hungarista mozgalom egykori ifjusági szervezetének. Bizonyitani kivánja továbbá, hogy az ugynevezett fekete propagandát a pártközpontban határozták el. Ismertetni kérte a „Szálasi-gyürüsök" névsorát, amelyből kiderült az, hogy kik esküdtek Szálasinak hüséget és az is, hogy ezt az esküt Szálasi vette ki. Az ötös tanács Ávedik Félix másodelnök vezetésével az inditványok egy részének helyt adott, több tanu kihallgatását és néhány irat ismertetését rendelte el. A tárgyalást szombaton folytatják.

— **A skandináv hadszintér nagy térképe a Képes Vasárnapban.** A Képes Vasárnap e heti száma ma jelent meg rendkivül érdekes tartalommal. Kitünő cikkek és pompás képek hosszu sora számol be a népszerü és kedvelt képes hetilapban a világpolitikai helyzet legujabb fejleményeiről. Közli a lap Skandinávia kétoldalas részletes nagy térképét, a hadműveletekben fontos szerepet játszó vasutvonalakkal, a tengeri hajózás utjaival, a hadviselők aknazáraival, folyókkal, tavakkal és magaslati pontokkal. Érdekes cikkek magyarázzák meg közérthetően a félelmetes aknaháboru mibenlétét. Tanulságos adatok világitják meg Skandinávia jelentőségét, az északi államok földrajzi helyzetét, katonai erejét, gazdasági kincseit, a svéd vasérc forrásait és utját, a narviki kikötő kulcshelyzetét, a két északi testvérnép történetét, uralkodóit. Pompás felvételekkel kisért cikk számol be a szárazföldi, légi és tengeri háboru nagyfontosságu eseményeiről. A nagy gonddal összeállitott, páratlanul értékes szöveg- és képanyag nélkülözhetetlen minden ujságolvasó számára, aki a világhelyzet alakulásának összefüggéseit figyelemmel kiséri. Ezenkivül számos érdekes cikk és riport, szépirodalom, gazdag képanyag, szerkesztői üzenetek, miniatürök, rejtvény, rajzos tréfák stb. egészitik ki a változatos, friss, eleven képes hetilap most megjelent legujabb számát. Ára 20 fillér.

— **Meghalt Ady Lajos tanügyi főtanácsos, Ady Endre bátyja.** Csütörtökön reggel a Pajor-szanatóriumban hosszu szenvedés után meghalt *Ady Lajos,* volt debreceni tankerületi kir. főigazgató, tanügyi főtanácsos. Ady Lajos, aki *Ady Endrének* testvérbátyja volt, négy év óta betegeskedett. Másfél évvel ezelőtt vonult nyugalomba, állapota azonban azóta sem javult és sok kinzó szenvedés után most agytrombozisban halt meg. Ady Lajos mint kiváló pedagógus, nagyértékü munkásságot fejtett ki, irodalmi téren is működött és amikor Ady Endre emléke az irodalmi harcok kereszttüzébe került, öccsének halála után megirta annak életrajzát. Temetése szombaton délután fél négy órakor lesz a Kerepesi-temetőben.

Szombaton lép érvénybe a BNV 50 százalékos utazási kedvezménye

Egy hét mulva, április 26-án, pénteken délben nyilik meg az idei Budapesti Nemzetközi Vásár. A harmincötödször megismétlődő megnyitóra szinte *jubiláris* hangulatban készül a Vásár, miután *ezuttal kormányzó urunk kétévtizedes országlásának ipari téren elért nagyszerü eredményeit fogja országvilág elé tárni.* A Vásár előkészületei már a vidéket is erősen megmozgatták. Százszámra jönnek naponként mindenfelől az érdeklődő levelek, amelyek azt mutatják, hogy a hazai közönség minden eddiginél nagyobb várakozással néz az idei Vásár elé. A vidék közönségének a fővárosba özönlése szombaton kezdődik. *Szombaton, április 20-án lép ugyanis érvénybe az 50%-os utazási kedvezmény a belföldi vásárlátogatók számára.* Ezt a kedvezményt a Vásár vidéki képviseleteinél beszerezhető vásárigazolványok alapján lehet igénybevenni és a Budapestre való felutazásnál május 6-ig, a visszautazásnál pedig május 13-ig marad érvényben. A kedvezmény tudvalevően nemcsak az ország összes vasutvonalaira, hanem a hajózási járatokra és számos autóbuszvonalra is kiterjed.

A kassai *Kazinczy Társaság* meghivására április 19-én este 8 órakor *Hallóssy István* kormányfőtanácsos, a Vásár ügyv. igazgatója a kassai városháza nagytermében előadást tart *a modern árumintavásárok gazdasági jelentőségéről.* Az előadás iránt a Felvidéken rendkivül nagy az érdeklődés és azt a kassai rádió is közvetiteni fogja.

— **Elutaztak a lengyel cserkészek.** A magyar cserkészszövetség huszonötéves jubileumán, mint ismeretes, résztvettek a lengyel cserkészek is, akik vitorlázó repülőgépet hoztak a magyar fiúknak. A lengyel vendégek szerdán reggel hagyták el Budapestet és bucsuztatásukra megjelent a budaörsi repülőtéren Albrecht főherceg is.

— **Az erdélyi nőegylet közgyülése.** A Szilágyi Erzsébet erdélyi nőegylet most tartotta évi közgyűlését a Tesz dísztermében. Székelyné Solymos Bea nagyhatású elnöki megnyitó beszéde után Plagányi Mihályné, Kapcza Irén, Reviczkyné Nagy Kamilla, Ignáth Márta és Koródy Piroska terjesztették elő jelentéseiket. A gyűlés megtárgyalta az erdélyi leányifjúság elhelyezkedésének és a magyar ruha propagandájának kérdéseit, amelyekhez hozzászóltak Bod Péterné, Javornitzky Jenő dr., Kalmár Elek, Eöttevényi Olivér és Ertl Jánosné.

— **A munkaképes inségesek csak munka ellenében kapnak segélyt.** A főváros szociálpolitikai ügyosztálya Schuler Dezső alpolgármester elnöklésével szerdán ülést tartott, amelyen Horony-Pálfy Aurél tanácsnok ismertette az ügyosztály előterjesztését a szegénygondozás és az inségenyhítés szabályozására vonatkozóan. Az új terv szerint a munkaképtelen szegények nagyrészét a főváros a jövőben vidéken helyezné el gondozásra, a munkaképes inségesek pedig csak akkor kapnának segélyt, ha havonta két héten keresztül inségmunkát végeznek. Gál Benő, Hegedűs Bertalan, Gaár Vilmos, Vörösváry Miklós és Toperczer Ákosné felszólalása után Horony-Pálfy Aurél közölte, hogy a főváros gondoskodik a vidéken elhelyezett szegények megfelelő ellátásáról. A felvilágosítás után a bizottság elfogadta az előterjesztést.

— **Az emésztőszervek megbetegedéseinek kezelésénél** reggel éhgyomorra egy pohár természetes „Ferenc József" keserűvíz abszolut megbízható hashajtó, amelynek hatása igen kellemes. Kérdezze meg orvosát.

— **Razzia a fővárosban.** Az államrendőrség budapesti főkapitánysága a keddről szerdára forduló éjjel tartotta szokásos havi razziáját Budapest, Ujpest, Pestszenterzsébet, Kispest és Csepel területén. A razzia során 121 előállítás történt, ebből hatósági elbánás alá vontak 64-et, s szabályszerű igazoltatás után elbocsátottak 57-et.

— **A postamesterek kívánságaik teljesítését sürgetik.** A postamesterek országos egyesülete közgyülést tartott, amelyen a tagok nagyszámban jelentek meg az ország minden részéből. Muschong Rezső elnök megnyitójában hangsúlyozta, hogy az egyesület vezetősége egész erkölcsi erejével igyekezett előbbre vinni úgy a tényleges, mint a nyugdíjas postamesterek ügyeit. Örömmel számolt be arról, hogy sikerült az állástalan postakiadók részére ugyanazt a vasuti kedvezményt kieszközölni, amilyenben a szolgálatban levő kiadók részesülnek. A postamesterek és kiadók illetményét ezév januárjától 5 százalékkal felemelték, de remény van rá, hogy a IV. és III. osztályú kis postamesterek járandóságát a közeljövőben még külön is megjavítják. Toperczer Róbert felszólalásában a nyugdíjkérdést tette szóvá. Elkerülhetetlenül szükséges a mai nyugdíjak emelése. A megoldás az lenne, ha a posta, mint munkaadó magára vállalná a nyugdíjak fele összegének, mint állami hozzájárulásnak terhét. Lengyel Sándor postaigazgató, miniszteri biztos üdvözölte ezután a közgyülést. Bejelentette, hogy a költségvetésbe sikerült olyan kiegészítést beilleszteni, ami lehetővé teszi a postamesterek özvegyeinek segélyezését. Július 1-től kezdődően tehát a teljesen vagyontalan, rászoruló postamesteri özvegyek is kapnak nyugsegélyt a kincstártól. A IV. és a III. osztályú postamesteri hivataloknál a fenntartási költség összegét 252, illetve 126 pengővel felemelték. A nagy tetszéssel fogadott beszéd után a közgyülés a különböző jelentéseket hallgatta meg, majd Bally Béla a kiadói kar helyzetét ismertette. Minél gyorsabban rendezni kell ezt a kérdést, mert a kiadói kar súlyos helyzetben van. Arra kell törekedni, hogy postakiadók önhibájukon kívül alkalmazás nélkül ne maradjanak. A nagysikerű gyülés a Himnusz eléneklésével ért véget.

— **Halálos gépkocsigázolás.** Pongrácz Károly gróf gépkocsija Nyékládházán elütötte Varga József 65 éves emődi napszámost, aki sérülésébe belehalt. Varga József szembejövő másik gépkocsi elől akar kitérni és igy került Pongrácz gróf gépkocsija alá. A vizsgálat megindult.

x **A dohányjövedék a szokottnál is kedvesebb meglepetéssel szolgál idén a nemzetközi vásár látogatóinak.** Forgalomba hozza már a közeli napokban az ünnepi év alkalmából készült új gyártmányait, a Szent István-szivarkát és röviddel utána a Rex-szivart. Mind a kettő igazi szakemberek pompásan sikerült „alkotása"; a legnemesebb dohányfajták harmonikus keveréke kerül a dohányzóközönséghez ragyogó kiállításban. Ahhoz képest, amit belső tartalomban és külső kiállításban nyujtanak, áruk igazán nem magas, a Szent István-szivarka daraboniként 8 fillér, Nikotexminőségben 9 fillér, a Rex-szivar pedig művészi díszítésü kis dobozban, 6 darabonként 2 pengővel kerül forgalomba.

Csiki székelyek szomoru sorsa

Csikszereda, április 27.

A csiksomlyói ferencrendi zárdafőnök ellen eljárást indítottak, mert engedély nélkül lelkigyakorlatokat tartott. A román hatóságok megtagadták a székelyek hagyományos keddi búcsújának engedélyezését is.

A német bakák után páncélkocsik szállitják a borjut

Berlin, április 27.

A hadseregfőparancsnokság parancsot adott ki, amelynek értelmében a gyalogos katona a jövőben a fegyverzeten, ásón, kenyérzsákon és kulacson kívül csak a harchoz feltétlenül szükséges felszerelési tárgyakat viszi magával menetpodgyász formájában. A borjút ezentúl páncélos tábori kocsik szállítják a vigan és könnyen masirozó német bakák után.

Angol-japán összetüzés egy gőzös lefoglalása miatt

Sanghái, április 27.

A japán csapatok a Jangce-folyó torkolatában megszállották az 1337 tonnás *Tung-Wo* angol gőzöst, azzal az indokolással, hogy *a gőzösről tüzeltek a japánokra.* A katonák szuronyokkal megsebesítették a gőzös több kínai tengerészét és arra *kényszerítették a gőzös kapitányát, hogy a Csing-Ming-szigetnél kössön ki hajójával, amelynek minden zegét-zugát átkutatták.* A gőzöst később *Haszegava* altengernagy parancsára *szabadon bocsátották,* miután *Philipps* sanghái angol főkonzul kijelentette, hogy ellenkező esetben angol ágyúnaszád siet az incidens helyszinére a hajó kiszabadítására.

Százpengősök a fogpasztatubusban

A nagykanizsai vasuti állomáson a detektivek igazoltattak egy gyanusan viselkedő fiatalembert, akiről kiderült, hogy Herzog Andor salgótarjáni lakos. Amikor zsebeit átkutatták, fogpaszta-tubust is találtak nála, amelyről közelebbi vizsgálat során megállapították, hogy fogpszta helyett egy üvegecske van benne és az üvegben több százpengős elrejtve. A detektivek Herzog Andort leszállították a vonatról és előállították a budapesti valutaügyészségre, ahol Kotsis Miklós dr. ügyészségi alelnök irányitása mellett folyik a nyomozás a valutacsempészési ügyben.

Internálták a román vasgárda 176 vezető tagját

Bukarest, április 27.

A feloszlatott vasgárda 176 vezető tagját az államvédelmi törvényre való hivatkozással egyévi időtartamra internálták. Három internálási helyet jelöltek ki számukra: egy regáti kolostort, egy bukovinai kolostort és egy erdélyi falut Csikszereda közelében. A 176 internált között van a fiatal Codreanu atyja, Jon Zelea Codreanu, továbbá az elhunyt Cantacuzino tábornok fia és az ugyancsak feloszlatott „mindent a hazáért!" párt volt országos elnöke, Clime mérnök. A belügyminisztérium szerdán este hivatalos jelentést adott ki, amely a feloszlatott vasgárda vezérének, ifjabb Zelea Codreanunak a származásával foglalkozik. A jelentés szerint Codreanu származását meglehetős homály fedi, kétségtelen azonban, hogy egyetlen csepp román vér sem folyik ereiben. Atyja Jon Zelea Codreanu csak 1902-ben vette fel ezt a nevet s azelőtt Jan Zilinskinek hívták. Jan Zilinski atyja a lengyel Simon Zilinski volt, anyja pedig az állítólag magyarszármazású Antek Agafia. Ifjabb Codreanu anyja a német Brauner Eliza volt.

Pauline Gower kisasszony felszámoltatja hires légitaxivállalatát

London, április 27.

Sir Robert Gowernek, az alsóház középeurópai csoportja elnökének leánya: Pauline Gower, Anglia egyik legkiválóbb repülőnője, felszámoltatja „légi kirándulások rt." (Air-Trips Limited) név alatt ismert hires légitaxivállalatát, mellyel 25.000-nél több utast szállított légi kirándulásokra. Gower kisasszony a jövőben atyjának segédkezik politikai munkájában, de azért nem mond búcsút végleg a repülésnek és júniusban Magyarországra repül.

Közel 547 millió dollár az amerikai haditengerészeti előirányzat

Washington, április 27.

Roosevelt elnök jóváhagyta az 1939-es költségvetési évre szóló haditengerészeti előirányzatot, amelynek összege közel 547 millió dollár. Az előirányzott összegekből két páncélos csatahajót, két cirkálót, nyolc torpedórombolót, hat tengeralattjárót, egy aknarakóhajót és több másodrendű hajóegységet építenek, azonkívül befejezik a már épülő két páncélos hajót, három repülőgéphordó-hajót, nyolc cirkálót, negyvenhárom torpedórombolót és tizenhat tengeralattjárót. A költségvetés független a haditengerészeti bizottság előtt lévő „tengeri újrafegyverkezési" javaslattól.

Derékig érő hó Brassó környékén

Brassó, április 27.

A városban és környékén, valamint a déli Kárpátokban a keddről szerdára forduló éjszaka és szerdán is újra havazott. A hegyekben mindenütt derékig érő hó van. Havazott Háromszék megyében is.

BAD-NAUHEIM

a szív- és vérkeringési zavarok, idegmegbetegedések, légcsőhurut, reuma világfürdője. Természetes meleg, szénsavas konyhasóforrások. Változatos társadalmi és művészi események, golf, céllövészet, tennisz stb. 60%-ig terjedő utazási kedvezmény. — Felárnélküli márkahitellevél. Felvilágositással és képes tájékoztatóval szolgál a Németbirodalmi Vasutak Idegenforgalmi Irodája, IV., Váci-utca 3.

— **Esterházy Pál herceg nem osztja fel hitbizományát testvérei között.** A Magyar Országos Tudósító jelenti: A 8 Órai Ujság április 28-iki száma „Esterházy Pál herceg felosztja hitbizományát testvérei között" cim alatt cikket közölt, melynek valódisága tekintetében a legilletékesebb helyhez fordultunk, ahol kijelentették, hogy a cikkben foglaltak minden alapot nélkülöznek.

— **Tovább reng a föld Törökországban.** Isztanbulból jelentik: Ujból heves földrengések voltak Kirschir vidékén. A legutóbbi két napon tizennyolc faluban 600 ház dőlt romba. A halálrarémült lakosság a szabadban táborozik. A szállítóeszközök elégtelensége miatt az inséges vidékek élelmezése nehézségekkel jár. A hatóságok sürgős intézkedéseket tettek az élelmezés biztosítására.

Amig Ön alszik

a Darmol dolgozik. Nem zavarja az álmot és mégis estétől reggelre biztosan hat. Fájdalom nélkül hajt, könnyü és teljes ürülést idéz elő. Kellemes enyhe és jó hashajtó, a DARMOL

— **Szakelőadások az orvosi továbbképzés akadémiáján.** Az orvosi továbbképzés nemzetközi akadémiájának kongresszusán a szerdai napon a mirigyek egymásra gyakorolt hatásával foglalkoztak az előadók. A napirenden Parker londoni tanár a test hormonháztartásának érdekes összefüggéseiről beszélt, Bastianelli római professzor pedig, aki a mirigybetegségek világszerte ismert szakértője, a tizenkétujjas bél daganatainak terápiáját ismertette.

ÖREGEKNEK ERŐT ADÓ TÁPLÁLÉKA AZ OVOMALTINE!

— **Végetért a mérnökegylet kétnapos közgyülése.** A magyar mérnök- és épitészegylet két napon keresztül tartotta kilencvenedik közgyülését Pap Ferenc elnöklésével. A gyülésen résztvett vitéz Petneházy Antal államtitkár, vitéz Vináry Ervin, Király Kálmán fővárosi tanácsnok, a műegyetem, a mérnöki kamara s a rokonegyesületek több képviselője. Az első nap a választásokat ejtették meg, a második nap pedig Pap Ferenc az egylet legidőszerűbb kérdéseivel foglalkozott. Rámutatott a törvényhozás, a tervbevett nagy állami beruházási program feladataira, s végül hangsúlyozta az összes mérnöki egyesületek egységes állásfoglalásának szükséges voltát. Frohner József az egylet multévi működését ismertette, azután kiadták az egyleti pályázatok díjait. Aranyérmet kapott Korbély József, ezüstérmet Trummer Árpád és Pattantyus Ábrahám Géza, a Kandó Kálmán-emlékérmet Bláthy Ottó Titusznak, a Hollán-pályadíjakat Fényes Istvánnak és Posevitz Guidonak itélték oda. Az egylet uj alelnöke Bárány Géza gépészmérnök, igazgatója pedig ismét Schulek János lett. A közgyülés utáni vacsorán kezében a Hollán-serleggel Vér Tibor dr. mondott ünnepi beszédet.

Hashajtónak

Arlin dragée. Biztos. Olcsó!

— **Lengyel nemzeti ünnep.** A társadalmi egyesületek szövetsége és a magyar-lengyel szövetségben müködő magyar-lengyel társaság május 3-án, kedden délután hat órakor a Tesz székházában (V., Szabadság-tér 16) lengyel nemzeti ünnepséget rendez. Az ünnepély a lengyel himnusszal kezdődik, a megnyitót Szviezsényi Zoltán miniszteri tanácsos, a társaság alelnöke mondja, az ünnepi beszédet pedig Olchváry Ödön, a Tesz alelnöke, a társaság ügyvezető igazgatója tartja. Gárdos Kornélia, a Nemzeti Színház tagja költemányeket ad elő, majd a magyar Himnusszal ér véget az ünnepély.

CSILLÁR-bérlet VOGEL-nál. Vételnél a bérleti díjat beszámitjuk a vételárba. IV., Károly-körút 28 (Városháza). VIII., Mária Terézia-tér 1. Tel.: 130-123.

— **A gyermekvédő liga közgyülése.** Május 1-én, vasárnap délben 12 órakor tartja évi közgyülését főherceg elnöklésével az országos gyermekvédő liga. Petri Pál ügyvezető alelnök beszámol a liga tevékenységéről, felszólalnak Tormay Gézáné, Ugron Gábor, vitéz Simor Elemér, szaval Eöry Kató.

— **A német utazási hitellevelek beváltása Ausztriában.** A német birodalmi vasutak budapesti irodája közli, hogy május 1-től kezdve a régi Ausztria területén is beváltják a Magyarországon kiállított német utazási hitelleveleket.

— **A szabad polgári kör közgyűlése.** Most tartotta évi közgyűlését a budai I. kerületi szabad polgári kör, s egyhangú határozattal újból Szabó Árpád dr.-t választotta a tisztújítás során elnökévé. Társelnök lett Kellner Nándor és Ölveczky Pál, másodelnök Biczó Dániel és Papp Vilmos, alelnök Holló Ferenc, Tóth Imre és Váczy Ferenc, titkár Nagy Jenő, háznagy Till Géza, pénztáros Kurcz Ferenc. A közgyülés után a kör ünnepies Szent György-napi társasvacsorája következett, amelyen Platthy György dr., a kör volt elnöke emlékére Ölveczky Pál mondott beszédett, Szabó Árpád pedig Duday Alajos tanácsnokot, Czebe Jenő elöljárót és Makoldy József műszaki főtanácsost üdvözölte. Elhatározták, hogy a kör negyvenéves fennállásának jubileumát külön díszközgyülésen ünneplik meg.

— **Elsősegitségnyujtási tanfolyam.** A budapesti önkéntes mentőegyesület legközelebbi elsősegitségnyujtási tanfolyamát május 2-tól 7-ig mindennap délután 6-tól este fél 8 óráig tartja. Jelentkezni lehet levelezőlapon, vagy a tanfolyam megkezdésekor (V., Markó-utca 22).

Vásári különvonatok

Az államvasutak igazgatósága közli, hogy a kereskedelemügyi minisztertől vett rendeletre, legalább 500 utas jelentkezése esetében, május 1-én a következő vásári különvonatokat indítja:

Hódmezővásárhelyről (Szegváron át), Szentesről és Csongrádról Budapest nyugati pu.-ra. A menettérti jegy ára Hódmezővásárhely, Mindszent és Szegvárról 4.70 pengő, Szentes, Csongrád és Kiskunfélegyházáról 3.60 P.

Balassagyarmatról Budapest nyugati pu.-ra. Felszállás Drégelypalánk és Diósjenőn is. A menettérti jegy ára 2.40 P.

Zalaegerszegről, Nagykanizsáról és Keszthelyről Budapest déli pu.-ra. A menettérti jegy ára Zalaegerszegről 5.50 P, Nagykanizsáról 5 P, Keszthelyről és Siófokról 4.30 P.

Bajáról és Kiskunhalasról Budapest keleti pu.-ra. A menettérti jegy ára Bajáról, Bácsalmásról, Mélykút és Jánoshalmáról 4.50 P, Kiskunhalasról, Kiskörösről 3.10 P. Megfelelő számú utas jelentkezése esetében Kalocsáról különvonatú csatlakozás.

A fenti vonatoknál a budapesti nemzetközi vásár belépőjegyének megváltása kötelező. A vonatokon csak a különleges menettérti jegyek érvényesek, minden más menetigazolvány, vagy szabadjegy érvénytelen. A jegyeket az utazás megkezdése előtt tintával, vagy tintairónnal kell aláírni. Közelebbi felvilágositás, valamint jegyárusitás a vidéki menetjegyirodákban.

SZEMVILÁG

Egy ember közelhajol a szememhez és mélyen belenéz, de nem a tekintetemre kiváncsi, ezt valahogy nem is látja, csak a hártyákat, rekeszizmokat nézi, részletező alapossággal és szakértő közömbösséggel, mintha egy tyúkszemet vizsgálna; igen, rosszul esik most ez az érzés, hogy a szemem is csak anyag. Az orvos azután hátraszól a másik orvosnak: „szivárványhártya". Utána latinul mondja, bár e szót nem értem, mert Livius és Ovidius nem irtak szivárványhártyáról a középiskolai tankönyvekben. Orvosok között a latin beszéd mindig vésztjósló, ők ezzel tüntetik ki a súlyos eseteket, s megelégedetten kezet mosnak; mert az orvosok általában a súlyos eset felderitésénél megelégedettek. Sötét szemüveget kapok, olyant, amely bőrlebernyegével oldalról is véd a világosságtól, azután borogatni kell, cseppenteni kell, pihenni és semmit nem olvasni, semmit nem nézni. „Egyáltalában ne nézzen!" — kiált rám az orvos ingerülten, mintha valami gaztettet akarnék elkövetni. A szemüvegből azért kipislogok a világba és látom, hogy minden sűrű füstgomolyban úszik, idegenül, körvonalak nélkül; aztán megadom magam.

Furcsa élet kezdődik, egyszerre váratlan feltételek között találom magamat. Nekimegyek az ágy szélének, elesem. Felsegitenek és ideges leszek, mert nem látom az arcokat, amellyel botlásomat nézik. Lassan elfogadom, hogy nem látok, semmit, az idegességet fásultság váltja fel s körülöttem nőnek, hatalmasodnak a hangok. Mindenféle zaj fontos, semmit nem szalasztok el, nézni nem lehet, ezért füleléssel sietek a szobába jövők lépései elé s a padlóreccsenésekre egész eszméletemmel rátapadok. Másnap felébredéskor mondják, hogy reggel van. Nem látom, nem látom a reggelt s olyanféle érzésem van, hogy nem is kell elhinnem. Valami dacos ellenszegülés arra indit, hogy ne higyjem mindazt, amit a látók mondanak. A világ annyi, amennyit érzékelek belőle; s én nem látom a napfény csillogó permetezését a szemben lévő hegyoldalon.

A szememnek valami összetűzése lehet a világgal, azzal, amely a sötét szemüvegen túl van; a kinti tájak, fények most nem tűrik a szemvilágomat, száműzték; a rendszer, a megegyezés felbomlott köztük s a postás hiába hozza számomra az ujságokat. Miféle betegség, miféle büntetés ez? A formák és a szinek, igen, ezek azok, melyektől most egy időre el kell búcsúznom; nem látni egy torony égbeszökellő lendületét s az alkonyati égalj raffinált színkompozicióját... most majd több, gazdagabb lelkemnek kell lenni, hogy mindezt a hiányt kitölthessem magamban. A vakoknak biztosan a lelkük színesebb, a lelkük látóbb, gondolom. Vágyam támad láz után, amely elzsongitson, de ezzel a betegséggel nem jár láz s teljesen frissen és elevenen viselnem kell a sötétséget, amely mint végtelen éjszakai erdő, körém telepedett, s semmiféle tüdőtfullasztó futással nem menekülhetek ki belőle. Hátradűtöm fejemet a párnán és ráérősen gondolkodni kezdek a vakokról, mit tudok róluk? Tavaly egyszer jártam köztük a nevelőintézetükben s láttam, amint kicsi fiúk egy kitapogatott sarokban órákon át ugrálnak, hadonásznak, betartva a kétlépésnyi területet, amelyet kivizsgáltak, amely az ő biztonságos világuk s forgolódnak, topognak, az apró élet jókedvű ütemével, de azzal a bizonytalansággal, amelynek nincs, nem lehet iránya, célja... Irni szeretnék s ezt sem szabad, igy diktálni kezdek. A gép kellemetlenül, támadóan kattog, mintha rágná, marcangolná a gondolatot, melyet betűnkint kell összeilleszteni. Nehezen megy, megszoktam, hogy a ceruza bizalmas, sima futása rajzolja le a gondolatmenetet s most ez a közbenlévő csattogás olyan képzetet nyujt, mintha váratlan parancs szerint a mondanivalómat szavanként egy cséplőgépbe kellene bedobálnom. Mikor befejezzük, hallom a fali villanykapcsoló kattanását.

— Villanyt gyujtottatok? — kérdezem.

— Igen, besötétedett.

Tájékozatlanul, értetlenül figyelek; félek.

Izsák-Gyarmathy László

— **A nagykanizsai iparos-hősök emléke.** Nagykanizsáról jelentik, hogy az ottani iparosszékház előcsarnokában most leplezték le az ipartestület huszonnégy hősi halottjának emlékművét. Az ünnepi beszédet Krátky István polgármester mondta.

— **Pályázat a szegedi Eötvös-kollégium tagsági helyeire.** A szegedi Eötvös Lóránd-kollégiumban betöltendő tagsági helyekre pályázatot hirdetnek. Pályázhatnak a középiskolai tanári pályára készülő oly jeles végzettségü és kiváló ifjak, akik középiskolai tanulmányaikat a folyó tanévben fejezték be és a jövő tanévben lépnek az egyetemre és akik szaktárgyul természettudományi tárgyakat választanak. Kivételesen pályázhatnak tudományos kutató pályára készülő jelöltek is. A felvétel a négy évig tartó egyetemi tanulmányok idejére szól, lakás és teljes ellátás élvezetével jár. A fizető tagok havi 56 pengőt, a félfizetők havi 26 pengőt fizetnek tartásdij fejében. Szaktárgyaikból szakvezetésben, továbbá nyelvoktatásban díjtalanul részesülnek. A vallás- és közoktatásügyi miniszterhez intézett, kellőképen felszerelt és sajátkezüleg irt folyamodványokat junius 26-ig kell benyujtani az Eötvös Lóránd-kollégium igazgatóságához (Szeged, Boldogasszony-sugárut 6).

— **A barsvármegyeiek emlékünnepélye.** Május 8-án, vasárnap délelőtt 11 órakor a barsvármegyei egyesület fogadalmi emlékünnepélyt rendez az angolkisasszonyok templomában. Az ünnepi szentmisét és szentbeszédet Csepela Lajos dr. apát, főesperes, mezőkövesdi plébános tartja. Az ünnepély után a Gellért-szállóban barátságos összejövetel lesz.

— **Halálos üzemi baleset a péti gyártelepen.** A Magyar Távirati Iroda jelenti: A péti nitrogén műtrágyagyár rt. igazgatósága közli, hogy péti gyártelepén április 27-én üzemi baleset történt. A sajnálatos baleset következtében hárman meghaltak és néhányan megsebesültek. A sebesülések javarésze könnyebb természetü. A szerencsétlenség ügyében a vizsgálat megindult.

x 12 fillér nem nagy összeg. Ennyibe kerül egy Aspirin-tabletta és sokszor már ennyi is elég, hogy fejfájásától megszabaduljon vagy meghülésnél nagyobb bajnak elejét vegye. Doboz 20 tablettával csak 1.80 P. Aspirin csak a „Bayer" kereszttel valódi.

— **Időscbb embereknél, kiknek székletéte rendellenes és fájdalmas,** sokszor már napi 3—4 evőkanál természetes **„Ferenc József"** keserüvíz is meghozza a megfelelő bélkiürülést és a kielégitő anyagcserét s igy jelentős megkönnyebbülést idéz elő. Kérdezze meg orvosát.

44 éve a világot uraló eredeti The Champion és Royal Star kerékpárokat havi 14—20 pengős részletre, kerékpáralkatrészeket nagyban. — Láng Jakab és fia, Józsefkörut 41. Képes árjegyzék ingyen. Alapitva 1869.

Gyúrjad, Gyurka!...

Irta: Szilárd János

Nem osztom a felnőtteknek azt a felfogását, hogy csak azért, mert az ember már szülő és különbnek akar látszani a gyerekeinél, okvetlenül hazudnia kell.

Ennek a pedagógiai elméletnek ugyanis két nagy veszedelme van. Az egyik az, hogy azon a címen, hogy mi egykor színjeles tanulók voltunk, kékre püföljük a drága csemeténket, ha netán elzúgatnák ökelmét a latinból. Erre aztán ökelme szimatolni kezd és addig nyomoz, amíg valakitől megtudja, hogy apuka sem volt különb a Deákné vásznánál. A másik meg az, hogy a gyerek elveszti az önbizalmát. Ha szüntelenül azt prédikáljuk neki, hogy milyen kiváló tanulók voltunk mi valamikor s erre ő vért veritékezve sem képes hibátlanul bebiflázfi a deklinációt, meg a konjugációt, akkor előbb-utóbb szépen megalkuszik azzal a gondolattal, hogy ő buta, ő, sajnos, nem örökölte apuka beretvaéles eszét és beletörődik a sorsába.

Hát nem, kérem!

Ennél sokkal okosabb az én módszerem. Én mindent bevallok. Mindent. Még azt a bukást is, ami nem történt meg. Érezzék a gyerekeim, hogy menynyivel eszesebbek az apjuknál és legyenek büszkék a tökfilkó fejükre...

Nos, ezeknek előrebocsátásával elárulom, hogy van énnekem a Tiszán egy kedves ifjú barátom, a Gyurka. Tizenhároméves, pompás legényke, evez, mint egy dalmát matróz, úszik, mint a hal és fütyül, mint a sárgarigó, egyebekben pedig éppen most viaskodik a gimnázium harmadik osztályával.

Nyári szabadságom boldog heteit szemközt az ő házukkal, a túlsó parton, egy nyárfaerdőcskében töltöm s minthogy nekem csak két lányom van, ilyenkor ő az én fiam.

Hajnali ötkor már megugrik hazulról és jön át hozzám. Vagy az édesapja csónakján, vagy csak úgy úszva. Jön és jelentkezik.

— János bácsi, megyünk horgászni?...

Hát persze, hogy megyünk.

Én ekkor már a vikendház előtt várom őt és intek neki, hogy csendesen beszéljen, mert odabenn még szenderegnek a lányaim. Igen, a lányaim, akik a horgászat gyönyörű sportja iránt semmi fogékonyságot sem tanusitanak és tiz órakor az anyjuknak úgy kell kirángatni őket az ágyból.

Gyurka ráfüggeszti a szemeit ilyenkor a vikendház ablakára, ahonnan a legédesebb hajnali álom egyenletes szuszogása hallatszik és őszinte részvéttel a hangjában felsóhajt:

— Jaj, én nem tudom, hogy minek is vannak a világon jányok?!...

Magamba:

— Addig vagy boldog, édes fiam, amíg nem tudod!

Aztán szólok neki:

— Fogd a szerszámokat!...

Gyurka fogja a szerszámokat és megindulunk...

Odalenn, a vizen aztán beleülünk a csónakba és tanácskozunk...

— Gyurka te, mit gondolsz? Érdemes volna lemenni a Kőröstorokba?

— Tudok én annál jobbat is!

— Például?

— A hidat.

— Van ott hal?

— A hídnál mindig van hal!

— Nos, akkor gyerünk a hídhoz!..

A hídnál kikötünk és bedobjuk a horgokat...

Félóra mulva azt mondja Gyurka:

— Mondtam én, hogy a hídnál nincs hal!...

Szeretném a gyereket lenyelni egészben s ránézek sötéten, de azért nem szólok egy szót se, mindössze arra kérem, hogy evezzen a tutajok fölé, az örvénybe.

— Tudok én annál jobbat is!... — berzenkedik Gyurka.

— Például?

— A csatornanyilást.

— Van ott hal?

— A csatornanyilásnál mindig van hal!

— Hát akkor evezz oda!...

A csatornanyilásnál kikötünk és bedobjuk a horgokat...

Félóra mulva megszólal Gyurka:

— Mondtam én, hogy nincs itt hal!...

És igy megy ez sokáig...

Én mindig oda akarok menni, ahol van hal és ő mindig oda visz engem, ahol nincs hal, végül is kiteszem a szürét a csónakból és megyek egyedül oda, ahol van hal. Megyek és Gyurka követ a parton, mint az árnyék. Ha kikötök valahol, ő leül és mosolyogva figyeli munkámat.

Figyeli, figyeli s mikor bebizonyosodik, hogy ott sincs hal, ahol van hal, csendeskén a markába nevet.

— Visszamehetek, János bácsi?...

Mondok:

— De csak úszva, lókötő!...

Tudniillik fikokas kedves öcsém a túlsó parton van, de imhol, e nyájas meghivásra — suppsz, fejest bele a vízbe! — máris turja maga előtt a habot és kapaszkodik fel a csónakra...

Igy élünk, éldegélünk mi a Tiszán. Én, az öreg horgász és lányaim érdeklődése hiányában legkedvesebbik horgászinasom, Gyurka. A nyári fiam, no. Mert még az édes fiammal sem foghatnék kevesebb halat, mint vele. Nélküle a nyár nem volna nyár és nélküle a Tisza nem volna Tisza. Valahogy kevesebb volna a napfény a vizen és kevesebb volna a lomb, meg a rigófütty a partokon, ha nem volna a csónakomban Gyurka. Isten látja lelkemet: ez a kis csirkefogó nélkülözhetetlen számomra...

És most méltóztassanak elképzelni megdöbbenésemet, amidőn kerülő uton arról értesülök, hogy...

Megmondjam?...

Nos jó, megmondom...

A félévi bizonyítványában Gyurka elhasalt a latinból...

Hát nem borzasztó?!...

Tegyük fel ugyanis, hogy ezt a bundát nem tudja kijavítani. És véglegesen elbukik. Aztán javítóra megy...

Mit jelent ez?...

Vége a nyaramnak...

Hajnali ötkor hiába várom a nyárfaerdőcskében a nyári fiamat, mert készül a pótvizsgára... délig a csónakomban egyedül lötyögök és nincs, aki megmutassa, hol vannak a halak, mert az inasom készül a pótvizsgára... délután nincs, aki beszaladjon a városba borocskáért, mert a csaposom készül a pótvizsgára... és este sincs, aki a vikendház előtt rakja a tüzet a halpaprikás alá, mert a kuktám készül a pótvizsgára... vége a nyaramnak...

Nos, mit üzenjek én most a nyári fiamnak?...

Hogy szégyelje magát, mert én színjeles tanuló voltam?

Nem hazudok. Nem voltam színjeles tanuló.

Vigasztaljam azzal, hogy én háromból is buktam olykor?

Sohasem buktam háromból...

Én csak egyszer buktam meg. Egyből...

De akkor nagyon...

Abból a piszok matematikából...

És amíg mások fürödtek, csónakáztak, horgásztak és vigadtak, én gubbasztottam otthon és a hajamat tépve, vért veritékezve és zokogva magoltam az algebrát...

És kint, az Ipolyon egyedül ült a csónakjában és könnyes szemekkel bámult maga elé egy öreg horgász...

Az édesapám...

Gyurka te! Én csak a te vakációs apád vagyok, de ha engem a nyáron megkönnyeztetsz, nagy baj lesz!

Gyurjad hát, Gyurka, amíg nem késő és javítsd ki azt a szekundát... ezt üzenem neked...

Schulek János épitész M.D.K.

A visegrádi Salamon-torony helyreállitási munkáin dolgozott 1927-32

Magyar Epitőművészet 1967/3. 48.1.

Schulek János

Lőrd

Schulek Alfréd dr

XV. századbeli magyar
pénzlelet Visegrád
várából. Numizm.
Közl. 1933-34. 97 l.

Budapesti VIII. Ker. Közjótékonysági
egyesület II. 173.

Schulek János

l.

Kőrés Miklós

1925. 8. 22. 5. l.

MDK

Schulek

távlati és épitészeti rajz tanára

O.mintarajz isk. kiáll. Vasárnapi Ujság, 27.sz, 1877. 428 l.

MDK

Schulek János építész

birálóbiz. tag

Müépitési szakoszt.müködése 1927... MMÉEKözl 1927.

X.23. 267 l.

MDK

építészmérnök

kitüntetést kapott

MMÉBKözl 1943.márc. 21. 48. l.

MDK

Schulek János épitészmérnök

Mérnöki Kamara választm. 66.üléséből. MMÉEKözl.
7-8.sz.1927.febr.29. 52.l.

MDK

Schulek János építész

Kinevezték az O. Középitési Tanács tagjait.
ÉIÉM 1927. jul. 1. 99 l.

MDK

ifj. Svhulek János, epitész

A zólyomi ág.ev. templom és a nagybecskereki törvényszéki palota pályaterveit készitette ill. készitették. Magyar Pályázatok. 1905.III.9[illegible].

Müvészet. 1906. 71.l.

MDK

Schulek János, ép.

Terv.: I.Tarcali u. 4688 hrsz.a.toldalék.
/ Hollerung Gábor/.

Magánépitési engedélyek. -ÉP.IP. - Ép.Müv. 928.V.15.
77.-78.l.

MDK

Schulek János, bp.-i müép.

a 400 koronás második dij nyertese.

Városház tervezés Nagykanizsán. - Váll. Közl. 1908. jul.29. 4.l.

MDK

Schulek János építész

a debreceni egyházközs. bérházának tervei

Magyar Építőművészet 1910, 8.sz. 32.l.

MDK

Schulek János

I.ker. ág.ev.templom terv./Kép./

Liber Középisk. 8-9.sz.Kép.

MDK

Schulek János épitész

MMésÉEKözl. 1929. VIII.4. 187. l.

Gyüjtés helye:

MDK

Schulek János

A mű- és közép. szakoszt. ... ülésének jegyzőkönyve.
MMÉBKözl 1929. VI.9. 147. l.

MDK

Schulek János építész

MM és ÉE 1929. jun. 23. 158. o.

MDK

Schulek János építész

Bp. városépitési problémái. Vállalkozók Lapja. 1933, nov. 16.

MDK

Schulek János

Mátyás király visegrádi palotájának diszudvara, cimű irása Schulek Jánosnak.

Szépmüvészet, 1941. 12.sz.304-306.l. Képekkel.

MDK

Schulek János

Az orosházi városháza tervpályázatán az I. dijat Schulek János kapta.

Epitő Ipar - Epitő Művészet, 1926. 51.l.

MDK

Schulek János

A sárospataki angol internátust ö' terne-
zi. 1930-31-ben építik fel.

Gulyás József: Beszéd a Comenius-emlékmű
lelepleréséhez. Sárospatak 1937.
4.0.

Schulek János MDK

Kitüntetések a Kálvintér beépitésének eszmei tervpályázatán

Müvészet 1911. 353.o.

MDK

Schulek János

Gellérthegyi családi ház, tervezte Schulek János. Kép a 315.oldalon.
A gellérhegyi családi ház metszete,
A gellérthegyi családi ház emeleti alaprajza,
A gellérthegyi családi ház padlástere. A rajzok repr.-i a 316.oldalon.

Építő Ipar, 1910.aug.7. 315, 316.1.

MDK

Schulek János

A magyar mérnök- és épitészegylet közgyülésén, Biró Zoltán elnök átadta az egyesület tiszteleti tagságáról szóló diszes oklevelet Schulek Jánosnak.

Cikk: Kállay Miklós miniszterelnök a realis erő összefogásáról beszélt a mérnökegyletben.

Uj Magyarság, 1943. ápr. 17. 3.l.

MDK

Schulek János műépitész

Az orosházi új községháza tervére beérkezett pályamunkák közul, az első 3000 aranykoronas pályadijat Schulek János budapesti műépitész nyerte.

Cikk: Orosháza új községházát épit.

Épitő-Ipar - Épitő Művészet, 1926. 19.1.

MDK

Schulek János

Az "Épitő Ipar - Épitő Művészet" újból való talpraállitásán szellemi erejével önzetlenül közreműködött.

Dr.Fábián Gáspár: Uj félév kezdetén.

Épitő Ipar - Epitő Művészet, 1921.jul.1.23-24. sz. XLV.évf.

MDK

Schulek János

Atyjától Schulek Frigyestől hallott technikus történetet adott elő. Elmondta, hogy a 60 évek elején a technikusokat német nyelven képezték. 1862-ben a technikus ifjuság kivivta, hogy az előadás nyelve magyar legyen. Schnédar J. professzor, minden technikus tudomanyok atyamestere egy szót sem tudott magyarul. Kijelentette, hogy várjanak egy kicsit, mig megtanul magyarul. Hamarosan törte is a magyar nyelvet, sőt Schnédár megalkotta az első magyar műszaki kifejezések szotárát.

Kazinczy Gábor: A Hungária évzáró gyülése.

Epitő Ipar -Epitő Művészet, 1921. jul. 1.
86,87.l.

Schulek János épitész M.D.K.

A visegrádi ásatások megindítója.

Szakértőnek meghivták Celldömölkre

"siray Lajos: a dömö ki bencés apátság
Árpád-kori temploma

Műemlékvédelem 1961 / V. / 4. sz. 154.

MDK

Schulek János

Vállalkozók Közlönye. 1908. nov. 18.
4.l.

MDK

Schulek János

Képzőművészet 1933. 58. sz. 59.l.

M. D.K.

Schulek János, építész

és Menyhért Miklós közös terve, első díjat nyert a Közsegi Általános Takarékpénztár székházának pályázatán

Vállalkozók Lapja, Bp. 1912. XXXIII. évf.

dec. 18. sz. 3. old.

Schulek János, építész M.D.K.

harmadik díjat nyert a kőszegi ev. templom szükebbkörű terepályázatán.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1912. XXXIII. évf.

okt. 9. sz. 15 old.

.

MDK

Schulek János

A gödöllői Mária Immaculata emlék. Rest.Schulek János.
A gödöllői Nep. Szent János szobor. Rest. Schulek János.

Klebelsberg emlékkiáll.tárgyn. 1933. 34.lap

MDK

Schulek János

Salamon tornya, Visegrád. Schulek János rekonstrukciója.
Salamon tornya. Délről. Schulek János rekonstrukciója.

Klebelsberg emlékkiáll.tárgym. 1933. 34.lap

M.D.K.

Schulek János, építész

terve az egyik 1000 K-ás
második díjat nyerte el
a Kálvin-tér beépítésére
kiírt pályázaton

Vállalkozók Lapja, Bp. 1911. XXXII. évf.

jul. 5. sz. 13. old.

MDK

Schulek János

Salamon tornya. Délről. Schulek János rekonstrukciója.
A gödöllői kálvária. Rest. Schulek János.

Klebelsberg emlékkiáll.tárgym. 1933. 34.lap

MDK

Schulek János, 1894

A József Müegyetemen oklevelet nyert épitészek névjegyzéke 1873-1928-ig. Épitő Ipar-Épitő Művészet 1931. jun. 1. 89.l.

Schulek János, [építész], MDh

A Salamon-torony egyik restaurátora.
Hitt a régi írások vallomásainak s
kutatásai nyomva vezettek.

Békés István: A visegrádi vár feltámad

9. l

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1963 jún. 16

MDK

Schulek János

A budavári Koronázó főtemplom épitkezési munkálatai. Budapesti Rk. Egyházközségek Tudósitója 1935. 3. sz. 16.l.

Schulek János épitész M.D.K.

Schulek Frigyes fia és munkájának folytatója

Magyar László: Restaurálásra vár a nagy restauráto
sirja

Pest megyei Hirlap 1966. márc. 29. 3.1.

Schulek

S. 2. *János*, építész, * Budapest 1872 dec. 26. S. 1. Frigyes fia. A bpesti József-műegyetemen végezte tanulmányait, azután atyja műtermében dolgozott. Ő építette a lágymányosi ev. templomot és paplakot, a szadai ref. templomot stb. 1928 óta S. restaurálja a visegrádi várat.

Lg II 4281

Schulek János

Wód
2

Gerevich Tábor nyi-
latkozata a visegrádi
ásatásokról. Újság
1936. febr. 2.

A m. kir. vallás- és közo

14876 szám.

Műemlékek Or

t. Ma

Rákos.

Hivatalból.
Közszolgálati ügyben.
Dij átalányozva.

Vas. Ujs. 1911. l.

Schulek János.

SCHULEK JÁNOS MÁSODIK DÍJAT NYERT TERVE.

LVIN-TÉR ÚJJÁÉPÍTÉSÉRE. T Terve a budapesti Kálvin

Aznap hajnalban az emberek egy fehérlovas harczost láttak az országúton csöndesen léptetni. A fejét a mellére horgasztotta és a homlokát rózsakoszorú fonta körül . . .

BALASSA BÁLINT FIA.

Minél elevenebb a nemzeti élet, minél erősebb a nemzeti közszellem, annál mélyebb és igazabb szokott lenni a nemzeti kegyelet. Ha valamikor, úgy a XVI. században, a legmagyarabb korszakban virult igazában a nemzeti szellem, a hamisíttatlan magyar érzés. Ha e kor irott emlékeit lapozgatjuk, csodálva látjuk, minő erővel, mily megható módon szólal meg a nemzeti kegyelet egy-egy nagyhirű emberünk halálakor. A levelek egész serege siratja egynémelyikét. A nemzeti fájdalom, az igazi részvét költőket és irókat teremt, a kik nem üres szókat, hanem szivből fakadt hangokat hallatnak. S ki merné állítani, hogy az egyesek lelkivilágának e megnyilatkozása nem a nemzet lelkivilágának a lüktetése?

Az 1594. év tavaszán korának és nemzetének legnagyobb költője, Balassa Bálint vett búcsút a földi élettől. Lelke isteni szikra volt, mely századoknak adott világosságot és melegséget. Ismerte és olvasta őt mindenki. Ha

M.N.M.

SCHULEK János építész

Gödöllő, Kálvária restaurálása, 1930.

Gödöllő városképi és műemléki vizsgálata, Bp. 1951. MUHOK 4. l.

Vésérat 93.

MDK

Schulek János épitész

A nagyváradi Fekete-Sas-szálló tervpályázata.
Épitő Ipar, 1905. okt. 29.
361 l.

MDK

Schulek János épitész

Épitőműv. Szakoszt. javaslatai... Épitőművészet, 1928, 13.sz. 205 l.

Schulek János épitész

M.D.K.

A visegrádi lakótorony 1928-30 közötti helyreállitása.

Müemlékvédelem, 1966. 1. 4.1.

Schulek János épitész

M.D.K.

A visegrádi lakotornny ideiglenes jellegü helyreállitása a 20-as években.

Müemlékvédelem 1966/1. 17. l.

Schulek János épitész M.D.K.

1912-ben kapott mgbizást a MOB-tól a visegrádi lakótorony ujabb védelmi munkáinak elvégzésére, ill. folytatására.

Müemlékvédelem, 1966. 1. 7.1.

M.D.K.

Schulek János épitész

Ásatásai nyomán krültek elő az elsődiszkut-maradványok az 1930-ban megkezdett és 1941-ben folytatott feltárások nyomán.

Lux Kálmán készitett a kutról rajzi rekonstrukciót.

Szakál Ernő: Diszkutak a visegrádi várban Müemlékvédelem/ 1966/1.28-29.1.

M.D.Y

Schulek János
építész

1931 szilvesztérén kezdte meg
a Visegrádi palokazomok fel-
tárását.

Szavay Edit: Visegrád
Völ hapja, 1967. jun 3 – 16 lap

Schulek János

építész

Klebelsberg emlékkiállitás - Műcsarnokban-épitési tervével szerepel.

Pesti Hirlap
1933.II.12.

Schulek János
és Meinyhert Miklós
cédula A kőszegi takarékpénztár
épületének tervpályázatán I. díj.

Épitő Ipar
1912. 422. l.
(Tervpályázat eredménye.)

Schulek János

a kőszegi ev. templom
tervpályázatán III. dj.

Épitő Ipar
1912. 397. l.
(Tervpályázat eredménye.)

Schulek János

képmása

bronz domborím 37·5 x

44·5 cm.

Madarassy Valtertól –

Kopp 1939/40. verzem II.

(2616-tól 2979-ig.)

LÁTOGASSA AZ ÁRVERÉSI CSARNOK

NAPI ÁRVERÉSEIT IS!

ÁRVERÉSEK:

Naponta délután 3 órától.
Az árverésre kerülő anyagot tartalmazó Árverési Közlöny a helyszínen 10 fillérért kapható

Schulek János

I. ker. ág. ev. templom

irod

Líber Kölépik

10.4 Sép.

Manguvlófa VIII. 125.

Schulek János

budvári koronázó főtemplom

Ívód

Csányi műcsekrest

18. l.

Schullk János ifj

építész

az alabbi pályázaton az Vik, 3000 Koronás díjat nyerte

vidi

a

Budapesti Hirlap

1913. jul. 24.

(Az uj Lloyd halota)

791. z.

Kanál agyagból VII. 45.

Schulek János

l.

Evang. Gempl.

216. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

SCHULEK János építész

ZOLTAI Lajos: A debreceni kistemplom története. = Hajdú-Bihara megyei Levéltár Évkönyve, XVI. Debrecen, 1989 133-142.p.

portnál a csavartan görbe
még látható. A párkányon
hogy a jelenet ezen szakasza
ként a festőien elrendezett
eplosba öltözött maenas állott
sen a képsíkban a jobblábán
l minden valószínűség szerint
rtása nem az őrjöngve táncoló
ó maenasra vall. Ezt a feltevést

ága a talppal együtt 92, talp nélkül
ő részé peremtől felső széléig 36·5 cm.
nak magassága 28·5 cm. Az összeállítás
ó ügyességgel *Haberl* Viktor és *Méri*

jabb töredék feltűnése előtt készült s
enos csoport szétválasztása.

Schulek János

Ivód

Magyar Építőművészet

1913. 8. sz. 17. l.

(A fiumei állami főgimnázium tervpályázata.)

Id. Wein

első magy
grafiai és
typiai soks

RÓNA

p- szállítóeszköz- és szivattyúgyár:

KŐBÁNYA

ipolna-utca 27–29

okban, vasvágó- és munka- en műszaki cikkben.

Táviratcím:
RÓNAIT.

ENC ÉS FIAI

LÓK BUDAPEST

-UTCA 32. SZÁM.

TELEFON: JÓZSEF 11—81.

ÉS TÁRSA

Schulek János

1933 feb márc. kiáll.

Salamon tornya
rekonstrukciója

A ~~#~~ restaurált
gödöllői kálvária.

A restaurált gödöllői
Immaculata-emlék

A gödöllői Szent János
szobor

A visegrádi Salamon-
torony és alsóvár
helyreállítási terv.

Tervezte fenti, kézi-
lette Laszgallner
Oszkár -

Klebelsberg emlékkiáll Mücsarnok

DUNÁNTULI SZEMLE
I—VI. ÉVF. VASI SZEMLE
SZOMBATHELY
SZENT IMRE-U. 5.

KÉSZPÉNZZEL BÉRMENTESÍTVE
41 IV 12
SZOMBATHELY

NYOMTATVÁNY — IMPRIMÉ

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos
An die Redaktion

Schulek János

1933 feb márc

1. Az aszódi ev. Petőfi-gimnázium.
2. A sárospataki ref. angol internátus

L. Klobelsberg emlékkiáll Műcsarnok

Schulek János

archéj plakettje Madarassy Waltertől

Repr.

Magyar Kulturszemle

1942. márc. 15.

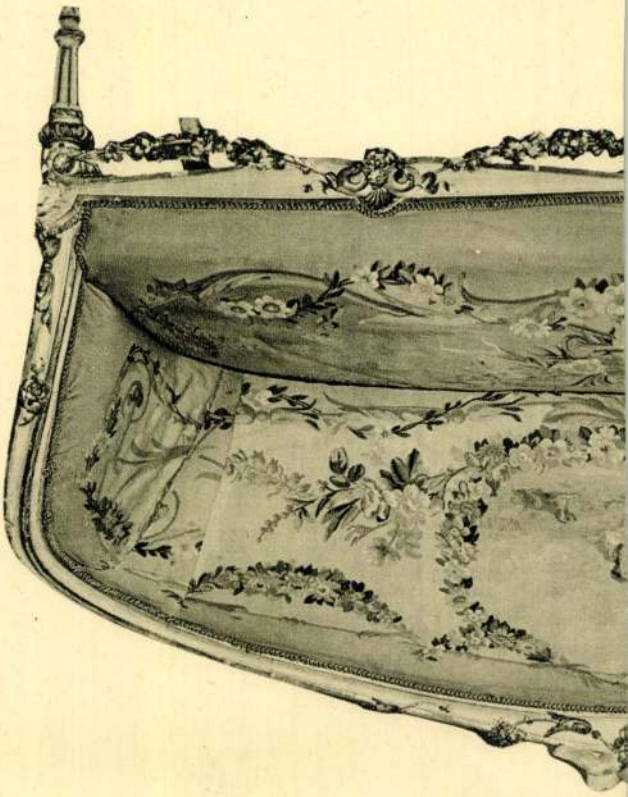

Schulek János

Schulek János műépítész irodája,
XI. Horthy Miklós-út 78. 269-243

Bptávb 1940 szept.

257

3653

3699

306

5818

Schulek János

rád

Képes Vasárnap

1942. nov. 29.,

(Mátyás király

palotája.)

Schulek János

Irod.

Gerevich Tibor:
Magyar művészeti kiállítás a Nemzeti Szalonban.
Budapest, 1942. 14. l.

Schulek János

vád

Gerevich Tibor:

Műemlékeink védelme,
Szépmüvészet 1943. 5. l.

Hf. Schuler Janós

U. 791.

Schulek János

Művészet 1906 I/1.
– 1911. 353

Magyar Művészet
1928. 144

Schulek János

ép.

Cród

Magyar Epitőmüvészet

1909. 8-9 sz. 10 l.

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhel

Miután keresményemnek 191....

tésénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére

nevü munkástársamat szóbelileg megbiz

Kelt ..... , 191....

.....

tanu.

.....

tanu.

Schulek ~~Forgy~~ Jaius

Lod

Magyar Építőművészet

1911. 27. 6-81.

(Budapest, V. Pannonia utcai iskola)

..... nevü munkás igazoltatta

a müvezető aláírása.

élyezem:

vagy helyettesének
áírása.

— Endrényi Imre, Szeged.

Schulek János

ép. Bpest

Magyar Építőművészet

1908. 7. 7. 25. l.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engedé

.....

a műhelyfőnök v
aláí

8. sorsz. Műhelyi minta. —

ifj. Schulek János

építész

iroda

Magyar Pályázatok

1905–6. 9 + 5. fol.

.....nevü munkás igazolta

.....

a müvezető aláírása.

ezem:

.....

y helyettesének
a.

Endrényi Imre, Szeged.

Schulek János

cvod

Épitő Ipar. 1907. 441. l.

(A Kéler – Bielek család

sírboltja. képpel)

fenti szerzőtő

Budapesten

Kerepesi úti temető

Magyar királyi államvasutak.

T. Mühely

Miután keresményemnek 191..... év

tesénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére .....

nevü munkástársamat szóbelileg megbiztar

Kelt ....., 191..... é

.....

tanu.

.....

tanu.

Schulek János

und

Vas. Np

1911. 681. l. (Keppel)

l.

Horthy M. ilt 86.

Schulek János

MAGYAR MŰVÉSZET

1928. 144.

Doszkár János és Ferenc

Háztalarozási, építési és átalakitási
vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné-u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton-u. 3/B.
Telefon József 8-53.

Schulek János

Reprodukálva:
A Dreher-család
síremléke. Tervezte
fenti, készítette
Seenger Béla rt.
A kerepesi temetőben

Kő és Mükő
1925. 8. sz. 5. l.

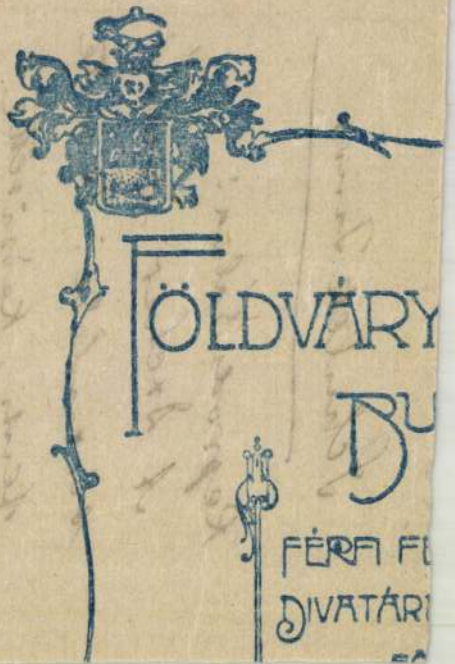
FÖLDVÁRY
BU
FÉRFI FE
DIVATÁR

Schulek János

Csód

Építő Ipar 1910. 315 l.
(Gellert hegyi családi ház,
Képekkel)

magyar királyi államvasutak.

T. Műhely

Miután keresményemnek 191..... év

tésénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére .....

nevü munkástársamat szóbelileg megbiztai

Kelt ....., 191..... é

.....

tanu.

.....

tanu.

Schulek János

irod
Z

Historia 1929. 7–8. sz
11. l. (A visegrádi
várrom helyreállí-
tása.)

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, építési és átalakitási

vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné-u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton-u. 3/B.
Telefon József 8-53.

Schulek János

ind

Historia

1928. 3. sz. 18. l.

(A visegrádi vár Salamon-tornya.)

Schulek János

építész.

Szül. Budapest 1872
Oklevelet nyert 1894.

Névjegyzműegyetem 18. l.

XI. Horthy Miklós út 84 és 86. sz. házakat tervezte; a lágymányosi lutheránus templomot és paplakot.

T. 5681.

a József császár szobrán innen
összegyülekezett polgárság oltani

u Wien, am 31 October 1848

Werner in Wien.

2.1 : 32.8 cm.

Schulek János

irod

Historia. 1929. 6. sz.

3. l. (A visegrádi vár restaurálása.)

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, építési és átalakitási
vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton u. 3/B.
Telefon József 8-53.

<Schulek János>

< > Hétvégi harak
építése. MMEE Közl
1934. 17-18. sz.

Csepelszigeti DUNA Egyesület

Schulek János

A Keler – Bielek
család sírboltja a
budapesti Kerepesi
temetőben

Repr.

Magyar Iparművészet

1915. 287. l.

Schulek János

Vas. Ujs. 1881. 268 l.
(Ősi [szentiv ánpusztai]
templom restaurálása.)

martin sien

Schulek János

László

Ki – Kicsoda?

715. l.

Dr Újlaki József úr
telefon 12-88-94
lesék felhozni

Schulek János

tervezte a Kelenföldi (Lenke-uti) katolikus templomot. 1925-ben. A templom épült 1926—28. Schulek temploma modernizált román, magyaros hangolva.

Györy Aranka dr.

Evangelikus templomművészet Budapesten. Bpest 1935. 62—69. l.

Pesti Dinnyevás

nyomat. 28 x 19.5 cm. Arnz & C

...354.sz. -

Piaci kép a rég

kőnyomat, bal sarkában "Veber"

Budai Szüret-to

Arnz & Comp in Düsseldorf. - K

"Dunavizhordogat

Sterio. - M. le Baron de Prona

Hongrie"-ból. - Arnz & Comp. i

Geibel in Pesth. - 284 x 199 m

Egy művésztárs

Károly. 1848. - Lyka K. Tbo. m

Schulek János

MEGHÍVÓ

AZ ORSZÁGOS MAGYAR RÉGÉSZETI ÉS MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULATNAK a Magyar Nemzeti Múzeum előadótermében (VIII., Baross-utca 13. szám) folyó hó 9-én (szombaton) délután ½6 órakor tartandó

FELOLVASÓ ÜLÉSÉRE.

TÁRGY:

GALLUS SÁNDOR: A fejlődéssorok jelentősége az őstörténetben.

SCHULEK JÁNOS: A visegrádi ásatások újabb eredményei.

Mindkét előadás vetített képekkel.

Vendégeket a Társulat szívesen lát.

Gerevich Tibor
elnök.

ORSZÁGOS MAGYAR RÉGÉSZETI ÉS
MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULAT

BUDAPEST 936 MÁJ 6. 4 HL

NEMZETKÖZI VÁSÁR MESSE FOIRE BUDAPEST 1936. MÁJ 8-10.

KÉSZPÉNZ ZEI BERMEN ENTVE

NYOMTATVÁNY

Nagys.

dr. Szentiványi Gyula

urnak,

Budapest

IX., Üllői-ut 33-35.

SCHULEK József

EK

1996. ÁPRILIS 3., SZERDA

Fizető a Halászbástya

E hónap közepétől ismét belépődíjat kérnek a Halászbástyán: október 30-ig 50 forint ellenében tekinthető meg innen Budapest panorámája. Az I. kerületi önkormányzat illetékesének tájékoztatása szerint a diákok továbbra is 25 forintért látogathatják a Halászbástyát, míg a 6 éven aluli gyermekek, a magyar állampolgárságú nyugdíjasok, a sorkatonák és a hadigondozottak számára a belépés ingyenes. Hétfői napokon, valamint este 22 óra és reggel 9 óra között mindenki díjmentesen gyönyörködhet a főváros látképében.

Mednyánszky Miklós elmondta: a tavaly májusban bevezetett belépődíjakból a Halászbástya felújításának egy részét kívánják fedezni. Az elmúlt év során eladott több mint 300 ezer jegy révén 12 és fél millió forint bevételre tettek szert. A Halászbástya teljes átépítéséhez mintegy 350 millió forintra volna szükség.

A Halászbástya épületegyüttesének állapota az elmúlt évtizedek pusztításai, a csak részleges átépítések és az egyre növekvő idegenforgalom következtében egyre rosszabb lett. 1985-ben az Állami Tervbizottság határozatban foglalt állást a Halászbástya felújításáról. Ekkor a munkálatokra mindössze 95 millió forintot szántak. A részletes tanulmányok és a feltárások 1988-ra készültek el. A szakemberek az alap megerősítése mellett feltétlenül szükségesnek tartották többek között – a szétfagyott díszítő- és burkolókövek javítását és cseréjét, a szerkezeti részek szigetelését, az építmény megtisztítását, a háborús károk kijavítását, a Szent István-szobor környezetének burkolását, valamint a gránitból készült lépcsőfokok teljes újraépítését. A munka teljes elvégzését akkor 6-8 évre becsülték.

Négy esztendőn át csupán az alapmegerősítés történt meg. 1993-ban pénzhiány miatt a munkák leálltak. A Halászbástya állaga közben folyamatosan romlott. 1994-ben az I. kerületi önkormányzat kezdeményezésére a Fővárosi Önkormányzat segítségével folytatódhatott a felújítás, amelynek részeként elkészült a déli bástya. 1995 májusában megkezdődött a Schulek lépcső átépítése. Tavaly az I. kerületi önkormányzat 10 millió forinttal, a Fővárosi Önkormányzat pedig 26 millióval járult hozzá a költségekhez. Az Országos Műemlékvédelmi Hivatal másfél millió forinttal támogatja a rekonstrukciót. A budai Vár értékeinek megmentése céljából közalapítványt hoztak létre.

FOTÓ: TALUM ATTILA

1996–97-re maradt a Schulek lépcső középső szakaszának felújítása, a felső déli kapuban található vitézszobrok rekonstrukciója, valamint a Halászbástya és a budai Vár díszkivilágítását vezérlő elektromos kapcsolószerkezetek áttelepítése. A tervek szerint felújítják a bástya legnagyobb tornyát, az úgynevezett Híradás tornyot is. A munkálatok idejére részlegesen lezárják a Halászbástya egyes részeit. (MTI)

Póczik helyett még nem jött senki

Már csak Haász Sándor neve maradt a győri kalapban

A honi labdarúgás élvonalában aligha akad még egy olyan edzőpusztító klub, mint a Győri ETO FC. Amikor 1981 nyarán Verebes József vette át a karmesteri pálcát, egy nagyszerű játékosokból álló együttes szakmai munkáját kellett irányítania. Az eredmények nem is maradtak el...

Verebes öt év dicsőséges szereplése során kettő-kettő arany-, illetve ezüst-, továbbá egy bronzérmet szerzett a győri gárda, kilephetett a nemzetközi porondra és ott is szép sikereket ért el. Verebes aztán távozott, és megkezdődött a hanyatlás időszaka.

Győrött megszokták a győzelmek ízét, és ebből aztán nem is engedtek. Következetesen minden évben dobogós helyezés elérése és a nemzetközi porondra való kilépés kiharcolása került célként meghatározásra. Tették ezt következtesen mindig annak ellenére, hogy az egykori dicsőségeket kiharcoló játékosok kikoptak a csapatból, helyükre újak és egyre gyengébbek léptek.

A vezetésnek nem volt türelme kivárni egy új, ütőképes együttes kialakulását, gyorsan várták az eredményeket, és mivel azok nem jöttek, gyorsan váltották az edzőket. Gyors egymásutánban tizenegy edzőváltást hajtottak végre. *Gellei Imre, Győrfi László, Haász Sándor, Pecze Károly, Glázer Róbert, Szentes Lázár, Tornyi Barnabás, Verebes József, Bolla Péter, Győrfi László* után az elmúlt év őszén a tizedik fordulót követően *Póczik József* kezébe került a szakmai munka irányítása. Az egykori tizennégyszeres válogatott középpályás nyolc mérkőzésen vezényelte csapatát. Ezalatt egy győzelem, egy döntetlen mellett hat vereség érte a győrieket. Működésének tiszavirágélete alatt huszonkilenc játékost szerepeltetett, így érthető, hogy ütőképes együttes ezúttal sem alakulhatott ki és az ETO a tizennegyedik helyre esett vissza. A győriek jelenleg csak jobb gólkülönbségük révén lebegnek az egyenes kiesést jelentő tizenötödik helyezés előtt. Így törtvényszerű, hogy Pócziknak is menni kellett. De vajon ki fogja őt követni?

Győrött hétfőn és kedden is egész nap ülésezett az ETO FC elnöksége. Nevek merültek fel, de döntés nem született. Átmenetileg Póczik egykori csapattársa, *Szabó Ottó* pályaedző vette át a csapat irányítását, a vezetés pedig tegnap este lakásán fölkereste *Haász Sándort*, a Kispest tartalékcsapatának edzőjét, aki 1988–89-ben már ült a győri kispadon. A tárgyalás lapzártánk után fejeződött be.

H. B.

Nem!

Győrött felmerült a múlt héten menesztett szövetségi kapitány, Mészöly Kálmán neve is, ő azonban nemet mondott.

– Megtisztelő volt a győriek felkérése, de nem vállaltam a feladatot – így Mészöly. – Jelen pillanatban nem vagyok olyan állapotban, hogy fanatizálni tudjak egy ilyen kellemetlen helyzetben lévő csapatot, mint az ETO. A válogatottól való menesztésem eléggé megviselt, különösen az, ahogyan történtek a dolgok.

A verekedős Campbell

31. Ökölvívó Európa-bajnokság, Vejle

Erdei: jegy a zsebben

Schulek Tiborné

illustrálta

Koren Emilné:

Két gyermek karácsonyi álma.

Bp. [1948].

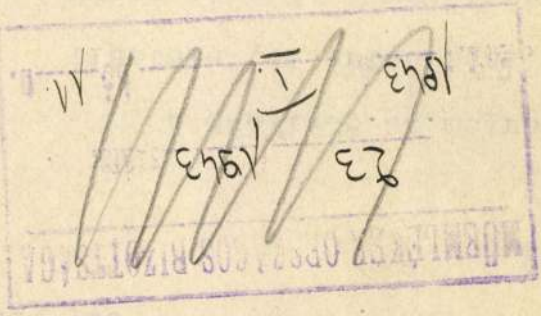

A M. KIR. HORTHY MIKLÓS TUDOMÁNYE(
INSTITUTUM ARCHAEOLOGICUM UNIVERSITATIS REG
Szeged, Baross Gá

196

1942/43

A Műemlé

T

A 823/1938.sz.megrendelő
tisztelettel értesiteni,hogy
XVIII.kötetét,a Műemlékek Ors
sz.alatt,ajánlott könyvként p

Egyben bátorkodom az előf
nyugtát azzal a tisztelettelj
pengőt kitevő előfizetési dij
veskedjék.

Fogadja a Tekintetes El
nyilvánitását.

Szeged,1943.jan

Schulek Vilma

MDK

1897-ben lett a m.Iparmüvészeti társulat r.tagja

Cikk:Hiv.tudósitások

Magy.Iparmüvészet,1897/98 416 l.

REGRUTA

SCHULHOF ARANKA RAJZA

Művészet 1914.

kit aztán nőül vett s vele együtt elköltözött az Adria partjaira.

Ez a fordulat igen nagy csapás volt Mihályra. Mihelyt nagybátyja levette róla kezét, az eddig szerény, kevés igényű, ifjuból csakhamar egészen könnyelmű fiatal ember vált, aki néha kelleténél többet merített a gyönyör forrásaiból. Míg eddig leginkább csak azoknak a barátságát szomjuhozta, kiknek munkássága, életcélja, egy nyomon haladt az övével, ezután lassankint mindinkább elhanyagolta tanulmányait és egészen züllésnek indult. Minthogy pedig az a segítség, melyet Bacsinszky juttatott neki, csakhamar igen kevésnek tetszett neki s annak is bizonyult, egy szép napon fogta magát, búcsút mondott Bécsnek s neki vágott szerencsét próbálni a világnak.

Végigbarangolva Ausztria összes nagyobb városait, előbb Krakkóban állapodott meg, aztán Lembergbe ment át, hol mintegy három esztendeig dolgozott. Innen egy alkalommal kirándulást akart tenni az orosz határon át Kiev felé. Terve azonban balul ütött ki, mert az orosz őrség kémnek gondolta elfogta és becsukta. Utóbb ártatlansága kiderülvén visszatoloncolták Lembergbe. De nem nyugodott azután sem s pár hónap múlva ismét útnak indult. Ezúttal sikerrel is, mert valamelyik sz. Bazilrendű zárdában szerzetesi ruhát szerzett magának s ebbe öltözve túljárt a katonák eszén. Ez alkalommal Mankovics igen sokat nélkülözött, viszontagságokon és megpróbáltatásokon ment keresztül, de sokat látott és tapasztalt is, ami kétségkívül csak hasznára vált neki. Jó nagy darabot járt be akkor ő Oroszországból, volt Kievben, megfordult Moszkvában, nem is gondolván arra, hogy a nagy Napoleont, aki éppen akkor állott dicsősége tetőpontján, ugyanazokon a jégmezőkön fogja érni a katasztrófa, melyeken ő 1809

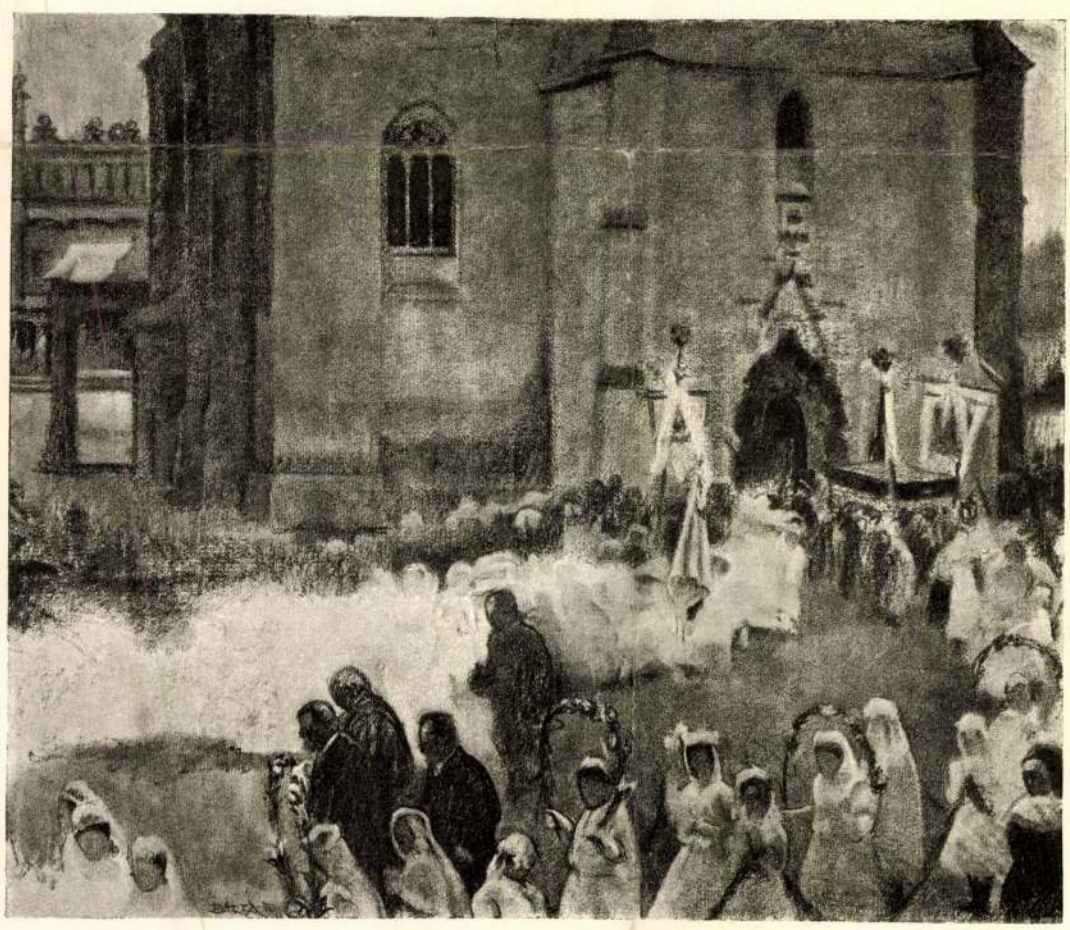

BUCSU

BARTA ERNŐ RAJZA

Schulhof Aranka

Wod

Bende 1916

154.1

Az ábrázolt folyón egy [illegible] köves uszály
a melyben egy [illegible] és [illegible] férfi [illegible] és
[illegible] közelében nemzeti szinű
vesztegel, melynek párja a tulsó
két vizi járműben egy-egy [illegible] és 1 férfi ül
A háttérben balról a Margit-szig
zájuk tartozó épületek vannak. E
lög. A derült égbolt könnyen fel
Gergely 911[illegible].

Fa, méretei 24.6:37.4 cm

Schuller Antal

ötvös Nagyszeben

Kőmagyötvj. 237. l.

1316 **Antonius Schuller,** e. 1566—1577. (A: II,2. Gy: 24.) Műve nem ismeretes. — *Arbeit nicht bekannt.*

1317 Talán ugyanaz 1571 előtt. — *Vielleicht derselbe vor 1571.*

Pohár, pereme alatt vésett virágszalag. — *Becher m. grav. Blumenfries unter dem Lippenrande.* — XVI. század ~~Jh.~~ későbbi ~~n~~ évjelzés ⌈—⌉ *spätere Datierung:* „1720."

Bruckenthal-Museum.

⊢⊣, n ∂

⌈ssel

⌉ XVI. Jh.,

EIN. Arczkép.

ORSZÁGOS MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZETI TÁRSULAT.

BUDAPEST, VÁROSLIGET, MŰCSARNOK.

SCHULLER BETTI

festőművésznő Őnagyságának

Pest

Visza.

Segesvár.

Stabmauerzeile 6.

Meghalt.
Décédé.

IGEN TISZTELT MŰVÉSZ ÚR!

Van szerencsénk becses tudomására hozni, hogy SZENDREI JÁNOS dr., a Magyar Tudományos Akadémia tagja, a jeles történész és SZENTIVÁNYI GYULA műtörténész jórészt már megírták az első nagyszabású magyar műtörténeti lexikont, mely a XII-ik századtól kezdve napjainkig élt összes képzőművészeink életrajzát magában foglalja s melynek első kötete a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi ministerium támogatásával

MAGYAR MŰVÉSZEK LEXIKONA

czím alatt ez év végével fog megjelenni.

Miután e régen nélkülözött és szigorúan tudományos munka megjelenését a magunk részéről is teljes mértékben támogatni kívánjuk, ezennel felkérjük t. Művész Urat, hogy életrajzi adatait a mellékelt íven feljegyezni s az ugyancsak ide mellékelt borítékban a szerkesztőség czímére megküldeni szíveskedjék.

Az életrajz beküldési határideje legkésőbb ..... évi 1908 DEC. 1 hó ....-ig.

Az életrajz beküldése a műre való semmiféle előfizetési kötelezettséggel nem jár. Kérésünk teljesítését a hazai művészeti irodalom érdekében is kérve,

vagyunk kiváló tisztelettel

Budapest, 1908 június hó.

AZ ORSZ. MAGY. KÉPZŐMŰVÉSZETI TÁRSULAT IGAZGATÓSÁGA

HORNYÁNSZKY VIKTOR, BUDAPEST.

Kérdő-ív

Tiszta, olvasható írást kérünk!

Neve?	
Születési éve, napja és helye?	
Mikor és hol végezte tanulmányait? Kik voltak tanárai?	
Részesült-e és mínő ösztöndíjakban?	
Volt-e tanulmányutakon; hol és mikor?	
Hol, mikor és mit állított ki **külföldi** *tárlatokon?*	
Mínő kitüntetésekben és pályadíjakban részesült?	
Melyek legjelentékenyebb művei, mikor készültek, s hol, kinek birtokában vannak ezek?	
Megjelentek-e már életrajzi adatai és műveinek ösmertetései vagy bírálatai? Melyik hírlapban vagy könyvben, és mikor?	

Minél kimerítőbb az életrajz, annál becsesebb!

A forrácul idézett hírlapok pontos évét és számát kérjük.

Nagyságos

Dr. Szendrei János úrnak

mín. o. tanácsos, a m. tud. Akadémia tagja, stb.

Budapest

I., Atilla-utcza 23.

Schuller, Daniel alwös Nr. 31

Er lernte bei seinem Vater in der Kronstädter Zunft. 1633 wurde er freigesprochen. Erst 1642 wurde er Meister, weil seine Meisterstücke nicht glückten.

Schätze 1991

4

SUN | MON | TUE

Schuler Vilma

Mül. Budapest 1868 Okt 16
Evang.

1897/98 II. I. é. tanuló
1898/99 I-II. II. é. tanuló
1899/900 I-II. III. é. " "

Thracia V. 254.

Schirlek Vilma

1897/98 II. – 1899/900

Ferkàpzomfoiskàvk

130.(-

janak helyet. Ennek a rendszernek úttörője Seeling, kinek alaprajzain a hosszúkás négyszögalakú előcsarnok és felette elhelyezett foyer két oldalán a nézőtér emeletsorainak megfelelően két-két, vagy három-három, sőt több egyszerű lépcső van elhelyezve, pl. Neues Theater Berlin, Stadttheater Nürnberg stb. Nagyjából ezt a rendszert találjuk a mai Nemzeti Színházban. Ennél a meglehetősen rideg alaprajzi elrendezésnél hangulatosabban és ökonomikusabban oldja meg a lépcső kérdését Fellner és Helmer, kik a közelmult legtermékenyebb színházépítői voltak. Ők ovális előtérből sugárszerűen, a nézőtér íves vonalára tangenciálisan fektetik az elsőemeleti főlépcsőt, mely így az előcsarnokkal együtt igen kellemes hatást nyujt. A többi emeletsor lépcsői pedig az ellipszis főtengelyével párhuzamosan vannak elhelyezve és a szabadba nyiló közvetlen kijárások mellett az előtér felé is nyilásokkal vannak ellátva. Az általuk épített sok színház tipikus példája a budapesti Vígszínház. A páholysoros színházaknál tulajdonképen ma már csak ezt a két utóbb említett típust és annak szükségszerű variánsát találjuk. Mindezen elrendezéseknél a foyer az előcsarnok felett van és ezek tömege a tulajdonképeni színház előtt, annak külső képét megszabja. A nagyszabású előépítmények mögött a nézőtér ívalakja eltűnik s legfeljebb a zsinórpadlás hatalmas magasságából következtethetünk az épület rendeltetésére. Némely építész még ezt a jellegzetességet is igyekezett eltüntetni és így a milánói Scala-színház és a bécsi operaház tervezője az egész épületet a zsinórpadlással együtt egy tető alá hozta. Ez természetesen rengeteg kihasználatlan padlásterületet és az épület külső megjelenésében nehézséget eredményez. Az Ybl-féle pesti operának

Schulek Vilmos

A pécsi fazekasmester, Zsolnay Vilmos Szobrát Pécs városa számára Horvay János készitette.
A szobor talapzata a müvész alkotása, akiről a kritika igy ir: "A monumentális látást, a román és gót épitésnek azt az egybehangolását, ami a budai Halászbástyát olyan csodává teszi és amelynek ma az egész világon kétségtelenül legnagyobb müvésze Schulek Vilmos."

A HÉT, Bp. 19o7. okt. 2o. XVIII. évf.
42. sz. 7o4. lap.

Schuler

l. Vayer Széchenyi

105. l.

Schuler

acélmetsző

l.

Kremszeplét

180. l.

rárol, mely, nek tagjai körül a

nijtó férfiben, ki széles karimájú kalapot, zsi-
ján inget, szűk nadrágot és sarkantyus csi-
térdelő asszony beszél, kinek bal melle kilóg és
s van. Mellette a vállát fogó mezteleu gyerek áll,
ásik csaladrag van, ki vállra kötött kendőt hord
a kenyeret. Előtt ök a lobogó tűznél füles fazék
latörös mellett tálat s a háttérben faszoporto-
a a kép alatt
kló Tzigányfami-
ia";
ende Zigeunerfa-
milie";
8".

méretei a vézlapnak 25.2: 18.6 cm.

T. 4451.

39/94. N°1

SCHULER, Alexander I. SCHULLER

Schüler Adolf

Pest, 1838

Lied

Fleischer Pecs

83. L.

MDK

Schuler Dezső dr.,Sebestyén Arthur és Gyenes Lajos

Hunor és Raktár utcai házcsoport; távlati képpel

Budapest szfőv. 1927 évi kislakásépitkezése. Magyar Építőművészet 1928. 28,30,31,32.l.

MDK

Schuler Ferenc építén

Spangolomági építészeti felvételi rajzait kívánja a KT-nál kiállítani Rómer Flóris rendezésében

MDK-A-I-1/450.

MDK.

Schuler Frigyes.

Mücsarnok, 1901. 74. l.

Schüler György

gém vés. XVIII. sz

Lásd

Cs-gém 63. l.

Schuler G

Irod

Hu Promagerem

IX. tabla

ben a történelmi órákban. Fegyvertársam a le-
lós, aki félországot hódított meg a nemzeti nép-
vertársam minden jóérzésű ember, aki rendet,
és kalandmentes külpolitikát akar.
hez, jóakaróimhoz. Szeretettel hivom őket, csat-
Én becsületes iparkodással szolgáltam minden
áért, küzdöttem a panamák ellen és segitettem
n tehát a főváros közönségétől, hogy segitsen

és bizalom fűz hozzám: **ne irjon alá senki-
nem jönnek olyan ajánlási ivvel, melyen
repel.**

sorsdöntő választások előestéjén

Payr Hugó.

GEORG SCHULER, vésnök

Rövidítések az erdélyi pénzeken és emlékérmeken:
B./- Mesterjegyek:
G S Georg Schuler /Nagyszeben/, 1699-1711/. 69.old.

SZIGETI ISTVÁN: Rövidítések az erdélyi pénzeken és emlékérmeken 68.old.

AZ ÉREM, Közlemények az éremgyüjtés köréből.
------ XIX. 1963. 25.sz. Bp.

Schuler Janka

Vimláti Pál, dr. Szélyes Lajosné, Ludányi Ákos, dr. Lak József, Kárpáthy Margit, Kazola István, Hofman Elemér, Csillér Ica, Bader Ilona, Ballon József, Rémi Antal, Schuler Janka festőművész növendékek műveiből rendezett kiállitást Csermely János.
/K./ sign.-val a Művészet c. rovat közleménye azokat a fiatal művészeket sorolja fel, akik a tárlaton a legjobb munkáikat mutatták be.

A HÉT, Bp. 1921. május 2o.
XXXII. évf. 14. sz. 237. lap.

Schuler János

Órás és puskaműves

Sopron

1607. aug. 6-

polg. eskü

Vári

1983. Con

Sz. Merbeck-lès-Bruxellesben
1905

Pudleur.

Mellig látható fémmun
tan, kinyujtott fejjel, puha
van ábrázolva. Arcza csupa
nek egyes izmai kidomborod
»*C. Meunier*«.

Bronz-szobor, magasság
Vétetett az 1901 márczius
2000 K-án (151–901). —
Elszámoltatott 1901 július 19
jóváhagyta az 1901 szepter
(554–901).

III 3–

Pl.

Vét. 1901.

M.D.K.

Schuler János, építés

400 K-ás második díjat nyert a magyarhaniesai városháza terepályáratán.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1908. XXIX. évf.

ápr. 15. sz. 12. old.

Schuler József MDK

1897-ben lett a m.Iparművészeti társulat r.tagja

Cikk:Hiv.tudósitások

Nagy.Iparművészet,1897/98 416 l.

Illyefalvi: Pesti és budai polgárok 1686-1848 II 284 l.

Név: Schuler Josephus

Foglalkozás: réznüvesmester

Szárm. hely: Bamberg

Hitfelekezet: R. K. Csal. állapot: Nőtlen

A polgárjog megszerzésének időpontja: 1811 III 6.

A polgárjogért fizetett összeg forintban: 12.

Stephan Schuler MDK

Festő, a brassói kt. Márton templom barokk oltásának kénitője (1730). Munkája Altdorfer építéneti vázlatai za emlékeztet. Tabán Schuler festette azokat a 12 darab 70 cm magas fatáblákra festett alakokat is) amelyek a Cébek védőnentjét ábrázolják, s további két táblaképpel együtt az

Szt. Sebestyén.

526. Yusepe de Ribera — Spagnoletto

Schufried Domonkos bécsi fertő, ahi Markó modorában dolgozott
honzabb ideig magyarosnegyen is
működött s kinek ~~egy nép kéje~~
a bécsi udvari muzeumban is van kéje

Schulfried Domonkos

(?)

Foes eiek.

SCHUFRIED, *Dominik*, osztrák festő, * Bécs 1810, † 1880 körül. A bécsi akadémián tanult, azután főleg Bécsben dolgozott. Hosszabb ideig élt Magyarországon s itt a Markó-iskola modorában leginkább tájképeket festett (Esztergom és vidéke stb.). Egy parasztcsaládot ábrázoló képe az akadémia képtárában Bécsben van.

E. G. III 428l

Schufried D. 1841

Esztergom és vidéke,
oláff.

Mag. Neur. Renaissance
Tars. aukciója
1921.

Gotthárd Sándor, orsz. Képviselő

II. 240

Schulhof Aranka, MDK

Szobasarok, olf.

Műcsarnok 1915-16 téli tárlat

Schulhof Aranka

szül. Barcstelepen F 1882

jul. 22. ízr.

1909/10. I. negyedik osztálybeli rendes nin-
vesznövendék

Tanára Deák Ebner L.

1909/10. II ~~ig~~ félév. 4. osztály.

Deák Ebnerné.

1910/11. I. ötödosztálybeli rendes
ninvesznöv. Deák Ebnerné.

1910/11. II. ötödéves

Deák Ebnerné.

F (Somogym.)

Schulhof Aranka

1911/12. I. hatodéves
Deák Ebnernél -
1911/12. II. hatodosztály beli
n. ö.
1912/13. I. hetedéves n. o.
1912/13. II. " "

Obt folyó V. 186

MDK

Schulhof Aranka

Anemónák, of.

N.Szal. 1913. tav. kiáll. 23. 1.

Schulhof Otranka

1934-ben halt
meg.

Pécsi kiáll. Sat
1938-

MDK

Schulhof Aranka

Érdekes levél, of.

MDK Árv. Közl. 1929. jun. 4.rk.sz. 3o l.

Schulhof Aranka MDK

Női akt, olf.

Műcsarnok 1912. tavaszi kiállitás

MDK

Schulhof Aranka

Női akt. Olajf.

Műcsarnok, 1912. tav.kiáll. 64.l.

MDK

Schulhof Aranka

Regruta, repr.,rajz

Művészet 1914. 424.l.

MDK

Schulhof Aranyka

"Hárman" c. kép repr.

Gyöngyösy 85.1.

SCHULHOF ARANKA

maghalt 1934.

Pécsi Képzőművészek a Műbarátok Társasága
1937. őszi kiáll.kat.9.l.

MDK

Schulhof Aranka

a Társaság elhunyt tagja, megh.: 1934

Pécsi Képzőm. és Műbar. Társ. 23.kiáll. 1938. jun.

MDK

Schulhof Aranka **festő**

meghalt 1934

Pécsi Képzőmüv. és Mübar. Társ. kiáll. 1937. máj.

Schulhof Araka festő MDK

elhunyt művész tag

Pécsi Képzőm. és Műbar. Társ. kiáll. 1936. nov.

Schulhof Aranka MDK

meghalt 1934

Pécsi Képzőművész
a pécsi képzőm. társ. tagja.

MDK

Schulhof Aranka

Kilátás a balkonról

KUT 3. kiáll. Ernst Muz. 1926. márc. 16 l.

Schulhof Aranka

Interieur, olaj
Akt-tanulmány, olaj

Magy. képzőművészek egyesülete VIII. kiáll. N.Szal.
1916. márc. 2o l.

MDK

Schulhof Aranka festőmüv.

alanti társaság elhunyt tagja

Pécsi Képzőmüv. és Mübarátok Társ. kiáll.
Pécs, 1936. jun. 13 l.

Grábóc /Tolna/

Gör.kel.templom, homlokzat elő
lával, XVIII. század.

/Stippek József, 1945/

MDK

Schulhof Aranka

Kocsmakert

KUT 3. kiáll. Ernst Muz. 1926. márc. 16 l.

MDK

Schulhof Aranka

Chiemsee

KUT 3. kiáll. Ernst Muz. 1926. márc. 15 l.

Schulhof Aranka

EXPOSITION

de

QUELQUES PEINTURES

de

MAX STEINLEITNER

et de

ARANKA SCHULHOF

du 7 au 20 Novembre 1930

Le Vernissage aura lieu le 7 Novembre de 16 à 18 h.

GALERIE ZAK

Place St-Germain-des-Prés

PARIS

MAX STEINLEITNER

CATALOGUE

1. Garçon couché.
2. Enfant qui rit.
3. Intérieur avec bougie.
4. Melon et violon.
5. Intérieur rustique.
6. Portrait de l'artiste.
7. Intérieur.
8. Enfant joyeux.
9. Les soleils.
10. Portrait d'un prêtre.
11. Intérieur de cuisine.
12. Vieille femme lisant.

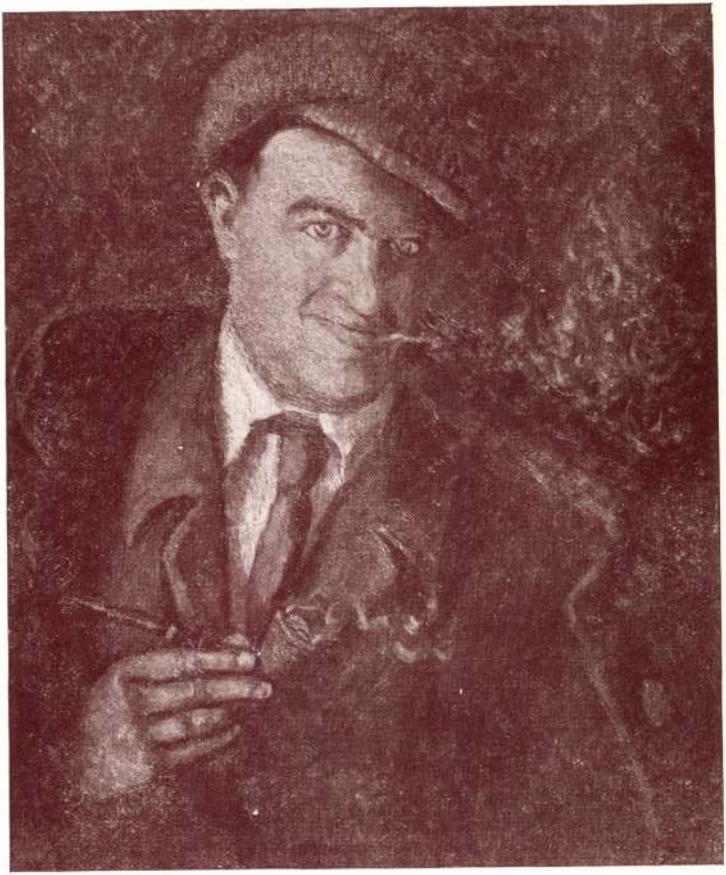

ARANKA SCHULHOF

CATALOGUE

1. Paysage.
2. Vieille femme.
3. Citrons.
4. Oranges.
5. Paysage.

Schulhauser Ferenc
üvegfestő segéd
2 polg. 5-iparrajz
10 hónap, jeles erdm.
Tanár Prenoszil Sándor
Iparrajziskola 1895.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Schulhof Aranka

1910. dec. Kiáll. Nemzeti Salon
Akt, olajf. 400.—
1913. máj.-jún. Kiáll. MKE u.o.
Müncheni utca részlet, olajf. 100.—
Au részlet Münchenből, olajf. 100.—
Női akt. olajf. 600.—
1913. ápr.-máj. Kiáll. N. Salon
Ancinónak, olajf. 400.—
1915. MKE kiáll. u.o.
Vörös interieur, olajf.
Zöld ruhás nő, olajf. 200.—
Tanulmányfej, olajf. 300.—
Akt, olajf. 600.—

tovább nem volt Ki.

Izdenczy András, török követ, arczk.

III. 35.

Schulhof Aranka

Arch. Barcstelep (Somog
m) 1887 jul. 22.
Aamtónő
1899/900 T. II. 1 évés rajztjel

Gyürgy Aladár: Magyarország köz- és magán-
könyvtárai 1885-ben (Budapest, 1888.)

V. 298.

Schulhoff Aranka

Muzeum Bpest

1912. tav. kiáll. 451

Antichristus VI. 217.

Schulhof Aranka

Műcsarnok
1915-16. téli kiáll. 366

Tájó h. n. III. 81.

Schulhof Aranka

irod.

Tábori Kornél: Magyar művésznők. Pesti Napló 1912 dec. 25. (Önarcképpel.)

Bécsben Horowitz Lipótnál tanult, azutan Münchenben és 1911 Párizsban az Ecole des Beaux-Arts-ban. Figurális kompozíciókat szeret festeni, sötét tragikumot.

U. 12

Schulhof Aranka

vrd.

Tábori Kornél: Magyar
művészmőt. Pesti Napló 1912
dec. 25. (Önarcképpel.)

Reisben Horowitz Lipschitz
lamb, ennem Münchenben és
1911 Parisban az Ecole des
Beaux-Arts-ban. Figurális
kompozicióket nicet festen, sőtét
tragikumot.

L. 12

Schulhof Aauka

festonō

U. 12 -

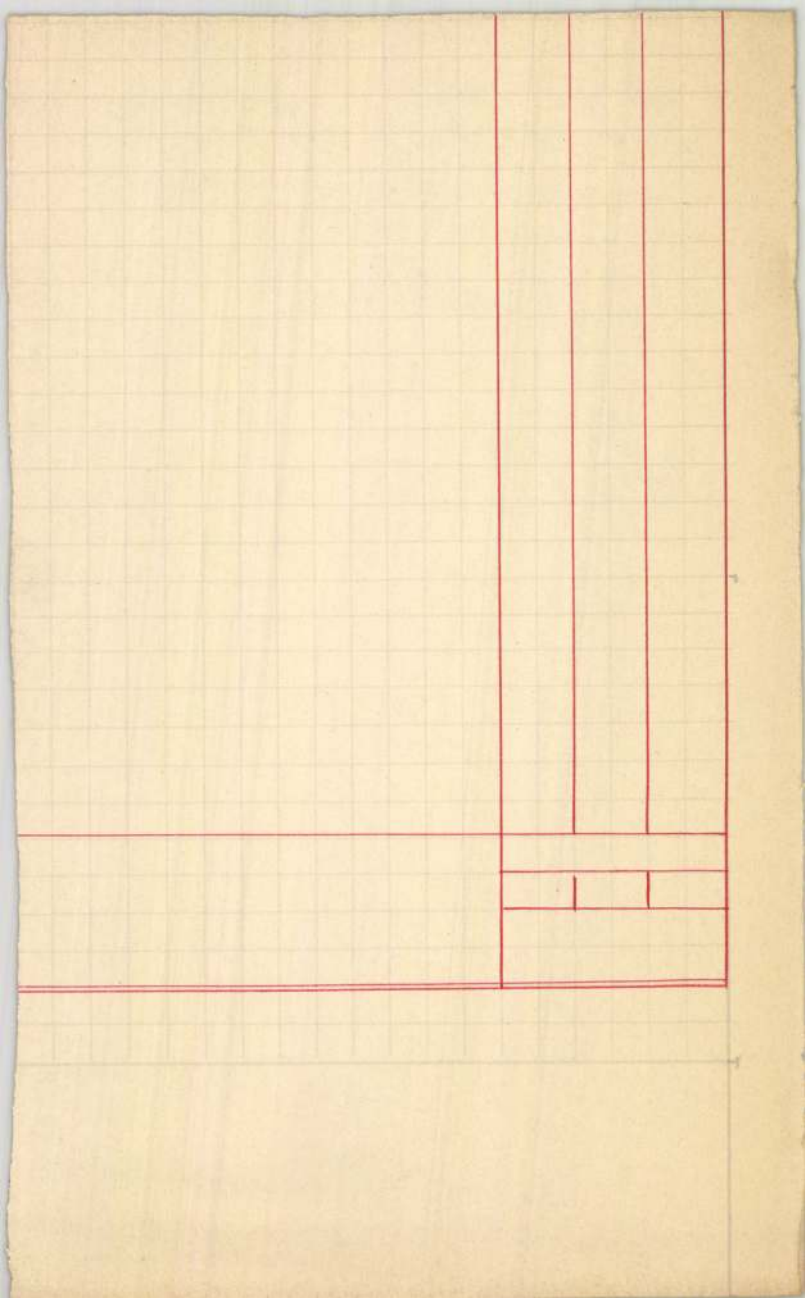

Schulhof Aranka

Müvenet 1914. 424

Csengery Antalhoz irányzott levele

Petőfi Sándornak VI. 145.

Schulhof Aranka

[illegible]

Buca Stil. arch.

..... nevü munkás igazolta

a müvezető aláírása.

elyezem:

vagy helyettesének
írása.

— Endrényi Imre, Szeged.

Schellhof Aranka, festőnő; szül. 1882 július 21-ei Barcs-
selepen.

SCHULHOF *Aranka*, festő. * Barcstelep 1882 júl. 21. A bpesti képzőművészeti főiskolán végezte tanulmányait. 1910 óta naturalista aktokat tájképeket, interieuröket stb. állít ki a Nemzeti Szalónban és a Műcsarnokban.

E. G II 428 P

Schulhof Stanka

1899/900 – 1902/3

Közben 1906/7 – 1908/9

Deák Ébner Isk. 1908/9 – 1912/13

Ferkèpzomfoiskèvk

130.1.

rendezés a színházak második tipusánál, az amfiteátrális megoldásnál. Ezt a megoldást modern formában Richard Wagner és Gottfried Semper építész alkalmazták újra a bayreuthi színháznál, ahol a páholyokat tulajdonképen azért hagyták el, hogy a zenekart az összes nézők elől elrejthessék és így tökéletes illúziót kelthessenek. A színházban páholyokra nem is volt szükség, mert az teljesen egyforma, előkelő meghivott közönség részére terveztetett és maga az odautazás költsége is bizonyos szelekciót eredményezett. A cél tehát az volt, hogy minél több egyforma kitűnő ülés készittessék. A tökéletes illúzió keltése céljából Wagner a zenekart, mely az ő működése kezdetéig minden színházban az alsó széksorok nivójában volt, lesüllyesztette, sőt föléje fedelet tétetett, hogy a zenészek lámpái a nézőket ne zavarják. A bayreuthi színház hatása alatt a zenekar lesüllyesztése általánossá vált, a fedelet azonban, melynek igen sok kellemetlen következménye van, újabban nem szokták alkalmazni. Az illúzió növelésére Wagner a nézőtér és a színpad között misztikus területet akart létesíteni és ezt a célját egy második proszcénium létesítésével akarta elérni, mely ugyanazon elemek perspektivikusan kicsinyített ismétlése révén a szereplőket emberfeletti nagyságban volt hivatva feltüntetni. Minthogy a gyakorlatban ez a teória nem vált be, az egyébként teljesen Wagner elvei szerint épült müncheni Prinzregenten-Theaternél ezt a dupla proszcéniumot már elhagyták. Egyébként e színház alaprajza mutatja, hogy az ilyen egy nivóban elhelyezett nézőtérnél az összes lépcsők elmaradván, az azokkal összekötött nehézségek elesnek és a probléma a lehető legegyszerűbben oldódik meg. Egyszerűen a színház mellé van építve a foyert pótló nagy vendéglő, ahol a rendkívül hosszú előadások fára-

Schulhof Aranka

Árveresi Csarnok aukció kat.

36-sz. 1927 febr.
37. sz. 1927. márc.
38 sz. 1927 máj.
39 sz. 1927 okt.
40 sz. 1927. dec.

-czius 27-én.

sztenyebatna

arczú ~~[illegible]~~ leány, a ki fehér ken-
erefztett kontyban viseli és bal vállát
a háttér szürke. Jelrése fölül balra:

:34.7 cm.-- Lelt.sz.4533.--
sy Déneshagyománya 1913 márczius
Nemz. Muzeum örökletéte (1381-913).
~~23-án (3046-913).~~ -- Bejelentetett
4).

126

Schulhof Aranka
festő
lakik: Übersee bei
Chiemsee, Bajorország

Pécsi KM Társ művész-
tagja 1933

Schulhof Aranka

Tanulmányfej,

repr. –

Gyöngyösy 74. l.

388. *Férfi képe.*

Mellig látható s szembe n
oldalán egy-egy csillag köti le
parókája szürke, fürtjei vállaira
és kis bajusza szőke, szeme kék.
dője fehér, atillájának álló gallé

Réz, méretei 5 : 3·5 cm. — Lelt
— A Nemzeti Múzeum régiségtárábó
tett át (97–885 rgst. sz. I : 13).

Schulhof Aranka

Hárman c. Lépe
repr.

Gyöngyösy 85. l.

Révész utczai sokkant katonákat ápoló
kórház Budapesten X 71.

Schulhof Mariska

Bükkerti Mariska, Györgyi Laura, Daffinger H. vesznek részt a Könyves Kálmán Müintézet szalonjaiban, az uj Képzőművészeti Főiskola növendékeivel együtt rendezett kiállitáson. "A holnap müvészei" cimmel közölt kritika dicsérettel nyilatkozik a tárlaton bemutatott müvekről.

A HÉT, Bp. 1910. márc. 27.
XXI. évf. 13. sz. 210-211. lap.

Schulhof Sebestyén

A tihanyi apátsági templom mesterét Kampis Antal Tiethart Antal veszprémi épitőmesterben jelöli meg. Az ujabb kutatás Martin Wittwer közeli hatására mutat rá. A berendezést Schulhof Sebestyén faragta, 25 évig. A templom a XIX. században Lotz Károly és Deák-Ébner Lajos mennyezetképeivel gazdagodott.

Borsos László recenziója Kampis Antal: Tihany c. könyvéről. - Müemlékvédelem, 1970.2.sz.124. l.

Schulhof Sebestyén

Hobrász

a tihanyi apátsági templom faragványait 1753–1778 között fenti kerítette. Kiválik az orgonakarzat kerítést

Soós Elemér. A tihanyi vár története, hadi- és műleírása. Bp. 1916. 42-l.

Vasárnap
29
Kat. Tamás pk.

Ó-görög Dec. 16G. Ősatyák

Hétfő
30
Kat. Dávid

Kedd
31
Kat. Szilveszter

Izr. 1. Tebeth R. Kh.

1940 **December** 31 nap

Schulhoff Mario

festo

1902

Einiska 1930

88.1

Országos Bizottsága

Beosztása	Magyar kitüntetései	A kitüntetés adományozásának időpontja	Megjegyzés
	II. o. mag. érdemkereszt	1927.	
	Corvin-koszorú	1935.	
—	—	—	
—	—	—	
	Ferenc József-rend	1913	

Schulhof Moriz

1856-7

marasztoni akade.

[illegible]

társulati nevendékek

N3 11 l.

Schulhof Mórie

festőnövendék

1857/8-ban a Marastoni féle akadémiában taníttatta a festészeti akadémiát gyámolító társulat.

N

11.l

MDK

Schulhoff Rózsi

Müteremsarok, v.

Képzőm. Főisk. Ifj. körének karácsonyi kiáll.
1943.

<Schulhoff Kózsi>

festő

l.

Sulymos < >

alatt.

MKSz 1947

MDK

Schulhoff Rózsi, festöm.

Müteremsarok. Vf.

Az OMK.Képzöm.Isk. Ifj.Körének karácsonyi kiáll. 1943. Kat.

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, XIV., Dózsa György út 41

szövarch. 51. 26.ó

Schulhoff Róza./kiment Párisba/

A tiszaladányi művésztelep 1945.

Varga N.Lajos életrajza.
fe dolgozta Kopp Jenő.

M.D.K.

Schnell (Csoll?) Ignác, építőmester

1733-1739 között céhmester Kassán.

Kemény Lajos: Kassai építőmesterek. A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, 1904.38.köt. 83.old.

MDK

Ignác
Schull (vagy Csoll, ép. mester

1733-39. céhmester.

Kenéppy Lajos: Kassai építőmesterek. Barok és rokkokokorszak. MMKE Közl. 1904.évf. 28.kötet, 3.füzet 85.l.

Schull vag Csoll Ignacz

episcopus Kassai

1733-39 cehm

+K+83.l

.....-i m. kir. posta- és távirda-pénztár.

Nyugta

.....azaz: ..... Korona ..... f-ről

y összeget, mint évi ..... K lakpénzemből az 190..... évi .....

pénegyedre eső részletet, a .....-i m. kir. posta- és távirda-

..... pénztárból minden hiány nélkül felvettem.

Kelt .....-n, 190..... évi ..... hó 1-én.

Schull Lipót építőmester M.D.K.

neutendorfi.

Pomáz r.k. plébániaház. 1789.

Genth. Mitteil. 1959 I. 273

Schüller

Lykanemzromantika
89, 103, 150, 186 l.

M.D.K.

Schuller, kőfaragó Pétervásárán

1817-ben a prédikálószékért, a portálisért és a kőrnslepcsőért vesz fel munkadíjakat. 1818-ban a homlokzat hat tornyocskájáért 1500, a kerítéslépcsőkért 85 forintot kap.

Heves megye műemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország műemléki topográfiája VII.köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 397. old.

- Schüller

l.

LykaMagyműI800-50

284. l.

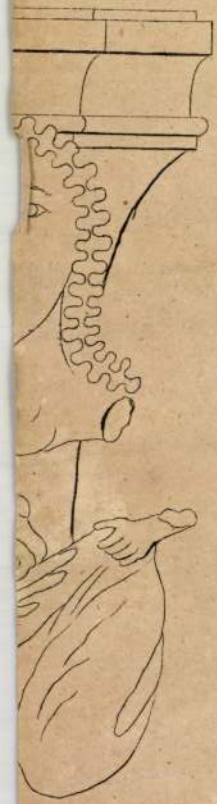

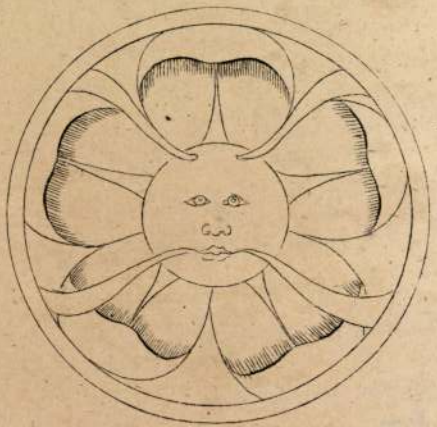

9.

5.

Schuller MDK

festő

A hetvenes évek végén a "Zsolnay-gyárban dolgozott

25.o.

Nikolsky Géza: A Zsolnay-gyár művészete.
Pécs. 1959.

Schuller

Festö

läsd

Quellen zur Geschichte
Kronstadts B. IV. 309. l.

érod

E. Sigerus: Burzenländer
Maler des XVIII. Jahrhunderts.
Korrespondenzblatt. 1908. 59. l

Magyar királyi államvasutak.

T. Mühely

Miután keresményemnek 191..... é

tésénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére ...

nevü munkástársamat szóbelileg megbizta

Kelt ....., 191.....

.....

tanu.

.....

tanu.

Schuller ~~Sport~~

Jestö.

A XVIII. század elejen Bras-

sóban.

Mr 494. l.

laid

Quellen zur Geschichte Kron-

stadts IV. 309. l.

SCHULLER kőfaragó. Pétervásárán 1817-ben a prédikáló székért 80, a portálisért 2500, a karzatlépcsőért 288 forintot kap. 1818-ban a homlokzat 6 tornyocskájáért 1500, a kerités lépcsőkért 85 forintot vesz fel.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit.

Schiller

festo 1845, 1852

l, Biels Portrait

80, 87. 292, 846. 924. 4

Vas-fabla, bronz kuppal diszitett,
hallstatti VI. 107

Schuler

Gróf Széchenyi István
arczéje
Emlitve

Dicky Széch
II. 298. C

Vukovics Sebő:

Mellig, kissé jobbra fordu-
sza s körszakála öszbe vegyül
csokorra van kötve, mellénye

Olajfestés, vászon
Az 1848-diki
Átvetetett az 1896

Schuller, [festő, kerámikus]

Oly az festő, aki gyári műveit (Pécs, Zsolnay gy.) többszöre nem jelezte. (1870-es évektől)

— : A pécsi képzőművészet kistükre (5)

475–478,

JELENKOR, Pécs, 1 0/71. május XIV/5

DANIEL SCHULLER, textilfestőmester

Az eperjesi céhhez 46 helység 88 mester tartozott, több Galiciából is, 1701-1848 közt. Mesterjegyzék nem maradt. Levelezés és "Protokol farbiarskeho cechu, 1801-1864" alapján ismerjük őket.

E mesterek egyike volt, céhhatározat aláírójaként szerepelt:

77.- Daniel Schuller, 1824, Eperjes. 154.old

DOMONKOS OTTÓ: Magyarországi festőcéhek I. A textilfestés első nyomai 101.old

ARRABONA, A Xantus János Múz. Évkönyve, 16. Győr, 1974

Schuller Albert

1914. febr. 22. Brassó-
ban a kör. előadást
sartotta =

Brassó város köze-
pitkezésének fejlődése
a multban, jelenben
és jövőben -

MMÉE Körl.

1914. 240. 1.

Schuller Antal

ötv.

Kőmagyötvi 1316 sz.

Schuller Antoni

ÖTVÖS

1560

IROD.

Te

Schuller Antal

ötvös 1566-1577

Said

Nyárfás. Nagymeben

Arch. Ért. 1910 414

MDK

Schuller Betti, Segesvár

Magyar kiállitó müvészek névsora. Mücsarnok, 1899. 22.sz. 346-348 l.

Schuller Betty

Mücsarnok Segesvár

1898-tav. Eiall.

1901. tav. Eiall.

Kauffmann Aurél VI. 166.

SCHULLER, Betty festő (1860-1904)

MYSS, Walter: Kunst in Siebenbürgen.
Innsbruck : Wort und Welt Verl., 1991
loo,lo2,266, 274-275.p és ill.

Schuller Dániel

ötv.

Kolozsvár. 212. 7.

Schuller Daniel

ötvös

1642. mestere lett

BRASSO
RE. 24 l.

Schuller Daniel

ötvös

irod. belép. 1642 VI. 2

Gy. Brassó Erd. Muz.

382

..... *műhely.*

főnökség!

..... hó____n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

n.

vi ..... hó .....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Schuller Dániel

ötvös 1633

Lárd

Gyárfás Brassó 107

D.S

Daniel Schmidt + 1604.

Daniel Schuller
mesterré lett 1642.

a fenti ~~monogram~~ (befeg a
Eét ötvös lehet. valószi-
nű azonban az utóbbi.

Foragarason ucagai fulaj-
donban levő Engelt Eli-
sette. leid

Arch. Ert 1900.

34 l.

Schuller Daniel

ötvös 1642

lásd

Gyárfás Brassó 318

..... *műhely.*

yfőnökség!

év ..... hó ..... n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

ztam.

évi ..... hó .....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Schuller Dávid

ötvös mas -

Mestere és apja Schuller János Kassán. Szegödött 1731. szept. 17.

Mihalik József Kassavárosi ötvösségének története. Szept 1900. 326. l.

Pannoniai András

miniator

XV. sz.

Schuler David

Otr.

laid

Arch. Ent

1910. 457

Schuller Emil

1900/1 I.

Ferk' pzomfoiskèvk

130. l.

tárgyú könyveket ad ki (Szinyei Emlékkönyv, 1922) s 1925 óta a Sz. kezdésére jelenik meg a Magyar Művészet c. havi képes folyóirat. (Szerkeszti Majovszky Pál.) A Sz. elnöke: Csók István, társelnökei: Lyka Károly és Petrovics Elek, főtitkára: Siklós Ferenc.

SZÍNPADKÉP FEJLŐDÉSE. A színész játék-terének alakítása minden korban és kultúrkörben elsősorban képzőművészeti probléma és mint ilyen, autonóm törvényű művészi valóság, melynek fejlődését a színjátszás szelleme szabja meg. A Sz. fejlődéstörténete élénken bizonyítja a képzőművészetekkel való viszony bőséges voltát. A kiváltképen szobrászati látású görögség az antik színpadformában (l. *Színházépítészet*) nem akart többet adni, mint megfelelően alakított hátterű alapzatot a színész alá, amikor az kivált a tömegből és önálló jelentőségre tett szert. Az alak-kiemelés térben való elhatárolására szolgál a *proskenion*, melynek a *paraskenion* által való lezárulása nem az „illúzió-adás" célozta, mint a legújabbkori Guckkastenbühne-típus díszlete, hanem csak az életvalóság fölé való emelését a vallásos istentiszteletből kifejlődő színészi akciónak. A földi lét-szférából való kiemelkedést a játék egyéb kellékei (kothurnus, alakkitömés, onkos stb.) is elősegitették, amelyhez járult az *álarc*, melynek stílusa sok mindent elárul az egyes koroknak a realizmushoz való különböző viszonyáról. Az álarc megakadályozva az arc játékát, a test pantomimikai effektusainak kihasználására utalta a színészt, amely téren általunk nem sejtett tökéletességre tettek szert, a legtávolabb ülőhöz is szuggesztíven közvetítve el

Schuller Franc

ötvös Nagyszeben

Kolmagyötvi. 248. l.

1406

FS 11

Franciscus Schuller, M 1637. (A: V,13. Gy: 100.)

Műve nem ismeretes. — *Arbeit nicht bekannt.*

Schuller Franz

ötvös 1637

laid

Gyárfás Nagyszeben

Arch Ért. 1910 415

Schuller Ferenc

ötv.

Kőmagyötig 1406 sz

SCHULLER FERENC, keramikus, masszamolnár

A Telkibányai Porcelán Gyárban 1838/39-ben Heyzl Antal ellenőrtől Schuller masszamolnárig sorban fordultak a he herceghez bérjavitásért. Még 1841-ben is az igazgató. Mayer János fizeti a munkásokat a saját pénzéből, melyet csak 1845-ben kap meg a főpénztártól. 268.old. 31.jegyz

KATONA IMRE: Az apátfalvi kőedénygyár első évtizedei 259.old

Az Egri Múzeum Évkönyve, VIII-IX. Eger, 1972

SZULLER FERENC, keramikus, masszamolnár

SCHULLER FERENC, keramikus, massza molnár

A Telki-Bányai porcelángyárban dolgozott. 1838-39-ben bérjavitást kért. 118.old. 18. jegyz

KATONA IMRE: Mitterer József keramikus munkái az Iparművészeti Múzeumban 113.old

Az Iparműv. Múz. és a Hopp Ferenc Keleti Művészeti Múz. Évkönyve, XII. 1969. Bpest. 1970

SCHULLER FERENC, keramikus, masszamolnár

Telkibányán, a porcelángyárban 1838-39-ben Heyzl Antal ellenőrtől Schuller Ferenc massza molnárig sorban fordúlnak a herceghez bérjavitásért. 126.old. 50. jegyz

KATONA IMRE: Ujabb adatok a miskolci kőedény-és porcelángyár történetének 11o.old.

A HERMAN OTTÓ MUZEUM ÉVKÖNYVE, X. 1971. Miskolc

Fritz Schuller

MDK.

Erdélyi szász festő
A brassói városatyák feleskünnek a
reformáció tanaira c ímű, a Fetete Templom
sekrestyéjének ajtaja felett el-
helyezett képet festette.

Das Burzenland. III. köt. Brassó. 1. rén. E. Jekelius
kiad. Brassó 1928.

eml. L. 135. old.

Schuller Gustav

In Hermannstadt starb am 20 Dezember 1904. im Alter von 66 Jahren Realschullehrer Gustav Schuller, der Verfasser der poetischen Erzählungen: Reinold (1884) und Meister Lukas (1888). G. Schuller verdankt unsere Landeskunde auch gute Reliefkarten des siebenbürgischen Hochlandes sowie einzelner Teile desselben.

Lwd

Korrespondenzblatt.
1905. 15. 1.

MAGYAR KÉPZŐM

HÁROM, EGYENKÉNT NEGYVEN ÍVES KÖTETBEN
SZOBRÁSZOK, FESTŐK, GRAFIKUSOK, ÖTVÖSÖK S

TIZENÖTEZER MAGYAROR

MEGJELENIK A NAGYMÉLTÓSÁGÚ VALLÁS- ÉS K

SZERKESZTIK: SZENDREI JÁNOS DR., MINISZTERI TANÁCSOS, A M. TUDOMÁN
ÉS SZENTIVÁNYI GYULA, LAPSZERKESZTŐ (LAK

MÉLYEN TISZTELT

Még az idén okvetle
MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZEK L

MDK

Schuller György, pénzverö

Gyulafehérvárott a pénzverdében dolgozott 1700 elején.

Dr.Procopius Béla: A Magyar Emlékérem- és Plakettmüvészet. - MI.1934. 125-127.l.

Schuller György

szebeni ötvös és éremvéső

1709-11 években készült Györgytallérja is.

Huszár Lajos: Szent György érmek

Bp Magyar Történeti Múzeum 1940

27. old

SCHULER, Georg

Huszár L.: Szemefi ermek.
Bp. 1999. 12. Nr. 17.

1709. Bánfi György

lását, kontúrját, méretepületnél 1,0-1,5 m körül főleg ebbéli igyekezete s elemeket akar érzékelámpilléreit általában jlenes végfal hihető, de a y kis kiülését vagy jelzi, zéna, rizalit, saroklemetrképén, nem csekély fej-

nérést is az 1780-as évek-Az egyéb levéltári anyaegyzőkönyvek a leghaszavúak, a későbbiek részsára nem volt lehetőséi kutatás is csak viszonylom egyikéről sem sikeni, mindössze Lókútról zerencsésnek mondható még akkor is, ha a dab-

taink eltérő jellegűek és Munkánk során az alapltoztatás nélkül. Csak a t miről. A kontúron beanalógiákra lehetett tánehéz „építkezni". A lenek pontos megörökítélegyőzhetetlen rém, az ső tér leírására, de aprógy csak megáldott, s ha

SCHULER, Georg

Huszár: Személyi ének. Bp. 1994.
120

Schüller György

nagyszebeni ötvös
és ezemvező

XVIII. sz. eleje

Gunyérmé

l.

Huszár Lajos:

A kuruckor érmé-
zete.

Rákóczi emlékkönyv.

I-k. Bp. ć.n. 406,
407. l.

Zoltai Lajos II. 177.

Schuller Georg

Thieme Becker

XXX. 323,324.l.

(Lyka)

Schuller György

nagyszebeni ötvös,
mint éremmüvész

lásd okv.

Szépmüvészet
1940. 14. l.

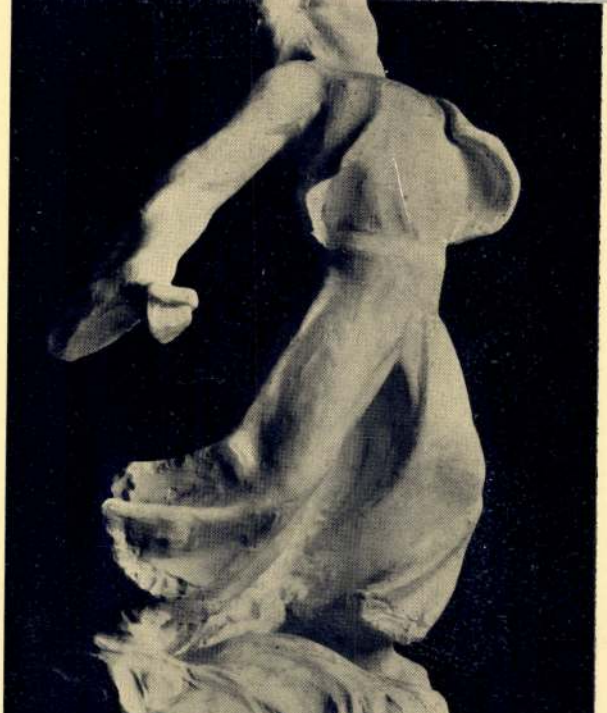

HAGYJATOK ÜTNI!

KÜLKEY DÉNES aka

Schuller György

gyulafehérvári pénzverde
1700 elején

l.

MAGYAR IPARMUVESZET

1934. 126 l

ÍVÓ.

LATÁNAK JÓLÉTI ALAPJA

KEDDEN ESTE 8 ÓRAKOR

E PARÉ

UTATJA BE

ÉGE

KIRÁLYI HERCEG

Schuler György

nagyszebeni "éremvéső"
Gravyérem a szécsényi
országgyűlésre.

Sör Vereto" 284 l

Schuller György

nagyszebeni otvös

1710

lásd

Numizmatikai Közlöny

1907. 93. l.

_____ *műhely.*

yfőnökség!

_____ hó ____ n történő kifize-

_____ indokából személyesen meg nem

_____ szamu _____

ım.

évi _____ hó _____

_____

sajátkezű aláírás és munkásszám.

Schuller György

Ötvös és Kirágbíró

1742 aug. 2 án
nemesíttetett

(Königsrichter von
Reuszmarkt)

Gód

Htch 472 l

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása

Engedé

.....

a műhelyfőnök v
aláí

8. sorsz. Műhelyi minta. -

Schuller György

ötvös.
Steben 1710

lásd

Ráth I 196

Schuler György

nagyszebeni. Ötvös

1725 – 1739

lásd

Numizmatikai Közlöny

1908. 28. 1.

talán fel is van

már jegyezve

..... *műhely.*

főnökség!

..... hó..... n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

n.

vi ..... hó.....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Schuler Götz

ciemność

Erdel

wiod

→

Cz Sz II. 429

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhely

Miután keresményemnek 191 ..... év

tésénél .....

jelenhetek, keresményemnek átvételére ....

nevü munkástársamat szóbelileg megbizta

Kelt ....., 191..... é

.....

tanu.

.....

tanu.

Schuller Gjörgs aranymnes
lásd. Anjes. XII. 649

..... *műhely.*

/főnökség!

v..... hó.....n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

am.

évi ..... hó .....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Schuller György

MAGYAR MŰVÉSZET
1932. 28.

.-[illegible]

ér. Prohászka O.u.8.

ri tüzér, Vilmos császár ut 33.

Schuller, Georg

~~[illegible]~~ Nagyszeben

1700 körül

vod Hu Prmagyerem. 73. l.

Ötvös és ~~[illegible]~~ érem metsző" Nagyszebenben. Nach einem Aufenthalte in Ostindien in den Jahren 1696 bis 1699 zurückgekehrt, ist er 1725–1739. Richter am Königsstuhle in Szerdahely und wird im Jahre 1742, mit dem Predikate von Schulenberg, in den erblichen ungarischen Adelsstand erhoben. Seine Arbeiten sind grösstenteils mit dem Monogramme "G. S." signiert. Seine Georgsmedaille zeigt einen ganz eigenartigen Stil.

Müvei: Losonci Bánfi György erdélyi helytartó ezüst érme 1709. Satyr-érem 1710, III. Károly érme 1711., I. Lipot és IV. Mahomet fordítás

ernie, ér nélkül, Steinville
tábornok érme ér nélkül
és az szent György érem.

Rozsoz János marad, l. 167. old.

Schuller Georg

éremvéső

Seiwert, Gustav. Beschreibung einer Reise ... von Georg Schuller. Archiv d. Ver. für siebenb. Landeskunde. 1867 1–82. l.

Boems Ritta és B. Vivadar

marad, ahogy a 85. old. van.

Schüler György

Ohr -

Nagyneben, XVIII sz elsőf

Nod

HHSz 526.1

.....nevü munkás igazolta

.....

a művezető aláírása.

yezem:

.....

gy helyettesének
ása.

Endrényi Imre, Szeged.

Schuler Görz

Erenkiäll Kat

1924 63 l.

~~Bronzkincs, hajdúsámsoni~~ ~~III. 131, 132–134.~~

Schuler [illegible]

[illegible]

1

Räth I. 298.

Schüller György

festő XVIII század
elején Nagyszebenben

lásd Tört. Tár 1893. 720.

Mr 494. l.

SCHULLER GYÖRGY, fazekasmester

1712-ben Kőszeg az elpusztult fazekas céh szabályzatát újra kiadta a céhnek. Az elő terjesztő fazekasmesterek valamennyien kőszegi polgárok voltak. Nyolc polgár. Ezek egyike volt ő is. 334.old

BARDOSI JANOS-B. DORNER MARIA: Adatok a sarvari/és kőszegi fazekasok történetéhez 333.old

SAVARIA, A Vas megyei múzeumok Értesitője 5-6. 1971-72. Szombathely, 1975

SCHULLER GYÖRGY, éremvésnök

Jegye a szelvényben: G. SCHULLER.-Valószinüleg a XVIII sz. első évtizedében Nagyszebenben. Müve név nélkül is van. Lova majdnem szemben, nagy patákkal. A sárkány nagy fejét a lovag csipején felül emeli. A közdelem ereje dől benetes. Hajója süllyedőnek látszik. Az erdélyi érmészet termékei közé sorolható. 19./109./.old. Csak ezüst veretek ismeretesek, ezek is ritkák.

~~SZENTGALI K.:~~

SZENTGALI K: A körmöcbányai Szent György-érmek 15./105./.old

AZ ÉREM, V.évf. BP. 1927. jan.-jun.

Schuller Hanns

nagyszebeni ötvös

XVII. sz

l.

Reiss Hermst

52. l

Schuller Imre

II. Képzőművészeti Filmszemle cimmel, olyan mozi és TV-film bemutatására szólit fel a lap "Ez történt még..":c. rovatának közleménye, mely a képzőművészetek ismertetését, népszerüsitését tüzte ki céljául.
Ezt célozza a müvész "Requiem" c. alkotása, mellyel első dijat nyert.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1971. juni. 19.
25.sz.24. lap.

Schuller György
nagyszebeni ötvös

A Szent György-érmek másik típusa, amellyel a körmöcbányai érmek között csupán egyetlen alkalommal — a száz arany súlyú éremképnél — találkoztunk, az úgynevezett erdélyi típusú Szent György-érem. A leglényegesebb eltérés a körmöciekkel szemben, hogy a lovag az előlapon nem lándzsával küzd a sárkány ellen, hanem magasra emelt karddal igyekszik lesujtani rá. Ez természetesen az egész jelenetre hatással van, mert ezáltal a küzdelem valóságos harccá változik s minden mozdulat több intenzitást nyer. Nyilvánvaló, hogy mestereik már a barokk szellemében dolgozó éremvésők voltak, akik bonyolultabb ábrázolásmódot kerestek és találtak, s hogy ez mennyire inkább megfelel a kor szellemének, mutatja a körmöci átkölcsönzés. Az erdélyi típusú Szent György-érmeknek két változata ismeretes. Az egyik (28) készítő mestere *Schuller György* nagyszebeni ötvös és éremművész, aki kü-

[12] *Stempelsammlung*. IV. 1168. l. magáról Fuchs

lönben a típus létrehozója is. A XVII—XVIII. sz. fordulóján dolgozott s később schulenbergi előnévvel nemesítve, Szerdahelyen királybíró is lett.

nan lépjünk be, azon át kell men-
k, ha a fülkék egyikébe akarunk
i, padozatát rendesen gazdag mo-
borítja, néha a közepét szökőkút
lalja el. A fülkék szolgálnak rendes
ózkodási helyül, s padozatukat ren-
en szőnyeg borítja, a falak mentén
ig divánok vannak. A falak legfelső
zén levő rácsos, nyitott ablakon át
tő légáramlat hatol a terembe. Gaz-
aranyozású és föliratokkal diszített
endákon nyugszik a durka kis kupo-
, melynek ablakaiban tarka üveg
gipsz maradékai találtattak. A fala-
ember magasságnyira pompás már-
y mozaik borítja, melynek
unkáltsága é tozatos m
latra ragadnak. A márvány
itt-ott egyszerű, de szép

Schuller, Georg

cod

Seiwert, Gustav: Beschreibung einer Reise ... etc von Georg Schüller. Archiv d. Ver. für siebenb. Landeskunde. 1867. 1–82. l.

Schuller, Georg

1700 K

laid okv.

Hu Pr magyarém

43. l. 49. l. 73. l.

Életrajz, szamos
munk.

SCHULLER 1. *György*, éremvéső és ötvös. Nagyszebeni származású volt. Keletindiai útjáról (1696—1699) hazatérve 1725—39. Szerdahelyt királybíró volt. 7142. Mária Teréziától nemessé-

get nyert. Művei közül ismeretes a II. Rákóczi Ferenc ellen készült gúnyoros emlékérem (1710), egy Szent György-érem, Bánffy György erdélyi helytartó és neje gróf Bethlen Kata emlékére vert medaille (1709), Steinwille tábornok címeres érme stb.

L-Gy II. 4281

Schuller

S. 2. *György*, festő. A XVIII. sz. elején Brassóban, majd Nagyszebenben dolgozott.

Ev. f. II. 428 l

ÉCHOS ROMANTIQUES TARDIFS DANS LA PEINTURE DE FRITZ SCHULLERUS

Marius Tătaru

Notre propos n'est pas de discuter, dans ce qui suit, la personnalité artistique de Fritz Schullerus (1866—1898), ce qui néccessiterait une étude plus ample, mais *le cas culturel* circonscrit par l'existence de cet artiste dans un milieu spirituel qui constitue, lui-même, de plusieurs points de vue, un cas à part. Sur le plan affectif et intellectuel, Schullerus appartient entièrement au domaine de définition de l'art transylvain du siècle passé, raison pour laquelle nous allons découvrir dans son œuvre, jusqu'à un certain point, l'écho de tous les inconvénients et servitudes que ce phénomène artistique a dû dépasser dans sa voie vers une auto-définition — sans doute, limitée — mais, néanmoins, constituant la base d'une spécificité dont il est resté marqué même après 1918, le moment de la confluence de son destin avec tout l'art moderne roumain. En même temps, se plaçant du point de vue chronologique dans le dernier tiers du XIXe siècle, la création de Schullerus contient — tout comme d'autres cas de ses contemporains et compatriotes — ce noyau de renouvellement qui a conduit, à travers une période de végétation relativement longue, à l'éclosion tardive des formes artistiques modernes près de l'an 1900.

Dans les limites du phénomène esquisé ici, l'art de ce peintre présente encore de nombreuses notes caractéristiques distinctives liées, surtout, au phénomène de la réception et de l'évolution des formes dans la création d'un artiste *provincial* par définition, éléments qui offrent la possibilité, à la suite de l'étude de son œuvre, de formuler des conclusions, des plus intéressantes, concernant une manière de comportement culturel, dont les implications sont beaucoup plus étendues que le territoire sur lequel s'est déroulée l'évolution de cet artiste.

La vie de Schullerus dura peu, 32 ans seulement, sa fin étant provoquée par une tuberculeuse galopante, maladie qui a mis fin, dans les limites de cet âge fatidique, à l'existence de tant d'esprits, plus ou moins dotés, appartenant au tronc fécond de la sensibilité romantique. C'est une étrange superposition de destinées à laquelle nous ne devrions point accorder une signification qui l'aiderait à dépasser son statut de coïncidence , s'il n'y avait pas d'autres raisons (nous aurons l'occasion de les nommer) qui justifient l'inclusion sous l'incidence d'une tardive récurrence du type romantique de cet esprit artistique développé au sud de la Transylvanie, à une date si proche du début de notre siècle.

Fritz Schullerus est un artiste très peu connu et souvent négligé, même au cas des plus fastidieuses énumérations pratiquées dans le peu d'ouvrages au caractère général qui traitent (ou devraient traiter) de l'histoire de l'art moderne en Transylvanie. C'est pourquoi, à l'intention de créer un support de démonstration plus facilement manœuvrable, nous allons commencer par une esquisse biographique de l'artiste. C'est une tâche moins difficile dans son cas qu'au cas d'autres de ses contemporains, Schullerus ayant la chance—malheureusement, postume — d'avoir un premier biographe de valeur, l'instruit et souvent le subtile historien d'art Victor Roth, dont le livre [1] et quelques autres articles plus récents appartenant à des auteurs différents [2] nous ont fourni les données pour cette présentation.

L'artiste est né le 22 juillet 1866, à Făgăraș, dans la famille assez nombreuse du pasteur luthérien Gustav Adolf Schullerus et de Josephine, née Friedmann, elle même, fille de pasteur. Une vie familiale équilibrée et dominée par

REV. ROUM. HIST. ART. Série Beaux-Arts. TOME XXIII, P. 67—78, BUCAREST, 1986

Fig. 1. Dans la sacristie (Collection privée).

l'affection, une enfance heureuse, dans l'ambiance d'un pittoresque irreprochable du village Dealul Frumos, près d'Agnita, où ses parents se sont installés trois ans après sa naissance, constitueront, par des sublimations successives, dues également aux répétés départs à grande distance, une sorte de décor de plus idéalisé, capable de soutenir la recherche nostalgique d'un équilibre psychique et intellectuel que l'artiste n'a jamais réussi à réaliser.

En 1881, Schullerus figure parmi les élèves du Gymnase évangélique de Sibiu ; les seuls éléments mémorables datant de cette époque sont représentés par la première rencontre avec la méthode d'enseignement et les jugements de valeur d'un peintre professionniste, le professeur Carl Dörschlag [3], et l'amitié qui l'approchera aux futurs peintres Robert Wellmann et Octavian Smigelschi (liés, à leur tour , à l'œuvre d'émulation de Dörschlag), la destinée des années de formation de ces trois artistes se déroulant, souvent, parallèlement, ou dans des conditions à peu près ressemblantes, ce qui peut justifier, jusqu'à un certain point, l'étude comparative de leur production artistique.

Cédant à la douce persuasion paterne — en effet, le statut économique de l'artiste était loin d'être enviable, à cette époque-là et dans ces lieux — Schullerus s'inscrit, en 1885, aux cours de la Polytechnique viennoise. Intelligent et appliqué, délicat et vulnérable, le jeune transylvain fait, pourtant, face, plus qu'honorablement à l'étude des sciences exactes, sans jamais perdre de vue (sa correspondance en est la preuve) sa véritable vocation artistique devenue obsessive. Avec cette remarquable finesse et compréhension, dont ils feront preuve plusieurs fois, ses parents tombent d'accord pour que leur fils s'inscrive à l'école de professeurs de dessin de Budapest. Entre janvier 1886 et juin 1889 Fritz Schullerus

Fig. 2. Portrait de bohémienne (Lelea Dochia) (Musée Brukenthal, Sibiu).

est l'élève de Székely Bertalan, personnage proéminent dans le paysage artistique de la capitale hongroise, mais dont la méthode trop pédante lui reste étrangère, raison pour laquelle il essaye de perfectionner son art, surtout par sa participation aux leçons de soir (le soi-disant « Abendakt », d'après le modèle de l'Académie viennoise) tenues par d'autres des peintres avec le quota le plus élevé dans le milieu culturel budapestois, comme, par exemple, le disciple et le fervent adepte de Karl von Piloty, Gyula Benczur, ensuite, Bertalan Karlovszky, ancien élève de Seitz et Benczur à Munich et, après le départ de celui-ci à Paris, de Pál Vagó.

Bientôt après son arrivée dans la capitale hongroise, Schullerus réalise que le niveau de l'école de Budapest est loin de pouvoir lui offrir l'accès aux formes les plus élévées de l'art et que, de ce niveau, il ne pourra jamais dépasser les limites de la qualification mentionnée sur le diplôme de la fin des études dans cette institution : celle de professeur de dessin dans un gymnase transylvain quelconque. L'exposition jubiliaire de 1886, l'exposition Böcklin de 1888 — les deux à Budapest —, et surtout un voyage à Munich, pendant les vacances de Pâques 1887, passées en compagnie de ses amis et collègues d'atelier budapestois Smigelschi et Wellmann, lui ouvrent une perspective lucide non seulement sur l'art ancien, rencontré dans les musées, mais, surtout, sur le nouvel art allemand des 8e et 9e décennies, art qu'il était en train de comprendre.

Par conséquent, en dépit des ennuis financiers, aggravés par son manque — chronique — de sens pratique, Fritz Schullerus s'inscrit en octobre 1889 à l'Académie Royale des Beaux-Artx de Munich. Il étudie alternativement ou parallèlement, dans les classes des professeurs Gabriel von Hackl, Karl Moor et Ludwig von Löfftz, étant, tout comme à Budapest, remarqué, apprécié, encouragé, mais, comme nous venons de le comprendre par l'intermédiaire de sa correspondance, peu compris.

En octobre 1890, le peintre est obligé de revenir au pays, à la suite de la sommation insistante des autorités magyares de satisfaire son service militaire. C'est une année d'interruption terne de

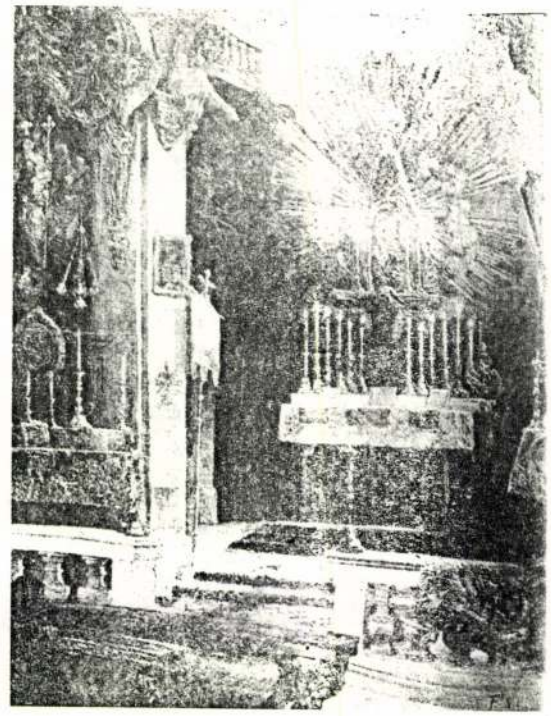

Fig. 3. Intérieur d'une église, à Munich (Musée Brukenthal, Sibiu).

toute activité liée à l'art, une période marquée par une incapacité aiguë d'adaptation à l'esprit de caserne autrichien-hongrois. C'est seulement au printemps de 1892 que Schullerus revient à Munich, après 6 mois de vacances passées dans la maison paroissiale de Dealul Frumos, au sein de sa famille et quelque temps en compagnie de son collègue Arthur Coulin. Cette fois-ci, son séjour dans la capitale bavaroise est très court. Hanté par l'idée de pouvoir démontrer à Munich sa capacité d'assumer le statut d'un artiste pouvant s'entretenir des fruits de son métier, Schullerus est la victime d'un échec. Revenu au pays, il occupe pour un temps le poste de professeur de dessin au Gymnase évangélique de Bistrița, mais il constate bientôt son manque total de vocation pour cette profession. Pendant la période novembre 1894-décembre 1895 nous le retrouvons à Munich, inscrit, pour peu

Fig. 4. Le conte de fées (Coll. privée).

Fig. 5. Mélancolie (Coll. privée).

de temps, dans la classe de peinture du professeur Otto Seitz, un autre ancien élève et disciple fidèle de Piloty, de l'Académie des Beaux-Arts. Il est obligé de revenir, pour peu de temps au pays, par une commande pour une composition historique, reçue à la suite d'un concours de la part de la municipalité de la ville transylvaine de Sighişoara. Pour l'exécution de l'ouvrage il revient dans la capitale bavaroise, mais, après moins de trois mois, il se voit obligé à revenir à Budapest, où il espérait trouver plus facilement une documentation concernant les costumes des personnages de sa grande œuvre.

A partir de l'automme 1897 Schullerus ne quittera plus la Transylvanie, passant la plus grande partie de son temps dans l'atelier qu'il avait aménagé dans la nouvelle résidance paroissiale de son père, à Cincu, pas trop lointaine des lieux de son enfance. Cette période, dépassant, à peine, une année, lui procure la sensation de retrouver un équilibre et une finalité de son existence artistique, sentiments jusqu'alors inconnus. Une subite maturation lui ouvre la voie vers les révélations lucides qui vont lui permettre de préciser le chemin qu'il devait suivre, au-dessus des hésitations et incertitudes passées. C'est l'année d'une intense combustion psychique qui attend une sédimentation dans des formes purement intellectuelles, processus qui aurait, sans doute, eu lieu si le temps l'avait permis, si le temps n'avait pas été brusquement interrompu pour Fritz Schullerus, le 22 décembrie 1898.

Ce sont, dans une succinte formulation les données d'une biographie relativement agitée, mais dépourvue, à la première vue, des éléments qui pourrait lui offrir des significations tout à fait particulières. C'est pourquoi nous allons essayer de découvrir les éléments qui ont déterminé la formulation de l'idée, déjà énoncée, conformément à laquelle Schullerus peut être considéré une présence artistique d'une facture spéciale, au cadre de l'art transylvain du siècle passé.

Fig. 6. Portrait de Frieda Schullerus, sœur de l'artiste (Coll. privée).

Fig. 7. Portrait du baron Apor (Coll. privée).

Fig. 8. Etude de portrait. V (Etude pour la tête de Honterus. Musée Brukenthal. Sibiu).

Un premier élément sur lequel nous considérons important d'insister est le milieu familial dans lequel s'est développée la personnalité précoce de Schullerus, milieu qui a constitué pour l'artiste une réserve permanente d'énergie psychique et d'optimisme. Le peintre provenait, comme la plupart des artistes de Transylvanie, d'un milieu bourgeois, ce qui, surtout dans le contexte de la hiérarchie de valeurs culturelles et morales acceptées dans ce milieu, impliquait une éducation dans l'esprit de « la juste moyenne », traduite dans les relations sociales par l'honorabilité et, au domaine particulier de l'art, par l'attachement vis-à-vis des formes consacrées, équilibrées, épurées de toute sorte de pathos ou sentimentalisme excessif et par un air de familiarité, caractéristique à cette espèce de Biedermeier austère, qui domine tous les genres de la peinture transylvaine jusque vers les dernières décennies du siècle passé. La plupart des artistes transylvains acceptent à suivre, plus ou moins fidèlement, cette voie, mais peu sont ceux (comme Octavian Smigelschi, Arthur Coulin, Imre Tamás, Hans Bulhardt et encore d'autres, peu nombreux) qui essayeront, d'une manière ou d'une autre, s'opposer à cette inertie, saisissable non tellement au niveau général, mais au domaine des beaux-arts, surtout [4].

Dans ce contexte, Schullerus occupe, dès le début, une place différente, ce qui explique, dans une appréciable mesure, son évolution future. L'éducation reçue dans le milieu de la famille d'un pasteur n'a eu rien de commun avec cette sévérité à l'allure piétiste, dont l'invocation est devenue un lieu commun dans ce genre de biographies. Les témoignages de Schullerus lui-même, tout comme les données fournies par Victor Roth, qui a très bien connu la famille du peintre, prouvent du caractère ouvert, réceptif de Gustav Adolf Schullerus, homme cultivé, avec des lectures de philosophie classique, et de l'humour et la finesse de caractère de la mère de l'artiste. Voilà des raisons pour lesquelles ce milieu familial se transforme, peu à peu, dans la conscience de Schullerus, dans une sorte de *« topos » de la certitude*, identifie, il nous semble, en grande mesure, avec la notion plus large de « chez soi », mais dans laquelle il inclue, aussi, celle de « patrie ». Nous possédons assez de preuves, retrouvées dans sa correspondance [5], concernant le fait que *la patrie*, dont il était extrêmement lié, ne signifiait pas pour lui la Transylvanie, comme un tout (à Bistrița, par exemple, il ressent tout aussi fortement la solitude comme à Munich ou Vienne), mais ce microunivers de sa famille, au nom duquel il préfère, dans sa correspondance, au terme plus général de « Vaterland » celui, plus restreint, de « Heimatland », ayant le sens plus concentré sur l'idée de « lieu natal ». Nous avons insisté sur les prémisses de la formation de la personnalité de Schullerus parce que ces conditions ont déterminé l'attitude générale de l'artiste à l'égard de la culture et la civilisation transylvaines, considérées dans leur sens le plus large. Ainsi, au cours de son évolution intellectuelle, l'artiste ne fait jamais la preuve d'une hostilité vis-à-vis des aspects réellement ossifiés de l'art dans sa province natale, mais, au contraire, il continue de les accepter et de les adopter partiellement, même au moment où dans son œuvre commencent à apparaître des composantes stylistiques très différentes des formes usuelles utilisées dans le milieu artistique de la Transylvanie. Autrement dit, la ligne de cette évolution est commandée par rapport à deux dimensions différentes, formellement divergentes, mais qui convergent, paradoxalement, par l'intermédiaire de l'effet conciliant de la personnalité de Schullerus. Ces deux dimensions impliquent, d'une part, la tradition artistique, intellectuelle de l'aire culturelle transylvaine, telle qu'elle s'individualisait autour du centre culturel de Sibiu et d'autre part, l'effet cumulatif, reçu sous la forme d'une combinaison sui generis, de l'impact de l'art occidental (et, surtout de l'art allemand) sur la sensibilité du peintre transylvain.

La liaison entre ces traits déterminants de la personnalité artistique de Schullerus ne pouvait pas, sans doute, se produire par une évolution linéaire, s'agissant de domaines mis en équation extrêmement différents et, souvent, apparemment incompatibles.

Dans la période appliquée de l'adolescence du futur peintre, passée au gymnase de Sibiu, son contact avec l'art se dessine dès le niveau le plus élémentaire, par les classes de dessin passées en compagnie du peintre et du professeur Carl Dörschlag. Mais, dans ce contexte, un phénomène étrange arrive, qui serait capable d'éveiller l'étonnement, s'il avait surgi seulement au cas de Schullerus et non au cas de la plupart des peintres autochtones de la Transylvanie. Dörschlag était, sans doute, un artiste mûr, passé la cinquantaine et qui possédait une culture artistique et une maîtrise appréciables. C'est sûr qu'il a dirigé ses élèves vers l'étude des anciens maîtres, comme il l'avait fait à l'époque de son apprentissage à l'Académie d'art de Berlin. Toutefois, malgré les échos du style ou des motifs de Dörschlag qui apparaissent, même dans l'œuvre tardive de Schullerus, nous ne connaissons aucun document imagistique ou épistolaire dont on pourait déduire l'effet de l'émotion qu'il aurait sans doute ressentie devant les toiles exposées dans la célèbre galérie d'art Brukenthal de Sibiu. De surcroit, à l'époque des études polytechniques de Vienne, bien qu'il avait commencé à connaitre les musées et les galéries d'art, il ne commente point les œuvres exposées, même s'il exprime en des termes très insistants son désir de se dédier entièrement à l'art. « Nur, wenn ich frei zeichnen und malen kann, fühle ich mich glücklich », écrivait-il à ses parents, en décembre 1885, leur rappelant le fait que quoi qu'il n'espérait une réalisation prochaine de ce but, pourtant « der reine unabhängige Künstler/ist/ das Endziel meiner Wünsche ... » [6]

Nous avons d'ailleurs remarqué cette attitude d'indépendance relative et même quelque peu perplexe devant certains exemples notoires d'œuvres de l'art universel, en étudiant la période de formation d'autres peintres transylvains, ce qui nous autorise à considérer que la seule explication d'une telle position intellectuelle est finalement constituée par le manque de préparation pour la compréhension d'un art totalement étranger à l'horizon culturel

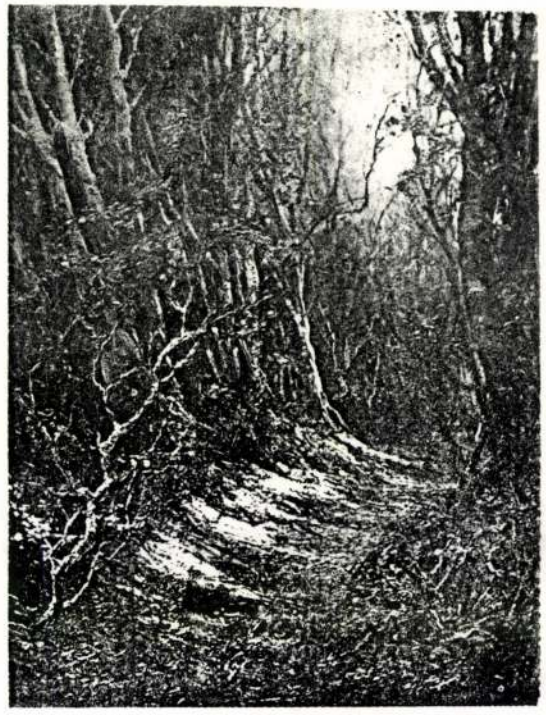

Fig. 9. Chemin dans la forêt, en automne (Coll. privée)

de ces artistes. Au cas de Schullerus, en particulier, la sensibilité remarquable dont il était doté le poussait à se dédier à l'art, par une impulsion irrésistible mais, au début, assez vaguement conscientisée et formulée. Non tellement l'état précaire, mais surtout le manque d'unité et de structure du goût et de sa culture artistique se prononceront indirectement plus tard, aussi, à l'époque de ses études à Budapest. Dans le milieu de la capitale magyare, où son horizon culturel s'était, pourtant, élargi considérablement, Schullerus avait commencé à sentir le besoin d'un contact effectif avec ce qu'il va nommer, quelques années plus tard, «die wahre Kunst», notion par laquelle nous ne pouvons comprendre autre chose que l'art moderne, capable de l'aider dans ses essais incipients de formuler un idéal artistique, dans la manière par laquelle ce phénomène survient pendant l'évolu-

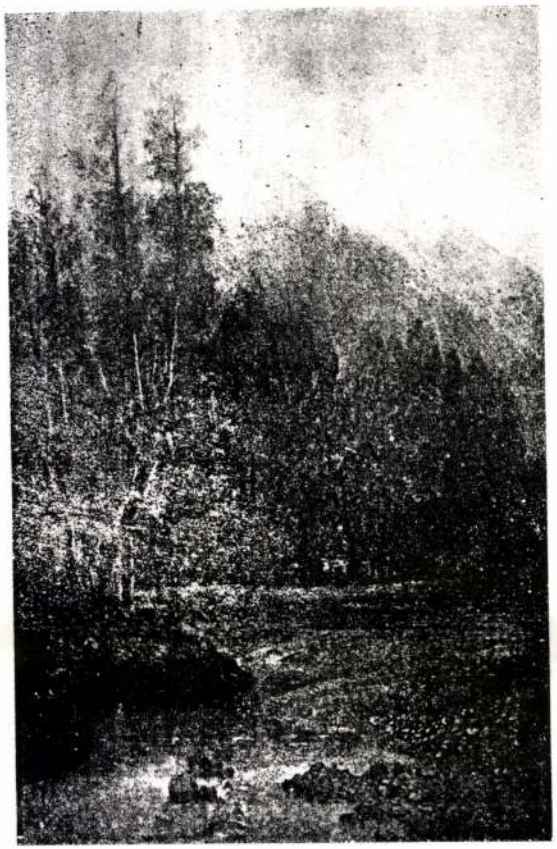

Fig. 10. Le calme du soir (Coll. privée).

tion de toute étape de formation d'un artiste. Mais pour le début, ce ne sera pas une certaine *identité stylistique* qui réussira à déterminer une unité de ses options, mais une certaine *qualité* de l'expression et du sentiment, Schullerus prouvant dès ce moment que ce ne fut le calcul rationnel, mais *l'intensité de la mise en évidence des valeurs psychiques* qui l'intéresse dans l'art. Nous y trouvons, donc, une motivation de l'incongruence apparente de ses préférences, surtout à l'époque de sa jeunesse. En 1886, par exemple, une expositions jubiliaire dans la capitale magyare, le détermine à concentrer son admiration sur un ensemble extrêmement eccléctique d'artistes, parmi lesquels on retrouve Ludwig Knaus et Wilhelm von Diez, avec leurs scènes de genre, sentimentales (quant au premier), ou d'un pittoresque brouwerien (quant au second), Andreas Achenbach et Eugen Bracht, avec leurs paysages d'un dramatisme modéré, au-dessus desquels flotte encore l'aire carressante d'un parfum Biedermeier, enfin, très inattendu, dans une proximité tout à fait étrange, Lenbach et Böcklin.

L'un et l'autre de ces deux derniers artistes peuvent constituer, pour la biographie de Schullerus, une sorte de baromètre assez sensible de l'évolution du goût et de la culture de cet artiste. Ainsi, pour Lenbach, ce véritable magnat du pinceau, fêté, et riche, virtuose et très prolifique, Schullerus nourrit une admiration particulière, impressionné, peut-être, par sa capacité, assez factice, de suliciter l'expression des modèles de ses innombrables portraits. Si cette admiration commence à pâlir lorsque, réalisant enfin son rêve, il est reçu par le maitre dans son palais-atelier de Munich, c'est sans doute à cause du même bon-sens inné du jeune peintre qui remarquait ensuite, regrettant la perte d'une idole : « Und doch war es mir weh, zu sehen, dass selbst er nicht gefeit ist gegen menschliche Schwäche. Seine letzten Arbeiten sind virtuos im höchsten Grade, die Sicherheit seiner Zeichnung ist staunenerregend — aber die Bilder erregen doch den Verdacht, als seien sie nur so hingeworfen, es klingt das Geschäft leise durch ». Quelques portraits et études de têtes de Schullerus laissent entrevoir l'influence de Lenbach, comme, par exemple, les têtes d'expression réalisées pour la composition dédiée au réformateur luthérien transylvain Johannes Honterus, ou le portrait de bohémienne intitulé « Lelea Dochia » ; le peintre a d'ailleurs trouvé seulement des avantages dans ce rapprochement, dont il a extrait exactement ce qu'il pouvait mieux apprendre de Lenbach, c'est à dire la force de concentration de l'expression physionomique, maitrise qu'il ne possédait pas encore ainsi que l'attestent les portraits exécutées antéri-

Fig. 11. Paysage dans la plaine (Musée Brukenthal, Sibiu).

Fig. 12. La rivière d'Olt, près de Cineşor (Musée Brukenthal, Sibiu).

Fig. 13. Bocage d'aulnes (Musée Brukenthal, Sibiu).

eurement. C'est une leçon qu'il n'aurait aucune chance de recevoir de Székely ou de ses maitres de l'Académie de Munich, qu'il s'agisse du pédant Gabriel von Hackl, fils de médecin, excellent anatomiste, mais sans plus, du médiocre Karol Moor ou du grandiloquent Otto Seitz — émule tout aussi orthodoxe que Székely de leur maitre Piloty — ou même du doux et sentimental créateur de « Stimmungslandschaften », Ludwig von Löfftz, dont Schullerus a probablement reçu une dernière et décisive impulsion pour la peinture de paysages (quoique, peut-être, par un recul plus tardif).

Contrairement à Lenbach, dont l'influence sur l'artiste transylvain a été déjà mentionnée, Schullerus, se comporte tout-à-fait différemment vis-à-vis de la peinture de Böcklin. Nous ne savons pas quelles œuvres du maitre allemand le jeune Transylvain avait pu voir à l'explosition jubiliaire budapestane de 1886 ou à l'exposition Böcklin inaugurée dans la même ville pendant l'hiver de 1888. Mais, entre ces deux dates, dans la vie de l'étudiant aux beaux-arts Schullerus, un événement important apparait : ce bref voyage de vacances à Vienne et Munich, en compagnie de Smigelschi et Wellmann.

Il nous semble utile de commenter ce qui l'a impressionné dans ce voyage. D'abord, Rembrandt, à *Belvedere* et, aussi, à *Alte Pinakothek*, ensuite, Rubens (de nouveau par *l'expression*, parce que Schullerus relève « Rubens' Farbenglut und Formenfülle ») [8], et, chose inattendue, Van Dyck [9], par sa monumentalité, Lenbach, sans doute, et, enfin Böcklin, à propos duquel il mentionne dans son journal : « Böcklin habe ich in zahlreichen Landschaften schätzen gelernt, schade dass er sich jetzt mit Vorliebe auf absonderliche, beinahe verrückte Stoffe wirft, die ich für meinen Teil absolut nicht poesievoll halten kann. Seine Landschaften sind aber tatsächlich wahrhafte Märchendichtungen » [10]. Un an plus tard, à l'occasion de l'exposition Böcklin à laquelle nous faisons allusion, Schullerus manifeste pleinement son admiration vis-à-vis du peintre allemand : « Ich geniesse mit wahrhaften Entzücken die jetzige Böcklinausstellung (...). Er trotzt allem, was man landläufige Schönheit nennen kann, entschädigt aber überreich an wahrhafter Naturpoesie » [11]. Voilà, donc, encore une fois, son amour pour la poésie, cette « Naturpoesie » dont nous témoignent certains romantiques du début du siècle passé, comme Friedrich ou Dahl. En dépit de tout cela, Schullerus ne s'approche ni de Böcklin, ni des romantiques, ces deux extrêmes temporelles du XIXe siècle allemand lui restant, en fait, étrangères, non à cause d'une opposition de principe, mais à la suite du fait que toute sa structure d'âme et intellectuelle était encline vers la simplité et la vérité, à la recherche de l'expressivité sincère, directe, profonde, grave mais non inchiffrée, intellectualisée et chargée de connotations, telle la peinture romantique ou (même si c'est dans une perspective différente) le symbolisme de Böcklin ou Stuck. D'ailleurs, ce qui est significatif dans ce sens est le silence

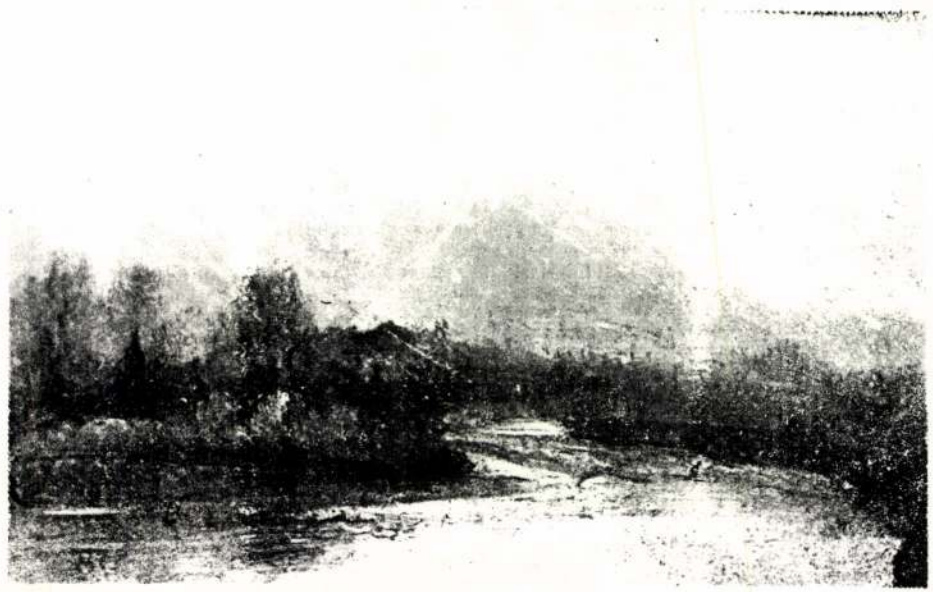

Fig. 14. La vallée d'Olt, près de Cincșor (Musée Brukenthal, Sibiu).

total de Schullerus à propos de la personnalité de Franz von Stuck, quoi qu'à l'époque où le Transylvain s'était inscrit à l'Académie des beaux-arts bavaroise, Stuck a été nommé professeur dans cette institution et, trois ans plus tard, en 1892, le même coryphée du modernisme se trouvait parmi les membres fondateurs du Sezession de Munich, mouvement dirigé, entre autres, justement contre Lenbach, représentant typique de l'inertie et du conformisme officiel.

En fait, nous ignorons ce que Schullerus aurait pu penser au milieu de ces transformations par l'intermédiaire desquelles la grandiloquente « Athènes sur Isar » se prépare à recevoir, sans enthousiasme, le nouveau siècle, dont les lois étaient en train d'être imposées par une nouvelle génération d'artistes. Evidemenment, le peintre avait cessé d'être un provincial candide, mais, du point de vue sentimental, il revendiquait totalement son appartenance à l'espace transylvain. A présent, il était capable de réaliser de grandes compositions historiques, ce qu'il fera sans conviction, conscient non de son impossibilité, mais du fait qu'il lui manquaient la force et la grandiloquence nécessaires à la réalisation de scènes pareilles. Il était, aussi, capable de réaliser des images d'intérieur, le plus souvent sans personnages, mais impregnées par une délicate poésie des objets, accentuée également par l'insistance sur les détails et les matériaux. Nous trouvons parmi ses dessins même une scène très délicate, dans la manière des sentimentales « Jahreszeiten » de Ludwig Richter, peut être, la seule « citation » plus explicite d'un romantique.

Préoccupé sans cesse par son désir obssesif — jamais réalisé — d'exister entièrement comme peintre, de s'entretenir, donc, du point du vue matériel, par l'exercice de cette profession, Schullerus a trahi, dans une certaine mesure, ses prédispositions initiales. Mais, dès le printemps de 1897, lorsque le peintre s'installe (sans le savoir) définitivement dans son atelier de Cincu, toutes ces contraintes cessent de l'influencer. Maintenant, il travaille plus que jamais et tout son être, marqué par une douloureuse sensibilité, surgit dans la structure, de plus en plus libre, de ses œuvres. Bien sûr, la maladie déclenchée au

début de 1898 accentuera le caractère nostalgique des dernières œuvres, mais ce n'est pas la souffrance qui lui a « inventé » la mélancolie, mais elle l'a libérée des restrictions par lui-même imposées, poussé par son ancien esprit de discipline.

Pendant cette dernière période de sa vie, Schullerus crée sans doute, ses œuvres les plus intéressantes. Mais sa grande révélation sera le paysage. Dans un délai extrêmement bref, il traverse, sans hésiter, la voie qui sépare « le paysage descriptif » de ce qu'on nomme souvent, avec un terme usé, mais très indiqué, «le paysage comme état d'âme». Ses derniers paysages sont des stances mélancoliques, aux formes fondues dans la matière atmosphérique, dans une chromatique restreinte, remarquables par les fins et pourtant, spontanés, dégradés de couleur, qui se transforment, souvent, dans de véritables peintures en camaïeu de gris.

Evidemment, ce n'est pas une question de hasard le fait que c'est justement ici, en Transylvanie, à côté de ceux parmi lesquels il se sentait toujours à l'abri, que Schullerus a pu donner la juste mesure de toute sa capacité d'expression. Structure romantique, ayant des dispositions mélancoliques accentuées, il avait, pourtant, un tempérament délicat, timide, en dépit du fait qu'il était doué d'une grande vitalité et force du vouloir. Son modèle psychique, typiquement inadaptable, a refusé toute infusion de romanistisme provenue de l'histoire ou de ceux qui se trouvaient, autour de lui ; il préférait conserver les effusions pour soi-même. L'échec matériel, qu'il n'a jamais avoué, parce qu'il le croyait réparable, a eu pourtant un effet salutaire, par le dégagement de ses disponibilités spirituelles. En silence et seulement pour soi-même, Schullerus a découvert en soi le pouvoir qui l'a transformé, pour quelques instants, dans le seul « romantique en dehors du romantisme » de toute l'histoire de l'art transylvain du siècle passé.

Notes

[1] Victor Roth, *Fritz Schullerus. Ein siebenbürgisch-sächsisches Künstlerleben*, Hermannstadt, (Sibiu), 1908 (Plus loin : Roth, *Schullerus*).

[2] *Gustav Adolf Schullerus und Fritz Schullerus*, in *Kalender des siebenbürger Volksfreundes*, 1901, pp. 92—107 ; Otto Fritz Jickeli, *Gedächtnisausstellung Fritz Schullerus in Hermannstadt*, in *Klingsor*, 1929, 1, pp. 25—28 ; Erhard Antoni, *Der Maler Fritz Schullerus*, in *Forschungen zur Volks-und Landeskunde*, 23, no. 2, 1980, pp. 79—87 (ce dernier article contient une bibliographie et une liste relativement complète des œuvres de l'artiste.)

[3] Pour des détails concernant l'activité de Karl Dörschlag, voir Karin Bertalan, *Viața și opera lui Karl Dörschlag*, in *Sesiunea de comunicări științifice a muzeelor de artă*, Bucarest, 1968, pp. 368—368.

[4] Marius Tătaru, *Art et histoire : étapes de développement dans la culture visuelle de la Transylvanie, du XIXe siècle*, in *Revue Roumaine d'Histoire de l'Art*, T. XVII, 1980, pp. 47—81 (I) ; T. XVIII, 1981, pp. 67—109 (II).

[5] La correspondance du peintre, conservée par sa famille, contient 104 lettres et 74 cartes postales (E. Antoni, *op. cit.*, note 13). Roth publie dans *Schullerus* quelques fragments de cette correspondance.

[6] Roth, *Schullerus*, pp. 11—12.

[7] *Ibidem*, p. 31.

[8] *Ibidem*, p. 18.

[9] V. Roth remarque, très justifié, un essai timide d'approchement de l'esprit du grand portraitiste flammand, au cas des deux variantes du portrait du baron Apor (*Ibidem*, p. 18).

[10] *Ibidem*, p. 20.

[11] *Ibidem*, p. 22.

À TRAVERS

L'année 1985 a été sans doute moins ouverte que la précédente sur la diversité des époques où elle pouvait trouver des thèmes d'expositions : certains moments de l'histoire ont été absents ou quasiment absents : ç'a été le cas, notamment, du monde antique ou des pays exotiques ; on ne trouverait guère à citer que *Peintures japonaises du XVe au XIXe siècle* à la Galerie Janette Ostier, *Les textiles de l'Inde* au Musée des arts décoratifs, *Sculptures en ciment du Nigéria* au Théâtre du Rond-Point, *Sillages polynésiens* au Musée National des Techniques ou *Musée imaginaire des arts de l'Océanie* au Musée National des arts africans et océaniens. En fait, la curiosité des organisateurs d'expositions s'est concentrée sur certaines époques et, particulièrement, sur l'âge classique et sur le XIXe siècle.

◇

Les Archives Nationales ont présenté *Les Huguenots*, exposition de caractère essentiellement historique, mais assez bien pourvue en œuvres d'art ; elle était organisée à l'occasion de la commémoration de la Révocation de l'Edit de Nantes en 1685, mais elle élargissait son propos en montrant les fondements et l'organisation de la communauté protestante en France depuis la Réforme ; c'était cependant l'événement de 1685 avec ses multiples conséquences qui était surtout évoqué. L'exposition, intelligemment conçue, passait en revue la suite des faits — petits ou grands — d'une longue histoire, dont les implications furent importantes et durables, non seulement pour la France, appauvrie par l'exode des protestants persécutés, mais aussi pour les divers pays où ils se réfugièrent. Les nombreuses œuvres — surtout des gravures — qui illustraient les divers aspects de cette histoire et dont beaucoup étaient de qualité, attestaient la résonance de l'événement. Et le catalogue (1), riche de notices et d'images, en gardera le souvenir. Un modeste complément fut donné à l'exposition des Archives Nationales par l'institut Néerlandais avec une petite exposition sur *L'influence huguenote sur l'illustration du livre en Hollande*.

C'est au XVIIIe siècle qu'appartenait une des expositions majeures de l'année, consacrée à un de ses peintres les plus célèbres, *Watteau*, dont le Grand Palais a réuni une vaste rétrospective pour fêter le tricentenaire de sa naissance en 1684 (l'exposition avait du reste débuté à la fin de l'année 1984). C'était la première fois qu'était regroupé un ensemble aussi important d'œuvres de Watteau ; beaucoup des principales peintures étaient présentes et de suggestifs rapprochements étaient ainsi possibles, par exemple entre *L'embarquement pour Cythère* de Berlin et le tableau similaire du Louvre, dont on discute du reste pour savoir si le sujet n'en serait pas différent ; des problèmes de tout genre, les peintures de Watteau en posent souvent, et l'artiste lui-même demeure, à bien des égards, énigmatique et même mystérieux ; certains tableaux n'étaient pas venus à l'exposition et leur absence était assurément parfois regrettable; mais l'amateur pouvait se satisfaire de la qualité de beaucoup de ceux qui étaient présents. Et le plaisir était plus grand encore à regarder les dessins, qui étaient très nombreux et fort séduisants, car Watteau a été un des plus grands dessinateurs qui aient jamais existé, incomparable par la liberté, la souplesse et le raffinement. Le catalogue (2), monumental, pourvu de substanti-

elles études et de no
informées et illustr
ble richesse, dem
recherches toujour
qu'a été Watteau.

Un autre peintr
a eu lui aussi l'ho
plus limitée. Ce m
mal connu en Fra
sentée au Grand
une vue substanti
sance précise d'un
pénétrant et rigou
son temps et un tec
Qualités que met
par ses études im
notices.

C'est Watteau
Œuvres de jeune
Galerie Cailleux ;
quelques peinture
de grande qualit
particulière — et
ensemble très s
passionnant d'ét
artiste.

La plus impor
au XIXe siècle —
de l'année — n'a
puisqu'elle eut
doute le poète a
les dessinateurs
d'encre, au Petit
en réunissant d
Victor Hugo, à
graphiques. Mai
l'exposition du
le titre *La gloir*
en nombre consi
inspirées par le
temps présent ;
sant, est ainsi d

SCHULLERUS, Fritz fert.

Schuller János
ötvös Nagysieben-
Kőmagyötvj. 251. l.

1423 HS Johannes (Hannes) Schuller II, M 1653, e. —1657.

a) Kehely, kosarán bibliai jelenetekkel. — *Kelch m. bibl. Szenen am Schalenkorb.* — „1662." M—*H* 22
Bruckenthal-Museum. Expos. 1913 : 13. Roth : 111.

b) Kehely hatkaréjos talppal, áttört kosárral. — *Kelch m. Sechspaßfuß u. durchbroch. Schalenkorb.* — „1669." M—*H* 35
Ugyanott — *Daselbst.* Roth : 122, Tafel 113, 4.

c—e) Kelyhek a rotuluszokon zománccal. — *Kelche m. Email an den Rotuli. c)* „1670." *d)* „1674," *e)* „1676."
Ugyanott — *Daselbst.* Roth : 122, Tafel *c)* 115. *d)* 113, 3. *e)* 110.

f) Kehely, hatkaréjos talppal és áttört kosárral. — *Kelch, m. Sechspaßfuß u. durchbroch. Schalenkorb.*
Ev. egyház, Újegyház — *Ev. Kirche, Leschkirch.* Expos. 1913 : 61, Roth : 124 280, Tafel 119, 1.

g) Pohár. — *Becher.*
Bruckenthal-Museum.

h) Szerpentinpohár foglalata. — *Fassung einer Serpentinbechers.*
Székely Nemzeti Muzeum — *Sekler Nat. Museum,* Sepsiszentgyörgy.

Ts

Schuller János

ötvös

Késmárkon 1715 ben emlitik a felj.

Dr. Illéssy János: Magyarországi ötvösök 1732 ben. Arch. Ért. 1904. évf. 393. l.

406 — II
[illegible]

Schuller János
ötvös

1713. Késmárk.

Romer Floris F. A harai ötvös ichok szabályai. Háradok, 1877 ind.

810.l

Suller János

ötvös.

Besztercebányán tanult 1732-ben Kassán élt.

Dr. Illésoy János: Magyarországi ötvösök 1732-ben. Arch. Ért. 1904 évf. 392. l.

Schuller Janka

szül. Budapesten 1901 febr 19
ág. ev. 4 polg.
1920/21. I–II. elsőéves
művésznőv. Benkhardt.

Hódmezővásárhelyi muzeum III. 179

Schuller Janka

festő

a miskolci művész-

telep tagja 1925

július-ában Buda-

pesten meghalt.

Magyarság

1925. jul. 23-n.

Május

Vasárnap
10
Kath. Can'ate
Prot. Ármin

Hétfő
11
Kath. Mamert
Prot. Mamert

Kedd
12
Kath. Pongrác
Prot. Pongrác

Szerda
13
Kath. Szervác
Prot. Szervác

Csütörtök
14
Kath. Bonifác
Prot. Bonifác

Péntek
15
Kath. De la S. J.
Prot. Zsófia

Szombat
16
Kath. N. sz. Ján
Prot. Mózes

Schuller

S. 3. *Janka*, festő, * Budapest 1901 febr. 19. † u. o. 1925. A bpesti képzőművészeti főiskolán Benkhard Ágostonnál tanult. A miskolci művésztelep tagja volt s naturalista tájképeket festett.

K. gy. II. 4781

Schuller Janka

1920/21 - 1924/25

Ferképzomfoisk vk

120 l.

lönböztet meg: komédia, tragédia és szatírajáték részére. A görög periakt éled újra a *telari*ban, mely a gyors díszletváltozás lehetőségét oldja meg. A renaissance színpadra hangszerelt architektúrája új arcot nyer a barokkkorban, melynek legismertebb dekoratőrjei a *Galli da Bibiena*- (l. o.) család két tagja: Francesco és Giuseppe. Pazar architektonikus hatások, a szcenikai lehetőségek fokozott kiaknázása, mely elsősorban az opera- és balettelőadások keretében nyert alkalmazást, a fejedelmi udvarok szabadtéri ünnepségeiről a színpadra felkerült fantasztikus kosztümök pittoreszk színpadképpé fonódtak össze. A drámai színpad a történelmi témák hatása alatt fokozatosan közeledett az ábrázoló dekoráció naturalizmusához. A mult század elején a romantikus festői látás a díszlet történetében a *Quagliók* stílusán keresztül dokumentálódik. Piloty a *meiningeniek* történelmi realizmusában találja meg színpadművészeti megfelelőét. Ez az a kor, amikor a „Julius Caesar"-hoz archeológusokkal rekonstruáltatták a fórumot, az egészet hűségesen felfestve a vászonra, Kleopatra karékét művészettörténészek tervezték, igazi bútorok, csipkék és páncélok avatták múzeummá a színpadot. Azokat a stílusreformokat, amiket Courbet, Bastien-Lepage jelentenek a festészetben, a színpad számára Brahm hozta el, a színpadi játék és a színpadi kép realisztikus életszerűségének elvét hirdetve *Antoine*nal és *Sztaniszlavszky*val együtt.

Csakhamar mindenki ráeszmélt arra, hogy ugyanígy a festmény két dimenziójában, mint a színpadon, nem a valóság adja a valóság illuzióját. Sokkal inkább atmoszféarteremtő ere-

Schuller Janis

Ohrös

1657. Nagyneben

ind

Allszeb 2841.

..... nevü munkás igazolta

.....

a művezető aláírása.

ezem:

.....

helyettesének
a.

Endrényi Imre, Szeged.

Schuller Hans

1653-tól Nagyrebe-

ben

Gyárfás T. Erdélyi Múzeum

1910. 233. l.

Schuller Hanns

nagyszebeni ötvös

irád

Muz. és Könyvt. ét. 1909. 137,

138.

reálliskola igazgatóságától.

sitő.

..... *osztályu tanuló a*

.....

.....

l elégtelen előmenetelt tanusitott.

.....

..... *hó* .....

osztályfő.

mre Szeged.

Hanns Schuller

Ötvös

XVII szerzadban nagy-

szebenben.

Reissenberger L. Kirchliche Kunstdenkmäler aus Siebenbürgen. Wien. MDCCCLXXXVII.

37. l. jegyzet.

Schuller Hans

nagyszebeni ötvös

1653 –

irod

Gyér 233

..... *műhely.*

őnökség!

..... hó ..... n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

.

i ..... hó .....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Schuller Janos II.

Ötv.

Kőmagyötvj 1423.17

Schuller János

ötv.

Segesvár XVII - vége

XVIII eleje.

1703-ban peinzhannistan

pörbe Everedett

mid

Müll Fr. 48. l.

Magyar királyi államvasutak.

T. Mühely

Miután keresményemnek 191..... é

tésénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére ...

nevü munkástársamat szóbelileg megbizta

Kelt ....., 191.....

.....

tanu.

.....

tanu.

Schuller ötvös Tanús

1725-1750. Ez idő alatt Kassai mester. 1725- és 1728-ban második 1727-ben első ich-mester. 1729-ben borivásért 6 rfrt. bírsággal sujtja a tanács. 1725, 1727, 1731, 1740. 1745. 1750. ben inas szegödtebéschkel és szabaditásokkal kapcsolat-ban szerepel a cehregesztrom-ban.

Mihalik Josef. Kassaváros ötvösségének tört. Bpest 1900. 303. l.

Nagy Mihály

ötvös

XVIII 77.

Schuller János Keresztély

ötvös mas-

Mestere és apja Schuller János Kassán, 5 évre szegödött 1727. febr. 16.

Mihalik József. Kassavuros ötvösségének története. Szept 1900. 326. L.

Pannoniai Mihály

festő

XV. 37

Schuller ötvös Keresztély János

1737–1752.

Schuller János Kassai ötvös fia. Polgárjogot 1737. febr. 14-én kap. Első ichmester 1741–44, és az 1750–52 években. Második ichmester 1740, 47 és 48 ben. 1770. ben már nem él. 1738. ben erőszakot követ el egy szolgálon, a tanács ezt 24 frta bünteti.

Mihalik Józef. Kassaváros ötvösségének tört. Bjest 1900. 304. l.

Nagy Miklós II.

Ötvös.

XVII. 27.

Schuller János Mihály

ötvös

1766 Kassa

Kapnagyapa ötvösök 28 l.

Mária Terézia:

Detékig, kissé jobbra, t
ban. Göndör hajának fü
kás fülbevalója gyémánt
kán az ékkövek s gyöngy
münket. Palástja a vál
előtt czimer van. Felira

Marie ... c

Reine de Ho

Née le 13 M

a párkányzaton balra: „
s jobbra: „ Pinssio sculps
slegalól: „ A Paris chez Odi
derniere P. Cochere à
phine. C.P.R."

Rézmetszet, méretei a
Metszete: Pinssio.

Ltsa 8005.

Schiller Jenő
építész

Lajos
u
Nemesvári
121. l.

Geschäfts- und Wohnhaus der Herren J

Ausgeführt von A

Schuller Jenő

Schuller Jenő okl. mérnök, építőmester, a Titán Építőipari Szövetkezet igazgatója, XIII. Pannonia-u. 112/a. ○291-687

Bptávb 1940 szept.

SCHULLER, Josef Alexander, pozsonyi órámester

Alexander Schuller, bürgerl. Uhrmacher, 8 hónapos lánya meghalt (1773, 79. szám, 41)

—

J. A. SCH, Bürger des äußern Raths und Klein-Uhrmachermeister, + 74 éves korában, Pozsony, 1805 szept. 26. (1805, 1045 l)

—

Preßburger Zeitung
(Genthon)

Schüller Károly

Schüller Károly, Pécsről, 18 éves korában, 1809 jan. 14-én iratkozott be.

Fleischer Decs
84. l.

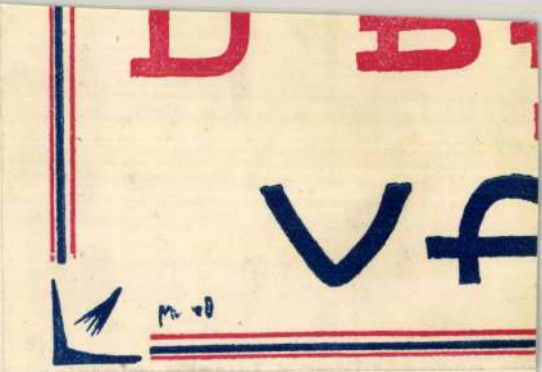

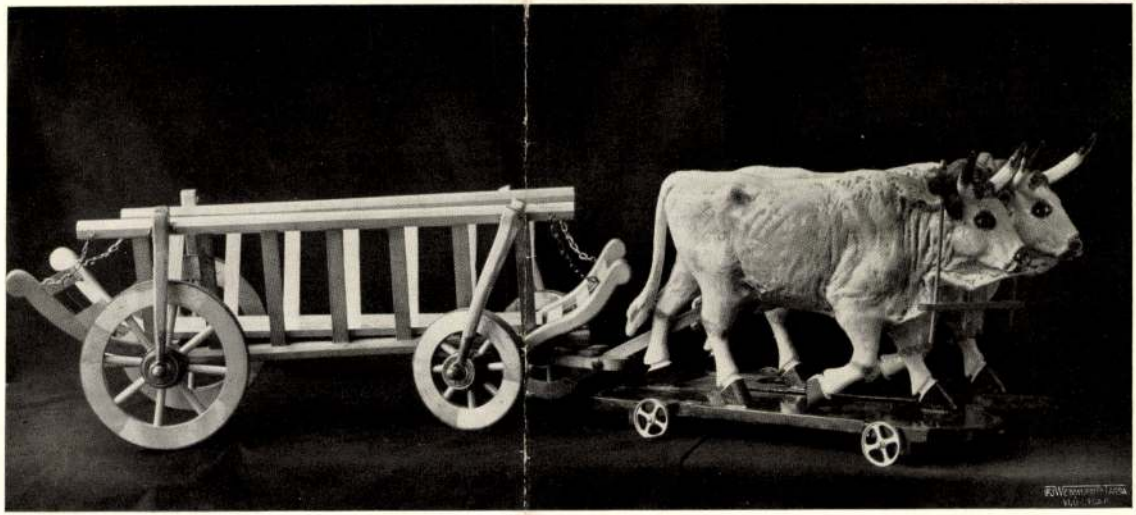

Sz. Strasser Lidia: Festett fatárgyak. Székesfehérvári fiúnevelőotthon: Játékszer. — Bemalte und lackierte Holzarbeiten; Spielzeug. — Painted and laquerd wooden objects. Toy. — Objets en bois laqués. — Opere di legno dipinto. Giocatolo di legno.

~~Pállfy nővérek: Festett fatárgyak.~~ Schüller Károly: Esztergályozott és festett fatárgyak. — Bemalte und lackierte Holzarbeiten. — Painted and laquerd wooden figures etc. — Objets en bois laqués. — Opere di legno dipinto.

Magyar Iparművészet
1930. 7–8. f.

Schuller Mate 3472

Goldschmidt Mátyás,
ötvös. A XVI. század vé-
gén s a XVII. elején Brassó-
ban működött. Az ottani
ötvös czéhben 1597-ben elő-
ször, 1610-ben pedig utolsó-
ra viselte a czéhmesteri
tisztet.

Resch A. Korrespondenzblatt
1884. 20. l.

Schuller

Ugyanazon típusú Szent György-érme szignálva és szignálás nélkül is ismeretes. A másik éremváltozat készítője *Hoffmann József Károly*, a gyulafehérvári pénzverőben 1713—1738 közt dolgozó éremvésző. Egész sor emlékérem ismeretes tőle s egyetlen változatban ismert Szent György-érme C : I : H monogrammal van ellátva (29). Kettejük közül Schuller a művészileg jelentősebb, nemcsak mint a típus teremtője, hanem mint kidolgozója is. A hátlapot Hoffmann egyenesen átkölcsönözte tőle. Schuller műveinek a plasztikus kidolgozás s a küzdelem hatásos kifejezése ad értéket, míg Hoffmannál az egész jelenet erőtlenné válik s együtt nézve a két érmet, nyilvánvaló, hogy az utóbbi kevésbbé sikerült átvétele az előbbinek.

Hoffmann József Károly

Problematikus ezzel szemben a másik említett Szent György-érem meghatározása, amelyik formáira nézve a legkorábbi körmöci Szent György-érmekkel rokon, azonban az előlapi szelvényben sajátságos H monogrammot visel (30). Az érem peremén levő egykorúnak látszó magánjellegű bevésett körirat [11] (IR. Maria Theresia Höchtin Geboren den 23. Maii 1722) tanusága szerint 1722 előtt készült az érem. E szignatúra Hedlinger svájci medailleur szignatúrájával egyezik meg leginkább, de a típus határozottan körmöci, Hedlinger pedig tulajdonképpen csak ekkor kezdi pályafutását. A magyarországi éremvésők közül csak a gyulafehérvári Hoffmann Károly jöhetne figyelembe, akinek azonban teljesebben szignált s később említendő

[11] Az érem a M. N. Múzeum Éremtára birtokában.

Szent György-érme egészen más típust mutat és több változatban ismert monogrammja pedig soha kurzív írással nem fordul elő.

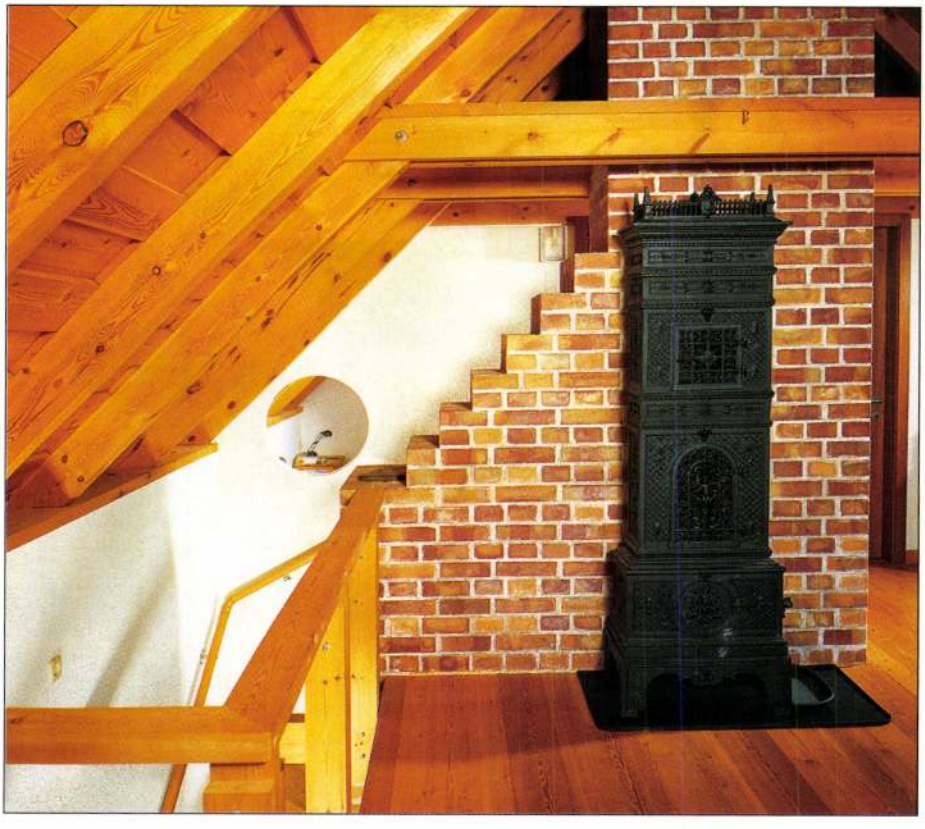

Saját kezü ültetés a gingko biloba, a magnóliák, a kecskerágó primula, a pimpó, a cserszömörce, a rózsalonc, a macskamenta, a levendula, a zsálya (sudár is), valamint a kakukkfű és a meténg rézsűtakarók.

A ház biztonságát tömör fatáblák szolgálják, a déli homlokzaton a horganyzott rácsbetétes, függesztett tolószerkezetnek hármas funkciója van: távollétünkben védi az épületet, nyáron árnyékol (mögötte a nyitott ajtókon át szabadon járhat a levegő), télen pedig a bezártság ellenére is elegendő napfényt juttat a bemenekített növényeknek. Megannyi örömmel formált részlet.

Kitűnő kivitelezőcsapat építette a házat, mindenki idejében, rendben és szépen tette a dolgát. Szép ajándékként azt kaptam az építőktől, hogy azonos hullámhosszon élték meg velem a feladat izgalmát és egyszeriségét. Köszönet érte mindenkinek.

Mányi István

Látens ikerház

Az épület AZ ÉV SZÉP HÁZA pályázaton a Market Építő Rt. különdíját nyerte.

Tervező: Schüller Ferenc

Ez a dél-budai terület nemrég még barackos volt. Elvittem apámat a kizsinórozott területre, mert ő ezen a környéken nőtt fel. 56-ban itt, a szerpentin tetején gépzsírozták be az aszfaltot, hogy az orosz tankok elveszítsék a talajt a (lánc)talpuk alól... A Kamaraerdő meg a túloldali Törökugrató benne van a családi legendáriumban: gyerekkori emlékeim a Trabant hátsó üléséről.

A megrendelő egy olyan modern, lapostetős ikerházat szeretett volna, amely még véletlenül se hasson ikerháznak. A területi előírás viszont: magastető és látszó fémkémény csak a belső oldalon.

A kerületi főépítész a bemutatott terveket látva megnyugtatott: neki tetszik a ház. Aztán idővel az építési engedély is meglett. A kivitelezés elkezdődik, majd karácsony előtt beáll a Christo-effektus: a félkész épület nejlonburkolatot kap. A leendő tulajdonosok a kivitelezőnek hálálkodnak, nagyon szép a karácsonyi ajándék, de igazán nem kellett volna becsomagolni. Ők inkább költözni szeretnének.

A Toro öntözőrendszert forgalmazza:

GANZ HYDRO KFT.

1087 Budapest, VIII.
Kőbányai út 31.
Tel./fax: 210-0463, 323-0563
1037 Budapest, III., Hévízi út 9/B
Tel./fax: 367-4012

A Toro öntözőrendszert telepíti:

JÁVORSZKY-TISZAFA KFT.

1147 Budapest, XIV.
Gervay u. 97/A
Tel./fax: 221-8346
Tel.: (30) 9446-619

földszint

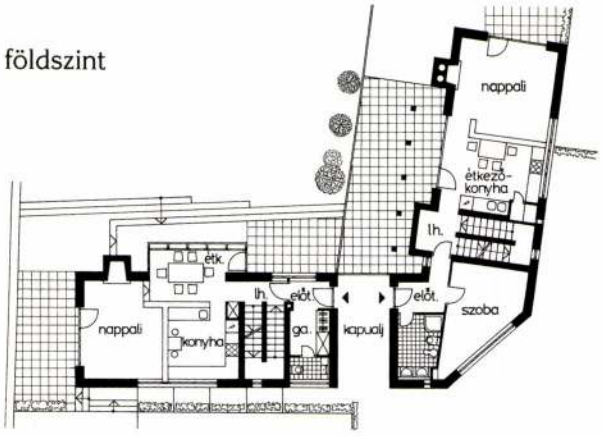

emelet

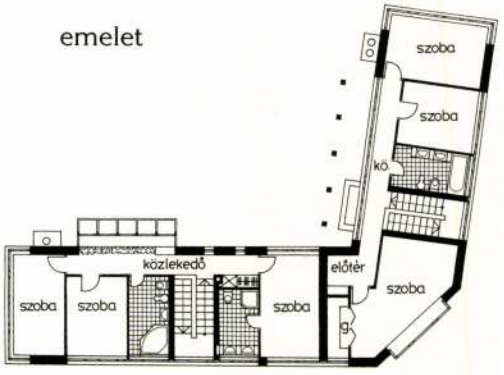

A ragasztható klinker homlokzati lapot forgalmazza:

PÓTH KLINKERCENTRUM

2040 Budaörs, Kaktusz u.
Tel./fax: (23) 422-670

A nyílászárókat gyártja és forgalmazza:

BAJOR NYÍLÁSZÁRÓ-KÉSZÍTŐ KFT.

5054 Jászalsószentgyörgy
Béke út 29.
Tel.: (57) 556-005, (30) 9358-840
Tel./fax: (57) 556-002

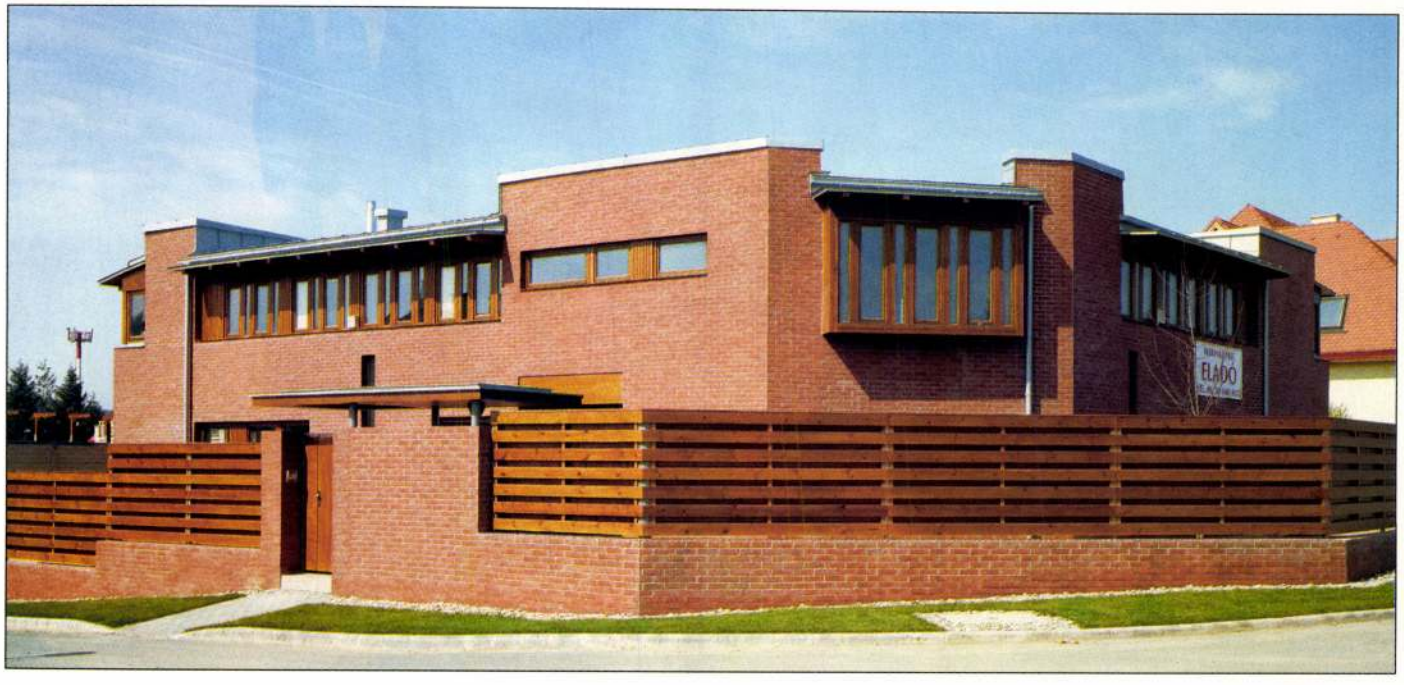

Látens ikerház

Az épületet kivitelezte:

MARKET ÉPÍTŐ RT.

1117 Budapest, XI.
Bogdánfy Ödön u. 6.
Tel.: 279-2727
Fax: 466-4827

A tetőtefedés
titán-cink fémlemez anyagát
gyártja:

RHEINZINK HUNGARIA KFT.

1151 Budapest, XV.
Bogáncs u. 1-3.
Tel.: 305-0022, fax: 305-0023

A Rheinzink fémlemez fedést
kivitelezte:

SZÁNTÓ FIVÉREK ÉS KOZMA KFT.

1141 Budapest, XIV.
Tahi út 97-101.
Tel./fax: 350-1097

A parafa padlóburkolatot forgalmazza:

STARTCOLOR KFT.

1023 Budapest, II., Ürömi u. 24.
Tel.: 335-0735, 438-4828
Fax: 326-0930

Az egyedi bútorokat készítette:

MAHAGÓNI KFT.

2335 Taksony
Alkotmány u. 1-3.
Tel.: (24) 477-177, 518-800
Fax: (24) 518-801

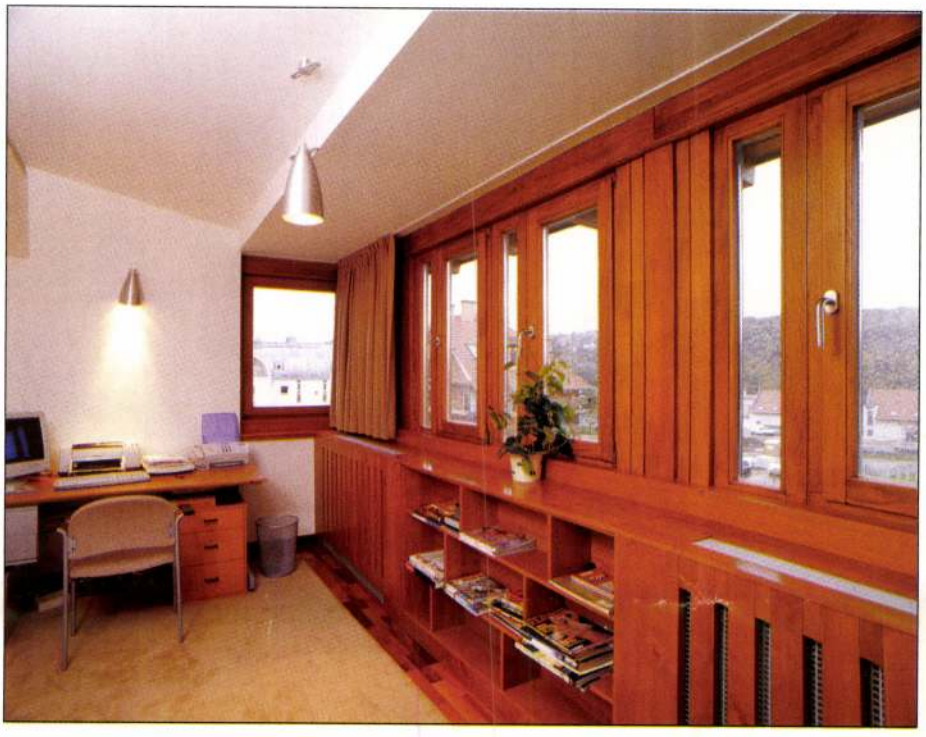

A végeredménnyel még a tervező is elégedett lehet. Például a fémlemez fedés fantasztikus, pont olyan, ahogy azt kollégám a forgalmazó céggel folyamatosan egyeztette. De sorolni lehetne még a kültéri tölgy nyílászárókat, a téglaburkolatot, a bútorokat, a világítástechnikát, na meg a türelmes lakókat.

Mára a tereprendezés is elkészült az épület körül. Az építési engedélyezési előírásnak megfelelő számú, nagy lombkoronát növelő fát ültettek. Másnak is tetszik az épület, mert például egy autósújság fotósa engedélyt kért a tulajdonosoktól, hogy a legújabb sportkocsit ott fényképezhesse le.

Látens ikerház

A hidegburkolatokat
forgalmazza:

OKAPI-RÓMAI KFT.

1039 Budapest, III.
Rákóczi u. 36.
(Süba Üzletközpont)
Tel./fax: 250-3943, 368-9860

Látens ikerház

Makláry Zoltán és Csillag Pál felvételei

A hidromasszázskádat forgalmazza:

NOVITEK ÉS JACUZZI HIDROMASSZÁZSCENTRUM

1133 Budapest, XIII., Kárpát u. 52.
Tel.: 359-6836
Tel./fax: 359-6837

A kandallóbetétet forgalmazza:

ARANYI KANDALLÓSTÚDIÓ

1118 Budapest, XI.
Rétköz u. 43.
Tel.: (30) 9618-397
Tel./fax: 249-3119

A szanitereket forgalmazza:

S & CO. KFT.

1043 Budapest, IV.
Aradi u. 16.
Tel./fax: 369-8174,
369-8274, 369-8374

A ház fele eladó, amire egy filmproducer jelentkezett, hogy neki az egész ház kellene. A lakók egy rövid ideig hezitáltak, de úgy gondolták, maradnak, mert egy év építkezés után most már inkább nyugalmat szeretnének.

A környék is kezd beállni. Az egyik oldalon az OTP Ingatlan Rt. magastetős épületei, a másik oldalon a Vadász-iroda összetéveszthetetlen, fémdongás házai.

A mi épületünk homlokzatmagassága pedig nagyon tanulságos számítási alapeset. A tőlünk számon kért maximális homlokzatmagasság végül két szinttel alacsonyabb lett a megépült környezetnél. Azért van még mit tanulnunk...

A tervezésben Dombi Alajos és Borzák Richárd építészmérnök kollégáim voltak segítségemre.

Schüller Ferenc

Sok kötöttséggel

Tervező: Fülöp Annamária

Megbízóm a saját lakásához közel keresett édesanyja részére olyan új lakhelyet, amelyet később majd lánya is használhat. Egy közeli, a harmincas években épült sorházas lakónegyedben talált rá végül a megfelelő ingatlanra.

A telken lévő házat átvizsgálva azonban kiderült, hogy szerkezeti adottságai a kívánt mértékű átalakítást nem teszik lehetővé. Az időközben elfogadott rendezési terv ugyanis a megtartandó párkánymagasság mellett nagyobb traktusmélységet engedélyez, s így a tetőtér beépítése során értékes területek nyerhetők.

Az épület meglévő belmagassága viszont a kívánt párkánymagassághoz igazodva nem tette lehetővé a tetőtér optimális beépítését.

Vita a drogpolitikáról

Drog- és alkoholleltár

Papp László Tamás figyelemre méltó cikket közölt a hazai kábítószerügy kényes és minden bizonnyal megkerülhetetlen kérdéseiről (*A sátán és ügynökei*, május 6.).

Ezekről a kérdésekről a politikai pártok a választások első fordulója előtt nem mondtak semmit, s a két forduló között is mindössze a kormányfő elevenítette fel az „ördöggel cimboráló" drogfogyasztók rémképét.

A rendszerváltást követően csaknem tíz évet kellett várni a hazai drogstratégia parlamenti elfogadásáig, de nem mondhatjuk, hogy ez a helyzet teljes körű ismeretére épült volna. Még a kábítószer-fogyasztás alakulásának tendenciáit sem ismerjük pontosan. Az ISM által finanszírozott – elsősorban középiskolai fiatalokra kiterjedő – kutatás a korcsoportban csökkenő fogyasztásról ad hírt, de ez a minta nem reprezentatív, és ahol a törvény bünteti a fogyasztást, ott az erre irányuló vizsgálatok eredményei kétesek. A terápiás intézmények forgalma az európai viszonylatban is példátlan törvényi szigorítást követően csökkent, de ez sokkal inkább a bizalmatlanságnak, esetleg az intézmények működési zavarának, mintsem a fogyasztás csökkenésének a jele. Lévay Miklós kriminológus szerint azt ugyan senki nem tudja, hogy ma kevesebben használnak-e tiltott szereket, de a bűncselekmények számát az 1998-as szigorítással „sikerült" csaknem ezerrel növelni (Népszabadság, 2002. január 22.). A hatóságok szinte „kampányt indítanak" bizonyos jogsértések, így a droghasználat ellen. Más forrásokból kiderül, hogy elsősorban nem a kereskedők, hanem a fogyasztók kerülnek rendőrkézre. Ez pedig nemigen felel meg a hazai drogstratégiában megfogalmazott elvárásoknak. A túladagolásos halálesetek száma is jelentősen megnőtt az elmúlt években (ISM-jelentés, 2002. Igazságügyi Orvostani Intézet statisztikai adatai), ami éppenséggel nem a helyzet javulásának a jele. Tényként kezelhetjük, hogy a fogyasztás egyre fiatalabb korosztályokra terjed ki.

Az alkoholbetegek ellátása a hazai egészségügy egyik legsúlyosabb területén az elmúlt években igen sok gond halmozódott fel. Az Országos Alkohológiai Intézet helyzete rendezetlen, a Drogmegelőzési Módszertani Központ és Ambulancia működését ellehetetlenítették, az addiktológiai képzés anomáliai meghökkentő ellentmondásban vannak a probléma súlyosságával. (A Semmelweis Egyetemen például megszüntették az addiktológiai képzést felvállaló pszichiátriai, addiktológiai és gyermekpszichiátriai tanszék önállóságát.)

A szenvedélybetegek, az alkohol- és drogfogyasztással összefüggő betegségekben szenvedők másodrendű betegeknek számítanak. A kijózanítóállomásokon alkohol- és drogtúladagolás miatt kezelt páciensek kezelésének visszásságairól az elmúlt években már többször hallhattunk. 2001-ben többlépcsős ombudsmani vizsgálat tárta fel ezeket, melyek hátterében, többek között egy 1988-as belügy- és egészségügy-miniszteri rendelet áll, amely a különböző mérgezésektől megkülönbözteti az alkoholmérgezést, és az emiatt sürgős ellátásra szoruló páciensek kezelését külön szolgáltatás keretében ún. kijózanítóállomásokhoz rendeli.

A gyógyszer, gomba stb. miatt megbetegedettekkel szemben a „részegeknek" maguknak kell állniuk beszállításuk és kezelésük költségeit. A kijózanítóállomások egyáltalán nem felelnek meg a korszerű orvosi ellátás feltételeinek, s az emberi jogok érvényesülésének is komoly akadályai vannak.

A szenvedélybetegek kezelését sokkal kevésbé finanszírozza a társadalombiztosítás, mint a pszichiátriai betegekét vagy a testi betegségben szenvedőkét. Ez a megkülönböztetés nemcsak a kezelés hatásfokát gyengíti, de az ellátandó populáció nagyságrendjére irányuló kutatást, adatgyűjtést is akadályozza. Ez pedig nemcsak a kezelés, hanem a megelőzés szempontjából is súlyos hiba. Az alkoholbetegek ellátásának költségei ugyanis sokszorosan meghaladják a megelőzésre fordított összegeket. Ráadásul a kezelés költségei a megelőzésre fordított összegeknél sokszorosan nagyobb hatékonyságúak. Ez a megállapítás a forintnál is drágább kúrákról van itt szó. Az alkohol reklámozásának hazai gyakorlata példátlan. A potenciális és már tüneteket mutató alkoholbetegek folyamatosan ki vannak téve az alkohol áldásos hatását hirdető reklámok ingereinek.

Pedig a tét nagyon nagy. A májzsugor miatt meghalt alkoholbetegek számát tekintve világelsők vagyunk. Az alkoholproblémák miatt kezelést igénylők becsült száma mintegy 1 millió. Az ifjúság alkoholfogyasztása évről évre nő, a szülők alkoholproblémái miatt veszélyeztetett gyermekek száma is emelkedik. Nem is szólva az alkohollal összefüggő bűncselekmények és balesetek számáról.

Ryan Az áldozat tetemrehívása című klasszikus könyvében már a hetvenes évek elején arra hívta fel a figyelmet, hogy a társadalom bizonyos csoportjainak betegségük mellett még azzal is

– Először csak egy kisregény... kíváncsiságból... aztán kialakul a függőség... lassan átállsz a színes albumokra... és végül... végül nem tudsz ellenállni... és kipróbálsz egy méregdrága lexikonsorozatot... MARABU RAJZA

A marihuánaparadoxon

Nem szeretnék liberalizálás, legalizálás, dekriminalizálás ügyében állást foglalni. Egyetlen dolgot állítanék határozottan: a drogkérdést depolitizálni kell. Visszahelyezni a jogászat és az orvostudomány kompetenciájába.

Hogy a drogtörvények megszigorításában a „doktriner ideológia" volt-e a döntő motívum (ahogy Papp László Tamás állítja), vagy más, például az az elképzelés, hogy a rendkívüli szigor majd elrettenti a fiatalokat a droghasználattól (a marihuánától is) – pontosan nem tudhatjuk, de eléggé nyilvánvaló, hogy politikai döntésről volt szó, és erre a kampány során hivatkoztak is.

A törvénymódosítás nyomán súlyos letöltendő börtönbüntetéses ítéletek fűügyekben nem születtek, de számos eljárás indult, és sokan kerültek előzetesbe. Én továbbra is azt tartanám helyesnek, ha nemcsak a függő, de az alkalmi fogyasztókat sem büntetnék. Minden egyéb

ilyenkor keletkező euphoria nagyon intenzív és elhúzódó, ha nem is olyan mértékben, mint a heroin vagy a kokain fogyasztása esetén. Így a marihuána egyszeri vagy ismételt fogyasztása veszéllyel jár – és egyáltalán nem ajánlatos! Igaz, hogy olyan legális drogok, mint az alkohol vagy a nikotin, hasonlóan veszélyesek – vagy veszélyesebbek –, de ezeket sem kötelező használni. Az összes, (többé-kevésbé) rendszeres alkoholfogyasztó kb. 10 százaléka függő, kényszeres nagyivó vagy alkoholbeteg. Ez igen sok kezelésre szoruló klienst jelent. Mindenki tudja azonban, hogy az alkohol nem nyilvánítható illegitim droggá, ez egyszerűen lehetetlen és értelmetlen lenne.

A magyarországi rehabilitációs csoportok túlnyomó többsége egyházi vezetés alatt van. Ha az egyházak kivonulnának a rehabilitációból, akkor az gyakorlatilag megszűnne. A rehabilitációs csoportok tevékenysége mindenképpen spirituális alapokon zajlik, (pl. a nem egyházi Leo Amici is egyfajta szeretet-ideológiát hirdet) – és a csoportok céljaival az egyházak közösségfelfogása összhangban lévőnek látszik. Ez nem jelenti, hogy a térítés volna a gyógyítás eszköze. Ami az Emberbarát Alapítványt illeti, régóta ismerem, de sosem tapasztaltam, hogy bármelyik kormány drogügyi felfogását támogatta volna, mindig csak azt láttam, hogy a betegeket támogatja.

Múlt évi cikkemben (*Drog(t)örvény*, Népszabadság, 2001. június 13.) kifejtettem, hogy az elrettentésen alapuló törvénynek nincs elégséges erkölcsi alapja, amíg nincsenek meg a gyógyítás megfelelő feltételei, több rehabilitációs férőhely, nem látogatható kórházi osztályok, ahol a jelentkező drogbetegek felvétele, ismételt és ismételt felvétele nem ütközne akadályba, s ahol a jelentősen megemelt gyógyszerkeretet kizárólag szakmai szempontok szerint tölthetnénk ki.

Tapasztalataink szerint sem a marihuána-, sem a speedfogyasztók (és -függők) nem kezeltetik, mert nem tartják (érzik) betegnek magukat. Ha ez a szigorú törvényi szabályozás a drogfogyasztás mostani alakulása mellett érvényben marad, hamarosan kiéleződhet a marihuánaparado-

MARCZINKA CSABA

A mór ornamens

Titus Burchardt emlékének

ellobbant a fény a falra festett
szent mondat indázó burjánja felett
– freskós katedrális lett kerekítve
a nagymecsetből, korabarokk stílbe'

de a festék alatt mozarab maradt,
akár az „átírt" andalúz tudat...
Avicenna s Avilai Szt. Teréz:
moriszkó és zsidó, meg keresztény

– valahol a tudat alatt, összecsusszant a
sok átfestés s rengeteg vakolás alul a
mélyben, szimbólumokká: csupán szent
gyökerük kéne föllelni...

(az elszakadt szőttest most újraszőni
– mintha mi válnánk saját párkáinkká!)

◆

Marczinka Csaba (1967) Ki lopta el az ortho-doxámat? című új kötete tavaly jelent meg a Littera Novánál.

KÖNYV

Paradoxonok között

Az igazi professzor, úgy mondják, nagyságrenddel többet tud anyagáról, mint amennyit egyetemi előadássorozatában elmesél róla a hallgatóinak. Új, könyvheti könyvével Rainer M. János igazi professzornak bizonyul: amit elmesél benne, arról, tudjuk, nagyságrenddel többet tud. A könyvecskébe foglalt Nagy Imre-életrajz apró összefoglalása csupán a kilencvenes évek második felében megjelent, lenyűgöző, kétkötetes Nagy Imre-biográfiájának – a kortárs magyar történettudomány e kiemelkedő teljesítményének, az újabb magyar életrajzírás meghatározó darabjának.

Köszönőviszony

A Prolan Rt. irodaháza a budakalászi Lenfonóparkban

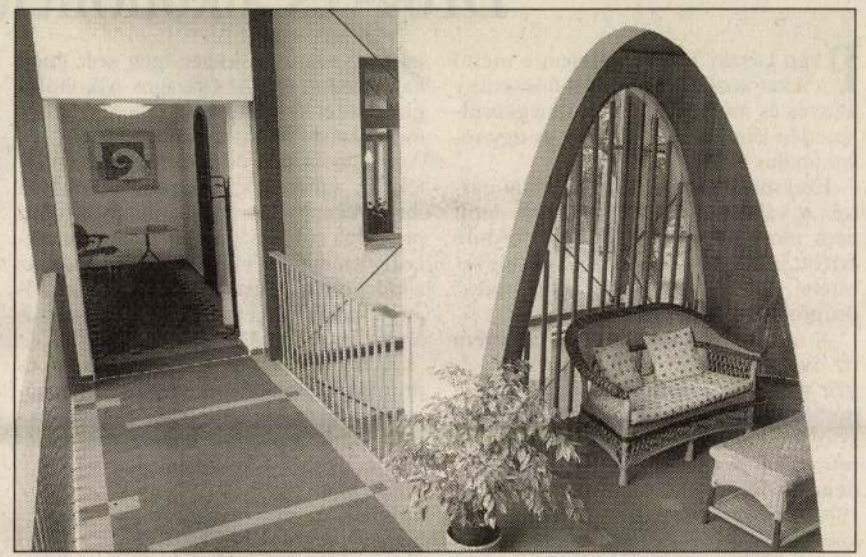

A tervezőknek és megbízóiknak sikerült kihozni a helyből a maximumot

FOTÓ: DOMANICZKY TIVADAR

Lenfonópark, lenfonópark... amíg nem látjuk, kicsit úgy hangzik ez, mintha valami exkluzív modernitással csábító lakópark lenne. Az ófalutól ugyan elválik tényleg, külön HÉV-megállót is kapott valaha, még szocialista nagyüzem korában: Budakalász Lenfonógyár. Gyárból park: leírva csupán ennyi, egyébként ég és föld a különbség. Közepén a lepény alakú óriás csarnokban a felszámolás óta nincs semmi, pontosabban a Semmi van, megállt az élet, csak a telep szélső épületei tudtak valahogy életben maradni az új viszonyok között: a bejárat melletti ötemeletes és eszelősen kék munkásszállóból sátortetővel és erkélyekkel feldíszített garzonház lett, az önkormányzat most építi hozzá-mellé a következő hasonló lakógyárat.

De el lehet lépni ettől a posztipari környezettől sokkal messzebbre is. A terület kétségtelenül legértékesebb része volt az a darab, ahol kisebb-nagyobb hárs-, platán- és diófáktól övezve a valahai textilgyáros, Klinger Henrik villája és közvetlenül mellette a hetvenes években emelt igazgatósági irodaház állt – néhány éve jó szemmel szúrta ezt ki magának egy fokozatosan terjeszkedő budapesti középvállalkozás. Körülbelül ötven alkalmazott, irányítástechnikai szoftver és hardver, negyedik telephelyükön ehhez kerestek immár nemcsak fizikai értelemben megfelelő elhelyezést. Nem különleges építészeti világszám született, de az is pontosan látható, hogy a cég a tervezőktől már valami vizuális megfogalmazást is várt, valami olyat, amiben, ha magukra még nem is feltétlenül ismerhetnek, de legalább magukra találhatnak. A tervezéssel megbízott Teta Kft. és a később bekapcsolódó Schüller és Tsa először is korrekt felújítást írt elő, ami magában foglalta a térmaximálást (az addig lapos tetős irodaház is kutyaólablakokkal ellátott tetőteret kapott) éppúgy, mint alkalmazkodást a parkszerű környezethez és esztétikai egységesítést – a két épület már annyira kezdett hasonulni egymáshoz, hogy akár össze is lehetett kötni őket.

Mert az az apróság, amitől egyedi karakterét kapja, ez az összekötő rész lesz. Létezett átjárás itt már a lenfonós időkben is, de az afféle zárt függőfolyosó volt, az átkelést biztosító egyetlen funkcióval és tekintet nélkül az esztétikai veszteségekre. Érzéseim azt súgják egyébként, ez lényegében az átalakítás első körében csak technikai értelemben változott, aztán – talán a megrendelői noszogatásnak, talán valamelyik tervezőnek köszönhetően – egy utolsó ambiciózus tervturbózásból igazi építészeti gesztus is lett. Mert ebben az üvegfalú nyaktagban recepciótól a világításig nemcsak funkciókat helyeztek el, de mellette hangulat is született, a bejárathoz vezető fenyősoré, az üvegen minden oldalról beköszönő természeté, a fekete-fehér keramit, a fa, a króm és barnák, sárgák együtteséé, amiből valamit a belépő akaratlanul is a céggel azonosít majd. Mivel új lépcsőházra a jobboldali irodaszárnyban futó mellett már nem volt szükség, az új összekötő rész egy légterébe többszintes kúpot emeltek leginkább egy mélytengeri búvárharangra emlékeztetve. Ez alul a recepciós blokkot adja ki, aztán minden szinten valami meghitt zugot is hol pergolára vagy lugasra, hol éttermi boxra vagy szeparéra emlékeztetve. Kiülős vagy beülős helyek – teret enged arra, hogy kilépjünk a szigorú munkahelyi funkcionalizmus kereteiből, ugyanakkor ki is tágítja azokat, mert formát és teret ad a speciális vállalati légkör kifejeződésének. (Utóbbiból sokat megmutat a villaszárnyba került igazgatói titkárság is, amit visszafogott eleganciája mellett is szinte egy összenyitott térnek érzékelünk, ahol nem egy, hanem két azonos igazgatói szoba van, és azok hierarchikusan sem a legreprezentatívabb részt foglalják el, mert a terasz előtti valahai télikert a tárgyalóé.)

Ismétlem, kifelé nem történt szinte semmi több mint egy korrekt igényességgel és a megrendelő költségeire nézve kíméletesen levezényelt megújítás. Az épületet külső szem alig láthatja – talán csak hátsó oldalát a HÉV-utasok néhány szórakozott pillanatra –, az építkezés „befelé" szólt, továbbá néhol a költségkímélés és összehangolatlanság apró jelei is láthatók (az irodaszárny folyosóira már csak kő került a padlószőnyeg helyett, a réz felbukkanása küszöbként, ablakcsíkként a krómkilincsek, -korlátok meghatározta színvilágban), a tervezőknek és megbízóiknak mégis sikerült kihozni a helyből a helyi maximumot. Ez tulajdonképpen nem sok, másrészt viszont nagyon nem kevés

talabb életkori csoportra terjed ki

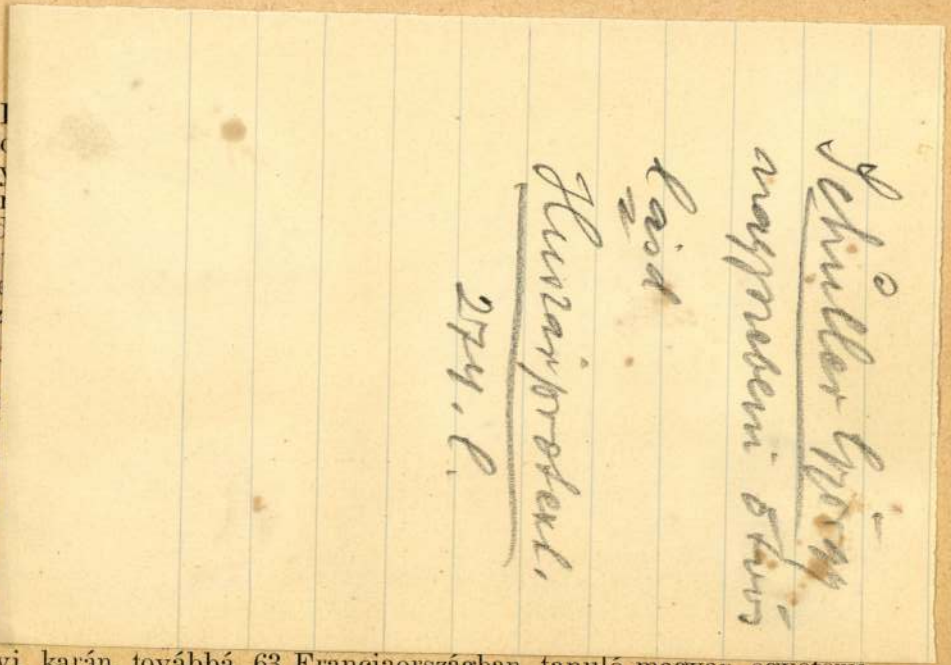

dokt
mány
haso
előad
egye
profe
fessz
és F
de F
fessz
jogr
részt
képv
mini

útba
kath
negy

mányi karán, továbbá 63 Franciaországban tanuló magyar egyetemi hallgató, illetve hallgatónő.

Hungária egyesületében, valamint a Société Hongroise de Genève magyar munkás-egyesületben magyar költeményeket adott elő. Ugyancsak résztvett az Union Internationale des Etudiants vitaestélyein is. Számos kirándulást tett Genf környékére (Lausanne, Givrine, Annecy, Bonneville, Mégève, Aix-les-Bains), a húsvéti szünet három hetét pedig Párizsban töltötte.

VII. ANGOLORSZÁGI ÖSZTÖNDÍJASOK.

Állami ösztöndíjasok:

Dr. Farkas Pál (1906, Gyulafirátót, Veszprém m., ref.), debreceni püspöki segédlelkész félévre nyert ösztöndíjjal november elejétől április közepéig folytatta kutatásait, amelyek a buddhista kultúr- és szellemtörténetbe való elmélyedést célozták. Március közepéig az aberdeeni King's College könyvtárában dolgozott, ahol a legszélesebb körű irodalmi anyagot használhatta. Itt készítette el „Az ősbuddhizmus szerzetesei" című 12 íves nagyobb tanulmányát. Ezenkívül buddhista dogmatikai, kánonjogi, valamint liturgiai tanulmányokat végzett és folytatta Buddha életére vonatkozó kutatásait főleg az északi kánonok

Schüllerüs (?)

Lásd a mintarajzikola
értesítőjét.

2 Tájképvázlat, rajz
repr.

Embmintart

1888.

Végh Endre festő
arcképe, rajz
repr. u. o

Az 1. tábla 10. ábrája egy mindkét végén hegyes tűt, 11. ábrája pedig egy fibula nyakát és tűjét mutatja be.[1]

Az agyagtárgyak. A magyaradi őstelep agyagtárgyait két főcsoportba különítjük. Az elsőbe az edények, illetve edénytöredékek, a másodikba a plasztikus tárgyak tartoznak. Az edényeket anyaguk, alakjuk és diszítési mintájuk szerint három alcsoportba foglalhatjuk. Az elsőbe tartozók középnagyságú,[2] mindennapi használatra szánt edények. Ezek

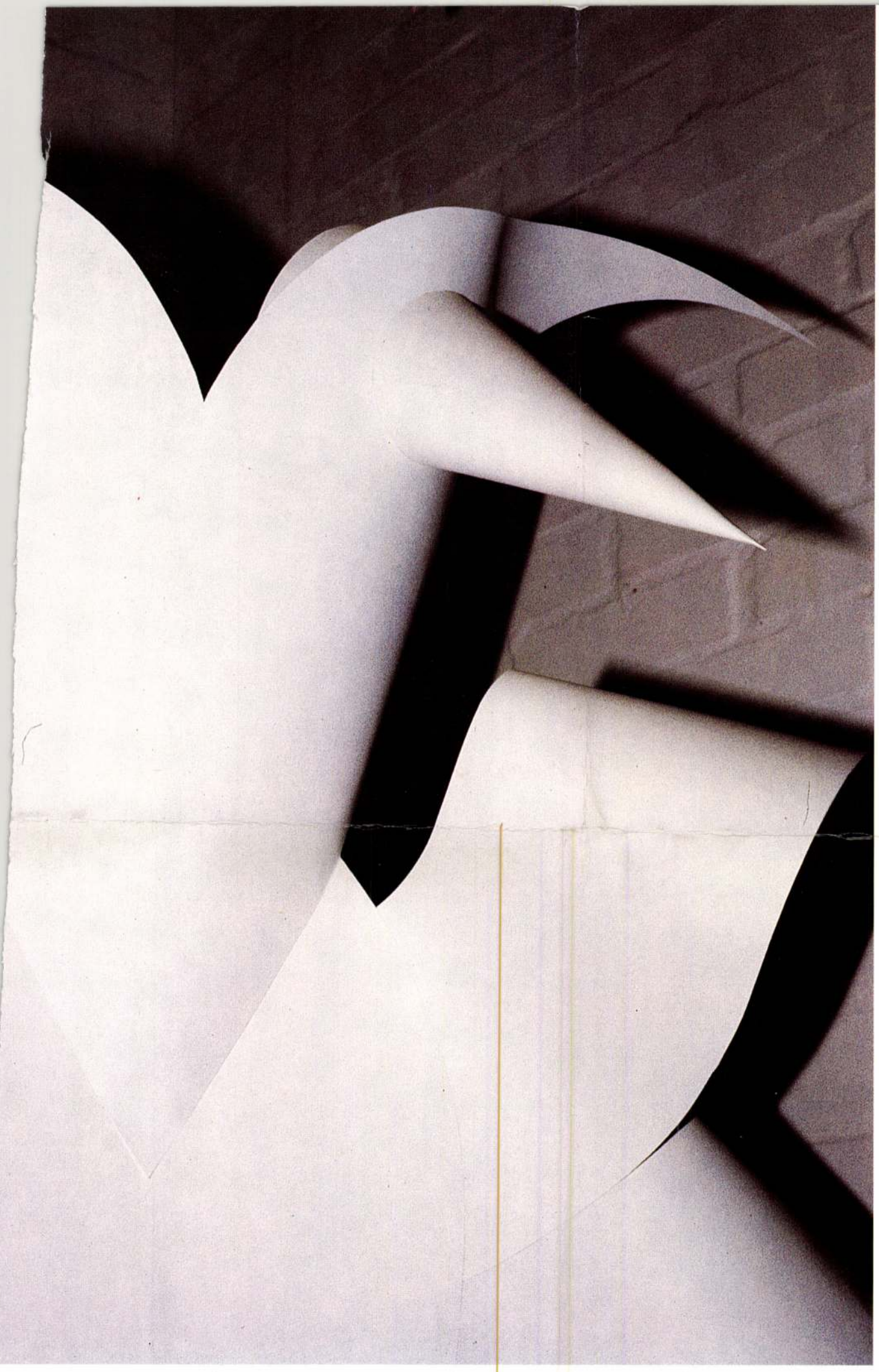

SCHULTHEISZ ILONA

Budapest, Bajza u. 62. H-1062

1962-ben született Budapesten.
1987-ben fejezte be tanulmányait a Magyar Iparművészeti Főiskolán /Textiltervező szak/.

Csoportos kiállítások és divatbemutatók:

1987 Diplomakiállítás, Tölgyfa Galéria, Budapest
1988-89 Air France, Nina-Ricci Divatpályázat, budapesti és párizsi bemutatója
1989 Álruhák, Ferencvárosi Pincegaléria, Budapest
Offline Vienna, Avantgarde Mode Messe, Wiener Hofburg, Bécs

Fotó: Schulteisz Ilona, Szepesi Béla

Divat és Stílus
1990 június

Papírobjekt / Papierobjekt

Szeretem a tiszta formákat; a formák, az anyag szerkezetét. "Mert a forma az alak alakja" - modelljeimnél is, hol a test arányaira építve születnek formáim, hol absztrahálom, elsősorban az anyag strukturájára figyelve. Itt a ruha már nem funkció, hanem egyfajta tér-szerkezet - kapcsolódás, egyfajta fikció.

POLGÁR ATTILA

Érd, Diósdi u. 32. H-2030

1965-ben született Szekszárdon. 1990-ben fejezte be tanulmányait a Magyar Iparművészeti Főiskolán, Mesterképző Intézet /Fémműves szak/.

Csoportos kiállításai, divatbemutatók:

1983 Formatervezők lesznek, Fényes Adolf Terem, Budapest
1987 Jugend Gestaltet, München
1988 Diplomamunkák kiállítása, Tölgyfa Galéria, Budapest
1990 Diplomamunkák kiállítása, Tölgyfa Galéria, Budapest

Fotó: Dolezsán Ágnes

Ékszerobjektek műanyagból / Schmuckobjekte aus Kunststoff

M. D M

SCHULLER, Heinrich polg. asztalos mest.

~~Z.S.~~ Z. S. Vogel S. nach Dolgorott 1805-

Z. S. Vogel 210.

Schuller Károly János

ötvös mas.

Mestere Schuller Tivadar Kassán. 5 évre szegödött 1753. okt 15. jelszab. 1758. jun. 22.

Mihalik József Kassavárosi Ötvösszemek története. Mpest. 1900. 326. C

Palkó Ferenc Gusztáv

festő

megh. 1754.

Schuller János Károly

ötvös

1779 dec 16 Kassa

Kapnagyaromötvösök 28 l.

lapzatra helyezett tojásdad medaillon-
rtjei vállaira omlanak, hajéke s hossu-
s s rövid újú kivágott ruhájának dere-
ök körött koronás czimer köti le figyel
laknál van megerősítve. A talapzat
ta a talapzaton három sorban:

Therese

ngrie &c.

ay 1717."

Martin de Meyters pinx"

it."

éuvre Md d'estamp. rue d'Anjou la
gauche entrant par la rue Dau-

kátternek 14.5 : 10.1 s a rézlapnak 15.3 : 10.8 c/m.

191/93 No 1851.

Schuller ötvös János Károly

1758–1780.

Schuller Tivadar kassai ötvös fia. 1766-ban nov. 7-en veszik fel a céhbe. 1780-ban szegödteti 5 és fél évre inasul Besztercebányára való Adámi Samut.

Mihalik József. Kassavárros ötvösségének tört. Bpest. 1900, 306 l.

Nagy Vilmos

festo

Schüller Lajos

1826–1906

Lüb. III. 26

IV. 152

Schuller Lajos

Festo

l.

Korrespblatt

1887. 109

Schuller Lajos

festő

Segesvár

1826 – 1906

l.

Bielz Portrékat

213, 214, 223, 225, 598,
599, 603, 623, 662, 673
674, 917. 24.

~~Vasfegyverek, kelta VI. 107~~

Ludwig Friedrich Schuller

Schuller, Dr. Friedrich.

Ludwig Friedrich Schuller. Die Karpathen

1909. II. J. 2 Hälfte 619–623 P

lyezem:

.....

aay helyettesének
rása.

— Endrényi Imre, Szeged.

..... nevű munkás igazolta

.....

a művezető aláírása.

Schuller Ludwig

Friedrich

l. Biró Erdmüve

157. l.

Laurentius Schueler von Medvesch

1508–1528. Az aktákban rendesen Lorenz Goltschmyd Mydwischer név alatt szerepel. 1508-ban mint polgárjogot. 1516–1521-ig városi senior. 1522–28-ig consul, 1519-ben céhmester. Vagyonos ember volt. Özvegye Dorothea 1544-ben még élt ben van. Fia Gergely 1557–1564-ig Kassai ötvös mester. 1522-ben emlitésvan teve a Platea Sancti Leonhardyban lévő kertjéről. Neve minden évben előfordul 1508–28-ig a városi levéltár irataiban.

Mihalik József. Kassaváros ötvösségének története. Bpest 1900. 132. l.

Myskowszky Viktor

epitéz

Laurentius Schuler
von Medwesch

ötvös
(1508.– 1528)
Kassa.

irod

Mih 9. l.

Schuller Mate

Ötv.

Könnagyotig 180.-

Schuller Mathias

ötvös

1604-ben előfordul

és

1613 meghalt.

BRASSO
RE. 20 l.

Mattes Goldschmied alias Schuller

ötvös 1578

lása

Gyárfás Brassó 96.

Schuller
Mattes Goldschmit

ötvös

irod

G. Brassó. Szárádok

235

1597 cölm.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása

Engedé

.....

a műhelyfőnök
alá

8. sorsz. Műhelyi minta.

Goldschmied v. Schuller
Mathes

ötvös

irod + 1613. maj 27

Gy. Brassó Erd. Muz.

384

...agyar királyi államvasutak.

T. Műhely

Miután keresményemnek 191..... év

tésénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére ...

nevü munkástársamat szóbelileg megbizta

Kelt ....., 191.....

.....

tanu.

.....

tanu.

Schuller Matter
vagy Goldschmit

ötvös

irod

G. Brassá. Szaradok.

235

1604 ielm
1605 "
1610 "

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engedély

.....

a műhelyfőnök vag
aláírá

8. sorsz. Műhelyi minta. —

MDK

Schuller és Forreider

szoborállvány , kovácsolt és domboritott fémmunkák terve

Szakirodalom. Magyar Iparművészet, 1903.

303 l.

Schuller Mihály

ötvös mas.

Mestere Salata János
Kassán. Szegödött
5 évre 1768. aug. 24-é

Mikalik József. Kassavárosi
ötvösgyünek tvrténete.
Bpest, 1900. 326. l.

Palinay György

festő.

Schuller Paul

ötvös

1633. meghalt

BRASSO
RE. 20.l

Schuller Paul

Ötvös 1599

Lásd

Gyárfás Brassó 102

Schuller Pál

ötvös

irod belép. 1636. pil. 21.

Gy. Brassó Erd. Muz.

385.

.....nevü munkás igazolta

.....

a müvezető aláírása.

ezem:

.....

y helyettesének
a.

Endrényi Imre, Szeged.

Schuller Pál

ötvös

írod + 1633. sept. 1.

Gy. Brassó Ord. Mut.

385.

magyar királyi államvasutak.

T. Műhely

Miután keresményemnek 191..... év

tésének.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére ....

nevü munkástársamat szóbelileg megbizta

Kelt ....., 191..... é

.....

tanu.

.....

tanu.

Schuller Pál

ötvös 1636

lasó

Gárfás Brassó 108

Schuller Paul

ötvös

1636 mestere lett

BRASSO
RE. 21. C

Schuller-Sarkadi

1899 ben approbb illusz-
trációk a Művészvilág-
ban.

Schuller Tivadar

ötvös inas.

Mestere és apja Schuller János Kassán. 4 évre megödött 1727. jan. 11.

Mihalik József Kassavárosi ötvösnyomok történeti. Szerint 1900. 325. L.

Pap József

rózmetsző

Schuller ötvös Tivadar

1753–1762.
Schuller ötvös Lajos legidősebb fia. 1753-ban Kassai ötvös mester. 1753 okt. 15-en szegödteti magához mesul 5 évre Hans Carl Schulert, a ki saját fia, s akit 1758. jun. 22-én mond szabadon. 1757. jan. 10-en a ich saját kebeléből jegyzőül választja. Ekkor szervezik a ich ben ért a hivatalt sőar első, ki e tisztet viseli. 1761 és 62 ben első ichmester. 1761-ben egyszersmind jegyző is.

Mihalik József. Kassaváros ötvösseinek sorb. Bpest. 1900. 304. l.

Nagybaiyai Ötvös István

Ötvös

XVII. 27

Schiller Tivadar

Özvegy Kassa

1766

l.

Zlatky Mária:

A magyar gyűrű

Bp. 1938. 105. l.

Szentiványi Zsuzsanna
ngs. orleány szabó

Budapest.
T., Lenke tér 7. szám.

YOMTATVÁNY
AGYAR REFORMÁTUS DIÁKOK
LI DEO GLORIA SZÖVETSÉGE
Budapest, IX., Üllői-ut 25. I.

Schuller

MMK

festő

A Zsolnay-gyár művészeti munkáiban közreműködött ?

67.o.

NIKELSZKI GÉZA : A Zsolnay-gyár művészete.
Pécs. 1959.

MDK

Schuller Betty

Parasztkunyhó, vf.

KMT. 19o1. tav. nemzetk. kiáll. 4o.1.

Schuller Betty MDK

Parasztkunyhó, vizf.

Mücsarnok 19o1. tavaszi nemzetközi kiáll.

SCHULLER BETTY

Parasztkunyhó. Vizf.

KMT 19ol.tav.nemzetk.kiállkat. 4o.oldal

Schuller Betty MDK

Őszi est, vizf.

Mücsarnok 19o1. tavaszi nemzetközi kiáll.

Schuller Betty MDK

Segesvári vártér, vizf.

Mücsarnok 1897. tavaszi kiáll.

MDK

Schuller éremvéső

Huszár Lajos: A Szt.György érmek. Magyar Művészet 1932. 23, 27, 28, 44. l.

MDK

Schuller és Goldschmidt építész, brassói

a brassói kórház pályadija, I.

Építészet és Iparművészet, 1912. 11.sz. 13-14. l.

Schuller és Goldschmidt ép.-k

a jury nem tartotta kivitelre alkalmasnak a beérkezett pályamüvek egyikét sem a brassói közkórház megépitésére. 5oo koronával megvásárolta egyik másik tervet. Igy a fentiek közös tervét.

Tervpályázat eredménye.
Épitő Ipar. 48.sz. 1911. nov.26. 499.l.

Schuller (Schüller)

von Schulenberg

nagyrebeni ötvös

laidokv

Archiv des Vereines

f. sieb. Landesk

XVII. 472. 8

ORSZÁGOS MAGYAR ZSIDÓ MÚZEUM
BUDAPEST VII, DOHÁNY-UTCA 2

BUDAPEST
1947
JUN
27
Hb 62 Hb

DR.SZENTIVÁNYI GYULA főtanácsos urnak,

BUDAPES

IX,Hőgye

Schuller Emil

6 elemi 2 ipar

7 hónap, jeles eredm.

Tanár Ágotai Lajos

Iparrajziskola 1899

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

M.D.K.

Schuller Ferenc, erdőhövesdi asztalos-mester

1848-ban a városzói r.h. templom átalakításánál Sallai János kőművesmesterrel együk szerepel, akivel együk készíti 1850-51-ben az istenmezejei r.h. templom költségvelését. 1846-ban a fedemési r.h. templomtorony építkezésénél a fa.zsaluk hicserelését végzi.

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII.köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 397 old.

/Schüller/

SCHULLER Ferenc erdőkövesdi asztalosmester. 1848-ban a váraszói rk. templom átalakitásánál --+ Sallai János kőmüvesmesterrel együtt szerepel. Az istenmezejei rk. templom költségvetését szintén Sallaival együtt készíti el 1850-51-ben.

Az 1846, évi épitkezésnél a fedémesi rk.templomtorony fa zsaluinak kicserélését végzi.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit.

Schuller Ferenc

Könyvkoto

l.

Budkönyvkötök

25. l.

Frágner György

kelmefestő, vegytisztító

Budapest, XI., Vak Bottyán-u. 4.

Méteráruk, pamut, gyapju fonál,
felső ruhák elsőrendű festése
és tisztitása szárazon

32 éves szakmai gyakorlatom garancia
a munkák kifogástalan elkészitésére

Schuller György

ötvös

lásd

Husz Gy.

34. l.

43. l.

Schüller György

szebeni ötvös és erem-
vető

l.

Hunt Szlg

27. P.

MŰENLEKEK ORSZÁGOS

UNIVERZITNÍ KNIHOVNA V OSTRAVĚ

Schuller György

ötvös és éremművész

Nagyszeben

cred

Palóczi, Edgár:

Siebenbürger auf der Insel Java im XVII. Jahrhundert. Pester Lloyd 1942. márc. 18.

Fenti keletázsiai utazását és mezeti és említi érmeit is

Num. Közl. 1942. 70. lapjáról

ájú, de egyoldalú érem elő-
issé balra fordította, hosszú
kálla nincs. Zárt koronát,
palástot visel. Nyaka mez-
perem mentén : »LADISLAVS.
.«.

7 cm. — Lelt. sz. 1098. — Ér-
mil ajándéka 1907 április 30-án
9 november 24-iki 5395 (1950–
351–910) és a 3211–910 eln. sz.
r 10-iki (2095–909) és az 1910
gyzékek alapján. — Bejelente-
).

Schuller Janka MDK

1921-ben ösztöndijat kapott

Képzőm.Főisk.Évk. 1921-22, 22-23, 232-4, 24-25.
Bp. 1926.

MDK

Schuller Janka

Tanulmányfej, of.

Képzőm.Főisk. ifjusági kiáll. Ernst Mus. 1924.
19. 1.

MDK

Schuller Janka

Erdő, of.

Képzőm.Főisk.ifjusági kiáll. Ernst Muz. 1924.

19. 1.

Kassa

Schuller ötvös János, 1737

Arch.Közl.1899. XXI. 3o4

Kassa

Schuller ötvös János, 1725

Arch.Közl.1899. XXI. 303

M.D.K.

Joannes Schuller, keramikus

Az Apátfalvi Kerámiaedénygyárban alkalmazásban állt 1858-1866 között.-"Pictor in Kőedénygyár, operarius". 247.o.

Molnár László: Az Apátfalvi kerámiaedénygyár a XIX. század utolsó harmadában./Kb.1867-1894 között./. 241.o.

Az Agri Múz.Évkönyve. Heves Megyei Múzeumok Közleményei. 1967. Eger, 1967

M.D.K.

Joannes Schuller, keramikus

Victor in kőedénygyár-1858-operarius-1862-fabricans 1864. 220.o. A Bélapátfalvi Keménycserépgyárban dolgozott.

Molnár László: Az Apátfalvi Keménycserépgyár Földváry Sándor haszonbérlete idejében./Kb.1850-1866 között/.

Az Egri Múz.Évkönyve.Eger,1966

M.D.K.

Joannes Schuller, keramikus

Miskolci Kőedénygyárban dolgozott. Apátfalván is dolgozott 1856-1860 között. 220.o.

Molnár László: Az apátfalvi kőedénycserépgyár Földváry Sándor haszonbérlete idejében./Kb.1850-1866 között./

Az Egri Múz. Évkönyve. Eger, 1966.

Schuller Kálmán

Famunkákkal szerepel az Iparművészeti Társulat karácsonyi kiállitásán.

N.U.933.XII.6.

MDK

Schuller Kálmán

Az Iparmüvészeti Társulat karácsonyi kiállitása.
Nemzeti Ujság 1933. dec. 6. 11.l.

Schuller Lajos feffernitzi F.M.19.2.

1857-ig Párisban tanultm Segesváron lett rajztam. képmások, oltárképek.

/Ly.N.r. 1o3./

SCHULLER, Ludwig Friedrich festő, litográfus (1826-1906)

MYSS, Walter: Kunst in Siebenbürgen.
Innsbruck : Wort und Welt Verl., 1991
274.p. életrajz

Kassa

Schuller ötvös Tivadar, 1753-62

Arch.Közl.1899. XXI.304

Schullerus, festő

Pásztortűz, 1927. 25 sz.
620. l.

Gulyás Karóly: Marosvásárhely

Jbl

II, vap IV. nápadi római kőfürdő maradványai Óbudán

Budapesti Hírlap, 1881, X. 30.

136. n. Mellékl. 3. o.

Schullerus, Fritz

Roth, Viktor: Fritz Schullerus. Ein siebenbürgisch-sächsisches Künstlerleben. 8-r, 25 hép., 58 l. Nagyszeben, 1908

Gyml (1926)

gos Bizottságának

Budapest.

al az Orsz. Műemlék-
junius 18-án kelt meg-
k jelenteni, hogya Ist-
artélyról Balack
felvételt készítettem
ernezett, valamint 6
toj Dr Szőnyi Ottó
őadójának a mai

932. junius hó 28-án

Fritz Schullerus, festő

Pásztortűz, 1926. 13 sz.
310. l.

Dr. Alfred Witting: Az erdélyi szász festő
művészet.

Novább

Schullerus Fritz

1866–1898.

1063 – 1091. sz.

Smigelschi, Oktavian

1104 – 1106. sz.

Sockel Theodor Benedikt

1815 – 1861.

1113. sz.

Stock Johann Martin

1742 – 1800.

1126 – 1140. sz.

Stronovius Jeremiás

az idősebb

1141. sz.

Stranovius Tóbiás

1684 – ?

1142, 1143. sz.

Strudel Peter báró

1147. sz. 1148. sz.

Vizsoly, ref. templom.

943

zágos Bizottsága

ány { száma: 34.349-/943.II. 194
kelte: XI.27 1943
beérkezése: XI.26. 1943

tek száma:

elintézett szám:

száma: 15/1943

száma:

M. D. K.

SCHULLERUS, Fritz festő

Szül. 1866 Fogaras megh. 1898 Gross-Schenk

Úrvacsora egy szász falusi templomban

Asti kangulat

Der Alt bei Klein-Schenk.

Cigányok

Brukenthal'sches Mus. Hermannstadt 1901.

291-292. l.

SCHULLERUS, Fritz (1866-1898) festő

MYSS, Walter: Kunst in Siebenbürgen.
Innsbruck : Wort und Welt Verl., 1991
94,98,loo,lo2,lo3,lo4,lo6,lo8,265,275,276.és ill.

Schullerus Friggs

Szül. Fogarason 1864 jul. 22

Nagynebenben gim. érett.

1885/86 II. vendéglát

1886/87 I. III. szakosztály

1886/87 II. " "

1887/88 I. IV. osztály

1887/88 II " "

1888/9 I " "

1888/89 II " "

Hódmezővásárhelyi 1904. évi
ipari és mezőgazdasági kiállítás.
IV. 144, 145

Schullerus Fritz

liest

Roth, Victor Fritz Schullerus. Ein siebenbürgisch-sächsisches Künstlerleben. Hermannstadt. 1908. W. Krafft 8r. 58 S.

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhelyfő

Miután keresményemnek 191..... év...

tésénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére .....

nevü munkástársamat szóbelileg megbiztam.

Kelt ....., 191..... évi

.....

tanu.

.....

tanu.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Schullerus Fritz

foto

k.

Korrespblatt

1887 110

Schullerus Friges

Beriterce

Münsanok

1894. tavaszi Eiáll.

E. H. C. jelres rézmetszeten III. 37.

Schullerus Frigga

München 1909. 69, 141

1

[illegible] kg Sultán Juan ad. 2452450

5050

[illegible] kivetés

[illegible] adó 101.+

Ossesen 5151.–

I Kvalo tisztelettel

Hoffman József Fiai

Schullerus, Fritz, nász festő IV. 36.

SCHULLERUS *Frigyes*, festő, * Fogaras 1863 júl. 22. A bpesti mintarajziskolában tanult, azután Besztercén működött. Figurális és tájképeket festett. — Irodalom: *Roth* V., S Ein siebenbürgisch-sächsisches Künstlerleben (Nagyszeben, 1908).

K. É. II. 428 l

Schullerus Frigyes

festő emlék-
kiállítása

lásd 1928.

A Mügüstő

1930. 80 l.

MAGYAR KÖNYVSZEMLE
REVUE BIBLIOGRAPHIQUE HONGROISE.
BUDAPEST VIII, MAGYAR NEMZETI MÚZEUM.

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

Műemlékek Orsz. Bizottsága

Schullerus Frigyes

1885/86 – 1888/89

Ferk. pzomfoisk. vk

130. l.

elemeket vitt bele a passiójátékokba is, ezek azonban mindjobban háttérbe szorultak. Az antik világ behatóbb tanulmányozása alapján az egyházi és világi fejedelmek versenyezve építtettek maguknak színházat. Itt mutatták be, az akkori ízlésnek megfelelően, az antik dráma és saját dicsőítésük keverékéből álló látványos darabokat a meghívott előkelő közönség előtt. 1502. Estei Alfonso és Lucrezia Borgia esküvőjén öt napig tartó előadás volt Ferrarában. Ezúttal a színház már a korábbi, fedetlen épületeknél sokkal tökéletesebb volt és függöny helyett kőfalat ábrázoló deszkafalat toltak a színpadra. Az előadás azért tartott olyan sokáig, mert az antik darab egyes jelenetei között pompás balletteket, pantomimeket és apoteózisokat adtak elő, melyekben a lebegő személyek részére komplikált színpadi szerkezetek voltak. Vasari még egész sor gyönyörű színházról ír, amely mind ebben a században épült, de mivel többnyire fából készültek, ezekből, sajnos, semmi sem maradt fenn. A színművészet közben magas fokra emelkedett s akadémia néven számos művésztársaság létesült, melyeket az egyes államok részükre lekötött bevételekkel szubvencionáltak. Egy ilyen akadémia 1580. Vicenzában, Palladióval építtetett egy színházat, a Teatro Olimpicót. Ennek gyönyörű architektúrája a mai napig jókarban áll fenn. A színház nézőtere a telek csekély mélysége folytán fél elliptikus formát nyert, az emelkedő üléssorok felett egy oszlopos erkélysor a hölgyek részére. A színpadot a görög színházakhoz hasonlóan állandó jellegű, díszes kőhomlokzat képezi három nyílással, de az antik színháztól eltérően, e három nyíláson ke-

Schullerus, Fritz

Fritz Schullerus. Irta dr. Roth Viktor. Die Karpathen, II. 7.

1908.

(Nincsen 1909. 69. l.)

1184. Dello De

Sz. Firenzében 140

Madonna a gyermek

Egész alak, áll, kissé ba
gyermek Jézust tartja, a kin
annak jobb lábát fogja. Palást
ruhája magas.

Terracotta-szobor, magassá
Vétetett 1895 július 4-én E.
360 K-án. — Elszámoltatott 189
Az elszámolásra nézve lásd az 5
28-iki 61301 sz. min. előadmán
hagyta az 1900 november 28-
augusztus 26-iki 373 eln. sz.

Jegyzet. L. az 1896-iki laj
— Preisliste N°. 145.

III 3

Pl
Vét 1895

Schulerus, Frits

Siebenbürgisch-sächsische Charakterköpfe. Fritz Schullerus. Irta dr. Roth Viktor. Die Karpathen, II. 8.

(Minerva 1909. 141. l.)

1187. Dello Del

Sz. Firenzében 1404-

Madonna a gyermek .

Egész alak, ül és jobbra
tartja, míg jobb kezével annal
fogja. Fejét palástjának felső
derékon meg van kötve. Jézu
meztelen.

Szines terracotta, magassá
Vétetett 1895 július 4-én E.
720 K-án. — Elszámoltatott 189
Az elszámolásra nézve lásd az 5
28-iki 61301 sz. min. előadmá
hagyta az 1900 november 28-i
augusztus 26-iki 373 eln. sz. l

Jegyzet. L. az 1896-iki laj
— Preisliste № 146.

III 3

Pl
Vét 1895

Schullerus Frigyes

festő

cród

Neugeboren Emil:

Az erdélyi nászok.

Nemzetiségi Ismertető

Könyvtár. III. k.

Bp. 1913. 80. l.

Schulleras, Fritz

Thieme Becker

XXX. 324. l.

(Lyka)

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36

Schullerus, Friggyes

festő

Burgerthor-torony *
in Hermannstadt c.
olajvárlata
rajz.

Sigerus, Emil: Aus
alter Zeit.
Hermannstadt, 1904.

* Polgárkapu-Torony
Nagyszebenben

balra, állva. Jobb kezét botján pihenteti
a hosszú, bajusza kicsiny és szakála le-
an öltözve, oldalán hosszú egyenes kard
i tarajos sarkantyú van felszíjazva. Nyak-
állán csipkeszélű kendő van átvetve. A háttérben
talon túl, hol tollas sisakja s kertyűi hevernek,
ba nyerünk kilátást, hol a csapatai által ös-
Feliráta a kép alatt négy sorban:

und Wohlgebornen herrn
ulius Graven von Hohē=
c. Ritter ec. und Generall,
cker wider den Türcken."

lkeretnek 21.4 : 16.6 s a réilapnak 25.7 : 17 cm.

1666.

MDK

Schullerus Trude

Roth V.: Szász művészet Erdélyben. A Műgyűjtő. 1930. 3. sz. 80.l.

Schullerus Trude

festő

Cárd

A Mügyüstő

1930. 80. l

Schüllerus Frigyes

vajztanár

Beszterce

l.

Lykaközös

112. l.

Schultzus F.

a müncheni Képzőművészeti Akadémia magyar növedéke;

beiratkozás éve 1889.

Jászai Géza: München und die kunst Ungarns 1800 bis 1945. IUngarn-Jahrbuch, Mainz, 1970 10 1, 149 1

Schüllner Fr

1754

l.

Eperjessy 1929

33 l.

Körplasztika „Ôtök" Schulman

Isaac (vagy Isach) Schulman

Habán név

1665-1680 között

Román János: A Habánok Sárospatakon

Sárospatak 1959.

28

MDK

Schulmann Károly

építőipari tanf. végbizonyítványt kapott

Budiparrajziek 1932-33. 94 l.

Schulmann Mihály

l.

Bedyggörvajzisk

19, ~~20~~ 20. l.

mdk

Schulpe Ágoston műpártoló örnagy

oltárképek festésével bízza meg Székely Bertalant Brassóban, Barres ajánlatára; ennek köszönhető, hogy a művész nem pusztult el betegen. -

Hugella Ödön. A remekmű halála

Kolozsvár 1937

15.L

Schulmayer /Johann /
pallér

szerződtetését javasolja Pollack a szekszárdi megyeháza épitkezéseihez segéderőként.

314.o. 11. jggyzet.

Zádor Anna: Pollack Mihály. Bp. 1960.

Schulmeyer

pallér

Pollack Mihály javasolja, hogy a szekszárdi épitkezéseknél alkalmazzák. Egyben a pallér panaszos levelét továbitja Csapóho .

433-436.o.

ZÁDOR A ANNA: Pollack Mihály. Bp. 1980.

MDK

Schultberg Anselm

Gyártelep, o.

Főv. Képtár háborus veszteségeinek jegyzéke

Bp. 1952.

MDK

Schultheiss A.

Faust és Margit. Festette Liezen-Mayer Sandor. Rézre metszette Schultheiss A. Az Orsz.Magy. Képzőm.Társ.műlapja 1873.

SzmKT 50 152.1.

MDK

Schulteiss A.

Mária és a koldusasszony gyermeke. Festette Liezen-Mayer Sandor. Rézre metszette Schultheiss A. Az Orsz. Magy. Képzóm. Tars. múlapja 1871.

SzmKT 50 152.1.

SCHULTEIS Nona ruhatervező

91 7. 72

Új Művészet

Új Művészet

M.D.K.

Schulteisz Imre építész

Résztvett a pályázaton

7000,-Ft dijazásban részesült

Társtervező: B ánszky Balázs

repr.

Szabadonálló könyvtár tervpályázat

Magyar Építőművészet 1962 /4. 4.l.

Schultheisz Imre építész

Müszeripari Kutatóintézet Székháza, Bp. XXII.
Pethényi ut.
/Szendrői-Schulteisz-Tokár közös terve/ 1967,
modellfotók,

Magyar Epitőművészet, 1968/1. 8-10.1.

M.D.K.

SCHULTEISZ Jenő építész

Nagyobbméretü könyvtár dijnyertes pályázatax
pályaműve

Társtervező: Bánszky B
~~Berkes Istvánné~~

Döntöttek a könyvtár épitési tervpályázat ügyében

Magyar Nemzet 1961. december 31. 6.l.

Schulteisz Imre M.D.K.

Az exportképes hétvégi ház tervpályázaton kiemelt m
vételben részesült.

Társtervező: Abonyi István, Koncz Attila, Prokopy
Rudolf, Csiszár István

Magyar Építőművészet 1967/4. 5. 1 .

Schulteisz Imre

Müszeripari Kutatóintézet Székháza, Bp, XXII, Petényi út./Szendrői Jenő, Schultheis Imre, Tokár György építészek./ - Ism: Granasztói Pál, Magyar Építőművészet, 1968. i.sz. 8-10. l.

Az 1968. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört.Ért. 1971. 2.sz. 149.182. l./

153.l.

Schul... Imre

Farkas Ipoly: Polistilén gyár, Polimerizáló üzem. /Bajnay László, Koncz Attila, Sámondi Kiss György, Schultheisz Imre épitészek/. - Müszaki Tervezés, 1967. 10.sz. 3-6. l.

Az 1967. évi magyar müvészettörténeti irodalom bibliográfiája /Müvtört.Ért. 1970. 1.sz. 68-107. l./

73. l.

Schultéty Imre

A Tisza i Vegyi Kombinát polietilén gyár-polimerizáló üzemének építésze

Magyar építészet 1945-7o

172.old.

Schultheisz Imre

építészmérnök, oklevelét 1960-ban nyerte el. Tervei: a Gp-i Műszeripari kutató intézet.

Irodalom: Fiatal tervezők kiállítása. Budapest, 1972

Schultheisz Imre

"A tájjal együttélő Kertészeti Egyetem egyleni dületü környezetkiképzésé"-t méltatja Németh Ferenc: "Lehet-e szép a gyár?" cimü beszámolójában a Müegyetem aulájában rendezett épitészeti kiállitásról. Az IPARTERV -tiz évvel ezelőtt végzett-fiatal mérnökei most elsősorban ipari épületeket terveznek, erről ad képet a kritika.

Élet és Irodalom, Bp. 1972. nov. 11.
XVI. évf. 46. sz. 12. lap.

Schulteisz Imre

B.L.: Polietilén gyár - polimerizáló üzem, Leninváros.

Építészek: Bajnay László, Koncz Attila, Schulteisz Imre, Sámsondi Kiss György. Statika: Kovách Ervi, Nagy Péter. Acélszerkezet: Koncz Attisla, Völgyes Frigyes. Gépészek: dr.Egyedi András, Busch Véla, Párosz Géza, néhai Zentai János. - Ismertetés, képekkel.

Magyar Ép.müv. 1971.4.sz.lo-14.l.

Schulkeis Jacob

bécsi ágyúöntő

Esterházy Miklós

gróf ágyúja 1630.

L.

Hadtört. Közl

1893. 390. l.

4611. Kléh János.
Sz. Makón 1881 deczembe

Tiszapart télen.

Szolnoknak ~~va~~ villany-
zolja, hol az előtérben, balr
tőleg a kettős korlát mentén,
udvarú major földszintes háza
alak élénkiti, jobbról pedig
térben erdőség látszik. Az ég
»KLÉH JÁNOS«.

L van, a mely

Vászon, méretei 72.3:80
május 31-iki 95431 sz. határo
(1122-913).-- Kifizettetett
moltatott 1913 julius 8-án (

M.D.K.

Scrultheis József, gönyösi asztalos-mester

1820-ban készíti el a domoszlói r. k. templom tatarozási tervét, Rabl Károllyal együtt.

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII.köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 398. old.

SCHULTHEIS József gyöngyösi asztalosmester. A domoszlói rk. templom tatarozásiterveit 1820-ban készíti el --+Rabl Károly gyöngyösi kőművesmesterrel együtt.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit.

M.D.K.

Schulteisz József, gyöngyösi asztalos

1822-ben a gyöngyösi megyeház kiártelyházán dolgozik.

Heves megy müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII.köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 397 old.

Schultes Jakab

ágyúöntő

1630.

l. Hadtört. Közl

1928. 424. l.

853.

épe.

bra fordulva s kissé visszanézve van ábrá-
~~[illegible]~~ és szemöldöke szőke, szeme kék, bajusza
etvált. Ingének gallérja lehajtott, nyakkendője
agas, kivágott mellénye s széles gallérú kabát-
bin nagy csontgombok vannak. Jelzése ~~[illegible]~~
jobbra: „J. F. de Goez
1785
nat. 1754."

éretei 65:49.

7.

8. III. 12-én Parnicsky Edenetől (106/98),
nám oltatott 1899. IV. 21-én (198/99), az
másul vette 1899. IV. 28-án az 5524
6/99, 597/99)
Napló fajna 853/98.

Schulteisz Sándor

zobrázi

wód

Szer Délvidéki

283. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Schulteisz Sándor

nebrász

szül 1912-ben Csák-
tornyán. U. ott
dolgozik. Zágrábban
tanult.

Leányfej, gipsz.
Férfifej, gipsz

Szeged 1944
Délvidéki szalak-

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Schultheisz Sándor

szobrász

Csakoveci (nem Csák-
tornya??) születésű. A
zágrebi Umetnicska Aka-
démia művésznövendéke.
Az alábbi tárlaton kö-
vetkező művével vett részt

Női akt, terrakotta.

Irod

A veliki becskereki
művésztelep reprezentatív
kiállításának ismertetője.
Zombor (Szombor) 1933
jun 11–13.

MEGHIVÓ

a MAGYAR-OLASZ TÁRSASÁG

f. évi április 27-én,
szombaton délután 6 órakor
az Iparművészeti Múzeum (IX., Üllői-út 33—37.) dísztermében
és
f. évi április 29-én,
hétfőn délután 6 órakor
a TESz (V., Falk Miksa-utca 1.) dísztermében tartandó

NYILVÁNOS ÜLÉSEIRE,

amelyeken

P. FACCHINETTI VITTORINO
a milánói Szent Szív egyetem tanára

tart előadást

szombaton:

„DUE FULGIDE GLORIE DELLA SANTITÀ ITALIANA"

címmel (vetített képekkel),

hétfőn: **„LA RADIO IN VOLO"**

címmel.

AZ ELNÖKSÉG

Vendégeket a Társaság szívesen lát.

Schultheiss A

Münenet 1911. 152

Csanád vármegye VII. 243

SCHULTEISZ József gyöngyösi asztalos. 1822-ben a gyöngyösi megyeház kvártélyházán dolgozik.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit.

ADAM SCHULTHEISZ, textilfestőmester

HAUPT LADEN BUCH.-Eines Ehrsamen Handwerks Kais:Deren Kais: Königl: PRIVILEGIRT Bürgerlichen Schön und Schwarzfäerbern in der Königlichen Freyen Stadt Pressburg.
Név:.- 103.-Herr Adam Schultheisz
Felvétel ideje: 1787. 17. Sept.
Hová vették fel: Veszprin,/Veszprém/. 156.old

DOMONKOS OTTÓ: Magyarországi festőcéhek I. A textilfestés első nyomai 101.old

ARRABONA, A Xantus János Múz. Évkönyve, 16. Győr, 1974

SCHULTER, molnar

Velemben. van olyan körülmény, amely azt tamasztja ala., hogy Schuleték is abban a malomban dolgoztak/Gruiberek/ mert a 66-os hazszam a falu legmagasabb hazszama, miként a 62 is, amelyből egy Proger-leany ment férjhez és ez bizonyara a falutól elég messze eső Réti Malom hazszama volt. 286.old

MOESS ALFRÉD: Velem népessége 1711-1895, I. rész 277.old

VASI SZEMLE, XXVI.évf. 1972. 2.szám, Szombathely

SCHULTER GYORGY, molnar

Velemi molnar. Unokaja 1811-ben Roth Janos kőszegi molnarhoz ment férjhez, akinek a nevét a velemi nép ugyanc: csak magyaritotta, mert egyik gyermeke születésekor VÖRÖS Janos néven szerepelt. A család Velemben van és nevük tovabbra is Roth, és mind molnarok. 286.old

MOESS ALFRÉD: Velem népessége 1711-1895, I. rész 27".old

VASI SZEMLE, XXVI. évf. 1972. 2. szám, Szombathely

SCHULTER JÓZSEF, molnar

A Szerdahelyhez közelebb fekvo un.Rétyi malom Velemhez tartozott:1789.febr.7-én Schulter József"ex Rétyi malom ad Velem spactans"ide hozta ifju nejét.O maga nem itt született,de hét testvére már igen.1769-1787 között. Szülei Schulter György és Karácson Katalin 1768-69-ben kerültek Velembe. 285.old

MOESS ALFRÉD: Velem népessége 1711-1895,I.rész 277.old

VASI SZEMLE, XXVI.évf. 1972. 2.szám, Szombathely

SCHULLERUS, Fritz (1866-1898) festi

TATARU, Marius: Art et histoire: étapes de développement dans la culture visuelle de la Transylvanie du XIXe siecle. - Revue Roumaine d'Histoire de l'Art

1. XVII, 1980 73. p. sk + ill.
2. XVIII, 1981

Schulteisz Imre, építész

József Dénes: Építettük 85

Építészet.

Az Építésügyi Tájékoztatási Központ 1975 óta minden tavasszal megrendezi az „Építettük..." kiállítást, amelyen az előző évben elkészült új, v. felújított létesítményeket mutatják be. A kiállítás egésze arról győz meg, hogy a környezethez való alkalmazkodás kultúrája nálunk még nem fejlődött ki. Az ez látható a budai Martinovics-hegyoldalán, ahol a Műszeripari Kutató Intézet új épületei állnak – építész Schulteisz Imre. [említve].

Kritika, 1986., szept., 44-ald.

Schulteisz Imre

TVK polietilén gyár, polimerizáló üzem, Leninváros. - Építészek: Bajnay László, Koncz Attila, Schulteisz Imre, Sámsondi Kiss György, statikusok Kovács Ervin, Nagy Péter, acélszerkezet: Koncz Attila, Völgyes Frigyes. - Ism.

Magy.Ép.Ip. 1972.1.sz.53-55.l.

M. D. L.

SCHULLER (Schuler) István arcképfestő

megh. 1734 Brassó

Németországban is dolgozott

1720 Fekete-halom ev. t. oltárkép

1724 Nagyszeben a Geirisch regiment tisztjeinek arcképe

1730 Brassó Szt. Márton t. főoltár

Gárdonyi XVIII. sz. 17, 135, 150, 250 l

MDK

Schuller Janka

Képzőmüv. Főisk. kiáll. Esti Kurir, 1924. dec. 19.

MDK

Schuller Janka

Képzőmüv. Tőlek. Kiáll. Neti Muzik, 1924. dec. 19.

Schuller Janka
Erdő, olaj

O.M.Kir. Képzőmüv. Főisk. kiáll. 1924. 19 l.

Schuller Janka
Tanulmányfej, olaj

O.M.Kir. Képzőmüv. Főisk. kiáll. 1924. 19 l.